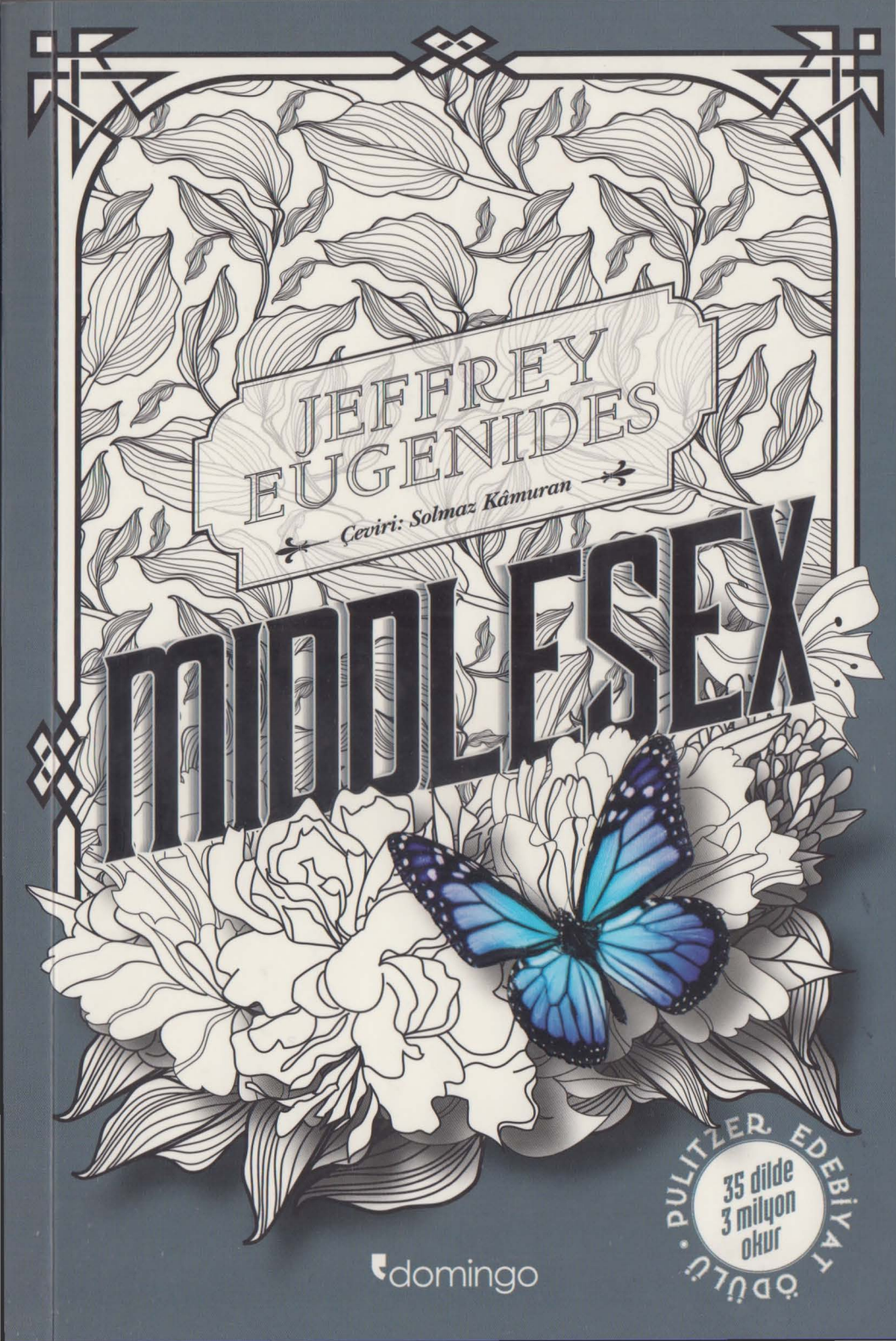

JEFFREY EUGENIDES
Çeviri: Solmaz Kâmuran
MIDDLESEX
PULITZER EDEBİYAT ÖDÜLÜ
35 dilde 3 milyon okur
domingo

MIDDLESEX

domingo

MIDDLESEX
JEFFREY EUGENIDES

© 2002 Jeffrey Eugenides

© 2015 Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Sertifika No: 12746
Domingo, Bkz Yayıncılık markasıdır.

Çeviri: Solmaz Kâmuran
Sayfa Uygulama: Bahadır Erşık
Kapak Tasarım: İrem Çağırgan

ISBN: 978 605 4729 41 8

I. Baskı: Nisan 2015
Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2 Haramidere Avcılar 34310 İstanbul
Tel: (212) 412 17 77 Sertifika No: 12027

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Asmalımescit Mah. Ensiz Sok.
No: 2 D: 7 Tünel İstanbul
Tel: (212) 245 08 39
e-posta: domingo@domingo.com.tr

www.domingo.com.tr

JEFFREY EUGENIDES

MIDDLESEX

ÇEVİRİ: SOLMAZ KÂMURAN

domingo

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ KİTAP

Gümüş Kaşık 3
Çöpçatanlık 22
Uygunsuz Bir Teklif 47
İpek Yolu 75

İKİNCİ KİTAP

Henry Ford'un İngilizce Okulu Eritme Potası 95
Minotaurlar 127
Çatırdayan Evlilik 151
Hile Bilimi 176
Klarnet Serenadı 194
Dünyadan Haberler 213
Ex Ovo Omnia 231

ÜÇÜNCÜ KİTAP

Ev Sinemaları 249
Opa! 269
Middlesex 292
Akdeniz Diyeti 313

Yavru Kurt 336
Ağdalı ve Lirik 355
Belirsiz Nesne 369
Âşık Tiresias 393
Et ve Kan 417
Duvardaki Tüfek 435

DÖRDÜNCÜ KİTAP

Kâhin Vulva 461
Webster Sözlüğündeki Ben 487
Batıya Git Delikanlı 505
San Francisco'da Cinsel Disfori 527
Hermafrodit 548
Hava Sürüşü 570
Son Durak 587

BİRİNCİ KİTAP

GÜMÜŞ KAŞIK

Ben iki kez doğdum: İlkinde 1960 yılının Ocak ayında, Detroit için inanılmaz derecede dumansız bir günde kız olarak ve daha sonra tekrar 1974 yılının Ağustos ayında Michigan-Petoskey'de bir acil kliniğinde, ama bu defa ergenlik çağında bir delikanlı olarak. Tıp doktoru olan bazı okuyucular bana, Dr. Peter Luce'un 1975 yılında *Pediatrik Endokrinoloji Dergisi*'nde yayımlanan "5-Alfa Redüktaz Psödohermafroditlerde Cinsel Kimlik" adlı çalışmasında rastlamış olabilirler ya da belki –ne yazık ki şimdilerde artık bulunamayan– *Genetik ve Kalıtım* kitabının on altıncı bölümünde bir fotoğrafımı görmüşlerdir. 578. sayfadaki gözleri siyah bantla kapatılmış, boy ölçerin yanında ayakta duran çıplak genç benim.

Doğum belgemde adım Calliope Helen Stephanides diye yazılı. Almanya'da aldığım son ehliyette ise kısaca "Cal" diye geçiyor. Eski bir çim hokeyi kalecisiyim, ayrıca uzun yıllar sürmüş bir "Denizayılarını Koruyalım Vakfı" üyeliğim de vardır, Rum Ortodoks kilisesine bağlıyım ama pek az katılırım aralarına, bir erişkin olarak çoğunlukla Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı'nda çalıştım. Tiresias* gibi ben de bir zamanlar bir şeydim, daha sonra başka bir şey...

* Yunan mitolojisinden bir kahraman. Tiresias iki yılanı çiftleşirken görür ve onlara sopayla vurup ayırır; bunun üzerine tanrılar tarafından ceza olarak kadına dönüştürülür, yıllar sonra aynı işi tekrarlayınca bu defa yeniden erkek yapılır. Hera ve Zeus ona kadın mı erkek mi olmanın daha güzel olduğunu sorarlar. Hera erkek, Zeus ise kadın olmanın daha hoş olduğunu ileri sürmektedir. Tiresias, Zeus'un haklı olduğunu söyleyince Hera çok kızar ve onu kör eder. Zeus, Hera tarafından verilen bu cezayı değiştiremese de Tiresias'a bilicilik yeteneği vererek durumu dengelemeye çalışır. *(ç.n.)*

Sınıf arkadaşlarımın alay konusu, doktorların kobayı oldum; uzmanlar beni parmaklayıp durdu ve "March of Dimes"* tarafından araştırıldım. Grosse Pointe'ten kırmızı kafalı bir kız kim olduğumu, ne olduğumu bilmeden bana âşık oldu. (Erkek kardeşi de benden hoşlanıyordu oysa.) Bir defasında bir tankın peşinde sokak çatışmalarının ortasına düştüm; bir havuz beni aniden mitolojik bir kahraman yapıverdi. Lafın kısası, bıraktım bedenim başkalarını oyalasın. Ve bütün bunlar ben on altımı doldurmadan oldu bitti.

Ama şu anda, kırk bir yaşımda bir başka doğuşun yaklaşmakta olduğunu hissediyorum. Onlarca yıllık bir ihmalden sonra şimdi kendimi sık sık çok eskiden ölmüş büyük halaları, amcaları, dedeleri, bilinmeyen beşinci kuşak yeğenleri, hatta soyunda aile içi evlilikler çok fazla olan biri olarak bunların tümünü birden düşünürken buluyorum. Ve ben herkesin iyiliği adına, çok geç olmadan, zaman içinde çılgın bir roller-coaster gibi sürüklenmiş bu tek genin serüvenini yazmak istiyorum. Haydi, söyle şarkını Musa Kızı, söyle Esin Perisi, söyle benim beşinci kromozomumdaki resesif mutasyonun hikâyesini. Söyle onun iki yüz elli yıl önce Olimpos eteklerinde keçiler melerken, zeytinler dalından düşerken nasıl tomurcuklandığını. Söyle onun kirlenip bozulmuş Stephanides aile havuzunda nasıl dokuz nesil boyunca kimselere görünmeden gizli gizli ondan ona geçtiğini. Söyle Tanrı'nın Hikmetini, onu bir kıyımın ardından yeniden uçurup tohum misali koca okyanusun ötesine, Amerika'ya getiren Tanrı'nın Hikmetini... Ve söyle onun, annemin Ortabatılı döl yatağının bereketli toprağına düşüp yeniden yeşerene kadar fabrika bacalarının yarattığı zehirli yağmurlarda sürüklenişini, söyle...

Özür dilerim zaman zaman böyle Homeros'umsu oluyorum. Sanırım bu da kalıtsal.

Doğumumdan üç ay önce, herkes meşhur pazar yemeklerimizden birinin rehaveti içindeyken büyükannem Desdemona Stephanides,

* Kendi de bir çocuk felci kurbanı olan ABD başkanlarından Roosevelt tarafından kurulan hasta çocuklara yardım vakfı. *(ç.n.)*

ağabeyimden gidip ipekböceği kutusunu getirmesini istedi. Chapter Eleven'ın yolu, tam da ikinci defa sütlaç yemek üzere mutfağa sızarken kesilmişti. Elli yedi yaşındaki büyükannem bodur, tıknaz bedeni ve korkutucu başörtüsüyle zaten bu iş için yaratılmış gibiydi. Onun arkasında, mutfakta toplanmış günün büyük kadın nüfusu bir yandan fısıldaşıyor, bir yandan da kıkırdıyordu. Ne olup bittiğini merak eden Chapter Eleven eğilip içeri bakmak istedi ama o sırada Desdemona onu yakalayıp yanağına sıkı bir çimdik atarak dikkatini yeniden toplamasını sağladı. Sonra da havada parmaklarıyla bir kutu şekli çizdikten sonra tavanı göstererek, "Haydi *yaya*cığının* dediğini yap bakalım kuklacık," dedi.

Chapter Eleven işini biliyordu. Koşarak koridoru, oturma odasını geçti ve dört ayak ikinci kata çıkan basamakları tırmandı. Üst kattaki koridora açılan yatak oda kapılarını da bir bir geçtikten sonra en dipteki, üzeri duvar kâğıdıyla kaplı, gizli bir geçit ağzına benzeyen o görünmez kapıya ulaştı. Chapter Eleven başıyla küçük kapı mandalını yukarı ittikten sonra bütün gücünü kullanarak kapıyı açtı ve önüne yeni bir basamaklar silsilesi çıktı. Büyükannemizle büyükbabamızın yaşadığı çatı katına doğru yavaş yavaş tırmanmaya başlamadan önce ağabeyim bir süre tepesindeki karanlığa baktı.

Sessizce, kirişlere asılmış, nemli gazete kâğıtlarına sarılı on iki kuş kafesinin arasından geçtikten sonra papağanların ekşimsi kokusunun dışında bir de tamamen büyükanne ve büyükbabamıza özgü naftalin ve haşhaş karışımı kokuyla dolu havayı cesurca soludu. Büyükbabamın üzeri kitap ve rebetika plaklarıyla dolu masasına çarpmadan süzüldüyse de deri kanepeyle yuvarlak pirinç sehpaya toslamaktan kurtulamadı. Neyse ki artık sonuca, büyükanneyle büyükbabanın karyolasına ulaşmıştı. Yatağın altına doğru eğildi ve işte ipekböceği kutusu karşısındaydı.

Bir ayakkabı kutusundan azıcık daha büyücekti; ahşabı zeytin ağacından, üzerinde minik hava delikleri ve kim olduğu belirsiz bir

* Büyükanne. *(ç.n.)*

aziz kabartması olan kapağıysa tenekeden. Azizin yüzü zamanla silinmişse de havaya kaldırdığı sağ elinin parmaklarıyla kutsadığı inanılmaz derecede mağrur görünüşlü, morumsu, bodur dut ağacı hâlâ belirgindi. Bu neredeyse kanlı canlı ağaca bir süre baktıktan sonra Chapter Eleven kutuyu yatağın altından çekip açtı. İçinde kenevir ipinden örülmüş ve yılan gibi birbirine dolanmış iki evlilik tacıyla, uçları artık iyice yıpranmış siyah kurdelelerle bağlı iki uzun, kalın saç örgüsü vardı. Örgülerden birine işaret parmağının ucuyla şöyle bir dokundu. O sırada muhabbet kuşlarının teki cıyakladı ve ağabeyim yerinden fırladı. Kutuyu kapatıp kolunun altına sıkıştırarak Desdemona'ya götürmek üzere tekrar aşağı indi.

Büyükannemiz kapı ağzında bekliyordu. İpekböceği kutusunu aldıktan sonra arkasını dönüp mutfağa gitti. O sırada Chapter Eleven da içeri bakabilme fırsatını yakaladı, kadınların tümü sus pustu. Desdemona girerken iki yana çekilip ona yol verdiler, muşamba döşeli zeminin ortasında oturan kadın benim annem. Arkaya kaykılmış oturan Tessie Stephanides sanki kocaman, davul gibi şiş göbeğinin ortasından sandalyesine mıhlanmış gibi duruyor. Terli, kırmızı yüzünde çaresiz fakat mutlu bir ifade var. Desdemona, ipekböceği kutusunu masanın üzerine koyup kapağını açtı. Taçların ve saç örgülerinin altından Chapter Eleven'ın göremediği başka bir şey çıkardı: Gümüş bir kaşık. Kaşığın sapına bir ip bağladıktan sonra eğildi ve onu annemin şişmiş göbeğinin ve doğal olarak de benim tepemde salladı.

Desdemona'nın harika bir cinsiyet tahmin rekoru vardı, tam tamına yirmi üç doğru tahmin. Tessie'nin Tessie olacağını o bilmişti. Ağabeyimin cinsiyetini de... Kiliseden arkadaşlarının ne doğuracağını da her defasında tutturmuştu. Cinsiyetini bilemediği bebekler sadece kendi bebekleriydi, zaten bu çok normaldi, çünkü bir annenin gizemli güçlerini kendisi için kullanması ona uğursuzluk getirirdi. Ama işte bu güçlerini annem üzerinde korkusuzca kullanabiliyordu. Bir süre hareketsiz kaldıktan sonra gümüş kaşık kuzeyden güneye doğru sallanmaya başladı; bu, benim erkek olacağımın işaretiydi.

Ayaklarını iki yana açmış annem zoraki gülümsedi. Erkek çocuk istemiyordu. Zaten bir oğlu vardı. Aslında benim kız olacağımdan o kadar emindi ki koyacağı adı bile ayarlamıştı: Calliope. Ama büyükannem Yunanca "Bir erkek," diye bağırdığında ve mutfaktakiler de ona katılınca ve bu bağırışlar holü geçip de erkeklerin bir arada oturup siyasi tartışmalar yaptığı odaya ulaşınca aynı şeyi defalarca duymaktan olacak, annem bunun belki de doğru bir tahmin olduğuna inanmaya başladı.

Erkek olacağımı işiten babam mutfağa kadar gelip annesine bu defa kaşığının kesinlikle yanılacağını söyledi. Desdemona ona, "Kendinden nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?" diye sorduğundaysa kendi kuşağından bütün Amerikalıların vereceği gibi bir cevap verdi:

"Bilim. Buna bilim denir anacığım. Bilim..."

Milton ve Tessie bir başka çocuk sahibi olmaya karar verdikleri günden itibaren –ne de olsa Chapter Eleven artık bezlenmiyordu ve lokantada da işler yolundaydı– bir kız evlat konusunda hemfikirlerdi. Chapter Eleven beş yaşına basmıştı. Geçen gün avluda ölü bir kuş bulunca onu hemen annesine getirmişti. Sağa sola taş atmayı, çekiçle oynamayı ve önüne gelen her şeyi kırıp dökmeyi çok seviyordu ve tabii bir de babasıyla güreşmeyi... Bu maskülen evde Tessie kendini dışlanmış hissederek sıkılmaya başlamıştı, böyle giderse on yıl sonra jant kapağı muhabbetleri ve fıtık vakalarından ibaret bir dünyada hapsolacağından emindi. Annem, bunlara karşı onunla birlikte dövüşecek, kendisi gibi küçük köpeklere âşık, buz revüsü gösterilerine gitmek için yanında ısrar edecek bir müttefikin hayalini kuruyordu. Zavallıcık doğumumun planlandığı o 1959 baharında, yakın gelecekte binlerce kadının hep birlikte sokaklarda sutyenlerini yakacaklarını doğal olarak hayal bile edemiyordu. Onunkiler destekli, sert ve hatta yanmazdı. Tessie, bir anne olarak oğlunu derin bir muhabbetle sevse de sadece bir kız çocukla paylaşabileceği çok özel şeyler olduğunu biliyordu.

Babama gelince... Babam, çoktandır sabahları işe giderken dayanılmaz tatlılıkta, kara gözlü bir küçük kızın hayalini kuruyordu. O şirin şey yanı başında oturuyor ve genellikle araba kırmızı ışıkta durduğunda sabırlı, bilgili babasına sorular soruyordu. "Bu ne babacığım?" "O mu? O bir Cadillac arması." "Cadillac arması nedir babacığım?" "Çok, çok uzun zaman önce bir Fransız kâşif vardı, Detroit'i de o bulmuştu. İşte bu arma onun ailesinin armasıdır. Fransa'dan gelme." "Fransa nedir?" "Fransa, Avrupa'da bir ülkedir." "Avrupa nedir?" "Bir kıta. Çok büyük bir kara parçası, bir ülkeden çok daha büyük bir yer. Ama artık Cadillac'lar Avrupa'dan gelmiyor. Onlar uzun zamandır burada, bizim yaşlı ABD'mizde yapılıyorlar *kuklacık*." Yeşil ışık yanıyor ve babam yeniden gaza basıyor. Ama benim prototipimin gitmeye niyeti yok. Araba her kırmızı ışıkta durduğunda soru sormayı sürdürüyor ve onun eşliğinden çok mutlu olan babam, hevesle hayallerini gerçekleştirebilmek için ne yapması gerektiğini araştırıp öğrenmeye karar veriyor.

İşte bu yüzden erkeklerin bir araya gelip bol bol siyaset konuştukları oturma odamızda bir süredir yeni bir konu gündemde: Spermlerin hızı. Her hafta siyah kanepelerimize yayılıp tartışan grubun lideri, Pete Amca dediğimiz Peter Tatakis; Amerika'da kimsesi olmayan bu müzmin bekâr gide gele sonunda ailemizin bir parçası olmuştu. Her pazar günü, koyu şarap rengi Buick marka arabasını evimizin önüne park eden Pete Amca uzun boylu, esmer biriydi; dalgalı gür saçlarıyla çelişen hüzünlü bir hali vardı. Çocuklarla pek ilgilenmezdi. Büyük Eserler serisini iki defa devirmiş olan bu adamın ilgi alanı çok daha ciddi konular, özellikle de İtalyan operasıydı. Tarih alanında Edward Gibbon'un kitaplarının, edebiyattaysa Madam de Staël'in günlüklerinin tutkunuydu. Sık sık bu zeki hanımın Almancayla ilgili bir saptamasını tekrarlamaya bayılırdı. Madam de Staël, Almanların iyi sohbet edememesinin nedenini Almancanın gramer yapısına bağlıyordu. Almanca konuşurken fiilin cümlenin en sonunda yer alması yüzünden karşınızdakinin sözünü kesmeden uzun süre beklemeniz gerekiyordu ve bu da iletişimi koparıyordu. Pete Amca doktor olmak istemişti,

ama dönemin karmaşası bu dileğinin yerine gelmesine engel olmuştu. Amerika'ya geldiğinde bunun yerine iki yıllık bir şiropratik okuluyla yetinmek zorunda kalmış ve sonunda da Birmingham'da içinde taksitlerini hâlâ bitiremediği tam bir insan iskeleti olan küçük bir muayenehane açmıştı. O günlerde şiropratiklere nedense kuşkuyla yaklaşılırdı. İnsanlar onlara *kundalini*lerini* özgürleştirmek için gelmiyordu. Pete Amca, hastalara bel masajı yapar, kauçuk köpüğünden destekler hazırlardı. Doktor değilse de pazar öğleden sonraları bizim evde toplanan grupta tıbba en yakın olan oydu. Çok gençken geçirdiği rahatsızlık nedeniyle midesinin yarısı alınmıştı ve bu yüzden de yemekten sonra hazma yardımcı olsun diye bir şişe pepsi-kola içerdi. Bilgiç bilgiç söylediğine göre pepsi adı da zaten sindirimi sağlayan *pepsin* enziminden geliyordu.

Babamı konu üreme takvimine geldiğinde ona güvenmeye yönelten işte bu tarz bilgilere sahip olmasıydı. Başı yumuşak yastıklara dayalı, ayakkabılarını çıkarmış, rahat bir halde bir yandan pikabımızda çalan Madam Butterfly'ı dinlerken Pete Amca, bir yandan da mikroskop altında yapılan incelemelerde erkek kromozom taşıyan spermlerin dişi kromozom taşıyanlara oranla daha hızlı hareket ettiklerinin tespit edildiğini anlattı. Bu tez, oturma odamızda toplanmış lokantacılarla kürkçüler arasında anında keyifli bir hareketlilik yarattı. Babamsa odanın karşı tarafındaki telefon sehpasının üzerinde duran *Düşünen Adam* heykeli kopyasının pozunu almıştı. Gerçi konu her zamanki pazar sohbetlerinin rahat havasında ele alınmıştı, ama ne de olsa sözü edilen spermler onun spermleriydi. Pete Amca açıklamalarına devam ediyordu; kız çocuk sahibi olmak isteyen çiftler, yumurtlamadan yirmi dört saat önce cinsel ilişkiye girmeliydiler, bu durumda ayağına tez olan erkek sperm hemen harekete geçip ölecek; daha ağır aksak, ama daha dayanıklı olan dişi sperm ise tam yumurta düşerken işi bitirecekti.

* Yoga inanışında, omurganın altında kendi etrafında kıvrılmış olarak bulunduğuna inanılan enerjinin (yılan enerjisi) ortaya çıkarılması. *(ç.n.)*

Babamın annemi bu konuda ikna etmesi kolay olmadı. Tessie Zizmo, Milton Stephanides'le yirmi iki yaşında evlendiğinde bakireydi. II. Dünya Savaşı'na denk gelen nişanlılıkları çok masum bir ilişkiydi. Annem, küresel bir felaket devam ederken babamın arzu ateşini alevlendirmeden ve söndürmeden yaşatabilmekten ötürü gurur duymuştu. Aslında bu çok da zor olmamıştı çünkü o Detroit'te, babamsa Annapolis'teki Amerikan Deniz Kuvvetleri eğitim birliğindeydi. Bir yılı aşkın bir süre Tessie, kilisede Milton için mum yakarken, Milton da ranzasının başucuna raptiyelediği Tessie'nin resimlerine baktı durdu. Nişanlısına sinema yıldızları gibi poz verdirtmişti; ayakta, yandan, yüksek topuklu ayakkabılardan biri siyah file çorabını gözler önüne serecek biçimde bir basamak yükseğe konulmuş olarak... O eski fotoğraflarda annem inanılmaz şekilde uysal görünür; sanki askeri üniformalı erkeğinin onun sırtını mütevazı mahallelerinin sundurmalarına, sokak lambalarına dayamasından daha fazla hiçbir şey istemiyormuş gibidir.

Oysa Japonlar teslim olmadan o da teslim olmadı. Ama sonra, erkek kardeşimin gizlice kulağıma fısıldadığına göre, evlendikleri günden itibaren her zaman düzenli olarak ve zevkle seviştiler. Çocuk sahibi olma konusunda annemin kendine özgü fikirleri vardı. Ona göre bir embriyo, kendisini yaratan aşkın dozunu anlayabilirdi. Bu yüzden de babamın önerisine sıcak yaklaşmadı.

"Sen bu işi Olimpiyatlar'la karıştırıyorsun galiba Milt."

"Sadece teorik konuşuyorum, hepsi bu," diye cevap verdi babam.

"Pete Amca bebekler konusunda ne bilebilir?"

"Bu özel makaleyi *Scientific American*'da okumuş." Milton durumu kuvvetlendirmek için ekledi:

"Zaten abonesi."

"Dinle, eğer sırtım ağrırsa Pete Amca'ya giderim, eğer ayaklarımda senin gibi taban çökmesi olursa da giderim. Ama hepsi bu."

"Bu kanıtlanmış bir şey. Mikroskop altında tespit edilmiş. Erkek spermler daha hızlı."

"İddiaya girerim daha salaktırlar da..."

"Devam et, erkek spermleri istediğin kadar aşağıla. Rahat ol. Bir erkek sperm istemiyoruz. Bizim istediğimiz şöyle ağırbaşlı, güvenilir, iyi bir dişi sperm."

"Doğru olsa bile bu söylediğin çok gülünç. Ben bu işleri öyle makine gibi yapamam Milt."

"Benim için bu çok daha zor."

"Her neyse bu konuyu kapat."

"Bir kız istediğini sanıyordum."

"İstiyorum."

"O zaman," dedi babam, "başka çaremiz yok."

Tessie alaycı alaycı güldü. Bu tavrıyla aslında ciddi bir ahlaki kaygısını saklamaya çalışıyordu. Ona göre, bir bebeğin doğumu gibi mucizevi ve mistik bir olaya hile karıştırmak kaba bir böbürlenmeydi. Zaten böyle bir şeyin olabileceğine inanmıyordu, hem olabilse bile böyle bir işe kalkışılmamalıydı.

Tabii ki benim durumumdaki (o dönemde prefetaldim) bir anlatıcının her şeyi yüzde yüz bilebilmesi olanaksız. Size sadece 59 baharında herkesi etkisi altına almış olan o gelişime aşırı inanç virüsünün babamı da nasıl etkilediğini aktarabilirim. Unutmayın, *Sputnik* uzaya atılalı aradan sadece iki yıl geçmişti. Salk aşısı, çocuklukları boyunca yaz aylarında anne ve babamın kuşağının korkuyla eve hapsedilmesine neden olan çocuk felci hastalığının sonunu getirmişti. İnsanlar virüslerin onlardan daha zeki olduğunu henüz bilmiyordu ve hastalıkların çok yakında geçmişe gömüleceğini sanıyorlardı. Benim de kuyruğunun ucundan yakaladığım o iyimser, savaş sonrası Amerika'da herkes kendi kaderinin efendisiydi ve bu ortam içinde babam da kendi kaderinin efendisi olmaya karar verdi.

Tessie'ye planlarını anlattıktan birkaç gün sonra Milton bir akşam eve elinde şık bir mücevher kutusuyla geldi.

"Bu da nedir?" diye sordu Tessie kuşkulu bir sesle.

"Bu da nedir de ne demek?"

"Doğum günüm değil, evlilik yıldönümümüz de... O halde bu hediye ne anlama geliyor?"

"Sana hediye vermek için bir nedenim mi olması gerekiyor? Haydi al, aç şunu."

Tessie dudağını büktü, ikna olmamıştı. Ama elinde bir mücevher kutusu tutup da onu açmayacak kadın kolayından bulunmaz. Daha fazla dayanamadı, kurdelenin ucunu tutup çekerek fiyongu çözdü, sonra da kutunun kapağını kaldırdı.

Siyah kadife kaplı kutunun içinde bir derece duruyordu.

"Bir derece?" Annemin sesi şaşkınlıkla doluydu.

"Bu sıradan bir derece değil," dedi Milton. "Onu bulabilmek için üç eczane dolaştım ben."

"Demek ultra lüks bir model, ha?"

"Doğru," diye cevap verdi Milton. "Bu, bir bazal termometre. Çok hassas, bir derecenin onda birini bile gösteriyor." Kaşlarını yukarı kaldırdı. "Normal dereceler onda ikiye kadar gösterir, bu ise tamamını. Dene, koy ağzına."

"Ateşim yok benim."

"Bu, ateşin için değil. Bazal hararetini anlayabilmek için kullanacaksın onu. Sıradan derecelerden çok daha hassas ve kesin."

"Bir dahaki sefere bana bir kolye al."

Milton ısrar etti: "Vücut ısın sürekli olarak değişiyor Tess. Bunu fark etmeyebilirsin, ama gerçek. Mesela..." Burada hafifçe öksürüp genzini temizledi. "Mesela diyelim ki yumurtlama dönemindesin, o zaman vücut ısın yükselecektir. Genellikle bir derecenin onda altısı kadar." Babam coşmuştu, karısının surat astığının farkında değildi. "Şu sana geçen gün anlattığım sistemi uygularsak, yani misal diye söylüyorum. Evet, işte o zaman ilk yapman gereken iş, vücudunun bazal ısısını tespit etmek. Otuz altı nokta yedi olmayabilir. Herkesinki az da olsa birbirinden farklıdır. Bu da Pete Amca'dan öğrendiğim bir diğer faydalı bilgi. Her neyse, bazal ısını öğrendikten sonra bunda olacak onda altılık bir artışı gözleyeceksin. Ve artış gerçekleştiğinde konuştuğumuz gibi yapacağız, kokteyli karıştıracağız."

Annem hiçbir şey söylemedi. Dereceyi kutuya koyup kapağı kapattı ve gerisingeri babama uzattı.

"Tamam Tess. Tamam, nasıl istersen öyle yapalım. Bir oğlun daha olsun. İstediğin gibi yapalım"

"Şu anda bir şey yapacağımızı sanmıyorum," dedi annem.

Bunlar olurken ben de dünyaya açılan bir bekleme odasındayım. Babamın gözlerinde tek bir pırıltı yok (sıkıntıyla kucağında duran derece kutusuna bakıyor). Şimdi annem aşk koltuğu denen iki kişilik rahat kanepeden kalkıyor. Bir eli alnında merdivene doğru gidiyor ve benim dünyaya gelme ihtimalim giderek daha azalıyor. Ayaklanma sırası babamda, ışıkları söndürüp, kapıları kilitliyor. O merdiveni çıkarken benim için yeniden bir umut doğuyor. Şu andaki kişi olabilmem için her şeyin tam zamanında yapılması gerekiyor. Bir saatlik bir erteleme gen seleksiyonunda değişikliğe yol açıyor. Gerçi ana rahmine düşme tarihime daha haftalar var, ama annemle babam yavaş yavaş da olsa daha şimdiden birbirlerine çekilmeye başlamış durumda ve hediyelik eşya dükkânı sahibi Jackie Halas'ın armağanı olan Akropolis taklidi gece lambası üst kat holümüzü loş bir ışıkla aydınlatmakta. Babam yatak odasına girdiğinde annem kibirli bir tavır takınıyor. İki parmağıyla yüzüne bastıra bastıra Noxzema sürüyor, sonra da bir bezle ovalayarak kremin fazlasını alıyor. Aslında babam bir iki sevgi sözcüğü etse onu affedebilir ve ben olmasam da benim gibi biri rahatlıkla o gece yapılabilirdi. Kapı eşiğinde var olabilme ihtimali olan sonsuz sayıda bir aday kalabalığı ve ben de aralarındayım, ne yazık garantili bir biletim yok; zaman çok yavaş ilerliyor, gökteki gezegenler her zamanki hızlarıyla dönüyor; oysa hava durumu bile çok ilgiliydi konuyla, çünkü annem gök gürültüsünden çok korkardı ve eğer o gece yağmur yağsa babama sokulurdu. Ama hayır, gökyüzü pırıl pırıldı, havanın bozmaya hiç niyeti yoktu ve annemle babamın da inatçılığa bir son vermeye... Yatak odasının ışığı sönüyor. Herkes kendi tarafında kımıltısız uzanmış. Sonunda annemden yükselen bir ses, "İyi geceler." Ve babamın cevabı, "Sabah görüşürüz." Böylece

beni delice umutlandıran anlar sona eriyor, sanırım o anları sık sık düşünmemin nedeni de bu.

Ertesi pazar annem, Desdemona'yı ve kardeşimi alıp kiliseye gitti. Babam asla onlara katılmazdı, daha sekiz yaşındayken adak mumlarının pahalılığı nedeniyle kiliseye gitmekten vazgeçmişti. Büyükbabam da pazar sabahlarını Sappho'nun vakti zamanında "restore edilmiş" şiirlerini modern Yunancaya çevirmekle geçirmeyi tercih ederdi. Takip eden yedi yıl boyunca da, geçirdiği felçlere rağmen küçük masasının başında o efsanevi parçaları kimi zaman şuraya bir kıta, oraya bir mısra ekleyerek, kimi zaman bir vezni uzatıp kısaltarak birbirine ekleyip büyük bir mozaik haline getirmek için çalışmayı sürdürdü. Akşamları da hafifmeşrep müzikler dinleyip nargilesini tüttürdü.

1959'da Büyük Ortodoks Kilisesi Charlevoix'daydı. Bir yıldan az bir süre sonra ben de orada vaftiz edilecek ve daha sonra da Ortodoks inancına göre yetiştirilecektim. Konstantinopolis Patrikhanesi'nin tayiniyle bize gönderilen, her biri otoritesiyle paralel koca birer sakal ve kutsal görevine uygun süslü giysiyle gelen, ama çok sürmeden –en fazla altı ay– cemaatin gürültücülüğünden, kavgacılığından; ilahi söyleme biçimlerine yapılan müdahalelerden, kiliseyi Tigers Stadyumu'nun açık tribünü gibi gören cemaat üyelerinden ve son olarak da her hafta iki defa, önce Yunanca sonra da İngilizce vaaz vermek zorunda kalmaktan yorulup çekip giden papazlarıyla kilisemiz... Neşeli kahve saatleri, kötü yapısı, akan damı, yorucu etnik festivalleri, büyük diasporada kurallara uygun olarak yaşayıp ölebilmemiz için şart olan toplumsal mirasımızın içimizde yaşatılması amacıyla düzenlenen ilmihal dersleriyle kilise... Tessie ve avanesi ana koridorda kumlu yuvalara oturtulmuş adak mumlarının yanından geçip ilerledi. Tepedeki Pantokrator İsa en az Macy Mağazası'nın Şükran Günü şenliklerinde kurduğu tak kadar büyüktü. Kubbeyi neredeyse uzayın tamamıymış gibi kaplıyordu. Normalde acı çeken, insani İsa, kilise duvarlarında göz hizasında resmedilir, ama bizim Pantokrator İsa'mız aleni bir şekilde üstün, güçlü ve kesinlikle cennetin

egemenidir. Tanrı buyruklarının yazılı olduğu dört koyun postunu altarın üstündeki havarilere sunmak üzere kollarını uzatmış. Ve bütün hayatı boyunca Tanrı'ya inanmaya çalışıp bunu tam olarak başaramamış olan annem şimdi ona bakarak kendisine yol gösterilmesini diliyordu.

Loş ışıkta Pantokrator İsa'nın gözleri pırıl pırıl. Sanki Tessie'yi emip yukarı çekecekler. Savrulan girdabımsı tütsü dumanlarının arasında Kurtarıcı'nın gözleri, aydınlanıp kararan bir televizyon ekranı gibi. Son olayları birbiri ardına hızla gösteren bir televizyon ekranı...

Olayların ilki, iki hafta önce Desdemona'nın gelinine nasihat etmesiydi. Önceden prova edilmiş bir soğukkanlılıkla, "Neden daha fazla çocuk istiyorsun Tessie?" diye sormuştu. Fırına eğilerek yüzündeki telaş (nedeni bir on altı yıl daha açıklanmayacak bir telaş) ifadesini saklayan Desdemona ısrarlıydı: "Daha fazla çocuk, daha fazla dert..."

Sonraki olayın başrolündekiyse emektar aile doktorumuz Doktor Philobosian'dı. Arkasında asılı bir yığın eski diploma, ihtiyar doktor kararını açıklıyor: "Saçma. Erkek sperm daha hızlı yüzermiş, öyle mi? Bir spermi mikroskop altında ilk gören Leeuwenhoek'ti. Ona nasıl görünmüştü bu spermler biliyor musun? Kurtçuk gibi..."

Ve sonra yine Desdemona, ama bu defa daha değişik bir havada: "Bebeğin cinsiyetine Tanrı karar verir. Sen değil..."

Bu görüntüler, o bitip tükenmeyen pazar ayini boyunca annemin zihninde dolandı durdu. Cemaat oturdu kalktı, kalktı oturdu. Ön sıradaki kuzenlerim Socrates, Plato, Aristotle ve Cleopatra, hepsi kıpır kıpır. Peder Mike, büyük ikonanın arkasından çıkıp buhurdanlığını salladı. Annem dua etmeye çalıştı, ama bunun hiç faydası olmadı. Kahve saatine kadar zor dayandı.

On iki yaşından bu yana, büyüdüğü pansiyonu dolduran römorkör kaptanlarından, *zoot** stili giyimli müzmin bekârlardan görüp edindiği bir alışkanlıkla iki fincan kopkoyu, şekersiz kahveyi

* 1930–1940 arasında Afro-Amerikalılar arasında moda olmuş giyim tarzı. Uzun palto, pilili bol pantolon, tüylü şapka... *(ç.n.)*

içmeden güne başlayamazdı o. Bir ellilik boyuyla lise öğrencisiyken okula gitmeden önce köşedeki lokantada araba tamircilerinin yanı başında oturup kahvesini içerdi. Onların kendisini inceleyen bakışlarına aldırmadan yurttaşlık bilgisi ödevini yapardı. Şimdi kilisenin alt katında, kendine gelebilmek için bir fincan kahve içerken Chapter Eleven'a gidip diğer çocuklarla oynamasını söyledi.

İkinci fincanı yudumlarken kulağına yumuşak, kadınsı bir ses geldi. "Günaydın Tessie." Bu görümcesinin kocası Peder Michael Antoniou'ydu.

"Selam Peder Mike. Bugünkü ayin çok iyiydi," dedi Tessie ve anında da pişman oldu. Peder Mike, kilisenin yardımcı papazıydı. Üç aylık bir süreden sonra son papaz da apar topar Atina'ya dönünce aile, Peder Mike'ın onun yerini sürekli olarak alabileceğini umut etmişti. Ama sonunda öyle olmamış ve yurtdışında doğmuş bir papaz, Peder Gregorios atanmıştı göreve. Bunun üzerine evliliğinden şikâyet edip mızmızlanmak için hiçbir fırsatı kaçırmayan Zo Hâlâ akşam yemeğinde alaycı bir sesle, "Kocam..." demişti, "...her zaman gelin nedimesi olmuştur, asla gelin olamadı."

Ayinin çok iyi olduğunu söylerken Tessie, Peder Greg'i övmeyi düşünmemişti. Durum, Tessie ve Michael Antoniou yıllar önce nişanlanıp ayrılmalarından ötürü hâlâ hassastı. Şimdi o Milton'la, Peder Mike ise Milton'un kızkardeşiyle evliydi. Tessie kafasını toparlayıp kahvesini içmişti ve neredeyse gün de elden kayıp gidiyordu.

Peder, Tessie'nin sözlerinden alınmışa benzemiyordu. Şelale gibi inen sakallarının üzerindeki gözlerinde sıcak bir ifade vardı, gülümsüyordu. Kilisenin dulları Peder Mike'a bayılırdı. Etrafını çevirip ona kurabiyeler vermekten ve bu arada da ondan yayılan uhrevi havayı içlerine çekmekten çok hoşlanırlardı. Bu uhrevi havanın bir nedeni belki de Peder'in kısacık boyundan hiç rahatsızlık duymayışından kaynaklanıyordu. Sanki büyük bir cömertlikle boyunu başkalarına bağışlamış bir hayırsever gibi dururdu. Yıllar önce nişanı bozduğu için Tessie'yi çoktan affetmişti, ama yine de aralarında elle tutulmaz,

gözle görünmez bir şey hâlâ vardı, cüppesinin boynundan arada bir çıkan o incecik talk pudrası zerrelerine benzer bir şey...

Peder Mike, elindeki fincanı ve krema kabını dikkatle tutarken gülümseyerek sordu: "Evde durumlar nasıl Tessie?"

Annem, bizim evdeki pazar toplantılarının değişmez misafirlerinden biri olarak onun şu hassas derece işinden haberdar olduğunu gayet iyi biliyordu. Adamın gözlerine dikkatle baktığında sanki dalgacı bir pırıltı görür gibi olduğunu düşündü.

Aldırmaz bir sesle, "Nasılsa bugün geliyorsun," dedi. "Kendi gözünle görürsün."

"Bunun için sabırsızlanıyorum. Sizin evde daima çok ilginç sohbetler yapıyoruz."

Tessie yeniden papazın gözlerine baktı, bu defa gördüğü samimi bir sıcaklıktı. Ve sonra onun dikkatini Peder Mike'tan tamamen koparan bir şey oldu.

Chapter Eleven, salonun karşı tarafında sandalyeye çıkmış bir fincan kahve doldurmaya çalışıyordu. Küçük musluğu açmayı başardıysa da kapatamadı. Sıcak kahve yan tarafta duran bir kızın üzerine döküldü. Kız geriye doğru sıçradı, ağzı açıktı ama hiç ses çıkmıyordu. Annem hızla yerinden fırlayıp oraya koştu ve kızı kaparak kadınlar tuvaletine götürdü.

Kızın adını kimse hatırlamaz. Her zamanki cemaat üyelerinden birinin kızı değildi. Hatta Yunanlı bile değildi. Kilisede sadece o tek gün görüldü, daha sonraysa asla. Sanki annemin fikrini değiştirmek için özel olarak gönderilmişti oraya. Tuvalette Tessie ona ıslak havlu getirirken kız dumanlar tüten gömleğini eliyle bedeninden uzakta tutmaya çalışıyordu. "İyi misin hayatım, bir yerin yandı mı?"

"Çok sakar bir çocuk, değil mi?" dedi kız.

"Zaman zaman. Her şeyi merak ediyor."

"Erkek çocuklar çok *müzic** olabiliyorlar."

Tessie gülümsedi, "Çok geniş bir kelime dağarcığın var."

* Usandıran, bezdiren. *(ç.n.)*

Bu iltifat kızı da keyifle gülümsetti. "Müzic, benim şu anda en sevdiğim kelime. Erkek kardeşim çok müzic. Geçen ayki favori kelimem mübalağaydı. Ama mübalağayı çok fazla kullanamıyorsunuz. Çünkü düşündüğünüzde gerçekte ortada pek fazla mübalağa olmadığını görüyorsunuz."

Tessie bir kahkaha atarken, "Çok haklısın," dedi. "Ama müzic bol bol var."

"Size sonuna kadar katılıyorum."

İki hafta sonra. Paskalya Pazarı, 1959. Dinen Jülyen takvimine bağlı olmamız bizi bir kez daha mahalleliyle uyumsuzluğa düşürdü. İki pazar önce ağabeyim, diğer çocukların çevredeki çalılıklarda rengârenk yumurtaları aramalarını seyretti. Arkadaşlarının nasıl iştahla çikolata ayıların başlarını ısırdıklarını, avuç avuç şekerlemeyi çürüğü bol ağızlarına nasıl tıka basa doldurduklarını gördü. (Pencereden bakarken ağabeyimin o an için her şeyden daha çok istediği şey, doğru günde *yeniden dirilen* bir Amerikan Tanrısı'na inanabilmekti.) Chapter Eleven'a Paskalya yumurtalarını boyama izni daha dün çıkmıştı ve tabii sadece tek bir renkte: Kırmızı. Evin her yanında kırmızı yumurtalar, upuzun gün dönümü ışıkları gibi parlıyor. Yemek masasının üzerindeki çanak kırmızı yumurtalarla dolu. Kapıların tepesinde küçük filelere konmuş kırmızı yumurtalar sallanıyor. Şöminenin rafına sıralananlar ayrı bir kalabalık. Haç biçiminde, kırmızı yumurtalarla süslenmiş bir yığın da çöreğimiz var.

Ama şimdi öğleden sonra, yemek bitti. Ve ağabeyim gülümsüyor. Çünkü Yunan Paskalyası'nın sevdiği bölümü geldi: Yumurta tokuşturmak. Herkes yemek masasının etrafına toplanıyor. Dudaklarını ısırarak Chapter Eleven sepetten bir yumurta seçiyor, evirip çeviriyor, bırakıyor ve bir başkasını alıyor. Kendi yumurtasını seçen Milton, "Bu, Brinks marka kamyona benziyor," diyor. Milton yumurtasını havaya kaldırıyor. Chapter Eleven saldırıya hazır. Birden annem babamın sırtına hafifçe dokunuyor.

"Bir dakika Tessie. Burada yumurta tokuşturuyoruz."

Annem daha hızlı vuruyor.

"Ne?"

"Ateşim." Duraklıyor. "Onda altı yükseldi."

Demek gizlice dereceyi kullanıyormuş. Babam bundan şu anda haberdar oldu.

"Şimdi mi?" diye fısıldıyor babam. "İsa aşkına, Tessie emin misin?"

"Hayır, emin değilim. Bana ateşimdeki yükselişi kontrol etmemi söylemiştin, ben de sana şu anda ateşimin bir derecenin onda altısı kadar yükseldiğini söylüyorum." Sesini alçaltıyor, "Artı, ne olduğunu bildiğin son durumumdan bu yana on üç gün geçti."

Chapter Eleven, "Haydi baba," diye yalvarıyor.

"Mola," diyor Milton. Yumurtasını kül tablasına koyuyor. "Bu benim yumurtam. Geri gelene kadar ona hiç kimse dokunmayacak."

Yukarıda, yatak odalarında annemle babam eylemi gerçekleştiriyor. Bir çocuğun doğal terbiyesi gereği olayın detaylarını hayal etmekten kaçınıyorum. Sadece şunu söyleyebilirim, bittiğinde babam patlarcasına şöyle bağırıyor: "Bu işe yarayacak." Haklı da çıkacak. Mayıs ayında Tessie hamile olduğunu anlayacak ve bekleyiş başlayacak.

Altı hafta sonunda gözlerim ve kulaklarım oluştu. Yedincide burun deliklerim, hatta dudaklarım... Cinsel organlarım da şekillenmeye başlamıştı. Fetal hormonlar, kromozom kuyrukları, Müller ve Wolf kanalları... Yirmi üç çift kromozomum sıralanıp çaprazlandı. Onlar birbirine geçip rulete benzer bir şekil alırken babam da elini annemin karnına koyup, "Tam isabet," diyordu. Düzene geçen genlerim kendilerine verilmiş emirleri yerine getiriyor. İkisi hariç, bir çift hain –ya da devrimci, bu sizin değerlendirmenize bağlı– 5 numaralı kromozomda saklanıyor. Birlikte, hayatımı allak bullak edecek bir şey yapıyorlar, önemli bir hormonun salgılanmasını sağlayan bir enzimi boşaltıyorlar oradan.

Oturma odasında erkekler siyaset konuşmayı kesip Milt'in yeni bebeğinin kız mı, erkek mi olacağı üzerine bahse girmiş durumdalar.

Babamın kendine güveni sonsuz. Eylemden yirmi dört saat sonra annemin vücut ısısı bir derecenin onda ikisi kadar daha yükselmişti, bu yumurtlamanın gerçekleştiği anlamına geliyordu. O zamana kadar erkek sperm çoktan yorulup pes etmiş olmalıydı. Dişi sperm, kaplumbağa hikâyesi misali yarışı kazanmıştı mutlaka. (İşte o an, Tessie'nin dereceyi Milton'a verip, onu bir daha asla görmek istemediğini söylediği andı.)

Böylece Desdemona'nın annemin karnı üzerinde bir alet sallandırdığı güne gelindi. O zamanlar sonografi yoktu, kaşık bu konuda işe yarayabilecek en iyi şeydi. Desdemona çömeldi. Mutfakta çıt yok. Kadınlar dudaklarını ısırmış sabırsızlıkla seyrediyordu onları. İlk dakikada kaşık kımıldamadı. Desdemona'nın eli titredi, upuzun saniyelerden sonra Lina Hala müdahale edip ipi düzeltti. Kaşık döndü, tekmeyi bastım, annem bağırdı. Sonra yavaşça hiç kimsenin hissetmediği bir esintiyle, tıpkı *Quija*'daki* gibi, gümüş kaşık kımıldamayıp sallanmaya başladı, önce küçük bir daire çizdi, sonra daire büyüdü ve salınım fırından büfeye doğru düz bir çizgiye dönüştü. Bir başka anlatımla kuzeyden güneye. Desdemona bağırdı, "*Koros!*"** Odadaki herkes ona eşlik ediyor şimdi, "*Koros, koros, koros*..."

O gece babam anneme, "Bu defa yanıldı, bana güven," dedi.

"O, erkek de olsa aldırmam," diye cevap verdi annem. "Gerçekten. Yeter ki sağlıklı olsun."

"O, '*o*' da ne demek? Senin 'o' dediğin benim kızımdır, kızım."

1960 yılının 8 Ocak gününde, yılbaşından bir hafta sonra doğdum. Bekleme odasında sadece pembe kurdeleli purolarla beslenen babam, "Bingo" diye bağırdı. Bir kız... Kırk sekiz santim boyunda. Üç kilo döt yüz gram ağırlığında.

Aynı gün dedem on üç felç krizinden ilkini yaşadı. Annemle babamın hastaneye giderken çıkardığı patırtıyla uyanıp yataktan kalkmış ve aşağı inerek kendine bir fincan kahve hazırlamak istemişti. Bir

* Fincanla ruh çağırma oyunu benzeri bir oyun. *(ç.n.)*
** Beyefendi. *(ç.n.)*

saat sonra Desdemona onu mutfakta yerde yatarken buldu. Zihinsel faaliyetleri yerinde kalsa da, ben Kadınlar Hastanesi'nde ilk çığlığımı atarken *papu*m konuşma kabiliyetini kaybetti. Desdemona'ya göre, dedem, kahvesini fal bakmak için çevirdikten hemen sonra yere düşmüştü.

Cinsiyetim öğrenildikten sonra Pete Amca tebrikleri bunda bir sihir büyü olmadığını söyleyerek kabul etmedi. "Ayrıca, bütün işi beceren de Milt'ti," diyerek dalgasını geçti. Desdemona'nın suratı asılmıştı. Amerika doğumlu oğlu haklı çıkmıştı, taptaze yenilgisinin etkisiyle, altı bin beş yüz kilometre ve otuz sekiz yıl uzakta olmasına rağmen hâlâ içinde yaşatmaya çalıştığı eski memleketi ondan bir çentik daha uzaklaşıvermiş gibiydi. Dünyaya gelişim onun cinsiyet tahminlerinin sonu, kocasının uzun hastalığının başlangıcı olmuştu. İpekböceği kutusu hâlâ duruyor, ama gümüş kaşığı onun içinde bir daha gören olmadı.

Çekilip çıkarıldım, kıçım şaplaklandı, yıkandım, evet tam da bu sırayla. Beni bir battaniyeye sardılar ve dördü erkek ikisi kız diğer altı bebeğin arasına yerleştirdiler. Onlar benim gibi değildi, doğru etiketlenmişlerdi. Bu doğru olamaz ama her nasılsa çok iyi hatırlıyorum: Karanlık bir ekrana yavaşça dolan kıvılcımlar.

Biri gözlerimin önündeki sisi kaldırmıştı.

ÇÖPÇATANLIK

Hikâyem dünya kamuoyuna açıklansa tarihin en ünlü hermafroditi olabilirdim. Benden önce başkaları da vardı. Alexina Barbin, Abel olmadan önce Fransa'da bir yatılı kız okuluna gitti. Geride, Michel Foucault'nun Fransız Sağlık Bakanlığı arşivlerinde bulduğu bir otobiyografi bıraktı. (İntiharından az öncesine kadar tuttuğu günlükleri pek doyurucu bulmadım ve anılarımı yazma fikri ilk defa yıllar önce onları bitirdiğimde oluştu.) 1798'de doğan Gottlieb Göttlich, otuz üç yaşına kadar Marie Rosine olarak yaşadı. Karnında şiddetli ağrılar çektiği bir gün doktora gitti. Doktor fıtıktan şüphelendi, ama muayene sonucu içeride saklı kalmış testislerle karşılaştı. O tarihten sonra Marie, erkek giysileri giymeye başladı, adını Gottlieb olarak değiştirdi ve tüm Avrupa'yı dolanıp kendini uzman doktorlara gösterdi.

Doktorlar söz konusu olduğunda sanırım ben Gottlieb'den bile daha ilerideyim. Fetal hormonların beynin kimyasını ve histolojik yapısını etkilediği malum, bu durumda bende bir erkek beyni var. Ama bir kız olarak yetiştirildim. Eğer doğal yapı ile terbiye etmenin çatışması üzerine bir deney yapacaksanız benim hayatımdan daha iyi bir malzeme bulamazsınız. Yaklaşık otuz yıl kadar önce Doktor Luce, klinikte benim üzerimde sayısız test yaptı. Benton Visual Retention testine ve Bender Visual-Motor Gestalt testine tabii tutuldum. Sözel

zekâ derecem ve daha pek çok şey ölçüldü. Luce, erkeksi (doğrusal) mi, yoksa kadınsı (dairesel) mı yazı yazdığımı bile inceledi.

Tek bildiğim şu: Androjenize bir beynim olmasına rağmen, size anlatmam gereken hikâyenin yaradılıştan içsel bir daireselliği var. Ben, hep tekrarlanan bir cümlenin son noktasıyım ve bu cümlenin başlangıcı yıllar öncesine, o cümlenin başka bir dilde söylendiği başka yerlere uzanıyor ve sizlerin hikâyeyi baştan sona –benim gelişime kadar– okumanız gerekiyor.

Şimdi doğmuş olduğuma göre filmi geri sarmaya başlayacağım; pembe battaniyem üzerimden uçup gidiyor, karyolam kaybolurken kesilen göbek bağım yeniden bağlanıyor, annemin bacaklarının arasından gerisingeri karnının içine emilirken bağırıyorum. O yine şişkolaşıyor. Daha geriye gidiyoruz, sallanan bir gümüş kaşık ve siyah kadife kutusuna konan bir hassas derece. *Sputnik* uzaydan dönüp yeniden fırlatılma platformundaki yerini almış, çocuk felciyse ülkeyi kırıp geçirmekte. Babamın hızla geçen bir görüntüsü: Yirmi bir yaşında bir klarnetçi, bir Artie Shaw parçası çalıyor. Ve sekiz yaşında, kilisede, adak mumlarının fahiş fiyatını görünce şok geçiriyor. Sonra dedemi görüyoruz, yıl 1931, Amerikan doları olarak ilk maaşını alıyor. Sonra Amerika dışına çıkıyoruz, okyanusun ortasındayız, film hızla geri sarılırken sesler çok komikleşiyor. Şimdi de bir buharlı gemi görülüyor, tepedeki kurtarma sandalı sallanıp duruyor; gemi limana dönüyor, kıçtan yanaşmış, yeniden karadayız, filmin ve her şeyin başında...

1922 yılının yaz sonunda babaannem Desdemona Stephanides, doğumlar için değil de ölümler için, özellikle de kendisininki için kehanetlerde bulunuyordu. Kalbi hiçbir ön belirti vermeden bir an için sanki duruverdiğinde Anadolu'daki Olimpos Dağı'nın eteklerindeki ipekböceği kozalarının bulunduğu depodaydı. Bu farklı bir

duyguydu, kalbi sıkışıp kalmıştı. Kasılıp titredi ve sonra kalbi yeniden, ama kaburgalarına vura vura hızla atmaya başladı. Küçük bir çığlık yükseldi dudaklarının arasından. İnsan duygularına karşı çok hassas olan yirmi bin ipekböceği de o an koza örmeyi bıraktı. Babaannem loş ışıkta gözlerini kısarak önüne baktığında göğsünün çırpınmakta olduğunu gördü ve o anda içindeki isyanı hissetti; Desdemona bundan böyle, hayatı boyunca sağlıklı bir vücutta hapsolmuş hasta biri olacaktı. Kalbinin atışlarının normale dönmesine rağmen hâlâ korkuyordu, buna dayanabilmiş miydi, yoksa ölecek miydi? Üzerinde bir elli sekiz yıl daha yaşayacağı yeryüzüne son defa bakmak için dışarı çıktı.

Manzara çok etkileyiciydi. Üç yüz metre kadar aşağıda, tavla tablasına dağılmış pullar gibi yemyeşil vadiye yayılmış kırmızı damlı, beyaz badanalı evleriyle Osmanlı'nın eski başkenti Bursa uzanıyordu. Orada burada, hemen her yerde sultan türbeleri görünüyordu. 1922'de sokakları dolduran bir araba trafiği yoktu. Dağdaki çam ormanlarına uzanan cakalı teleferik hatları da. Tekstil ve metalurji sanayi henüz ortalığı gürültü ve dumana boğmamış. O günlerde yaklaşık üç yüz metre yukarıdan bakıldığında Bursa, hâlâ geçmiş altı asırdır olduğu gibi görünüyordu: Kutsal bir şehir, Osmanoğulları'nın mezarlığı ve ipek ticaretinin merkezi; sessiz yokuşları pıtırak gibi minare ve servi dolu bir yer. Yeşil Cami'nin çinileri zamanla maviye dönmüş, ama bu kaçınılmaz. Desdemona Stephanides uzaklardan bu tavla tablasını seyrederken oyuncuların göremediklerini görüyordu.

Babaannemin çarpıntılarının nedeni sadece ve sadece kederdi. Annesiyle babası Türklerle yapılan son savaşta öldürülmüştü. Yunan ordusu 1919'da İtilaf Devletleri'nin cesaretlendirmesiyle Anadolu'daki eskiden kendisine ait olan toprakları geri almak üzere Türkiye'nin batısını işgal etmişti. Babaanemin memleketi olan Bithynios köyü ahalisi de uzun yıllar dağda münzevi bir hayat sürdürdükten sonra sonra *Megale Idea*'nın, *Büyük Yunanistan* hayalinin güvenliğine sığınmakta gecikmemişti. Şu anda Bursa, Yunan birliklerinin işgali altındaydı. Eski Osmanlı sarayının tepesinde dalgalanan da Yunan

bayrağıydı. Türkler ve liderleri Mustafa Kemal doğudaki Ankara'ya çekilmişti. Anadolulu Yunanlılar hayatlarında ilk defa Türk buyruğu altında değillerdi. Gavurlar (nankör köpekler) için bundan böyle parlak renkte giysi giyme, ata binme, eğer kullanma yasağı yoktu. Bir daha asla, geçmiş asırlar boyunca olduğu gibi Osmanlılar her yıl köye gelip yeniçeri ocağına katmak üzere güçlü kuvvetli delikanlıları seçip götüremeyeceklerdi. Bursa'ya satmak için ipek getiren köylüler artık özgür bir Yunan şehrinin özgür Yunanlılarıydılar.

Ama annesiyle babası için yas tutan Desdemona hâlâ geçmişte yaşıyordu. Dağdan aşağı, azad edilmiş şehre bakarken içinde herkesin mutluluğunu paylaşamamanın vicdan azabını taşıyordu. Çok sonra, dedemin ölümünün ardından yatağa bağlanıp on yıl boyunca yaşamak için mücadele ederken, yarım asır önceki o savaşlar arasındaki iki yıllık dönemin hayatının en iyi dönemi olduğunu anlayacaktı; ama tabii bu arada tüm tanıdıkları öldüğünden bunu sadece karşısında duran televizyon ekranına söyleyebilecekti.

Neredeyse bir saate yakın bir süredir Desdemona içindeki kötü hislerden kurtulabilmek için kozahanede çalışıyordu. Evin arka kapısından çıkmış, mis kokulu asmanın kapladığı çardağın altından geçip taraçalı avluyu aşarak bu basık, ot damlı kulübeye gelmişti. İçerideki ekşi larva kokusu onu rahatsız etmiyordu. İpekböceği kozahanesi babaannemin kokulu vahasıydı. Her tarafı tıklım tıklım taze dut sürgünlerine sarılmış yumuşak, beyaz ipekböcekleriyle doluydu. Desdemona onların kafalarını sanki bir müziğe uyarak oynata oynata koza sarmalarını seyretti. Seyrederken dışarıdaki dünyayı, tüm değişimleri sarsıntılarıyla unuttu, tabii o dünyanın yeni berbat müziğini de (çok kısa bir süre sonra o müzik duyulacak). Onun yerine yıllar önce aynı kozahanede konuşan annesinin sesini duyuyordu, Euphrosyne Stephanides ona ipekböceklerinin gizemlerini anlatıyordu: "İyi ipek üretebilmek için senin de iffetli olman gerekir, ipekböcekleri her şeyi bilir. İnsanların ürettikleri ipeğe bakarak onların ne mal olduklarını hemen anlayabilirsin." Ve hemen arkasından bir örnek: "Maria Poulos, eteğini herkese kaldıran şu kadın. Onun kozalarını gördün mü?

Her erkek için bir leke. Bir dahaki sefere dikkatli bak." Desdemona o zamanlar on bir, on iki yaşında ve her kelimeye inanıyor ve şimdi de yirmi bir yaşında genç bir kadın olarak annesinin ahlak masallarına tamamen inanmamazlık edemediğinden kozalara tek tek bakıp kendi iffetsizlik işaretlerini arıyor (gördüğü o rüyalar!). Başka işaretler de arıyor, çünkü annesi ipekböceklerinin tarihi günahlara karşı da hassas olduğunu söylemişti. Her kıyımdan sonra, yüz kilometre ötedeki bir köyde bile olsa, ipekböceklerinin ördüğü lifler kan kırmızıya dönerdi. –"Onların, Hristos'un ayakları gibi kanadığını kendi gözlerimle gördüm ben"– Yine Euphrosyne... Ve kızı yıllar sonra bunu hatırlayıp gözlerini kısarak loş ışıkta ipek liflerinin renginin kırmızıya dönüp dönmediğini kontrol ediyor. Bir tepsi çekip salladı, bir başkasını daha çekti, işte tam o anda kalbinin durduğunu hissetti, katılaştığını, içten içten canını yaktığını... Tepsiyi düşürdü, göğsünün titrediğini gördü ve kalbinin kendi başına hareket ettiğini, onun üzerinde, hatta hiçbir şey üzerinde hiçbir kontrolü olmadığını anladı.

Böylece *yaya*m hayali hastalıklarının ilkini yaşarken yukarıdan aşağıdaki Bursa'ya baktı, sanki görünmez korkusunu kanıtlayacak görünür bir işaret arıyordu. Sonra işaret geldi, ama evin içinden... bir sesle... Erkek kardeşi Eleutherios (Lefty) Stephanides şarkı söylüyordu. Çok berbat ve anlamsız bir İngilizceyle:

"Her sabah, her akşam, hep keyfimiz kıyak değil mi," diye bağırıyor Lefty; her öğleden sonra bu saatte yaptığı gibi yatak odasındaki aynanın önünde durmuş yeni beyaz gömleğinin üzerine yeni naylon yakasını takıyor, şimdi de avucuna bir topak saç kremi alıp (limon kokulu) Valentino tarzında kesilmiş saçlarına sürüyor. Ve devam ediyor: "Demin, şimdi, hep keyfimiz kıyak değil mi?" Sözler onun için hiçbir şey ifade etmiyordu, melodi yeterliydi. Bu melodi Lefty'ye caz çağının hoppalığını, cinli kokteylleri, sigaracı kızları anlatıyordu, bu melodi ona saçlarını şevkle arkaya yapıştırtıyordu. Oysa Desdemona, avludan bu şarkıyı duyduğunda çok farklı tepki verdi. Onun için bu şarkı, kardeşinin şehirde gittiği kötü şöhretli barlar demekti; şu rebetika ve Amerikan müziği çalınan, oynak kadınların şarkı söylediği

berbat barlar... Lefty yeni çizgili ceketini giyip kırmızı kravatına uygun kırmızı mendilini ceket cebine yerleştirdi ve Desdemona'nın içi bir tuhaf oldu, özellikle karnı; bir yığın karmaşık duygu, keder, öfke ve en çok da adını koyamadığı başka bir şey, canını en fazla yakan da oydu. Lefty daha sonra bana geçecek olan o tatlı tenor sesiyle bağırıyor: "Kiramız ödenmedi, arabamız da yok." Onun sesinin arkasından Desdemona annesininkini duyuyor, Euphrosyne Stephanides'in bir kurşun yarasından ölmeden önce söylediği son sözler, "Lefty'ye sahip çık. Bana söz ver. Ona bir karı bul!"... ve Desdemona gözyaşları içinde cevap veriyor, "Söz veriyorum, söz veriyorum!" Bu kelimelerin hepsi aynı anda Desdemona'nın beyninde yankılanırken avluyu geçip eve girdi. Akşam yemeğini (tek kişilik) hazırladığı küçük mutfağa geldi ve sonra da doğruca erkek kardeşiyle paylaştığı yatak odasına daldı. O hâlâ şarkı söylüyordu, "Yok olmasına yok, ama aşkım" –gömleğinin manşetlerini düzeltiyor, saçlarını ortadan ayırıyor ve birden başını kaldırıp kız kardeşini görüyor, "Hep keyfimiz kıyak" sesi yavaşlıyor– "... değil mi?" Tam sessizlik.

Bir an için aynada ikisinin yüzü birden görünüyor. Kötü protezlerden ve kendi kendini hasta etmeden önce, yirmi bir yaşındayken babaannem azbuz güzel değildi. Siyah saçlarını uzun örgüler halinde başörtüsünün altında toplamış. Bu örgüler küçük kızlarınki gibi şirin değil, kalın ve kadınca, kunduz kuyruğu gibi doğal bir gücü gösteriyor. Yıllar, mevsimler, değişik havalar... hepsi o örgülere çok şey katmış. Geceleri yatmadan önce çözdüğünde saçları beline kadar iniyor. Şu anda örgülerini siyah ipek kurdelelerle sıkı sıkı bağlamış, daha da artmış çekiciliği. Ama o saçları çözülmüş görmek pek az insana nasip olmuştur. Başka gözlere sunulan sadece yüzüydü; sönmeye yüz tutmuş bir mum alevi kadar solgun yüzü ve o kocaman, hüzünlü gözleri. Şunu da eklemek isterim, o tahta göğüslü kızın yerinde artık baştan çıkarıcı hatlı bir genç kadın vardı. Vücudu onun için büyük bir utanç kaynağıydı. Hiç onaylamadığı bir biçimde kendini gösterip duruyordu bu vücut. Kilisede eğildiğinde, avluda kilim silkelerken, şeftali toplarken Desdemona'nın dişiliği o kasvetli, her yanını sıkıca

örten elbisesinin içinden adeta fışkırıyordu. Fıkırdayıp duran vücudunun aksine, başörtüsünün çerçevelediği solgun yüzünde, göğüslerinin ve kalçalarının ona yaptıklarının utancı dolaşırdı.

Eleutherios daha ince uzundu. Eski fotoğraflarının bazılarında o çok özendiği yeraltı dünyasının kahramanlarına, Atina'nın ve Konstantinopolis'in sahil meyhanelerini dolduran ince bıyıklı hırsızlarına, kumarbazlarına benzer bir hali vardır. Kemerli burnu ve keskin gözleriyle kartalları andırıyordu. Yine de gülümsediğinde bakışları yumuşardı ve o zaman Lefty'nin gerçekte bir gangster değil, ana babası tarafından bolca şımartılmış, hayatı pek de tanımayan biri olduğu belli olurdu.

1922 yazının o öğleden sonrasında Desdemona kardeşinin yüzüne bakmıyordu. Gözleri ceketinde, parıldayan saçlarında, çizgili pantolonunda dolaşırken son aylarda ona neler olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Lefty ondan bir yaş küçüktü ve Desdemona nasıl olup da o on iki ayı onsuz geçirebildiğine şaşıyordu. Kendini bildi bileli kardeşi, yataklarını ayıran keçi kılından battaniyenin öbür yanındaydı. Kimi zaman battaniyenin arkasından gölge oyunları yapar, parmaklarını sürekli Türkleri aşağılayan zeki, hazırcevap Karagöz'e döndürürdü. Karanlıkta şiirler okur, şarkılar söylerdi. Desdemona'nın şu yeni Amerikan müziğinden nefret etmesinin nedeni kardeşinin bu şarkıları artık ikisi için değil sadece kendisi için söylemesiydi. O, dağda büyüyen bir kızın erkek kardeşini sevdiği gibi sevmişti Lefty'yi. Bütün eğlencesi, tek arkadaşı, sırdaşı sadece oydu. Kestirme yolları, keşişlerin kayalıklardaki çilehanelerini birlikte bulmuşlardı. Onu öylesine severdi ki zaman zaman ayrı kişiler olduklarını bile unuturdu. Beyaz badanalı evlerinin duvarlarına akşamüstleri düşen ikiz gölgesine çok alışmıştı ve kendi kendine kalmak zorunda olduğunda yarısı yok olmuş gibi hissederdi.

Ama galiba barış dönemi her şeyi değiştiriyordu. Lefty artık yeni özgürlüklerin tadına varıyordu. Geçen ay Bursa'ya tam on yedi defa inmişti. Üstelik bunların üçünde geri dönmeyip Orhan Gazi Camisi'nin karşısındaki Kozacılar Hanı'nda kalmıştı. Bir sabah dizine

kadar uzanan çoraplarını, çizmelerini giymiş, ceketini çekip başına dolamasını sararak evden ayrılmış ve ertesi gece ayağında çizgili pantolon, boynunda opera şarkıcılarınınkine benzer ipek bir fular ve başında da siyah bir melon şapkayla geri gelmişti. Daha başka değişiklikler de vardı. Erik renginde küçük bir kitaptan Fransızca öğrenmeye çalışıyordu. Garip bir takım pozlar edinmişti, mesela ellerini cebine sokuyor, şapkasını çıkararak selam veriyordu etrafındakilere. Desdemona çamaşır yıkarken kardeşinin ceplerinde üzerine rakamlar yazılmış kâğıt parçaları buluyordu. Kıyafetlerine duman, amber, bazen de tuhaf tatlımsı kokular sinmiş oluyordu.

Şimdi aynada yanyana görünen yüzleri onların ayrı ayrı büyüdüklerinin bir kanıtı gibiydi. Ve kalbi gümbürtüler içindeki kederli büyükannem bir zamanlar ayrılmaz ikizi olan erkek kardeşine baktı, bir şeyler yitip gidiyordu.

"Böyle süslü püslü nereye gidiyorsun?"

"Nereye gideceğim? Tabii ki Koza Han'a. Kozaları satmam gerek."

"Daha dün oradaydın."

"Şimdi işin tam mevsimi."

Bağa kabuğundan sedefli bir tarakla Lefty saçını sağa doğru ayırıp, bir türlü yatmayan inatçı bir lüleyi briyantinle yatıştırdı.

Desdemona daha da yaklaşıp briyantin kavanozunu aldı ve uzun uzun kokladı. Bu, elbiselere sinen koku değildi. "Orada başka neler yapıyorsun?"

"Hiçbir şey."

"Arada gece de kalıyorsun."

"Yol uzun. Vardığımda gece oluyor genellikle."

"O barlarda ne zıkkımlanıyorsun?"

"Hokkada ne varsa onu. Sana ne bundan?"

"Eğer annemle babam senin böyle şeyler yaptığını bilselerdi..." Desdemona biraz uzaklaştı.

"Ama bilmiyorlar, öyle değil mi?" dedi Lefty. "O halde güvendeyim." Ses tonu inandırıcı değildi. Kardeşinin anne ve babalarının

ölümünü hazmetmiş gibi yaptığını anlıyordu büyükannem. Hiçbir şey söylemeden gülümsedi ve yumruk yaptığı elini hızla ileri uzattı. Aynadaki yansımasına hayran hayran bakmasına rağmen Lefty bu harekete karşılık vermekte hiç gecikmedi, o da yumruğunu ileri uzattı ve birlikte, "Bir, iki, üç... ateş!" diye bağırdılar.

"Kaya yılanı ezdi, ben kazandım," dedi Desdemona. "Haydi şimdi gerçeği söyle bakalım."

"Hangi gerçeği?"

"Bursa'ya seni çeken şeyin ne olduğunu."

Lefty saçını tekrar öne doğru taradıktan sonra bu defa sola ayırdı. Aynada kendini kontrol etti ve sordu, "Hangisi daha iyi, sağa mı sola mı ayırayım?"

"Dur bir bakayım." Desdemona kibarca elini kardeşinin saçına uzattı ve sonra da hepsini karıştırdı.

"Hey, ne yapıyorsun?"

"Bursa'da ne arıyorsun?"

"Çekil git başımdan."

"Söyle."

"Demek bilmek istiyorsun, öyle mi?" diyen Lefty çileden çıkmış gibiydi. "Ne arayacağım?" diye bağırdı, "Kendime bir kadın tabii ki!"

Desdemona yutkunurken elini kalbinin üzerine koydu. İki adım geriledi ve kardeşine dikkatle baktı. Demek kendisiyle aynı gözlere, kaşlara sahip olan, yıllardır yanı başında uyuyan Lefty, onda olmayan bir arzunun peşine düşmüştü. Fiziksel olarak gelişmiş olmasına rağmen Desdemona vücuduna hâlâ yabancıydı. Bazı geceler kardeşinin yorganına deliler gibi asıldığını fark ediyordu. Çocukken bir defasında onu yuvarlak bir tırabzana sürtünürken de görmüştü, ama bunlar onu etkilememişti. O zamanlar sekiz ya da dokuz yaşında olmalıydı Lefty. Dizlerini aşağı yukarı bükerken bacaklarının arasına sıkıca tuttuğu tahtaya vücudunu bastıran kardeşine, "Ne yapıyorsun?" diye sorduğunda kararlı bir sesle şöyle demişti, "O duyguyu tatmaya çalışıyorum."

"Hangi duyguyu?"

"Bilirsin işte." Hırıltılar, üflemeler, püflemeler, gidip gelen dizler... "İşte o duygu."

Ama o bilmiyordu. Bu olay Desdemona'nın salatalıkları doğrarken masaya doğru eğilip, köşesine bacaklarının arası değdiğinde, bilinçsizce tekrar ve daha kuvvetle eğildiği ve daha sonra da her gün gidip masanın köşesini bacaklarının arasına aldığı günden çok çok önce olmuştu. Şimdi arada bir kardeşine yemek hazırlarken masanın köşesiyle oynaşıyordu, ama hâlâ tam olarak bilinçli değildi. Bunu yapan o değil, vücuduydu. Her yerde sessizce kendi kendine şeytanlıklarını yapan vücutlar...

Kardeşinin şehre gidişleri bundan çok farklıydı. O, ne istediğini biliyordu ve vücudunun da tam olarak farkındaydı. Aklı ve vücudu birlikte çalışıyordu, tek bir şey düşünüyor ve istiyordu bu ikili ve Desdemona hayatında ilk defa kardeşinin aklından geçenleri okuyamıyordu. Tek bildiği bütün bunların kendisiyle bir ilgisi olmadığıydı.

Buna deli olmuştu. Sanırım, kıskanıyordu da. Onun en yakın arkadaşı değil miydi, sırdaşı? Hani birbirlerine her şeyi söylerlerdi? Ona bakan, yemeğini pişiren, çamaşırını yıkayan, evi derleyip toplayan kimdi? O, papazdan Eski Yunanca öğrenebilsin diye ipekböceklerine tek başına bakmayı bile kabullenmişti Desdemona. "Sen derslerine çalış, gerisini ben hallederim, sen sadece satış işiyle ilgilenirsin" dememiş miydi kardeşine? Ve şehre gitmeye başladığında da hiç şikâyet etmemişti. O kokulardan, kâğıtlardan, kızaran gözlerinden hiç söz etmemişti bunca zamandır. Desdemona biricik kardeşinin artık bir esrarkeş olduğundan kuşkulanıyordu. Rebetika olan her yerde mutlaka esrar da olurdu. Lefty anne ve babalarının yokluğuyla kendi bulabildiği bir yolla başa çıkmaya çalışıyordu, dünyanın en acıklı müziğini dinlerken haşhaş dumanında kaybolmaktı bu yol. Bütün bunları anlamış ama ağzını açıp tek kelime etmemişti bugüne kadar, şimdi kardeşi kederinden kurtulabilmek için onun asla tahmin etmediği bir başka yöntemi daha denemek istiyordu ve Desdemona buna katlanıp sessiz kalamazdı.

"Kadın mı istiyorsun?" dedi kuşku dolu bir sesle. "Ne çeşit bir kadın? Türk mü?"

Lefty cevap vermedi. Son patlamadan sonra kendini tamamen saç taramaya vermiş gibi görünüyordu.

"Belki de haremden çıkma birini istiyorsundur. Öyle mi? O çeşit kadınları bilmediğimi sanma, o orospuları gayet iyi biliyorum. Evet, hem de çok iyi biliyorum. Aptal değilim herhalde. Demek suratında koca göbeğini sallayacak bir karı istiyorsun. Göbeğine de mücevher takan bir karı. O çeşitlerden istiyorsun herhalde. Dur bak sana ne diyeceğim. O Türk kadınları yüzlerini neden kapatıyor biliyor musun? Din yüzünden mi sanıyorsun? Hayır, yanılıyorsun. Kapatıyorlar çünkü suratları bakılacak gibi değil."

Bağırıyordu. "Kendinden utanmalısın Eleutherios! Sana neler oluyor? Neden kendine köyden bir kız bulmuyorsun?"

Şimdi sıra ceketini fırçalayan Lefty'deydi. "Galiba bir şey gözünden kaçıyor," dedi ablasına, "bu köyde kız yok."

Durum gerçekten de aşağı yukarı böyleydi. Bithynios hiçbir zaman kalabalık bir köy olmamıştı, ama 1922'deki kadar da asla tenha olmadı. İnsanlar daha 1913'te bağlara asma bitleri dadandığında göçe başlamışlardı. Bu göç Balkan Savaşlarında da sürdü. Lefty ve Desdemona'nın kuzenleri Sourmelina da o dönemde köyden ayrılıp Amerika'ya göç edenlerdendi ve şu anda da Detroit denilen bir yerde yaşıyordu. Köy, uçurumların tepesinde değil dağın eteğinde kuruluydu, sarımsı sıvalı, kırmızı kiremitli çatılarıyla çok güzel olmasa da en azından kendine özgü bir ahengi vardı. Evlerin ikisi daha büyüktü ve sokağa doğru çıkan cumbalarıyla diğerlerinden ayrılıyorlardı. Sayıları pek de az olmayan yoksul evleri ise bir oda ve mutfaktan ibaretti. Bir de Desdemona ile Lefty'ninkine benzeyen evler vardı. Bunların iki yatak odası, mutfağı, aşırı eşyayla dolu oturma odaları ve arka bahçelerinde Avrupa usulü tuvaletleri olurdu. Bithynios'ta hiç dükkân yoktu, postane ve banka da. Evlerin dışında topu topu, hepsi hepsi bir kilise ve bir meyhane... Alışveriş için Bursa'ya gitmek

gerekiyordu, yolun başında bir süre yürünüyor sonra da at arabasına biniliyordu.

1922'de köyün nüfusu yüz kişiydi, bu sayının yarıya yakını kadındı. Bu kırk yedi kadının yirmi biri çok yaşlı, yirmisi orta yaşlı, üçü de yeni anne olmuştu. Kadınların biri Lefty'nin kendi kız kardeşiydi, bu durumda evlenilebilecek sadece iki genç kız kalıyordu. İşte Desdemona onlardan biriyle başgöz etmek istiyordu onu.

"Bu köyde kız yok da ne demek? Lucille Kafkalis'ten ne haber? Çok tatlı bir kızdır. Ya Victoria Pappas, ona ne dersin?"

"Lucille leş gibi kokuyor. Herhalde yılda sadece bir kez yıkanıyordur, doğumgününde. Victoria'ya gelince..." Lefty parmağını dudaklarının üzerinde gezdirdi. "Victoria'nın bıyıkları benimkinden daha iyi. Karımla usturamı paylaşmayı düşünmüyorum." Bunu söyledikten sonra elindeki fırçayı bırakıp ceketini giydi, "Beni bekleme," dedi ve dışarı çıktı.

Desdemona arkasından, "Haydi çek git o zaman," diye bağırdı. "Ama söylediklerimi unutma, Türk karının gerçek yüzü ortaya çıktığında da sakın koşa koşa köye dönüp karşımda ağlama."

Lefty çoktan uzaklaşmıştı. Artık ayak sesleri bile duyulmuyordu. Desdemona damarlarında o esrarengiz zehirin yine akmaya başladığını hissetti. Aldırmadı. "Tek başıma yemek yemekten nefret ediyorum," diye bağırdı, ama bunu hiç kimse duymuyordu, o da bunu biliyordu.

Her öğleden sonra olduğu gibi vadiden köye doğru rüzgâr çıkmıştı. Evin açık pencerelerinden içeri girip dolaştı. Desdemona'nın çeyiz sandığının çengeli ve sandığın üzerinde duran babasına ait tespihler tıkırdadı, eğilip birini aldı ve tıpkı babasının, büyükbabasının, büyük büyükbabasının yaptığı gibi bir aile geleneğine uyarak taneleri birer birer parmaklarının arasında döndürmeye başladı. Tespih taneleri şıkırdadıkça o da kendini daha fazla düşüncelerine verdi. Şu Tanrı'nın onunla ne işi vardı? Neden ana babasını ondan almıştı, işte kardeşiyle ilgilenecek bir tek kendi kalmıştı geride. Şimdi ne

yapacaktı? "İçki, sigara ve daha da kötüsü... Bu salaklıklara yetecek parayı nereden buluyor? Nereden olacak, benim kozalardan tabii ki." Tespih tanelerinin her biri bir başka öfkeyi aklına getiriyor ve sonra da getirdiği gibi alıp götürüyordu. Vaktinden önce büyümüş bir kız çocuğu olan keder yüklü kocaman gözlü Desdemona, Stephanides ailesinin geçmiş ve gelecek tüm erkekleri gibi düşüncelere dalıp çekti de çekti tespihini. (Bu erkeklerin, eğer sayılırsam, sonuncusu benim.)

Pencereye gitti ve camdan başını dışarı uzattı, çamların ve huş ağacının dalları arasında dolaşan rüzgârın sesini dinledi. Tespih hâlâ elindeydi ve görevini yerine getiriyordu. Şimdi daha iyiydi. Hayatın akışına geri dönmeye karar verdi. Lefty bu gece dönmeyecekti demek. Buna aldırmıyordu. Hiç gelmese belki daha iyiydi. Ama annesine sözü vermişti. Utanç verici bir hastalık kapmasaydı bari, ya da daha kötüsü... Bir Türk kızıyla kaçarsa ne yapardı? Taneler birer birer aktı parmaklarının arasından, ama artık dertlerini düşünmüyordu, aklı babasının çekmecesinde gördüğü dergideki resimlerdeydi. Bir tespih tanesiyle güzel bir saç tuvaleti belirdi zihninde. Bir diğeriyle ipek bir külot. Bir diğeriyle siyah bir sutyen. Büyükannem çöpçatanlığa başlamıştı.

O sırada, sırtında koza dolu çuvalıyla Lefty dağdan aşağı doğru yürüyordu. Şehre gelince Kapalı Çarşı Caddesi'ne yöneldi, oradan da Borsa Sokağı'na ve işte şimdi de Koza Han'ın avlusuna açılan kemerin altından geçiyor. İçerde, mavi çinili fiskiyeli çeşmenin çevresinde ağzına kadar ipekböceği kozasıyla dolu yüzlerce çuval var. Her yan bunları satmaya ya da almaya talip adamlarla kaynıyor. Saat ondaki gong sesiyle birlikte onlar da bağrışmaya başlamış ve şimdi çoğunun sesi kısılmış. "En iyi fiyat! En iyi kalite!" Lefty çuvalını alıp diğer çuvalların arasında sıkışa sıkışa ilerledi. Bu aile işi hiçbir zaman hoşuna gitmemişti. Kızkardeşi gibi kozaları koklayarak, dokunarak kalitelerini anlayamıyordu da zaten. Kozaları buraya getirmek zorunda kalmasının tek nedeni kadınların buraya alınmamasıydı. Bu karmaşa, itiş kakış, sıkışıklık onu rahatsız ediyordu. Herkesin bir an için

durmasının ne kadar hoş bir şey olacağını düşündü, şu akşamüzeri ışığı altında kozaların yarattığı muhteşem aydınlığı bir fark edebilselerdi, ama tabii bu asla olmazdı. Bağrışmaya, birbirlerine kozaları uzatmaya, pazarlık etmeye devam ettiler. Lefty'nin babası satış zamanı Koza Han'a gelmeye bayılırdı, ne yazık onun ticari kafası oğluna geçmemişti.

Üstü kapalı avluda bakınırken Lefty tanıdığı bir tüccarı gördü ve ona doğru ilerleyip, çuvalını önüne bıraktı. Adam elini çuvala daldırıp bir koza çıkardı. Kozayı önce su dolu bir tasa koyup inceledi, sonra da bir bardak şaraba daldırdı.

"Organze yapacağım. Yeterince sağlam değiller."

Lefty bu sözlere inanamazdı. Desdemona'nın ipeği daima en iyisiydi. Şu anda itiraz etmeli, bağırıp çağırmalı, başka bir alıcı bulmalıydı. Ama çok geç kalmıştı, az sonra kapanış gongunu çalacaklardı. Babası pazara geç kalanın malını ucuza vermek zorunda kalacağını en az bin defa söylemişti. Lefty sıkıntıyla terledi. İşin bir an önce bitmesini istiyordu. İnsanlık adına utanç duyuyordu. Paranın esiri, bu uğurda her türlü dalaveraya hazır bir insanlık... İtirazsız, adamın teklifini kabul etti. Alışveriş tamamlanınca şehirdeki gerçek işini yapmak üzere Koza Han'dan hızlı adımlarla ayrıldı.

İşler Desdemona'nın düşündüğü gibi değildi. Dikkatle bakalım: Lefty başında fiyakalı şapkası Bursa'nın yokuşlu yollarından aşağı doğru inmekte. Kahvecinin önünden onu içeri davet eden adama aldırmadan yürüdü. Bir sonraki sokaktaki evden onu çağıran kadın seslerine de aldırmadı. Dolambaçlı yollardaki manavları, lokantaları geçip sonunda bir kiliseye ulaştı. İşin doğrusu, camiden bozma bir kiliseye geldi. Minare yıkılmış, İslami yazıların üzeri aziz resimlerine tuval olmak üzere sıvanıp alçılanmış. Lefty adak mumu satan kadına para verip bir tane satın alıyor, mumu yakıp kuma yerleştirdikten sonra da gidip en arka sıraya oturuyor. Daha sonra annemin benim dünyaya gelişime karar verme aşamasında yaptığı gibi o da gözlerini tavana dikiyor; Lefty Stephanides, büyük amcam (daha pek çok şeyin arasında) henüz tamamlanamamış olan Pantokrator İsa'yı

seyrediyor. Duasına çocukken öğrendiği kelimelerle başlıyor, *Kyrie eleison, Kyrie eleison, senin tahtının önüne gelmeye layık değilim ben...* ama dua hemen yön değiştirip samimileşiyor *Neden böyle hissettiğimi bilemiyorum, bu normal değil,* ve sonra suçlama faslı başlıyor *Beni böyle sen yaptın, ben böyle olmasını istemedim,* en sonunda zavallı bir köle gibi yalvarıyor *Bana güç ver Hristos, bana sahip çık, ah bir öğrenirse...* gözleri tamamen kapalı, elleri şapkasının kenarlarına kenetlenmiş, sözcükleri tütsü dumanıyla birlikte yarım kalmış İsa resmine doğru yükseliyor.

Duası yaklaşık beş dakika kadar sürdü. Sonra dışarı çıktı, şapkasını başına koydu, ceplerindeki bozuk paraları şıkırdattı ve gerisingeri yokuşları tırmanmaya başladı (artık içi sıkılmıyordu), bu defa kiliseye gelirken girmediği her yere girdi. Bir kahvede esrarını çekip kahvesini içti, ardından bir meyhaneye dalıp bir kadeh uzo istedi. Tavla oynayanlar seslendi, "Hey, Valentino, bir parti atalım mı?" İlk oyunu kaybetti, ama pes demedi; ya iki katını kazanacak ya da tümden kaybedecekti. (Desdemona'nın kardeşinin cebinde bulduğu kâğıt parçaları bu tavla partilerinin çetelesiydi) Karanlık bastı. Uzo kadehleri birbirini izledi. Müzisyenler geldi ve rebetiko başladı. Aşk, ihtiras, ölüm, hapislik, sokaklardaki hayat üzerine bir yığın şarkı söylediler. "Her gün gittiğim sahildeki o batakhanede," Lefty tek başına söylüyordu, "her parlak sabah kederlerimi savmaya çalışırken, kumsalda oturmuş iki harem kızına rastladım; donup kalmıştı zavallılar, ah ne kadar harikaydılar." Hokka bu arada yeniden doldurulup duruyordu. Geceyarısı olduğunda Lefty yeniden sokağa çıktı.

Yukarı doğru çıkan bir aralık, sonra dönüyor, burası bir çıkmaz. Bir kapı açılıyor. Bir yüz gülümserken geri çekiliyor. Sonra Lefty kendini üç Yunan askeriyle bir kanepede otururken buluyor. Karşılarındaki iki kanepede de parfümlere bulanmış yedi tombul kadın. (Bir fonograf o günlerin gözde şarkısını çalıyor: "Her sabah, her akşam...") Madam, "Bir şey ister misin tatlım?" dediğinde son duasını tamamen unutuyor, gözleri sarışın mavi gözlü Çerkezi geçiyor, şeftali yiyen Ermeni'yi ve gürültücü Tatar'ı da, dikkatle kanepenin

sonundaki sessiz sedasız kıza bakıyor. Hüzün dolu gözlü kızın cildi ipek gibi, simsiyah saçlarını örmüş. (Madam, Türkçe olarak, "Burada her kılıca göre bir kın var," dediğinde bütün orospular gülüyor.) Neden bu kızın dikkatini çektiğinin bile farkında olmayan Lefty ayağa kalkıp, ceketini düzeltiyor ve elini ona doğru uzatıyor... kız onu merdivene doğru götürürken içinden bir ses, bu kız nasıl da tam olarak, diyor... ve yandan görünüşü tıpkı onun gibi... şimdi kirli çarşaflı, kan kırmızı ışıklı bir lambanın aydınlattığı, gülsuyu ve ayak kokan odaya geldiler. Lefty o kadar sarhoş ki elbisesini çıkaran kızın hareketlerindeki benzerliklerin artışına artık dikkat edemiyor. Gözleri dolgun göğüslerde, incecik belde, dalga dalga çıplak kuyruk sokumuna kadar inen saçlarda, ama Lefty hâlâ bağlantıları kuramıyor. Kız ona bir hokka hazırlıyor. Lefty iyice kendinden geçiyor, artık içindeki sesi de duymuyor ve sürükleniş devam ediyor. Birbirini izleyen esrarla dolu saatler sonunda artık kim olduğunu ve kimle birlikte olduğunu bilemez bir halde. Orospunun kolları bacakları başka bir kadının kollarına, bacaklarına dönüşüyor, birkaç defa bir isim mırıldanıyor, ama bunun kendi bile farkında değil. Daha sonra, onu dışarı çıkarırken kızın söylediği sözlerle gerçeğe dönüyor. "Bu arada benim adım İrini. Burada Desdemona diye biri yok."

Ertesi sabah Kozacılar Hanı'nda uyandığında pişmanlıklar içindeydi. Hemen şehirden ayrılıp Bithynios'a dönmek üzere dağa tırmanmaya başladı. Ceplerinden (boş) hiç ses gelmiyordu. Kafası hâlâ dumanlıydı, kendine kızgındı. Kızkardeşine hak verdi, artık evlenmeliydi. Lucille ya da Victoria'yla evlenmeliydi. Çocukları olmalıydı, artık Bursa'ya inmemeliydi, zamanla değişecekti, yaşlanacaktı ve zamanla şimdi olanlar önce birer hatıra sonra da birer hiç olarak geçmişe gömülecekti. Başını salladı, şapkasını düzeltti.

Bithynios'a geri dönersek, Desdemona iki adaya çekici olma dersleri veriyor. Lefty Kozacılar Hanı'nda uyurken Lucille Kafkalis ile Victoria Pappas'ı eve davet etmişti. İkisi de ondan küçüktü kızların, aileleriyle birlikte oturuyorlardı. Desdemona'ya kendi evinin kadını

olduğu için gıptayla bakıyorlar. Onun ilgisiyle gururlandıkları belli, güzelliğine de hayranlar. Ona güvenleri sonsuz, konuşup nasihat vermeye başladığında dikkatle dinliyorlar. Desdemona, Lucille'e daha sık yıkanmasını ve ter kokusundan kurtulmak için koltukaltlarına biraz sirke sürmesini söyledi. Victoria'yı da kıllarından kurtulması için bu işleri iyi bilen bir Türk kadınına yolladı. Ertesi hafta onlara hayatında gördüğü tek güzellik dergisi olan eski püskü bir çamaşır kataloğundan (*Lingerie Parisienne*) öğrendiklerini öğretti. Katalog babasınındı. Sutyenli, korseli, jartiyerli, ipek çoraplı kadınlara ait fotoğraflardan oluşan otuz altı sayfalık bir dergiydi bu. Geceleri herkes uyuduğunda babası onu çekmecesinden çıkarıp bakardı. Şimdi de bu işi Desdemona yapıyordu, resimleri kızlar üzerinde uygulayabilmek için dikkatle incelemekten adeta ezberlemişti.

Lucille ve Victoria'ya her öğleden sonra onlara gelmelerini söyledi. Ve başladı kızlar öğretildiği gibi kalçalarını kıvırarak evde dolanmaya, sık sık Lefty'nin altında kitap okumaktan hoşlandığı çardağın yanından geçiyorlardı. Her defasında farklı bir elbise giyiyorlardı. Saçları, yürüyüşleri, takıları, tavırları velhasıl her şeyleri değişmişti. Desdemona'nın emirleri doğrultusunda iki köylü kızı kasabalıya döndü, her birinin kendine özgü bir gülüşü, edası ve mırıldandığı bir şarkısı vardı artık. İkinci haftanın sonunda bir öğleden sonra Desdemona çardağa gidip kardeşine, "Burada ne yapıyorsun?" diye sordu. "Neden Bursa'ya inmiyorsun? Şimdiye kadar güzel bir Türk kızıyla evlenmiş olacaksın sanıyordum. Yoksa onların da Victoria gibi bıyıkları mı var?"

"Bunu söylemen çok komik," dedi Lefty. "Fark etmedin mi, Vicky'nin artık bıyığı yok. Ve biliyor musun?" –gülümseyerek ablasına yanaştı– "Lucille de artık kötü kokmuyor. Her geldiğinde burnuma çiçek kokuları doluyor. (Tabii yalan söylüyordu, kız hiçbir şekilde ona eskisinden daha çekici gelmiyordu. Onun tek ilgilendiği bir an önce yapılması gerekeni yapmaktı, gerçekçiydi. Ayarlanmış bir evlilik, ev hayatı, çocuklar – tam bir felaket.) Daha da sokuldu

Desdemona'ya, "Haklıydın," diye mırıldandı. "Dünyanın en güzel kızları gerçekten de bu köyde."

Desdemona mahçup bir ifadeyle Lefty'nin gözlerine baktı, "Doğru mu söylüyorsun?"

"Bilirsin, insan bazen burnunun ucundaki serveti göremez."

Bir süre bakıştılar, sonra Desdemona'nın içinde o komik his dolaşmaya başladı. Bunu size tam olarak açıklayabilmek için başka bir hikâye daha anlatmam gerekiyor. Cinsellik Üzerine Bilimsel Çalışmalar Derneği'nin 1968'de yapılan yıllık olağan kongresine başkanlık eden Dr. Luce (O yıl toplantı baştan çıkarıcı ananas ağaçlarıyla kaplı Mazatlan'daydı) "periphescence" kavramını ortaya attı. Her ne kadar kelimenin tek başına bir anlamı yoksa da, Luce bunu meslekdaşlarıyla etimolojik tartışmalara yol açmamak için uydurmuştu, bu "periphescense" durumu gayet iyi bilinen bir durumdu. İlk dişi-erkek birleşmesinin ateşliliğine işaret ediyordu diyebiliriz. Bu hal insanda baş dönmesi, coşku, göğüs kafesinde gıdıklanmaya benzer bir his yaratıyor ve onu aşığının balkondan uzattığı saçlarına tutunarak yukarı tırmanma aşamasına bile getirebiliyordu. "Periphescence" aşığının tenini, saatler boyunca bıkıp usanmadan her yanı koklayan bir köpek yavrusu misali içine çekmekle dolu mutluluk ve kendinden geçişle sarmalanmış bir yatak paylaşımı hikâyesiydi. (Luce bunun iki yıl –en fazla– kadar sürebileceğini söyledi.) Eski zamanlarda olsa Desdemona'nın içindeki tuhaf his Eros'un marifetlerine bağlanacaktı. Ama şimdi uzmanlar bunu beyin kimyası ve evrim teorisiyle açıklıyordu. Yine de ben şunda ısrar edeceğim, Desdemona "periphescence"ı karnından göğsüne doğru yükselen bir sıcak su baskını olarak hissediyordu. Tıpkı yüksek alkol dereceli Fin işi yemyeşil nane likörünün yakıcılığı gibi sarıyordu her yanını bu ateş. Boynundaki patır patır çalışan iki bezin de yardımıyla yüzü alı al moru mor oluyordu birden. Ve sonra bu hararet başka duyguları ayağa kaldırarak Desdemona gibi bir kızın asla izin vermeyeceği noktalara ilerlemeye çalışıyor ama tabii ki durduruluyordu. "Periphescence"ı

geride bırakıp pencereye doğru yürüdü, vadiden esen rüzgârın serinliğiyle toparlandı. "Kızların aileleriyle konuşacağım," derken ses tonunu annesininkine benzetmeye çalışıyordu. "Sonra sen de gidip onları ziyaret edersin."

Ertesi gece ay, tıpkı Türkiye'nin gelecek bayrağındaki gibi incecik bir hilaldi. Bursa'daki Yunan askerleri avanta yemeklerini yiyip içtiler ve bir başka camiyi daha kapadılar. Ankara'daki gazeteler Atatürk'ün emriyle Çankaya'da bir davet verileceği haberini yayımladığında o çoktan karargâhına dönmüştü. Adamlarıyla birlikte son rakısını içti, bundan sonra savaş bitene kadar içki yoktu. Gecenin karanlığında Türk askerleri herkesin beklentisinin aksine Eskişehir'e değil, güneydeki Afyon şehrine doğru yönlendi. Eskişehir'de kalanlar güçlerini düşmanı yanıltmak amacıyla sayısız kamp ateşiyle abartırken ordunun bir yan kolu da Bursa'nın yolunu tuttu; Lefty Stephanides de elinde iki küçük çiçek demetiyle Victoria Pappas'ın evininkini.

Bu, neredeyse bir hayat memat meselesiydi. Bithynios'un yaklaşık yüz kişilik nüfusunun tamamı Lefty'nin ziyaretinden haberdardı ve yaşlı dullar, evli kadınlar, genç anneler, tabii ihtiyar adamlar da, merak içinde onun kendine eş olarak hangi kızı seçeceğini bekliyordu. Sayılarının azalmış olması nedeniyle köyün eski evlilik öncesi âdetleri pek yerine getirilemiyordu. İşte bu yüzden romantizm yerini bir kısır döngüye bırakmıştı. Âşık olunacak biri yok, o halde aşk yok. Aşk yok, o halde bebek de yok. Bebek yok, o halde sevecek biri de yok.

Victoria Pappas vücudunun yarısı karanlıkta yarısı aydınlıkta, tıpkı *Lingerie Parisienne* dergisinin sekizinci sayfasındaki model gibi bir pozdaydı. Desdemona (bu oyunun kostümcüsü, sahne yönetmeni ve her şeyi) Victoria'nın saçlarını yukarı toplayıp alnına birkaç lüle düşürmüş ve ona kocaman burnunu loş ışıkta saklamasını tembih etmişti. Kılları ağdalanmış, yüzü kremlenmiş, gözleri sürmelenmiş ve mis gibi kokularla adeta yıkanmış Victoria, Lefty'ye şöyle bir baktı. Delikanlının bakışlarının ateşini, hızlı hızlı alıp verdiği nefesini üzerinde hissediyordu; damat adayı iki defa konuşmaya çabaladı –kuruyan

boğazından tuhaf bir takım sesler çıkar gibi olmuştu– ve sonra ona doğru birkaç adım attığını duydu, hemen yüzüne Desdemona'nın öğrettiği gibi bir ifade vermeye çabaladı, ama dudaklarını Fransız modelin dudakları gibi büzmeye kendini öylesine kaptırmıştı ki bu arada ayak seslerinin sandığının tam tersine ondan uzaklaştığını fark edemedi; döndüğünde köyün evliliğe uygun tek delikanlısının çoktan gitmiş olduğunu kederle gördü ...

... O sırada Desdemona evde kendi çeyiz sandığını açmıştı. Eğilip bir korseyi aldı eline. Bu ona annesinden gelecekteki gerdek gecesi için bir hediyeydi. Anneciğinin sesini yeniden duyar gibi oldu, "Umarım bir gün içini doldurursun." Şimdi yatak odasındaki aynanın önünde durmuş, bu tuhaf, karmaşık çamaşırı üzerine tutmuş kendine bakıyordu. Dizine kadar uzanan çorapları, gri donu yere düştü. Uzun eteğini, boğazlı gömleğini çıkardı. Baş örtüsünü sıyırıp saç örgülerini çözdü, lüleleri çıplak omuzlarına yayılmıştı. Korse beyaz ipektendi. Onu giyerken Desdemona kendini, metamorfozu beklerken kozasını ören bir ipekböceği gibi hissetti.

Ama tekrar aynaya baktığında gerçeği gördü. Yararsızdı. Asla evlenemeyecekti. Lefty bu gece eve gelinini seçmiş olarak dönecekti ve sonra da onu buraya getirecekti. Desdemona da tespihini çekerek bir köşede ihtiyarlayacaktı. Bir köpek havladı. Biri çalı çırpı yığınlarını tekmeleyip ardından küfrü bastı. Büyükannem sessizce içini çekti, biliyordu, bundan böyle bir türlü geçip gitmeyen günler ve geceler boyunca onun tek dostu tespih taneleri olacaktı ...

... Tam o sırada Lucille Kafkalis de öğretildiği gibi, yarı karanlık yarı aydınlık bir noktada pozunu vermişti; beyaz başlığı camdan kirazlarla süslüydü, çıplak omuzlarına bir şal atmıştı, yeşil elbisesi oldukça dekolteydi ve ayaklarında üzerinde düşmekten korktuğu yüksek topuklular vardı. Şişman annesi içeriden, "İşte geliyor," diye bağırdı sırıtarak. "İşte görüyorsun Victoria'ya bir dakika bile katlanamadı."

... Sirke kokusunu daha şimdiden duyabiliyordu. Lefty, Kafkalis'lerin avlusuna henüz adım atmıştı. Onu karşılarken Lucille'in

babası, "Sizi başbaşa bırakacağız," dedi, "birbirinizi daha yakından tanırsınız." Oda loştu. Lefty döndü... ve sedire bir başka demet bıraktı.

Desdemona'nın beklemediği bir durum. Erkek kardeşi de *Lingerie Parisienne* dergisinin yabancısı değildi. Aslında, on iki ve on dört yaşları arasında, gerçek ganimeti –eski bavula saklanmış on büyük boy fotoğrafı– bulana kadar dergiyi hatmettiği söylenebilirdi. Fotoğrafların arkasında, "Zevkler Sarayının Kızı Şermin" yazılıydı ve her birinde sıkkın suratlı, yirmi beş yaşlarında bir genç kadının haremimsi bir mekânda kabarık yastıkların arasında birbirinden farklı pozları vardı. Çekmecelerden birinin dibinde bu güzeli bulmak Alaadddin'in sihirli lambasını bulmakla eşdeğer bir şeydi. Üzerinde beline sardığı kuşak (alevler) ve ucu yukarı kıvrık Arap terliklerinden başka hiçbir şey olmadan altınımsı pırıltılar yayan bir ışık altında elindeki palayı okşayarak (alevler) bir kaplan postuna uzanmış çırılçıplak yatıyor ya da mermer bir hamamda yıkanıyor. Lefty'nin şehirle ilgilenmeye başlaması o sararmış on fotoğrafla başlamıştı. Ama tabii ilk aşkı *Lingerie Parisienne*'i de asla tamamen unutmadan. O resimleri sık sık hatırlıyordu. Victoria Pappas'ı sekizinci sayfadaki kızınkine benzer bir duruş içinde gördüğünde onu çarpan şey o müthiş delikanlılık hayali ile karşısındaki ona benzemeye çalışan kızın arasındaki büyük fark olmuştu. Kendini Victoria ile evlenmiş olarak düşünmeye çalıştı, onunla yaşamak... Ama zihninde oluşan her görüntünün içi boştu. O sevdiği, herkesten daha çok ona yakın olan kişi değildi. Ve böylece Victoria Pappas'ı geride bırakıp Lucille Kafkalis'in yanına gitmişti, tabii yeni bir hayal kırıklığını yaşamak üzere... Sayfa yirmi ikideki resmin kopyası da başarısızlıkla sonuçlanmıştı ...

... Ve şimdi olanlar... Desdemona ağlaya ağlaya korsesini çıkarıp katladıktan sonra gerisingeri çeyiz sandığına koyuyor. Kendini yatağa atıyor, Lefty'nin yatağına, ağlamaya devam ediyor. Yastık mis gibi kardeşinin kullandığı limon esansı kokuyor, kokuyu içine çekiyor, hıçkırıklar ...

... sonunda ağlamaktan yorulup uyuyakalıyor. Rüyası son zamanlarda sık sık gördüğü rüya. Rüyada her şey eskiden olduğu gibi. Lefty ve o. İki küçük çocuk (yalnız her nasılsa vücutları yetişkin vücudu). Aynı yatakta yatıyorlar (yalnız yatak kendilerininki değil de anne ve babalarınınki). Uyurken bacakları, kolları birbirine dolanıyor (bu harika bir duygu, nasıl da harika, yatak terden ıslanmış gibi)... ve bu noktada Desdemona her zamanki gibi uyanıyor. Yüzü alev alev yanıyor. Karnında o tuhaf burultu; burultu daha aşağılara iniyor, bunun ne olduğunu artık biliyor galiba.

Şimdi ben, Aeron* koltuğunda oturmuş E.O. Wilson'umsu** düşünceler içindeyim. Bu aşk mıydı yoksa üreme içgüdüsü mü? Şans mı, kader mi? Suç mu, yoksa tabiatın bir oyunu mu? Belki de o malum gen yoluna devam ediyordu, varolmaktan vazgeçmeye hiç niyeti yoktu. İşte bu Desdemona'nın gözyaşlarını ve Lefty'nin orospulara düşkünlüğünü izah edebilirdi; ne hoşlanma ne de duygusal bir yakınlık; olsa olsa bu, yeni bir varlığın ortaya çıkma gayreti sonucu oluşan bir gönül fırtınasıydı. Ama yine de sanırım duruma ben de Desdemona ya da Lefty'den daha fazla bir netlik getiremiyorum. Âşık olan herkes hormonal dürtülerle o ilahi duygu arasındaki farkı bilir. Belki de ben cinsleri koruma amaçlı gelişmiş bir tanrısal sistemin kurbanıyım, bilemiyorum. Şu genetik hikâyesinin henüz ortalarda görünmediği dönemleri, herkesin birbirine "canım genlerinde var," demediği dönemlere geri gitmeye çalışıyorum. Şu andaki özgürlüğümüzden çok daha fazla özgür olduğumuz dönemlere! Desdemona'nın olup bitenler hakkında hiçbir fikri yoktu. İçindekileri, bir bilgisayarın içindeki verileri –herhangi birinde virüs ya da yazılım hatası olabilir– inceler gibi inceleyemezdi. Şimdi biz içimizdeki o büyük, bireysel gen haritasıyla dolaştığımızın bilincindeyiz. Herhangi bir şey yaparken bile, bir sokağın başında dikilirken bile kaderimize o hükmediyor. Yüzümüzdeki anne babalarımıza benzeyen kırışıklıkların, ortak yaşlanma biçimlerimizin nedeni de o.

* Ergonomik bir çalışma koltuğu dizaynı. *(ç.n.)*
** Amerikalı araştırmacı-yazar biyoloji profesörü. *(ç.n.)*

Ailemize özgü davranışlar göstermemizin de. Derinlerde yuvalanmış o genler göz kaslarımıza bile hâkimdirler, öyle ki bu yüzden iki kız kardeş aynı biçimde göz kırpar ve erkek kardeşler topa tıpatıp aynı biçimde vurur. Zaman zaman kendimi, sıkıntılı olduğumda, erkek kardeşim gibi burun kanatlarımla oynarken bulurum. Gırtlaklarımız, ses tellerimiz aynı yapıdadır, benzer biçimde havayı içimize çekip benzer şekilde o telleri titreştiririz ve benzer ses tonları ve vurgulamalarla konuşuruz. Ve bunlar bazen geriye dönük olarak da ortaya çıkabilir, ben konuştuğumda Desdemona da konuşur bu yüzden. İşte şimdi de bu kelimeleri o yazıyor. Desdemona içindeki bu kalabalık ordudan da, o ordunun uymak zorunda olduğu milyonlarca emrinden de ve en önemlisi o orduya isyan eden asker kaçağından da bihaberdi ...

... Lucille Kafkalis'i geride bırakıp kız kardeşine doğru koşan Lefty de o asker kaçağı gibiydi. Eteğini düzeltirken onun yaklaşan hızlı ayak seslerini duydu. Lefty içeri girerken mendiliyle gözlerini silip yüzüne eğreti bir gülümseme oturtmaya çalıştı.

"Ee, hangisini seçtin bakalım?"

Lefty cevap vermeden dikkatle kız kardeşine baktı. Hayatı boyunca onunla aynı yatak odasını paylaştıktan sonra ağlamış olduğunu anlaması hiç de zor değildi. Desdemona'nın saçları dağılıp yüzüne dökülmüştü ve onların arasından görünen gözleri keder yüklüydü. "Hiçbirini" dedi.

İşte o anda Desdemona'nın içini büyük bir sevinç doldurdu. Ama yine de, "Niye?" diye sordu. "Senin neyin var, ikisinden birini seçmek zorundasın."

"O kızların ikisi de fahişeye benziyor."

"Lefty!"

"Ama bu gerçek."

"Onlarla evlenmek istemiyor musun?"

"Hayır."

"Mecbursun." Yumruğunu havaya kaldırdı. "Eğer ben kazanırsam Lucille'le evleneceksin."

Lefty iddiaya girmeye asla "Hayır" diyemezdi, o da hemen elini yumruk yaptı. "Bir, iki, üç, ateş!"

"Balta kayayı paralar," dedi delikanlı, "ben kazandım."

"Bir daha yapalım. Bu defa ben kazanırsam Vicky'yle evleneceksin. Bir iki üç..."

"Yılan baltayı yutar. Yine ben kazandım. Elveda Vicky."

"Peki, kiminle evleneceksin?"

"Bilmiyorum." Kız kardeşinin ellerini avuçlarına alıp gözlerini ona dikti. "Seninle evlensem?"

"Ne yazık ki bu olamaz, çünkü ben senin kardeşinim."

"Ama sen benim sadece kız kardeşim değilsin. Biz üçüncü kuşak kuzeniz aynı zamanda. Üçüncü kuşak kuzenler de evlenebilirler."

"Sen çıldırmışsın Lefty."

"Hem bu çok da kolaylaştırır işleri. Evi değiştirmek zorunda kalmayız. Öylece devam ederiz hayatımıza."

Bu hem şakaydı, hem de değil. Lefty ve Desdemona birbirlerine sarıldı. Önce her zamanki gibiydi kucaklaşmaları, ama on saniye sonra şekil değiştirdi; birbirine kenetlenen eller, okşamalar masum kardeşlerinkinden çok farklıydı ve bütün bunlar onların arasında onlara özgü bir dil oluşturuyordu, sonunda bu dil sessiz odayı bir çığlıkla doldurdu. Lefty Avrupai bir biçimde Desdemona ile vals yapmaya başladı, onu döndürerek dışarı çıkarıp avluda, kozahanenin çevresinde, çardağın altında dolaştırdı; bu arada Desdemona eliyle ağzını kapatmış gülüyordu, "Çok güzel dans ediyorsun kuzen." Kalbi yine yerinden çıkacakmış gibi atmaya başlamıştı, Lefty'nin kollarında öleceğini sandı, ama tabii ölmedi, dansa devam ettiler. Çiftimizin nerede dans ettiğini asla unutmayalım, onlar Bithynios'taydılar, üçüncü kuşak kuzenlerin birbiriyle evlenmesinin hiç mi hiç yadırganmadığı bir dağ köyünde. Burada herkes bir şekilde birbirine akrabaydı. Dans ettikçe daha sıkı sarıldılar, artık şakalaşmıyorlardı; Lefty bir erkek, Desdemona da bir kadındı ve onlar bir kadınla bir erkek olarak dans ediyorlardı, iki kardeş olarak değil. Yalnızlık ve hayatın zorlayıcı koşulları bazen böyle sonuçlar doğurabiliyordu.

Ve bütün bunların tam ortasında, henüz bir şeyler tam olarak dile gelmeden, kararlar verilmeden (o çılgın ateşle kavrulmadan) uzaklardan gelen patlama seslerini duydular ve neler olduğunu anlayabilmek için dağdan aşağı şehre doğru baktılar, Yunan ordusu alevlerin arasında kaçıyordu.

UYGUNSUZ BİR TEKLİF

Ataları Anadolu Rumlarından gelen ve Detroit'te doğmuş olan ben şu anda Avrupa'da yaşıyorum. Tam olarak Berlin'in Schöneberg bölgesinde. Dış İlişkiler Bölümü diplomatik ve kültürel çalışmalar olarak ikiye ayrılmıştır. Büyükelçi ve yardımcıları dış politikayı Neustädtische Kirchstrasse'de yeni açılan ve son derece sıkı bir biçimde korunan elçilik binasından yönetirler. Bizim bölümse (kitaplar, yayınlar, konserlerden sorumlu) çok renkli betonarme bir kutuya benzeyen Amerika Haus'tadır.

Bu sabah her zamanki gibi işe gitmek üzere trene bindim. U-Bahn beni rahat bir şekilde Kleistpark'tan Berliner Caddesi'ne götürdü, oradan kuzeye dönüp Zooloji Bahçeleri'ne doğru ilerledik. Eski Batı Berlin istasyonları bir bir geçti yanımızdan. Bunların çoğu yetmişlerde elden geçirilmişti ve çocukluğumdaki banliyö mutfaklarının renklerine boyanmıştı: Avokado yeşili, tarçın rengi, ayçiçeği sarısı... Spichern Caddesi'nde tren durup biraz bekledi, kimileri indi, kimileri bindi. Peronda bir sokak çalgıcısı akordeonla hüzünlü Slav melodileri çalıyordu. Sağdan soldan uzatılan paralar, saçlarım hâlâ nemli; o akıl almaz bisikletli kız önüme gelip durduğunda *Frankfurter Allgemeine* gazetesini gözden geçiriyordum.

Eskiden insanların yüzüne bakıp milliyeti söylenebilirdi, göç meselesi bunu ortadan kaldırdı. Daha sonra insanların nereli olduğunu giydikleri ayakkabılardan anlar olduk. Bunu da küreselleşme

sonlandırdı. O ayıbalığı derisinden yapılmış Fin pabuçları, Almanların *flounder*leri – artık onlara pek az rastlayabiliyorsunuz. Daima Nike giyiliyor, her yerde, herkes tarafından. Baskların da, Hollandalıların da, Sibiryalıların da ayağında hep o var.

Bu bisikletçi galiba Asyalıydı, yani en azından genetik yapı olarak. Saçları tepeye doğru kabaracak bir biçimde kesilmiş. Üzerinde zeytin yeşili renkte kısa bir rüzgârlık, bol paça siyah kayak pantolonu. Campers marka kestane rengi ayakkabıları da bowling oynayanların giydiklerine benzeyen cinsten. Bisikletin sepetinde de bir fotoğraf makinesi duruyordu.

İçimden onun Amerikalı olabileceği geçiyordu. Turkuaz rengindeki bol kromajlı retro bisikletin çamurlukları neredeyse bir Chevrolet'ninki kadar geniş, lastikleri de el arabalarınınki kadar kalındı ve en azından kırk elli kilo vardı. Bu bisiklet, ancak ülkesinden uzaklarda yaşayan bir Amerikalıya ait olabilirdi. Aklımdan tren tekrar durduğunda bu bisikleti kızla muhabbet başlatmak için bahane etmeyi geçirirken bisikletli kafasını kaldırdı. Saçları yana savrulup o güzel, saklanmış yüzü ortaya çıkardı ve bir an için gözgöze geldik. Pürüzsüz teni ve sakin ifadesi, yüzünü arkasında canlı gözlerin saklandığı bir maskeye benzetiyordu. Bisikletinin gidonuna yapışıp dışarı iterken gözler benden uzaklaştı, asansörlere doğru gidiyordu. U-Bahn yeniden yola koyuldu, ama ben artık gazete okumuyordum. Arkama yaslanıp gideceğim yere kadar şehvetin yarattığı bir sıkıntıyla oturdum. Sonra dışarı çıktım.

Pardösümün düğmelerini açıp ceketimin iç cebinden bir puro, daha küçük olan bir diğerinden de puro makasımla kibritimi çıkardım. Akşam yemeği sonrası olmamasına rağmen puroyu yaktım – Grand Cru 3 numara bir Davidoff– ve ayakta sakinleşmeye çalışırken dumanı içime çekmeye koyuldum. Purolar, kruvaze ceketler, bunlar bir parça abartılıydı. Bunu çok iyi biliyorum. Ama onlara ihtiyacım var. Onlarla kendimi daha iyi hissediyorum. Yaşadığım olaylardan sonra rahatlamak için normalden daha fazlasına gerek duymam doğal

değil miydi? Üzerimde ısmarlama takım elbisem, kareli gömleğimle orta boy puromu kanımı kaynatan o ateş sönene kadar içtim.

Şunu anlamanız gerek: Hiç de androjen gibi değilim. 5-Alfa redüktaz bozukluğu sendromu rahim içinde de, yeni doğmuşken de, buluğ çağında da testosteronun periferal dolaşımına ve normal biyosenteze engel olmuyor. Başka bir anlatımla ben toplum içinde herhangi bir erkek hayatı sürdürüyorum. Erkekler tuvaletine gidiyorum. Ama asla pisuvar kullanmam, hep içeri girerim. Spor salonundaysa gerçekte sıkılsam da diğer erkeklerle birlikte duş alırım. Normal bir erkeğin özelliklerinin tümünü biri hariç taşıyorum: Dehidrotestosteron sentezi yapamayışım saçlarımın dökülmesini önlüyor, yani bir anlamda kelliğe karşı aşılıyım. Hayatımın yarıdan çoğunu bir erkek olarak yaşadım ve şu ana kadar da her şey yolunda gitti. Calliope su yüzüne çıkmaya çalıştığında bunu yarım yarım konuşan küçük bir çocuk acemiliğiyle yapar. Birden geri gelir, saçını düzeltir, tırnaklarını kontrol eder. Bu, bir çeşit kendi içinde tutuklanma gibidir. Callie içimde yükselir, benim tenimi bol bir elbise gibi üzerine örtünür. Küçücük ellerini torbalanmış kol ağızlarımdan içeri sokar, sıska bacakları pantolonumun içine dalar. Kaldırımda yürürken onun kız adımlarını atmaya başladığımı fark ederim ve bu hareket bir başka duygulanım getirir bana; okuldan eve dönen kızları gördüğümde onlara karşı kederle karışık bir yakınlık hissederim. Bu, birkaç adım daha devam eder. Calliope'nin saçı ensemi gıdıklar. İçimde ne olup ne bittiğini anlayabilmek için ellerini göğsüme bastırır (eski bir alışkanlığı bu da). Damarlarındaki o hastalıklı buluğ çağı kanı benimkilerde akmaya başlar, sonra birdenbire içimde ufalıp eriyerek gider, bir vitrine dönüp baktığımda şunu görürüm: Kırk bir yaşında, uzun dalgalı saçlı, ince bıyıklı, keçi sakallı bir erkek. Bir çeşit modern silahşor.

Kendi hakkımda bunca konuşma yeter artık. Şu beni rahatsız eden patlamalara geri dönmeliyim. Çünkü bundan sonraki olaylar olmasa Cal de, Calliope de dünyaya gelemezdi.

Desdemona boğazı patlayacakmışcasına bağırdı, "Sana söylemiştim! Bu iyilik devam etmez, demiştim. Hele bak bizi nasıl kurtardılar. Ancak Yunanlılar bu kadar salak olabilir."

Valsten sonraki sabah Desdemona'nın önsezileri doğru çıkmıştı. *Megale Idea*'nın sonu gelmişti. Türkler Afyon'u almıştı. Yenilen Yunan ordusu denize doğru kaçıyordu. Tabii önüne çıkan her şeyi yakıp yıkarak. Desdemona ve Lefty günün ilk ışıklarının altında durmuş dağdan aşağıdaki faciayı seyrediyorlardı. Vadinin her yanından dumanlar yükseliyordu. Alevler içinde olmayan tek bir köy, tek bir tarla, tek bir ağaç bile yoktu.

"Burada kalamayız," dedi Lefty. "Türkler bunun öcünü almak isteyecektir."

"Bunun için ne zaman bir neden bulmadılar ki?"

"Amerika'ya gitmeliyiz. Orada Sourmelina'nın yanında yaşayabiliriz."

"Amerika'nın güzel bir yer olduğunu sanmıyorum," diye inatlaştı Desdemona, başını iki yana sallıyordu. "Sen o Lina'nın yazdıklarına pek kulak asma. Her zaman her şeyi abartır."

"Yan yana olduğumuz sürece bunun bir önemi olamaz."

Desdemona'ya dönüp dün geceki gibi baktı ve genç kızın yüzü kızardı. Lefty kolunu omzuna atmak istediğinde de buna izin vermedi, "Bak."

Aşağıdaki duman bir an için bir parça azalır gibi olmuştu. Şimdi yerini yurdunu terk eden telaşlı insanlarla dolu yolları görebiliyorlardı. Bir yığın araba, bir yığın at, eşek, manda nehir gibi akıyordu yollarda.

"Gemiyi nereden bulacağız? Konstantinopolis'ten mi?"

"Smyrna'ya gideceğiz," dedi Lefty. "Herkes en güvenli noktanın orası olduğunu söylüyor." Desdemona bir süre sustu, bu yeni gerçeğe alışmaya çalışıyordu. Diğer evlerden de sesler yükseliyordu, eşyalarını toplamaya çalışan köylülerin kimi Türklere, kimi Yunanlılara

küfredip lanetler yağdırıyordu. Birden kararını verdi, "İpekböceği kutumu da yanıma alacağım. Ve birkaç da yumurta. Böylece orada para da kazanabiliriz."

Lefty şefkatle elini uzatıp onun kolunu sıktı. "Amerika'da ipekböceği yetiştirmiyorlar."

"Elbise giyiyorlar, öyle değil mi? Yoksa çıplak mı dolaşıyorlar? Eğer giyiniyorlarsa, ipeğe gereksinimleri de vardır. Ve bunu benden satın alabilirler."

"Tamam, nasıl istersen öyle olsun."

Eleutherios ve Desdemona Stephanides, Bithynios'u 31 Ağustos 1922 yılında terk etti. Yayaydılar, yanlarında içine birkaç parça giysi ve çamaşırlarını, Desdemona'nın rüya tabirleri kitabını, tespihini, Lefty'nin eski Yunanca kitaplarını koydukları iki valiz vardı. Ayrıca Desdemona kolunun altında beyaz bir kumaşa sarılmış birkaç yüz ipekböceği yumurtasını yerleştirdiği kutusunu da taşıyordu. Lefty'nin cepleri kumar hesaplarını yazdığı kâğıtlar yerine Atina ya da Astorya'dan bir yığın adresin yazılı olduğu kâğıtla doluydu. Tek bir hafta içinde Bithynios köyü halkı eşyalarını toparlayıp Atina'ya doğru yola çıktı, büyük bir kısmı oradan da Amerika'ya gitmeyi planlıyordu (Benim varoluşumu engellemesi gereken bir diasporaya, ama bu gerçekleşemedi.)

Evden ayrılmadan önce Desdemona bahçeye çıkıp Ortodoks usulü, başparmağıyla göğsünde haç çıkardı. Her şeyle vedalaştı: tozlu, çürük kokulu kozahaneyle, duvarın yanında sıralanmış dut ağaçlarıyla, bir daha asla tırmanmayacağı basamaklarla ve dünyanın tepesinde yaşama duygusuyla da. İpekböceklerine son bir defa daha bakmak üzere kozahaneye girdi. Artık hiçbiri koza yapmıyordu. Uzanıp taze dut sürgünlerinden birinde duran bir kozayı alıp cebine attı.

6 Eylül 1922'de, Anadolu'daki Yunan güçlerinin komutanı General Hajienestis bacaklarının sanki camdan olduğunu sanarak uyandı. Yataktan çıkmaya korkuyordu, sabah tıraşı için yanına gelen berberi başından savdı. Öğleden sonra her zamanki gibi sahile inip limonlu

dondurmasını da yemedi. Bunun yerine kımıltısız yatmayı sürdürdü, bir yandan da yardımcılarına –ellerinde telgraflarla içeri girip çıkan– kapıyı çarpmamalarını, topuklarına basa basa yürümemelerini emrediyordu. Bu aslında generalin nispeten daha canlı ve hareketli olduğu günlerden biriydi. İki hafta önce Türk ordusu Afyon'a hücum ettiğinde Hajienestis öldüğüne ve kamarasını aydınlatan göz kamaştırıcı ışıkların cennetin nurlu ışıkları olduğuna inanmıştı.

Saat ikide yaveri ayak parmaklarının ucunda içeri girip fısıltıyla, "Efendim, karşı saldırı için emirlerinizi bekliyorum," dedi.

"Nasıl gıcırdıyorlar, duyuyor musun?"

"Efendim?"

"Bacaklarım. İncecik, camdan bacaklarım."

"Efendim, sizin bacaklarınızla ilgili bir sorununuz olduğunu biliyorum, yalnız şunu ifade etmek isterim" –burada ses bir parça fısıltı sınırını aşıyor– "içinde bulunduğumuz anda böyle şeylerle meşgul olamayız."

"Şaka mı yaptığımı sanıyorsun? Eğer senin de bacakların camdan olsaydı beni anlardın. Dışarı çıkamam. Kemal'in istediği zaten bu. Beni ayağa kaldırıp, bacaklarımın paramparça olmasını istiyor o."

"İşte son raporlar generalim." Subay elindeki kağıdı Hajienestis'in gözlerinin önünde salladı. "Türk askeri Smyrna'nın yüz altmış kilometre kadar doğusundaymış generalim. Mülteci sayısı ise şu anda 180.000'e ulaştı. Dünden bugüne sayı 30.000 artmış durumda."

"Ölümün böyle bir şey olduğunu bilmiyordum yüzbaşı. Kendimi sana yakın hissediyorum, oysa ben çoktan yanından ayrıldım. Hades'teyim şu anda, yine de seni hâlâ görebiliyorum. Dinle beni. Ölüm her şeyin sonu değil. Bunu keşfettim. Gitmiyoruz, kalıyoruz, zamana dayanıyoruz. Ölüler benim onlardan biri olduğumu biliyor. Onlar benim çevremde. Sen onları göremezsin, ama buradalar. Çocuklu kadınlar, yaşlı kadınlar, herkes burada. Aşçıya söyle de bana öğle yemeğimi getirsin."

Dışarıda, ünlü liman gemilerle doluydu. Uzun rıhtıma bağlanmış barkalar ve ahşap kayıkların arasında ticari gemiler duruyor. Daha

uzaklarda itilaf devletlerinin savaş gemileri demirlemiş. Onların varlığı Smyrna'nın Rum ve Ermeni ahalisi (ve binlerce Yunanistan göçmeni) için güven vericiydi ve ne zaman bir dedikodu ortalıkta dolaşsa –dün bir Ermeni gazetesi itilaf devletlerinin Yunan ordusuna verdiği desteği affettirmek için şehri Türklere teslim edeceğini iddia etmişti– herkes Smyrna'daki Avrupa sermayesini korumak için hazır bekleyen Fransız destroyerlerine ve İngiliz savaş gemilerine bakıp rahat bir nefes alıyordu.

Doktor Nishan Philobosian da böylesi bir rahatlama için o öğleden sonra sahile yönelenlerdendi. Karısı Toukhie'yi ve kızları Rose'la Anita'yı öpüp vedalaştı; oğulları Karekin ve Stepan'ın sırtlarına vurdu, masadaki satranç tablasını işaret edip şakacı bir sesle "Sakın şunları yerinden oynatmayın," dedi. Dışarı çıkınca ön kapıyı kilitledi, omuzlayarak sağlam olup olmadığını kontrol etti ve Suyanı Caddesi'nden aşağı doğru yürümeye başladı, Ermeni mahallesinin kapıları pencereleri sıkıca kapanmış dükkânlarının önünden geçti. Berberian'ın fırını önünde bir süre durdu, acaba Charles Berberian ailesini alıp şehir dışına çıkabilmiş miydi, yoksa Philobosian'lar gibi onlar da hâlâ bir yerlerde saklanıyorlar mıydı? Beş gündür neredeyse kendi kendilerini hapsetmiş bir durumda yaşıyorlardı, Doktor Philobosian ve oğulları hiç durmadan satranç oynarken kızlar da bıkıp usanmadan babalarının bir Amerikan banliyösü olan Paradise'a yaptığı son geziden getirdiği *Photoplay* dergisine bakıyordu, Toukhie ise gece gündüz yemek pişirip duruyordu çünkü bu gerginliği azaltmak için yapılabilecek tek şey yemek yemekti. Fırının kapısında KISA SÜRE SONRA AÇILACAK yazısının yanına bir de Mustafa Kemal'in bir resmi –başında astragan şapka, sırtında kürk yakalı paltosuyla Türk lider çatık samur kaşlarının altından masmavi gözleriyle keskin keskin bakıyor– asılmıştı. Philobosian bunu görünce yüzünü buruşturup yürümeye devam etti, bir yandan da aklından bu korkuların gereksiz olduğuna dair bir yığın düşünce geçiriyordu. Madde bir –bir haftadır karısına söylediği gibi– Avrupalı güçler asla Türklerin şehre girmesine izin vermezdi. Madde iki, böyle bir şey olsa bile, açıkta

bekleyen savaş gemileri Türklerin etrafı yağmalamalarını engellerdi. 1915 kıyımı sırasında bile İzmir Ermenilerine bir şey olmamıştı. Ve son olarak da –en azından kendi ailesinin güvencesi olarak– muayenehanesini geri alabileceğine dair yazılmış o mektup vardı. Böyle düşünceler içinde, yokuş aşağı yoluna devam etti ve Avrupa mahallesine ulaştı. Burada evler çok daha gösterişliydi. Yolun iki yanında iki katlı, balkonları çiçeklerle donanmış, yüksek duvarlarla çevrili birbirinden şık evler yükseliyordu. Doktor bu evlerden birine dost olarak hiç davet edilmemişti, ama Levanten kızlar onu sık sık rahatsızlıkları nedeniyle çağırmıştı. Ortası havuzlu, meyve ağaçlarıyla çevrili bahçelerde, yarı baygın bir halde kanepelere uzanmış onu bekleyen on sekiz, on dokuz yaşlarındaki bu kızların umutsuz bir biçimde, ille de Avrupalı koca bulabilme çabaları onlara pek de iffetli bulunmayan bir özgürlük vermişti ve bu da İzmir'in özellikle de yabancı ordularının subaylarına karşı aşırı derecede konuksever olduğu imajını yaratmıştı. Doktor Philobosian'ın ziyaretlerinde karşılaştığı ihanete uğramış kızların üzüntüden hastalanıp ateşler içinde yanmasının ve daha başka şikâyetlerinin (kimi zaman dans pistinde burkulan bir bilek, kimi zaman da daha yukarılarda, çok özel alanlarda meydana gelmiş hasarlar) en büyük nedeni de doğal olarak buydu. Yine de amaçlarını gerçekleştirebilme çabasından vazgeçmezlerdi. Hiç çekinmeden, utanmadan açılan bir ipek sabahlık, "Kıpkırmızı doktor. Bir şeyler yapın. Saat on birde gazinoda olmalıyım." Şimdi bu kızların hepsi gitmişti, aileleri onları savaşın ilk haftalarında alıp Paris'e, Londra'ya (ne de olsa şimdi oraların tam mevsimiydi) götürmüştü; Doktor, karşısında çabucak soyunan o genç hastaları düşünerek ıssız, sessiz evlerin arasında yürürken içinde bulunduğu karmaşa da zihninden silindi. Ama köşeyi döner dönmez, limana ulaştığında durumun vehameti yeniden karşısına çıktı.

Liman bir uçtan öbür uca yorgun, topallayarak yürüyen, solgun suratlı, kadavraya dönmüş, kir pas içinde, şehrin güneybatısındaki boşaltım noktası olan Çeşme'ye gitmeyi bekleyen Yunan askerleriyle doluydu. Üniformaları, her yanı yaka yaka geri çekildikleri için

kurumdan, isten simsiyah olmuştu. Bundan sadece bir hafta önce bu sahilin açık hava kafeleri deniz subayları ve diplomatlarla kaynardı, oysa şimdi liman bir barınaktı. Halıları, koltukları, radyoları, Victrola marka fonografları, ayaklı lambaları, dolaplarıyla gelen ilk parti göçmenler mavi gökyüzünün altında rıhtıma yayılmış oturuyorken buraya daha sonra ulaşanlar yanlarında sadece bir çanta ya da bohça getirebilmişlerdi. Bunca karmaşanın arasında bir yığın hamal gemilere tütün, incir, sığla, ipek ve yün balyalarını yüklemekle meşguldü. Yetkililer, depoları Türkler şehre ulaşmadan boşaltmanın peşindeydi.

Doktor Philobosian'ın gözü bir çöp yığınının arasında tavuk kemiği ve patates kabukları arayan bir göçmene ilişti. Genç adamın üzerinde iyi dikilmiş ama leş gibi bir takım elbise vardı. Mesleki bilgi ve deneyimi gereği bu kadar uzak bir mesafeden bile doktor onun elindeki yarayı ve neredeyse açlıktan ölmek üzere olduğunu hemen fark etti. Yüzüne baktığındaysa hiçbir şey görmedi, bu onun için diğerlerininkinden değişik olmayan bir yüzdü, rıhtımdaki binlerce göçmenden biri. Yine de zihninde bir iz bırakmayan yüze dönüp, "Hasta mısınız?" diye sordu.

"Günlerdir açım."

Doktor başını salladı, "Benimle gelin."

Göçmeni alıp arka sokaklardan muayenehanesine doğru götürüp onu içeri aldıktan sonra ecza dolabından gazlıbez, antiseptik merhem ve yara bandı çıkardı.

Yara genç adamın başparmağındaydı, tırnak da düşmüştü. "Nasıl oldu?"

"Önce Yunanlılar geldi, arkasından da Türkler. Bunca belanın arasında da elim parçalandı."

Yarayı temizleyen doktor bir şey söylemedi. "Size borcumu ancak çekle ödeyebilirim Doktor," dedi göçmen. "Umarım bunun sizin için bir sakıncası yoktur. Üzerimde şu anda yeterince para yok da."

Doktor Philobosian elini cebine soktu. "Bende biraz var. Haydi alın, haydi."

Göçmen çok fazla tereddüt etmedi parayı almak için. "Çok teşekkür ederim doktor. Amerika'ya gider gitmez size borcumu ödeyeceğim. Lütfen bana adresinizi verin."

Doktor Philobosian bunu duymamış gibi yaptı, "İçtiğiniz sulara dikkat edin. Kaynatmadan asla su içmeyin, tabii bunu yapabilirseniz. Tanrı yardım ederse yakında birkaç gemi gelebilir."

Göçmen başını salladı. "Ermeni misiniz Doktor?"

"Evet."

"Ve gitmiyorsunuz?"

"Smyrna benim memleketim."

"Size iyi şanslar diliyorum. Tanrı yardımcınız olsun."

"Sizin de." Bu sözlerden sonra doktor genç adamı uğurladı ve onun uzaklaşmasını seyretti. Umutsuz bir durumdu bu ona göre. Bu gidişle bir hafta içinde ölür, diye geçirdi içinden. Eğer tifüs olmasa nasılsa başka bir şey olurdu. Daktilosunu söküp içinden bir tomar para çıkardı. Diplomasının arasındaki mektubu bulabilmek için de neredeyse bütün çekmeceleri boşalttı. Solmuş kâğıtta daktiloyla şöyle yazılmıştı: "Bu mektup Sayın Doktor Nishan Philobosian'ın 3 Nisan 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'nın *divertikülit* rahatsızlığını tedavi ettiğini belirtmek üzere yazılmıştır. Doktor Philobosian'ın bu mektubu gösterdiği kişiler tarafından her yönden korunup, kendisine yardım edilmesi Kemal Paşa'nın istek ve emirleridir." Mektubun sahibi kağıdı katlayıp cebine özenle yerleştirdi.

Bütün bunlar olurken genç göçmen de fırının birinin önünde kuyrukta beklemişti. Şimdi, satın aldığı sıcak somun pasaklı ceketine saklı arkasını dönüp yürüyor ve güneşin deniz üzerindeki şıkırtıları yüzünün tüm hatlarını ortaya çıkararak aydınlatıyor; kemerli burun, kartalımsı ifade ve kahverengi yumuşak bakışlı gözler...

Smyrna'ya geldiklerinden bu yana Lefty Stephanides ilk defa gülümsüyor. Bundan önceki yiyecek bulma girişimlerinin çoğu Desdemona'yı neredeyse çekirdeklerini bile yemesi için ikna etmeye çalıştığı tek bir çürük şeftali veya altı yedi zeytinle sonuçlanmıştı. Elindeki üzeri susamlı ekmekle kalabalığın arasına daldı. Açık hava

odalarını (insanların içinde sesi çıkmayan radyoları dinlediği) çevreleyen perdelerin arasından geçti, uykuda olduklarını umduğu birtakım insanların üzerinden atladı. Onu cesaretlendiren başka bir şey daha olmuştu bugün. O sabah Yunanistan'ın göçmenleri almak üzere bir filo yolladığı haberi dolanmıştı ağızlarda. Lefty Ege Denizi'ne doğru baktı. Yirmi yıl dağda yaşadığı için daha önce denizi hiç görmemişti. İşte bu suyun ötesinde bir yerlerde Amerika ve kuzen Sourmelina vardı. Tuzlu deniz havasını, sıcak ekmeğin ve elindeki sargıdan yükselen antiseptiğin kokusunu içine çekti sonra onu gördü –Desdemona onu bıraktığı yerde, valizinin üzerinde oturuyor– ve daha da mutlu oldu.

Lefty, kız kardeşiyle ilgili duygularının tam olarak ne zaman başladığını bilemiyordu. Önceleri sadece gerçek kadın göğüslerinin nasıl bir şey olduğunu merak etmişti. Bunun kendi kardeşininkiler olup olmamasının da hiçbir önemi yoktu. Onların Desdemona'ya ait olduğunu *unutmaya* çalışmıştı. O soyunurken yataklarını ayıran tavana asılı kilime yansıyan gölgesini seyrederdi. Sonuçta bu bir vücuttu, herhangi birininki olabilirdi, en azından Lefty kendini durumun bu kadar basit olduğuna inandırmaya çalışmıştı. "Sen orada ne iş karıştırıyorsun?" Bu, soyunan Desdemona. "Neden o kadar sessizsin?"

"Okuyorum."

"Ne okuyorsun bakalım?"

"İncil."

"Öyle mi? Sen asla İncil okumazsın."

Bir süre sonra, karanlıkta kız kardeşinin hayali zihnini doldurmaya başladı. Hayalleri onunla kaplıydı, buna direnmeye çalıştı. Şehre inip ilgisini çekmeyen başka çıplak kadın vücutlarına baktı.

Ama son valslerinden bu yana direnmeyi bırakmıştı. Bunun nedeni Desdemona'nın parmaklarının ona yolladığı mesajlar, anne ve babalarının ölmüş olması, Smyrna'da onları kimselerin tanımaması ve şu anda kardeşinin valizin üzerinde oturma biçimiydi.

Ya Desdemona? O neler hissediyordu? En çok korku ve o güne kadar yaşanmamış bir neşeyle sarmalanmış bir kaygı. Öküzlerin

çektiği arabayla yaptıkları yolculuğa kadar başını asla bir erkeğin kucağına koyup yatmamıştı. Vücudu bir erkeğin kolları arasında, onunla sarmaş dolaş uyumamıştı. Ve sanki hiçbir şey yokmuşçasına konuşurken o erkeğin arkasına dayalı organının sertleşmesini de yaşamamıştı. Smyrna'ya doğru yaptıkları çetin yolculuk sırasında bir gece Lefty, "Sadece yüz kilometre yolumuz kaldı," demişti. "Belki yarın şansımız açılır da bir at arabası bulup Smyrna'ya varırız, oradan da ver elini Atina" –sesi gergin, tuhaf, bazen yükseliveriyor– "ve oradan da bir gemiye binip Amerika'ya gideceğiz. Güzel değil mi? Evet, çok güzel. Her şey mükemmel olacak."

Ne yapıyorum ben? Desdemona düşüncelere dalmıştı. O benim kardeşim. Rıhtımı dolduran diğer göçmenlerin üzerinde gezdirdi gözlerini, hepsinin parmaklarını sallayarak, "Utan, utan," demesini bekliyordu. Ama gördüğü sadece boş bakışlı yüzlerdi. Hiç kimse gerçeği bilmiyordu. Hiç kimse onlarla ilgilenmiyordu. Elindeki ekmeği önünde sallayan kardeşinin heyecan dolu sesini duydu, "Al bakalım, göklerden düştü."

Desdemona ona baktı. Lefty mis kokulu somunu bölerken ağzı sulandı. Ama yüzü kederliydi. "Ortalıkta hiç Yunan gemisi yok," dedi.

"Gelecekler. Meraklanma. Haydi ye." Lefty de valizin üzerine oturdu. Omuzları birbirine dokunuyordu. Desdemona geri çekildi.

"Ne oldu?"

"Hiçbir şey."

"Her yanına oturuşumda benden uzaklaşıyorsun." Düşünceli bir yüzle Desdemona'ya baktı bir süre, sonra bakışları yumuşadı ve kolunu kardeşinin omzuna attı. O yine geriledi.

"Tamam, nasıl istersen öyle olsun." Ayağa kalktı.

"Nereye gidiyorsun?"

"Biraz daha yiyecek bulmaya."

"Gitme," diye yalvardı Desdemona. "Affedersin. Burada tek başıma oturmak istemiyorum."

Lefty ona aldırmadan fırtına gibi çekip gitmişti bile. Limanı geride bırakıp kendi kendine söylenerek sokaklarda dolanıyordu. Desdemona'nın aksilik etmesine kızıyordu, ona kızdığı için kendine de kızıyordu, çünkü onun aslında haklı olduğunu biliyordu. Ama kızgınlığı uzun sürmedi. Bu, onun mizacına aykırıydı. Yorgundu, yarı açtı, boğazı ağrıyordu, eli yaralıydı, ama her şeyden önemlisi Lefty sadece yirmi yaşındaydı, evinden gerçek anlamda ilk defa ayrılmıştı ve bu allak bullak edici yenilik onu darmaduman ediyordu. Limandan ayrılınca insan neredeyse yaşanan karmaşayı unutuyordu. Her yanda şık dükkânlar, hâlâ iş yapan barlar vardı. Fransa Caddesi'ne geldi ve kendini spor kulübünün önünde buldu. Durumun ciddiyetine rağmen iki yabancı delege arka taraftaki yemyeşil kortta tenis oynuyordu. Onlar giderek azalan gün ışığının altında bir ileri bir geri koşturup topa vurmaya çalışırken beyaz ceketli, oldukça koyu tenli bir erkek çocuk da elindeki tepside cin-tonik bardakları bir kenarda bekliyor. Lefty yürümeye devam etti. Çeşmeli bir meydana ulaştığında yüzünü yıkadı. Bornova'nın yasemin kokularını taşıyan bir rüzgâr esti. Lefty onu içine çekerken ben de araya girip –tamamen elejik nedenlerden ve söz sadece bir paragraf olacak– 1922'de bir anda ve sonsuza kadar yitip giden o şehri hayallerinizde yeniden diriltmeye çalışacağım.

Smyrna bugün birkaç rebetika şarkısında ve *Çorak Ülke*'nin bir kıtasında yaşıyor:

Mösyö Eugenides, İzmirli tüccar
Tıraş olmamış, cebinde kuruüzümler
Londra gidiş belgesi: karşılığı ödendiğinde,
Bana dedi ki avam bir Fransızcayla, ne dersin,
Öğle yemeği Cannon Street Oteli'nde
Ve ardından hafta sonu Metropol'de

Smyrna hakkında bilmeniz gereken her şey burada var. Tüccar zengin, Smyrna da öyleydi. Teklifi baştan çıkarıcıydı, Smyrna da

öyle, Yakın Doğu'nun en kozmopolit yeri. Ünlü kurucularını saymaya başlarsak, önce Amazonlar (bu benim durumumla da pek uyumlu) ve sonra Tantalus. Homeros burada doğmuştu, Aristotle Onassis de. Smyrna'da Doğu'yla Batı, operayla *politakia**, kemanla zurna, piyanoyla davul, pastanelerde hazırlanan güllü bal karışımı kadar lezzetli bir şekilde harmanlanmıştı.

Lefty tekrar yürümeye başladı, az sonra Smyrna Kumarhanesi'ndeydi. Büyük giriş palmiye saksılarıyla çevrili, ama kapılar ardına kadar açık. İçeri girdi. Onu kimse durdurmadı. İkinci kata çıkan kırmızı halı boyunca ilerleyip oyun odasını buldu. Zar masası boştu, rulet de öyle. Sadece salonun uzak bir köşesinde bir grup adam kâğıt oynuyor. Lefty'ye şöyle bir baktıktan sonra oyunlarına devam ettiler, onun pasaklı giysilerine hiç mi hiç aldırmamışlardı. O an bu kumarcıların kulübün olağan müşterileri değil de kendisi gibi göçmen olduklarını fark etti. Her biri Smyrna'dan ayrılabilmek için gereken parayı kazanabilmek umuduyla buraya gelmişti. Lefty masaya yanaştı. Biri sordu, "Sen de var mısın?"

"Varım."

Poker kurallarını bilmiyordu. Daha önce yalnız tavla oynamıştı, ilk yarım saat boyunca kaybetti de kaybetti. Ve sonra beş kartla yedi kart oyunları arasındaki farkı kavradı, bunun ardından da masadakilerin kazanç ve kayıpları yavaş yavaş değişmeye başladı. "Bunlardan üç tane var," derken Lefty yere üç as koyduğunda adamlar homurdandı. Şimdi ona daha fazla dikkat ediyorlardı, hatta onu hilekârlığını acemi rolü yaparak maskelemekle bile suçladılar bir ara. Lefty bu işten bayağı keyif alıyordu artık, sıkı bir partiyi kazanınca sevinçle, "Herkese benden uzo," diye bağırdı. Ama hiçbir hareket olmadı, etrafına bakındı ve mekânın nasıl tamamen boş olduğunu bir kez daha gördü ve bu manzarayla ortaya koydukları manonun ne kadar büyük olduğunu düşündü. Bu, hayattı. Onlar ortaya hayatlarını koymuşlardı, yaşayabilmek için oynuyorlardı. Diğer oyunculara dikkatle

* İncesaz. *(ç.n.)*

baktığında alınlarındaki boncuk boncuk ter damlalarını fark etti, açlıktan kokan nefeslerini duydu. Lefty Stephanides, kırk yıl sonra Detroit'teki oyunlarda yaptığından çok daha büyük bir kararlılık göstererek ayağa kalkıp, "Ben bırakıyorum artık," dedi.

Neredeyse onu öldüreceklerdi. Lefty'nin cepleri kazandığı paralarla doluydu ve adamlar onlara kaybettiklerinin hiç olmazsa bir kısmını geri alma şansını vermezse hiçbir yere gidemeyeceğini söyledi. Eğilip bacağını kaşırken ısrar etti, "Ne zaman istersem o zaman giderim." Biri kirli yakalarına yapıştı, Lefty ekledi, "Ve şu anda da henüz gitmek istemiyorum." Tekrar yerine oturdu, diğer bacağını kaşıdı, ondan sonra da kaybetmeye başladı. Kaybetti, kaybetti, kaybetti. Bütün parası bittiğinde ayağa kalkıp öfke ve tiksinti dolu bir sesle, "Şimdi gidebilir miyim?" diye sordu. Adamlar yeni bir el dağıtırken gülerek, "Tabii, git," dediler. Lefty kaskatı, sinir içinde mekândan ayrıldı. Dışarı çıktığında palmiye saksılarının arasında eğilip leş kokulu çoraplarının içine tıktığı paraları aldı.

Limana gelince hemen Desdemona'ya koştu, "Bak ne buldum," paraları salladı. "Biri düşürmüş olmalı, ben de buldum."

Desdemona bir sevinç çığlığı atıp Lefty'ye sarıldı, onu tam dudaklarından öptü. Sonra geri çekildi, yüzü kıpkırmızıydı, başını denize döndürdü. "Bak," dedi, "İngilizler yine müzik çalıyor."

Sözünü ettiği *Iron Duke*'taki bandoydu. Subaylar her akşam yemek yerken bando da güvertede çalıyor ve Vivaldi'nin, Brahms'ın notaları sanki suyun üzerinde yüzmeye başlıyordu. Brendilerini içtikten sonra Majestelerinin Deniz Kuvvetlerinden Binbaşı Arthur Maxwell ve maiyetindeki subaylar dürbünlerini ellerine alıp kıyıyı incelemeye koyulmuş.

"Bayağı kalabalık, değil mi?"

"Sanki Noel gecesi Victoria İstasyonu Sör."

"Şu talihsizlerin haline bakın. Kendi kaderlerine terk edildiler. Yunan güçlerinin ayrılacağı duyulduğunda ortalık cehenneme dönecek."

"Göçmenleri taşıyacak mıyız Sör?"

"Bize verilen emir İngiliz vatandaşlarını ve İngiliz mallarını koruyup kollamaktır."

"Ama Sör, ya Türkler gelirse ve bir katliam olursa..."

"Bu konuda yapabileceğimiz bir şey yok, Phillips. Ben Yakın Doğu'da yıllar geçirdim. Aldığım tek ders, bu insanlarla hiçbir şey yapılamayacağıdır. Hiçbir şey! Türkler, aralarında en iyi olanı. Ermenileri Yahudilere benzetirim. Yetersiz bir ahlaki ve entelektüel yapı. Yunanlılara gelince, şunlara bir bakınız. Koca bir memleketi yaktılar ve şimdi sürüler halinde yardım için bağırıp çağırıyorlar. Güzel puro, değil mi?"

"İnanılmaz derecede Sör."

"Smyrna tütünü. Dünyanın en iyisi. Şu depolardaki tütünü düşünmek gözlerimi yaşlarla dolduruyor Phillips."

"Belki de tütünü korumak için bir müfreze yollamalıyız."

"Acaba bu sözlerde bir parça iğneleme mi var Phillips?"

"Katiyen efendim."

"Yüce Tanrım. Ben kalpsiz biri değilim Phillips. Bu insanlara yardım edebilmeyi çok isterdim, ama yapamayız. Bu bizim savaşımız değil."

"Bundan emin misiniz Sör?"

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Yunan güçlerine destek verebilirdik. Onları buraya bizim gönderdiğimiz düşünüldüğünde..."

"Gönderilmek için ölüp bitiyorlardı. Venizelos ve yandaşları. Sanırım durumun karmaşıklığını pek değerlendiremiyorsunuz. Türkiye'de çıkarlarımız yatıyor. Soruna olağanüstü bir ilgi ile yaklaşmalıyız. Kendimizi Bizans savaşlarının içine atamayız."

"Anlıyorum. Biraz daha konyak ister miydiniz?"

"Evet, lütfen."

"Güzel bir şehir, öyle değil mi efendim?"

"Çok. Strabo'nun Smyrna için söylediklerini biliyor musunuz? Demek bilmiyorsunuz. Smyrna'nın Asya'nın en güzel şehri olduğunu

yazmıştır. Augustus zamanında. Çok uzun bir zamana dayandı bu güzellik. Bakın Phillips. Şöyle doya doya bakın Smyrna'ya."

7 Eylül 1922 tarihinde, Türk gibi görünebilmek için Lefty Stephanides de *dahil Smyrna'da başına fes takmamış* tek bir Rum bile kalmamıştı. Son Yunan askerleri de Çeşme limanından ayrılıp gitmiş. Türk ordusu sadece elli kilometre ötede ve Smyrna'ya göçmenleri almak üzere Atina'dan gelen tek bir gemi bile yok.

Yeni paralanıp, yeni feslenen Lefty bordo başlıklı kalabalıkta yürümeye çalışıyor. Tramvayları geçti ve tepeye doğru yöneldi. Bir buharlı gemi acentesine giriyor. İçerde bir adam yolcu listelerini incelemekte. Lefty paracıklarını cebinden çıkarıp, "Atina'ya iki bilet istiyorum," diyor.

Baş yukarı kalmadan soruyor, "Güverte mi, kamara mı?"

"Güverte."

"Bin beş yüz drahmi."

"Güverte demiştim, kamara istemiyorum."

"Söylediğim fiyat güverte için."

"Bin beş yüz drahmi? Bin beş yüz drahmim yok. Dün beş yüz drahmiydi."

"O dündü."

8 Eylül 1922 günü General Hajienestis kamarasında uyanıyor, yatağında dikilip oturuyor, önce sağ bacağını sonra da solunu ovuşturuyor, parmaklarını çıtırdatıyor, bileklerini döndürüyor. Güverteye çıkıyor ve vakur bir edayla yürüyor; tıpkı daha sonra Atina'da savaşı kaybettiği için yargılanıp idam müfrezesinin önüne gittiği andaki gibi.

Limanda şehrin Rum valisi Aristedes Sterghiades onu şehirden kaçırmak için bir tekne ayarlamaya çalışıyor. General manzaraya sakince bakıyor. Çok sevdiği kafe, rıhtım tanınmaz bir halde, her şey karmakarışık, kalabalık. Tek fark edebildiği on gün kadar önce *Le Tango de la Mort* filmini seyrettiği sinemanın tabelası –bu da yeni bir

halüsinasyon olmalı– ve Bornova'dan esen yasemin kokulu meltem. Bu kokuyu içine çekiyor. O sırada motor gemiye yanaşıyor, kül gibi solgun suratlı Sterghiades merdivenleri tırmanıp güverteye çıkıyor.

Ve General Hajienestis haftalardan beri ilk askeri emrini veriyor, "Demir al. Tam yol ileri."

Lefty ve Desdemona Yunan filosunun ayrılışını seyrettiler. Kalabalık suya doğru iyice yaklaştı, dört yüz bin el havaya kalkarken herkes bir ağızdan bağırdı. Ve sonra derin bir sessizlik oldu. Kendi ülkelerinin onları tek başlarına bırakmış olduğu gerçeğiyle yüzleşenlerin ağzını bıçak açmıyordu. Artık Smyrna'nın bir hükümeti yoktu, bu onlarla Türkler arasında hiçbir şey olmadığı anlamına geliyordu.

(Ve ben size yazın Smyrna sokaklarının güllerle donandığını söyledim mi? Ve nasıl herkesin Fransızca, İtalyanca, Yunanca, Türkçe, İngilizce ve Flemenkçe konuşabildiğini? Ve size deve kervanlarıyla getirilen o ünlü incirlerden söz ettim mi; şu yığınlar halinde toz, kir içinde yere yıkılmış, yine kir içinde kadınların tuzlu sulara bastırdıkları ve küçük, yaramaz çocukların çaktırmadan arkasına işediği incir tepelerinden? Peki, ya o kadınlardan yayılan ter kokusunun nasıl da daha hoş kokularla, bademlerinkiyle, mimozalarınkiyle, defnelerinkiyle ve şeftalilerinkiyle karıştığını ve *Mardi Gras*'da* nasıl herkesin maskeli dolaştığını ve tekne güvertelerinde ne harika yemekler yendiğini anlattım mı? Bunları dile getirmeliyim, çünkü bunlar hiçbir yer olmayan bir şehirde oluyordu, orası hiçbir ülkeye ait değildi gerçekte, çünkü orası her ülkenindi ve çünkü eğer şimdi oraya giderseniz orada modern gökdelenler, geçmişi unutmuş ve unutturmuş bulvarlar, insanların neredeyse bedavaya çalıştığı perişan atölyeler, bir NATO karargâhı ve İzmir yazan bir levha göreceksiniz...)

Zeytin dallarıyla kamufle edilmiş beş araba şehir kapılarından içeri hızla girdi. Süvariler neredeyse omuz omuza, dört nala kaldırmış atlarını. Arabaların motorları aslan kükremesine benzeyen sesler çıkararak her

* Katoliklerde Büyük Perhiz öncesi salı günü; festivallerle kutlanır, incik-boncuk bayramı da denilir. *(ç.n.)*

sokak lambası, kapısı ve penceresi kırmızı kumaşlarla donanmış Türk mahallesindeki çılgınca bir sevinçle bağırıp çağrışan kalabalıkları, Kapalıçarşı'yı geçiyor. Osmanlı düzeninde Türkler şehirlerin en yüksek bölgelerinde oturduklarından konvoy şu anda tepelerde ve aşağıya doğru yöneliyor. Az sonra çoğu boşalmış, bir kısmındaysa bazı ailelerin saklandığı sessiz evlerden oluşan mahalledeler. Anita Philobosian yaklaşan yeşil yapraklarla kaplı, güzel arabaları görebilmek için bir aralıktan dışarı bakıyor, manzara o kadar çekici ki annesi onu kolundan çekmeden önce panjurları az da olsa açmayı başarıyor... Ve yüzünü tahtalara yapıştırmış başka yüzler de var; Ermeniler, Bulgarlar ve Yunanlılar saklandıkları kilerlerden, tavan aralarından şehrin fatihini görüp niyetini anlamaya çabalıyorlar; ama arabalar çok hızlı ve süvarilerin güneş altında parlayan kılıçları gözlerini kamaştırıyor ve sonra arabalar geçip gidiyor; limana ulaştılar bile, atlılar göçmenlerin arasına dalıyor, göçmenler korkuyla bağırıp kaçışıyor.

Sonuncu arabanın arka koltuğunda Mustafa Kemal oturuyor. Savaş onu zayıflatmış. Mavi gözleri çakmak çakmak. İki haftadır tek bir yudum içki almadı ağzına. (Doktor Philobosian'ın ona koyduğu *divertikülit* teşhisi gerçeği saklamak için uydurulmuş bir teşhisti. Batılılaşmanın ve laik Türkiye'nin önderi –ki bu prensiplere sonuna kadar sadık kaldı– elli yedi yaşında sirozdan ölecekti.)

Geçerken dönüp kalabalığa bakıyor ve o sırada genç bir kadın doğrulup üzerine oturduğu valizden ayağa kalkıyor. Mavi gözler kahverengi gözleri deliyor adeta. İki saniye. Hatta tam olarak iki bile değil. Kemal başını çeviriyor, konvoy gitti.

Ve şimdi her şey sanki rüzgâr hızında. 1922 yılının 13 Eylül'ü, günlerden Çarşamba, saat sabaha karşı bir. Lefty ve Desdemona yedi gecedir buradalar. Yasemin kokusu gaz kokusuna dönmüş. Ermeni mahallesindeki barikatlar aşılmış. Türk kuvvetleri limana giriş çıkışı kontrol altına almış. Rüzgâr ters yönden esiyor. Geceyarısına doğru yön değiştirip güneybatıdan esmeye başlıyor, tepelerdeki Türk mahallelerine değil rıhtıma doğru.

Karanlıkta meşaleler. Üç Türk askeri bir terzi dükkânının önünde. Meşaleleri askılardaki elbiseleri, kumaş yığınlarını aydınlatıyor. Sonra ışık daha da artıyor ve terzi de görünüyor. Dikiş makinesinin başında oturuyor, sağ ayağı hâlâ pedalda. Işık daha da, daha da artıyor ve adamın yüzü ortaya çıkıyor, oyulmuş gözleri, kanlar içindeki sakalı.

Ermeni mahallesinin her yanı alevler içinde. Sanki şehrin üzerini ateşböcekleri kaplamış, kondukları her noktayı ateşe veren ateşböcekleri. Doktor Philobosian, Suyanı Caddesi'ndeki evinin balkonuna ıslak bir halı asıp hızla tekrar içeri girdikten sonra panjurları sıkıca kapatıyor. Ama yangınların ışığına engel olamıyor bu yaptığı, şimdi içerisi tahtaların arasından sızan çizgili bir aydınlıkla dolu; Toukhie'nin korku dolu gözleri, Anita'nın *Photoplay* dergisindeki Clara Bow'unkine benzer bir gümüş rengi kurdele sardığı alnı, Rose'un çıplak ensesi, Stepan ve Karekin'in yere eğilmiş kara kafaları...

Yangınların ışığında Doktor Philobosian o gece beşinci defa okuyor, "*...bu mektubu gösterdiği kişiler tarafından her açıdan korunup, kendisine yardım edilmesi Kemal Paşa'nın istek ve emirleridir*... Duydunuz mu? Ne diyor? *Korunması*..."

Sokağın karşı tarafında Madam Bidzikian, *Sihirli Flüt*'ten Gecenin Kraliçesi aryasının ünlü üç notasını söyleyip duruyor. Onca sesin –çarpılan kapılar, çığlıklar, ağlayan kızlar– arasında bu duydukları öylesine tuhaf ki hepsi başını yukarı kaldırıyor merakla. Madam Bidzikian, si bemol, re ve fa'yı iki defa daha tekrarlıyor, sanki temrin yapıyor ve sonra sesi daha önce hiç duymadıkları bir notayı çıkarıyor ve onun şu anda asla ve asla bir arya söylemediğini anlıyorlar.

"Rose çabuk çantamı getir."

"Nishan, hayır," diye itiraz ediyor karısı. "Eğer dışarı çıkarsan, seni görüp burada saklandığımızı anlarlar."

"Kimse görmeyecek beni."

Desdemona alevleri önce denizdeki gemilerin ışıkları sandı. Portakal rengi alevler Amerikan gemisi *Litchfield* ve Fransız istimbotu *Pierre Loti*'nin çevresinde kıpır kıpır dolanıyordu. Sonra ışık arttı ve sanki limana fosforlu bir balık sürüsü girmiş gibi oldu.

Lefty'nin başı omzuna yaslıydı. Uyuyup uyumadığını anlamak için eğilip baktı. "Lefty, Lefty." Cevap vermediğini görünce başının tepesini öptü. Sonra siren sesleri başladı.

Birden fazla yangın görüyor. Arkalarındaki tepede yirmi kızıllık görülüyor. Ve bu ateşlerde bir tuhaflık var. İtfaiye birini söndüremeden bir diğeri başlıyor. Saman yüklü arabalardan, çöp varillerinden başlayıp yollara dökülmüş gazları tutuşturarak hızla ilerliyorlar, sokakları aşıyor, köşeleri dönüyor, kapılardan evlere giriyorlar. Alev dilimlerinden biri Berberian'ın fırınına dalıp çabucak fırın kürekleri-ni, un çuvallarını sarmalıyor. Merdiveni tırmanıp odalara çıkıyor ve tam o sırada elindeki battaniyeyle mücadele etmeye çalışan Charles Berberian'ı yakalıyor. Alevlere engel olamıyor Berberian, alevler durmuyor, evin içerlerine doğru ilerliyor. Orada bir İran halısını yalayıp yutuyor; ark, ustaca bir çamaşır ipine sıçrıyor ve gergin ipin üzerinde hızla akarcasına gidip karşı eve ulaşıyor. Pencerelere tırmanıyor, sonra sanki yüzüne gülen talihle şaşırmış gibi bir an duraklıyor, çünkü bu evdeki her şey çatır çatır yanmak üzere yapılmış – uzun saçaklı ipek kanepe, maun masalar, kumaş kaplı abajurlar. Duvar kâğıtları sıcaktan kavrulup levha levha aşağı iniyor, bunlar sadece bu evde olmuyor, on ev, on beş ev, sonra yirmi ev, yirmi beş ev ve her yanan ev ateşi bir başkasına ulaştırıyor, sonunda bütün mahalle alevlerin içinde kayboluyor. Yanmak üzere imal edilmemiş şeylerin yanık kokusu şehri boydan boya kuşatıyor: ayakkabı boyası, fare zehiri, diş macunu, piyano telleri, fıtık bağları, bebek karyolaları. Ve saç ve deri. Evet saç ve deri. Limanda Lefty ve Desdemona da herkes gibi ayakta, kimi yarı uykusuzluktan sersemlemiş, kimi tifüsten, koleradan bitkin, kimi şaşkınlık ve dehşetten kalakalmış bir yığın insan ve hepsi de perperişan. Ve sonra, birden tepedeki yangınlar birleşip şehri kuşatan dev bir sur halini alıyor, alevler şimdi onlara doğru ilerliyor.

(Ve ben de şimdi başka bir şey hatırlıyorum: Babam Milton Stephanides, üzerinde robdöşambrı, ayağında terlikler, bir Noel sabahı eğilmiş şömineyi tutuşturacak. Şömineyi yakmamıza yılda sadece bir defa izin veren Desdemona'nın biriktirdiği ambalaj kâğıtları dağını ve kartonları yakacağız. Milton, "Anacığım," diye onu uyarıyor, "Şu çöplerin bir kısmını küle döndüreceğim az sonra, haberin olsun." Ve Desdemona, "*Mana!*"* diye bağırıp bastonuna yapışıyor. İşte bu noktada babam altıgen kutudan uzun bir kibrit çıkarıyor. Desdemona çoktan güvenli mutfağının yolunu tutmuş, orada fırın bile elektrikli. Babam bize, "*Yaya*nız ateşi sevmez," diyor. Ve kibriti yakıyor, üzerinde orman perileri, Noel Babalar olan bir parça ambalaj kâğıdına tutuyor alevi ve biz dünyadan habersiz Amerikalı çocuklar, çılgınlar gibi kâğıtları, kutuları, kurdeleleri şömineye atmaya başlıyoruz.)

Doktor Philobosian dışarı çıkıp sokağı kolaçan ettikten sonra koşarak karşı evin kapısına yöneldi. Yukarı çıktığında oturma odasındaki koltuğunda oturan Madam Bidzikian'ın başını arkadan gördü. Yanına giderken telaş etmemesini, gelenin kendisi olduğunu söyledi. Madam Bidzikian sanki hafifçe başını salladı, ama dönüp bakmadı Doktor Philobosian'a. Doktor kadının yanına çömeldi. Boynuna dokunduğunda nabzının yavaş da olsa attığını hissetti. Kadını incitmemeye çalışarak koltuktan alıp yere yatırdı. Bunları yaparken aşağıdan gelen bazı ayak sesleri duydu. Hemen telaşla perdelerin arkasına saklandı, ve o anda içeri askerler girdi.

On beş dakika boyunca evi talan edip, ilk gelenlerden geriye ne kaldıysa aldılar. Çekmeceleri yere döküp, kanepeleri, koltukları içlerinde altın ya da mücevher bulabilme umuduyla paramparça ettiler. Onlar gittikten sonra Doktor Philobosian bir süre daha perdelerin arkasında bekledi. Madam Bidzikian'ın nabzı artık atmıyordu. Mendilini kadının yüzüne koydu ve cansız bedenin üzerinde haç çıkardı. Çantasını alıp geldiği gibi hızla evden ayrıldı.

---

* Ana! *(ç.n.)*

Yüksek ısı yangınları azdırıyordu. Zamanında yüklenememiş incir yığınları fıkırdayarak pişip, içlerindeki şerbeti dışarı akıtmaya başlamıştı. Duman kokusuyla karışık bir tatlı kokusu... Desdemona ve Lefty diğerleri gibi suya durabilecekleri en yakın mesafede. Kaçış imkânı sıfır. Türk askerleri limanın çıkışlarını tutmuş. İnsanlar dua ediyor, kollar yukarıda, limandaki gemilere onları kurtarmaları için yalvarıyor herkes. Denizin üstünde süzülen arama ışıkları, yüzen ve boğulan insanları aydınlatıyor.

"Öleceğiz Lefty."

"Hayır, ölmeyeceğiz. Buradan kurtulacağız." Aslında söylediklerine o da inanmıyor. Alevlere baktığında asla kurtulamayacaklarından emin. Ve bu duygu ona normalde söyleyemeyeceği bir şeyi dile getirme cesareti veriyor. "Buradan kurtulacağız ve sen de benimle evleneceksin."

"Buraya gelmemeliydik, Bithynios'ta kalmalıydık."

Alevler yaklaşırken Fransız Konsolosluğu'nun kapıları açılıyor. Bir denizci müfrezesi liman boyunca karşılıklı iki sıra diziliyor. Üç renkli bayrak yükseliyor. Konsolosluktan dışarı insanlar çıkmaya başlıyor, krem rengi takım elbiseli erkekler, hasır şapkalı kadınlar kolkola onları gemiye götürecek botu beklemeye başlıyor. Lefty kadınların yüzlerinin taze pudralandığını, adamların purolarını yaktığını görüyor. Kadının birinin kolunun altında bir Kaniş köpek var. Bir başkası tökezleyip ayakkabısının yüksek topuğunu kırınca kocası onu teselli ediyor. Tekne gemiye doğru uzaklaştığında bir memur kalabalığa dönüyor.

"Sadece Fransız vatandaşları alınacak, hemen vize vermeye başlıyoruz."

Kapı çaldığında hepsi yerinden sıçradı. Stepan pencereye gidip dışarı bakıyor. "Bu babam olmalı."

"Koş. Çabuk onu içeri al. Çabuk!" diyor Toukhie.

Karekin basamakları ikişer ikişer atlayarak iniyor. Kapıya ulaştığında toparlanıp yavaşça açıyor. Önce hiçbir şey görmüyor. Sonra

yumuşak bir tıslama oluyor, bunu bir yarılma sesi izliyor. Gömlek düğmelerinden biri kopup kapıya çarpana kadar sanki bu sesin onunla hiçbir ilgisi yokmuş gibi geliyor Karekin'e. Ağzı sıcak bir sıvıyla dolu, yere bakıyor. Ayaklarını yerden kesilmiş gibi hissediyor, bu his onu çocukluk anılarına, babası tarafından havalara atıldığı zamanlara götürüyor ve onu havaya kaldıran süngü sırtından dışarı çıkmadan önce, "Baba, düğmem," diyor. Alevlerin yansımaları tüfeğin namlusuna, gez-gizine ve askerin kendinden geçmiş yüzüne ulaşıyor.

Yangın limana kadar inmişti. Amerikan Konsolosluğu'nun çatısı tutuştu. Alevler sinemaya tırmanıyor, tente cayır cayır. Kalabalık gıdım gıdım da olsa geriliyor. Ama Lefty fırsatı bulmuş, inatla devam ediyor.

"Hiç kimse bilmeyecek, kim bilebilir? İkimizden başka geriye kalan yok ki."

"Bu, doğru değil."

Çatılar yıkılır, insanlar bağırırken Lefty dudaklarını kız kardeşinin kulağına yapıştırdı. "Bana güzel bir Rum kızı bulacağını söylemiştin ya... O sensin."

Kenarda bir adam boğulmak için kendini suya attı, bir kadın kocasının tuttuğu ceketin arkasında doğum yapıyordu. "*Kaymaste! Kaymaste*!" diye çığlıklar atıyor kalabalık. "Yanıyoruz! Yanıyoruz!" Desdemona alevleri gösterdi parmağıyla, "Çok geç Lefty. Artık bunun bir önemi yok."

"Ama ya yaşarsak? O zaman benimle evlenecek misin?"

Bir baş sallama. Hepsi bu. Ve Lefty alevlere doğru koşarak gitti.

Bir gemici dürbünü kıyıdaki göçmenlere doğru yönelmiş ileri geri hareket ediyor. Bağırdıkları belli ama sesleri buradan duyulmuyor. Kolları havada yardım istiyorlar.

"Bu zavallıları diri diri yakacaklar."

"Yüzerek bize ulaşmayı başarmış birini gemiye almak için izin istiyorum Sör."

"Olmaz Phillips. Birini alırsak diğerlerini de almamız gerekir."

"Bir kız, Sör."

"Kaç yaşında?"

"On ya da on bir gibi duruyor."

Binbaşı Arthur Maxwell dürbününü indiriyor. Alt çenesinde üçgenimsi bir kas belirip kayboluyor.

"Bir baksanız Sör."

"Burada duygularımızla hareket edemeyiz Phillips. Çok önemli görevlerimiz var bizim."

"Bir baksanız Sör."

Yüzbaşı Phillips'e bakarken Binbaşı Maxwell'in burun kanatları şişti. Sonra elini kalçasına *vurup* geminin yan tarafına doğru yürüdü.

Arama projektörünün dairesel ışığı denizi tarıyor. Su onun aydınlığı altında çok daha anlamsız görünüyor, renksiz ve bir yığın alakasız nesneyle kirlenmiş bir su: Parlayan bir portakal, kenarına pislik dolmuş bir fötr şapka, yırtılmış mektuplara benzeyen kâğıt parçaları. Ve sonra bu neredeyse hareketsiz yığının ortasında duran o. Geminin halatına tutunmuş, üzerindeki pembe elbise ıslanınca koyulup kırmızıya dönüşmüş, saçları küçücük başına yapışmış bir kız çocuğu. Gözlerini yukarı dikmiş bakıyor. Sıska bacaklarını yüzgeç gibi kımıldatıyor.

Kıyıdan atılan mermiler çevresine düşüyor, aldırmıyor.

"Projektörü kapatın."

Işık kayboluyor, silahlar susuyor. Binbaşı Maxwell saatine bakıyor. "Şimdi saat 21.15. Kamarama gidiyorum, Phillips. Orada saat 07.00'ye kadar kalacağım. O arada gemiye bir göçmen alınırsa bu benim emrimle olmayacak. Anlaşıldı mı?"

Sokakta kıvrılmış yatan vücudun kendi oğluna ait olabileceğini hiç düşünmedi Doktor Philobosian. Tek fark ettiği evlerinin kapısının açık olduğuydu. Girişte durup ortalığı dinledi. Hiç ses yoktu. Yavaşça, çantası hâlâ elinde basamakları tırmandı. Bütün ışıklar açıktı. Toukhie kanepede oturmuş onu bekliyordu. Başı sanki kahkaha atarmış gibi geriye kaykılmış, boynundaki kesik o kadar büyük ki

nefes borusu görünüyor. Stepan yemek odasında yığılıp kalmış, sağ elindeki koruma mektubunu tutan eli yere bir ekmek bıçağıyla mıhlanmıştı. Doktor Philobosian bir adım attı ve kaydı, yerde koridora doğru giden bir kan izi vardı. İz yatak odasına ulaşıyordu, kızlarını orada buldu. İkisi de çıplak, sırtüstü yatıyordu. Göğüslerinden üçü kesilmişti. Rose'un eli, alnındaki gümüş rengi kurdeleyi düzeltmek istermiş gibi kız kardeşinin alnına uzanmıştı.

Kuyruk çok uzundu ve çok yavaş ilerliyordu. Lefty'nin prova yapmaya fırsatı vardı. Deyimler kitabına baka baka en doğru sözcükleri seçti. Birinci ders: Selamlaşma. İyice çalıştı ve memurun yanına vardığında hazırdı.

"İsim?"

"Eleutherios Stephanides."

"Doğum yeri?"

"Paris"

Memur başını kaldırdı. "Pasaport?"

"Her şey yangında kül oldu. Kâğıtlarımı kaybettim." Lefty Fransızların yaptığı gibi dudaklarını büzüp derin bir nefes verdi. "Şu giysilerime bir bakar mısınız? Ne hale geldiler."

Memur imalı bir şekilde gülüp önündeki kağıda damgayı bastı. "Geçin."

"Yanımda karım da var."

"Sanırım o da Paris doğumludur."

"Tabii."

"Adı?"

"Desdemona."

"Desdemona Stephanides?"

"Evet, öyle."

Vizelerle döndüğünde Desdemona'nın yalnız olmadığını gördü. Yanı başında, valizin üzerinde bir adam oturuyordu. "Kendini suya atmak istedi, tam zamanında yakaladım." Adam şuursuz gözlerle

bakıyor, üstü başı kan içinde, sağ eline bir bant sarılı ve durmadan aynı şeyleri tekrarlıyor: "Okuyamadılar. Okuma yazmaları yoktu." Lefty adamın yarasının nerede olduğunu anlayabilmek için sağına soluna baktı, ama adamın yarası yoktu. Sağ elindeki bandı çözdü, bu gümüş rengi bir kurdeleydi. Kurdeleyi fırlattı. Adam yeniden, "Mektubumu okuyamadılar," diye mırıldandı ve başını kaldırıp Lefty'ye baktı. Lefty onu tanımıştı.

"Yine mi siz?" dedi Fransız memur.

"Kuzenim." Fransızcası berbattı. Adam bir şey söylemeden vize kâğıdını damgalayıp uzattı.

Bir motorla gemiye gittiler. Lefty kendini suya atmak için fırsat kollayan Doktor Philobosian'ı hiç bırakmadı. Desdemona ipekböceği kutusunu açıp beyaz kumaşa sarılı yumurtalarını kontrol etti. Kirli sularda bir yığın insan bedeni yüzüyordu, bazıları hâlâ yaşıyor ve "İmdat" diye bağırıyordu. Bir projektörün ışığı savaş gemilerinden birinin demir zincirine yarıya kadar tırmanmış küçük bir oğlan çocuğunu aydınlattı. Gemiciler üzerine yağ dökünce gerisingeri denize düştü.

Jean Bart'ın güvertesinde, üç yeni Fransız vatandaşı bir uçtan diğer uca alev alev yanan şehre bakıyor. Seksen kilometre öteden görülebilen yangın üç gün daha sürecekti. Gemiciler dumanları dev bir dağ silsilesi sanacaktı. Gitmeyi hedefledikleri ülkede, Amerika'da, Smyrna yangını yerini Hall-Mills cinayetine (Hall adlı Protestan bir bakanın cesedi, çekici bir korist olan Bayan Mills'in cesediyle birlikte bulunmuştu) bırakmadan önce sadece bir ya da iki gün gazetelerin ön sayfalarında yer aldı. Amerikan-Türk ilişkilerine zarar vermekten çekinen Birleşik Devletler Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Mark Bristol basına yolladığı açıklamada şöyle diyordu: "Cinayet, yangın ve diğer nedenlerle oluşan ölü sayısını tam olarak tahmin etmek mümkün değil, ama toplam sayının 2000'i geçmediğini sanıyoruz." Amerikan Konsolosu George Horton'un tahmini ise çok daha

fazlaydı. Yangın öncesi sayıları 400.000'i bulan Smyrna Rumlarının Ekim ayının 1'inde 190.000'i eksikti. Horton bu sayıyı yarılayarak tahmini ölü sayısının 100.000 olduğunu söyledi.

Demir alındı. Destroyerin arka motorları çalışırken güverte, yolcuların ayakları altında titriyordu. Desdemona ve Lefty, giderek uzaklarda kalan Anadolu'ya bakıyordu.

Iron Duke'ün yanından geçerlerken, Britanya askeri bandosu bir vals çalmaya başladı.

İPEK YOLU

Bir Çin efsanesine göre, MÖ 2640 yılında Prenses Si Ling-chi çay fincanına bir ipekböceği kozası düştüğünü fark ettiğinde bir dut ağacının gölgesinde oturuyormuş. Onu dışarı çıkarmak istediğinde bir de bakmış ki koza sıcak nedeniyle çözülüyor. Hemen nedimesini çağırmış, incecik iplikçiğin ucunu eline verip yürümesini söylemiş. Hizmetkâr prensesin dairesinden çıkmış, avluyu geçmiş, saray kapılarını aşıp kendini Yasak Şehir'in dışında bulmuş ve koza tamamen çözülene kadar, sekiz yüz metre kadar daha yürümüş kırlarda. (Batı'da bu efsane üç milenyum boyunca değişerek elma ile fizikçi hikâyesine dönecektir. Hangi yönden bakarsanız bakın yine işin özü değişmez: Büyük buluşlar, ipek ya da yerçekimi olsun, genelde umulmadık armağanlardır ve hep ağaç altında aylaklık edenlere kısmet olurlar.)

Ben de kendimi bir parça Desdemona'ya geçim kaynağı sağlayan o Çinli prenses gibi hissediyorum. Ben de onun gibi hikâyemin ipini çözüyorum ve ip uzadıkça anlatacak daha az şey kalıyor. Şimdi ipi tekrar geri saralım ve siz kozanın henüz küçük bir düğümcük, henüz belli belirsiz bir ilmikçik halinde olduğu döneme geri gidin. Hikâyemin ipini bıraktığım yere... Atina limanında demirlemiş *Jean Bart*'ı görüyorum. Büyükannem ve büyükbabam yeniden karadalar, yolculukları için hazırlık yapıyorlar. Pasaportlar ellerde, kollar aşılanmış. Limanda bir başka gemi, *Giulia* beliriyor. Bir sis düdüğü ötüyor.

Ve bakın, *Giulia*'nın güvertesinden başka bir şey sallanıyor. Rengârenk bir şeyler Pire sularının üzerinde döne döne yayılıyor.

O günlerde Amerika'ya giden göçmenlerin gemi güvertelerine büyük pamuk ipliği yumakları getirmeleri âdettendi. Yumakların açık uçlarını iskeledeki akrabalar tutardı. *Giulia* düdüğünü öttürüp rıhtımdan uzaklaşırken yüzlerce ip suyun üzerinde gerildi. İnsanlar güle güle diye bağırıyor, ellerini kollarını heyecanla sallıyor, küçük bebekler hatırlayamayacakları son anılar için yukarılara kaldırılıyordu. Dönen çarklar, sallanan mendiller ve yukarıda güvertede çözülmeye başlayan kocaman yumaklar. Kırmızı, sarı, mavi, yeşil, hepsi de birbirine karışmadan iskeleye doğru uzanıyor, önce yavaşça sonra her saniye biraz daha hızlanarak; gemi hızlandıkça onların hızı da artıyor. Yolcular yumakları canla başla tutuyorlar kıyıdakilerle aralarındaki bu son bağlantının olabildiğince uzun sürebilmesi için. Ama sonunda yumaklar birer birer boşalıp tükeniyor. İpliklerin uçları rüzgârın önünde özgürce uçuyor şimdi.

Giulia'nın güvertesinde iki ayrı noktada Lefty ve Desdemona (artık onlara büyükannem ve büyükbabam diyebilirim) bu havalanmış rengârenk battaniyeyi seyrediyor. Desdemona tubaya benzeyen iki havalandırma bacasının arasında duruyor. Lefty ise geminin ortalarında bir yerde toplanmış bekârların arasında. Son üç saattir birbirlerini görmediler. O sabah rıhtımda bir kafede kahvelerini içtikten sonra profesyonel ajanlar gibi her biri kendi valizini aldı (Desdemona'nın ipekböceği kutusunu unutmayalım) ve birbirlerinden ayrıldılar. Büyükannemin evrakları sahteydi. Yunan hükümetinin ona derhal ülkeyi terk etmek karşılığında verdiği pasaportta soyadı Stephanides yerine Aristos olarak yazılıydı, bu onun annesinin soyadıydı. *Giulia*'ya girerken görevlilere biletiyle birlikte bu pasaportu göstermiş ve sonra da anlaştıkları gibi geminin kıç tarafına doğru gitmişti.

Gemi batıya doğru yönelirken hızını artırdı, bir düdük sesi daha yankılandı limanda. Eteklikler, başörtüleri ve ceketler rüzgârda çırpınıyor. Birkaç şapka, bağırış ve kahkahalar arasında uçup gitti. Uçuşan rengârenk ipler artık pek zor görülebiliyor, ama insanlar onları

son ana kadar seyretme arzusunda. Desdemona oradan ilk ayrılanlardandı. Lefty ise bir yarım saat daha kaldı güvertede, bu da planın bir parçasıydı.

Denizdeki ilk günlerinde birbirleriyle konuşmadılar. Yemek zamanlarında aynı saatte güverteye çıksalar da ayrı kuyruklara girdiler. Yemeklerden sonra Lefty erkeklerle bir kenarda puro içerken Desdemona da kadınlarla çocukların arasında, rüzgâr almayan tarafta durdu. "Seni bekleyen biri var mı?" diye sordu bir kadın. "Nişanlın?"

"Hayır, sadece Detroit'te bir kuzenim var. O kadar."

Bir adam da Lefty'ye, "Yalnız mısın?" dedi.

"Evet, yalnızım. Böylesi hem daha özgür, hem de daha kolay."

Geceleri yatmak için kendilerine ayrılmış bölümlere çekilip yosun doldurulmuş çuvalların üzerinde başlarını cankurtaran simitlerine dayayıp çeşit çeşit kokuya dayanmaya çalışarak uyumaya çalıştılar. Yolcular gemiye baharatlarını, şekerlemelerini, sardalye konservelerini, şarapla terbiye edilmiş ahtapotlarını, sarmısak sosunda saklanmış kuzu butlarını taşımışlardı. O günlerde insanların kim olduklarını kokularından anlayabilirdiniz. Gözleri kapalı sırtüstü yatarken bile Desdemona, yanı başında kıvrılmış yatan soğan kokulu kadının Macar, sucuk kokulu olanın ise Ermeni olduğundan emindi, tabii onlar da sarmısak ve yoğurt kokulu Desdemona'nın Helen kökenli olduğundan. Lefty'nin tanıma yöntemleriyse sadece kokudan ibaret değildi, sesler de çok önemliydi. Sağındaki Callas adlı adamın horlamaları geminin sis düdüğüyle rahatlıkla yarışabilirdi, diğer taraftakiyse acı içinde ceketine sarılmış, hiç durmadan hıçkıra hıçkıra sayıklayan Doktor Philobosian'dı. Neredeyse hiçbir şey yemiyordu. Temiz hava almak için güverteye de çıkmıyordu ve zorla çıkarıldığında kendini denize atmaya çalışıyordu.

Atina'dayken Doktor Philobosian onlardan kendisini terk etmelerini istemişti. Geleceğe ait planlar onu ilgilendirmiyor, artık bir ailesinin kalmadığını söylüyordu. "Benim ailem yok oldu. Hepsini katlettiler."

"Zavallı adam. Yaşamak bile istemiyor," dedi Desdemona.

Lefty ısrar etti, "Ona yardım etmeliyiz. O bana para verdi, elimi tedavi etti. Ondan başka hiç kimse bizimle ilgilenmedi. Onu da yanımızda götürmeliyiz." Kuzenlerinin yollayacağı parayı beklerken Lefty, bıkıp usanmadan Doktor Philobosian'ı yatıştırmaya çalıştı ve sonunda onu kendileriyle birlikte Detroit'e gelmeye ikna etti. "Ne kadar uzak, o kadar iyi," demişti Doktor Philobosian. Ama şimdi, gemide, sadece ve sadece ölümden söz ediyordu.

Yolculuğun on iki ya da on dört gün süreceği söylenmiş, Desdemona'yla Lefty de buna uygun, gayet güzel bir program yapmıştı. Denizde ikinci gün, akşam yemeğinden hemen sonra Lefty gemide bir tur attı. Kasaraltı güvertesindeki sağa sola kıvrılmış insanların arasında dolandı. Kaptan köprüsüne çıkan merdivenin, gemiye fazladan Kos'tan yüklenmiş Kalamata zeytini, zeytinyağı ve sünger balyalarının yanından geçti. Güverteyle üçüncü sınıfı ayıran zincire ulaşana kadar elini kurtarma filikalarının yeşil muşambalarında kaydırarak ilerledi. Gözde olduğu günlerde *Giulia*, Avusturya-Macaristan deniz yollarının parçasıydı. Sağladığı konforla övünerek (*lumina electrica, ventilatie et comfortu cel mai mare**) her ay bir defa Trieste ile New York arasında sefer yapardı. Oysa şimdi sadece birinci mevkide elektrik vardı, o da zaman zaman. Küpeşte demirleri paslanmış, bacadan yükselen duman serendeki Yunan bayrağını karartmıştı. Gemi çürük paspas ve ekşi kusmuk kokuyordu. Lefty henüz denize uygun yürümeye alışamamıştı, ikide bir sendeliyordu. Zinciri yakaladığında toparlanmak için bir an durdu, sonra iskele tarafına geçti, oradan da kıça doğru ilerledi. Desdemona önceden ayarladıkları gibi küpeşteye tutunmuş, tek başına duruyor. Lefty onun yanından geçerken gülümseyerek başını eğdi. O da ciddi bir şekilde buna karşılık verip yüzünü denize çevirdi.

Üçüncü gün, Lefty akşam yemeğinin ardından yine gemide gezintiye çıktı. İlerledi, iskele tarafına geçti ve oradan da kıça doğru yürüdü. Desdemona'yı görünce gülümseyerek selam verdi. Bu defa

* Elektrikli aydınlatma, havalandırma, denizde eşsiz bir konfor. *(ç.n.)*

Desdemona da gülümsedi. Sigaralarını tüttüren dostlarının yanına geri döndüğünde Lefty onlara bu yalnız seyahat eden genç hanım hakkında bir şey bilen olup olmadığını sordu.

Dördüncü gün Lefty durup kendini tanıttı.

"Şu ana kadar hava doğrusu çok iyi gitti."

"Umarım böyle devam eder."

"Yalnız mı yolculuk ediyorsunuz?"

"Evet."

"Ben de. Amerika'da nereye gidiyorsunuz?"

"Detroit'e."

"Ne tesadüf! Ben de Detroit'e gidiyorum."

Birkaç dakika yanyana durup sohbet ettiler. Sonra Desdemona izin isteyip ayrıldı.

Tomurcuklanan bu ilişkinin dedikoduları hemen yayıldı. Bu zarif tavırlı, uzun boylu Rum delikanlısının hemen hiç kimsenin zeytin ağacından yapılmış oymalı sandığı kolunun altında olmadan göremediği esmer güzeline abayı yakması gemide zaman geçirmek için çok iyi bir fırsattı. "Eh, nasılsa ikisi de yalnız ve ikisi de Detroit'e gidiyor," diyordu çoğunluk, ama farklı düşünenler de vardı:

"Birbirlerine uygun olduklarını sanmıyorum."

"Neden?"

"Delikanlı kızdan çok daha kaliteli. Yürümez bu ilişki."

"Ama ondan çok hoşlanıyor gibi."

"Okyanusun ortasında bir gemide yalnız başına çocuk, ne yapsın?"

Beşinci gün Lefty ve Desdemona birlikte güvertede küçük bir yürüyüş yaptı. Altıncı gün kolkola girdiler.

"Onları ben tanıştırdım," diye övündü bir adam. Şehirli kızlar burun kıvırdı, "O örgülü saçlarıyla tam bir köylü."

Büyükbabam hakkında bir yığın yeni hikâye de türemişti bu arada. Kimi onun servetini yangında kaybetmiş Smyrnalı bir ipek tüccarı olduğunu, kimi Kral I. Konstantin'in Fransız metresinden olma oğlu olduğunu, kimi zamanında Kayzer'e casusluk ettiğini söylüyordu.

Lefty bunları durdurmak için hiçbir şey yapmadı. Bu Atlantik ötesi yolculuğun kendisini yeniden yaratmak için çok iyi bir fırsat olduğunu anlamıştı. Sırtına eski püskü bir battaniye parçasını opera sanatçıları gibi attıktan sonra burada konuşulanların ve kendisine giydirilen yeni kimliklerin bir gün gerçekleşeceğinden emin (bir başka deyişle daha şimdiden Amerikalı olmuştu) Desdemona'nın güverteye çıkmasını beklemeye başladı. Ablası görününce de yeni dostlarına başıyla selam verip ona sevgi ve saygısını sunmak üzere yürüdü.

"Vuruldu kıza."

"Sanmam. Onun gibiler sadece gönlünü eğlendirmenin peşindedir. O kız kendine dikkat etmezse küçük sandığından başka şeyler de taşımak zorunda kalacak."

Büyükannemle büyükbabam bu tasarlanmış flört oyunundan çok memnundu. Başkaları ne konuştuklarını duyabilecek mesafeye geldiğinde ilk ya da ikinci buluşmalarının heyecanını yaşayan ve birbirini tanımaya çalışan acemi âşıklar gibi konuşuyor ve bu arada da kendilerine farklı geçmişler yaratıyorlardı. Lefty soruyor, "Akrabalarınız yok mu?"

Desdemona'nın sesi kederli: "Bir erkek kardeşim vardı... Bir Türk kızıyla kaçtı, babam da onu evlatlıktan reddetti."

"Bu çok katı bir tavır. Bence aşk bütün tabuların üstesinden gelebilir. Sizce de öyle değil mi?"

Yalnız kaldıklarındaysa birbirlerine, "Çok iyi, çok iyi," diyorlardı. "Hiç kimse bizden kuşkulanmıyor."

Lefty güvertede Desdemona'ya her rastladığında yanına gidiyor, kısa bir konuşmanın (havadan sudan) ardından bu güzelliği yeni görüyormuş gibi hayran hayran onun yüzüne bakıyordu. Desdemona da rolünü güzel oynuyordu. Başlangıçta soğukçaydı. Lefty biraz açık saçık bir fıkra anlatsa hemen kolunu çekiyor ve annesinin onu çapkın erkekler konusunda yeterince uyardığını söylüyordu. Yolculuk bu teatral atmosferde geçip gidiyordu ve sonunda bizimkiler kendi uydurduklarına kendileri de inanmaya başladı. Bu yaratılan hatıralar ve kader... (Bunu neden yaptılar? Neden onca zorluğu göze aldılar?

Sadece biz nişanlıyız, demek neden onlara yetmemişti? Hatta bizim evliliğimiz daha biz çocukken ayarlanmıştı bile diyebilirlerdi. Evet, gayet tabii bütün bunları yapabilirlerdi. Ama gerçekte ikna etmeye çalıştıkları diğer yolcular değil bizzat kendileriydi.)

Yolculuk işleri kolaylaştırmıştı. Birbirine tamamen yabancı yaklaşık beş yüz kişiyle paylaşılan bu denizaşırı yolculuk onlara kendilerini diledikleri gibi yaratabilme özgürlüğünü sağlamıştı. İşte *Giulia*'daki en temel ruh hali bu kendi kendini yeniden yaratıştı. Denize dalgın dalgın bakan tütün işçileri kendilerini araba yarışçısı, ipek boyacıları Wall Street milyonerleri, şapkacı kızlar *Ziegfeld Follies* dansçıları olarak hayal etti. Okyanusun uçsuz bucaksız, gri suları dört bir yana uzanıp gidiyordu. Anadolu da, Avrupa da artık çok gerideydi, bitmişti, ölmüştü onlar; önlerinde yeni ufuklar ve Amerika vardı.

Denizde sekizinci günlerinde Lefty Stephanides, tam olarak altı yüz altmış üç meraklı yolcunun bakışları altında saygıyla diz çöküp güvertedeki babalardan birinde oturan Desdemona Aristos'a evlenme teklif etti. Genç kadınlar nefeslerini tutu. Evli erkekler bekârları, "Dikkatli bakın da bir şeyler öğrenin," diye uyardı. Büyükannem *hipokondriya*sının verdiği tecrübeyle karmaşık bir ruh halini pek güzel sergiledi: Şaşkınlık, bir anda duyulan sevinç, duraksama, neredeyse reddetme aşaması ve sonra daha şimdiden başlamış olan alkışların arasında heyecanlı bir tavırla teklifi kabul ediş.

Tören güvertede yapıldı. Desdemona gelinlik niyetine başına ödünç alınmış beyaz, ipek bir şal örttü. Kaptan Kontoulis de Lefty'ye üzerinde yağ lekeleri olan bir boyunbağı verdi. "Ceketini ilikli tutarsan kimse lekeleri fark etmez." *Stephana** olarak başlarına geminin iplerinden örülmüş taçlar taktılar. Denizde ne çiçek, ne de *koumbaros*** bulmak mümkündü, sağdıçlık görevini üslenen Pelos adlı adam, kralla kraliçenin kendir taçlarını iki defa değiş tokuş etti.

* Evlilik tacı. *(ç.n.)*
** Sağdıç. *(ç.n.)*

Gelinle damat *Isaiah Dansı*'nı yaptı. Kalça kalçaya, el ele, kollar birbirine dolanmış. Desdemona ve Lefty kaptanın etrafında kendi hayat kozalarını örermişçesine bir defa döndü, sonra bir defa daha ve sonra bir defa daha... Burada babaerkil sıralanmalar yoktu. Biz, Yunanlılar dairesel hareketlerle evleniriz, evliliğin temel gerçeklerini esas alarak: İnsan mutlu olabilmek için tekrarların içindeki çeşitliliği bulmalı, ileri gidebilmek için de başladığı noktaya geri gelmelidir.

Büyükannemle büyükbabamın durumunda dairesel hareket galiba şöyle oldu: İlk dönüşlerinde iki kardeştiler, ikincide gelinle damat ve üçüncüsünde karı koca.

Evlendikleri akşam güneş, geminin New York'u gösteren burnunda battı. Ay, okyanusa gümüş bir yol sererek yükseldi. Kaptan Kontoulis her geceki kontrol turunu atmak üzere köprüden ayrıldı. Rüzgâr oldukça şiddetlenmişti, gemi yüksek dalgaların arasında ilerliyordu. Güverte bir sağa bir sola yatarken kaptan bir kere bile sendelemedi, hatta şapkasının kenarını siper edip o çok sevdiği Endonezya malı purolardan birini yaktı. Üzerinde pek de pırıl pırıl olmayan üniforması, ayaklarında yüksek konçlu Girit işi çizmeleriyle Kaptan Kontoulis ışıkları, güvertedeki istiflenmiş sandalyeleri, cankurtaran filikalarını dikkatle inceledi. *Giulia* ıssız Atlantik'te bir başınaydı, dalgalar iki yanını dövüp duruyor. Güvertelerde dizlerinde battaniyeleri, ellerinde son içkileriyle birinci sınıf yolcusu iki işadamı dışında hiç kimse yok. "Bana sorarsan Tilden'in* destekçileriyle muhabbeti sadece birlikte tenis oynamakla kalmıyor." "Dalga mı geçiyorsun?" Kaptan Kontoulis tek kelimesini anlamadığı bu konuşmaya aldırmadan başıyla adamları selamlayıp geçti...

Cankurtaran filikalarından birinde Desdemona, "Bakma," diyordu. Sırtüstü yatıyordu. Aralarında keçi kılından bir battaniye yoktu artık, Lefty elleriyle yüzünü kapatsa da parmaklarının arasından gözetlemeye devam etti. Ay ışığı önce muşamba tentedeki küçük bir

* Dünya tenis şampiyonu, eşcinsel olduğu söylenmiştir. *(ç.n.)*

delikten içeri girdi ve sonra yavaş yavaş ortalığı aydınlatmaya başladı. Lefty, Desdemona'yı pek çok defa soyunurken görmüştü, ama hep bir gölge olarak, asla ay ışığının altında değil. Asla arkasında kıvrılıp ayakkabılarını çıkartmak için bacaklarını havaya kaldırmamıştı. Ay ışığının altında bir cankurtaran filikasının içinde kız kardeşinin eteğini ve gömleğini sıyırışını seyretmeye devam etti. *Parlıyordu*. Beyaz bir ışık yayıyordu. Parmaklarının arkasında gözlerini kırpıştırdı. Ay yükselmeye devam ediyordu, Lefty'nin ensesini kapladı şimdi ve gözlerine ulaştığında Desdemona'nın beyaz korsesini gördü. Bu, onun yanında taşıdığı önemli şeylerden bir diğeriydi, içinde ipekböceği yumurtalarını sakladığı beyaz kumaş onun gerdek korsesinden başka bir şey değildi. Onu asla giyemeyeceğini düşünmüştü, ama işte üzerindeydi. Sutyen bölümünün uçları tepelerindeki muşamba tavana dönük. Balenler belini sıkıca kavramış. Korsenin jartiyer konçları boşta sallanıyor, çünkü büyükannemin ipek çorapları yok. Beyaz korse cankurtaran filikasında ay ışığının tümünü emiyor ve Desdemona'nın yüzü, kolları, bacakları görünmez oluyor. Sanki sırtüstü yatırılıp bir zafer müzesine taşınan kanatlı zafer heykeli, tek eksik yanı kanatları.

Lefty ayakkabılarını ve çoraplarını çıkarırken yere toz toprak döküldü. İç çamaşırını sıyırdığında filika ekşimsi bir kokuyla doldu. Bir an için utandı, ama Desdemona buna aldırmıyor gibi duruyordu.

O kendi karışık duygularına dalmıştı. Korse ona annesini hatırlatmıştı ve birden yaptıkları şeyin çok yanlış olduğu fikriyle sarsıldı. Son günlerin karambolü içinde bu düşünceyi hep zihninden uzak tutmaya çalışmıştı.

Tabii ki Lefty de çelişkiler içindeydi. Desdemona'yı hayal ederek geçen onca zamana karşın şu anda kardeşinin yüzünü göremediği bu karanlık yerde olmaktan ötürü çok memnundu. Aylar boyunca Desdemona'yı hayal ederek fahişelerle birlikte olmuştu ve şimdi onu bir yabancı olarak kabul etmenin daha kolay olduğunu anlıyordu.

Korsenin sanki kendi elleri var gibiydi. Biri onu yumuşak bir şekilde bacaklarının arasından kavrıyor, ikisi göğüslerini avuçlamış;

bir, iki, üç el onu sıkarak okşuyor. Desdemona bu özel çamaşırın içinde kendini bambaşka bir gözle görüyor; incecik bir bel, dolgun kalçalar. Çok güzel, çok çekici ve artık o Desdemona değil. Ayaklarını kaldırıp baldırlarını kürek yuvalarına dayadı. Bacakları ayrılmış. Kollarını, kıpır kıpır kürekleri düzelten, dizlerini ve dirseklerini ovuşturarak, sanki ateş yakmaya hazırlanıyormuş gibi telaşlı hareketler yapan Lefty'yi kucaklamak için iki yana açtı ve sonunda Lefty, Desdemona'nın yumuşaklığına adeta baygın bir durumda düştü. Hayatında ilk defa Desdemona onun ağzının tadını duydu ve sevişirlerken söylediği tek ablaca sözler şunlar oldu: "Kötü çocuk, sen bu işi daha önce yapmışsın." Lefty, "Asla böyle değil, asla böyle değil," diye tekrarladı.

Daha önce yanıldım, şimdi değiştirmek istiyorum. Desdemona'nın filikanın tabanındaki tahtalara vuran sırtında yeni bir şeyler çıkmıştı, onu havalandıran bir şeyler, iki tane kanat.

"Lefty," dedi. "Sanırım onu hissettim."

"Neyi?"

"Bilirsin işte, şu malum *duyguyu*."

Sallanan filikanın yanından geçerken Kaptan Kontoulis başını salladı, "Yeni evliler... Yeniden genç olmak..."

Prenses Si Ling-chi (her nedense zihnimde onun yüzü hep, geçen gün U-Bahn'da gördüğüm bisikletli kızınki... Bir şekilde hep o kızı düşünüyorum ve sabahları ona rastlamak umuduyla bakınıp duruyorum.) Evet, Prenses Si Ling-chi ipeği keşfettikten sonra ulusu üç bin yüz doksan yıl boyunca bunu bir sır olarak sakladı. Çin'den ipekböceği yumurtası çıkartmak isteyenler derhal ölümle cezalandırılıyordu. Bu durumda, (Procopius'un yazdığına göre) eğer imparator Justinian iki misyoneri bu riski göze almaya ikna edemeseydi benim ailem de ipekböceği yetiştirmekle uğraşamayacaktı. MS 550 yılında bu iki misyoner yumurtaları o günün kondomu (yenilebilir) olarak kullanılan torbamsı bir şeyin içine koyup Çin'den çıkardılar, ayrıca yanlarında dut ağacı tohumları da taşıyorlardı. Böylece Bizans ipekçiliğe başladı.

Anadolu tepelerini dut ağaçları kapladı. İpekböcekleri bu ağaçların yapraklarını yedi. İşte bunlardan dört yüz yıl sonra *Giulia* gemisindeki büyükannemin kutusunu dolduran yumurtalar Çin'den çalınan o yumurtaların ahvadıydı.

Ben de bir anlamda buna benzer bir kaçakçılığın ahvadıyım. Büyükannemle büyükbabam –tabii farkında olmadan– Amerika yolculuğunu yaparken beşinci kromozomlarında bozuk bir gen taşıyorlardı. Bu yeni bir bozulma değildi. Doktor Luce'a göre, bu gen benim soyumda 1750 yılı civarında oluştu, Penelope Evangelatos'ta, benim dokuz kuşak önceki büyük büyük büyükannemde. O bunu oğlu Petras'a, Petras iki kızına geçirdi, kızlar da beş çocuklarından üçüne... ve bu iş böyle devam etti. Baskın bir gen olmadığına göre kesik kesik devam etmiş olmalı. Genetik uzmanları buna *sporadik kalıtım* diyor. Onlarca yıl sessizce, nesilden nesile atlayıp sonra da en unutulduğu anda ortaya çıkıveren bir kalıtsal özellik... Bithynios'a da bu yolla ulaşmış. Ve böylece arada bir önceleri kıza benzeyen ama büyüdükçe karşı cinse dönüşen hermafroditler doğmaya başlamış.

Daha sonraki altı gece boyunca farklı hava koşullarında büyükannemle büyükbabam cankurtaran filikasında buluşmayı sürdürdü. Gündüzleri Desdemona'nın içini suçluluk duygusu kaplıyor ve güvertede oturup birilerinin onları suçlayıp suçlamayacağını düşünüyordu kara kara, ama gece olup da karanlık çökünce sıkılıyor, kamarayı terk edip filikaya, kocasının yanına gidiyordu.

Balayı süreci tersine çalışıyordu. Birbirlerini daha yakından tanımak; sevdikleri, sevmedikleri, kızdıkları, güldükleri şeyleri, nereden gıdıklandıklarını öğrenmek yerine birbirlerine yabancılaşmaya çalıştılar. Güvertede oynadıkları oyunun devamı filikada sürüyordu, kendilerine hayali birer geçmiş yaratma işi henüz bitmemişti. Saygın isimlerde kız ve erkek kardeşler, ahlaki kusurları olan kuzenler, tikli uzak akrabalar... Homerosvari bir üslupla hayali ama gerçekten ödünç alınmış geçmişlerini anlatıp duruyorlar, arada bir de sevilen bir gerçek amca, dayı, hala ya da teyzeye sahip olabilmek için

pazarlık ediyorlardı. Geceler bir bir geçip gittikçe karakterler de zihinlerinde daha bir somutlaştı. Birbirlerini sınamaya başladılar. Lefty soruyor: "Kuzeninin oğlu Yiannis kimle evli?" Ve Desdemona cevap veriyor: "Çok kolay. Athena'yla. Güleryüzlü Athena'yla." (Benim aile geçmişi takıntımın o filikada başladığını söylemem acaba yanlış olur mu? Annem de beni kuzenler, halalar, amcalar konusunda sınamaz mıydı? Erkek kardeşime böyle sorular sormazdı, çünkü o traktörler ve vinçlerle ilgiliydi, oysa ben aileleri birbirine bağlayan kadınsal tutkal olarak görevimi başarıyla yerine getirmeliydim. Teşekkür notları yazmak, herkesin doğum günlerini, vaftiz yıldönümlerini hatırlamak... Şuna bir kulak verin, bu sözleri ben bizzat annemin ağzından duydum: "O, senin kuzenin Melia. O, enişten Mike'ın kızkardeşi Lucille'in kayınbiraderi Stathis'in kızı. Postacılık yapan Stathis'i hatırladın değil mi? Melia onun Mike ve Johnny'den sonra üçüncü çocuğu. Onu tanıyor olmalısın. Melia! O senin evlilik yoluyla da olsa kuzenin.")

Ve işte ben size bütün bunları söylerken, yani şu malum kadınsal tutkal görevimi yerine getirirken aynı zamanda göğsümde bir sıkıntı da hissediyorum, çünkü bu geçmiş deşme işlerinin anlamsızlığını çok iyi biliyorum. Tessie, kimin kiminle ne yolla ve nasıl bir ilişkisi olduğunu iyi biliyordu, ama kocasının gerçekte kim olduğundan haberi bile yoktu, kayınpederiyle kayınvalidesinin de. Her şey, büyükannemle büyükbabamın hayatlarını kurma çabası içinde uydurdukları şeylerdi.

Cinsel açıdan işler çok daha kolaydı onlar için. Peter Luce, şu meşhur seksolog, 1950 yılına kadar evli çiftler arasında oral seksin var olmadığını kanıtlayan bir yığın istatistiği anında ortaya koyabilir. Benim büyükannemle büyükbabamın seks ilişkisi de zevkli ama tekdüzeydi. Her gece Desdemona soyunup korsesiyle kalıyor, Lefty de onun klipslerini, kopçalarını bir bir çözerek içinde saklı hazineyi ortaya çıkarıyordu. Afrodizyak olarak korse onlara yetiyordu ve hayatı boyunca da büyükbabam açısından bu anlamını hiç kaybetmedi. Korse, Desdemona'yı yeni baştan yaratıyordu. Daha önce de

söylediğim gibi Lefty kız kardeşini pek çok kez çıplak olarak görmüştü, ama korse bir şekilde onu daha da çıplaklaştırıyordu. Onunla Desdemona yasaklanmış, içinde çekici, yumuşacık bir av saklayan zırhlara kuşanmış bir yaratığa dönüşüyordu. Kancalar, kopçalar klik diye açıldığında o öz meydana çıkıyor ve Lefty de hemen onun üzerine çıkıyordu. Neredeyse kımldamadan üst üste yatıyorlardı, çünkü dalgalar onları zaten yeterince sallıyordu.

Onların "periphescence"ı, cinsel birleşmenin daha az tutkulu bir safhasıyla eşzamanlı olarak var oluyordu. Seks, yerini her an şefkatli bir sıcaklığa bırakabiliyordu. İşte böyle anlarda, seviştikten sonra sırtüstü yatıp, üzerlerinden geçip giden karanlık geceyi kenara toplanmış muşamba tentenin arasından seyrederken hayatın gerçeğine dönüyorlardı. Lefty konuşuyor, "Belki de Lina'nın kocası bana iş verebilir, ne de olsa artık kendi kendinin patronu."

"Ne iş yaptığını bilmiyorum onun. Lina insana asla doğru dürüst bir şey söylemez."

"Biraz para biriktirdikten sonra gazino açacağım. Biraz kumar, biraz içki, bir bar, belki birkaç dansçı kız, her tarafta palmiye saksıları."

"Okula gitmelisin. Annemle babamın istediği gibi profesör olmalısın. Ve sakın unutma, bir kozahane kurmalıyız."

"Unut şu ipekböceği işini. Ben sana ruletten, rebetikadan, içkiden, danstan söz ediyorum. Belki bir kenarda da esrar satarım."

"Amerika'da esrar satmana izin vermezler."

"Kim demiş?"

Ve Desdemona kararlı bir sesle son sözü söylüyor: "Orası öyle bir yer değil."

Balayının kalan kısmını güvertede Ellis Adası'ndan nasıl içeri girebileceklerinin yollarını öğrenerek geçirdiler. Artık işler kolay değildi. Göçmen Kabul Ofisi 1894'te kurulmuştu. Senato'da Henry Cabot Lodge, elinde *Türlerin Kökeni*'nin bir kopyası, herkesi Avrupa'nın güney ve doğusundan gelen alt tabaka insanların "ırklarının özel kumaşını" tehdit ettiğini söyleyerek uyarmıştı. 1917'de Göçmen

Yasası otuz üç çeşit istenmeyen kişi tanımlaması yaparak bu tanımlara uyanların Birleşik Devletler'e girişini engelledi ve şimdi 1922'de, *Giulia*'nın güvertesinde yolcular nizamnamelere nasıl olup da kendilerini uyduracaklarının tasası ve gayreti içinde. Okuma yazma bilmeyenler okur-yazar numarası yapmayı, çok eşliler tek karılı erkek pozunu öğrenmeyi, anarşistler Proudhon'u inkârı, kalp hastaları enerjik bir hali, saralılar ne kadar sağlıklı olduklarını ve kalıtsal hastalıkları olanlar da bunları saklamayı öğrenmeye çalışıyordu. Kalıtsal bozukluklarından habersiz büyükannemle büyükbabam ise Göçmen Yasası'nın bir başka maddesi yüzünden huzursuzdular: "Bir suç işleyenler, buna ahlaki bozulmalar da dahildir..." Ve bir not daha: "Ensest ilişkiler."

Trahomlulardan, saçkırana yakalanmışlardan uzak durdular. Biri fazlaca öksürüyorsa hemen öteye gittiler. Lefty belgelerini çıkarıp kontrol etti:

ELEUTHERIOS STEPHANIDES
AŞILI BİTSİZ PARAZİTSİZ
23 EYLÜL 1922
PİRE LİMANI DEZENFEKSİYON AMİRLİĞİ

Okuryazar, tek eşli (küçük bir akrabalık olsa da), demokratik olarak tutarlı, kafaca sağlam, bitten, pireden uzak oldukları resmi belgelerle sabit kişiler olarak benimkiler kazasız belasız Amerika'ya gireceklerini düşünüyordu. Her ikisinin de cebinde yirmi beş dolarlık ayakbastı parası hazırdı. Bir kefilleri de vardı, kuzenleri Sourmelina. Daha bir yıl önce doğu ve güney Avrupa göçmenlerine ayrılan kota 783.000'den 155.000'e indirilmişti. Aslında parlak bir meslek sahibi ya da sağlam bir kefil olmadan içeri girmek gerçekten çok zordu. Şanslarını artırabilmek uğruna Lefty, Fransızca kitabını bırakıp Kral James'in Yeni Ahit'inden dört satır ezberlemeye koyuldu. *Giulia*'da göçmen sınavlarının ayrıntılarını iyi bilenlerin sayısı az değildi.

Kapıda göçmenlerden Kutsal Kitap'ın farklı bölümlerinden çeviri yapmaları isteniyordu. Yunanistan'dan gelenlere sorulan kısım Matthew 19:12 idi: "*Hadımlar ki, onlar analarının rahminden öyle doğdular ve hadımlar ki, onlar Cennet'in Krallığı'nı koruyabilmek için kendi kendilerini hadım ettiler.*"

"Hadımlar mı?" diye bağırdı Desdemona. "Sana bunu kim söyledi?"

"Bu, İncil'den bir pasaj."

"Hangi İncil? Yunan İncili olamaz. Git de bilen birinden öğren sınavda bize ne çıkacağını."

Lefty ona tepesinde Yunanca alt tarafında İngilizce yazan kartı gösterip metni tekrarladı. Desdemona'nın bunu ezberlemesini istiyordu, anlayıp anlamamasının hiçbir önemi yoktu.

"Türkiye'de yeterince hadım görmedik mi? Demek şimdi Ellis Adası'nda da onlardan söz edeceğiz."

"Amerikalılar herkesi alıyor," derken güldü Lefty, "hatta hadımları bile."

"Eğer bizi kabul ediyorlarsa o zaman Yunanca konuşmamıza da izin versinler."

Yaz artık gökyüzünü terk ediyordu. Bir gece öyle soğuk oldu ki korsenin kopçalarını açmaktan vazgeçmek zorunda kaldılar. Onun yerine battaniyenin altına girip çene çalmaya başladılar.

"Sourmelina bizi New York'ta mı karşılayacak?" diye sordu Desdemona.

"Hayır, biz trenle Detroit'e gideceğiz."

"Neden bizi karşılamıyormuş?"

"Çok uzakta."

"Her zamanki gibi. Hiçbir işi doğru dürüst yapamaz zaten."

Kıpırtılı rüzgâr muşambayı titretti. Canyeleklerinin metal kısımları buzlanmıştı. *Giulia*'nın bacasını görebiliyorlardı, duman ise gökyüzünde bir yıldızsızlık yaması olarak farkedilebiliyordu. (Onlar bilmiyorlardı ama aslında bacadan yükselen duman onların gelecek

hayatlarının bir işareti gibiydi. Bu duman onlara yavaşça Rouge Nehri'ni, Uniroyal fabrikasını, Seven Sisters ve Two Brothers'ı anlatıyordu fısıltılarla, ama onlar dinlemiyordu. Burunlarını kırıştırıp başlarını battaniyenin altına sakladılar.)

Ve eğer şu sanayi dumanı hikâyemin en başında yer almasa, eğer çam kokulu dağlarda doğup büyüyen ve asla Detroit'in kirli havasına alışamayan Desdemona ile Lefty cankurtaran filikasının içinde kafalarını battaniyenin altında saklamasa belki de serin deniz rüzgârındaki yepyeni kokuyu duyabilirlerdi. Çamur ve rutubet kokusu, karanın kokusu, New York'un kokusu, Amerika'nın kokusu.

"Sourmelina'ya ne diyeceğiz?"

"Durumu anlayacaktır."

"Susar mı dersin?"

"Sanırım kocasının duymasını istemediği bazı şeyler var."

"Helen'i mi kastediyorsun?"

"Ben bir şey kastetmiyorum," dedi Lefty.

Uyuyakaldılar. Sabah güneşin ilk ışıklarıyla uyandıklarında tepelerinde biri onlara bakıyordu.

"Bari iyi uyudunuz mu?" diye sordu Kaptan Kontoulis. "Keşke size bir battaniye yollasaydım."

"Özür dileriz," dedi Lefty. "Bir daha olmayacak."

"Zaten başka şansınız yok," derken kaptan cankurtaran filikasının muşamba tentesini tamamen kenara çekti. Desdemona'yla Lefty doğruldu. Önlerinde güneş New York'un ufuklarından doğmaya başlamıştı. Bu alıştıkları cinsten bir şehir değildi; kubbesiz, minaresiz bir yer. Bu yüksek, geometrik şekilli binalara bakıp kaldılar. Körfezin pusu dağılmaya başlamıştı. Bir milyon pembe pencere camı pırıldadı. Kıyıya yaklaştıkça sanki kendi ışıklarını saçan ve eski bir Yunanlıya benzeyen Özgürlük Anıtı belirginleşti.

Kaptan Kontoulis, "Nasıl buldunuz?" diye sordu.

Lefty, "Sanırım hayatım boyunca yetecek sayıda meşale gördüm ben," dedi.

Ama Desdemona şaşırtıcı biçimde ve ilk defa ondan daha iyimserdi, "En azından bir kadın. Belki de burada insanlar her gün birbirlerini öldürmüyorlardır."

İKİNCİ KİTAP

HENRY FORD'UN İNGİLİZCE OKULU ERİTME POTASI

Fabrika kurmak, tapınak kurmakla eşdeğerdir.
– Calvin Coolidge

Detroit oldum olası tekerleklerden oluşmuştur. *Big Three*'den, *Motor City* lakabından, araba fabrikalarından, nakliye kamyonlarından, pembe renkli kimyasal gecelerden, Thunderbird'le öpüşüp Model T ile sevişmelerden çok önce; hatta genç Henry Ford'un nasıl dışarı çıkaracağını düşünmeden imal ettiği ve bu yüzden de atölyesinin duvarını yıkmak zorunda kaldığı *quadricycle*'dan ve hatta hatta 1896 yılının soğuk bir Mart akşamında Charles King'in atsız arabasını St. Antoine'dan aşağı sürüp Jefferson boyunca ilerleyip Woodward Avenü'ye (burada çift patlamalı motor, görkemli bir biçimde istifa eder) kadar götürdüğü günden bile geride; şehir, henüz adını bulunduğu geçitten alan, Kızılderililerden çalınmış bir arazi parçasıyken ve Amerikalıların eline geçmeden önce İngilizlerle Fransızların uğruna dövüştükleri bir kaleyken; otomobillerden, yonca yaprağı kavşaklardan çok çok önce de Detroit tekerleklerden ibaretti.

Dokuz yaşımdayım ve babamın kocaman, terli elini tutuyorum. Pontchartrain Oteli'nin en üst katında, pencere önünde duruyoruz. Her yıl yaptığımız gibi geleneksel öğle yemeğimiz için buradayız. Üzerimde bir mini etek var, ince külotlu çoraplarım fuşya renginde. Uzun saplı beyaz rugan çantam omzumdan aşağı sallanıyor.

Sisli camın üzerinde birkaç nokta. Çok yüksekteyiz. Biraz sonra kendime sarmısaklı karides tava söyleyeceğim.

Babamın elinin terli oluşunun nedeni yükseklik korkusu. İki gün önce bana, "Seni nereye istersen oraya götüreceğim," dediğinde o tiz sesimle, "Pontch'un tepesine!" diye bağırmıştım. Şehrin tepesinde, işadamlarının ve güç odaklarının patronları arasında yemek yemek, işte istediğim buydu. Ve Milton da sözünü tuttu. Giderek hızlanan nabzına rağmen bizi pencere kenarında bir masaya götüren şefe itiraz etmedi. İşte geldik –smokinli garson koltuğumu çekiyor– ve korku içindeki babam oturacağı yerde tarih dersine başlıyor.

Tarih öğrenmenin amacı nedir? Bugünü daha iyi değerlendirebilmek mi, yoksa bugünden kurtulabilmek mi? Esmer yüzü sarıya dönmüş Milton sadece "Bak," diyor. "Tekerleği görüyor musun?"

Ve ben gözlerimi kısıyorum. Leylek bacaklarıma rağmen henüz dokuz yaşımdayım, başımı babamın şehirde işaret ettiği (bakmadan) yöne doğru, çok da ilgilenmeden çevirip bakıyorum. İşte orada, yarım bir jant kapağına benzeyen merkez ve tekerlek kirişleri gibi ondan ayrılan caddeler: Bagley, Washington, Woodward, Broadway ve Madison.

Şu ünlü Woodward Planı'ndan geriye kalan sadece bunlar. Planın mimarı ve ona adını veren sıkı içici bir yargıcın eseri, yıl 1807. (Bundan iki yıl önce, 1805'te şehir tamamen yanmıştı; 1701'de Cadillac tarafından kurulan yerleşimin dizi dizi çiftlikleri ve ahşap evleri üç saat içinde küle dönmüştü. Ve ben 1969 yılında keskin gözlerimle sekiz yüz metre ötedeki Grand Circus Parkı'nın önünde dalgalanan şehir flamasında bu yangının izlerini yansıtan sözleri okuyabiliyordum: *Speramus meliora; resurget cineribus*. "Umutlarımız küllerden doğacaktır.")

Yargıç Woodward, yeni Detroit'i birbirine bağlı altıgenlerden oluşan bir yerleşim olarak planlamıştı. Her tekerlek, genç devletin federal sistemini de hatırlatacak biçimde kendi içinde yeterli ama diğerleriyle de ahenk içinde olacaktı; ayrıca bu klasik simetrik anlayışa, *Jefferson Estetiği*'ne de uygundu. Ne yazık bu hayaller pek de gerçekleşemedi. Planlama, kendilerini bir düzeyde kültüre adamış büyük şehirlere özgü bir şeydi; Paris, Londra ya da Roma gibi. Detroit ise kendini paraya adamış tipik bir Amerikan şehriydi, böylece plan yerini daha pragmatik bir anlayışa bıraktı. 1818'den bu yana şehir yan yana fabrikaları, depolarıyla nehir boyunca yayılıp genişledi. Woodward'ın tekerlekleri de ezildi, ikiye bölündü ve sonunda sıkışık, sıradan dikdörtgenlere dönüştü.

Ama bir başka bakış açısından (mesela bir roof-restorandan) değerlendirilirse tekerlekler tümden yok olmamış, sadece biçim değiştirmişti. 1900 yılında Detroit, araba ve vagon üretiminde lider bir konumdaydı. 1922'de, büyükannemle büyükbabam oraya geldiğindeyse bu liderlik çok daha kapsamlıydı, Detroit başka şeyler de üretiyordu: Deniz motorları, bisikletler, elde sarılmış purolar. Ve evet, en sonunda otomobiller.

Bütün bunlar trenden görülebiliyordu. Detroit Nehri'ne doğru yaklaşırken Lefty ve Desdemona gözlerinin önünde şekillenmeye başlayan yeni memleketlerini merakla izlemekte. Çiftliklerin yerini telle çevrilmiş arsalar, taş döşeli sokaklar almaya başlamıştı. Gökyüzü dumandan kararmış. Yanı başlarından akıp gidiyor binalar, tuğladan yapılmış depoların üzerine pragmatik Bookman beyazıyla yazılmış yazılar: **WRIGHT AND KAY CO. ... J. H. BLACK & SONS ... DETROIT STOVE WORKS.** Suyun üzerinde sürüklenen şişkin karınlı, katran rengi mavnalar ve sokakları dolduran insanlar: Kirli tulumlu işçiler, başparmakları pantolon askılarında ustabaşıları... Ve şimdi de lokantalar, oteller: **Stroh'un Alkolsüz Birası Burada ... Yemek Burada Yenir – Sadece 15 Sent ...**

... Büyükannemle büyükbabamın zihinleri gördükleri bu tabelalar ve dünün tazeliğini koruyan anılarla allak bullaktı. Ellis Adası suyun

üzerinde bir derebeyi şatosu gibi yükseliyordu. Bagaj bölümü tavana kadar tepeleme eşya dolu. Hep birlikte, sürü misali başvuru odasına çıkan merdivene yönlendirilmişlerdi. *Giulia*'nın manifestosundaki numaralarına uygun olarak sırayla gözlerine, kulaklarına bakan, kafalarını ovalayan, gözkapaklarını kancalarla ters yüz eden bir yığın doktorun önünden geçtiler. Doktorun biri Doktor Philobosian'ın kızarmış gözkapaklarını görünce muayenesini sonlandırıp doktorun ceketine tebeşirle **X** işareti koydu. Doktor sıra dışına çıkarıldı. Bizimkiler onu bir daha göremedi. "Gemide bir mikrop kaptı herhalde," dedi Desdemona. "Ya da adamcağızın gözleri ağlamaktan o hale geldi." Bu arada tebeşir hiç durmadan görevini yerine getirmeye devam ediyordu. Hamile bir kadının karnına bir **H**, kalp hastası bir adamın kalbinin üzerine bir **K**. Göz iltihabı **Gİ**, saçkıran **SK**, trahom **T** ile belirtiliyordu. Ama ne kadar iyi doktor olurlarsa olsunlar hiçbiri o beşinci kromozoma saklanmış resesif mutasyonu tespit edemedi. Parmaklar onu hissedemezdi. Kancalar onu ters yüz edip açığa çıkaramazdı.

Şimdi trende büyükannemle büyükbabamın ellerinde manifesto numaraları değil yolculuk kartları var. "Kondüktöre: Lütfen bu kartın sahibine hat değişimi ve ineceği istasyon konusunda yardımcı olunuz. Kendisi İngilizce bilmiyor. Gideceği yer: Grand Trunk İstasyonu Detroit." Numarasız vagonda yan yana oturuyorlar. Lefty heyecan içinde sürekli dışarı bakıyor. Desdemona'nın gözleriyse ipekböceği kutusunda; son otuz altı saattir yaşadıklarının öfke ve utancıyla yanakları alev alev.

"Bu sondur," dedi, "bir daha hiç kimse saçlarımı kesemez."

"Çok güzel oldun," derken Lefty dönüp bakmadı. "*Amerikanidha** gibi duruyorsun."

"Ben *Amerikanidha* gibi durmak istemiyorum."

Ellis Adası'ndaki göçmen kabul alanında Lefty tarafından kandırılan Desdemona YWCA çadırına girmeyi kabul etmiş ve sırtında şalı, başında örtüsüyle girdiği çadırdan on beş dakika sonra düşük

* Amerikalı kadın. *(ç.n.)*

belli bir elbise, kafasında saksı gibi bir şapkayla çıkmıştı. Sürülen onca pudra kıpkırmızı yüzünü saklayamıyor. Makyajın bir parçası olarak YWCA'deki hanımlar Desdemona'nın göçmen saç örgülerini kesivermiş.

Takıntılı bir şekilde, tıpkı cebindeki delikten ötürü endişelenen biri gibi belki on üç, belki on dördüncü defa elini kaldırıp iyice kısalmış saçlarına dokunmak için şapkasının altına daldırıyor. "Bu sondur," diyor yine. (Sözünü de tuttu. O günden sonra saçlarını *Lady Godiva* misali uzattı; onları devasa bir ağın içine toplar ve her cuma yıkardı. Lefty öldüğünde o gür saçları kesip Sophie Sassoon'a verdi, o da tam iki yüz elli dolar karşılığında bir perukçuya. Perukçu beş peruk çıkardı onlardan ve iddia ettiğine göre daha sonra peruklardan birini Betty Ford –eski bir Beyaz Saray'lı– almış; böylelikle büyükannemin saçlarını televizyonda, Richard Nixon'un cenaze töreni canlı olarak yayınlanırken bir sabık başkan karısının tepesinde görme şansını yakalamıştık.)

Desdemona'nın mutsuz olmak için birden fazla nedeni vardı. Kucağındaki ipekböceği kutusunu açtı. Kutuda saç örgüleri vardı; uçlarına kederini ifade edebilmek için siyah kurdeleler bağlanmış iki uzun, kalın saç örgüsü. İpekböceği yumurtalarına gelince... Bithynios'tan bu yana, onca zaman, onca zahmetle taşıdığı yumurtalar Ellis Adası'nda görevliler tarafından alınıp çöpe atılmıştı, çünkü ipekböceği yumurtası da ülkeye sokulmaması gereken parazitler arasındaydı.

Lefty sanki cama yapışmıştı. Hoboken'den itibaren yol boyunca gözlerinin önünden akıp giden şahane şeylere baktı durdu: Albany'nin tepelerine doğru tırmanan, pembe suratlı insanlarla dolu elektrikli trenler, Buffalo gecelerinin volkan gibi ışıklar saçan fabrikaları... Şafak vakti tren sarsıntılarla bir istasyondan geçerken yine başını cama çevirmiş ve uyku sersemliği içinde dışarıdaki sütunlu banka binasını görünce bir an kendini yeniden Atina'da, Parthenon'un önünde sanmıştı.

Şimdi önünde akıp giden Detroit Nehri ve uzaklarda hayalet gibi beliren bir şehir. Hızla yaklaşan Detroit. Lefty, dev hamamböceklerini hatırlatan, kaldırım kenarlarına park etmiş otomobillere bakıyor.

Her taraftan bacalar yükseliyor, atmosferi durmadan bombalayan toplar. Kırmızı tuğladan bacalar; uzun, metalik renkte bacalar; belli bir düzen içinde, yanyana dizilmiş bacalar ya da uzaklarda, tek başına duman pompalayanlar; gün ışığını gölgeleyen bir baca ordusu ve sonra, birdenbire onu tamamen kapatıyorlar. Her şey simsiyah oluyor, tren istasyona girdi.

Şu anda dev boyutlarda bir harabe olan Grand Trunk İstasyonu o günlerde New York binalarıyla yarışan bir yapıydı. Dev mermerlerle kaplı zemini, çevresini kuşatan Korint stili sütunları ve oymalarla donanmış kornişleriyle giriş katı adeta neoklasik bir müzeydi. Bu tapınaktan yukarı doğru on üç katlı bir yapı yükseliyordu. Yunanistan'ın Amerika'ya ne çok şey aktarmış olduğunu düşünen Lefty yolculuğun son noktasındaydı. Başka bir deyişle, gelecekte. Bu gelecekle tanışmak için ileri doğru yürüdü. Başka bir seçeneği olmayan Desdemona da onu izledi.

Lütfen bir an için istasyonun o şaşaalı halini hayal etmeye çalışın. Grand Trunk! Yüzlerce ofiste durmadan çalan telefonlar –ki o dönem için bile yeni bir ses–; doğuya batıya, her yana yollanan mallar; gelen giden yolcular, palmiyeli salonda kahve içen, ayakkabılarını boyatan insanlar (bankacıların sivri burunlu ayakkabıları, yedek parçacıların ucu metalli ayakkabıları, rom imalatçılarının iki renkli ayakkabıları). Guastavino fayanslarıyla kaplı kemerli tavanlarıyla, avizeleriyle, *Welsh* taşından zeminiyle Grand Trunk. Orada, o zamanlar şehrin ileri gelenlerinin yüzlerinin sıcak havlularla rahatlatıldığı altı koltuklu bir berber salonu bile vardı ve kiralık küvetli banyolar ve yumurta biçimi, şeffaf mermer lambalarla aydınlatılan asansörler...

Lefty, Desdemona'yı bir sütunun arkasında bırakıp onları karşılamaya gelecek olan kuzenlerini bulmak üzere istasyondaki kalabalığın içine daldı. Baba soyadıyla Sourmelina Papadiamandopoulos, koca soyadıyla Sourmelina Zizmo benim de iki kuşak büyüğüm bir kuzenimdi doğal olarak. Onu çok renkli tavırlı, ama daha yaşlı bir kadınken tanıdım. Sourmelina'nın sigara külleri. Sourmelina'nın mavi renkli suyla dolu banyo küveti. Teosofi Derneği kahvaltılarının yıldızı

Sourmelina. Daima dirseklerine kadar uzanan saten eldivenler giyen Sourmelina, uzun yıllar nemli gözlü bir Alman sosis köpeğine analık etmişti. Her neyse, gelelim 1922'ye, o tarihte Sourmelina sadece yirmi sekizdi. Grand Trunk'taki insan cümbüşünün içinde onu tanıyabilmek, benim için herkesin gençlik maskesiyle poz verdiği büyükannemle büyükbabamın evlilik albümündeki misafirleri tanıyabilmek kadar zor. Lefty'nin durumu da pek farklı değildi. Birlikte büyüdüğü kuzenini, keskin hatlı, komik suratlı, daima sırıtan o kızı görebilmek gayreti içinde büyük salonda etrafına bakındı. Tepedeki büyük pencerelerden içeri eğik giren güneş ışıkları gözünü alıyordu, Sourmelina ona seslenene kadar yanından gelip geçen kadınlara dikkatle baktı. "Buradayım kuzen. Yoksa beni tanıyamadın mı? Ben, hani şu dayanılmaz olan."

"Lina, bu sen misin?"

"Evet, ama gördüğün gibi artık köylü kızı değilim kuzen."

Türkiye'yi terk ettiğinden bu yana geçen beş yıl içerisinde Sourmelina taşıdığı belirgin Yunan özelliklerinin tümünü silip atmayı başarmıştı; koyu kestaneye boyadığı saçlarından Batı'ya yaptığı upuzun yolculuktan sonra artık fazlaca Avrupalı sayılamayacak dalgalı, inip çıkan konuşma biçimine; okuduklarından (*Collier's, Harper's dergileri*) çok sevdiği yiyeceklere (kremalı ıstakoz, fıstık ezmesi) ve tabii giyim kuşamına kadar. Üzerinde etekleri saçaklı son moda, kısa, yeşil bir elbise vardı. Yaldızlı topuklu, bilekten bağlı yeşil saten ayakkabıları elbisesiyle aynı renkti. Omuzlarına siyah tüylü bir şal atmıştı, çan şeklindeki şapkasının kenarındaki oniks taşlar iyice inceltilmiş kaşlarının üzerinde sallanıyordu.

Takip eden birkaç saniye boyunca Lefty'nin karşısında kendi parlak Amerikan görüntüsünden emin tavırlar takındı, ama içinde (çan biçimli şapkanın altında) hâlâ o eski Lina vardı ve Yunan ruhunun dışarı çıkması çok sürmedi. Kollarını iki yana açıp bağırdı, "Hoş geldin kuzen!"

Kucaklaştılar. Lina, Lefty'nin boynunda kıpkırmızı bir öpücük izi bıraktı. Sonra geri çekilip şöyle bir baktı ve kahkahalar içinde elini kuzeninin kemerli burnuna doğru uzattı, "Bu burnu nerede olsa

tanırım ben." Omuzlarını oynata oynata gülüyordu ve şimdi sıra o önemli soruya gelmişti: "Ee, nerde gelin hanım? Telgrafta kızın adını bile yazmamışsın. Nerde? Yoksa saklanıyor mu?"

"Şey... tuvalette."

"Çok güzel olmalı. Böyle çarçabuk evlendiğine göre. Galiba kendini tanıştırmadan evlenme teklif ettin, öyle mi?"

"Sanırım öyle oldu."

"Nasıl biri?"

"Şey... senin gibi biri."

"Ah canım, ama o kadar da iyi değildir herhalde."

Sourmelina bakışlarını kalabalıkta gezdirirken ağızlığını dudaklarına götürüp sigarasından bir nefes çekti. "Zavallı Desdemona. Kardeşi âşık olup, onu geride bırakarak New York'a geliyor. Ya o ne yapıyor?"

"Çok iyi."

"Neden o da seninle gelmedi? Karını kıskanmıyor değil mi? Yoksa kıskanıyor mu?"

"Hayır, hayır."

Lefty'nin kolunu tuttu sıkıca, "Yangını okuduk," dedi. "*Korkunç*! Senden mektup alana kadar çok endişelendim. Bunu Türkler başlattı. Biliyorum. Tabii kocam benimle aynı kanaatte değil."

"Öyle mi?"

"Bir tavsiye... bizimle yaşayacağına göre... Kocamla politik tartışmaya girme."

"Tamam."

"Sourmelina sorularına devam etti: "Ya köy?"

"Herkes *horeo*yu terk etti Lina. Orada artık bir şey yok."

"Eğer oradan nefret etmesem belki üç beş gözyaşı dökerdim."

"Lina, sana açıklamam gereken bir şey var."

Sourmelina aldırmadan ayağıyla sıkıntılı bir şekilde yere vurarak, "Belki de tuvalete düştü seninki," dedi.

"... Desdemona ve benimle ilgili bir şey..."

"Yoksa haklı mıyım? Anlaşamıyorlar değil mi?"

"Hayır... Desdemona... karım..."

"Evet?"

"Aynı kişi." İşareti çaktı, Desdemona sütunun arkasından çıktı.

"Merhaba Lina," dedi büyükannem. "Biz evlendik. Kimseye söyleme."

İşte gerçek ilk ve son defa bu şekilde söylendi; Grand Trunk'ın yankılanmalarla dolu tavanının altında, *yaya*mın ağzından Sourmelina'nın çan biçimli şapkayla örtülü kulaklarına ulaştı. Bu itiraf, sigaradan yükselen dumanla birlikte yukarı çıkıp uzaklaşmadan önce bir an için havada asılı kaldı. Desdemona kocasının koluna girdi.

Büyükannemle büyükbabamın Sourmelina'nın bu sırrı saklayacağına olan inançlarının sağlam nedenleri vardı. O da Amerika'ya kendi sırlarıyla gelmişti. Sourmelina 1979'da ölene kadar ailemiz tarafından dile getirilmese de, her sır gibi bu da sahibinin dünyadan ayrılışından sonra açığa çıktı ve insanlar rahat rahat "Sourmelina'nın kız arkadaşları"ndan bahseder oldu

Sourmelina'nın sırrı şuydu (Zo Hala'nın anlatımıyla): "Lina, şu malum adaya adını veren kadınlardan biriydi."

*Horeo*da genç bir kızken Sourmelina birkaç kızla samimi durumlarda yakalanmıştı. "Çok da değil," demişti daha sonraları benimle konuşurken, "iki ya da üç. İnsanlar eğer kadınlardan hoşlanırsan, önüne gelenle düşüp kalkacağını sanıyorlar senin, oysa ben her zaman seçici olmuşumdur. Ve orada da pek fazla seçilecek biri yoktu." Bir süre bu eğilimiyle mücadele etmeye çalışmış. "Kiliseye gittim. Hiç yararı olmadı. O günlerde kilise bir kız arkadaş bulmak için en uygun yerdi. Kilisede! Hepimiz farklı olmak için dua ediyorduk." Sourmelina, bir kızla değil de iki çocuklu bir genç kadınla yakalandığındaysa büyük bir rezalet çıkmış köyde... Ailesi hemen onu evlendirmeye çalışmışsa da gönüllü damat adayı bulunamamış. Koca bulmanın zaten çok güç olduğu Bithynios'ta hiç kimsenin defolu bir kadına talip olmaması çok da şaşırtıcı değil elbet.

Babası bunun üzerine kızına koca bulamayan diğer Rum babaların yaptığını yapmış ve Amerika'ya yazmış. Ne de olsa Amerika sadece

dolarlar, beyzbol yıldızları, rakun ceketler, elmas kolyeler demek değildi, orası aynı zamanda yalnız, bekâr göçmenle de kaynıyordu. En sonunda gelin adayının bir fotoğrafı ve makul bir drahoma teklifinin ardından da bir talip bulunmuştu.

Jimmy Zizmo (Zisimopoulos'un kısaltılmışı) Amerika'ya 1907 yılında, otuz yaşında gelmiş. Sourmelina'nın ailesinin onun hakkında tek bildiği adamın sıkı bir pazarlıkçı olmasından ibaret kalmış. Karşılıklı mektuplaşmalar sırasında Zizmo drahoma tutarını artırmayı başarmış, hatta nikahtan bir gün önce çeki alma sözünü bile almış. Sourmelina'ya gelen fotoğraftaki Zizmo; o, bir elinde tabanca, bir elinde bir şişe içkiyle poz vermiş uzun boylu, yakışıklı adam, erkekliğini vurgulayan sakalıyla çok çekiciymiş. Bu resmi aldıktan iki ay sonra Sourmelina Grand Trunk'ta trenden indiğindeyse onu sinekkaydı tıraş olmuş, acıklı suratlı, esmer bir işçi karşılamış, yani gerçek Zizmo. Normal bir gelin adayı mutlaka böylesi bir değişiklik karşısında büyük bir hayal kırıklığı yaşardı, ama Sourmelina hiç mi hiç umursamamış.

Kuzen Sourmelina, Desdemona ile Lefty'ye Amerika'daki yeni hayatını sık sık yazmıştı. Yalnız bu mektuplar daha çok o günlerin modasıyla, ya da bütün gün dinlediği Aeriola Jr. marka radyoyla ilgiliydi. Kulaklıklarını takıyor, istasyonu ayarlıyor ve ikide bir kristal üzerinde toplanan karbon tozunu temizliyordu. Desdemona'nın "yatak" diye tanımladığı konuya ise hiç değinmediğinden Bithynios'taki kuzenleri gerçeği satır aralarında arıyordu. Belle Isle'a yapılan geziyi anlatan satırlarda –direksiyondaki kocanın suratı mutlu muydu, asık mı?– ya da Sourmelina'nın son saç modelini (*kirpi yuvası* gibi bir adı olan) anlatan satırlarda –Zizmo'nun saçlarını karıştırmasına izin var mıydı, yok muydu?

İşte bu kendi sırlarıyla dolu Sourmelina şimdi başkalarının sırlarına ortak oluyordu. "Evlendiniz mi?" dedi şaşkınlıkla. "Yani, beraber yatmalı bir evlilik mi?"

Lefty, "Evet," diye dosdoğru cevap verdi.

Sourmelina uzayıp giden sigara külünü silkeledi, "Bu da benim şansım. Şu hale bak, köyü bırakıyorum ve işler enteresanlaşıyor."

Desdemona'nın artık katlanacak hali kalmamıştı, kuzeninin ellerine sarılıp yalvardı, "Yardım et, kimseye söylemeyeceğine yemin et. Ölene kadar susacağına yemin et."

"Söz, söylemeyeceğim."

"İnsanlar senin kuzenim olduğunu bile bilmemeli."

"Hiç kimseye söylemeyeceğim, dedim."

"Ya kocan?"

"Ona kuzenimle karısını karşılayacağımı söyledim."

"Ona da söylemeyeceksin, değil mi?"

"Bu çok kolay bir iş," derken Sourmelina bir kahkaha attı. "Zaten beni dinlemez ki."

Sourmelina, Lefty'nin ısrarına rağmen valizleri kahverengi-siyah Packard marka arabasına taşıması için bir hamal ayarladı. Adama bahşişini verdikten sonra da herkesin meraklı bakışları altında direksiyona geçti. 1922'de bir kadının araba kullanması hâlâ çok şaşırtıcı bir olaydı. Sigarasını ön panelin kenarına iliştirip gaz kolunu çekti ve beş saniye bekledikten sonra ateşleme düğmesine bastı. Arabanın teneke motor kapağı hayata dönmüştü. Deri koltuklar titrerken Desdemona kocasının koluna yapıştı. Öndeyse Sourmelina yüksek topuklu saten ayakkabılarını çıkarmış arabayı yalın ayak kullanmaya hazırlanıyordu. Vitesi taktı ve sağını solunu hiç kontrol etmeden Michigan Avenü'den aşağı Cadillac Meydanı'na doğru bastırıp gitti. Büyükannemle büyükbabam bu çılgın hareketliliği seyrediyordu: Homurtularla çalışan otomobiller, çalan ziller, çığırından çıkmış bir trafik. O günlerde Detroit şehir merkezi işadamları ve alışverişe çıkmış insanlarla kaynardı. Hudson Mağazası'nın önü yeni moda döner kapılardan içeri girmek isteyenlerle tıklım tıklım. Lina ilanları gösteriyor: **Kafe Frontenac ... Family Tiyatrosu ...** ve daha büyükleri, ışıklı olanlar: **Ralston ... Wait & Bond Blackstone Mild 10 sent Puro.** Tepede on metrelik bir oğlan çocuğu elindeki üç metrelik ekmek dilimine **Meadow Gold Tereyağı** sürüyor. Bir binanın girişine 31 Ekim'e kadar sürecek olan indirimi vurgulamak

için bir sıra dev gaz lambası asılmış. Büyük bir gürültü patırtı ve arka koltuğa sıkıca sırtını yaslayan Desdemona... Karşılaştığı bu modern hayat gereçleri onu korkutmuş (bu korkusu –tost makinelerine, çim biçme makinelerine, asansörlere ve özellikle arabalara karşı– hiç azalmadan yıllarca sürecek), Lefty ise sırıtarak başını sallıyor. Her yer yüksek binalar, oteller, sinema salonlarıyla dolu. Yirmili yıllar Detroit'in hemen hemen bütün gökdelenlerinin yapımına tanıklık etmiştir: Penoboscot Binası, Kızılderili kuşağı gibi renkli 2. Buhl Binası, New Union Trust Binası, Cadillac Kulesi, parlak çatılı Fisher Binası... Büyükannemle büyükbabam Detroit'i koza mevsiminin hareketliliğini yaşayan dev bir Koza Han olarak görüyordu. Göremedikleriyse konut kıtlığı nedeniyle sokaklarda yatan işçilerdi, tam doğudaki gettoydu; Leland, Macomb, Hastings ve Brush caddeleriyle sınırlanmış otuz blokluk alanda, şehrin başka bir yerinde barınmalarına izin verilmediği için neredeyse üst üste yaşayan Afrika kökenli Amerikalılardı. Kısacası, ileride şehri yok edecek olan tohumları – ikinci yok oluş– göremediler, çünkü bir anlamda kendileri de zaten, her yerden akın akın Henry Ford'un "günde beş dolar" vaadinin cazibesiyle buraya koşan o kalabalığın, o tohumların parçasıydılar.

Detroit'in doğu yakası karaağaçların gölgelendirdiği bahçeli evlerle kaplı sakin bir bölgeydi ve Lina'nın önünde durduğu Hurlbut Sokak'taki iki katlı, kök bira renginde tuğladan yapılmış bina da onlardan biriydi. Büyükannemle büyükbabam, evin ön kapısı açılıp da aniden biri dışarı çıkana kadar arabada kımıldamadan, ağızları bir karış açık bu güzel evi seyretti.

Jimmy Zizmo o kadar çok şeydi ki, onu anlatmaya nereden başlayacağımı bilemiyorum. Amatör şifalı bitkiler uzmanı, anti-sufrajist, büyük hayvan avcısı, eski sabıkalı, içki ve uyuşturucu düşmanı, dilediğinizi seçin. Kırk beş yaşındaydı, neredeyse karısının iki katı. Loş girişte duruyordu, üzerinde ucuz bir elbise vardı, gömleğinin sivri yakasının kolası çoktan bozulmuş. Kıvır kıvır saçları ona müzmin bekârlara özgü yabani bir ifade veriyor ve bu ifade düzeltilmemiş bir yatak gibi kırışmış yüzü ile birlikte daha da kuvvetleniyordu. Hintli

dansçı kızlarınkilere benzeyen baştan çıkarıcı kavisli kaşlarıysa şaşırtıcıydı ve kirpikleri öyle kalın ve gürdü ki insan onları rimelledi-ğinden kuşkulanıyordu. Ama büyükannem bunları fark etmedi bile, onun kafası başka bir şeye takılmıştı.

Desdemona mutfakta yalnız kalır kalmaz Sourmelina'ya, "Arap mı?" diye sordu. "Yoksa bize bu yüzden mi mektuplarında ondan söz etmedin?"

"Arap değil, Karadenizli."

Lefty'ye evi gezdiren Zizmo, "Burası *sala**," dedi.

Desdemona bir yandan buz kutusuna bakarken korkuyla yutkundu, "Pontuslu! Yoksa Müslüman mı?"

"Bütün Pontus din değiştirmedi," diye homurdandı Sourmelina. "Ne sanıyorsun Karadeniz'de yüzen her Rum birden Müslüman mı oluyor?"

"Kanında Türklük var mı?" Sesini iyice alçaltmıştı. "Belki de bu yüzden çok kara."

"Bilmiyorum ve ilgilenmiyorum."

Şimdi Zizmo Lefty'yi üst kata çıkarıyor. "Burada dilediğiniz kadar kalabilirsiniz. Yalnız bazı kurallarımız var. En önemlisi ben vejetaryenim, karına söyle et pişirmek istediğinde bizim tencereleri, kapları kullanmasın. Bir de viski meselesi var. İçer misin?"

"Arada bir."

"Evde içki içmek yok. Canın çektiğinde kaçakçılara gidersin. Polisle başımın derde girmesini istemem. Şimdi gelelim kiraya. Yeni evlendiniz değil mi?"

"Evet."

"Ne kadar drahoma aldın?"

"Drahoma?"

"Evet, ne kadar?"

Alt katta Desdemona fırını incelerken, "Peki onun yaşlı olduğunu bilmiyor muydun?" diye fısıldadı.

---

* Salon. *(ç.n.)*

"En azından erkek kardeşim değil."

"Sus! Şakasını bile yapma bunun."

"Drahoma almadım," diye cevap verdi Lefty. "Gemide tanıştık."

"Drahoma almadın mı?" Zizmo merdivende durup geri döndü ve hayretle Lefty'ye baktı. "O halde neden evlendin?"

"Âşık olduk," dedi Lefty. Bunu bir başkasına daha önce söylememişti; bu onu hem sevindirdi, hem de korkuttu.

"Para yoksa evlilik de olmaz. Ben bu yüzden yıllarca bekâr kaldım. Gerçek fiyatımı bekledim." Göz kırptı.

Zizmo'nun peşi sıra banyoya girerken Lefty ani bir ilgiyle, "Lina senin artık kendi işini kurduğunu söyledi. Ne çeşit bir iş yapıyorsun?" diye sordu.

"Ben mi? İthalatçıyım."

Mutfaktaysa Sourmelina Desdemona'nın sorusuna cevap veriyor. "Ne olduğunu bilmiyorum. İthalatçı mı ne. Tek bildiğim eve para getirdiği."

"Ama hakkında hiçbir şey bilmediğin biriyle nasıl evlenebilirsin?"

"O ülkeden kurtulabilmek için Des, kör ya da topal her hangi biriyle evlenebilirdim."

Zizmo muslukların nasıl çalıştığını anlatıyor. Lefty ısrarcı. "İthalattan ben de biraz anlarım. Bursa'da ipek satardım."

Lefty'nin niyetini anlamayan ya da anlamamazlığa gelen Zizmo, "Kiraya gelince," diyor, "ayda yirmi dolar vereceksin," sifonun zincirini çekiyor, akan su bayağı kuvvetli.

Lina aşağıda konuşmaya devam ediyor, "Bence insan kendine yaşlı bir koca almalı. Ne kadar yaşlı olursa o kadar iyi. Genç olsa hiç yakamdan düşmezdi. Çekilmez bir durum."

"Ne utanmazsın Lina," derken Desdemona kendini tutamayıp güldü. Kuzenini yeniden görmek onu mutlu etmişti, Bithynios'tan bir parça... İncirler, bademler, cevizler, kayısı kuruları ve helva dolu kiler dolabı da bunun gibi bir şeydi ve onlar da mutluluk veriyordu.

Yeniden merdivene doğru yönelen Zizmo'nun arkasından koşturan Lefty sonunda patladı, "Nasıl kira verebilirim? Hiç param kalmadı. Nerede çalışacağım?"

Zizmo elini salladı, "Dert değil. Sağla solla konuşurum, bir şey ayarlarız." Yeniden *sala*ya gelmişlerdi. Zizmo durup yere baktı, bunu özel olarak yaptığı belliydi. "Zebra derisini beğenmedin mi?"

"Çok güzel."

"Onu Afrika'dan getirdim. Ben vurdum."

"Afrika'ya mı gittin?"

"Her yere."

Şehirdeki herkes gibi onlar da sıkış tepiş birlikte yaşamaya başladı. Desdemona ve Lefty'nin odası, Zizmo ile Lina'nın odasının tam tepesindeydi ve ilk birkaç gece büyükannem yataktan inip kulağını yere dayayarak onları dinledi. "Hiçbir şey," dedi, "sana söylemiştim."

"Yatağa gel," diye azarladı Lefty. "Bu onların bileceği bir iş."

"Ne işi? Sana söylediğim de bu. İş miş yok onların arasında."

Alt katta Zizmo yeni gelenleri konuşuyordu. "Ne romantik! Gemide bir kıza rastlıyor ve onunla hemen evleniyor. Drahoma almadan hem de."

"Bazıları aşk için evlenir."

"Evlilik bir ev ve çocuk sahibi olmak için yapılır ki bu da bana bir şey hatırlattı."

"Lütfen Jimmy, bu gece olmaz."

"Hangi gece olur? Beş yıllık evliyiz ve ortada bir çocuk yok. Daima hastasın, daima yorgunsun, daima gerginsin. Öylesin, böylesin, şöylesin... Şu kunduz yağını kullanıyor musun?"

"Evet."

"Ya magnezyum tabletleri?"

"Onları da alıyorum."

"İyi. Safranı azaltmamız gerek. Annede safra miktarı fazlaysa çocuk hem güçsüz olur hem de edepsiz, ana babayı dinlemez."

"İyi geceler *kyrie*."

"İyi geceler *kyria*."

O hafta sona ermeden bizimkilerin kuzenlerinin evliliğiyle ilgili merak ettikleri her şey netleşmişti. Yaş farklarından dolayı Zizmo, Lina'ya daha çok karısı değil de kızıymış gibi davranıyordu. Ne yapacağını, ne yapmayacağını o söylüyor, elbiselerinin yakalarına, fiyatlarına karışıyor; ne zaman yatacağına, ne zaman kalkacağına, ne zaman konuşup ne zaman susacağına hep o karar veriyordu. Okşamalar ve öpücüklerle baştan çıkarılmadan arabanın anahtarını asla vermiyordu karısına. Kocakarı ilaçlarına ve tedavi yöntemlerine tutkusu nedeniyle doktor gibi izliyordu Lina'yı, sonunda işi kakasının rengini ve kıvamını sormaya kadar getirince birbirlerine girdiler. Cinsel ilişkilerine gelince, epeydir böyle bir şey olmamıştı. Son beş aydır Lina kocasının bitkisel tedavi yöntemlerini uygulamayı göze alarak hayali hastalıklar uyduruyordu. Zizmo da bu durumda, sperm tutmanın zihinsel yararları olduğunu ileri süren yogacı öğretilere yöneldi. Eski memleketlerinde, *patridha*daki* gibi, ev halkı cinsiyetlerine uygun biçimde yaşıyordu, erkekler *sala*da, kadınlar mutfakta. Değişik kaygılar, ilgiler ve işlerin hatta –evolüsyon uzmanlarının ileri sürebileceği gibi– değişik düşünme biçimlerinin yer aldığı ayrı dünyalar. Lefty ve Desdemona yeni evlerine ve yeni ev sahiplerinin kurallarına göre yaşamaya alışıyordu. Tek sıkıntıları büyükbabamın işsizliğiydi.

O günlerde ortalık araba fabrikası kaynıyordu. İş demek, Chalmers, Metzger, Brush, Columbia, Flanders demekti. Hupp, Paige, Hudson, Krit, Saxon, Liberty, Rickenbacker ve Dodge demekti. Ama Zizmo'nun ilişkisi Ford'laydı.

"Tedarikçiyim."

"Ne tedarikçisi?"

"Çeşitli yakıtlar."

---

* Anavatan. *(ç.n.)*

Yine titreyen ince tekerleklerinin üzerinde ilerleyen Packard'daydılar. Hafiften bir sis basıyordu. Lefty gözlerini kısmış dumanlanan ön camdan dışarı bakıyor. Michigan Avenü'de gidiyorlar, uzakta bir yerde devasa bir yapı belirmeye başladı. Yapıyı, tepesinden göğe bir yığın boru yükselen dev bir kilise orguna benzetiyor büyükbabam.

Değişik bir koku da yayılmaya başlıyor havaya, yıllar sonra nehrin yukarlarından süzülüp beni yatak odamda ya da çim hokeyi oynarken bulacak olan kokunun aynısı. Büyükbabamın tıpkı benimki gibi kemerli burnu alarma geçiyor. Kanatlar şişmiş, havayı içine çekiyor. Önce koku tanıdığı bir koku gibi geliyor ona, biraz çürük yumurta, biraz da gübre gibi. Ama birkaç saniye sonra kokunun kimyasal özellikleri belirginleşiyor ve genzi yanmaya başlıyor, hemen mendiliyle ağzını, burnunu kapatıyor.

Zizmo gülüyor, "Merak etme alışırsın."

"Hayır, alışamam."

"Sana bir sır vereyim mi?"

"Nedir?"

"Nefes alma."

Fabrikaya ulaştıklarında Zizmo onu personel dairesine götürüyor.

"Ne kadar zamandır Detroit'te?" diye soruyor müdür.

"Altı ay."

"Bunu kanıtlayabilir misin?"

Zizmo sesini alçaltıyor, "Gerekli belgeleri evinize getirebilirim."

Personel müdürü sağını solunu kolaçan ediyor, "Ahşap fıçıda yıllanmış?"

"En iyisi."

Büyükbabamı süzen müdürün alt dudağı sarkıyor. "İngilizce biliyor mu?"

"Benim kadar değil, ama çabuk öğrenir."

"Kursa gidip sınavı verecek. Yoksa olmaz."

"Tamam. Şimdi eğer bana adresinizi yazarsanız... Pazartesi olabilir mi, saat sekiz buçukta mesela?"

"Arka kapıdan gelin."

Büyükbabamın Ford Motor Fabrikası'ndaki kısa mesaisi Stephanides ailesinin otomobil endüstrisinde etkinlik gösterdiği ilk ve tek örnek olması açısından çok önemlidir. Biz, araba yerine hamburgerler, Yunan salataları üretmeyi, *spanakopita** ve kızarmış peynirli sandviç endüstrisinde var olmayı, sütlaç ve muzlu çörek teknokratlığı yapmayı seçecektik. Bizim montaj hattımız ızgara, iş makinemiz meşrubat çeşmesi olacaktı. Yine de o yirmi beş hafta bize en azından, otobandan geçerken gördüğümüz şütleri, tüpleri, merdivenleri, iskeleleri, ateşi ve tıpkı bir çeşit veba ya da bir despot gibi bir renkle özdeşleştirilip, öyle anılan, *Rouge* denilen dumanıyla o kumandalı Vezüv'le; o kocaman, o ürkütücü, o korkutucu yapılar kompleksiyle bireysel bir ilişki sağlamış oldu.

Birinci gün Lefty mutfağa gelip tulumunu gösterdi ve ayağında iş çizmeleri, kollarını sıvayıp, parmaklarını şakırdatarak dans etmeye başladı. Desdemona nasıl da gülüyor, hemen gidip Lina gürültüden uyanmasın diye kapıyı kapattı. Lefty kuru erik ve biraz yoğurt yedi, birkaç gün öncesine ait Yunanca gazeteyi okudu. Desdemona onun için hazırladığı feta peyniri, zeytin ve ekmekten oluşan Yunan usulü öğle yemeğini kullanılmamış bir Amerikan kesekâğıdına –kahverengi– koydu. Arka kapıda vedalaşırken Lefty öpmek üzere eğilince komşular görür diye çekinip geri kaçtı. Ama sonra birden artık evli olduklarını hatırladı. Üstelik kuşların tümünün aynı renkte olduğu ve onları hiç kimselerin tanımadığı Michigan diye bir yerdeydiler. İleri doğru bir adım attı ve kocasını dudaklarından öptü. Amerika'da evin dışında, arka bahçede, yapraklarını döken bir kiraz ağacının altında paylaşılan o ilk öpüş... Lefty köşeyi dönüp de evin ön tarafına geçene kadar, içi mutlulukla dolu, kımıldamadan durdu, sanki üzerine gökten yıldızlar yağıyordu.

Büyükbabamın neşesi tramvay durağına gidene kadar sürdü. Oraya vardığında diğer işçilerin çoktan gelmiş olduğunu gördü, gevşek adımlı adamlar sigara içip birbirleriyle şakalaşıyor. Lefty

* Ispanak. *(ç.n.)*

onların metal sefertaslarını hemen fark etti ve elindeki kese kağıdını utançla arkasına sakladı. Tramvayı daha o ortalıkta görünmeden önce, tabanlarında şiddetli bir titreme olarak hissetti. Sonra yükselen güneşin altında meydana çıktı araç, sanki Apollo'nun savaş arabası, yalnız bu elektrikli cinsten. İçerde insanlar konuştukları dillere göre kümelenmişler. Yüzler şöyle bir yıkanmış, ama kulakların içi simsiyah. Tramvay yeniden hareket ediyor ve bir süre sonra az önceki neşe kayboluyor, herkes sessizleşiyor. Şehir merkezinde birkaç siyahî yolcu ekleniyor aralarına, ama bunlar içeride değil, tramvayın kenarına ve tepesine tutunarak dışarıda duruyorlar.

Ve Rouge yarattığı dumanın üzerine çıkıp gökyüzünde beliriyor. İlk görülen yedi ana bacanın tepesi. Her biri kendi siyah bulutunu yaratmakta; bulutlar tepede bir yerde birleşip aşağıdaki araçların üzerine gölgesi düşen kocaman bir örtü gibi toprağın üzerinde havada asılı duruyor. Lefty adamların bu gölge yüzünden sessizleştiğini anlıyor, her sabahın reddedilemez gerçeği o. Onlar sırtlarını döndükleri için sadece Lefty ışığın gökyüzünden ayrılışını seyrediyor, şimdi gölge otobüsün içinde ve herkesin yüzü grileşmiş, dışarıda yolculuk eden *mavro*lardan* biri eğilip yol kenarına kanlı bir balgam atıyor. Koku önce tahammül edilebilir çürük yumurta ve gübre kokusu olarak aracın içine sızıyor, sonra her yanı o tahammül edilemez iğrenç kimyasal koku sarıyor ve Lefty diğerlerine bakıp ne yapacaklar diye bekliyor, ama adamlar nefes almayı sürdürdükleri halde hiçbiri tepki vermiyor. Kapılar açılıyor, herkes aşağı iniyor. Dumanlı havanın içinde Lefty başka tramvayların da yolcularını boşalttığını görüyor, yüzlerce ve yüzlerce gri figür, taş döşeli yolda fabrika kapılarına doğru bezgin adımlarla yürüyor. Yanlarından kamyonlar geçiyor, Lefty de kendini aceleyle son sigaralarını içen ya da son sözlerini söyleyen –bu acele muhabbetin nedeni söyleyecek çok şeyleri olması değil, fabrikada yabancı dilde konuşmanın yasaklanması– elli, altmış, yetmiş bin kişilik yeni vardiya seline bırakıyor. Koyu renk tuğladan yapılmış kaleye

* Siyah. *(ç.n.)*

benzeyen ana bina yedi, bacalarsa on yedi kat yüksekliğinde. Binadan ayrılan iki şütün de tepesinde su kulesi var. Bunlar araştırma güvertelerine ve daha az etkileyici bacaları olan yan rafinerilere uzanıyor. Sanki sekiz ana bacanın rüzgâra savurduğu tohumlardan türemiş bir koruydu burası ve şimdi çorak toprağın üzerinde yükselmeye başlamış, on ya da yirmi ya da elli kadar daha küçük gövde daha vardı. Lefty'nin gözlerinin önünde tren vagonları, nehir kıyısındaki kocaman silolar; dev baharat kutularına benzeyen, içleri maden kömürü, kok kömürü ve demir cevheri dolu depolar ve bunların etrafını örümcek ağı gibi kuşatan dar iskeleler... Kapı onu yutmak üzereyken, rengi atıklardan turuncuya dönmeden ve hatta tutuşmadan çok zaman önce, kırmızımsılığından ötürü Fransız kâşifler tarafından Rouge diye adlandırılan nehrin küçük bir parçasını ve bir de şilep gördü.

Tarihi saptama: İnsanlar 1913 yılında insan olmayı bıraktı. Bu, Henry Ford'un, arabalarını hareketli bantlar üzerine yerleştirip işçilerin bu bandın hızına uygun olarak çalışmalarını istediği yıldı. İşçiler önce isyan etti. Çağın yeni hızına ayak uyduramayanlar kitleler halinde iş bıraktı. Uyum süreci o tarihten bu yana devam etti; öyle ya da böyle hepimiz ondan bir şeyler kaptık, yüz çeşit hareketi tekrarlamak üzere joystick ya da uzaktan kumandalarımıza sarıldık.

Ama 1922'de makineleşmek hâlâ yeni bir şeydi.

Fabrikada büyükbabama yapacağı iş on yedi dakikada öğretildi. Yeni üretim metodunun dâhiyane tarafı işgücünün nitelik gerektirmeyecek bir şekilde dağıtılabilmesiydi. Bu şekilde herhangi biri işe alınabiliyor ve aynı kolaylıkla kovulabiliyordu. Ustabaşı, Lefty'ye nasıl rulmanı konveyörden alıp tornada tesviye edeceğini ve geri koyacağını gösterdi. Elindeki kronometreyle yeni işçinin performansını denedi. Sonra başını sallayıp onu sıradaki yerinde bırakıp gitti. Büyük babamın solunda duran adamın adı Wierzbicki, sağındakinin de O'Malley. Üç adam kısa bir süre bekledi ve işte düdük öttü.

Her on dört saniyede Wierzbicki bir rulmanı temizliyor ve Stephanides bir rulmanı tesviye ediyor ve O'Malley bir rulmanı kam miline tutturuyor. Kam mili konveyörde ilerliyor, metal tozu ve asit

bulutlarıyla dolu fabrikanın içinde yana kıvrılıp elli metre ötedeki işçiye ulaşıyor ve o da onu alıp motor blokuna takıyor (yirmi saniye). Aynı anda diğer işçiler de diğer konveyörlerdeki çengellerden aldıkları diğer parçaları –karbüratör, distribütör, emme manifoldu– alıp motor blokuna takıyorlar. Aşağı doğru eğik başlarının üzerinde buharla çalışan devasa makaralar durmadan dönmekte. Hiç kimse tek kelime etmiyor. Wierzbicki bir rulmanı temizliyor ve Stephanides bir rulmanı tesviye ediyor ve O'Malley bir rulmanı kam miline tutturuyor. Kam mili, bir el ona uzanıp alana kadar üretim bandında ilerliyor, el onu üzerine eklenen bir yığın boru ve kuşlarınkini hatırlatan fan kanatlarıyla giderek daha da tuhaflaşan motor blokuna takıyor. Wierzbicki bir rulmanı temizliyor ve Stephanides bir rulmanı tesviye ediyor ve O'Malley bir rulmanı kam miline tutturuyor. Bu arada başka işçiler hava filtresini vidalayıp (on yedi saniye) ateşleme motorunu takıyor (yirmi altı saniye), düzenteker yerine konuluyor. Ve bu noktada motor tamamlanıyor, son işçi onun bantta süzülerek uzaklaşmasını seyrediyor.

Ama hayır, o sonuncu adam değil. Aşağıda, şasi motorla buluşmak üzere ilerlerken onu çekip içeri alan başkaları da var. Motor, vites kutusuna bağlanıyor (yirmi beş saniye). Wierzbicki bir rulmanı temizliyor ve Stephanides bir rulmanı tesviye ediyor ve O'Malley bir rulmanı kam miline tutturuyor. Büyükbabam sadece önündeki rulmanı görüyor, elleri onu tutuyor, tesviye ediyor ve onu geri koyarken bir başkası geliyor. Tepesindeki konveyör, rulmanları döken ve külçeleri fırına atan işçilere kadar uzanıyor; burası, gözleri cehennemî ışık ve ateşle yerinden uğramış siyah erkeklerin çalıştığı dökümhane. *Blast* fırınına demir cevheri atıp, eriyik halindeki çeliği kepçelerle çekirdek kalıplara döküyorlar. Bu işi en uygun hızda yapıyorlar – çok çabuk davranırlarsa kalıplar patlar ve geç kalırlarsa çelik sertleşir. Kollarına yapışan kızgın metal parçacıklarını bile tutup atamıyorlar. Ustabaşı bu işi onların yerine bazen yapıyor, bazen de yapmıyor. Dökümhane, Rouge'un en derin yeri, onun eriyik halindeki çekirdeği; ama aslında endüstriyel *Hat* buradan çok daha gerilere gidiyor. Maden kömürü,

kok kömürü tepelerine uzanıyor, kıyıya demir cevheri indiren şileplere ulaşıyor ve artık bu noktada *Hat* nehrin kendisi oluyor. Kaynağına, toprağa ve kirece ve kumtaşına kavuşana kadar kuzeydeki ormanlara yılankavi hareketlerle tırmanıyor ve *Hat* buradan tekrar geri dönüyor; yeraltından nehre, nehirden şileplere ve sonunda erimiş çelik halinde kalıplara dökülmek ve soğuyup sertleşerek araba parçaları –1922 model bir T'nin şanjmanı, şaftı ve benzin deposu– haline gelmek üzere vinçlere, küreklere ve fırınlara doğru gidiyor. Wierzbicki bir rulmanı temizliyor ve Stephanides bir rulmanı tesviye ediyor ve O'Malley bir rulmanı kam miline tutturuyor. Yukarıda ve arkada, değişik açılarda işçiler kalıplara kum döküyor, kalıp çekiçliyor ya da kasaları kupol fırınına boşaltıyor. *Hat* tek bir hat değil, birbirinden ayrılan, birbirini kesen bir yığın hat var. Diğer işçiler diğer gövde parçalarını oluşturuyor (elli saniye), parçalar birleştiriliyor (bir dakika on saniye). Wierzbicki bir rulmanı temizliyor ve Stephanides bir rulmanı tesviye ediyor ve O'Malley bir rulmanı kam miline tutturuyor. Kam mili, bir adam onu çengelden alıp üzerine eklenen borular, fan kanatları ve parlak bujilerle iyiden iyiye tuhaflaşmış olan motor blokuna yerleştirene kadar fabrikada uçarak dolaşıyor. Ve motor tamam... Adamın biri onu şasinin üzerine bırakıyor, üç başka adamsa arabanın karoserini fırından çıkarıyor; öylesine parlak ki siyah gövde, metalde suratları yansıyor, yaklaşan şasinin üzerine onu bırakmadan önce bir an için kendilerini görüyorlar bu ayna gibi yüzeyde. Bir adam ön koltuğa atlıyor (üç saniye), kontağı çeviriyor (iki saniye) ve araba uzaklaşıp gidiyor.

Gündüzleri tek kelime yok, geceleriyse yüzlercesi mevcut. Her gece fabrikadan çıkar çıkmaz büyükbabam yorgun argın, ayaklarını sürüyerek yolun karşı tarafına geçip Ford İngilizce Okulu'na gidiyor. Önünde kitabı, sırasına oturuyor. Sıra, saatte 2 km hızla ilerleyen üretim bandının titreşimiyle sarsılmaya devam ediyor gibi. Sınıfın duvarına asılı Latin alfabesine bakıyor. Çevresindeki adamların hepsinin önünde aynı kitap duruyor. Tuzlu terden kurumuş saçları dimdik, gözleri metal

tozundan kıpkırmızı, elleri kurumuş adamlar bunlar. Hep bir ağızdan kilise korosundaki çocukların teslimiyeti içinde tekrarlıyorlar:

"İşçiler evlerinde bol su ve sabun kullanmalı."

"Dünyada temizlikten iyisi yoktur."

"Evde yere tükürülmez."

"Eve sinek sokulmaz."

"En gelişmiş insan en temiz olandır."

Bazen İngilizce dersleri işte de devam ediyordu. Haftalardan birinde, ustabaşının üretimi artırma konusunda attığı nutuktan sonra Lefty de çalışma hızını artırdı ve on dört yerine on iki saniyede bir rulman tesviye etmeye başladı. Ama tuvaletten geri geldiğinde tornasının kenarına "SIÇAN" yazılmış olduğunu gördü, üstelik iş kemeri de kesilmişti. Kendine yeni bir kemer ayarladığında uyarı düdüğü öttü ve *Hat* durdu.

"Senin neyin var?" diye bağırdı ustabaşı. "*Hat*'tın durması para kaybetmek demektir. Bir dahaki sefere kapı dışarı olursun, bunu iyi bil. Anladın mı?"

"Evet efendim."

"Tamam, haydi şimdi iş başına"

Ve *Hat* yeniden yürümeye başladı. Ustabaşı uzaklaşınca O'Malley etrafı kolaçan edip eğildi, fısıltılı bir sesle, "Hız kralı olmaya çalışma," dedi. "O zaman hepimizin hızlanması gerekir."

Desdemona evde oturup bütün gün yemek yapıyordu. Artık bakacak kozalar, toplanacak taze dut yaprakları, çene çalacak komşular, sağılacak keçiler olmadığına göre başka nasıl geçirecekti zamanını? Lefty hiç durmadan rulman tesviye ediyor, Desdemona da hiç durmadan *pastitsio**, musakka, *galactobourek*** pişiriyor. Mutfak masasını unlayıp oklavasıyla kâğıt inceliğinde yufkalar açıyor. Üst üste yığılmış bir yığın yufka. Her taraf onlarla dolu, oturma odasındaki eşyaların üzerine serilmiş çarşaflar ve onların üzerine yayılmış yufkalar.

* Yunan usulü lazanya. *(ç.n.)*

** Bir çeşit hamur işi tatlı. *(ç.n.)*

Desdemona mutfağa gidiyor başlıyor yufka tepesini alçaltmaya; ceviz, tereyağı, ıspanak, peynir, birkaç kat yufka daha ve şimdi doğru fırına. Rouge'da işçiler sıcaktan ve yorgunluktan fenalık geçirirken, büyükannem de Hurlbut'ta durup dinlenmeden çalışıyor. Sabah erkenden kalkıp kahvaltıyı hazırlıyor, kocasının öğle yemeğini paketliyor ve sonra bir kuzu budunu sarmısaklı şarap sosuna yatırıyor. Öğleden sonra rezeneli sosislerini kurumaları için bodrumdaki kalorifer borularına asıyor. Saat üçte akşam yemeğini kotarmaya başlıyor ve ancak tencereyi ocağa koyunca oturabiliyor, masanın başına geçip rüya tabirleri kitabını açıyor ve dün gece gördüğü rüyanın anlamını çözmeye çalışıyor. Ocakta fıkırdayan tencerelerin sayısı hiçbir zaman üçten az değil. Arada Zizmo bazı iş arkadaşlarını eve davet ettiğinde Desdemona gün boyu onlara çeşitli ikramlarda bulunuyor ve misafirler şehre geri döndüğünde ortalığı toparlıyor.

Yapmayı reddettiği tek şey alışveriş. Amerikan dükkânları kafasını karıştırıyor. Ona göre buralarda satılan mallar da beş para etmez şeyler. Bu saplantısı yıllar içinde pek de değişmedi; onun banliyödeki evin mutfağında, Kroger'dan satın alınmış McIntosh elmalarını gördüğünde içlerinden birini yukarı kaldırıp alaycı bir sesle, "Bunlar hiçbir işe yaramaz, biz bunlarla ancak keçi beslerdik," deyişi hiç aklımdan çıkmaz. Ona göre böyle mağazalara ayak atmak Bursa kestanelerinin, incirlerinin, şeftalilerinin lezzetinden vazgeçmekti. Kaçınılmaz olarak Amerika'daki ilk aylarında Desdemona sıla hasreti çekti ve bunun çaresi yoktu. Fabrikada çalışıp İngilizce okuluna gittikten sonra gerekli kuzu butlarını, sebzeleri, balı ve baharatı alma görevi Lefty'nindi.

Ve böylece yaşamayı sürdürdüler... bir ay... üç ay... beş ay. İlk Michigan kışıyla üşüdüler. Bir ocak gecesi, saat birde Desdemona incecik duvarlardan içeri üfleyen rüzgârın soğuğundan korunmak üzere kafasına geçirdiği YWCA şapkasıyla uyuyor. Arada bir iç çekip arada bir tıngırdayan bir radyatör. Dizlerinde defteri, elinde kurşun kalemiyle Lefty mum ışığında oturmuş ödevini yapıyor. Ve duvarda bir tıkırtı. Başını kaldırıp baktığında süpürgelikteki delikten ona bakan

pırıl pırıl bir çift kırmızı gözle karşılaşıyor. Kalemini ona fırlatmadan önce defterine SIÇAN yazıyor. Desdemona uyuyor, Lefty onun saçlarını okşuyor. "*Hello, sweetheart*," diye mırıldanıyor İngilizce. Yeni bir memleket ve yeni bir dil geçmişi biraz daha geriye itelemiş. Her geçen günle yanında uyuyan kadın biraz daha az kız kardeşi oluyor, günah giderek belirginliğini kaybediyor. (Ama tabii insanların unuttuğu bir şey var, hücreler daima hatırlar. O vücut, o koca fil...)

1923 baharı. Türlü türlü eski Yunanca fiilin çekimini bilen büyükbabam, iki dil her ne kadar birbirinden çok farklı olsa da İngilizceyi öğrenirken zorlanmıyor. İngilizce kelime dağarcığı zenginleşince de başlıyor köklerdeki, soneklerdeki, öneklerdeki Yunan etkisini araştırmaya. Ford İngilizce Okulu'nda mezuniyet töreni yapılacak. Parlak bir öğrenci olarak Lefty de orada.

"Nasıl bir törenmiş bu?" diye sordu Desdemona.

"Söyleyemem, sürpriz. Şu kadarını söyleyeyim, bana yeni bir kıyafet dik."

"Ne çeşit bir şey istiyorsun?"

"*Patridha*daki gibi."

Çarşamba akşamıydı. Lefty ve Zizmo *sala*da otururken birden içeri Lina girdi, radyoda Ronnie Ronnette saatini dinleyecek. Zizmo'nun ters ters bakmasına aldırmadan kulaklıkları kafasına geçirdi.

Zizmo Lefty'ye dönüp, "Kendini şu *Amerikanidha*lardan biri sanıyor," dedi. "Baksana şuna. Görüyor musun? Bacak bacak üstüne bile atmış."

"Burası Amerika," diye cevap verdi Lefty. "Hepimiz *Amerikanidha*yız şimdi."

Zizmo itiraz etti, "Burası Amerika değil. Burası benim evim. Biz burada *Amerikanidha*lar gibi yaşamıyoruz. Karın bunun bilincinde. Hiç onu *sala*da bacak bacak üstüne atmış radyo dinlerken görüyor musun?"

O sırada kapı çalıyor. Davetsiz misafirlere karşı anlaşılmaz bir alerjisi olan Zizmo yerinden fırlayıp paltosunun altına uzanırken Lefty'ye de yerinden kımıldamamasını işaret ediyor. Tuhaf bir şeyler döndüğünü fark eden Lina kulaklıkları çıkarıyor. Kapı tekrar

çalınıyor. "*Kyrie*," diyor Lina, "eğer seni öldürecek olsalar herhalde kapıyı çalmazlardı."

Desdemona telaşla mutfaktan koşturuyor, "Kim kimi öldürecek?"

Kocasının ne iş yaptığını o aldırmaz tavrına rağmen aslında gayet iyi bilen Lina, "Laf olsun diye söyledim Des," derken gidip kapıyı açıyor.

Üzerinde hoş geldiniz yazan paspasın üzerinde iki adam. Gri takım elbiseler, çizgili kravatlar, siyah İrlanda tipi ayakkabılar. Favorileri kısa. Ellerindeki evrak çantaları birbirinin aynı. Şapkalarını çıkarttıklarında tam ortadan ayrılmış saçlarının da aynı renk olduğu ortaya çıkıyor, koyu kestane. Zizmo elini paltosundan çekiyor.

Daha uzun boylu olanı, "Biz Ford Sosyolojik Çalışmalar Dairesi'nden geliyoruz," diyor. "Bay Stephanides evde mi acaba?"

Lefty bir adım öne çıkıyor, "Buyurun."

"Bay Stephanides ziyaretimizin nedenini açıklayayım."

"Yönetimimiz şöyle bir karara vardı," diye devam ediyor kısa boylu olan, "Beş dolarlık yevmiye bazı yetersiz kişilerin elinde yanlış kullanılarak onların toplum düzen ve ahlakını tehdit etmelerine neden olabilir."

Sözü yine uzun boylu aldı, "Bu nedenle Bay Ford, bu paranın, onu akıllıca ve ahlaka uygun olarak kullanamayacak kişilere verilmemesine karar verdi."

"Bir başka nokta da..." –kısa boylu konuşuyor– "...diyelim kişi başlangıçta düzgün yaşıyor, ama sonra bir zayıflık içine giriyor. Bu durumda şirket belli bir süre için onu izlemeye alacaktır, tabii kişi düzelene kadar da ücreti ödenmeyecektir. İçeri girebilir miyiz?"

Sadece kapıdan geçerken birbirlerinden ayrılıyorlar. Uzun boylusu çantasından kalın bir dosya çıkarıyor. "Size bazı sorular soracağım izninizle. İçki içer misiniz Bay Stephanides?"

Cevabı Zizmo veriyor, "Hayır, içmez."

"Acaba kiminle teşerrüf ediyorum?"

"Adım Zizmo."

"Kiracı mısınız?"

"Hayır, ev sahibiyim."

"Demek Bay ve Bayan Stephanides kiracı."

"Öyle."

"Olmadı, olmadı," diye başını sallıyor uzun boylu. "Biz işçilerimizi ev sahibi olmak için kredi almaya teşvik ediyoruz."

"O da zaten bunun için çalışıyor," diyor Zizmo.

Kısa boylu bu arada mutfağa giriyor. Tencere kapaklarını kaldırıyor, çöp kovasını denetliyor, fırının kapağını açıyor. Desdemona itiraz etmeye hazırlanıyor, ama Lina yapma diye işaret edince geri çekiliyor. (Dikkat çekici bir durum daha var burada. Desdemona'nın burun kanatları kıpır kıpır. İki gündür koku alma duyusu tuhaflaştı, yiyecekler kötü kötü kokar oldu. Feta peyniri kirli çorap, zeytinler keçi boku gibi geliyor burnuna.)

Uzun boylu soruyor, "Ne sıklıkla banyo yaparsınız Bay Stephanides?"

"Her gün."

"Ya dişleriniz? Dişlerinizi ne sıklıkla fırçalıyorsunuz?"

"Her gün."

"Neyle?"

"Karbonatla."

Şimdi kısa boylu merdivenden yukarı çıkıyor. Büyükannemle büyükbabamın yatak odasına dalıp çarşaflara bakıyor. Arkasından banyoya gidip klozeti inceliyor.

Uzun boylu, "Bundan böyle," diyor, "bunu kullanacaksınız. Diş macunu. Bu da diş fırçanız."

Büyükbabam sıkıntılı bir suratla uzatılanları alıyor. "Biz Bursa'dan geldik," diye açıklama yapıyor, "büyük şehirden..."

"Dişetlerinizi de fırçalayacaksınız. Yukarıdan aşağı, aşağıdan yukarı. Sabah akşam iki dakika. Bir deneyin bakalım, söylediğim gibi yapın."

"Bizler uygar insanlarız."

"Yoksa bu hijyenik gereçleri red mi ediyorsunuz?"

"Beni dinle," diye lafa karışıyor Zizmo. "Yunanlılar Parthenon'u, Mısırlılar piramitleri yaparken Anglo-Saksonlar hayvan postuna bürünüp dolaşıyordu."

Uzun boylu Zizmo'ya ters bir bakış attıktan sonra dosyasına bir şeyler yazıyor.

"Böyle mi?" diye sordu büyükbabam. Diş fırçasını kuru ağzında bir aşağı bir yukarı oynatırken gülmemek için kendini zor tutuyor.

"Çok güzel, çok güzel."

Kısa boylu yine merdivenin başında. Dosyasını açmış, yazıyor: Madde bir – Çöp kovasının kapağı yok. Madde iki – Yemek masasının üzerinde bir sinek görüldü. Madde üç – Yemekler fazla sarmısaklı. Hazımsızlığa neden olabilir."

(Ve Desdemona onu neyin rahatsız ettiğini keşfediyor. Adamın saçları. Briyantin kokusu katlanılamaz derecede berbat.)

"Buralara kadar gelip çalışanların sağlıklarıyla ilgilenmeniz çok düşünceli bir hareket," diyor Zizmo. "Hiç kimsenin hastalanmasını istemeyiz, öyle değil mi? Bu, üretimi düşürebilir."

"Bunu duymamış olayım, diyor uzun boylu. "Neyse ki siz Ford Motor Fabrikası için çalışmıyorsunuz." Büyükbabama dönüyor, "Sizin için yazacağım rapora sosyal ilişkileriniz konusunda bazı notlar ekleyeceğim. Size tavsiyem eşinizle birlikte en kısa zamanda mali durumunuza uygun bir eve çıkmanız."

Kısa boylu meraklı bir sesle Zizmo'ya soruyor, "Acaba neyle meşgulsünüz bayım?"

"Taşımacılık yapıyorum."

Lina lafa karışıyor, "Buraya kadar gelmeniz gerçekten de çok hoş beyler, fakat izninizle artık akşam yemeğimizi yemeliyiz, sonra da kiliseye gideceğiz. Bildiğiniz gibi Lefty'nin de saat dokuzda yatakta olması gerekiyor. Sabahları işe diri bir halde gitmek ister de."

"Tabii, tabii. Çok güzel."

Adamlar şapkalarını alıp gidiyor.

Böylece mezuniyet töreninin yapılacağı haftaya geldik. Desdemona, Lefty'nin *palikari* ceketini dikiyor, üzerine kırmızı, yeşil ve mavi ipliklerle işlemeler yapıyor. Cuma günü işten çıkan Lefty, zırhlı araçtan maaşını almak üzere Miller Caddesi'nin karşı kaldırımına geçiyor. Tören akşamı, yine Lefty... Cadillac Meydanı'na giden tramvaya atlıyor ve orada inip Gold's mağazasına doğru yürüyor. Zizmo, sözleştikleri gibi uygun bir takım elbise almasına yardımcı olmak üzere onu kapıda bekliyor.

"Yaz geldi gelecek. Neden daha açık renk, mesela krem rengi bir takım seçmiyorsun? Bir de sarı kravat aldık mı..."

"Hayır, olmaz. İngilizce öğretmenimiz ya lacivert ya da gri olacak, dedi."

"Sizi Protestanlara döndürmek istiyorlar. Diren!"

Lefty, çok iyi bir İngilizceyle, "Lacivert olanını rica ediyorum," diyor.

(Mağaza sahibinin de Zizmo'ya bir gönül borcu olmalı, yüzde yirmi indirim yapıyor.)

Aynı saatlerde Hurlbut'ta bir ziyaretçi var. Rum Ortodoks Kilisesi'nin başı Peder Stylianopoulos en sonunda evi takdis etmeye gelmiş. Desdemona ikram ettiği Metaxa'yı yudumlayan papazı gergin bir yüzle izliyor. Lefty ile cemaate katıldıklarında yaşlı adam, tabii formalite gereği, onlara Ortodoks inanç, âdet ve geleneklerine uygun olarak evlenip evlenmediklerini sormuştu. Desdemona "Evet," derken tedirgindi. Papazların doğruyla yalanı anında anladıklarına inanarak büyümüştü o, ama Peder Stylianopoulos tepkisiz bir yüzle adlarını kilise defterine yazmıştı. Şimdi yine karşısında, kadehini bırakıyor, ayağa kalkıp takdis işlemini gerçekleştirmek üzere dualar eşliğinde elindeki kutsanmış suyla dolu şişeyi kapı ağzında sallıyor. Desdemona'nın burun kanatları yine kıpır kıpır. Papazın öğle yemeğinde ne yediğini hemen anlıyor. Haç çıkarırken kaldırdığı kollarının altından kötü bir koku yayılıyor. Onu uğurlarken nefesini tutmak zorunda, yoksa kusacak. "Teşekkür ederim Peder, teşekkür ederim." Stylianopoulos gidiyor, ama Desdemona'nın sıkıntısı sona ermiyor. Bu defa bahçedeki çiçek

diplerindeki gübre kokusunu, yan komşu Bayan Czeslawski'nin tenceresinde kaynayan lahananın kokusunu duyuyor. Birilerinin bir yerlerde hardal kavanozunun kapağını açtığından bile emin. Bütün kokular burnunda, bir eliyle ağzını kapatırken diğeriyle midesine bastırıyor.

O sırada bir kapı aralanıyor. Bu Sourmelina. Yüzünün yarısı pudralı ve allıklı, diğer yarısıysa yemyeşil. "Pis bir koku duyuyor musun?" diye soruyor.

"Evet, bütün kokuları duyuyorum."

"Tanrım.'"

"Ne oldu?"

"Bunun benim başıma geleceğini asla düşünmemiştim. Senin evet. Ama benim? Asla."

Ve şimdi, aynı gece saat yedide *Detroit Light Guard Armory*'deyiz. Salonun loş ışıkları altında iki bin kadar izleyici sıralara oturmuş. Seçkin işadamları hararetle tokalaşıyor. Üzerinde krem rengi yeni takım elbisesi ve sarı kravatıyla Jimmy Zizmo bacak bacak üstüne atmış oturuyor, iki renkli ayakkabıları gıcırdıyor. Gizemli bir birliktelik içindeki Lina ve Desdemona el ele tutuşmuş.

Heyecanlı yutkunmalar ve alkışlar arasında perde açılıyor. Sahnede üzerine buharlı bir gemi, iki büyük fabrika bacası, çimenler ve parmaklıklar çizilmiş bir pano var. Sahnedeki bir diğer önemli şey, salondan sahneye uzanan basamakların bittiği noktaya konulmuş, üzerinde FORD İNGİLİZCE OKULU ERİTME POTASI yazan gri renkli dev bir kazan. Etnik bir Avrupa melodisi çalmaya başlıyor ve birden koltukların arasındaki koridorda biri beliriyor. Balkanlar'a özgü bir ceket, bol bir pantolon giymiş, ayağında çizmeler. Omuzuna attığı sopanın ucunda bir çıkın. Tedirgin bakışlarla bir an durakladıktan sonra eritme potasına doğru yürüyor.

"Ama ne propaganda," diye söyleniyor koltuğunda Zizmo.

Lina, "Şışşt" diye onu susturuyor.

Şimdi potada erime sırası SURİYE'nin. Sonra İTALYA, sonra POLONYA, sonra NORVEÇ, sonra FİLİSTİN ve en sonunda YUNANİSTAN.

"Bak, bu Lefty."

Üzerinde işli *palikari* yeleği, kabarık kollu *poukomiso* gömleği, pilili *foustanella* eteğiyle, büyükbabam koridorda ilerliyor, potaya ulaştığında durup seyircilere dönüyor, ama parlak ışıklardan bir şey göremiyor. Sırrının heyecanı ile tutuşan büyükannemi de... O sırada ALMANYA omzuna dokunuyor, "*Macht schnell*. Özür dilerim, ama ilerle."

En ön sırada Henry Ford gösteriden hoşnut başını sallıyor. Bayan Ford kulağına bir şeyler fısıldamaya çalışıyor, ama Bay Ford elini sallayarak onu engelliyor. Martılarınkine benzeyen mavimsi gözleri sahneyi dolduran öğrencilerin yüzlerinde dolaşıyor. İngilizce öğretmenleri sahneye geliyor, ellerindeki dev kepçeleri kazana sokuyorlar. Işık kırmızıya dönüyor ve kepçeler kazanı karıştırmaya başlayınca bir yanıp bir sönmeye başlıyor ve sonra da sahne dumanlarla kaplanıyor.

Bu dumanın arasında öğrenciler kazana girip, üzerlerindekileri çıkarıp takım elbiselerini giyiyorlar. Lacivert yünlü takımını giyerken Lefty tamamen Amerikalı bir tonda "*Pardon me, excuse me*," diyor etrafındakilere. Kendini tam bir Amerikalı olarak hissediyor. Otuz iki dişini Amerikan usulü fırçalamış. Koltuk altlarına Amerikan deodoranı sürmüş. Şimdi kepçeler yukarı kalkıyor, kazan çalkalanıyor da çalkalanıyor.

... biri kısa biri uzun iki adam bir kenarda, ellerinde kâğıtlarla dikilirken ...

... büyükannemin yüzünde şaşkın bir ifade ...

... eritme potasındaki kaynama bitiyor. Kırmızı ışık parlak bir beyaza dönüyor. Orkestra "Yankee Doodle"ı çalmaya başlıyor. Ford İngilizce Okulu'nun mezunları bir bir kazandan dışarı çıkıyor. Lacivert ya da gri takım elbiseleriyle sahnedeler; ellerinde Amerikan bayrakları, salon alkıştan yıkılıyor.

Perde iner inmez Sosyolojik Çalışmalar Dairesi'nden iki kişi Lefty'nin yanına geliyor.

Büyükbabam, "Mezuniyet sınavını başarıyla verdim," diyor. "Doksan üç puan aldım ve bugün bir de banka hesabı açtım."

Uzun boylu konuşuyor, "Çok güzel."

"Ama ne yazık ki çok geç." Bu kısa olan. Cebinden bir küçük kâğıt çıkarıyor, o kâğıdın rengini her Detroit'li iyi bilir, pembe.

"Ev sahibiniz hakkında biraz araştırma yaptık Bay Stephanides. Adı Jimmy Zizmo. Poliste kaydı var."

"Benim bu konuda bilgim yok," diye cevap veriyor büyükbabam. "Mutlaka bir yanlışlık olmalı. İyi bir adamdır. Çok da çalışkan."

"Üzgünüm Bay Stephanides. Ama Bay Ford'un şaibeli kişilerle ilişkisi olanları fabrikasında istememesini herhalde anlayışla karşılarsınız. Pazartesi işe gelmenize gerek kalmadı."

Lefty bu ani şoku atlatmaya çabalarken kısa boylu eğiliyor, "Umarım bu size iyi bir ders olur. Yanlış adamlarla bir arada olmak insanı felakete götürür. Siz efendi birine benziyorsunuz Bay Stephanides. İltifat için söylemiyorum, gerçekten öylesiniz. Size mutluluk ve başarılar dileriz."

Birkaç dakika sonra Lefty karısının yanında. Onun herkesin gözü önünde boynuna sarılmasının şaşkınlığı içinde.

"Töreni beğendin mi?"

"Sevincimin nedeni sadece o değil."

"Ne oldu?"

Desdemona manalı manalı bakıyor kocasının gözlerine. Ama duruma netlik getiren Sourmelina oluyor, "Karın ve ben... Biz, ikimiz de hapı yuttuk."

MİNOTAURLAR

Bu, çok da benim alanıma girmeyen bir konu; pek çok hermafrodit gibi, ama tabii tümü değil, ben de çocuk sahibi olamıyorum. Evlenmeme nedenlerimden biri de bu. Utanç faktörünü bir kenara bırakırsak Dışişlerinde çalışmaya karar vermemin de nedenlerindendir bu. Hiçbir zaman uzun süre aynı yerde kalmak istemedim. Erkek olarak yaşamaya başladıktan sonra, annemle Michigan'dan ayrıldık ve o günden beri de oradan oraya taşınıp durdum. Bir ya da iki yıla kadar başka bir yere tayinim çıkar ve Berlin'den de ayrılırım, bu kesin. Üzüleceğim. Bir zamanlar ikiye bölünmüş olan bu şehir bana beni hatırlatıyor. Birleşebilme gayretimi, kendi *Einheit*'ımı. Irkçı bir nefretle hâlâ ikiye ayrılmış olan bir şehirden sonra, Berlin'de daha umutlu hissediyorum kendimi.

Belki de utanmam gerek, ama bunu bir kusur olarak görmüyorum. Bunun üstesinden gelebilmek için elimden geleni yapıyorum. *İnterseks Hareket* çocukluk çağında yaşanan jenital rekonfigürasyon operasyonlarına son vermeyi amaçlıyor. Aslında bu mücadelede ilk adım dünyayı –pediatrik endokrinologlar da dâhil olmak üzere ve hatta özellikle onları– hermafroditlerin jenital organlarının hastalıklı olmadığına ikna etmek. Her iki bin bebekten biri çifte cinsel organlı olarak doğuyor – gizli ya da aleni. Bu istatistiğin ışığında iki yüz yetmiş beş milyon nüfuslu Birleşik Devletler'i ele aldığımızda bu, yüz otuz yedi bin çifte cinsiyetli birey anlamına gelir.

Biz hermafroditler, diğer insanlardan farklı değiliz aslında. Politik bir tavrım yok bunu söylerken. Gruplardan hoşlanmam. Kuzey Amerika İnterseks Derneği'nin üyesiyim, ama hiçbir gösteriye katılmadığımı söylemeliyim. Kendi hayatımı yaşıyorum, kendi yaralarımı kendim sarmaya çalışıyorum. Bu harika bir yaşam biçimi değil. Ama ne yapalım, ben de böyleyim.

Tarihteki en ünlü hermafrodit? Ben? Bunu yazabilmek bile güzel, oysa daha gidilmesi gereken çok uzun bir yol var önümde. İşyerimde kapalı kutuyum, pek az dostum durumumu bilir. Kokteyllerde eski elçimizle yan yana geldiğimizde (o da Detroit'liydi) Tigers takımından söz ederdik. Berlin'de gerçeğimi bilenlerin sayısı bir elin parmağı kadar. Aslında bunu açığa vurmakta eskisinden iyiysem de hâlâ ısrarcı değilim. Bazı akşamlar ilk defa gördüğüm kişilere söyleyiveriyorum durumumu. Daha yakınlarıma karşıysa herhalde sonsuza kadar sessiz kalacağım.

Bu durum özellikle beni çeken kadınlar için geçerli. Hoşuma giden ve benden de hoşlandığı belli olan biriyle tanıştığımda hemen geri çekiliyorum. Berlin'de iyi kalite bir Rioja ile cesaret topladıktan sonra fiziki kusurumu unutup biraz umut peşinde kendimi dışarı attığım geceler az değil. Ismarlama dikilmiş takımım üzerimde, tabii Thomas Pink marka gömleğim de... Dış görünüşümden randevulaştığım kızın etkilenmemesi olanaksız (bu arada kruvaze ceketin altındaki spor salonlarında şişirilmiş kasları da unutmayalım). Ama sonuçta bol boxer donumu asla ayağımdan çıkaramam. Asla. Bir mazeret uydurup ayrılırım. Ve bir daha da onları aramam. Herhangi bir erkek gibi.

İşte yine aynı durumdayım. Bir kez daha deneyeceğim ve yapmam gerekeni yapmaya çalışacağım. Bu sabah bisikletlimi yine gördüm. Adını öğrenmeyi bile başardım üstelik. Adı Julie, Julie Kikuchi. Kuzey Kaliforniya'da büyümüş, Rhode Island Dizayn Okulu'ndan mezun, Künstlerhaus Bethanien'den aldığı bursla geçici olarak Berlin'de. Ama daha önemli bir haberim var: Cuma akşamı buluşuyoruz.

Bu sadece bir buluşma elbette, bir şey çıkacağı yok. Özel durumumdan, yıllardır içinde yaşadığım karmaşadan, gözlerden uzak kalma gayretimden tekrar söz etmeme gerek yok. Tabii aşktan kaçışımdan da.

Simültane döllenme altlı üstlü yatak odalarında, tiyatro sonrası, 24 Mart 1923'te sabahın erken saatlerinde gerçekleşti. Çok yakında işten kovulacağından habersiz büyükbabam, *Minotaur* oyunu için Family Tiyatrosu'ndan dört bilet ayarlamış. Desdemona önce gitmek istemiyor. Tiyatrolardan genellikle hoşlanmıyordu, özellikle de vodvillerden, ama sonunda oyunun Hellenik konusunun da etkisiyle ikna oldu ve yeni ipek çoraplarını, siyah elbisesini ve paltosunu giyip evin diğer üyeleriyle birlikte kaldırım kenarında park etmiş olan korkutucu Packard'a bindi.

Family Tiyatrosu'nda perde açılırken akrabalarım hikâyenin tümünü seyretmeyi umuyordu. Girit Kralı Minos'un nasıl Poseidon'a beyaz öküzü kurban etmekten vazgeçtiğini. Öfkeden kuduran Poseidon'un nasıl ceza olarak Minos'un karısı Pasifea'yı baştan çıkarıp bir öküzle seviştirdiğini. Bu birleşmeden doğan çocuğun, Asterius'un nasıl kafası öküz, vücudu insan biçiminde bir yaratık olduğunu. Ve Daedalus'u, o karmaşayı vesaire vesaire... Ama sahne ışıkları yanınca oyunun hiç de geleneksel bir hikâye anlatımında yol almayacağı hemen ortaya çıktı. Çünkü sahnede şu anda bacaklarını havaya kaldırmış dansçı kızlar vardı. Onlar gümüş rengi, dekolte bluzları, şeffaf elbiseleriyle flütlerin gizemli sesine hiç de uymayan bir şekilde şarkı söyleyip dans ettikten sonra Minotaur rolünü oynayan aktör yer aldı sahnede, kafasında *papier mâché* bir öküz maskesi. Klasik tiyatro yeteneği yoksunu aktör, yarı insan yarı hayvan karakteri tam bir sinema canavarı olarak oynadı. Böğürdü, davullar çaldı, dansçı kızlar çığlık çığlığa sağa sola kaçıştı. Minotaur onları kovaladı ve tabii yakaladı; hem de tek tek, sonra da her tarafı kan içindeki çaresiz kurbanlarını karanlıklara çekip yedi. Ve perde indi.

On sekizinci sırada oturan büyükannem, "Bu da müzedeki resimlerin durumundan farksız," diye fikrini beyan etti. "Maksat çıplaklığa mazeret uydurmak, sanatmış..."

İkinci perde başlamadan çıkmak istedi. Eve dönüldü. Dördü de yatağa gitmeden her geceki işlerini yapıyor. Desdemona çoraplarını yıkadı, koridordaki gece lambasını yaktı. Zizmo hazma iyi geldiğine inandığı bir bardak papatya suyu içti. Lefty paçalarını titizlikle üst üste getirdiği pantolonunu, ceketini asarken Sourmelina da yüzünü kremleyip makyajını çıkartıp yatıyor. Dördü de sanki oyun onları hiç etkilememiş gibi kendi hallerinde. Ama... Jimmy Zizmo ışığı kapatıp tek kişilik yatağına gidiyor. O da ne? Yatak dolu! Rüyasında dansçı kızları gören Sourmelina uykulu adımlarla yerdeki küçük halıyı geçip buraya gelivermiş. Ve şimdi de oyundan mısralar mırıldanarak düşsel kahramanlarının dublörü kocasının üzerine tırmanıyor. (Zizmo karanlıkta mırıldanıyor: "Gördün mü? Safra azaldı. Kunduz yağı iyi geldi.") Üst katta Desdemona uyumaya hazırlanıyormuş gibi yapmasa belki aşağıdan gelen sesleri duyabilirdi. Onca eleştirisine rağmen o da oyundan etkilenmişti. Minotaur'un o kaslı, vahşi görünüşlü kalçaları... O sere serpe uzanmış kurbanlar... Utanç içinde heyecanını saklamaya çalıştı. Lambayı kapattı. Kocasına iyi geceler diledi. Esnedi (bu da numara) ve arkasını döndü. Bu arada Lefty arkadan harekete geçti.

Şimdi o anı donduralım. Herkesi ilgilendiren (beni de) çok özel bir gece bu. Pozisyonları (Lefty sırtüstü, Lina yüzükoyun), durumu (gecenin gizemli karanlığı) ve asal nedeni (hibrid bir yaratıkla ilgili bir oyun) tekrar tespit etmekte yarar var. Ana babaların çocuklarına fiziksel özelliklerini geçirdikleri malum, ama bence daha fazlası da geçiyor, her çeşit şey: Motifler, senaryolar, hatta kaderler. Uykudaymış numarası yapan bir kıza ben de sinsice sokulmayacak mıydım ileride? Ve o işe de teatral bir oyun karışmayacak mıydı ve hatta sahnede ölen biri?

Bu kalıtsal soruları bir yana bırakıp biyolojik gerçeklere dönelim. Aynı yatakhaneyi paylaşan okullu kızlar gibi Desdemona ve Lina da

aynı günlerde âdet görmeye başlamıştı. O gece periyotlarının on dördüncü günüydü. Hiçbir termometre tarafından saptanmamış olsa da birkaç hafta sonraki bulantılar ve hassaslaşan burunlar bunun somut kanıtlarıydı. "Buna sabah bulantısı adını mutlaka bir erkek takmıştır," diyordu Lina. "Eve ancak sabahları gelen cinsten." Ama aslında bulantının saati yoktu, o saat taşımıyordu. Öğleden sonraları da, geceleri de kusuyorlardı. Hamilelik fırtınalı bir denizde sallanan gemi gibiydi, içinden bir türlü çıkılamayan bir gemi. Kendilerini yataklarına atıp fırtınanın dinmesini beklemeye başladılar. Yatak çarşafları, yastıklar, hava, dokundukları her şey, her şey onlar için bir bulantı nedeniydi. Kocalarının nefesine bile katlanamaz oldular. Yatakta olmadıkları anlarda el kol hareketleriyle onlara uzak durmalarını işaret ediyorlardı.

Hamilelik erkeklerde aşağılanmışlık hissi yaratmıştı. İçgüdüsel erkek gururu isyanının ardından doğanın bu üreme olayında kendilerine ne kadar küçük bir rol vermiş olduğunu fark edip beyhude çabalamaktansa, tam olarak anlayamadıkları bu patlamadan uzaklaşıp kendi köşelerine çekildiler. Karıları yatak odalarında debelenirken onlar da müzik dinleyip muhabbet etmek için *sala*ya ya da tavla oynayıp, siyaset konuşmak için Yunan mahallesindeki kafelere sığındı. Kahvede kimse kadınlardan söz etmiyordu, çünkü kaç yaşında olursa olsun, kendilerini eş olarak seçmiş kadına kaç çocuk vermiş olursa olsun oradakilerin hepsi bir anlamda hâlâ bekârdı. Konuşmalar hep aynı konuda kilitleniyordu: Türkler, Türklerin kötülükleri, Venizelos, Venizelos'un hataları, Kral Konstantin ve onun geri dönüş hikâyesi ve intikamı alınamayan Smyrna yangını.

"Peki kimse aldırıyor mu? Hayır!"

"Bu iş Bérenger'in Clemenceau'ya söylediği gibi bence. 'Petrolü elinde tutan dünyayı elinde tutar.'"

"Lanet olsun şu Türklere! Katiller, tecavüzcüler!"

"Hagia Sophia'nın kutsallığına el uzattılar ve şimdi de Smyrna'yı yaktılar."

Burada Zizmo itiraz ediyor: "Sızlanıp durma be! Savaş, Yunanlıların kabahatiydi."

"Ne?"

"Kim kimin yerini aldı?"

"Türkler aldı. 1453'te."

"Yunanlılar kendi ülkelerini bile yönetemiyor. Neden bir başkasına daha ihtiyaç duyuyorlar ki?"

O anda ortalık karışıyor. Adamlar ayaklanıyor, sandalyeler ters çevriliyor. "Sen de kim oluyorsun Zizmo? Lanet Pontuslu! Türk aşığı!"

"Ben sadece gerçeği söylüyorum," diye bağırıyor Zizmo. "Yangını Türklerin başlattığının hiçbir kanıtı yok. Bunu Türkleri suçlayabilmek için Yunanlılar yaptı."

Lefty kavgayı engellemek için araya giriyor. O günden sonra da Zizmo politik görüşlerini kendine saklıyor. Kahveye geldiklerinde asık bir yüzle kahvesini içerken bir yandan da uzay yolculukları ya da eski uygarlıklar üzerine saçma tezlerle dolu, tarihi geçmiş dergiler okuyor. Limon kabuğu çiğniyor ve Lefty'ye de tavsiye ediyor. Doğum beklentisi içinde iki erkek olarak dayanışma içinde birbirlerine sığınıyorlar ve bütün baba adayları gibi kafalarını tek meşgul eden şey para.

Büyükbabam Ford'daki işinden oluş nedenini Zizmo'ya hiç açıklamadı, ama Zizmo bunu tahmin edebiliyordu. Birkaç hafta sonra durumu telafi edebilmek için bir teklifte bulundu.

"Sadece öylesine dolaşıyormuşuz gibi davran."

"Tamam."

"Eğer durdurulursak konuşma."

"Tamam."

"Bu, Rouge'daki işinden çok daha iyi. Bana inan. Günde beş dolar hiçbir şeydir. Ve bu işte istediğin kadar sarmısak yiyebilirsin."

Packard'dalar, Elektrik Parkı'nın çevresindeki eğlence alanını geçtiler. Hava çok sisli, saat sabaha karşı üç. Dürüst olmak gerekirse o saatte eğlence alanında hiçbir hareket olamaz, ama ben kendi keyfimce bir şeyler eklemek istiyorum buraya. Her yer hâlâ açık, sis

birden açılıyor ve büyükbabam bir an için aşağı doğru kayan bir roller-coaster görüyor. Ucuz bir sembolizm, evet. İşte şimdi realizmin katı kurallarına dönüyorum, bu da şu demek: Hiçbir şey görünmüyor. İlkbahar sisi yeni açılan Belle Isle köprüsünü tamamen kucaklamış. Sokak lambalarının sarı cam küreleri kutsal bir haleyle sarılmış gibi parlıyor.

"Bu saatte bu trafik," diyor Lefty şaşkın bir sesle.

"Evet," diye cevap veriyor Zizmo. "Burası geceleri pek revaçtadır."

Köprü onları yumuşacık bir eğriyle havalandırıp biraz aşağılardaki karşı yakaya bırakıyor. Detroit Nehri'ndeki terliksi hayvan şeklindeki adayla (Belle Isle) Kanada arasında bir kilometrelik bir mesafe bile yok. Gündüzleri her yer piknik yapanlarla, gezinip eğlenenlerle dolu. Çamurlu kıyılarında bir yığın balıkçı teknesi. Kiliseler çadırlar kuruyor çayırlarda. Ama gece basınca her şey değişiyor. Kuytu köşeler âşıklara yuva oluyor. Gizli işleri kovalayan arabalar geçip gidiyor köprüden. Zizmo karanlıkta ilerliyor, sekizgen mesire yerlerini ve İçsavaş Kahramanı Anıtı'nı geçiyorlar ve bir zamanlar Ottawa kabilesinin yaz kamplarını kurduğu ormanlık araziye yöneliyorlar. Sisin rutubeti silecekleri yalıyor. Huş ağaçlarının tüycükleri mürekkep rengi gecenin içinde dağılıyor.

1920'de arabaların çoğunda dikiz aynası yoktu. Zizmo durmadan, "Etrafı kolaçan et," diyor ve sık sık dönüp arkaya bakıyor, içi takip edilip edilmediklerinin kaygısıyla dolu. Bu ruh halindeki Zizmo tatmin olana kadar Central Avenü'yü ve Strand'i geçip adada üç tur atıyorlar. Sonunda kuzeydoğu ucunda arabayı Kanada'ya dönük bir pozisyonda durduruyor.

"Niye durduk?"

"Bekle ve gör."

Zizmo farları üç defa açıp kapatıyor. Arabadan çıkıyor. Lefty de arkasından. Karanlığın içinde, nehirden gelen sesleri, dalgaları, sis düdükleri öttüren şilepleri dinleyerek kımıldamadan duruyorlar. Başka bir ses daha duyuluyor, uzaklardan gelen homurtulu bir ses. "Bir

ofisin var mı?" diye soruyor büyükbabam. "Ya da depon?" "Benim ofisim burası." Zizmo kollarını iki yana açıyor, sonra Packard'ı gösteriyor, "Bu da benim depom." Homurtu yaklaşıyor, büyükbabam gözlerini kısarak ileri bakıyor. Cebinden çıkardığı kayısı kurusunu yerken Zizmo, "Eskiden demiryolunda çalışırdım," diyor. "Çok uzaklarda, Utah'ta. Belimi sakatladım ve aklım başıma geldi." Homurtu neredeyse yanı başlarında. Zizmo bagajı açıyor. Ve şimdi sisin içinde kıçtan takma motorlu, içinde iki kişi olan bir tekne beliriyor. Motoru kapatıyorlar, tekne sazlıklara doğru kayıyor suyun üzerinde. Zizmo, adamlardan birine bir zarf uzatıyor. Diğer adam tekneyi örten muşambanın üzerindeki çerçöpü eliyle temizleyip muşambayı kenara çekiyor. Ay ışığında özenle yan yana dizilmiş on iki ahşap kasa ortaya çıkıyor.

"Gördüğün gibi şimdi kendi demiryolu işimi yapıyorum," diyor Zizmo. "Haydi, boşaltmaya başla."

Jimmy Zizmo'nun tam olarak ne iş yaptığı artık aşikardı. Suriye'den kayısı kurusu, Türkiye'den helva, Lübnan'dan bal ithal etmiyordu o. O, Ontario'dan Hiram Walker viskisi, Quebec'ten bira ve St. Lawrence Nehri yoluyla Barbados'tan rom ithal ediyordu. İçki düşmanı olmasına rağmen kaçak içki alıp satıyordu. Birkaç dakika sonra uzaklaşırlarken Lefty'ye dönüp, "Bu *Amerikani* güruhunun tamamı sarhoşsa ben ne yapabilirim?" diyerek kendini mazur göstermeye çalıştı.

Lefty öfkeyle bağırdı, "Bana bunu söylemeliydin. Eğer yakalanırsak vatandaşlık hakkım yanar ve beni gerisingeri Yunanistan'a postalarlar."

"Başka şansın var mı? Daha iyi bir iş? Ve şunu unutma. Senin de, benim de, ikimizin de bebekleri yolda."

Böylece büyükbabamın hayatının kanunsuz dönemi başladı. Takip eden sekiz ay boyunca Zizmo'nun saçma sapan saatlere yayılan kaçak içki işinde çalıştı; gece yarısı uyanıyor, akşam yemeğini şafak sökerken yiyordu. Bu arada işin jargonunu da kaparak kelime dağarcığını zenginleştirdi. İçkiye "kafalık", "bingo", "sincap suyu",

"maymun yemi"; kaçak içki içilen yerlere "kafahane", "maden", "rom deliği", "kupacı" demeyi öğrendi. Şehirdeki *domuz ağıllarının* tümünün yerini biliyordu; vücutları tahnit sıvısıyla değil de cinle dolduran cenaze evlerini, kutsal şaraptan daha başka şeyler sunan kiliseleri, koca kavanozları mavi *Barbicide* yerine *mavi harabeyle* dolu berber dükkânlarını... Lefty artık Detroit Nehri kıyılarıyla ve onun korunaklı küçük koylarıyla, gizli iskeleleriyle iyice haşır neşirdi. Beş yüz metredeki polis motorlarının sesini anında tanıyordu. Kaçak içki işi çok karışık bir işti. Piyasayı elinde tutan Mor Çete ve Mafya, amatör kaçakçılara göz yumuyordu – Kanada'ya günlük turlar, gece yarısı tekne gezisine çıkmalar, eteklerinin altında galonluk mataralarla gemilere binip Windsor'a gidip gelen kadınlar. Kendi ihtiyacı kadarıyla yetinenler onlar için bir tehdit değildi. Ama Zizmo çoktan çizmeyi aşmıştı.

Haftada beş altı defa işe çıkıyorlardı. Packard'ın bagajı dört, perdeyle önü kapatılan arka koltuğu sekiz kasa içki alabiliyordu. Zizmo kural nizam tanımıyor, kimseden korkmuyordu. İşe giriş hikâyesini şöyle anlatırdı: "İçki yasağı için oy verdiklerinde hemen kütüphaneye gidip haritaya baktım ve aradığımı buldum. Michigan ve Kanada sanki dudak dudağa. Hiç zaman kaybetmeden gidip Detroit'e bir bilet aldım. Buraya geldiğimde meteliksizdim. Derhal Yunan mahallesindeki çöpçatan bürosuna başvurdum. Lina'nın araba kullanmasına neden izin veriyorum? Çünkü parasını o verdi." Kendinden memnun bir gülüş, ama bunun ardından aklına gelenler yüzünün yeniden asılmasına neden oluyor. "Kadınların araba kullanması aslında hoşuma gitmiyor... Ve şimdi bir de oy vermeye kalkıyorlar." Homurdanıyor. "Geçen gün gittiğimiz oyunu hatırlıyor musun? Bütün kadınlar öyledir. Fırsatını buldular mı öküzle bile boynuzlarlar insanı."

"O sadece bir hikâyeydi Jimmy." Bu Lefty. "Orada olanlarla gerçek hayatı değerlendiremezsin."

"Nedenmiş?" diye devam ediyor Zizmo. "Kadınlar bizim gibi değildir. Onlar şehvet düşkünüdür. Ve bu durumda yapılacak en iyi şey onları bir labirente kapamaktır."

"Sen ne diyorsun?"

Zizmo gülüyor, "Yani gebe bırakmak."

Gerçekten de bir labirentti bu. Desdemona bir o tarafa bir bu tarafa dönüyor; bir sağ yanını, bir sol yanını deneyerek rahat bir yatış pozisyonu bulabilme peşinde. Yatağından hiç ayrılmadan, kendinden önce buralara düşmüş kadınların kemiklerine basa basa hamileliğin karanlık koridorlarında dolaşıyor. En başta (son günlerde aniden aşırı derecede benzemeye başladığı) annesi Euphrosyne'nin sonra büyükannelerinin, büyük halalarının, büyük teyzelerinin, onlardan çok çok öncekilerin ve hatta tarih öncesi zamanları da geçerek rahmi lanetlenmiş Havva'nın... Desdemona, bu kadınların hepsini tek tek tanıyormuşçasına onların acılarını, şaşkınlıklarını, korkularını, koruyuculuklarını, öfkelerini, umutlarını paylaşıyordu. Onların yaptığı gibi elini karnına koyuyor, kendini dünyayı kaldıracak kadar güçlü hissediyordu, yüreği gurur doluydu ve tam o sırada sırtına kramp giriyordu.

Şimdi size bu hamileliği zamanın akışı içinde aktarayım. Yorganı dirseklerine kadar çekip sırtüstü yatan Desdemona sekizinci haftada. Pencerelerden günün değişen ışıkları altında değişik yansımalar gelip geçiyor. Vücudu kıpır kıpır, bir yan, bir sırtüstü, bir yüzükoyun yatıyor, yatak örtüsünün şekli hep değişmekte. Yün battaniye bir üste çekiliyor, bir tekmelenip atılıyor. Yatağın kenarındaki masada itilip çekilen yiyecek tepsileri... Bütün bu cansız nesnelerin çılgın dansının arasında Desdemona'nın durmadan kıpırdayan vücudu her şeyin merkezi olmaya devam ediyor. Göğüsleri şişiyor, göğüs uçları kararıyor. On dördüncü haftada yüzü tombullaşmış, işte sonunda çocukluğumun *yaya*sı olmaya başlıyor. Yirminci haftada göbek çukurundan aşağı doğru inen gizemli bir çizgi beliriyor. Karnı patlamış mısır gibi şişmeye başlıyor. Otuzuncu haftada saç telleri kalınlaşıp cildi şeffaflaşıyor. Önceleri kustuğu için sararıp solan yüzü düzeliyor ve hatta parlıyor, pırıl pırıl parlıyor. Kilo aldıkça hantallaşıyor. Artık yüzükoyun yatamıyor. Öylece hareketsiz şişiyor da şişiyor. Penceredeki ışık oyunları aynen devam ediyor. Otuz altıncı haftada kendini

koza gibi çarşaflara doluyor. Çarşaflar bir aşağı bir yukarı, bir o yana bir bu yana. Aralarından yorgun, karmakarışık, bıkkın, sabırsız yüzü görünüyor. Gözlerini açıyor. Bağırıyor.

Lina, varisten kaçınabilmek için bacaklarını keten tohumu lapasıyla sardı. Ağzında kötü bir koku olmasın diye yanı başında daima bir kutu nane bulundurdu. Her sabah endişeyle alt dudağını ısırarak kilosunu kontrol etti. Aslında bu tombul halini sevmişti, ama daha sonrası için endişe duyuyordu. "Göğüslerim asla eskisi gibi olmayacak. Biliyorum. Torbaya dönecekler. *National Geographic* dergisindekiler gibi." Hamilelik ona kendini hayvanımsı hissettirdi. Böyle alenen, herkesin gözü önünde çoğalmak utanç vericiydi. Uğradığı hormon seliyle yüzü ateş gibiydi. Terledi, makyajı aktı. Bu iş tamamen daha ilkel üreme dönemlerinden bir mirastı. Bu onu başka hayat biçimlerini düşünmeye itti. Yumurtlayan dişi arıları düşündü. Geçen bahar arka bahçede kendine yuva kazan yan komşunun *Collie*'sini düşündü.

Tek kaçış aracı radyoydu. Yatakta, kanepede, banyo küvetinde, her yerde kulaklıklarını taktı. Yaz geldiğinde küçük antenlisini dışarı çıkarıp kiraz ağacının altında oturdu. Zihnini müzikle doldurarak vücudundan kaçtı.

Dokuzuncu ayda, bir ekim sabahı, Hurlbut Sokağı 3467 numaranın önünde bir araba durdu ve ince uzun bir adam aşağı indi. Elindeki kâğıda bakıp adresin doğru olup olmadığını kontrol etti, eşyalarını aldı –şemsiye, el çantası– ve şoförün ücretini ödedi. Şapkasını çıkarıp sanki yapması gereken işlerin listesini okuyormuş gibi uzun uzun içine baktı. Sonra şapkasını başına taktı ve kapıya doğru ilerledi.

Kapının çalınışını Desdemona da Lina da duydu, kapı önünde buluştular.

Kapı açıldığında adam karşısındaki bu ikiz göbeklere şaşkınlıkla baktı.

Bu, Doktor Philobosian'dı. Gözleri artık sağlıklı, sinekkaydı tıraş olmuş, sanki acıları bir parça hafiflemiş. "Adresinizi saklamıştım," dedi. Doktoru içeri aldılar ve o da hikâyesini anlattı.

Giulia'da, gerçekten de bir göz hastalığı kapmıştı, ama doktor oluşu onun Yunanistan'a geri gönderilmesini engellemişti. Ne de olsa Amerika'nın doktorlara ihtiyacı vardı. Doktor Philobosian, Ellis Adası'ndaki hastanede bir ay kaldıktan sonra Ermeni Kurtuluş Derneği'nin yardımıyla ülkeye kabul edilmişti. On bir ay boyunca, şehrin doğu yakasında bir optometrist için gözlük camı hazırlayarak New York'ta yaşamış ve kısa süre önce Türkiye'deki mallarının bir kısmını geri alınca Ortabatı'ya gelmeye karar vermişti. "Burada muayenehane açacağım," diyordu, "New York'ta yeterince doktor var."

Nishan Philobosian o akşam yemeğe kaldı. Kadınlar içinde bulundukları kritik duruma rağmen ellerinden geleni yapıyordu konuklarını ağırlamak için. Şiş bacaklarını sürüyerek kuzu kızartma, pilav, domatesli bamya, salata, sütlaç tabaklarını taşıyorlar sofraya. Daha sonra Desdemona Yunan usulü kahve pişirip küçük fincanlara koyup getiriyor. Hepsi de köpüklü... Doktor yan yana oturan erkeklere bakıyor, "Yüzde bir... Bunun aynı gecede olduğundan emin misiniz?"

Sigarasını içerken Sourmelina, "Evet," diyor. "Galiba o gece dolunay vardı."

"Bir kadının hamile kalabilmesi yaklaşık beş altı ay alır. Bu durumda sizin aynı gece hamile kalmanız gerçekten de çok küçük bir olasılığın gerçekleşmesi anlamına geliyor. Yüzde bir."

"Yüzde bir mi?" diyen Zizmo Sourmelina'ya baktı, ama o başını çevirdi.

"Her şey Minotaur'un yüzünden," diye şaka yaptı Lefty.

"O oyundan söz etme," diye azarladı Desdemona.

Lina soruyor: "Neden bana öyle bakıyorsun?"

"Bakamaz mıyım?" diye cevap veriyor kocası.

Sourmelina aldırmadan ağzını peçetesine siliyor. Gergin sessizliği kadehine şarap koyan Doktor Philobosian bozuyor:

"Doğum büyüleyici bir olay. Şu sakatlıkları ele alalım mesela. Eskiden insanlar bunların annelerin hayallerinin sonucu olduğuna inanırdı. İlişki sırasında annenin baktığı, ya da düşündüğü şeyin etkisine inanılırdı. Şam'da anlatılan bir hikâyeye göre kadının birinin

başucunda Yahya Peygamber'in bir resmi varmış, tabii peygamberin üzerinde her zamanki gibi kıllı gömleği. Kadıncağız ilişki sırasında resme bakmış. Dokuz ay sonra da bebeği doğmuş, her yanı kılla kaplı bir bebek."

"Böyle bir şey olamaz, değil mi?" diye telaşla soruyor Desdemona.

Ama Doktor Philobosian kendini konuya kaptırmış, devam ediyor. "Bir başka hikâye daha var. İlişki sırasında eli bir kurbağaya değen bir kadının hikâyesi. Bebek patlak gözlü ve siğillerle kaplı olarak doğmuş."

"Bunu tıbbi kitaplarınızda mı okudunuz?" Desdemona'nın sesi çok gergin.

"Paré'nin 'Canavarlar ve Mucizeler' kitabında bolca var tabii bu hikâyelerden. Kilise de bu konuyla ilgilenmiş. Cangiamilla rahim içi vaftizlerden söz eder. Diyelim ki bir canavar doğurmaktan korkuyorsunuz, çaresi var. Kutsanmış suyla dolu bir şırıngayı rahim içine boşaltıyorsunuz ve böylelikle bebeği daha doğmadan vaftiz ediyorsunuz."

Karısının endişeyle başını öne eğdiğini gören Lefty, "Endişelenme Desdemona," diyor. "Doktorlar artık böyle şeylere inanmıyor."

"Pek tabii," diye onaylıyor Doktor Philobosian. "Bunların tamamı saçmalık ve karanlık çağlara dayanıyor. Bugün sakatlıkların çoğunun kan akrabalığı olan ebeveynlerden kaynaklandığını biliyoruz."

"Neden dediniz?" Bu Desdemona.

"Aile içi evlilik demek istedim."

Desdemona'nın yüzü bembeyaz.

"Bu pek çok sakatlığa neden oluyor. Zekâ geriliği, hemofili... Romanoflara bir bakın. Ve diğer kraliyet ailelerine. Hepsi sakat, bozulmuş."

Daha sonra bulaşık yıkarken Desdemona, "O gece ne düşündüğümü hatırlayamıyorum," dedi.

"Ben hatırlıyorum, sağdan üçüncü olanı. Kızıl saçlıyı."

"Benim gözlerim kapalıydı."

"O zaman endişe etmene gerek yok."

Desdemona konuştukları duyulmasın diye suyu biraz daha açtı. "Ve şu diğer şey... kan... kan..."

"Kan akrabalığı mı?"

"Evet. Bebeğin sakat olacağını nereden biliyorlar?"

"Doğana kadar kimse bilmiyor."

"*Mana*!"

"Kilise neden kardeşlerin evlenmesine izin vermiyor sanıyorsun? Birinci kuşak kuzenlerin bile evlenebilmek için izin alması gerekir."

"Ben şey sanıyordum... şey..." Desdemona ne diyeceğini bilemiyordu.

"Endişelenme," dedi Lina. "Doktorlar daima abartır. Eğer aile içi evlilik bu kadar kötü olsaydı şimdi hepimizin altı kollu ve bacaksız olmamız gerekirdi."

Ama Desdemona endişeleniyordu. Bithynios'u düşündü, sakat çocukları hatırlamaya çalıştı. Melia Salakas yüzünün orta kısmı olmayan bir kız çocuk doğurmuştu. Erkek kardeşi Yiorgos ise hayatı boyunca sekiz yaşında kalmıştı. Acaba kılla kaplı bebekler doğmuş muydu? Ya da patlak gözlüler... Annesinin ona köyde doğan tuhaf bebeklerden söz ettiğini hatırlıyordu. Her kuşakta olmasa da vardı böyle tuhaflıklar, bir yanı sakat ya da eksik bebekler. Ama Desdemona tam olarak hatırlayamıyordu. Annesi de fazla belirgin şeyler söylememişti galiba. Tek hatırladığı böyle tuhaflıklarla doğan bebeklerin sonlarının iyi olmadığıydı. Ya intihar, ya kaçma, ya dilenme; panayırlara düşenler bile olmuştu, Bursa kerhanelerine de... Lefty geç saatlerde iş peşindeyken Desdemona yatağında bu hikâyelerin detaylarını hatırlamaya çalıştı, hayır olmuyordu. Çok zaman geçmişti ve onları sorabileceği biri de yoktu, annesi Euphrosyne Stephanides artık yaşamıyordu. Hamile kaldığı geceyi bin kere düşündü, neler yapmıştı? Yanındaki yastığı Lefty'nin o gece durduğu yere koydu, yan döndü. Odaya baktı. Duvarlarda resim yoktu. Kurbağaya filan da dokunmamıştı. "Ne gördüm ben?" diye sordu kendi kendine. "Hiçbir şey."

Sinir içinde sıkılıp gerilen sadece o değildi. Size gerçekleri tam olarak açıklamam gerekiyor, çünkü Ortabatı'da yer alan bu Yunan oyununun aktör ve aktrisleri içinde en büyük maskeyi Zizmo taşıyordu. Son aydaki hislerini ve davranışlarını bir gözden geçirelim. Baba olacağı için heyecanlı mıydı? Eve yararlı bitkisel çaylar, bitki kökleri getiriyor muydu? Hayır, getirmiyordu. Doktor Philobosian'ın ziyaretinden sonra Zizmo değişmeye başlamıştı. Belki de bunun nedeni Doktor'un aynı zamanda döllenmiş bebekler hakkında anlattıklarıydı. Yüzde bir bir olasılık... Belki de Zizmo'nun içe kapanışının, hamile karısını kuşkulu bakışlarla süzmesinin nedeni buydu. Belki de beş aylık bir hareketsizlikten sonra tek bir ilişkiyle başarılı bir hamileliğin yakalanmasına artık inanamıyordu. Zizmo karısından kuşkulanıyor muydu? Zizmo yaşlandığını mı düşünüyordu? Ve aldatıldığını...

1923 yılı sonbaharında Minotaurlar ailemin kâbusu oldu. Desdemona'ya kanlar içinde, her yanları kılla kaplı çocuklar olarak göründüler. Zizmo'nun canavarı şu yeşil gözlü olandı. Gecenin karanlığında dikilmiş kaçak içkiyi beklerken nehrin içinden görünüyordu ona. Packard'la yol kenarında dururken yüzdüğü yerden çıkıyor ve yüzü ön cama yansıyordu. Gün doğmadan önce eve döndüğünde onu, o yeşil gözlü canavarı, genç, sırlarla dolu karısının yanında yatarken buluyordu, ama sonra Zizmo gözlerini kırpıyor ve canavar kayboluyordu.

Kadınlar sekizinci aya girdiğinde ilk kar yağdı. Lefty ve Zizmo, Belle Isle kıyısında beklerken eldiven ve atkı takıyorlardı. Ne kadar sıkı giyinirse giyinsin büyükbabam ürperiyordu. Son ayda iki defa polise yakalanma tehlikesi geçirmişlerdi. Kıskançlık krizleri içindeki Zizmo hata üstüne hata yapıyordu; randevu saatlerini karıştırıyor, gerekli düzenlemeleri yapmadan indirme noktaları seçiyordu. Daha da kötüsü Mor Çete şehirdeki kaçak içki işinin tümünü elinde tutmaya karar vermişti. Yakalanmaları an meselesiydi.

Aynı dakikalarda Hurlbut'ta bir kaşık sallanıyordu. Bacakları keten tohumu lapasıyla sarılı Sourmelina sırtını dolaba dayamış

Desdemona'nın benim doğumumla sona erecek olan kehanetlerinin ilkini dinlemeye hazırlanıyor.

"Bana kız olacağını söyle."

"Herhalde kızın olmasını istemiyorsundur. Kız demek bela demektir. Oğlanlarla dolaşmaya başladıklarında endişelenirsin. Drahoma ayarlamak, iyi bir koca bulmak..."

"Amerika'da drahoma yok Desdemona."

Kaşık sallanmaya başlıyor.

"Eğer erkek dersen seni öldürürüm."

"Demek dövüşeceğin bir kızın peşindesin."

"Hayır, konuşacağım."

"Seveceğin bir oğlana ne dersin?"

Kaşık daha büyük salınımlar yapmaya başladı.

"Bu bir...bir..."

"Ne?"

"Para biriktirmeye başla."

"Evet?"

"Pencereleri, kapıları kilitle."

"Öyle mi? Gerçekten mi?"

"Dövüşe hazır ol."

"Şey mi diyorsun?"

"Evet. Bir kız. Kesinlikle."

"Tanrım, sana şükürler olsun."

... Ve dolaplar temizleniyor. Bebek odasının duvarları beyaza boyanıyor. Hudson mağazasından birbirinin aynı iki beşik geliyor. Büyükannem onları bebek odasına yerleştiriyor ve kendisininkinin erkek olması ihtimaline karşın araya bir battaniye asıyor. Dışarı çıkıyor, gece lambasının yanında durup dua ediyor: "Yüce Tanrım lütfen bebeğimde hemofili olmasına izin verme. Lütfen. Sana yalvarıyorum, bir daha asla hamile kalmayacağım."

Otuz üçüncü hafta. Otuz dört. Rahim havuzunda yüzen bebekler başları aşağıda dünyaya gelmeye hazır. Ama hamilelikleri aynı döneme

denk gelen Desdemona ve Sourmelina sonunda ayrıldı. 17 Aralık'ta radyoda bir oyun dinlerken Sourmelina kulaklıklarını çıkardı ve ağrıların başladığını haber verdi. Üç saat sonra da Doktor Philobosian'ın yardımıyla, Desdemona'nın kehanetini doğru çıkararak bir kız çocuğu doğurdu. Bebek bir kilo dokuz yüz gram ağırlığındaydı ve bir hafta kadar kuvözde tutulması gerekiyordu. "İşte görüyorsun," dedi Lina. "Bak bebeğin saçları kızıl değil siyah, Doktor Phil yanıldı."

Jimmy Zizmo kuvöze yaklaştı. Şapkasını çıkarıp eğildi bebeği incelemek için. Korkuyor muydu? Bebeğin solgun yüzü onun kuşkularını doğruluyor muydu? Ya da tatmin edici cevaplar buluyor muydu o yüzde? Bir eş neden hep ağrı, hastalık bahanesine saklanırdı? Ya da neden kendi erkekliğinin kanıtlanması için hep onu tedavi etmek zorunda kalmıştı? (Her ne olursa olsun, bu çocuk onundu. Bu yüzde Sourmelina'yı hatırlatan pek az şey vardı. Kalıtım, bir zar oyunu, kesinlikle.)

Tüm bildiğim şu: Zizmo'nun sonu kızını gördükten kısa süre sonra geldi. Doğumun ikinci haftasının başında Lefty'ye, "Hazırlan, bu gece işimiz var," dedi.

Ve şimdi göl kıyısındaki bütün evler Noel ışıkları içinde. Rose Terrace'ın çimenleri karla kaplı, Dodge malikânesi sahipleri kuzeyden getirttikleri on iki metre boyundaki ağaçla övünüyor. Çamın etrafındaki minyatür dört kapılı Dodge'ların içinde orman perileri. Noel Baba'nın şoförü bir geyik. (Henüz Rudolph icat edilmemiş, dolayısıyla geyiğin burnu kırmızı değil.) Malikânenin kapılarının arkasından kahverengi-siyah bir Packard geçiyor. Sürücü bakışlarını ileriye dikmiş. Yanında oturan adam bu şahane eve bakıyor.

Jimmy Zizmo zincirli lastikler yüzünden arabayı oldukça yavaş sürüyor. E. Jefferson'u, Elektrik Parkı'nı, Belle Isle Köprüsü'nü geçip Jefferson Avenü boyunca Detroit'in Doğu Yakası'nda ilerliyorlar. (Ve işte şimdi benim için en önemli yerlerden birindeler. Grosse Pointe'te. Şurası Stark'ların evi, Clementine Stark'la üçüncü sınıfa başlamadan önceki yaz ilk öpüşme denemelerini yaptığımız yer. Ve

burası da Baker & Inglis Kızlar Okulu'nun tepeden göle bakan binası.) Büyükbabam, Zizmo'nun Grosse Pointe'e malikâneleri seyretmeye gelmediğinin farkında. Gergin bir ruh hali içinde Zizmo'nun kafasından geçenleri tahmin etmeye çalışıyor. Rose Terrace'ın az ötesinde göl kıyısı karanlık, ıssız bir donuk kitle olarak uzanıyor. Buzlar yığın yığın. Zizmo kıyıyı izleyip yazın teknelerin suya indirildiği bir boşluğa gelince buraya girip arabayı durduruyor.

"Buzda mı gideceğiz?" diye soruyor büyükbabam.

"Şu anda Kanada'ya en çabuk böyle gidebiliriz."

"Başarabileceğimizden emin misin?"

Büyükbabama cevap olarak Zizmo kapıyı açıyor, bu gerekirse kaçışı kolaylaştırmak için. Packard'ın ön tekerlekleri buzun üstünde. Sanki gölün tüm yüzeyi bu temasla titriyor. Bir çıtırtı duyuluyor, buzun dişler arasında kırılışı gibi. Arka tekerlekler de buza oturuyor ve donmuş göl yüzeyi sakinleşiyor.

Bursa'dan bu yana dua etmemiş olan büyükbabam yeniden Tanrı'ya yakarmaya hazırlanıyor. St. Clair Gölü tamamen Mor Çete'nin kontrolü altında. Arkasına saklanılacak bir ağaç ya da kaçılacak yan yollar yok burada. Tırnaksız baş parmağını ısırıyor.

Ay ışığı olmadığı için önünde sineklerin uçuştuğu farların ışığında tek görebildikleri üzerinde tekerlek izleri olan beş metrelik mavimsi renkte buzdan bir yüzey. Gözlerinin önünde dönüp duruyor kar tanecikleri. Zizmo kolunun ucuyla buğulanan ön camı siliyor. "Kararmış buzlara dikkat et," diyor.

"Ne?"

"Bu oraların ince olduğunu gösterir."

Ve ilk kırılgan alan beliriyor. Burası balık sürülerinin yukarı çıkma gayretiyle buzu zayıflattıkları yer. Zizmo onun etrafını dolanıyor. Ama az sonra yenisi beliriyor ve tam aksi yöne dönmesi gerekiyor. Sağ. Sol. Sağ. Sol. Packard diğer araba tekerleklerinin izleri arasında yılanımsı hareketlerle dolanıyor. Sonunda bir buz kitlesi önlerini kesiyor, geri dönmeleri gerek. Mermer gibi pürüzsüz buzun üzerinde, karanlığın ortasında yeniden sağa, şimdi sola, şimdi geriye, şimdi

ileriye. Zizmo eğilip farların öldüğü noktaya bakıyor dikkatle. Büyükbabamın eli kapı kolunda, buzdan ses gelip gelmediğini dinliyor.

... Ama şimdi, motorun sesini bastıran başka bir ses yükselmeye başlıyor. O sırada büyükannem şehirde karabasanlar içinde. Kendini yeniden *Giulia*'da görüyor. Kaptan Kontoulis bacaklarının arasında eğilip korsesini çıkarıyor. İpleri çözüp korseyi aşağı çekiyor, sigarasının dumanı kopça deliklerinin arasında dolanıyor. Desdemona böyle aniden çırılçıplak kalmaktan ötürü utanç içinde yere bakıyor, kaptansa pek memnun hayatından, büyülenmiş. Kalın bir halat yumağının içine girip kayboluyor. O sırada Lefty çıkıyor ortaya, düşünceli. İpin ucunu yakalayıp geri çekmeye başlıyor ve sonra:

Ağrı. Düşsel bir ağrı. Hem var hem de yok, nöronlar yanıyor. Desdemona'nın derinliklerinde bir balon patlıyor. Cankurtaran filikası kanla dolarken kalçalarından aşağı ılık sular iniyor. Lefty halata kuvvetle asılıyor, yine asılıyor. Kaptanın yüzüne sıçrıyor kan damlaları, hemen şapkasını öne eğiyor kendini korumak için. Desdemona bir çığlık atıyor, filika sallanıyor, sonra bir patlama duyuluyor, tuhaf bir acı duyuyor, sanki vücudu ikiye ayrılıyor ve bakıyor, o da ne, ipin ucunda çocuğu var. Küçük, morumsu bir kas kümesi. Bacakları arıyor, bulamıyor; kolları arıyor, yok ve o sırada küçük bir baş beliriyor. Hilal gibi açılan dişli bir ağız, gözler yok, kaşlar yok, burun yok. Sadece dişler, açılıp kapanan iki diş dizisi.

Desdemona çırpınarak uyanıyor. Gerçek hayattaki yatağının da ıpıslak olduğunu anlaması biraz zaman alıyor. Suyu boşalmış ...

... Packard'ın farları buzu aydınlattıkça akü de bitiyor. Her iki kıyıdan eşit uzaklıkta bir noktadalar. Tepelerinde gökyüzü orasında burasında ilahi ışıkların göz kırptığı kapkaranlık bir çanak. Buraya nasıl, hangi yoldan geldiklerini bilemiyorlar, kim bilir kaç defa döndüler?... Donmuş arazi izlerle dolu. Ön tarafı buza gömülmüş, kapıları kurşunla delik deşik olmuş eski araba enkazlarının yanından geçiyorlar. Etrafa yayılmış dingiller, jant kapakları ve bir iki de stepne. Karanlık ve durmadan yağan kar büyükbabama oyunlar oynuyor. İki defa bir araba konvoyunun üzerlerine geldiğini sanıyor. Arabalar

onlarla oyun oynuyor, bir öndeler, bir arkada, hızla yaklaşıp hızla uzaklaşıyorlar. Acaba gerçekler mi? Ve şimdi Packard'dan başka kokular geliyor; deri, viski ve büyükbabamın deodoranının kokusunu bastıran yoğun bir metalik koku. İşte tam o sırada Zizmo buz gibi bir sesle, "Her zaman merak ettiğim bir şey," diyor. "Neden hiç kimseye Lina'nın kuzenin olduğunu söylemiyorsun?"

Bu ani ve beklenmedik soru büyükbabamı şaşırtıyor. "Bir sır sakladığımız yok," diyor.

"Öyle mi? O halde neden hiç bunu söylediğinizi duymadım?"

"Bizim geldiğimiz yerde zaten herkes birbirinin kuzenidir," diye Lefty işi şakaya vurmaya çalışıyor. Sonra tekrar konuşuyor, "Daha ne kadar yolumuz var?"

"Hâlâ Amerika'dayız, biraz daha gideceğiz."

"Onlarla nasıl buluşacağız?"

"Onları biz bulacağız. Hızlanmamı ister misin?" Cevabı beklemeden Zizmo gaza basıyor. "Tamam, tamam, yavaşla."

"Başka merak ettiğim bir şey daha var," derken Zizmo tekrar gaza basıyor.

"Jimmy, yavaşlasana."

"Lina neden evlenmek için köyden ayrıldı?"

"Çok hızlı gidiyorsun. Buzu kontrol edemiyorum."

"Cevap ver."

"Neden mi gitti? Evlenecek biri yoktu da ondan. Amerika'ya gitmek istiyordu."

"İstediği bu muydu?" Yine gaza basıyor. "Jimmy, yavaşla."

Ama Zizmo ayağını pedala yapıştırmakta ısrarlı. Ve bağırıyor, "O sen misin?"

"Ne diyorsun sen?"

"O sen misin?" diye yeniden kükrüyor Zizmo. Motor avaz avaz ve altlarındaki buz tabakası çıtırtılar içinde. "Öyleyse kim?" Bilmek istiyor. "Söyle bana, kim?"

... Büyükbabamın cevabından önce şu anda benim zihnim buzu aşıp bir başka anıya ulaşıyor. Çocukluğumdan bir anıya. Pazar gecesi,

babamla Detroit Yat Kulübü'ndeki sinemaya gidiyoruz. Kırmızı halı kaplı basamakları çıkıyoruz, gümüş kupaların ve ünlü deniz uçağı pilotu Gar Wood'un yağlıboya portresinin yanından geçiyoruz. Ve ikinci kattaki oditoryumdayız. Sinema perdesinin önünde ahşap, oturma yerleri katlanır sıralar... Işıklar söndürülüyor, makinenin sesi, projektörün perdeye yansıttığı ışık demetinin önünde uçuşan binlerce toz zerreciği.

Babamın bende köklerimize dair bir bilinç yaratabilme gayreti, beni eski Yunan mitolojisine ait İngilizce dublajlanmış İtalyan filmlerine götürmekten ibaretti. Ve bu nedenle her hafta Herkül'ün ya Nemea aslanını öldürüşünü, ya Amazonlar'ın kemerini çalışını ("Ne kemer ama değil mi Callie?") ya da çaresiz bir halde yılanlarla dolu kuyuya atılışını seyrediyorduk. Ama favorimiz Minotaur'du ...

... Perdede kötü peruklu bir aktör beliriyor. "Bu Theseus," diye açıklıyor Milton. "Elinde sevgilisinin ona verdiği sicim yumağı var, gördün mü? Labirentten onu kullanarak çıkacak."

Şimdi Theseus labirente giriyor. Elindeki meşale (kartondan) taş duvarları aydınlatıyor. Ayaklarının dibinde kurukafalar, kemikler. Yapay taşların üzerinde kan lekeleri. Gözlerimi perdeden ayırmadan babamın eline yapışıyorum. Babam blazerinin cebine diğer elini daldırıp butterscotch şekeri arıyor. Şekeri bana uzatırken, "İşte Minotaur geliyor," diye fısıldıyor. Ve ben korku ve heyecan içinde titriyorum.

Yaratığın kötü kaderini anlayabilmek için henüz çok küçüğüm. Kendi kusuru olmaksızın canavar olarak dünyaya gelen Asterius. İhanetin zehirli meyvesi, saklanması gereken bir utanç, sekiz yaşında bunlar benim için bir şey ifade etmiyor. Ben kendimi Theseus'a kaptırmışım ...

... 1923 yılındaki büyükanneme gelirsek, o da rahminde saklı yaratıkla karşılaşmaya hazırlanıyor. Karnını tutarak taksinin arka koltuğunda kıvranmakta, Lina şoföre eğilmiş telaşla adresi söylüyor. Desdemona hızlı hızlı soluklanıyor, sanki kendi kendiyle yarışan bir koşucu ve Lina diyor ki, "Beni erkenden ayağa diktiğine hiç

kızmadım. Nasılsa bebeğimi almak için bugün hastaneye gitmem gerekiyordu." Ama Desdemona onu dinlemiyor. Çantasını açıp geceliği ve terliklerinin arasında tespihini arıyor. Donuk bal rengi tespih neleri aşıp buralara geldi, kıyımlar, kaçışlar, yangınlar... Taksi karanlık sokaklarda ilerlerken kasılmaların acısını unutabilmek için Desdemona başlıyor tespihini parmakları arasında çevirmeye ...

... Zizmo buzun üzerinde gaza basmakta. Hız göstergesinin oku tepelerde. Motor gürültüyle çalışıyor. Zincirler ağır izler bırakıyor karda. Packard karanlıkta balık kuyruğunu hatırlatan yalpalamalar içinde ilerliyor. "Beraber mi planladınız?" diye bağırıyor. "Lina bir Amerikan vatandaşıyla evlenecek ve sonra da sana kefil olacak, öyle değil mi?"

"Sen ne demek istiyorsun?" Büyükbabam durumu anlamaya çalışıyor. "Siz evlendiğinizde ben ileride Amerika'ya geleceğimi düşünmüyordum bile. Lütfen yavaşla."

"Plan bu muydu? Sen bir koca bul, sonra ben de gelir onun evine çöreklenirim."

Daima başarılı olan Minotaur filmleri... Canavar hep beklemediğiniz yönden gelir. Tıpkı büyükbabamın o andaki durumu gibi; o, Mor Çete'den korkarken işte gerçek canavar yanı başında, direksiyonda. Açık kapıdan giren rüzgâr Zizmo'nun kıvırcık saçlarını yele gibi havaya kaldırmış. Gözleri öfkeyle parlıyor.

"O kim?"

"Jimmy geri dön! Buz! Buza bakmıyorsun."

"Bana gerçeği söyleyene kadar durmayacağım."

"Söyleyecek bir şey yok. Lina iyi bir kadın. Sana sadık bir eş. Yemin ederim."

Ama Packard durmuyor. Büyükbabam sırtını koltuğuna yapıştırmış.

"Ya bebeğin Jimmy? Kızını düşün."

"Benim olduğu ne malum."

"Tabii ki senin."

"Onunla asla evlenmemeliydim."

Lefty'nin artık tartışacak zamanı yok. Daha başka sorulara cevap vermeden, kendini açık kapıdan dışarı atıp yuvarlanıyor. Güçlü rüzgâr onu tekerleklere doğru fırlatıyor. Atkısının onların arasında kayboluşunu ağır çekim bir film gibi seyrediyor. Boğazı sıkılıyor. Bir mucize. Atkı boynundan sıyrılıyor, film hızlanıyor ve Lefty kendini yana atıyor. Ellerini yüzüne kapatıp buzun üzerinde kayıyor. Tekrar gözlerini açtığında Packard'ın hâlâ gittiğini görüyor. Zizmo'nun dönmeye çalışıp çalışmadığını, frene basıp basmadığını anlayabilmek olanaksız. Lefty ayağa kalkıyor, kırığı çıkığı yok, Zizmo'nun karanlığa ok gibi dalışını seyrediyor... elli metre... yetmiş... doksan... sonra aniden bir çatırtı duyuluyor. Motorun gürültüsünü bastıran bir ses... arkasından kıvılcımlar ve Packard'ın altındaki donmuş gölün karanlık yüzeyi kırılıyor.

Hayatlar da çatlayıp kırılır, tıpkı buz gibi. Kişilikler... Kimlikler... Packard'ın direksiyonuna yapışan Zizmo'nun neler hissettiğini hiç kimse anlayamaz. İşte burada izler kayboluyor. Bu konuda daha fazla bir şey söyleyemem. Belki bir kıskançlık kriziydi. Ya da belki kendine başka yollar arıyordu. Aldığı drahoma kalabalık bir aile kurmaya değer miydi acaba? Yasaklar zamanının getirdiği bu refah sonsuza dek sürmezdi elbet.

Bir başka olasılık daha var, belki de her şeyi uydurmuştu.

Ama şimdi derin düşüncelere dalmanın zamanı değil. Çünkü buz çığlık atıyor. Zizmo'nun arabasının ön tekerlekleri buza dalıyor. Ön ayaklarının üzerinde amuda kalkmış bir fil gibi. Farlar bir an için buzu ve suyun içini aydınlatıyor. Sonra motor kapağı parçalanıyor, kıvılcımlar ve karanlık.

Kadınlar Hastanesi'nde Desdemona altı saattir uğraşıyor. Doktor Philobosian sonunda bebeği çekip alıyor ve her zaman yapıldığı gibi bacaklarını açıp arasına bakıyor cinsiyetini öğrenmek için. "Tebrikler bir erkek."

Desdemona büyük bir rahatlama hissediyor, "Sadece başı kıllı," diye bağırıyor.

Çok geçmeden Lefty de geliyor. Kıyıya yürüyüp, oradan geçen bir süt kamyonuna binmiş. Bebek odasının camının önünde, hâlâ korku içinde duruyor, yanağı kızarmış, alt dudağı da şiş. Lina'nın bebeği de kuvözden çıkarılmış. İki bebek yan yana. Erkeğin adını Atinalı bir general olan Miltiades koyuyorlar ama daha sonra Milton olarak çağrılacak, ünlü İngiliz şair gibi. Babasız büyüyecek olan kıza da Theodora adı veriliyor, Sourmelina'nın bayıldığı, skandallarıyla ünlü Bizans kraliçesinin adı bu da. Daha sonra bir de Amerikan lakabı olacak.

Ama size bu bebeklerle ilgili söylemek istediğim başka bir şey daha var. Çıplak gözle görülemeyecek bir şey. Dikkatle bakın. İşte. Evet, doğru gördünüz: İkisinde de bozuk birer gen var.

ÇATIRDAYAN EVLİLİK

Jimmy Zizmo'nun cenaze töreni on üç gün sonra Şikago'daki piskoposun izniyle yapıldı. İki haftadır aile keder içinde başsağlığına gelen ziyaretçileri karşılamıştı. Aynalar siyah kumaşlarla kapatılıp kapılara siyah bantlar asılmıştı. Ölünün yakınlarının asla gösteriş yapmamaları kuralına uyarak günlerdir tıraş olmayan Lefty'nin sakalı cenazede bayağı belirgindi.

Polisin cesedi bulamamasıydı bu gecikmenin nedeni. Kazanın ertesi günü iki dedektif olayı araştırmak üzere bölgeye gitmişti. Kırık yer çoktan tekrar buzlanmıştı, hatta üzerinde bir karış da taze kar vardı. Dedektifler sağa sola yürüyüp tekerlek izi aradı, ama yarım saat sonra ikisi de vazgeçmişti. Lefty'nin onlara anlattığı hikâyeye inandılar, Zizmo balık tutmaya gelmişti ve bir parça da içkiliydi. Dedektiflerden biri Lefty'ye onun ilkbaharda buzlar çözülünce bulunabileceğini –üstelik de soğuk nedeniyle ceset bozulmamış olacaktı– söyledi.

Acılı aile çaresizlik içindeydi. Peder Stylianopoulos durumu piskoposa aktardı ve böylece Zizmo için mezarlıkta Ortodoks inancına uygun bir cenaze töreni yapılabileceği izni çıktı; eğer ileride ceset bulunursa bu mezara konulacaktı. Bütün işlemlerle Lefty ilgilendi. Tabutu, mezar yerini, mezar taşını o ayarladı, gazeteye ilanı o verdi. O günlerde Yunanlı göçmenler, cenaze evlerini yeni yeni kullanmaya başlamıştı, ama Sourmelina bunu istemedi, her şey evde yapılmalıydı. Bir hafta boyunca perdeleri kapatılmış, baygın çiçek kokularıyla

kaplı loş *sala*ya bir yığın insan gidip geldi. Zizmo'nun karanlık iş arkadaşları, içki temin ettiği yerlerin sahipleri ve bir de Lina'nın üç beş arkadaşı. Dula taziyelerini sunduktan sonra ziyaretçiler gidip odanın karşı tarafındaki açık tabutun önünde saygıyla durup dua etti. Tabutun içinde, bir yastığın üzerinde, Jimmy Zizmo'nun parlak stüdyo ışıkları altında çekilmiş bakışları yukarlarda, dömi profil bir fotoğrafı duruyordu ve bir de taç. Sourmelina evlilik taçlarını birbirine bağlayan kurdeleyi kesip kocasınınkini oraya koymanın yerinde olacağını söylemişti.

Sourmelina'nın Zizmo'nun ölümüne verdiği tepki, ona karşı sağlığında gösterdiği ilgi ve sevgiyle kıyaslanamaz boyutlardaydı. İki gün üst üste en az on saat kocasının boş tabutu önünde diz çöküp *mirologhia** söyledi. Hem de en eski usulde. Ağıtları iç yakıcıydı, öldüğü için durmadan kocasını suçluyordu bu yanık şarkılarla ve sonra Tanrı'ya isyan etmeye başladı kızını yetim bıraktığı için. "Nasıl yaparsın bunu?" diye bağırıyordu. "Nasıl evladını sokaklara bırakırsın?" Diz çökmüşken bebeğini emziriyor sonra da onu havaya kaldırıp yeniden ağıtlarına başlıyordu. Böylelikle Zizmo'nun ve Tanrı'nın gözlerinin önüne koyuyordu masum kurbanı, ne yaptıklarını görsünler diye. Yaşlı göçmenler bu manzara karşısında Yunanistan'daki çocukluk anılarına dönüyor, kendi büyükannelerinin, büyükbabalarının cenaze törenlerini hatırlıyordu. Böylesi bir acı selinin mevtaya cennetin kapılarını açacağından hepsi de emindi.

Kilise kurallarına uygun olarak tören hafta arası yapıldı. Başında yüksek *kalimafkion* şapkası, göğsünde kocaman bir haç, Peder Stylianopoulos saat onda eve geldi. Duadan sonra Sourmelina papaza tepsi içinde yanan bir mum getirdi, üfledi, isli bir duman yükseldi, peder mumu ikiye kırdı. Bunun ardından da cenazenin kilise bölümü başladı. Lefty o gün için bir limuzin kiralamıştı, kapıyı açıp karısıyla kuzenini içeri aldı. Kendi de arabaya bindikten sonra geride kalmak üzere seçtiği adama el salladı. Bu adamın görevi Zizmo'nun ruhunun evden

* Ağıt. *(ç.n.)*

içeri girmesini engellemekti. Adamın adı Peter Tatakis'ti, ileride ailenin parçası olacak olan şiropraktör. Geleneğe uygun olarak Pete Amca yaklaşık iki saat, kilisede tören bitene kadar kapıda bekledi.

Tören cemaatten kaybolana son öpücük verilmesi faslı dışında tamamen usule uygundu. Sourmelina tabutun yanına gidip kocasının kayıp cesedi yerine evlilik tacını öptü, Desdemona ve Lefty de onu izledi. Kilise o günlerde Hart Sokağı'nda küçük bir taş binaydı ve yine de salonun dörtte birini ancak doldurdu törene katılanlar. Onların da çoğu oyalanmak için her cenazeye katılan yaşlı dullardı. Jimmy ile Lina'nın kiliseye pek de sık uğramadıkları göz önüne alınınca bu çok şaşırtıcı değildi. Sonunda tabut son fotoğraf için arka bahçeye taşındı. Cemaat etrafında toplandı. Peder Stylianopoulos en baştaydı. Jimmy Zizmo'nun pilili saten zemindeki resmini gösterebilmek için bir yanında Yunan, bir yanında Amerikan bayrağı duran tabutun kapağı yeniden açıldı. Flaş çaktığında kimse gülümsemedi. Daha sonra boş tabut Van Dyke'taki Forest Lawn Mezarlığı'na götürüldü ve ilkbahara kadar bekletileceği depoya bırakıldı. Ne de olsa havalar ısınıp buzlar eridiğinde Zizmo'nun bozulmamış naaşının bulunma ihtimali az değildi.

Yapılması gereken bütün dini vecibeler yerine getirilmişti, ama aile Zizmo'nun ruhunun henüz huzur bulmadığının bilincindeydi. Ölümden sonra Ortodoksların ruhları hemen cennete kanatlanmaz, biraz daha yeryüzünde oyalanıp geride kalanların en azından bir süre için canını sıkmayı sürdürürdü. Takip eden kırk gün boyunca büyükannem rüya tabirleri kitabını ya da tespihini arayıp da bulamayınca hep Zizmo'nun ruhunu suçladı. Onun hayaleti hâlâ evdeydi, taze sütün kesilmesi, banyoda sabunların kaybolması hep onun marifetiydi. Yas döneminin sonuna doğru Desdemona'yla Sourmelina *kolyvo* hazırlamaya koyuldu ve büyük uğraşların ardından ortaya göz alıcı beyazlıkta, üç katlı, düğün pastasına benzer bir şey çıktı. Çevresi parmaklıklı en üst katında yeşil jelatinden serviler ve mavi jelatinden bir gölcük vardı ve ortaya da yaldızlı drajelerle Jimmy Zizmo yazılmıştı. Kırkıncı gün kilisede yapılan ikinci törenden sonra herkes Hurlbut Sokağı'na gelip ölümsüzlüğün sembolü olan nar taneleriyle

süslenmiş ve üzerine öbür dünyanın sembolü pudra şekeri serpilmiş *kolyvo*nun çevresinde toplandı. *Kolyvo* bittiğinde kimsede Zizmo'nun ruhunun cennete gittiğine dair bir kuşku kalmamıştı, artık evdekileri rahatsız etmeyecekti. Yiyip içme fırtınasının ortasında Sourmelina odasına gidip sonra da *sala*ya parlak turuncu renkte bir elbiseyle dönünce rezalet koptu.

"Sen ne yapıyorsun?" diye fısıldadı Desdemona. "Dullar hayat boyu siyah giyer."

"Bence kırk gün yeter," derken Sourmelina yeniden masaya yanaştı.

Bebekler artık vaftiz edilebilirdi. Ertesi cumartesi, karmakarışık duygular içindeki Desdemona, vaftiz babalarının kucağındaki bebeklere bakıyordu. Kiliseye son derece gururlu bir edayla girmişti büyükannem. İnsanlar etrafını alıp, ihtiyar kadınları bile genç annelere döndüren mucizevî bir heyecanla bebeğe bakmaya çalışmışlardı. Peder Stylianopoulos, Milton'un saçından bir parça kesip suya attı. Bebeğin alnında haç işareti yaptı ve sonra onu suya soktu. Milton birlikte doğduğu günahtan temizlenirken Desdemona kendi günahının ağırlığıyla ezildi. İçinden bir daha asla hamile kalmayacağına dair yemin etti.

Birkaç gün sonra, yüzü kızararak, "Lina," dedi.

"Evet?"

"Yok bir şey."

"Yok mu? Haydi söyle. Ne?"

"Merak ediyordum da... Şey, nasıl... yani eğer istemiyorsan şeyden..." Birden utanmayı bir kenara itip patladı, "Nasıl korunursun?"

Lina güldü, "Neyse ki benim artık böyle bir derdim kalmadı."

"Ama bir şeyler biliyorsundur. Bir yolu var mı?"

"Annem, emzirirken gebe kalınmaz, derdi. Doğru mu, değil mi bilmiyorum, ama böyle derdi."

"Başka bir yol?"

"Başka bir yol var tabii. Kocanla yatma."

O sıralar bu mümkündü. Bebek doğduğundan bu yana zaten sevişmeye ara vermişlerdi. Desdemona geceyarıları kalkıp meme veriyordu, her zaman yorgun, bitkindi. Ayrıca doğum sırasında makata doğru bir yırtık oluşmuştu ve henüz de tamamen iyileştiği söylenemezdi. Lefty bir süre kibarca uzak durdu, ama ikinci ay bitince yatağın öbür tarafına kaydı. Desdemona onu itip, "Daha çok erken," diye itiraz etti, "başka bir çocuk daha istemiyoruz değil mi?"

"Neden olmasın? Milton'un bir kardeşe ihtiyacı var."

"Canımı yakıyorsun."

"Acıtmayacağım. Gel buraya."

"Hayır olmaz, bu gece olmaz."

"Ne? Yoksa sen de mi Sourmelina gibi olacaksın? Senede bir yeter, öyle mi?"

"Sus, bebek uyanacak."

"Uyanırsa uyansın."

"Tamam bağırma, tamam, gel."

Beş dakika sonra: "Neyin var?"

"Hiçbir şey?"

"Hiçbir şey? Buz gibisin, buzdan bir heykel."

"Lefty." Desdemona hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Lefty onu teselli edip özür diledi, arkasını dönüp uymaya çalıştı ve birden kendini babalığın yalnızlığına hapsolmuş olarak hissetti. Oğlunun doğumu Eleutherios Stephanides'e kendi geleceğini göstermişti, artık günden güne karısının ilgisini kaybedecekti. Yüzünü yastığa gömerken kendi evlerinde yatılı öğrenciler gibi yaşayan babaların şikâyetlerine hak verdi. Kendi öz oğlunu deli gibi kıskanıyordu, sanki Desdemona sadece onun ağlamalarını duyuyordu. O sürekli bakılıp, sevilen küçük şey babasını bir kenara itip annesinin gözbebeği olmuştu. O, sanki bir kadının memesini emebilmek için yavru domuz kılığına girmiş bir tanrıydı. Daha sonraki haftalar, aylar boyunca yatağın kendisine ait olan Sibirya bölümünden ana-oğul aşkına tanıklık etti. Karısının yüzünü bebeğinkine yapıştırıp güvercin

gibi sesler çıkarışını seyredip; bebeğin kakasını, çişini nasıl hiç tiksinmeden temizleyip, poposunu yuvarlak hareketlerle pudraladığını ve hatta bir gün o küçücük kalçaları gül tomurcuğunu ortaya çıkaracak şekilde iki yana ayırıp jelle ovaladığını hayretle seyretti.

O günden itibaren büyükannemle büyükbabamın ilişkisi değişmeye başladı. Milton'un doğumuna kadar yumuşak, karşılıklı bir eşitlik içinde paylaşmışlardı hayatlarını. Ama dışlandığını hissedince Lefty derhal geleneksel tavırlara sığındı. Karısına *kuklacık* değil, diğerleri gibi *kyria* diyordu. Evi yine eski usulde kullanıyordu, erkekler *sala*ya, kadınlar mutfağa. Ve emirler: "*Kyria* yemeğim," "*Kyria* içki getir." Aslında herkes gibi davranıyordu, ondaki bu değişikliği Sourmelina'nın dışında hiç kimse yadırgamadı. Ama sonuçta o da dağ köyünün zincirlerinden tamamen kurtulmuş değildi ve Lefty erkeklerle içki ve sigara içip açık saçık şarkılar söylerken o da kendi odasına kapanmaya başladı.

Babalığın yalnızlığı içindeki Lefty hayatını kazanmak için yeni geçim yolları bulmaya çalışıyordu. Çevirmen olarak çalışmak üzere New York'taki Atlantis Yayınevi'ne başvurdu. Cevap, ilgisine teşekkür eden bir mektuptu, bir de katalog yollamışlardı. Kataloğu Desdemona'ya verdi, o da yeni bir rüya tabirleri kitabı sipariş etti. İkinci bir deneme olarak Lefty lacivert Protestan takımını giyip çevre üniversitelere gitti, acaba Yunanca öğretmeni olabilir miydi? Ama bu da olanaksızdı, zaten dar olan kadrolar doluydu. Üniversite mezunu olmadığı için akademik bir alanda çalışamazdı. Kaldı ki, kendine özgü bir vurguyla da olsa İngilizcesi gayet akıcı olan büyükbabamın okuyup yazması ortalamanın üzerinde değildi. Evli ve çocuklu bir erkeğin okula yeniden başlaması da söz konusu değildi. Bütün bu engellere rağmen, hatta belki de bu engeller nedeniyle Lefty kırk günlük yas boyunca oturma odasında bir çalışma alanı yaratıp kendini tekrar edebi çalışmalarına verdi. Defterleri pahalı Milano işi defterlerdi, dolmakalemine de daima yeşil mürekkep dolduruyordu. Gündüzleri çalışıyor, akşamları da ellerinde kaçak içki şişeleriyle gelen diğer genç göçmenlerle beraber tavla oynayıp muhabbet ediyordu. Ve arada bir

Desdemona eskiden tanıdığı o tatlımsı kokunun kapı altından sızdığını fark ediyordu.

Sıkıldığında bazen dışarı da çıkıyordu gündüz saatlerinde. Yeni fötrünü gözlerinin üzerine kadar çekip düşünmek için sokağa fırlıyordu. Waterworks Parkı'na gidip Amerikalıların su pompaları ve fıskiyeler için ne kadar büyük bir yer yaptıklarını hayretle seyrediyordu. Bazen nehir kıyısına çekilmiş teknelerin arasında dolaşıyordu. Zincirlenmiş Alman kurt köpekleri öfkeyle hırlıyordu. Kış nedeniyle kapalı balıkçılık malzemesi satan dükkânların vitrinlerine bakıyordu. Bu gezilerinden biri sırasında yıkılan bir binanın önünden geçti. Cephesi yıkılan evin odaları oyuncak bir bebek evi gibi ortadaydı. Parlak renkli seramikle kaplı bu yarı karanlık mutfaklar, banyolar ona sultan türbelerini hatırlatmıştı. Aklına bir fikir geldi.

Ertesi sabah bodruma inip çalışmaya başladı. Desdemona'nın baharatlı sosislerini kalorifer borularından indirdi. Örümcek ağlarını temizleyip yere bir halı serdi. Jimmy Zizmo'nun ünlü zebra derisini de salondan alıp bodrum duvarına astı. Lavabonun önüne yıkılan binadan atılmış tahtalardan bir bar yapıp ahşabın üzerine yine aynı yerden aldığı mavi beyaz arabesk desenli, Napoli işi damalı, üzeri dragonlu fayansları ve aralara da yerel, toprak rengi Pewabic fayanslarını yapıştırdı. Masa olarak üzerine kumaşlar serdiği boş kablo makaralarını kullandı. Boruları saklamak için yatak çarşaflarını tavana çaktı. Kaçak içki işinden tanıdığı çevrelerden bir kumar makinesi ayarladı ve bir haftalık bira ve viski ısmarladı. Ve sonunda 1924 yılı Şubat ayının soğuk bir cuma gecesi işyerini hizmete açtı.

Zebra Salonu, alışılmadık saatlerde açık olan bir mahalle barıydı. Lefty açık olduğunu müşterilerine haber vermek için oturma odasının sokağa bakan camına bir Aziz George ikonası asıyor, onlar da arkaya dolanıp bodrum kapısını kararlaştırılan parolaya uygun olarak önce uzun, sonra iki defa kısa ve sonra yeniden uzun tıklatıyordu. İçeriye girince de Amerikan fabrikalarındaki zorlu vardiyaları, zalim ustabaşlarını unutup eski Yunan eğlencelerinin mayasını taşıyan bir aleme dalıyorlardı. Büyükbabam Victrola marka gramofonu köşeye

yerleştirmişti. Bardaki sepette örgü şeklinde susamlı simitler duruyordu. Gelenleri onları mutlu edecek iltifatlarla karşılıyor, kadınlarla masum flörtlere girişiyordu. Bardaki vitraylı raflarda içki şişeleri parlıyor: İngiliz cinlerinin mavileri, Claret'lerin ve Madeira'ların kopkoyu kırmızıları, Scotch'ların ve Bourbon'ların tatlı kahverengileri... Tavandan zincirle sarkıtılmış lambanın ışığı duvardaki zebra derisinin üzerinde kıpırdanıyor ve o kıpırtılar dönüp durdukça müşteriler daha da sarhoş oluyor. Sonra biri ayağa kalkıp parmaklarını şıklatarak, çalan tuhaf müziğin nağmeleriyle oynamaya başlıyor, arkadaşları gülüyor keyifle.

Büyükbabam bodrumdaki yasadışı barda hayat boyu sürdüreceği mesleğinin tüm numaralarını öğrendi. Zihinsel becerilerini bir başka kanalda, içki çalkalama biliminde kullanmaya başladı. Onca insana tek kişilik bir ordu olarak servis yaparken dirseğiyle bardak altlarını ileri itip, ayağıyla fıçının pedalına basarken sağ eliyle viskileri döküp, soluyla da bira kupalarını doldurabiliyordu. O süslü püslü delikte on dört ve hatta on altı saat dur durak bilmeden çalışıyordu. Eğer içki servisi yapmıyorsa simit tepsilerini dolduruyordu. Yeni bir bira fıçısını yuvarlamıyorsa tel sepetlere katı yumurtaları diziyordu. Karısının giderek artan ilgisizliğini, ortak günahlarının onları sürüklediği yeri düşünecek zamanı ve takati kalmasın diye deli gibi yoruyordu kendini. Lefty bir gazino açmayı hayal etmişti yıllardır ve Zebra Salonu onun bu hayaline en yakınlaştığı yerdi. Kumar, palmiyeler yoktu ama rebetika vardı ve çoğu gecelerde de esrar. Büyükbabam sadece 1958'de Zebra Salonu'nun barının arkasından dışarı adım attığında rulet tekerlerini yeniden hatırlayacaktı. Ve son kazanma çabasının ardından kendini mahvedip hayatım boyunca beni onun sesini duymaktan mahrum edecekti.

Desdemona ve Sourmelina üst katta çocuklarını büyütüyordu. Daha doğrusu Desdemona sabahları onları yataklarından alıp besliyor, yüzlerini siliyor, bezlerini değiştirip geceleri gözlerinin üzerine koyduğu salatalık dilimlerinin kokusu içinde ziyaretçilerini bekleyen Sourmelina'nın yanına götürüyordu. Theodora'yı

görünce Sourmelina kollarını açıp bağırıyor, "*Chryso fili!*", altın kızını Desdemona'nın kucağından alıp öpücüklere boğuyor. Sabahın kalan saatlerini kahve içerek değerlendiren Lina, Theodora'nın kirpiklerine sürme çekmeye bayılıyor. Ama sonra bazı kötü kokular yükselince bebeği Desdemona'ya geri veriyor, "Bir şey yaptı galiba."

Sourmelina'ya göre çocuk konuşmadan ruh bedene girmiyordu. Bu yüzden bezlerin değiştirilmesi, öksürük, burun kanaması, kulak ağrısı gibi işlerle uğraşmayı Desdemona'ya gönül rahatlığıyla bıraktı. Yine de pazar yemeklerinde aşırı süslü olarak giydirilmiş Theodora'yı şık bir aksesuar gibi omzunda taşımayı ihmal etmiyordu. Bebeklerle arası hoş değildi ve hiçbir zaman da olmadı Sourmelina'nın, ama yetişmekte olan çocuklarla ilişkileri harikaydı. İlk gönül kırıklıkları, üzüntüler, partide giyilecek elbisenin seçilmesi ve hatta toplumsal uyumsuzluk durumlarında hep yanınızdaydı. Ve bu şekilde Milton'la Theodora geleneksel Stephanides usulünde yetiştirildi. Bir zamanlar keçi kılından bir kilim iki kardeşin yatağını ayırırdı, şimdi de bir yün battaniye iki kuzeninkini ayırıyordu. Ve Hurlbut'ta bir evin arka bahçesinde de bir ikiz gölge, bir zamanlar dağ başında bir köyde büyüyen ikiz gölgeyi hatırlatarak koşturup duruyordu.

Büyüdüler. Bir yaşında aynı küveti paylaştılar. İkide aynı mumlu kalemleri. Üç olduklarında Milton oyuncak uçakta otururken Theodora da pervaneyi döndürmeye çalışıyordu. Ama Detroit'in doğu yakası küçük bir dağ köyü değildi. Dışarıda birlikte oyun oynanacak pek çok çocuk daha vardı. Ve böylece dört yaşında Milton komşu çocuklarını kuzenine tercih etti. Theodora aldırmadı. Zaten o da zamanını bir başka kuzenle geçirmeye başlamıştı.

Desdemona bir daha asla çocuk sahibi olmama yeminini tutmak için elinden gelen her şeyi yaptı. Milton'u üç yaşına kadar emzirdi. Lefty'ye elinden geldiğince direndi, ama her zaman bunu başarması olanaksızdı. Zaman zaman Lefty ile evlenmenin yarattığı suçluluk duygusu onu tatmin edememenin verdiği suçluluk duygusuyla karışıyordu. Zaman zaman Lefty çok çaresiz, çok acınacak görünüyordu gözüne ve onu reddedemiyordu. Ve ayrıca onun da vücudunun

tatmin edilip rahatlaması gereken anlar oluyordu, tabii yılda sadece bir kaç defa, ama yaz aylarında daha sıkça. Sonunda şarabı bir parça fazla kaçırdığı bir doğum günü kutlamasının ardından olan oldu. 1927 yılının Haziran ayında çok sıcak bir geceydi, sonuç: Bir kız çocuğu, Zoë Helen Stephanides, halam Zo.

Hamile kaldığını öğrenince büyük annem bebeğin sakat doğacağı korkusuyla yeniden cehennem azabı yaşamaya başladı. Ortodoks Kilisesi kurallarına göre bir çeşit ruhsal ensest olarak kabul edilerek vaftiz babalarının çocuklarına bile evlenme izni verilmiyordu. Oysa kendi durumlarıyla karşılaştırıldığında bunun sözü bile edilemezdi. Onun durumu bin beterdi. Böylece Desdemona'nın çilesi yine başladı. Karnında bebeği büyürken o geceleri gözünü kırpmadan yatıyordu. Meryem Ana'ya bir daha asla hamile kalmayacağına dair verdiği sözü tutmadığı için kesinlikle cezalandırılacağından emindi. Neyse ki korktuğu başına gelmedi ve 27 Nisan 1928'de Zoë Stephanides doğdu. Toraman, sağlıklı bir kızdı Zoë ve karemsi başı tıpkı büyük annesininkine benziyordu.

Milton kız kardeşine pek ilgi göstermedi, sapanı elinde arkadaşlarıyla dolaşmak daha çekiciydi onun için. Theodora ise tam tersiydi. Zoë'ye bayılıyordu. Bebeği oyuncakmış gibi kucağına alıp evde dolanıyor, kendini onun annesi sanıyordu. Arada yaşanan zorluklara rağmen bir ömür devam edecek olan arkadaşlıkları böylece ilk günden başladı.

İkinci bir bebekle Hurlbut'taki ev iyice kalabalıklaştı ve Sourmelina da taşınmaya karar verdi. Bir çiçekçide iş buldu, evin borcunu Desdemona'yla Lefty'ye devretti. O yılın sonbaharında Sourmelina ve Theodora, Hurlbut'un tam arkasına, Cadillac Bulvarı'ndaki O'Toole pansiyonuna taşındı. Aslında bu tam bir ayrılık değildi, çünkü evlerin bahçeleri birbirine bakıyordu ve Theodora'yla Zoë hemen her gün beraberdiler.

Yıl 1929, 24 Kasım, Perşembe... Yer Wall Street, New York... Şık takım elbiseli adamlar birbiri ardına gökdelenlerden kendilerini aşağı

atmakta... Hurlbut Sokağı'ndan bakıldığında onların da gemiyi terk eden fareler misali bu dünyayı terk etmeleri ihtimali çok uzaklardaydı, ama sonra yavaş yavaş o kapkara bulut her yeri sardı ve herkes onun şiddetiyle sarsıldı. Lefty için "Büyük Depresyon" boşalan bar taburelerivdi. Altı yıl boyunca tıka basa dolu olan bar artık tenhalaşmaya başlamıştı, bazen üçte iki, bazen de yarı yarıya doluyordu. "Her şeye rağmen içki" diyenler engel tanımıyordu, ama aile babası akşamcıların ayağı *kesilmişti. İçki tutkunları, uluslararası* bankacılık komplo teorilerine (Peder Coughlin tarafından radyoda maskesi düşürülen) aldırmadan Aziz George pencerede görünür görünmez hemen görev başına koşuyordu. Ama diğerleri birer birer ortadan kayboldu. 1930 Mart'ında bodrumun kapısını kafiyeli bir şekilde çalanların sayısı yarıya inmişti. Yaz boyunca işler yine de fena gitmedi. Lefty, Desdemona'ya, "Başkan Herbert Hoover her şeyi halledecek, en kötüsü yaşandı ve bitti, işler düzelecek," diyordu. Bir buçuk yıl kadar öyle ya da böyle idare ettiler, ama 1932 yılında barın müşteri sayısı ancak bir elin parmakları kadardı. Lefty borca içki vermeye başladı, fiyatları indirdi, ne yazık bunlar da işe yaramadı. Kısa sürede satın aldığı içkilerin parasını ödeyemez oldu ve bir gün iki adam gelip kumar makinesini söktü.

Elli yıl sonra bile Desdemona o günleri gözyaşları içinde anlatırken, "Korkunçtu, çok korkunç," derdi. Çocukluğum boyunca *Depresyon* kelimesi ne anlamda kullanılırsa kullanılsın, (manik depresyon bile olsa) *yaya*mı hıçkırıklara boğardı. Hemen gidip bir sandalyeye ilişir ve Munch'ın *Çığlık* tablosundaki kadını andırır bir şekilde iki eliyle yüzünü tutar ve "*Mana!*" diye bağırırdı. "Depresyon! Sizde inanma zor şimdi ne kadar korkunç. Herkeste iş yok. Açlık için yürüyenleri hatırlıyorum, hepsi sokaklarda yürüyor, sıra sıra gidip Bay Henry Ford'a fabrikaları açması için yalvarıyor. Sonra bir gece dışarıda bir gürültü, çok korkunç. İnsanlar fare öldürüyor, pat pat pat, sopalarla, fare yiyecek herkes. Ey yüce Tanrım! Lefty fabrikada iş yok, onun, biliyorsunuz kaçak bar var, insanlar geliyor. Ama Depresyon'da çok kötü, ekonomi berbat ve kimse para yok içki için.

Yemek para yok, nasıl içki para var? Böylece *papu* ve *yaya*, biz, yok hiç para. Ve sonra..." El kalbin üzerine gidiyor. "Sonra beni yapıyorlar zorla *mavro*larla çalışmak. Siyah insanlar! Ey ulu Tanrım!"

Bu olayın aslı şöyle. Bir gece büyükbabam yatağa geliyor ve bir de bakıyor ki büyükannem yalnız değil. Sekiz yaşındaki Milton annesinin yanına kıvrılmış yatıyor, dört yaşındaki Zoë de öbür tarafında Desdemona'nın. İş yorgunluğu ve gerginliği içindeki Lefty umutsuz gözlerle onlara bakıyor. Uyuyan çocukları seyretmek hoş, ama... Aslında evliliklerindeki sorunları hiçbir zaman çocuklarının üzerine yüklememiştir, yalnız şunu da unutmayalım, onları sıkça gördüğü de söylenemez. Para kazanabilmek için barını on altı, hatta on sekiz saat açık tutmak zorunda. Hem de haftanın her günü. Ailesine bakabilmek için onlardan ayrı yaşamak zorunda. Evde olduğu ender sabahlarda çocuklar ona babadan çok yakın bir akraba, bir amca muamelesi yapıyor.

Ve bir de bara gelen kadınlar meselesi... O yarı aydınlık yarı karanlık barda içki servisi yaparken Lefty, yalnız ya da arkadaşlarıyla gelmiş pek çok kadınla tanışıyor. 1932'de büyükbabam otuz yaşında. Artık çocuk değil, bir erkek, üstelik çok çekici, şık giyimli –fiyakası her şeye rağmen yerinde– cana yakın bir erkek. Yukarıda karısı onunla yatmak istemiyor, aşağıdaysa birbirinden güzel kadınlar ateşli bakışlarla süzüyor onu. Şimdi büyükbabam yatakta uyuyan üçlüyü karışık duygularla seyrediyor; çocuklarına karşı sevgisi, karısına karşı sevgisi, evliliğindeki sorunlar, hayal kırıklıkları ve bara gelen kadınların yanında kendini bekâr bir delikanlı gibi hissedişi. Yüzünü Zoë'ye yaklaştırıyor. Yatmadan önce yıkanan çocuğun hâlâ nemli saçları mis gibi kokuyor. Sevgi dolu bir baba ve çocuklarından uzak bir baba. Bunca karmaşaya dayanılamazdı. Çocuklarına sevgiyle tekrar baktıktan sonra onları kucaklayıp kendi odalarına götürdü. Geri gelip uyuyan karısının yanına yattı. Elini geceliğinin altına sokup yavaşça okşamaya başladı. Ve birden Desdemona'nın gözleri açıldı.

"Ne yapıyorsun?"

"Ne yaptığımı sanıyorsun?"

"Uyuyorum."

"Ben de seni uyandırıyorum."

"Utan." Büyükannem büyükbabamı itiyor. Büyükbabam sinir içinde yatağın öbür tarafına yuvarlanıyor. Tekrar konuşana kadar uzun bir sessizlik oluyor.

"Senden hiçbir şey almıyorum," diyor. "Hiçbir şey. Bütün gün çalışıyorum ve senden hiçbir şey almıyorum."

"Ben çalışmıyor muyum? Bakmam gereken iki çocuğum var benim."

"Eğer normal bir kadın gibi davransan, çalışmak umurumda olmazdı."

"Sen de eğer normal bir koca olup da bana yardımcı olsan, çalışmak benim de umurumda olmazdı."

"Sana nasıl yardım edeceğim? Sen benim bu ülkede para kazanmak için nasıl çalıştığımın bile farkında değilsin. Benim aşağıda gülüp eğlendiğimi mi sanıyorsun?"

"Müziğin yerinde, içkin de... Mutfaktan duyuyorum sesleri."

"Bu benim işim. İnsanlar bunun için geliyor. Ve eğer gelmezlerse para kazanamam. Faturalar ödenemez. Her şey benim omuzlarımda. İşte sen bunu anlamıyorsun. Bütün gün, neredeyse bütün gece çalışıp eve sadece yatmaya geliyorum ve yatağımda yatacak yerim bile yok."

"Milton kâbus gördü."

"Ben her gün kâbus görüyorum."

Kalkıp ışığı açan Desdemona kocasının yüzünde o güne kadar hiç görmediği bir ifade yakaladı. Lefty'nin öfkeyle buruşmuş yüzünde kötülük vardı. O artık başka biriydi, ne kardeşi, ne kocası. Bu yabancı bir adamdı; evet, Desdemona kendini tanımadığı bir erkekle yaşıyor hissediyordu.

Ve bu korkunç suratlı adam ona ultimatomu verdi:

"Yarın sabahtan itibaren kendine bir iş ara."

Ertesi gün Lina öğle yemeğine geldiğinde Desdemona ondan kendisine gazete okumasını istedi.

"Nasıl çalışacağım, daha İngilizce bile bilmiyorum."

"Biraz biliyorsun."

"Keşke Yunanistan'a gitseydik. Orada erkekler karılarını çalıştırmaz."

"Aldırma," derken Lina gazeteyi gözden geçirdi. "Pek bir şey yok." Dört milyon nüfuslu Detroit'in gazetesinde işveren ilanları tek bir sütuna inmişti. Sourmelina tek tek listeyi okumaya başladı.

"Garson."

"Hayır."

"Neden hayır?"

"Erkekler asılır."

"Ne var bunda?"

"Oku."

"Kesme boyama"

"Bu ne demek?"

"Bilmiyorum."

"Kumaş boyama mı acaba?"

"Belki."

"Devam et."

"Sigara sarma."

"Sigara sevmem."

"Temizlikçi."

"Lina, lütfen, ben kimseye hizmetçilik edemem."

"İpek işçisi."

"Ne?"

"İpek işçisi. Bu kadar yazılı, bir de adres var."

"İpek işçisi? Ben bir ipek işçisiyim. Her şeyi bilirim."

"O zaman tebrikler, iş buldun. Tabii sen oraya gidene kadar biri işi elinden kapmazsa."

Bir saat sonra, büyükannem giyinip dışarı çıktı. Sourmelina ona yakası açık elbiselerinden birini giymesi için çok ısrar etmişti.

"Bunu giy, ne çeşit İngilizce konuştuğuna kimse aldırmaz o zaman." Ama Desdemona kendi kapalı elbiselerinden birini giydi, gri zemin üzerine kahverengi puanları olan. Ayakkabıları, şapkası, çantası da kahverengiydi.

Arabadan daha güvenli bulmasına rağmen Desdemona tramvaylardan da pek hoşlanmıyordu. Hatları karıştırıyordu. Aniden durup aniden hareket eden kalabalık tramvaylar daima yanlış yerlere sapıyor ve onu şehrin bilmediği köşelerine götürüyordu. İlk gelen aracın sürücüsüne bağırdı, "Şehre mi?" Adam başını salladı. İçeri girip oturdu, çantasından Lina'nın yazdığı kağıdı çıkardı. Kondüktör yanından geçerken kağıdı gösterdi.

"Hastings Caddesi mi? Oraya mı gitmek istiyorsun?"

"Evet. Hastings Caddesi."

"Gratiot'a kadar inme. Oradan Hastings tramvayına binersin."

Gratiot lafını duyunca Desdemona rahatladı. Yunan mahallesine de oradan gidiliyordu. *Demek Detroit'te ipek işi yok. Öyle mi?* diye içinden kocasıyla konuşmaya başladı. *İşte senin bildiğin bu kadar.* Tramvay hızlandı, Mack Avenü'deki dükkânların önünden geçtiler, pek çoğu artık kapalıydı. Desdemona yüzünü cama yapıştırdı, Lefty'ye söyleyeceği birkaç lafı daha vardı. *Eğer Ellis Adası'ndaki polisler ipekböceği yumurtalarımı almasaydı, arka bahçemde ipekçilik yapabilirdim ve iş aramam da gerekmezdi. Çok para kazanırdım hem de. Sana söylemiştim, değil mi?* Yolcuların kılıkları hâlâ marka ama hayli yıpranmış; aylardır kalıplanmamış şapkalar, sarkık etekler, paçalar, yağlı yakalar, kravatlar. Köşede adamın biri bir kâğıt gösteriyor gelip geçene, üzerinde büyük harflerle şöyle yazıyor: SADAKA–DEĞİL–İŞ–İSTİYORUM–İŞ–BULMAMA–YARDIM–EDİN.–YEDİ–YILDIR–DETROİT'TEYİM–PARAM–YOK–EŞYAM–YOK–İYİ–REFERANSLARIM–VAR. *Şu zavallı adama bakın. Mana! Sanki göçmen. Burası da Smyrna gibi olmuş. Ne fark var?* Tramvay mahallenin manavlarını, sinemayı, itfaiyeyi ve gazete satıcılarını geride bırakıp Desdemona'nın bilmediği yerlere doğru ilerliyordu. Çalıyla ağacı anında ayırabilen keskin köylü bakışlarıyla yol kenarındaki

işaretlere, latin harfleriyle yazılmış anlamadığı tabelalara bakıyordu merakla. Tabelalardaki tipik Amerikan yüzleri yırtılıp soyulmuş ya da gözleri, ağızları, burunları oyulmuş. Gratiot'un diyagonal çayırını görünce yerinden kalkıp "*Sonnamabiç*,"* (sözcüğü böyle algılamıştı) diye bağırdı. Kelimenin ne anlama geldiğini bilmiyordu, ama Sourmelina ineceği durağı kaçırınca hep böyle derdi ve kelime işe yaradı, tramvay durdu, yolcular açılıp inmesi için ona yol verdi. Gülümseyerek teşekkür ettiğinde nedense şaşırmış gibiydiler.

Gratiot'ta bindiği tramvayın sürücüsüne, "Hastings Caddesi'nde inmek, lütfen," dedi.

"Hastings, emin misin?"

Kâğıdı gösterdikten sonra Desdemona daha yüksek bir sesle, "Hastings Caddesi," diye tekrarladı.

"Tamam, haber veririm."

Tramvay Yunan mahallesine doğru ilerliyor. Desdemona camdaki görüntüsüne bakıp şapkasını düzeltti. Hamilelikler yüzünden bayağı kilo almıştı, ama saçları, teniyle hâlâ çekici bir kadındı. Toparlanıp yeniden dışarıyı seyretmeye başladı. 1932 yılında büyükannem Detroit sokaklarında neler görmüş olabilir? Köşebaşlarında elma satan çarpık çurpuk şapkalı adamlar görmüş olabilir. Penceresiz binalardan biraz temiz hava alabilmek için dışarı çıkmış, yüzleri tütün tozundan sararmış, sigara saran işçiler görmüş olabilir. Pro-union kitapçıklarını dağıtan işçileri ve onları Pinkerton dedektifleri gibi takip edenleri görmüş olabilir. Dar sokaklarda bu kitapçıkları okuyan ateşli Union yanlısı gençleri görmüş olabilir. Komünist, Katolik ve siyah avına çıkmış, atlı ya da yaya, yüzde 60'ı gizlice Protestan Buyruğu'nu sağlamak üzere Siyah Lejyon üyesi olan polisleri görmüş olabilir. Şimdi annemin sesini duyar gibiyim, "Ama Cal, Tanrı aşkına hiç mi iyi bir şey yoktu?" Doğru. 1932'de Detroit'e "Ağaçlar Şehri" denirdi. Amerika'nın en fazla ağaca sahip şehriydi. Kern's ve Hudson's mağazalarından alışveriş yapabilirdiniz. Araba endüstrisinin devleri

* Son of a bitch – orospu çocuğu. *(ç.n.)*

Woodward Avenü'de o güzelim Detroit Sanat Enstitüsü'nü yaptırmıştı ve belki de tam Desdemona iş görüşmesine gitmek üzere tramvayda binanın yanından geçerken içeride Diego Rivera adlı bir Meksikalı sanatçı yeni siparişini tamamlamaya çalışıyordu: Otomobil sanayisinin yeni mitolojisini anlatan bir duvar resmi. Duvarın önüne kurulmuş iskelede katlanır taburesine oturmuş çalışıyor. Yukarıdaki panolarda insanoğlunun dört ana ırkının kadın ve erkekleri aşağıdaki Rouge Nehri kenarındaki üretim bandında çalışan araba işçilerine bakıyor, adamların çalışan vücutları uyum içinde. Daha küçük panolarda çiçek soğanı içinde duran bir döllenmiş yumurta, tıbbın yarar ve tehditleri, Michigan'ın yabani meyveleri, buğday tarlaları ve bir köşede gri suratlı Henry Ford, dimdik oturmuş kitap okuyor.

Tramvay McDougal'ı, Jos. Campau'yu ve Chene'yi geçti ve sonra hafif bir titremeyle Hastings Caddesi'ne girdi. O anda tümü de beyaz olan yolcular hipnotize edilmiş gibi aynı hareketleri yaptı, erkekler cüzdanlarını kontrol etti, kadınlar da çantalarını. Sürücü bir kolu çekip yan kapıyı kapattı. Bütün bunları fark eden Desdemona merakla dışarı baktı ve Black Bottom gettosuna geldiklerini gördü.

Yolda barikat, tahta perde gibi görünür engellemeler yoktu ve tramvay görünmez olan bir başka duvarı geçip mahalleye girdi ve bir anda bambaşka bir hayat başladı. Işık değişiyordu, çamaşır iplerinin altında grileşen bir hava. Elektriksiz binaların kararttığı sokaklar. Yoksulluğun dev bir bulut gibi sarmaladığı sokaklar ve o sokaklardaki gölgesiz cisimler: Saçaklardan aşağı kaymış kırmızı kiremitler, çöp yığınları, patlak lastikler, geçen yılki kutlamalardan artakalmış yanık havai fişek çemberleri ve kim bilir kimin kaybettiği bir tek ayakkabı. Black Bottom'un kapı ağızlarından, daracık yollardan birden patlarcasına fışkırıp sessizliğin yerini alması sadece bir an sürmüştü. *Şu çocuklara bir bakın. Ne kadar çok çocuk var burada!* Birden tramvayın etrafını sardı çocuklar, el sallayıp bağırarak koşuyorlar. Şimdi tırmanıyorlar, kimi yanlara tutundu, kimi arkaya. Desdemona elini boğazına götürdü. *Neden bu kadar çok çocuk yapıyorlar? Biri, mavro kadınlara çocuklarını daha fazla emzirmeleri gerektiğini söylemeli.*

Sokak vanalarının yanında açıkta yıkanıyordu erkekler. İkinci kat balkonlarında yarı çıplak, iri kalçalı kadınlar. Desdemona pencereleri dolduran yüzlere, sokakları dolduran vücutlara, sadece yirmi beş blok içine sıkıştırılmış sayıları neredeyse yarım milyonu bulan kalabalığa hayret ve dehşet içinde bakıyordu. I. Dünya Savaşı'ndan bu yana, Packard Motor Fabrikası'nın müdürü E. I. Weiss'ın kendi eliyle hazırladığı raporlara uygun olarak "*nigger*"lar* buraya getirildiğinden beri Black Bottom böyleydi. Şimdi başka başka meslekler de vardı; dökümcüler ve avukatlar, hizmetçiler ve marangozlar, doktorlar ve hırsızlar, ama artık hepsi işsizdi, yıl 1932. Üstelik ülkenin başka yerlerinden Kuzey'de ekmek parası kazanma umudu içinde gelenlerle bu işsizler ordusunun sayısı her gün daha da artıyordu. Evlerde üzerinde yatılmayan tek bir yatak, tek bir kanepe bile yoktu. Bahçelere kulübeler yapılmıştı. Çatılarda barınıyordu bir kısmı da. (Tabii ki bu böyle devam etmeyecekti. Yıllar içinde beyazların bütün gayretlerine rağmen –ve onca yoksulluk ve ırkçılık yüzünden– siyahlar yavaşça, sokak sokak, mahalle mahalle yayıldı ve sonunda şehir bizzat gettonun kendi oldu ve 1970'lerde Coleman Young'ın "harika" yaptırımları sonucu vergi mükellefleri sayısı eridi, beyazlar şehri terk etti, Detroit'te siyahlar da istedikleri yerlerde yaşamaya başladı...)

Ama biz şimdi tekrar 1932'ye dönelim, çok tuhaf şeyler oluyor. Tramvay yavaşlıyor. Black Bottom'un ortasında duruyor –duyulmamış bir şey– kapılarını açıyor. Yolcular huzursuzlanıyor. Kondüktör, Desdemona'nın omzuna dokunuyor, "Geldik," diyor. "Hastings'e geldik."

"Geldik mi? Hastings burası mı?" Desdemona kulaklarına inanamıyor. Adama adresin yazılı olduğu kağıdı tekrar uzatıyor. Adam kapıyı gösteriyor.

"İpek fabrikası burada mı?" diye soruyor inerken.

"Bilemem. Burası benim mahallem değil."

* Zenci, aşağılayıcı bir kelime. *(ç.n.)*

Ve böylece büyükannem Hastings Caddesi'ne gelmiş bulunuyor. Tramvay uzaklaşıyor ve camlardan hayretle ona bakan beyaz yüzler kayboluyor. Yürümeye başlıyor. Çantasına sıkıca yapışmış, caddeden aşağı sanki gideceği yeri biliyormuş pozunda acele acele yürüyor. Bakışları ileriye kilitlenmiş. Kaldırımda çocuklar ip atlıyor. Bir binanın üçüncü katından bir ses yükseliyor, "Bundan sonra bana ait evrakı Paris'e götür sevgili postacım." Balkondan aşağı yırtılmış kâğıt parçacıkları düşüyor. Evlerin önlerinde bir yığın eşya, eski koltuklarda, kanepelerde oturan insanlar dama oynuyor, ellerini kollarını sallayarak tartışıyor, kahkahalarla gülüyor. *Bu mavrolar da daima güler. Sanki her şey çok komik. Nedir bu kadar komik olan şey, bana da söyler misiniz? Aman Tanrım, sokakta işini gören bir adam. İnanamıyorum.* Başını önüne eğiyor. Şimdi de bir sokak sanatçısının yanından geçiyor, şişe kapaklarından yapılmış dünyanın yedi harikası. Yaşlı bir berduş, sırtında çok renkli bir sombrero, dişsiz ağzında bir şey çiğnemeye çalışırken elini uzatıyor sadaka için. *Ama ne yapabilirler? Su borusu yok, kanalizasyon yok... Korkunç.* İçi saçlarını düzlettiren adamlarla dolu bir berberin önünden geçiyor. Kadınların banyo bonelerine benzer bir şeyler takılı adamların kafalarına. Karşı kaldırımdaki delikanlılar bağırıyor:

"Bebeğim sen bu kalçalarla kaza yaptırırsın arabalara."

"Çörek misin nesin, şerbetimi kabarttın."

Telaşla uzaklaşıyor, arkasında kahkahalar. Bir yığın adını bilmediği sokağı geçiyor ve ortalık ona yabancı, bir yığın tuhaf kokuyla doluyor. Yandaki nehirden yakalanmış balıkların, yağlı domuz etinin, mısır ununun, kızarmış baharatlı salamın, kaynayan börülcenin kokusuyla... Ama mutfağında yemek pişirilmeyen, hiç kimsenin gülmediği hatta konuşmadığı evler de vardı. Karanlık odalarında endişeli insanların oturduğu evler bunlar. Sonunda böyle bir evin kapısından biri sesleniyor. Tanrıya şükürler olsun, bir kadın!

"Kayıp mı oldun?"

Desdemona yüzüne ve sesine tatlı bir ifade vererek konuştu: "Fabrikayı arıyorum. İpek fabrikası."

"Burada fabrika yok, zaten olsa da şimdiye çoktan kapanmıştır."

Desdemona kağıdı kadına uzattı.

Kadın arka kaldırımda bir yeri işaret etti, "Oraya git."

Desdemona geri dönünce ne gördü? Çok yakın zamana kadar McPherson Binası diye anılan kahverengi tuğla binayı mı gördü? Hani şu medyum gösterileri, politik kongreler, düğünler için kiralanan binayı. Girişteki süslemeleri fark etti mi acaba, içinden granit meyveler fışkıran Roma çömleklerini, o muhteşem mermerleri? Yoksa gözleri bunlara aldırmadan kapıda nöbet tutan iki adama mı kilitlenmişti? Adamların üzerlerindeki kusursuz takımları da mı fark etmedi acaba? Birininki gökyüzü gibi açık mavi, diğeri soluk lavanta renginde. Herhalde etmiştir. Tabii disiplinli tavırlarını, pırıl pırıl cilalanmış ayakkabılarını, şık kravatlarını da. Belki bir an için bu iki adamın kılık kıyafeti ve tavırlarının içinde bulundukları mahalleyle ne kadar ters düştüğünü düşünmüştür, ama bence onu asıl şoke eden şey daha başka bir şeydi.

Fesler. Adamların başında fesler vardı. Yumuşak, kahverengi, tepesi düz fesler... Büyükannemle büyükbabamı bin türlü zora koyanların taktıkları cinsten. Bu şapkalara fes denmesinin nedeni boyasının Fas'tan gelmesiydi. Onların Türkiye'yi terk etmesine neden olan askerler de fes takardı. İşte yine karşısındaydılar, burada, Detroit'te, iki yakışıklı genç siyah adamın tepesinde. (Fesler hikâyemin içinde bir kere daha ortaya çıkacak, bir cenazede ve ancak hayatın yaratabileceği bir rastlantıyla. Ama bunu şimdilik burada bırakalım.)

Çekingen bir tavırla Desdemona yolun karşı tarafına geçti. Adamlara ilan üzerine geldiğini söyledi. Biri başını sallayıp, "Binanın arka tarafına gitmelisiniz," dedi. Kibarca onu binanın yanındaki aralıktan geçirip tertemiz bir arka bahçeye götürdü. O sırada kapı yavaşça açıldı ve Desdemona ikinci şokunu yaşadı. Karşısında çarşaflar içinde iki kadın duruyordu. Kadınlar büyükanneme Bursa'daki dindar kadınları hatırlatmıştı, ama bunların çarşafları siyah değil beyazdı. Çenelerinden ayak bileklerine kadar uzanıyordu beyaz çarşafları. Başlarını beyaz örtülerle sarmışlardı. Yüzleri peçeli değildi. Yaklaştıklarında

büyükannem onların ayaklarında kahverengi Oxford tipi okul ayakkabılar olduğunu gördü.

Fesler, çarşaflar ve şimdi de bir cami. Eski McPherson Salonu'nun içi Fas üslubunda yeniden dekore edilmişti. Kadınlar Desdemona'yı alıp geometrik zemini geçirdi. Pencerelerdeki kalın, pilili perdeler içeri güneş ışığını sokmuyordu. Kadınların çarşaflarının hışırtısından ve uzak bir yerden yankılanan duaya benzer bir sesten başka bir ses duyulmuyordu. Sonunda kadının birinin duvara resim asmaya çalıştığı bir odaya girdiler.

"Ben Wanda Abla'yım," dedi kadın. "1. İbadethane sorumlusu." Onun çarşafında bazı işaretler ve apoletler vardı. Duvardaki resimde New York semalarında dolanan uçan daireye benzer bir cisim vardı. Cisim parlak ışıklar saçıyordu.

"İş için mi geldin?" diye sordu kadın.

"Evet, ben ipek işini iyi bilirim. Çok deneyimliyim. İpek üretimi, koza üretimi, onları..."

Wanda dikkatle Desdemona'yı süzüyordu. "Bir sorun var," dedi. "Sen, sen.."

"Yunanlıyım."

"Yunanlı mı? Bir çeşit beyaz, öyle değil mi? Yunanistan'da mı doğdun?"

"Hayır, Türkiye'de doğdum. Biz oradan geldik. Kocam ve ben."

"Türkiye? Neden bunu söylemedin? Türkiye Müslüman bir ülke. Müslüman mısın?"

"Hayır, Yunan... Yunan Kilisesi."

"Ama Türkiye'de doğdun."

"*Ne*."

"Ne?"

"Evet."

"Ve ailen Türkiye'den geldi."

"Evet."

"O zaman sen muhakkak biraz karışıksındır. Tamamen beyaz olamazsın."

Desdemona durakladı.

"Görüyor musun, işi halletmeye çalışıyorum," dedi Wanda. "Fard Hoca, bizi ziyaret etmek için Mekke'den geldi. O daima bize beyaz adama güvenemeyeceğimizi, kendi işimizi kendimizin yapması gerektiğini söyler." Sesini alçalttı, "Sorun şu, işe başvuranlar arasında işe yarar biri çıkmadı. İpek işçisiyim diyor, ama koza bile görmemiş hayatında. Bir günlük paraya bile razılar. Bir günlük çalışma ve sonra kovulma. Olsun... Para alsın da." Gözlerini kıstı, "Senin planın da bu mu?"

"Hayır, ben çalışmak istiyorum, kovulmak değil."

"Ama sen nesin? Yunan, Türk, başka bir şey?"

Desdemona yine durakladı. Çocuklarını düşündü. Onlara eli kolu boş mu gidecekti? Yutkundu. "Herkes biraz karışıktır," dedi. "Türk, Yunan, aynı, aynı."

"İşte duymak istediğim şey buydu." Wanda Abla gülümsedi. "Fard Hoca da karışıktır. Şimdi gel senden ne istediğimizi anlatayım."

Desdemona'yı alıp uzun, iki yanı ahşap panolarla kaplı bir koridora götürdü, küçük bir telefoncu odasını geçip daha karanlık bir salona geçtiler. Ön tarafa doğru kalın perdelerin önünde iki genç nöbetçi vardı. Wanda, "Burada bizimle çalışacağına göre bazı kuralları öğrenmen gerekiyor," dedi. "Asla ve asla perdelerin arkasına geçmeyeceksin. Orası ana ibadethane, Fard Hoca orada vaaz verir. Sen burada, kadınlar bölümünde kalacaksın. Saçını da örtersen iyi olur. Şapkanın altından kulakların görünüyor, bu dine aykırı, baştan çıkarıcı."

Desdemona düşünmeden kulaklarına dokunurken nöbetçilere baktı. Hiç duymamış gibiydiler. Arkasını dönüp Wanda'nın peşi sıra ilerledi.

"Gel de neler yaptığımızı gör. Aslında her şeyimiz var. Az bir şeye ihtiyacımız var, az. Bilirsin. Doğru bilgi ve doğru üretim." Önlerinde bir merdiven vardı, tırmanmaya başladılar.

(Uzun bir merdivendi bu ve Wanda'nın bacakları da iyi durumda değildi. Oraya tırmanmaları epey zaman alacak, bari bu arada ben de size büyükannemin nereye geldiğini anlatayım.)

"1930 yılı yazında, birdenbire Detroit siyahlarının yaşadığı gettoda hoş sohbet, fakat gizemli bir satıcı belirdi." (Satırları, C. Eric Lincoln'ün *Amerika'nın Siyah Müslümanları* adlı kitabından aldım.) "Önce Arap olduğu sanıldı, ama milliyeti ve ırkı hiçbir zaman netleşmedi. Kültür açlığı içindeki Afro-Amerikalılar adamın zencilerin anayurtlarında atalarının giydiğini ileri sürdüğü ipeklerini ve ipek ürünlerini satın almak için ona evlerini açtı. Müşteriler geçmişlerine ait bir şeyler öğrenmeye can atıyordu, böylece satıcı evden eve bütün bölgede dolaşmaya başladı.

Önceleri 'peygamber' –artık ona böyle deniliyordu– dinleyicilerine yabancı ülkelerdeki deneyimlerini, yiyeceklerle ilgili tavsiyelerini ve sağlıklı yaşamla ilgili bilgilerini aktardı. Sabırlı, kibar, dostça ve önyargısız konuşmalardı bunlar."

"Çoğunluğun ilgisini çektiğinde..." (burada Claude Andrew Clegg III'ün *İlginç Bir Adam* kitabına geçiyoruz) "...satıcı, bu noktadan sonra satışlarını Afro-Amerikalıların geçmiş ve geleceği üzerine yoğunlaştırdı. Taktik mükemmeldi, toplantılar meraklı siyahların doldurduğu özel mekânlara taşındı. Daha sonra da büyük salonlar kiralandı ve İslam Ulusu Hareketi Detroit'in yoksul mahallelerinin ortasında çiçeklendi."

Satıcının pek çok adı vardı. Bazen adının Farrad Muhammed olduğunu söylüyordu, bazen de başka şeyler: F. Muhammed Ali, Fred Dodd, Profesör Ford, Wallace Ford, W. D. Ford, Wali Farrad, Wardell Fard, W. D. Fard gibi. Kökleri de aynı karmaşa içindeydi. İnsanlar onun babası Suriyeli bir Müslüman olan siyah bir Jamaikalı olduğunu söylüyordu. Başka dedikodulara göre Detroit'e gelmeden önce Hindistan'da, Güney Afrika'da ve Londra'da ırkçı isyanları pompalayan Filistinli bir Arap'tı. Bir başka hikâyeye göre Hazreti Muhammed'in kabilesinden, Kureyş kabilesinden geliyordu

ataları. FBI raporlarına gelince, Fard Yeni Zelanda veya Portland-Oregon'da doğmuş Hawaii'li veya Portekizli veya da Polinezyalı ataları olan biriydi.

Ama bir şey kesin, Fard 1932'de, Detroit'te 1. İbadethane'yi açmıştı. Ve işte şimdi Desdemona bu ibadethanenin arka tarafında bir merdivenin basamaklarını tırmanıyordu.

Yukarı vardıklarında Wanda, "İbadethane'de ürettiğimiz ipekleri satıyoruz," diye açıkladı. "Fard Hoca'nın önerdiği gibi. Afrikalı atalarımızın giydiklerinin aynısı. Eskiden kumaşı sipariş edip kıyafetleri kendimiz dikiyorduk. Ama bu *Depresyon* işimizi zorlaştırdı. Artık kumaş çok zor geliyor buraya ve çok da az. Fard Hoca bu nedenle yeni bir karar aldı. Bir sabah yanıma gelip, 'Baştan sona üretimi kendimiz gerçekleştirmeliyiz,' dedi. Aynen böyle. Ne güzel değil mi? Uyuz bir kedinin tüyleri bile diken diken olur onun sesini duyunca."

Desdemona yavaş yavaş durumu anlamaya başlamıştı. Dışarıdaki adamların şık kılıkları. İçerideki süslü dekorasyon. Wanda Abla sonuncu basamağı aşmıştı, "İşte burası eğitim salonumuz," dedi nefes nefese ve kapıyı açtı. Desdemona içeri girip onları gördü.

Yirmi üç genç kız... Parlak renkli çarşaflar ve başörtüleri içinde hepsi de. Wanda yanında bir yabancıyla içeri geldiğinde başlarını bile kaldırmadan çalışmaya devam ettiler, hepsinin ayağında Oxford tipi okul ayakkabıları. "Burası Müslüman Kızlar Eğitim ve Kültür Merkezi. Ne kadar ciddiler, görüyor musun? Sana bir şey söylenmeden asla konuşma. İslam tevazu demektir. Anlayabiliyor musun? Tevazu... Şimdi neden ilan verdiğime gelelim. İşler yavaşladı. Herkesin bildiği gibi."

Desdemona'yı odanın diğer ucuna götürdü. İçi tozlu bir tahta kutuyu açtı.

"Bunun üzerine, bir şirkete ipekböceği siparişi verdik. Anlarsın, postayla sipariş işi. Sipariş geldi gelmesine de, galiba bu böcekler Detroit'i sevmedi. Onları suçlayamam. Ölüp duruyorlar. Ne koku! Benim güzel İsa..." Öksürdü, "Sadece bir alışkanlık. Vaftiz edilmiştim. Dinle, adın neydi?"

"Desdemona."

"Dinle Des, buradaki görevime başlamadan önce saçını başını yapan, tırnaklarını boyayan bir kızdım ben. O köylü kısmından değil yani. Anladın mı? Şimdi bana yardım et. Bu ipekböcekleri neden ölüyor? Onları yaşatabilir misin?"

"Zor iş."

"Olsun."

"Çok para."

"Olsun, bizde bol."

Desdemona kutudan kıvrık bir böcek alıp Yunanca güzel sözler mırıldandı.

"Sevgili kardeşlerim dinleyin," dedi Wanda Abla. Kızlar ellerindeki kumaşları bırakıp başlarını yukarı kaldırıp ellerini dizlerine koydu ve dikkatle baktı. "Bu hanım size nasıl ipek yapılacağını öğretecek. O da Fard Hoca gibi bir *mulatto** ve bize atalarımızın kaybolan sanatını geri getirecek. Bunu yapabiliriz."

Yirmi üç çift göz Desdemona'ya dönmüştü. Cesaretini topladı. Söyleyeceklerini kafasında İngilizceye çevirdi, iki defa içinden tekrarladı ve sonra konuştu, "İyi ipek için..." Müslüman Kızlar Eğitim ve Kültür Merkezi'ndeki ilk dersine başlamıştı. "İyi ipek için iffetli olmalısınız."

"İffetli olmak için her şeyi yapıyoruz Des. Allah'a şükürler olsun. Elimizden gelen her şeyi yapıyoruz."

* Melez. *(ç.n.)*

HİLE BİLİMİ

Büyükannem böylece İslam Ulusu için çalışmaya başladı. Grosse Pointe'teki hizmetçi kadınlar gibi her sabah merkezin arka kapısından girip akşamları yine arka kapıdan çıkıyordu. O dayanılmaz kulaklarını saklamak için artık şapka yerine başörtüsü takmaya başlamıştı. Hiç soru sormadan, sızlanmadan çalışıyordu. Başkaları tarafından yönetilen bir ülkede büyüdüğü için bunları yadırgamamıştı. Fesleri, seccadeleri, hilalleri de; bu, bir anlamda eve geri dönmek gibiydi.

İbadethane, Black Bottom halkı içinse sanki bir başka gezegendi. Ön kapı Amerika'daki genel uygulamanın tersine sadece siyahlara açıktı, beyazlar burayı kullanamıyordu. Lobideki resimler –*Manifest Destiny*'ye* uyan manzaralar, boğazlanan Kızılderililer– bodruma indirilip bunların yerine Afrika tarihini anlatanlar asılmıştı; kristal bir nehrin kıyısında yürüyen prensle prenses; tapınakların içinde, önünde fikir tartışması yapan siyah öğrenciler...

İnsanlar akın akın Fard'ın vaazlarını dinlemek için 1. İbadethane'ye geliyordu. Aynı zamanda alışveriş de yapıyorlardı. Wanda onlara eskiden vestiyer olarak kullanılan odada, Hoca'nın söylediği gibi siyahların Doğu'daki öz vatanlarında, atalarının kullandığı cinsten kıyafetleri gösteriyordu. O, rengârenk kumaşları

* Birleşik Devletler'in bütün Kuzey Amerika'yı almasının hak ve görevi olduğunu ileri süren 19. *yy.* doktrini. *(ç.n.)*

açtıkça pırıltılarla gözleri kamaşan yeni Müslümanlar hemen cüzdanlarına davranıyordu. Kadınlar kölelik sembolü hizmetçi elbiselerini özgürlük sembolü beyaz çarşaflarla değiştirdi; erkekler de eziklikleri-ni sergileyen elbiselerin yerine asaletlerini ortaya koyan ipek takımlar giymeye başladı. İbadethane'nin kasasına oluk oluk para akıyordu ve cami daima doluydu. Ford fabrika kapatırken Hastings Caddesi numara 3408'de Fard işini büyüttükçe büyütüyordu.

Desdemona üçüncü kattan bunların pek azını görebiliyordu. Sabahları kızlara ders veriyor öğleden sonraları da top top ipeğin depolandığı odada çalışıyordu. Bir sabah kendi ipekböceği kutusunu getirdi derse ve öğrencilerine onun hikâyesini anlattı. Kutu elden ele dolaşırken onun nereden nereye, nasıl geldiğini, büyükbabasının onu zeytin ağacından oyduğunu, yangınlardan kurtulduğunu... ve bunu kıt İngilizcesiyle kızların dini duygularını incitmeden yaptı üstelik. İşin doğrusu kızlar çok tatlı, çok cana yakındı ve Desdemona Türklerle Yunanlıların dostluk içinde birlikte yaşadıkları günleri özlemle andı.

Her şeye rağmen siyahlar büyükannem için hâlâ yabancıydı. İlk defa gördüğü şeyler onu şaşkınlık içinde bırakıyordu, "*Mavro*ların avuç içleri," diyordu heyecanla kocasına, "bizimkiler kadar beyaz." Ya da: "*Mavro*ların derisi çok kalın, kolay kolay kesilmiyor, sadece şişiyor." Ya da: "*Mavro* erkekler nasıl tıraş oluyor biliyor musun? Bir tozla. Berberde gördüm." Desdemona, Black Bottom insanlarının yaşam biçimlerine inanamıyordu. "Kimse kapısının önünü süpürmüyor, çöp içinde oturuyorlar. Korkunç." Ama İbadethane'de durum değişikti. Erkekler içki içmiyor, daima çalışıyordu ve kızlar da temiz ve namusluydu.

Bir pazar yemeğinde, "Bence Bay Fard yararlı bir iş yapıyor," dedi.

"Lütfen," diye itiraz etti Sourmelina, "peçeleri, çarşafları Türkiye'de bıraksak..."

Desdemona başını iki yana salladı, "Bu Amerikalı kızlara tek peçe bile yetmez."

Hoca da büyükannem için peçenin arkasındaydı. Fard sanki tanrıydı, her yerde olan ve hiçbir yerde görülemeyen bir tanrı. Vaazdan çıkan insanların gözleri onun ışığıyla parlıyordu. Bazı yemek yasakları getirmişti, artık domuz yenmiyordu, onun yerine Afrika'daki gibi manyok ve tatlı patates tüketilmeliydi. Desdemona sık sık Fard'ın arabasını –yepyeni bir Chrysler– kapıda görüyordu. Her zaman tertemiz, cilalanmış ve kromajlı kısımları parlatılmış oluyordu arabanın. Ama Fard ortalarda görünmüyordu.

Bir gece yatmaya hazırlanırken Lefty, "Eğer o bir tanrıysa onu görmeyi nasıl umabilirsin?" dedi. Yastığının altında saklı ilk maaşının mutluluğuyla gülümsedi Desdemona, "Ama belki rüyamda görebilirim onu."

İlk projesi, bahçedeki eski müştemilatı kozahaneye çevirmek oldu. İslam'ın Meyveleri diye anılan cemaatin askeri kanadından gelen gençler yıkılmak üzere olan yapıdan ahşap bir dolap çıkardı. Zemindeki lağım çukurunu toprakla kapatıp, duvarlara asılı çıplak kadın resimlerini aşağı indirip bakışlarını kaçırarak bu ahlak dışı kâğıt parçalarını çöpe attılar. Çatıyı tamir edip havalandırma delikleri açtılar, raflar düzenlendi. Onca gayrete rağmen kötü bir koku vardı odada. "Hele durun," dedi Desdemona, "İpekböceğininkiyle kıyaslanınca bu bir hiç."

Yukarıda, Müslüman Kızlar Eğitim ve Kültür Merkezi'nde böcekler için beslenme tepsileri hazırlanıyordu. Büyükannem ilk parti yumurtaları yaşatabilmek için elinden geleni yapıyordu. Onları daima yanan ampullerin altına koydu, Yunanca şarkılar söyledi yumuşacık bir sesle, ama faydasızdı. Siyah yumurtalardan çıkar çıkmaz odadaki kuru havayı ve sahte ışıkları hissedip büzülmeye başladılar. Wanda Abla, "Çok yakında yenileri gelecek, daha iyileri," dedi onları süpürürken.

Günler geçti ve Desdemona siyahların solgun avuçlarına, arka kapıdan girip çıkmaya, ona bir şey söylenmeden konuşmamaya alıştı. Kızlara ders vermediği zamanlar yukarıdaki ipek odasında oturuyordu.

İpek odası. Burası çok önemli. (Dört metreye sekiz metrelik odada çok şey oldu. Tanrı konuştu, yaratılış açıklandı, büyükannem kendi ırkını bir yana bıraktı ve bu sadece yeni başlayanlar içindi.) Burası küçük, alçak tavanlı bir odaydı, odanın ucunda bir kesim masası duruyordu. Duvarlara ipek topları dayalıydı. Oda kumaşların pırıltısıyla sanki bir mücevher kutusuydu. Kumaş bulmak oldukça zordu o günlerde ama Wanda'nın stokları bu zorlukla baş edebilecek kadar boldu.

Bazen ipekler dans ediyor gibi oluyordu. Nereden geldiği belli olmayan hafif bir esintiyle kumaşlar dalgalanıp açılıveriyordu. Desdemona odaya yayılan ipekleri toparlayıp yeniden sarıyordu.

Ve bir gün yemyeşil bir topla başa çıkmaya çalışırken gaipten geliyormuşçasına ürpertici bir ses duydu.

"1877 YILININ 17 ŞUBAT'INDA KUTSAL MEKKE ŞEHRİNDE DOĞDUM."

Desdemona odaya biri girdi sanıp arkasına döndü ama hiç kimse yoktu.

"*BABAMIN ADI ALPHONSO'YDU.* SHABAZZ KABİLESİNDEN PARLAK SİYAH SAKALLI BİR ADAM. ANNEMİN ADI BABY GEE, KAFKASYALIYDI. BİR ŞEYTAN."

"Bir ne? Desdemona tam olarak duyamamıştı söylenileni. Sesin nereden geldiğini araştırdı, galiba alt kattandı. "BABAM ONA DOĞU ASYA'NIN TEPELERİNDE RASTLADI. ONDA BİR CEVHER OLDUĞUNU ANLAMIŞTI. ONU GERÇEK BİR MÜSLÜMAN OLANA KADAR İYİCE EĞİTTİ."

Desdemona'yı etkileyen şey sesin söyledikleri değildi, zaten tam olarak anlayamıyordu da. Onu titreten şey sesin kendisiydi. Elindeki dans eden ipek topunu bıraktı, daha iyi duyabilmek için başörtülü kafasını aşağı eğdi. Ve ses yeniden duyulunca yerdeki ipek topların arasında onun kaynağını aramaya başladı. "BABAM NEDEN KAFKASYALI BİR ŞEYTANLA EVLENMİŞTİ? ÇÜNKÜ O, OĞLUNUN SHABAZZ KABİLESİNİN KAYIP KISMINA KELAMI ULAŞTIRMAKLA GÖREVLİ OLDUĞUNU BİLİYORDU." Üç, dört, beş top ve işte buldu, bir sıcak hava

borusu kafesi. Ses şimdi daha yüksekti. "O, OĞLUNUN GÖREVİNİ SİYAH VE BEYAZ İNSANLAR ARASINDA ADİL OLARAK, RAHATÇA YERİNE GETİREBİLMEK İÇİN FARKLI BİR CİLT RENGİNE SAHİP OLMASI GEREKTİĞİNİ BİLİYORDU. VE İŞTE BEN BURADAYIM, BİR MULATTO OLARAK, TIPKI YAHUDİLERE ON EMRİ GETİREN MUSA GİBİ."

Ses, binanın derinliklerinden yükseliyordu. Üç kat aşağıdaki oditoryumdaydı. Eskiden tütüncülerin toplantılarında, üzerinde puro kurdelesinden başka bir şey olmayan çıplak dansçı kızların sahneye fırladığı kapaktan aşağı süzülüp kulisin yan taraflarına gidip oradan ısıtma sistemine ulaşıyor ve giderek bozulup yankılanarak borularda ilerliyor sonunda da Desdemona'nın bulunduğu ipek odasındaki kafesten dışarı fırlıyordu. "BENİM EĞİTİMİM VE DAMARLARIMDA AKAN ASİL KAN BENİ GÜÇ SAHİBİ OLMAYA İTEBİLİRDİ. AMA BEN AMCAMIN HIÇKIRIKLARINI DUYDUM KARDEŞLERİM. AMCAM AMERİKA'DA AĞLIYORDU."

Sanki hafif bir aksan vardı seste. Desdemona biraz daha bekledi, ama başka bir şey gelmedi kulağına. Yüzüne sıcak hava çarpıyordu. Daha da eğildi işitebilmek için. Başka bir sesle irkilip hemen toparlandı, "Haydi Des, hazırız." Bu Wanda'ydı.

O içeri gelmeden yerinden fırladı.

W. D. Fard'ın vaazını dinleyen tek beyazdı büyükannem ve onun söylediklerinin ancak yarısını anlayabiliyordu. Bunun nedeni sıcak hava borularında sesin bozulması ve tabii kendi İngilizcesinin yetersizliğiydi, bir de buna ikide bir, gelen biri var mı, diye başını kaldırıp ortalığı kontrol etmesini ekleyince yine de fena değildi bu sonuç. Desdemona, Fard'ı dinlemesinin kesinlikle yasak olduğunu biliyordu. İşini kaybetmek düşüncesine bile katlanamazdı. Ama gidebileceği başka bir yer yoktu.

Her gün saat birde kafes titremeye başlıyordu. Sonra oditoryumu dolduran kalabalığın uğultusu doluyordu odaya, sonra da ilahilerin nağmeleri. Kafesin üzerine ipek toplarını yığdı sesi duymamak için. Sandalyesini odanın en uzak köşesine taşıdı. Ama durum değişmedi.

"BELKİ HATIRLARSINIZ, GEÇEN KONUŞMAMIZDA SİZE AY'IN NASIL OLUŞTUĞUNU ANLATMIŞTIM. HATIRLADINIZ MI?"

"Hayır," diye mırıldandı Desdemona, "hatırlamıyorum."

"ALTMIŞ TRİLYON YIL ÖNCE İYİ BİR BİLİMCİ DÜNYA'DA BİR ÇUKUR KAZDI, ÇUKURU DİNAMİTLE DOLDURDU VE DÜNYA'YI PATLATTI. DÜNYA İKİYE AYRILDI. BU PARÇALARDAN KÜÇÜĞÜ AY'I OLUŞTURDU. ŞİMDİ HATIRLADINIZ MI?"

Büyükannem ellerini kulaklarına götürdü, yüzünde duyduklarına itiraz eder bir ifade vardı. Ama dudaklarından bir soru çıktı, "Biri Dünya'yı ikiye mi böldü? Kim?"

"BUGÜN SİZE BİR BAŞKA BİLİMCİDEN SÖZ ETMEK İSTİYORUM. ŞEYTANİ BİR ZEKÂ, ADI YAKUP."

Büyükannemin kulaklarını kapatan parmakları tekrar aralanmıştı, dinliyordu.

"YAKUP, YİRMİ BEŞ BİN YILLIK TARİHİN İÇİNDE SEKİZ BİN DÖRT YÜZ YIL ÖNCE YAŞADI. ONUN KAFATASI DİĞERLERİNDEN BÜYÜKTÜ. ÇOK ZEKİ BİR ADAM. PARLAK BİR ADAM. İSLAM ALEMİNİN EN BÜYÜK ALİMLERİNDEN BİRİ. BU ADAM HENÜZ ALTI YAŞINDAYKEN MIKNATISI BULDU. İKİ PARÇA METALLE OYNUYORDU VE ONLARI BİRLEŞTİRİNCE O BİLİMSEL BULUŞU GERÇEKLEŞTİRDİ: MIKNATIS."

Sesin Desdemona üzerindeki etkisi de mıknatıs gibiydi. Kolları iki yana gitti, arkasına yaslandı...

"AMA YAKUP'A MIKNATIS YETMEZDİ. O KOCAMAN KAFASINDA DAHA PEK ÇOK FİKİR VARDI. VE BİR GÜN YAKUP ORİJİNAL İNSANLARDAN TAMAMEN FARKLI —KALITIMSAL OLARAK— BİR IRK YARATABİLİRSE, BU IRKIN HİLE BİLİMİ YARDIMIYLA SİYAHLARI YÖNETEBİLECEĞİNİ BİLİYORDU."

... eğilmek yeterli olmayınca yaklaştı. Odanın diğer yanına doğru yürüdü, ipekleri kenara çekti, kafesin yanında yere çömeldi, Fard açıklamalarına devam ediyordu: "HER SİYAH ADAM İKİ HÜCREDEN OLUŞUR. BİR SİYAH, BİR KAHVERENGİ. VE YAKUP ELLİ DOKUZ BİN DOKUZ YÜZ DOKSAN DOKUZ SİYAHI PELAN ADASI'NA GÖÇ ETMEYE

İKNA ETTİ. PELAN ADASI EGE DENİZİ'NDEDİR. BUGÜNKÜ HARİTALARA BAKARSANIZ ONU GÖREBİLİRSİNİZ AMA TABİİ SAHTE BİR AVRUPALI ADLA. YAKUP, ELLİ DOKUZ BİN DOKUZ YÜZ DOKSAN DOKUZ MÜSLÜMANI BU ADAYA GETİRDİ. VE İŞİNE KOYULDU."

Şimdi başka sesler de duyabiliyordu. Fard'ın ayak sesleri... Konuşurken sahnede dolaşıyor. Gıcırtılar... Seyirciler tek bir kelime kaçırmamak için sıralarında öne eğiliyor.

"PELAN'DAKİ LABORATUVARINDA YAKUP SİYAHLARIN ÜREMELERİNİ KONTROL ALTINDA TUTUYORDU. DOĞAN SİYAH BEBEKLER HEMEN ÖLDÜRÜLÜYORDU, SADECE KAHVERENGİ DOĞANLAR YAŞAYABİLİYORDU VE YAKUP SADECE KAHVERENGİ TENLİ OLANLARA ÇİFTLEŞME İZNİ VERİYORDU."

"Korkunç," diye mırıldandı üçüncü kattan Desdemona. "Bu Yakup denen adam çok korkunç biri."

"DARWIN'İN DOĞAL SEÇİLİM TEORİSİNİ BİLİRSİNİZ. İŞTE BU DA DOĞAL OLMAYAN SEÇİMDİ. YAKUP BU ŞEKİLDE İLK SARI TENLİYİ VE KIZIL TENLİYİ ÜRETTİ. AMA DURMAYACAKTI, DEVAM ETTİ. EN AÇIK TENLİLERİ ÇİFTLEŞTİREREK HER KUŞAKTA DAHA DA AÇIK TENLİ BİR BEBEK ELDE EDİYORDU. BÖYLECE YILLAR, YILLAR SONRA SİYAH İNSANIN GENETİK YAPISINI BOZUP ONU SOLGUN VE ZAYIF BİR HALE GETİRDİ. ONUN AHLAKİ YAPISINI BOZDU, ONU KÖTÜLÜĞÜN İÇİNE İTTİ. VE KARDEŞLERİM SONUNDA YAKUP İSTEDİĞİ SONUCA ULAŞTI. İŞİNİ BİTİRMİŞTİ. ŞEYTANİ ZEKÂSIYLA NE YARATMIŞTI? SİZE DAHA ÖNCE SÖYLEDİĞİM GİBİ KARDEŞLERİM, İYİLİK İYİLİĞİ, KÖTÜLÜK KÖTÜLÜĞÜ DOĞURUR. YAKUP BEYAZ ADAMI YARATMIŞTI. YALANLARDAN, KÖTÜLÜKTEN, HAİNLİKTEN İBARET BEYAZ ADAMI. MAVİ GÖZLÜ ŞEYTANLAR IRKINI."

Salonun dışındaysa Müslüman Kızlar Eğitim ve Kültür Merkezi kızları harıl harıl, sessizlik içinde çalışırken neler neler düşünüyor... Ruby James, John 2X'in bu sabah ne kadar yakışıklı olduğunu ve belki bir gün ikisinin evlenebileceğini düşünüyor. Darlene Wood, Başkan Fard'ın erkek kardeşlerin hepsini köle isimlerinden kurtardığı halde neden hâlâ kızların aynı isimlerle dolaşmak zorunda kaldığını

düşünüyor. Lily Hale başörtüsünün altına sakladığı lüleli saçlarını akşam hava nasıl bahanesiyle yatak odası penceresinden dışarı çıkarıp yan evdeki Lubbock T. Hass'e göstermeyi düşünüyor. Betty Smith şükrederek Allah'ı düşünüyor. Millie Little'ın canı sakız çiğnemek istiyor.

Bu sırada yüzü kafesten yükselen sıcak havayla kıpkırmızı Desdemona yukarıda, kafası karışmış oturuyor. "Şeytanlar? Bütün beyazlar?" Suratını astı. Ayağa kalktı, eteklerini silkeledi. "Yeter artık. Bu deliyi daha fazla dinleyecek değilim. Çalışmalıyım. Bunun için para alıyorum. İşte bu kadar."

Ertesi sabah yine 1. İbadethane. Saat birde ses yine duyuluyor ve büyükannem yine onu dinlemeye başlıyor.

"ŞİMDİ BEYAZ ADAMLA GERÇEK SİYAH ADAMI FİZİKİ OLARAK KARŞILAŞTIRALIM. BEYAZ KEMİKLER ANATOMİK OLARAK DAHA İNCE VE KIRILGANDIR. BEYAZ KANI DA DAHA İNCE. SİYAHLAR BEYAZLARDAN ÜÇ KAT DAHA GÜÇLÜDÜR. BUNU KİM İNKÂR EDEBİLİR? KENDİ GÖZLERİNİZLE BU GERÇEĞİ GÖRMÜYOR MUSUNUZ?"

Desdemona içinden "ses"le tartışıyor ve onu gülünç buluyordu. Ama yine de günler geçtikçe o sesi dinleme alışkanlığı artıyordu. Odaya geldiğinde hemen kafesin yanındaki ipekleri kenara çekip diz çöküyor ve kulağını döşemeye dayayarak dikkatle onu dinlemeye başlıyor. "Tam bir şarlatan," diyor, "herkesin parasını alıyor." Ama yine de orada duruyor ve kafesten yeni teoriler yükseliyor.

Desdemona'ya neler oluyordu? Derinden gelen seslerin dini telkinlerine boyun eğmeye alışık ruhu yoksa Fard'ın etkisine mi giriyordu? Yoksa şehirde geçen on yıldan sonra o da diğer Detroit'lilere benzeyip dünyayı siyah-beyaz diye ayırmaya mı başlamıştı?

Sonuncu olasılık da şu muydu? Acaba büyükannemi Fard'a çeken şey, zaman zaman yapışkan, karanlık, sıtma yüklü bir bataklık gibi içini kaplayan o suçluluk duygusu muydu? Acaba bu çekimin nedeni bu tedavi edilemez ruhsal virüs müydü? Fard'ın sözleri vicdanındaki günahın ağırlığını mı hissettiriyordu ona? Onun ırkçı suçlamalarını kendi üzerine mi alınıyordu?

Bir gece Lefty'ye sordu, "Sence çocuklarda bir terslik var mı?"

"Nereden çıkardın bunu? Çok iyiler."

"Sen nereden çıkarıyorsun bu sonucu?"

"Kendin bak o zaman, görmüyor musun?"

"Biz ne yaptık, nasıl yaptık bunu?"

"Bir şey yapmadık."

"Hayır Lefty," –ağlamaya başladı– "biz iyi insanlar değiliz."

"Çocuklar iyi. Mutluyuz. Her şey geçmişte kaldı."

Desdemona kendini yatağa atıyor. "Neden sana uydum ki?" Hıçkırıyor. "Neden diğerleri gibi ben de kendimi suya atmadım?"

Büyükbabam sarılmaya çalışıyor, ama karısı onu itiyor. "Dokunma bana."

"Des, lütfen."

"Keşke yangında ölseydim. Lanet olsun sana. Keşke Smyrna'da geberseydim."

Çocuklarından gözünü ayırmamaya başlamıştı. Tek bir olay dışında –beş yaşındayken Milton kulak arkasındaki iltihaplanma nedeniyle neredeyse ölecekti– çocuklar ciddi hastalıklara yakalanmamıştı. Bir yerleri kesildiğinde kanları hemen pıhtılaşıyordu. Milton'un notları çok iyiydi, Zoë de ortalamanın üzerindeydi. Ama hiçbir şey Desdemona'yı yatıştıramıyordu. Hep kötü bir şey, bir hastalık, bir anormallik bekler gibiydi; sanki onun günahının cezası onu en çok üzecek, perişan edecek şekilde gelecekti, kendisine değil çocuklarına ödetilecekti o günahın bedeli.

1933'e doğru evdeki değişiklikleri tahmin edebiliyorum. Kahverengi tuğlaların arasından girip, odaları dolduran ve holdeki gece lambasını titreten o soğuk rüzgâr. Desdemona'nın sayısı giderek çoğalan kâbuslarına anlam verebilmek için durmadan baktığı rüya tabirleri kitabının sayfalarını çeviren rüzgâr. Kaynayan, bölünen bebek hücreleri. Beyaz köpüklerden fırlayıveren ucubeler. Artık kocasıyla asla sevişmiyor. Hatta yazın bile, birinin doğum gününde üç kadeh şarap içtikten sonra bile. Bir süre sonra Lefty de ısrardan vazgeçti. Bir

zamanlar birbirinden ayrılamayan büyükannem ve büyükbabam artık kopuş sürecine girmişlerdi. Desdemona sabahları 1. İbadethane'ye çalışmaya giderken o bütün gece barda çalıştığı için yatakta uyuyor, Desdemona geri gelmeden de alt kata iniyor.

1932, Kızılderili Yazı boyunca da esmeye devam eden bu soğuk rüzgârın ardından büyükbabamı görüyoruz, bodrum katındaki barında para sayıyor. Karısının sevgisinden yoksun kalan Lefty kendini tamamen işine vermiş. İş bir şekilde iyi kötü devam etmekte, ama değişim şart. Azalan müşteri sayısı onu yeni atılımlara itiyor.

Bir salı günü, saat sekiz. Desdemona işe gitmiş. Bir el ön penceredeki Aziz George ikonunu içeri alıyor. Bir Daimler köşede duruyor. Lefty telaşla dışarı çıkıyor ve arka koltuğa oturuyor.

Büyükbabamın yeni iş arkadaşı Mabel Reese ön koltukta, yirmi altı yaşında, Kentucky'li, ağır makyaj yapmış, sabah esintisiyle saçlarından tatlı bir koku yükseliyor. "Şu kameralı sağır adam," diyor şoföre. "Paducah'da yaşıyor. Nehir boyunca aşağı yukarı dolanıp durmadan resim çekiyor. Ama ne resimler."

"Ben de resim çekiyorum, ama benimkiler para ediyor," diye cevap veriyor sürücü. Onun adı Maurice Plantagenet, Kodak marka kamerası büyükbabamın yanında duruyor. Mabel'e gülümseyip Jefferson Avenü'ye dönüyor. Plantagenet, WPA öncesi bu yılların sanatsal yükselişine engel olduğunu söyleyecektir ileride. Belle Isle'a doğru ilerlerken kısaca fotoğrafın tarihçesini, Nicéphore Niépce'in fotoğraf makinesini nasıl bulduğunu ve işin parsasını nasıl Daguerre'in topladığını anlatıyor. İlk fotoğrafı tarif ediyor; bir Paris sokağı, ama uzun pozlama sonucu hareket halindeki insanlar çıkmıyor, tek görünen ayakkabısını boyatmak için duran bir adam. "Ben de tarihe geçmek istiyorum, ama sanırım bu, oraya giden doğru yol değil."

Belle Isle'a geldiklerinde Plantagenet, Daimler'i Central Avenü'ye döndürüyor, ama Strand'e gitmek yerine tozlu bir ara yola sapıyor. Yol açık arazide bitiyor. Plantagenet park ediyor, arka koltuktan kamerasını alıyor, ışığa göre ayar yapıyor. Bu arada Lefty de arabayla ilgileniyor. Elindeki mendille tozlanan farları, jant kapaklarını siliyor;

kapı altlarındaki çamurları, camları temizliyor. Plantagenet, "Maestro hazır," diyor.

Mabel Reese mantosunu çıkarıyor. İçinde sadece jartiyerli bir korse var. "Nerede durmamı istiyorsun?" diye soruyor.

"Motor kapağına uzanıp gerin."

"Böyle mi?"

"Evet, iyi. Şimdi yüzünü çevir, biraz bacaklarını aç."

"Böyle mi?"

"Ev-vet öyle. Kameraya bak. Gülümse. Bana sevgilinmişim gibi bak. Çok iyi."

Her hafta bu işi yapıyorlardı. Plantagenet fotoğrafları çekiyordu. Büyükbabam da ona model ayarlıyordu. Kızları bulmak zor değildi. Bar her gece onlarla doluydu. Ve onların da herkes gibi paraya ihtiyacı vardı. Plantagenet fotoğrafları şehir merkezinde bir dağıtıcıya satıyor, kazancın bir bölümünü de Lefty'ye veriyordu. Formül basitti, arabalarda poz veren iç çamaşırlı kadınlar. Arka koltukta kıvrılmış yarı giyinik kızlar, ön koltuğa yayılmış ya da tekerlek değiştiren çıplak göğüslüler. Genellikle bir kız oluyordu, ama arada iki model de kullanılıyordu. Plantagenet harika kompozisyonları fotoğraflıyordu. Yuvarlak kalçalarla çamurluklar; korse pilileriyle döşemeler; jartiyerlerle fan kayışları bir arada. Ve bunların hepsi büyükbabamın fikriydi. Babasının gizli hazinesi, "Zevkler Sarayının Kızı Sermin"e yeni bir yorum getiriyordu. Harem günleri artık bitmişti, artık yeni zevk sarayları arabalardı. Sıradan bir erkek, altında arabası yolda hızla giderken sultanlaşıyordu. Plantagenet'nin fotoğraflarında yok yoktu, ıssız yol kenarı piknikleri, bagajdan kriko çıkaran, kapı kenarında uzanan çıplak güzeller. Depresyon'un ortasında insanların yiyecek parası bulamadığı günlerde erkekler Plantagenet'nin otoerotik resimlerini satın alıyordu. Bu fotoğraflar Lefty'ye de bayağı para kazandırdı, hatta para bile biriktirdi ve bu da daha sonra başka bir fırsat doğurdu.

Arada bir fotoğraf dergilerinde, bitpazarlarında dolaşırken hâlâ Plantagenet'nin eski fotoğraflarına rastlıyorum, altlarındaki tarih

kullanılan eski Daimler yüzünden yanlışlıkla hep yirmili yılları gösteriyor. Depresyon yıllarında bir nikele satılan resimler bugün en az altı yüz dolar ediyor. Plantagenet'nin sanatsal çalışmaları çoktan unutuldu, ama kadın ve otomobil konulu erotik resimleri hâlâ gözde. İstediği oldu, tarih kitaplarına girdi. Kutulara dalıp o resimleri çıkarıp bir bir bakıyorum çapkın gülüşlü, yarı çıplak güzellere. Yıllar önce büyükbabamın baktığı o gözlere ben de bakıyorum ve soruyorum kendi kendime: Lefty neden kız kardeşinin yüzüne bakmaktan vazgeçip başka yüzler aradı? İnce dudaklı sarışınlar, baştan çıkarıcı kalçalı gangster artıkları... Bu modellerle ilişki kurmasının nedeni sadece para kazanmak mıydı? Yoksa evde esen soğuk rüzgârlar onu başka yerlerde bir sıcaklık aramaya mı itmişti? Ya da suçluluk onu da zehirlemeye başlamış ve böylece yapmaması gerekeni yaptığı yerden uzaklaşıp her şeyi unutmak için mi Mabellerle, Lucylerle ve Doloreslerle takılmaya başlamıştı?

Bu sorulara cevap veremiyorum ve tekrar 1. İbadethane'ye dönüyorum. Yeni dönmeler pusulalara başvuruyor. Gözyaşı biçiminde, beyaz zemininde siyah numaralar olan pusulaların orta yerinde üzerine Kabe resmi çizilmiş taşlar var. Hâlâ kafaları karışık olan bu insanlar kesin saatlerde ibadet edemiyorlar. Ama en azından şimdi ellerinde kıyafet satan Wanda Abla'nın yeni getirttiği pusulaları var. Adım adım hareket ederek ibrenin 34'ü göstermesini bekliyorlar. Bu Detroit'i gösteriyor. Şimdi de kenar okuna bakıyorlar, bu da Mekke'yi gösteriyor.

"ŞİMDİ DE KRANYOMETRİK KARŞILAŞTIRMA YAPALIM. KRANYOMETRİ NEDİR? BU BEYNİN, TIBBEN GRİ MADDE DENİLEN BEYNİN BİLİMSEL ÖLÇÜMÜDÜR. ORTALAMA BEYAZ ADAMIN BEYNİ ALTI ONS AĞIRLIĞINDADIR. ORTALAMA SİYAH ADAMINKİYSE YEDİ BUÇUK." Fard'da Protestan papazlarının ağır havası, o etkileyici hitabet gücü yok, ama kötü Hıristiyanlardan nefret eden dinleyicilerinin (biri Ortodoks) gözünde bu eksiklik bir artıya dönüşüyor. Kutsal çanlardan, bağırışlardan, azarlama ve tehditlerden bıkmış kişiler onlar. Köle dininden, onlara sadakatle hizmetin erdemlerini aşılayan Beyaz Adam Dini'nden usanmışlar.

"BEYAZLAR SİYAHLARI KENDİ HEGAMONYALARI ALTINA NEYLE ALDILAR? GENETİK PROGRAMLARINA UYGUN OLARAK BEYAZLAR BUNU BAŞARMAK İÇİN HİLE BİLİMİNİ KULLANDILAR, AÇIKLAMAMA GEREK VAR MI? BUNU ZATEN BİLİYORSUNUZ. HİLE BİLİMİYLE AVRUPALILAR MEKKE'DEN VE DOĞU ASYA'NIN DİĞER YERLERİNDEN SİYAHLARI TOPLADILAR. 1555'TE BİR ESİR TÜCCARI SHABAZZ KABİLESİNİN İNSANLARINI BU ÜLKEYE GETİRDİ. 1555. GEMİNİN ADI NEYDİ? JESUS. BU GERÇEK TARİH KİTAPLARINDA YAZILI. İSTERSENİZ DETROIT HALK KÜTÜPHANESİ'NE GİDİP BAKIN.

AMERİKA'YA İLK GELEN SİYAHLARA NE OLDU? BEYAZ ADAM ONLARI ÖLDÜRDÜ. NEYLE? HİLE BİLİMİYLE. ONLARI ÖLDÜRDÜ Kİ ONLARIN ÇOCUKLARI KENDİ İNSANLARININ GEÇMİŞİNİ, ANAYURTLARINI BİLEMESİN. BU ÇOCUKLARIN ÇOCUKLARI, ÇOCUKLARININ ÇOCUKLARININ ÇOCUKLARI, O ZAVALLI YETİMLER SİZSİNİZ VE BÜTÜN AMERİKAN GETTOLARINDA YAŞAYAN DİĞER SİYAHLAR. BEN BURAYA SİZE KİM OLDUĞUNUZU SÖYLEMEYE GELDİM. SİZLER KAYIP SHABAZZ KABİLESİNİN ÇOCUKLARISINIZ."

Black Bottom'dan tramvayla gelip geçmek gerçekleri anlamaya yetemezdi ve Desdemona artık sokaklarda neden bu kadar çok çöp olduğunu, neden bu çöplerin toplanıp temizlenmediğini anlıyordu. Beyaz mülk sahipleri, binalar yıkılıp dökülürken kiraları artırmaya devam ediyordu. Bir gün Desdemona beyaz bir satıcının siyah müşterisinin elinden para almadığını, adama "Oraya koy," dediğini gördü. Beyaz el siyah elden tiksiniyordu. Ve zihninin suçlulukla, Fard'ın teorileriyle dolu olduğu o günlerde büyükannem adamın ne demek istediğini anlayıp ona hak verdi. Şehir, mavi gözlü şeytanlarla doluydu. Yunanlıların eski bir deyişi vardı, "Kızıl sakallı, mavi gözlü kişiler şeytanın adamıdır." Büyükannemin gözleri mavi değildi, ama bu ona kendini daha iyi hissettirmiyordu. Eğer bir şeytan varsa, bu şeytan kendisiydi. Olup bitenleri değiştiremezdi, ama daha fazlasına engel olabilirdi. Doktor Philobosian'ı görmeye gitti.

"Bu çok ciddi bir talep Desdemona," dedi doktor.

"Emin olmak istiyorum."
"Ama sen hâlâ genç bir kadınsın."
"Hayır doktor. Ben sekiz bin dört yüz yaşındayım."

21 Kasım 1932'de *Detroit Times* gazetesinin manşeti şöyleydi: "Din uğruna insan kurban etti." Manşetin altında da şunlar yazılıydı: "Evindeki altarda insan kurban eden siyahî birlik liderinin cemaatinden yüz kişi bugün polis tarafından gözaltına alındı. İslam'ın Emri hareketinin sözde kralı 44 yaşındaki Robert Harris, Dubois Avenü 1429 numaralı binadaki evinde, yan komşusu 40 yaşındaki James J. Smith'i önce araba levyesiyle yaralayıp ardından kalbine gümüş bir bıçak saplayarak öldürdü." Voodoo katili olarak tanınan Harris son zamanlarda 1. İbadethane'ye gidiyordu ve muhtemelen Fard'ın "BÜTÜN MÜSLÜMANLAR ŞEYTANI ÖLDÜRMEK ZORUNDADIR, ÇÜNKÜ O BİR YILANDIR VE EĞER ÖLDÜRÜLMEZSE BİR BAŞKASINI SOKACAKTIR." dediği "Kaybolanın Bulunması" başlıklı 1 ve 2 numaralı Müslümanlık derslerine katılmıştı. Ve öğrendiklerini de hemen uygulamaya koyulmuştu, ne var ki ortalarda beyaz bir şeytan görünmüyordu, bunun üzerine o da en yakınından bir şeytanı seçmişti.

Üç gün sonra Fard da tutuklandı. Soruşturma sırasında hiç kimseye birini öldürme telkininde bulunmadığını ileri sürdü, "Ben yeryüzünün en temiz insanıyım," dedi. (En azından ilk tutuklanışında böyle dedi. Aylar sonra tekrar tutuklandığındaysa polis onun İslam Ulusu işinin bir dolandırıcılık olduğunu, her şeyi para için yaptığını itiraf ettiğini söyledi. Her şey, her şey *bol* para uğrunaydı, bütün o teoriler, uydurma sözler.) Gerçek tam olarak neydi bilemiyordum, bildiğim Fard'ın hakkındaki suçlamalar Detroit'i derhal terk etmesi koşuluyla geri alındı ve o da bir daha geri dönmemek üzere çekip gitti.

Gelelim 1933 yılının Mayıs ayına. Desdemona, Müslüman Kızlar Eğitim ve Kültür Merkezi'nde öğrencileriyle vedalaşıyor. Başı bağlı kızlar gözyaşları içinde. Sıraya girip teker teker öğretmenlerini öpüyorlar. (Büyükannem onları özleyecek, hepsini de çok sevmişti.)

"Annem bana kötü zamanlarda kozaların bozulduğunu söylerdi," diyor. Kızlar bu gerçeği kabul edip yumurtadan yeni çıkanların sonunu buna bağlıyor.

İpek odasının rafları bomboş. Fard Muhammed yetki ve pozisyonunu Karriem Kardeş'e devretmiş. Eski adıyla Elijah Poole, yeni adıyla Elijah Muhammed, Hareket'in yeni başkanı. Elijah Muhammed'in cemaatin ekonomik kaynakları konusunda yeni projeleri var, bundan böyle kumaş değil emlak işiyle uğraşacaklar.

Desdemona dışarı çıkmak üzere merdivenden aşağı iniyor. Birinci kata ulaşıyor ve dönüp lobiye bakıyor. İslam'ın Meyveleri ilk defa olarak orada nöbette değil. Perdeler iki yana açılmış. Desdemona arka kapıdan çıkıp gitmesi gerektiğini biliyor, ama artık kaybedecek bir şeyi yok ters yöne doğru yürümeye başlıyor. Çift kanatlı kapıya ulaşıyor ve kutsal salona giriyor.

İlk on beş saniye hareketsiz durup etrafına bakıyor, hayallerindekine hiç benzemiyor burası. Büyük bir kubbe, yerde rengârenk bir Ezine halısı yerine, karşısında kupkuru, sıradan bir salon var. Bir uçta sahne, kenara toplanmış katlanır sandalyeler. Sessizce bakıyor ve sonra birden bir ses duyuluyor:

"Merhaba Desdemona."

Boş sahnedeki kürsünün arkasında duran Hoca, Mehdi, Fard Muhammed. İnce, zarif bir karaltı, başındaki fötr şapka yüzünü gölgeliyor.

"Burada olmaman gerekiyor," diyor. "Ama galiba artık bunun bir anlamı kalmadı."

Yüreği ağzında Desdemona zorlukla soruyor, "Adımı nereden biliyorsunuz?"

"Duymadın mı? Ben her şeyi bilirim."

Fard'ın ipek odasındaki kafesten yükselen sesi onun göğüs kafesini titretirdi, ama şimdi bu kadar yakınında ses büyükannemin bütün vücudunu titretiyor. Bacakları, kolları, elleri...

"Lefty nasıl?"

Bu soruyla olduğu yerde sallanıyor Desdemona. Tek kelime edecek hali yok. Pek çok şeyi bir arada düşünüyor, ama öncelikle Fard'ın nasıl olup da kocasının adını bildiğini. Acaba Wanda Abla'ya da durumu söylemiş miydi?.. Ve ikinci olarak, eğer her şeyi bilebiliyorsa o zaman söyledikleri de doğruydu; mavi gözlü şeytanlar, korkunç âlimler, Japonya'dan gelip bütün siyahları kurtarıp, beyazları yok edecek olan Uçak Ana... Bütün bu korkularla sarsılırken bir yandan da ses ona bildiği bir şeyi hatırlatır gibi, bir başka sesi...

Şimdi Fard sahneden aşağı iniyor, salonda yavaş yavaş yürüyerek Desdemona'ya yaklaşıyor.

"Hâlâ o barı mı işletiyor? Söyle ona kendine başka iş bulsun, sonu yok barcılığın." Şapkası yana eğik, elbisesinin düğmeleri iliklenmiş, yüzü hâlâ belirsiz. Yaklaşıyor, yaklaşıyor, yaklaşıyor. Desdemona kaçmak istiyor ama yürüyemiyor. Fard soruyor, "Çocuklar ne yapıyor? Milton sekizine basmış olmalı."

Sadece üç metre ötede. Büyükannemin kalbi deli gibi atıyor. Fard Muhammed şapkasını çıkarıyor, yüzü açığa çıkıyor, Hoca gülümsüyor.

Tahmin ettiniz değil mi? Doğru, bu Jimmy Zizmo.

"*Mana*!"

"Selam Desdemona."

"Sen..."

"Başka kim olabilir?"

Gözleri yerinden uğramış, şaşkınlık içinde bakıyor büyükannem, "Öldüğünü sandık Jimmy. Arabada. Gölde."

"Jimmy öldü."

"Ama Jimmy sensin." Bunu söylerken Desdemona geriye gidiyor ve toparlanıp, "Neden karınla çocuğunu terk ettin?" diye soruyor azarlayan bir ses tonuyla.

"Benim sorumluluğum kendi insanlarıma karşıdır."

"Hangi insanlar? *Mavro*lar mı?"

"Asıl insanlar onlar, gerçek insanlar."

Desdemona onun ciddi olup olmadığını anlayamıyor.

"Neden beyazları sevmiyorsun, neden onlara şeytan diyorsun?"

"Gözünü aç da etrafına bak. Şu şehre, bu ülkeye. Bana katılmıyor musun?"

"Her yerde şeytan olabilir."

"Özellikle de Hurlbut'taki evde."

Bir anlık duraklama ve Desdemona soruyor, "Ne demek istiyorsun?"

Fard ya da Zizmo sırıtıyor. "Benim bildiklerimden çok daha fazlası yaşanıyor o evde. Sırlar..."

"Ne sırrı?"

"Sourmelina, karım olduğu söylenen kadın. Tuhaf zevkleri var onun, biliyorsun. Ve senle Lefty. Beni kandırdığınızı mı sandınız?"

"Lütfen Jimmy."

"Bana Jimmy deme. O benim adım değil."

"Ne demek istiyorsun, sen benim eniştemsin."

"Ne eniştesi, sen beni tanımıyorsun ve asla da tanımayacaksın. Nereden geldiğimi, kim olduğumu biliyor musun?" Bu sözlerden sonra Mehdi büyükannemin yanından yürüyüp gidiyor. Çift kanatlı kapıyı geçiyor ve hayatlarımızdan ebediyen çıkıp gidiyor.

Şimdi anlatacaklarımı Desdemona görmedi. Ama belgelere dayanan bilgiler bunlar, hepsi doğru. Fard dış kapıda nöbet tutan İslam'ın Meyveleri'yle tokalaştı, adamlar gözyaşları içinde onunla vedalaştı. Sonra 1. İbadethane'nin önünde toplanmış kalabalığın arasında ilerleyip köşede duran Chrysler'e gitti. Daha sonra herkes Mehdi ile göz göze geldiğini ileri sürecekti. Kadınlar hıçkırıklara boğulmuş gitmemesi için ona yalvarıyordu. Fard şapkasını çıkarıp göğsüne koydu, hafif bir gülümsemeyle, "Merak etmeyin, ben daima sizinle olacağım," dedi. Sonra şapkasını bütün mahalleyi, kirli kapılarla dolu gettoyu, çöp dolu sokakları, ipe dizili perişan çamaşırları selamlarcasına havada salladı. "Çok yakında sizi bu cehennemden kurtarmak için geri geleceğim kardeşlerim." Arabaya bindi, kontağı çevirdi ve son defa gülümseyip gaza bastı.

Fard Muhammed bir daha Detroit'te görülmedi. Şiilerin on ikinci imamı gibi o da gizemlerin arasına katıldı. Bir rapora göre, 1934'te Londra'ya giden bir transatlantikte görülmüş. 1959 tarihli Şikago gazetelerine göreyse W. D. Fard Türkiye doğumlu bir Nazi ajanıydı ve II. Dünya Savaşı'nda Hitler'le çalışıp öldü. Komplo teorileri onun ölümünün CIA ve FBI ile bağlantılı olduğunu ileri sürer. Bir yığın karışık şey. Benim emin olarak söyleyeceğim ise benim anne tarafımdan büyükbabam olan Fard bir daha asla önceden bilindiği yerlere geri gelmedi.

Desdemona'nın Fard'la karşılaşması sanırım onun o çok önemli konuda bir karara varmasını kolaylaştırdı. Hoca'nın ortadan kayboluşunun üzerinden çok geçmeden büyükannem bir operasyon geçirdi. Bir cerrah, göbeğinin altında iki yeri kesti. Deri ve kaslar açıldı, fallop tüpleri ortaya çıktı. Cerrah bunları birer düğümle bağladı ve ondan sonra da bir daha Desdemona hamile kalmadı.

KLARNET SERENADI

Buluştuk. Julie'yi Kreuzberg'deki stüdyosundan aldım. Çalışmalarını görmek istedim, ama izin vermedi. Ve böylece Austria adlı restorana gittik.

Austria sanki bir avcılar kulübüdür. Duvarlarda bir yığın geyik boynuzu; belki elli, belki altmış çift. Boynuzlar insana komik bir şekilde küçük görünüyor, sanki ellerinizle öldürebileceğiniz hayvanlara aitler. Restoran loş ve sıcak, her yer ahşap kaplı, rahat. Buradan hoşlanmayan birinden ben de hoşlanamam. Julie de hoşlandı.

"Çalışmalarını bana göstermedin, tamam," dedim otururken. "Ama bari ne iş yaptığını söyle."

"Fotoğraf."

"Her halde ne fotoğrafı çektiğini de söylemeyeceksin."

"Önce birer içki içelim."

Julie Kikuchi otuz altı yaşında, ama yirmi altı gösteriyor. Kısa boylu, yine de küçük cüsseli sayılmaz. Pervasızsa da kaba değil. Eskiden terapiste gidermiş, şimdi bırakmış. Geçirdiği bir asansör kazasından ötürü sağ elinde kısmi artrit var. Bu yüzden de kamerayı uzun süre tutmakta zorlanıyor. "Bir asistana ihtiyacım var," dedi bana, "ya da yeni bir ele." Tırnak araları temiz sayılmaz. Aslında bugüne kadar bu kadar tatlı, bu kadar harika kokan birinde rastlamadığım kadar pis desem daha doğru olur.

Göğüsleri, testosteron düzeyi benim kadar olan herkeste yapacağı etkiyi yapıyor.

Mönüyü tercüme ettim ve siparişimizi verdik. Haşlanmış sığır eti, kıtır kıtır kırmızı lâhana, kocaman *knödel** tabakları ardı ardına geldi masaya. Berlin'den ve Avrupa'nın diğer şehirlerinden söz ettik. Julie bana Barcelona'da bir defasında kapanış saatini kaçırınca erkek arkadaşıyla nasıl Güell parkında kapalı kaldığını anlattı. İşte başlıyor, diye geçirdim içimden. İlk eski erkek arkadaş sırasını savmıştı. Birazdan hepsi teker teker kusurları, alışkanlıkları, kabalıkları, ihanetleriyle sıralanacaktı. Sonra da benim eski sevgililerimi anlatmam beklenecekti. Aslında ilk buluşmalarımın sonuçsuz kalmasının bir nedeni de buydu. Bende o kadar bilgi ve deneyim birikimi yoktu. Aynı yaşta bir erkeğin kalın zamparalık defteriyle kıyaslanamazdı benimki. Kadınlar bunu hissediyor ve sonra da gözlerine tuhaf, sorgulayan bir ifade gelip oturuyor. Ve ben de daha tatlı faslına gelmeden onlardan uzaklaşmış oluyorum...

Ama Julie'yle bunu yaşamadım. Erkek arkadaş Barcelona'da dışarı fırladı ve bir daha da görünmedi. Onu başkaları da izlemedi. Bunun nedeni var olmamaları değildi tabii ki. Bunun nedeni Julie'nin koca avcısı olmayışıydı. Bu yüzden beni işe almadan önce soruşturma yapmadı.

Julie Kikuchi'den hoşlanıyorum. Ondan çok hoşlanıyorum.

Ve şimdi her zamanki sorular beliriyor zihnimde. Şeyden ne bekler? Nasıl tepki verir? Ona bunu söylemeli miyim? Hayır. Çok erken. Daha öpüşmedik bile. Ve şimdi bir başka aşk hikâyesine geçiyorum.

1944 yazında bir akşam. Herkesin artık Tessie dediği Theodora Zizmo ayak tırnaklarını boyuyor. Ayakları yastık üzerinde, parmak

* Köfte. *(ç.n.)*

aralarında pamuk parçaları, O'Toole pansiyonundaki odalarında bir çekyata kurulmuş oturuyor. Oda bir yığın solgun çiçek ve annesinin çeşit çeşit dağınığıyla dolu: masanın ortasında kapaksız kozmetik ürünleri, işe yaramaz bir hortum, teosofi kitapları ve içinde buruşuk ambalaj kâğıtları, üzerinde diş izleri olan bitmiş krem tüpleriyle dolu bir çikolata kutusu. Tessie'nin tarafı daha tertipli. Kurşun kalemler, dolmakalemler uçları havada bardaklara konulmuş. Shakespeare büstü şeklinde pirinç kitap tutacakların arasında ikinci el kitap satan sahaflardan aldığı romanlar.

Tessie Zizmo'nun yirmi yaşındaki ayakları: Otuz beş numara, soluk tenli, mavi damarlı, ayak tırnakları tavus kuşunun kuyruğundaki parlak yuvarlaklar gibi, kıpkırmızı. Onları dikkatle inceliyor, tam o sırada bacaklarına sürdüğü kremin kokusuna çekilen bir sinek başparmağına konuyor ve oraya yapışıp kalıyor. "Kahretsin," diyor Tessie, "lanet olası sinekler." Sineği alıp atıyor ve yeniden ojeliyor tırnağını.

II. Dünya Savaşı ortasındaki bu akşamda bir serenat başlamak üzere. Birkaç dakika ötede. Eğer dikkatle dinlerseniz bir pencerenin açıldığını, yeni bir kamış ağızlığın tahta bir müzik aletinin ucuna takıldığını duyabilirsiniz. Her şeyi başlatan ve benim de varoluşumu sağlayan müzik yolda. Ama melodi tamamen yükselmeden gelin size son on bir yılda olanları aktarayım.

İçki yasağı şöyle sona erdi. 1933'te, bütün eyaletlerin onayıyla On Sekizinci Anayasal Karar yerini Yirmi Birinci'ye bıraktı. Detroit'teki Amerikan Lejyon Toplantısı'nda Julius Stroh, Stroh marka Bohemya birası dolu altın yaldızlı fıçının tıpasını açtı. Gazetelerde Başkan Roosevelt'in White House'ta verilen bir davette kokteylini yudumlarken çekilmiş fotoğrafları yayımlandı. Ve Hurlbut Sokağı'nda büyükbabam Lefty Stephanides duvardaki zebra derisini kaldırıp yeraltı barını kapatarak tekrar yeryüzüne döndü.

Oto-erotika işinden kazandığı parayla West Grand Bulvarı'nın hemen yanındaki Pingree Sokağı'nda uygun fiyatla bir yer aldı. Artık hem bar hem de ızgara yemek servis eden yerüstü Zebra Salonu çok

işlek bir iş merkezindeydi. Yanındaki dükkânları hayal meyal de olsa hâlâ hatırlayabiliyorum. Neon ışıklı tabelası gözlük şeklinde olan A. A. Laurie –optometrist–, hayatımda ilk defa çıplak manken gördüğüm New Yorker Giyim –mankenler ölümcül bir tango yapıyordu–, sonra Value Kasabı, Hagermoser Balıkçısı ve bir de berber. Bizimki köşede, yan tarafında kaldırıma doğru sarkan ahşap bir zebra kafası olan dar, tek katlı bir binaydı. Geceleri göz kırpan kırmızı neon ışığı kulaklarını, boynunu ve yüzünü aydınlatırdı.

Müşteriler genellikle otomotiv sanayi işçileriydi. Vardiya saatlerine göre değişik gruplar halinde geliyorlardı. Pek çoğu işten önce uğrardı bara. Lefty barı sabah saat sekizde açıyordu ve sekiz buçukta taburelerin tümü, çalışmaya başlamadan önce kendilerini aptallaştırmak isteyen erkeklerle dolardı. Lefty bardaklara içki dökerken şehirde neler olup bittiğini de öğrenirdi. 1935'te barın müdavimleri Birleşmiş Otomobil İşçileri'nin kuruluşunu kutlamıştı. İki yıl sonra bir ağızdan "Overpass Direnişi"nde liderleri Walter Reuther'i döven Ford'un silahlı muhafızlarına küfrediyorlardı. Büyükbabam taraf tutmuyordu. Onun işi dinlemek, kafa sallamak, bardağı yeniden doldurmak ve gülümsemekti. 1943'te bardaki konuşmalar çirkinleşince de bir şey söylemedi. Ağustos ayında bir pazar günüydü, Belle Isle'da siyahlarla beyazlar arasındaki ilk çatışmalar başlamıştı. Bir müşteri, "Zenci pisliğin teki beyaz bir kadına tecavüz etmiş," dedi. "Şimdi bunu onlara ödeteceğiz. Hepsine. Bekleyin ve görün." Pazar sabahı ırkçı isyanlar ayyuka çıkmıştı. Bir grup adam gelip de bir siyahı öldürene kadar dövdüklerini övünerek anlatınca büyükbabam onlara içki vermeyi reddetti.

Biri, "Neden kendi memleketine gitmiyorsun?" diye bağırdı.

"Benim memleketim burası," diyen Lefty bunu hemen kanıtladı ve son derece Amerikalı bir tavırla elini tezgâhın altına sokup bir tabanca çıkardı.

Geçmişin bu çelişkileri, Tessie'nin ayak tırnaklarını boyadığı şu günlerde çok daha büyük bir çelişkiyle gölgelenmişti. 1944 yılında Detroit'in bütün otomobil fabrikalarının üretimi değişmişti. Willow

Run'da, üretim bandında Ford sedanlar yerine B-24'ler geçiyordu. Chrysler'da tank yapılıyordu. Endüstri sektörü sarsılan ekonominin ilacını bulmuştu: Savaş. Henüz adı Motown'a dönmemiş olan Motor City bir süre için Demokrasinin Silahhanesi olacaktı. Ve şimdi Cadillac Bulvarı'ndaki pansiyonda Tessie Zizmo tırnaklarını boyarken bir klarnet sesi duyuyor.

Artie Shaw'un büyük süksesi "Begin the Beguine" rutubetli havada yayılıyor. Telefon tellerindeki sincapların tüyleri panik içinde onu dinlemek için başlarını havaya kaldırırlarken titriyor. Ses, elma ağaçlarının yapraklarını hışırdatarak rüzgâr gülünün üzerindeki horozu döndürüyor. Hızlı tempolu şarkı, Viktorya stili bahçeleri, çimenlikleri, sarmaşıklarla kaplı telleri, kapıları aşıp, O'Toole pansiyonunun arka bahçesine ulaşıyor; notalar, daha çok erkekleri ilgilendiren sporların yapıldığı yerleri aşıyor –çim bowlingi sahasında biçilmiş ot yığını, unutulmuş bir kroket sopası–, tuğlaların arasında yükselen sarmaşığa tırmanıyor ve sakalını düzelten, horlayarak uyuyan bekârların odalarının pencere pervazlarını yalıyor, bu arada Bay Danelikov bir istisna olarak satranç problemleri çözüyordu, sonra Artie Shaw'un bugün bile şehirdeki bütün radyolarda çalınan, sanki Amerikan ruhunu ve müttefiklerin zaferini yansıtan tazelik ve canlılıktaki 1939 yapımı bu en güzel ve en sevilen şarkısı daha da yukarı tırmanıyor ve işte en sonunda ayak tırnaklarındaki ojeleri kurutmaya çalışan Theodora'nın penceresinde. Onu duyunca annem gülümseyerek pencereye dönüyor.

Müziğin kaynağı arka taraftaki, saçları Bryl kremiyle geri yatırılmış *Orfeus*'tan* başkası değildi. Yirmi yaşındaki kolej öğrencisi Milton Stephanides yatak odasının penceresi önünde ayakta durmuş ustaca klarnetinin tuşlarına basıyor. Üzerinde izci kıyafeti var. Çenesi yukarıda, dirsekler dışa çevrilmiş, haki pantolonunun içinde sağ dizi titreyerek ritm tutuyor; o yaz akşamı aşk şarkısını özgürce salıvermiş havaya, nasıl da tutkulu bir aşkla çalıyor klarnetini; ben o ahşabı

* Sevdiği kadına tutkun, lir çalan bir mitoloji kahramanı. *(ç.n.)*

yıpranmış klarneti yirmi beş yıl sonra ardiyede bulana kadar o aşk ateşi çoktan yanıp bitmişti. Milton, Southeastern Lisesi orkestrasında üçüncü klarnetti. Okul konserlerinde Schubert, Beethoven ve Mozart çalmak zorundaydı, ama artık mezun olmuştu, ne isterse onu çalabilirdi ki bu da swingdi. Kendine örnek olarak Artie Shaw'u almıştı. Onun, o sanki kendisini bile savuran, o müthiş, o şaşırtıcı tarzını taklit ediyordu. Şimdi, pencerenin önünde klarnetini Shaw'un artistik sallanmaları, dönmeleriyle çalıyor. Elindeki parlak, siyah enstrüman boyunca ilerleyen bakışları iki bahçe ötesindeki binaya kilitlenmiş, özellikle de cama yapışıp dışarı bakan üçüncü kattaki solgun, mahcup ve heyecanlı yüze. Ağaç dalları ve telefon telleri manzarasını kapatıyor, yine de klarneti kadar parlak o siyah saçları görebiliyor.

El sallamıyor siyah saçlı kız. Sadece gülümsüyor, onu dinlediğinin tek işareti bu. Komşu bahçelerdeki insanlar serenadı dinlerken her zaman yaptıklarını yapıyor. Çimleri sulayıp, kuşlar için su koyuyorlar küçük kaplara, çocuklar kelebek kovalıyor. Milton şarkı bittiğinde klarneti aşağı indirip sırıtarak pencereden sarkıyor ve sonra yeni baştan başlıyor.

Alt katta Desdemona oğlunun klarnet çaldığını duyunca onu yöneten orkestra şefi gibi tavana bakıyor. Son kırk beş dakikadır Gus Vasilakis, karısı Georgia Vasilakis ve kızları Gaia ile birlikte salonda oturuyorlar. Pazar öğleden sonra. Sehpada duran güllü şekerler büyüklerin içtiği şarabın ışıklarını yansıtıyor. Gaia, bir kadeh ılık Vernor marka zencefilli bira yudumluyor. Sehpada bir kutu da tereyağlı kurabiye var.

"Ne dersin Gaia?" diye dalga geçiyor baba Vasilakis, "Milton düztaban çıktı. Seni etkiler mi?"

"Babacığım," derken Gaia kızarıyor.

"Tabanlarımı sonsuza kadar havaya dikmektense düşük tabanlı olmayı tercih ederim," diye lafı kesiyor Lefty.

"Haklısın dostum. Milton'u almadıkları için şanslısın. Kaldı ki bu utanılacak bir şey değil. Benim oğlumu savaşa götürseler bilmem ne yapardım."

Konuşmalar sırasında Desdemona ikide bir Gaia'nın dizini okşayıp, "Miltie şimdi gelecek," deyip duruyordu. Hatta bunu misafirler geldiği andan beri yapıyordu. Ve daha da fazlasını, bunu son bir buçuk aydır her pazar tekrarlıyordu. Ve sadece Gaia Vasilakis'e de değil. Geçen pazar annesi ve babasıyla gelen Jeanie Diamond'a ve ondan önceki pazar gelen Vicky Logathetis'e de aynı sözleri söylemişti.

Desdemona kırk üç yaşına basmıştı, kendi kuşağının kadınlarınınkine uygun bir biçimde yaşlanmıştı. Saçları iyice grileşmiş. Artık ince, altın çerçeveli gözlükler takıyordu ve bu gözlüklerin altından kocaman görünen gözleriyle daha da endişeli duruyordu. Endişe etmeye olan eğilimi (yukarıdan gelen müzikle gerçekten artmıştı bu) kalp çarpıntılarını da azdırıyordu. Artık hemen her gün çarpıntısı vardı. Ama onca endişeye ve çarpıntıya rağmen Desdemona hâlâ çok hareketliydi; yemek pişiriyor, temizlik yapıyor, çocuklarına ve başkalarının çocuklarına bakıyor, ciğerlerini patlatırcasına bağırıp çağırıyordu bu gürültü ve hayat dolu kadın.

Gözlüklerin hayatı olduğu gibi görmesini sağladığı söylenemezdi. Desdemona bunca dövüşün nedenini anlayamıyordu. Smyrna'ya mültecileri kurtarmak için gemi gönderen tek ülke Japonya'ydı. Büyükannem hayat boyu bu minnettarlığını sürdürdü. İnsanlar Japonların sinsice Pearl Harbor'u bastıklarını söylediğinde hep, "Bana okyanusun ortasındaki bir adadan söz etmeyin," derdi. "Şu koca memleket yetmiyor mu size?" Özgürlük Abidesi'nin cinsiyeti durumu değiştiremiyordu. Her yerde aynıydı hayat, erkekler ve onların savaşları. Şans eseri Milton askere çağrılmamıştı. Savaş yerine geceleri okula gidip gündüzleri barda babasına yardım ediyordu. Giydiği tek üniforma izci üniformasıydı, oymakbaşıydı. Arada bir izcilerini alıp kuzeye kampa gidiyordu.

Beş dakika daha geçiyor ve Milton hâlâ ortalarda yok. Desdemona özür dileyip yukarı çıkıyor. Milton'un kapısı önünde durup içeriden gelen müziği dinliyor ve sonra içeri dalıyor.

Pencerenin önünde, elindeki klarneti havaya dikmiş çalıyor da çalıyor Milton. Kalçalarını yeni moda hareketlerle –biraz

müstehcen– oynatıyor bir yandan da, dudakları en az saçları kadar parlak. Desdemona odayı hızla adımlayıp pencereyi gürültüyle çarpıyor.

"Aşağı Milton," diye emrediyor, "Gaia aşağıda."

"Çalışıyorum."

"Daha sonra çalışırsın." Pencerenin mandalını çevirirken karşı bahçenin arkasındaki O'Toole Pansiyonu'nun üçüncü katında bir kafanın aşağı sindiğini görür gibi oluyor, ama emin olamıyor bundan.

"Neden hep pencerenin önünde çalıyorsun?"

"Ateşleniyorum."

Desdemona telaşlanıyor, "Neden ateşleniyorsun?"

"Çalmaktan."

Suratını asıyor. "Haydi yürü. Gaia sana kurabiye getirmiş."

Bir süredir büyükannem Milton'la Tessie arasında bir şeylerin gelişmekte olduğundan kuşkulu. *Tessie ve Sourmelina'nın her* akşam yemeğine gelişlerinde Milton, Tessie ile aşırı derecede ilgileniyor. Büyürlerken Tessie'nin en yakını, oyun arkadaşı Zoë olmuşken şimdi avludaki salıncaklı kanepede Milton'la Tessie oturuyor. Desdemona Zoë'ye soruyor, "Neden artık Tessie'nin yanına gitmiyorsun?" Zoë acıklı bir sesle cevap veriyor, "O meşgul."

İşte büyükannemin çarpıntılarının geri gelmesinin nedeni bu. Evliliğini bir buz denizine döndürmek pahasına günahını affettirmek için yaptığı onca şeyden sonra, tüplerini bağlatmasına rağmen o bozuk kan devam mı edecekti? Dehşet içindeki Desdemona bir kere daha çöpçatanlığa sıvandı.

Ve böylece Bithynios'taki gibi pazardan pazara Hurlbut'taki evin kapısında bekâr kızlar belirmeye başladı. Tek fark ortada sadece iki adayın olmamasıydı. Desdemona'nın Detroit'te seçim yapacağı havuz bir yığın adayla doluydu. İnce sesliler, kalın sesliler, tombullar, sıskalar, kalpli kolye takanlar, yaşından önce ihtiyarlayıp sigorta şirketlerinde çalışanlar, kimler kimler... Şu Sophie Georgopoulos, piknikte kızgın kömürlere bastığından bu yana komik komik yürüyen

ve Mathilda Livanos, kendi güzelliğinden bunalmış, Milton'a metelik vermeden dolanıyor yağlı saçlarıyla. Haftalar boyunca, ailelerinin yardımı ya da iteklemesiyle gelip gitti kızlar ve Milton her defasında özür dileyip odasına çıktı, klarnetini eline alıp çalmaya başladı.

Şimdi arkasında ona çobanlık eden Desdemona ile birlikte Gaia Vasilakis'i görmek üzere merdivenden aşağı iniyor. Gaia aşırı derecede kabarık kanepede annesiyle babasının arasına oturmuş, bayağı tombul; sert kumaştan büzgülü etekli beyaz bir elbise giymiş, elbisenin eteklerinde, kol ağızlarında farbelalar. Kısa beyaz çoraplarının konçlarında da. Milton'a bunlar banyodaki çöp kovasının kılıfını hatırlatıyor.

"Amma çok rütbe almışsın evlat," diyor Gus Vasilakis.

"Eğer bir dalda daha rütbe alsa Kartal İzci olacaktı," diye hemen lafa karışıyor Lefty.

"O da neymiş?" diye soruyor Gus.

"Yüzme," diyor Milton, "o kadar iyi yüzemiyorum."

"Ben de iyi değilim," derken Gaia gülümsüyor.

"Haydi, bir kurabiye al Miltie." Bu Desdemona.

Milton kutudan bir tane alıyor.

"Gaia yapmış, sevdin değil mi?"

Milton uzun uzun çiğniyor, sonra ayağa kalkıp izci selamı verirken, "Yalan söyleyemem," diyor. "İyi değil."

İnsanın kendi anne babasının aşk hikâyesinden daha müthiş ne olabilir? Çoktan çaptan düşmüş iki oyuncunun bir zamanlar zirvelerde dolaştığını hayal edebilmek hiç de kolay değil. Hele de kendi deneyimlerime göre faiz hesaplarından başka bir şeyin coşturamadığı babamın ergenlik çağı tutkularıyla kavrulması akıl alacak bir şey değil. Milton yatağına uzanmış annemi düşünüyor, tıpkı benim daha sonra Belirsiz Nesne'yi düşüneceğim gibi. Milton aşk mektupları, hatta gece okulunda Marwell'in "To His Coy Mistress"ini okuduktan sonra aşk *şiirleri* yazıyor. Elizabeth dönemi metafizik yaklaşımlarla Edgar Bergen'in kafiyeleme tarzını karıştırıyor bu şiirlerde:

Tessie Zizmo, ne hoştur bu iki kelime
Sanki mucizevî bir akıllı makine
Makineden bana ne, kalsın mühendis eline
Benim derdim seninle, benim derdim seninle

Geçmişe bir kız çocuğunun hoşgörülü gözleriyle bile baksam şunu söylemeden edemeyeceğim, babam asla ve asla yakışıklı biri değildi. On sekizinde her görenin veremli sandığı bir sıskaydı. Suratında bir yığın sivilce izi. Kederli gözlerinin altı daha o zamandan torbalanmış. Çene küçük, burun abartılı, Bryl marka kremle adeta yıkanmış saçları, annesinin tatlıların üstüne döktüğü Jell-O marka jelâtin gibi şıkır şıkır parlıyor. Ama tabii o, bu fiziki kusurlarının farkında değil. Onu dünyanın bütün saldırılarından koruyan kalın bir kalkanı var: Özgüven.

Theodora'nın görüntüsü daha hoş. Sourmelina'nın güzelliğinden izler taşıyor. Boyu kısa, beli ince, gövdesi zarif; kuğu gibi bir boynun üzerinde kalp şeklinde bir güzel yüz. Eğer Sourmelina'yı Amerikan tipi bir Marlene Dietrich kabul edersek, Tessie de bu Dietrich'den doğabilecek en Amerikalı kız çocuk olurdu. Ön iki dişinin arasındaki boşluk ve yukarı kalkık burun bu Amerikalılığı vurguluyordu. Tipik özellikler genellikle bir kuşak atlayarak devam ediyor. Mesela benim görüntüm annemden çok daha fazla Yunanlıdır. Tessie üstelik bir şekilde Güneyli gibi yetişti ve sonunda da onların aksanıyla konuşmaya başladı. Her gün çiçekçide çalışan Sourmelina'nın çocuk bakmaya ne hali, ne de niyeti vardı; Tessie'yi Kentucky'li İskoç ya da İrlanda asıllı yaşlı kadınlara bıraktı. Zoë'nin güçlü, erkeksi tavırlarıyla kıyaslanınca o çok yumuşaktı ve tamamen Amerikalıydı. Sanırım babamı en fazla çeken de buydu.

Sourmelina'nın geliri yüksek değildi. Ana kız idareli olmak zorundaydılar. Sourmelina ikinci el kıyafet satan dükkânlardan Vegaslı revü kızlarınınkilere benzer elbiseler alırken Tessie daha muhafazakâr olanları seçiyordu. O'Toole'daki odada yünlü etekleri, elde yıkanması gereken bluzları tamir eder, kırışık süveterleri düzeltip kullanılmış

ayakkabıları boyardı. Ama ne kadar uğraşsa da o eskici kokusu eşyalarından bir türlü çıkmazdı (yıllar sonra, uzun yolculuğumda bu koku bana da yapışacaktı.) Babasızlık, parasızlık ve eskimişlik kokusu bir arada...

Jimmy Zizmo'dan kalan tek şey onun Tessie'nin vücudunda bıraktığı izlerdi. Simsiyah, gür ama ipeksi saçları tıpkı onunkiler gibiydi. Eğer sık yıkamasa hemen yağlanırdı saçları ve yastığını yapış yapış yapardı. Yastığını kokladığında Tessie, "Herhalde babam da böyle kokuyordu," diye düşünürdü. Kışın dudakları uçuklardı (Zizmo bunu engellemek için daima C vitamini kullanırdı). Ama Tessie'nin teni daha açıktı, güneşe çıktığında hemen kızarırdı.

Milton kendini bildi bileli Tessie hep onun evindeydi. Üzerinde annesinin kiliseye giden ihtiyar kadınlarınkilere benzettiği kılıklar... "Şu ikimize bir bak," derdi Lina, "Çin yemeği gibiyiz. Tatlı-ekşi." Tessie, Lina'nın bu konuşmalarından hoşlanmıyordu. Kendini ekşi bulmuyordu, annesinden daha düzgündü o kadar. Lina çok içtiğinde onu eve getiren, soyup yatağına yatıran oydu. Lina bir eksibisyonistti, Tessie ise seyirci. Lina gürültücüydü, Tessie buna inat giderek sessizleşti. O da bir alet çalıyordu, yatağının altında dururdu akordeonu. Askıları omuzlarından düşürüp o bir yığın tuşlu kocaman aleti yere güç bela yere indirirdi. Akordeon neredeyse kendisi kadardı, onu ciddi bir şekilde, hüzünlü bir yüzle ve çok kötü çalardı.

Küçükken Milton'la Tessie aynı yatak odasını, aynı banyo küvetini paylaşmıştı, ama bu çok zaman önceydi. Yakın zamanlara kadar Milton için o sadece bir kuzendi. Arkadaşlarından biri onunla ilgilenince Artie Shaw pozunda, "Buz kutusunda bal gibidir," derdi Tessie için, "soğuk tatlılar bilirsiniz sert olur."

Bir gün Milton müzik aletleri satan dükkândan yeni kamışlar alıp geldi eve. Ceketini, şapkasını portmantoya astı. Kamış ağızlıkları paketten çıkardı ve kâğıdı avucunda buruşturup topa döndürdü. Salona girince de tekmeyi bastı, kâğıt top çöp kutusunun kenarına çarpıp yere düştü, ıskalamıştı. Bir ses dedi ki, "Sen en iyisi topu bırak da klarnetini çalmaya devam et."

Milton dönüp baktı ve sesin sahibini gördü. Bu oydu, ama eski o değildi artık.

Theodora kanepeye uzanmış kitap okuyordu. Üzerinde kırmızı çiçekli bir elbise vardı. Ayakları çıplaktı ve tırnaklarını kırmızıya boyamıştı. Milton, Theodora'nın böyle bir şey yapacağını hiç düşünmemişti, daha doğrusu bu aklına bile gelmezdi. Kırmızı tırnaklar onu kadınsılaştırmıştı; ama gerisi, ince boynu, solgun kolları hâlâ kız çocuklarınınki gibiydi. "Rostoya göz kulak oluyorum," diye açıklama yaptı.

"Annem nerede?"

"Dışarı çıktı."

"Dışarı mı çıktı? O hiç dışarı çıkmaz."

"Bugün çıktı."

"Kardeşim nerede?"

"Okulda..." Tessie, Milton'un elindeki siyah klarnet kutusuna bakıyordu. "Demek alet bu."

"Evet."

"Bana bir şeyler çalsana."

Milton kutuyu yere koydu, açıp klarnetini çıkarırken göz ucuyla hâlâ Tessie'nin çıplak ayaklarına bakıyordu. Ağızlığı yerine taktı, parmaklarını aşağı yukarı hızla tuşlarda dolaştırdı ve sonra engel olamadığı bir hisle eğilip klarneti Tessie'nin çıplak dizine üfledi.

Tessie küçük bir çığlık atarken bacağını geri çekti.

"Bu bir re bemol," dedi Milton. "Re diyez de ister misin?"

Tessie'nin eli hâlâ dizindeydi. Klarnetten çıkan sesin titreşimiyle bacağı kalçasına kadar ürpermişti. Neredeyse kıkırdayacak, gıdıklandı ama kıkırdamadı. Kuzenine bakarken düşünüyordu, "Daha ne kadar böyle durup bakacaksın ona? Hâlâ sivilceli, yine de şirin. Kime benzemiş acaba?"

Sonunda, "Tamam," dedi.

"Pekâlâ, işte re diyez."

Milton, ilk gün Tessie'nin dizlerine üfledi klarnetini, ertesi pazarsa aniden arkasından gelip ensesine. Ses boğuldu, saçlar havalandı. Tessie bağırdı, ama fazla değil. "İşte böyle," dedi Milton, "işte böyle."

Ve aşk böylece başladı. Milton, "Begin the Beguine"i Tessie'nin köprücük kemiğine, "Moonface"i yanaklarına çaldı. Klarnetini kırmızı ojeli ayak tırnaklarına dayayarak da "It Goes to Your Feet"i. İçgüdüsel bir gizlilik içinde Milton'la Tessie evin kuytularına gidiyor ve orada ya bir çorap çıkarılıyor, ya etek azıcık yukarı çekiliyordu, hatta evde başkaları yokken Tessie bluzunu sıyırınca Milton onun sırtına bile dayadı klarnetinin ucunu. Tessie ses çıkarmıyordu. Milton onun vücudunu müzikle doldurdu. Önceleri sadece gıdıklandı, ama bir süre sonra notalar daha derinlere indi. Kaslarında yayıldılar dalga dalga, içini kapladılar.

Milton klarnetini izci selamı verdiği parmaklarıyla çalarken aklı izcilikten çok daha farklı yerlerdeydi. Klarnetini yılan oynatıcıları gibi dairesel hareketlerle Tessie'nin teninde gezdirirken zorlukla nefes alıyor, kendini tamamen çaldığı notalara veremiyordu. O bir yılan oynatıcısıydı ve Tessie de büyülenmiş, kıvrım kıvrım kıvranan bir kobra. Sonra bir öğleden sonra evde ikisinden başkası yokken mazbut kuzen Tessie sırtüstü yattı. Tek kolunu yüzünün üzerine çaprazlamıştı. "Nerene çalayım?" diye fısıldadı Milton; oysa ağzı kupkuruydu, nasıl çalacaktı klarnetini. Tessie bluzunun düğmelerinden birini çözdü ve boğuk bir sesle, "Mideme," dedi.

"Mide hakkında bir şarkı bilmiyorum." Milton tehlikeyi karşılamaya çalışıyor.

"O zaman kaburgalarıma çal."

"Kaburga şarkısı da bilmiyorum."

"Göğüs kafesime."

"Bilmiyorum."

Tessie birkaç düğme daha açıyor, gözleri kapalı. Çok hafif bir sesle mırıldanıyor, "Buna ne dersin?"

"Onu biliyorum," diyor Milton.

Klarnetini Tessie'nin tenine çalmadığı zamanlarda Milton yatak odasının penceresini açıp ona uzaklardan serenat yapıyordu. Bazen de pansiyona telefon edip Bayan O'Toole'dan Theodora'yı çağırmasını

rica ediyordu. "Bir dakika," diyen Bayan O'Toole da yukarı sesleniyordu, "Zizmo, telefon." Milton merdivenden aşağı koşturan ayak seslerini duyuyordu telefonun diğer ucundan ve Tessie "Alo" diyordu. Bu defa Milton klarnetini telefona üflüyordu.

(Yıllar sonra annem o günleri hatırlayıp şöyle diyecek bana, "Baban çok iyi çalamazdı. İki ya da üç şarkı, o kadar." "Ne demek istiyorsun?" Milton itiraz ediyor. "Bütün şarkıları bilirim ben." Ve ıslıkla "Begin the Beguine"e başlıyor. Parmakları görünmez klarnetin tuşlarında dolaşıyor, ıslığı klarnet sesini taklit ediyor. Tessie soruyor, "Neden artık bana serenat yapmıyorsun?" Milton başka bir şey düşünüyor. "Nerede benim şu klarnet?" Ve Tessie, "Nereden bileyim, her şeyden ben mi sorumluyum?" "Bodrumda mı?" "Belki de atmışımdır?" "Attın mı? Nasıl yaparsın bunu?" "Üf, bu saatten sonra ne yapacaksın? Zaten eskiden de doğru dürüst çalamazdın, şimdi mi çalacaksın?")

Bütün aşk serenatlarının bir sonu vardır. Ama 1944'te müziğin sonu yoktu. Haziran ayı gelene kadar arada bir O'Toole pansiyonunun telefonu çaldığında ahizeden başka bir aşk şarkısı da yankılandı: "*Kyrie eleison, Kyrie eleison.*" Birkaç blok öteden telefonda kur yapan yumuşak bir ses, üstelik de neredeyse Tessie'ninki kadar dişi. Şarkı en azından bir dakika devam eder ve sonunda Michael Antoniou sorardı, "Nasıldı?"

"Uçurdu beni," derdi annem.

"Gerçekten mi?"

"Tıpkı kilisede olduğu gibi. Kendimden geçebilirdim."

Aşırı derecede gizli olaylarla dolu o yılın son karmaşasına işte böyle geldik. Milton ve Tessie'nin işi nereye tırmandırdıklarının farkında olan babaannem sadece oğluna başka bir gelin adayı aramakla kalmayıp o yaz Tessie için de bir koca adayı ayarladı.

Michael Antoniou –sonradan ailemizce hep Peder Mike olarak anılacaktı– o zamanlar Connecticut, Pomfret'teki Rum Ortodoks Kilisesi'ne bağlı Kutsal Haç Teoloji Okulu'nda staj yapıyordu. Yaz tatili nedeniyle eve dönmüştü ve Tessie Zizmo'ya çok yakınlık

gösteriyordu. 1933'te bizim kilise Hart Caddesi'ndeki dükkâna benzeyen binadan ayrılmıştı. Şimdi cemaatin Beniteau'nun hemen yanındaki Vernor Caddesi'nde gerçek bir kilisesi vardı. Sarı tuğlalardan yapılı binanın güvercin tüyü rengindeki üç kubbesi uzaktan bakınca şapka gibi dururdu. İbadethanenin dışında, alt katta sosyal faaliyetlere ayrılmış bir de salon vardı. Kahve molasında Michael Antoniou, Tessie'ye Kutsal Haç'taki yaşamını anlatır ve ona Rum Ortodoks inancının az bilinen yanlarını öğretirdi. Ruhlarını temizlemek için adalarına sadece kadınları değil, tüm canlıların dişilerini sokmayan Athos Dağı papazlarının hikâyelerini annem böyle öğrendi. Athos'ta dişi kuş, dişi yılan, dişi köpek ya da kedi yoktu. Tessie'ye manalı bir şekilde gülümserken Michael Antoniou, "Bu benim için bir parça katı," demişti. "Ben mahalle papazı olmak istiyorum. Çoluk çocuk sahibi evli bir papaz..." Annem onun gösterdiği ilgiye şaşmıyordu. Kendisi gibi kısa boylu erkeklerin onu dansa kaldırmasına alışıktı. Ufak tefek oluşu nedeniyle tercih edilmek aslında pek de hoşuna gitmiyordu, ama Michael Antoniou ısrarcıydı. Belki de Tessie'nin peşine düşme nedeni onun cemaat içinde kendinden kısa olan tek kız olması değildi. Belki de Tessie'nin bakışlarındaki arayışa, "hiçbir şeyin yerine konacak ille de bir şey vardır" diyen yakarışına cevap veriyordu.

Desdemona fırsatı hemen değerlendirmesi gerektiğini anlamıştı. "Mikey iyi bir Yunanlı genç, çok hoş biri," dedi Tessie'ye. "Üstelik papaz olacak." Michael Antoniou'ya da şöyle diyordu: "Ufak tefekliğine bakmayın, Tessie çok güçlüdür. Sizce kaç tabak taşıyabilir Peder Mike?" "Henüz peder değilim Bayan Stephanides." "Lütfen cevap verin, kaç tane?" "Altı." "Bu kadarcık mı? Altı?" Şimdi iki elini parmakları açık olarak havaya kaldırmış: "On, Tessie tam on tabak taşıyabilir. Üstelik tekini bile kırmadan."

Michael Antoniou'yu pazar yemeğine çağırmaya başladı. Stajyer din adamının varlığı Tessie'ye ilginç gelmişti, üst katta kendine özel swing konserleri arayarak dolanmıyor artık. Milton bu yeni gelişmeden hoşnut değil, yemek masasının öbür ucuna ters bakışlar atıyor durmadan. "Sanırım Amerika'da papaz olmak çok zor, öyle değil mi?"

Michael Antoniou, "Ne demek istedin?" diye sordu.

"Demek istediğim, bizim anayurdumuzda insanlar cahildir. Papazların her dediğine inanırlar. Burası ise çok farklı. Üniversiteye gidip kendini geliştirebilirsin, kendi kendine düşünce üretebilirsin."

Michael Antoniou saldırıya aldırmadan sakin bir sesle, "Kilise, insanların düşünmesine karşı değildir," dedi. "Kilise, düşünmenin kişiyi belli bir yere kadar getirebileceğine inanır. Düşünmenin bittiği yerdeyse Vahiy başlar."

"*Chrysostomos*,"* diye bağırdı Desdemona. "Peder Mike ne kadar güzel söylediniz."

Milton'un inadından vazgeçmeye niyeti yoktu, "Bence düşünmenin bittiği yerde budalalık başlar."

"İnsanlar böyle yaşar Milt..." Michael Antoniou hâlâ kibar ve yumuşak. "... hikâyeler söyleyerek. Konuşmayı öğrenen bir çocuğun ilk istediği nedir? Bir hikâye. Kim olduğumuzu, nereden geldiğimizi ancak böyle öğrenebiliriz. Hikâye her şeydir. Peki, kilisenin hikâyesi nedir? Cevabı çok kolay. Kilise gelmiş geçmiş en büyük hikâyeyi anlatır."

Bu tartışmayı dikkatle izleyen annem iki adayın arasındaki keskin farklılıkları da görebiliyordu. Bir yanda inanç, diğer yanda şüphecilik. Bir yanda nezaket, diğer yanda düşmanlık. Kısa boylu ama yine de yakışıklı bir adama karşı sıska, sivilceli suratlı, aç kurtlar gibi bakan gözlerinin altı halka halka mor, askerlik çağında bir delikanlı. Üstelik Michael Antoniou Tessie'den henüz bir öpücük bile alamamışken o, ahşap bir nefesliyle baştan çıkarmayı başarmıştı. Bemoller ve diyezler alev dilleri gibi yalamıştı bedenini; dizinin arkasını, boynunu, ensesini, göbeğinin hemen altını... Bu gözlem Tessie'yi utandırmıştı. O gün öğleden sonra Milton onu bir köşede sıkıştırıp, "Senin için yeni bir şarkım var, yepyeni," dediğinde, "Defol," dedi. "Neden? Ne oldu?" "Şey...şey..." En ters kelimeleri bulmaya çalıştı. "Şey... Güzel değil, o kadar." "Ama geçen hafta böyle

* Tatlı dilli, doğru konuşan. *(ç.n.)*

demiyordun." Milton klarnetini sallarken göz kıptı ve ağızlığı ayarlamaya başladı ama Tessie'nin bağırmasıyla olduğu yerde kalakaldı, "Bunu artık yapmanı istemiyorum, anladın mı? Çek git başımdan, beni yalnız bırak."

Yazın kalanında her cumartesi Michael Antoniou, O'Toole pansiyonuna gelip Tessie'yi aldı, birlikte dışarı çıktılar. Annemin çantasını eline alıp buhurdanlık gibi sallıyordu yürürken. "Tam böyle yapmalısın," dedi ona. "Eğer yeterince sert sallamazsan zincir dengesizleşir ve közler yere dökülür." Yolda giderlerken annem herkesin içinde elinde kadın çantasıyla yürüyen bir erkekle görülmenin utancından sıyrılmakta zorlanıyordu. Köşebaşındaki dükkânda Michael Antoniou'nun dondurmasını yemeden önce mendilini çıkarıp boynuna takmasını seyretti. Vişnelere gözü dönmüşcesine saldıran Milton'un aksine, o her defasında önce Tessie'ye ikram ederdi. Döndüklerinde hafifçe onun kolunu tutar, gözlerinin içine bakarak, "Bu güzel öğleden sonra için teşekkür ederim, yarın kilisede görüşürüz," der ve ellerini arkasında kavuşturup giderdi. Bu arada galiba gerçek bir papaz gibi yürüme talimi de yapıyordu.

O gittikten sonra Tessie yukarı çıkıp doğruca odasına gider ve gündüzleri kanepe, geceleri yatak olan divanına uzanırdı. Bir öğleden sonra kafasını bir türlü toparlayamadan okumaya çalışıyordu, sıkıldı, kitabı yüzüne kapattı. İşte tam o sırada bir klarnet sesi duyuldu. Tessie bir süre kımıldamadan dinledi. Sonra kitabı alıp kenara bırakmak üzere elini yukarı kaldırdı, kitap zaten çoktan yana düşmüştü. Eli müziği yönetirmiş gibi havada sallandı ve Tessie kararlı bir umutsuzluk içinde ayağa kalktı, pencereyi çarparak kapattı.

Birkaç gün sonra Desdemona telefonda konuşurken, "Harika," diye bağırdı. Sonra ahizeyi göğsüne bastırdı, "Mikey Antoniou Tessie'ye evlenme teklif etmiş," dedi. "Nişanlanmışlar. Mikey stajını bitirir bitirmez evleneceklermiş."

Zoë kardeşine baktı, "Çok heyecanlandın galiba."

"Sen neden o lanet çeneni kapatmıyorsun?"

"Bana kızma, onunla evlenecek olan ben değilim. Zaten ölsem bile öyle bir koca istemem."

"Eğer kendine bir papazı eş olarak seçtiyse ben ne yapayım," dedi Milton. "Ne hali varsa görsün, cehenneme kadar yolu var." Yüzü kıpkırmızıydı, masadan kalkıp hızla yukarı çıktı.

Ama annem neden böyle yapmıştı? Bunu hiçbir zaman açıklamadı. İnsanların neden birileriyle evlendiğinin cevabı bazen başkaları için açıklanamazdır. Bu yüzden bu konuda söyleyeceklerim spekülasyondan ibaret olacak. Belki de annem, babasız büyüdüğü için kendine o tarz bir eş seçmek istemişti. Belki de çok pratik bir karardı bu. Bir gün Milton'a ileride ne yapmak istediğini sorduğunda şu cevabı almıştı: "Belki de babamın işini devralırım." Bütün zıtlıkların kristalleşip ulaştığı son nokta işte buydu, bir papaz ya da bir barmen...

Babamın kırılan kalbinin acısıyla kahrolduğunu hayal etmek bile imkânsız. Yemeden içmeden kesildiğine, sonunda Bayan O'Toole, "Dinle tatlım, artık seninle görüşmek istemiyor. Anladın mı?" diyene kadar defalarca pansiyonu aradığına inanmak da bir o kadar zor. Duydukları karşısında Milton yutkunup, "Evet, anladım," demiş olmalı. "Oğlum deniz başka balıklarla dolu, unutma." Bütün bunları hayal etmek bile imkânsız, ama gerçekten de böyle oldu.

Belki de babama ilham veren Bayan O'Toole'un denizle ilgili yaptığı benzetmeydi. Tessie'nin nişanlanmasından bir hafta sonra sisli bir salı günü Milton klarnetini kutusuna kaldırıp izci üniformasını bir başka üniformayla değiştirmek üzere Cadillac Meydanı'na gitti.

O gece yemekte ailesine, "Bugün..." dedi. "Bugün adımı listeye yazdırdım."

Desdemona dehşet dolu bir sesle, "Orduya mı yazıldın?" diye bağırdı.

"Bunu neden yaptın?" diye sordu Zoë. "Savaş neredeyse bitti, Hitler yenildi."

"Ben Hitler'i tanımam. Benim işim Hirohito'yla. Kara değil, deniz kuvvetlerine katıldım. "

"Ya ayakların?" derken Desdemona titriyordu.

"Ayaklarımdan söz etmedim."

Her şeyin olduğu gibi klarnet serenatlarının da tam ortasında duran ve buna rağmen konulara burnunu sokmaktan hoşlanmayan büyükbabam oğluna sert bir bakış attı. "Sen çok aptal birisin Milton, bunu biliyor musun? Bunun oyun mu olduğunu sanıyorsun?"

"Hayır efendim."

"Bu bir savaş. Savaş eğlence değildir. Ailene yapacağın bir şaka hiç değil."

"Hayır, şaka ya da oyun değil."

"Ne büyük bir bela olduğunu göreceksin."

"Deniz kuvvetleri demek..." dedi Desdemona sızlanarak. "Ya gemin batarsa?"

"Batmayacak anne."

Oğluna bakarken Lefty kendisinin yirmi yıl önceki halini görüyor gibiydi. Aptal, gösterişçi bir horoz. İçini keder kapladı. Kalbine saplanan korku ve endişeyi saklayan öfkeli bir sesle, "O halde dilediğin gibi yap. Yalnız unuttuğun bir şey var Bay... Bay neredeyse Kartal İzci," dedi. Eliyle Milton'un göğsünü işaret ediyordu, "Yüzmede tek bir madalyan bile yok."

DÜNYADAN HABERLER

Julie'yi tekrar aramadan önce üç gün bekledim. Saat gece ondu ve o hâlâ stüdyoda çalışıyordu. Henüz yemek yememişti, ona gidip birlikte bir şeyler atıştırmayı teklif ettim. "Gelir seni alırım," dedim.

Bu defa beni içeri kabul etti. Karmakarışık stüdyo ilk bakışta korkutucu bir kaos izlenimi yaratsa da birkaç dakikada bu histen sıyrıldım. Bütün dikkatim duvarlardaydı. Beş ya da altı deneme baskısıydı bunlar. Kimyasal üreten bir fabrika kompleksinin oluşturduğu endüstriyel peyzajlardı hepsi de. Julie çekimi tepeden yaptığı için insan fotoğraflara baktığında sanki yılanımsı bacaların ve duman kümelerinin üzerinde uçuyormuş gibi oluyordu.

Beni kapıya doğru iterken, "Haydi bu kadarı yeter," dedi.

"Dur bir dakika. Ben fabrikaları severim. Detroit'liyim unutma. Hem bunlar benim için birer Ansel Adams eseri."

Yüzünde memnun ve mahcup bir gülümsemeyle bir yandan, "Tamam, tamam anlaşıldı," derken bir yandan da inatla beni dışarı iteklemeyi sürdürdü.

"Salonumda bir Bernd ve Hilla Becher var," diye böbürlendim.

"Sende bir Bernd ve Hilla Becher mi var dedin?" Artık beni iteklemiyordu.

"Eski bir çimento fabrikası çalışması."

"Anladım." Julie'nin sesi yumuşamıştı. "Ben fabrika resimleri çekiyorum. İşim bu. Fabrika. Bunlar, I. G. Farben kompleksinin

fotoğrafları." Yüzünü buruşturdu. "Galiba bir Amerikalının buralarda yapacağı en tipik iş bu."

"Soykırım endüstrisini mi kastediyorsun?"

"Tam olarak öyle olmasa da sanırım öyle denilebilir."

"Eğer fabrikalar üzerinde yoğunlaştıysan durum daha farklı bence. Tek bir iş değil ki bu. Fabrika konusunda uzmanlaşacaksın ve I. G. Farben'i çekmeyeceksin... Bu olacak iş değil."

"Yani sence sakıncasız mı?"

Fotoğraflara baktım, "Bence hepsi birer harika."

Birbirimize bakıp sustuk ve hiç düşünmeden eğilip Julie'yi dudaklarından öptüm.

Öpüşmemiz sona erdiğinde gözlerini kocaman açarak, "İlk karşılaşmamızda senin eşcinsel olduğunu düşünmüştüm," dedi.

"Herhalde kıyafetimden ötürüydü," diye cevap verdim.

"Eşcinsel teşhiş yeteneğim tamamen çuvalladı," derken başını iki yana salladı. "Son durak olmamdan ötürü daima kuşkucu davranmışımdır da."

"Son durak mı? Bu da ne demek?"

"Hiç duymadın mı? Asyalı piliçlere son durak denir. Gizli eşcinseller daima Asyalı kızlara giderler çünkü bizim vücutlarımız delikanlılarınkine benzer."

"Senin vücudun öyle değil."

U tanmıştı, başını çevirdi.

"Böyle gizli eşcinsellerden çok mu teklif aldın?"

"İki defa üniversitede, üç defa da lisede."

Buna yeni bir öpüşten başka verecek cevabım yoktu.

Anne ve babamın hikâyesini özetlemeden önce Yunan asıllı Amerikalılar için çok utanç verici bir anıyı dile getirmem şart: Tank üzerindeki Michael Dukakis. Hatırladınız mı? Beyaz Saray'a bir Yunanlının girebileceği umudunu yerle bir eden o görüntü: Başında ona büyük

gelen bir miğferle bir M41 Walker Bulldog'un tepesinde sarsakça bir duruş içindeki Michael Dukakis. Başkan edası takınmaya çalışıyor ama aslında daha çok lunaparka gitmiş küçük bir oğlan çocuğunu anımsatıyor. (Ne zaman bir Yunanlı Oval Ofis'e yaklaşsa mutlaka bir terslik olur. İlki, vergi rezaletiyle ortaya çıkan Agnes'ti, ikincisi de tank tepesindeki Dukakis.) Dukakis, J. Press marka takım elbisesini çıkarıp askeri üniformayı giyerek o askeri araca tırmanmadan önce biz, hepimiz –onlar bana katılsın veya katılmasın Yunan asıllı Amerikan vatandaşlarını kastediyorum– bir çeşit övünç duygusuyla dolmuştuk. Bu adam, Demokrat Parti'nin Amerika Birleşik Devletleri Başkan adayıydı. Massachusetts'tendi, tıpkı Kennedyler gibi. Katoliklikten çok daha tuhaf bir dini vardı, ama bunu dile getiren olmadı. Yıl 1988. Belki de artık herhangi birinin –ya da en azından hep aynı bilindik adamların dışında birinin– de Başkan olabilmesinin zamanı gelmişti. Demokrat Parti merkezinde arı gibi çalışan şu afişçilere bir bakın. Bütün Volvoların tamponunda aynı isim: Dukakis. Adında birden fazla sesli harf olan bir Başkan adayı, hayret... Bu en son Eisenhower'da olmuştu (Ama o tank üzerinde iyi dururdu). Bir genelleme yaparsak Amerikalılar adında ikiden fazla sesli harf olan Başkanlara pek sempati duymaz. Truman, Johnson, Nixon, Clinton... Eğer ikiden fazla sesli varsa bu durumda (Reagan) hece sayısı ikiyi geçmemeli. Ama en iyisi tek sesli ve tek hecedir: Bush. İki dönem başkanlık yaptı. Mario Cuomo neden Başkanlık yarışından çekilmişti? Onu böyle bir karar vermeye iten neydi? Mario Cuomo, New Yorkluydu ve neyin ne olduğunu iyi bilirdi. Asla kazanamayacağını biliyordu. O an için fazla liberaldi, bu kesin; yalnız çok fazla sesli engelini de unutmamak gerek.

Tank tepesindeki Dukakis bir fotoğrafçı ordusuna karşı ilerledi ve bu onun politik günbatımını getirdi. Hatırlaması çok hüzün verici bir manzara, yine de bundan söz etmemin bir nedeni var. 1944 sonbaharında Kaliforniya sahilinden ayrılacak olan bir çıkartma gemisinde sarsak sarsak dikilen, orduya yeni katılmış deniz eri, babam Milton Stephanides de aynen onun gibi duruyordu. Dukakis'inki gibi

Milton'un da miğferi boldu. Dukakis'inki gibi onun miğferinin çene bağı da annesi bağlamış gibi görünüyordu. İkisinin de yüzünde her şeye rağmen belli olan bir "hata yaptım" ifadesi vardı. Milton da ilerleyen araçtan inemiyordu, o da bir yok oluşa doğru ilerliyordu. Aradaki tek fark fotoğrafçıların olmamasıydı, zaten vakit geceyarısıydı.

Birleşik Devletler Deniz Kuvvetleri'ne katıldıktan bir ay sonra Milton kendini San Diego'daki Coronado askeri üssünde buldu. Amfibik Kuvvetler'de görev yapacaktı; bunlar, birlikleri Uzakdoğu'ya götürüp sahillere çıkartma yapmalarına yardımcı oluyordu. Milton'un işi –neyse ki şimdilik sadece manevralarda– ulaştırma gemisinin yan tarafındaki çıkartma botunu denize indirmekti. Bir ay boyunca, haftada altı gün, günde on saat tek yaptığı buydu: Bir yığın askerle dolu botu farklı deniz koşullarında suya indirmek.

Ancak çalışma saatlerinin dışında kendi olabilirdi ki bu da çok zordu. Haftada üç bazen de dört gece, gece indirmesi manevrası da yapılıyordu. Bu görev gerçekten zordu. Coronado sahili tehlikeliydi. Deneyimsiz sürücüler sahili gösteren işaret ışıklarını ıskalayıp tekneleri kayalıklara doğru sürükleyebiliyordu.

Askeri miğfer Milton'un şu anki görüntüsünü gizlese de ona gelecek konusunda net bir fikir veriyordu. Miğfer, bowling topu kadar ağır, araba kaportası kadar kalındı. Onu başınıza şapka gibi takıyordunuz ama asla şapka gibi değildi. Askeri miğfer kafatasınıza temas eder etmez bazı görüntüleri derhal beyninize aktarıyordu ve bu görüntüler miğferin sizi korumakla görevli olduğu nesnelere aitti. Mermiler mesela. Ve şarapnel. Ama miğfer aynı zamanda beyni kapatarak bu çeşit gerçeklere dalmanızı da engelliyordu.

Ve babam gibi birinin bu gerçeklerden nasıl kaçabileceğini sıkça düşünmesi kaçınılmazdı. Manevraların birinci haftası bittiğinde orduya katılarak ne kadar büyük bir hata yaptığını anlamıştı. Savaş, savaş hazırlıklarından herhalde bir parça daha tehlikeli bir şeydi. Manevralarda bile hemen her gün birileri yaralanıyordu. Dalgalar askerleri yere vuruyordu. Askerler suya düşüyor ve anında dibe gidiyordu. Geçen hafta Omaha'dan biri boğulmuştu.

Gündüzleri ayaklarda ağır botlarla kumda futbol oynayarak bacaklar güçlendiriliyordu ve gece tatbikatlara çıkılıyordu. Çalışmaktan yorgun, deniz tutmasından perişan Milton bir insan istifi içinde, omuzlarında ağır mı ağır bir yükle ayakta durmaya çalışıyordu. Her zaman bir Amerikalı olmak istemişti ve işte şimdi Amerikan vatandaşlığı neymiş öğreniyordu. Yanı başında anlatılan kaba saba, çoğu cinsel içerikli hikâyeyi dinliyordu. Oradan oraya savrularak, ıslanarak saatlerce gemilerde birlikteydiler. Yatağa sabaha karşı üçte, dörtte gidiliyordu ve sonra güneşin doğuşuyla yeniden aynı işleri yapmak üzere ayağa kalkmaları gerekiyordu.

Neden katılmıştı orduya? İntikam için, kaçmak için. Tessie'den intikam almak istiyordu ve onu unutmak. İkisi de olmuyordu. Anlamsız askeri hayat, sonu gelmez bir tekrarlar zincirine benzeyen görevler; yemek için, tuvalet için, tıraş olmak için sıraya giriş... Bunlarda hiçbir cazibe yoktu. Bütün gün sırada olmak Milton'a unutmak istediği şeyleri hatırlatıyordu. Klarnetini bir alev dili gibi Tessie'nin kalçasına doğru üfleyişini. Ya da şu boğulan Omaha'lı genci, Vandenbrock'u. O ezilmiş yüz, kırık dişlerin arasından fışkıran deniz suyu...

Milton'un botundaki hemen hemen bütün askerleri deniz tutmaya başlamıştı. Dalgaların arasında geçen bir on dakika herkesin akşam yemeğinde yediği eti ve patates püresini metal döşemeye çıkarması için yeterliydi. Ne bir şikâyet, ne de bir yorum... Ay ışığı altında mavimsi bir renk alan kusmuk bir başka dalga olarak herkesin botlarının üzerine dökülüyordu. Milton bir parça temiz hava alabilmek için yüzünü yukarı kaldırdı.

Gemi batıyor, çıkıyor. İniyor, kalkıyor, güverte titriyor. Dalgaların vurup çatladığı kıyıya yaklaşıyorlar. Diğerleri sırt çantalarını, silahlarını yüklenip hayali bir çıkartmaya hazırlanırken deniz eri Milton Stephanides miğferinin yalnızlığının içine gömülüyor.

Yanındaki adam arkadaşına, "Kitaplıkta gördüm, diyor. "İlan tahtasında."

"Ne çeşit bir sınavmış?"

"Giriş sınavı gibi bir şey. Annapolis için."

"Tamam, şimdi anladım. İçimizden bazılarını Annapolis'e gönderecekler, öyle mi?"

"Aslında oraya *gidip gitmemek değil* derdim. Tek avantaj şu manevralardan kurtulacak olmak."

"Ne sınavıymış bu?" diye Milton da konuşmaya katılıyor.

Adamlar başkaları da duyuyor mu diye etraflarına bakıyor. "Yavaş ol dostum, eğer herkes bunu haber alırsa iş yürümez."

"Ne zamanmış?"

Asker cevap veremeden büyük bir gürültüyle çoğunlukla olduğu gibi kayalıklara çarptılar. Herkes öne doğru yuvarlandı. Miğferler tokuştu, burunlar kırıldı. Bir kargaşa ve öndekiler yere düştü. Şimdi bota su giriyor, teğmen bağırıyor. Milton da herkes gibi kendinden geçti. Kara kayalıklar, aşağı çeken dalgalar, Meksika birası şişeleri, şaşkın yengeçler.

Detroit'e geri dönecek olursak... Orası da karanlık, annem sinemada. Nişanlısı Michael Antoniou, Kutsal Haç'a geri döndüğü için artık cumartesi akşamları özgür. Esquire Salonu'nun perdesinde sayılar yanıp sönüyor... 5... 4... 3... ve haberler başlıyor. Trampet sesleri. Bir spiker savaş haberlerini veriyor. Savaş boyunca hep aynı adam bu işi yaptığı için artık Tessie onu aileden biriymişçesine tanıdık hissediyor. Haftalardır süren haberlerden Monty ve Britanyalıların Rommel'in tanklarını Kuzey Afrika'dan sürdüğünü; Amerikan birliklerinin Cezayir'i kurtardığını ve Sicilya'ya indiklerini biliyor. Tessie aylardır, yıllardır patlamış mısır yiyerek bunları seyrediyor. Haberler belli bir akış içinde veriliyordu. Önce Avrupa'da yoğunlaşmışlardı. Küçük kasabalardan geçen tanklar, balkonlardan mendil sallayan Fransız kızları. Fransız kızlar hiç de savaş içindeymiş gibi durmuyorlardı; kabarık etekli güzel elbiseler, kısa beyaz çoraplar giyiyor, ipek eşarplar takıyorlardı. Tessie hiç bere takmış erkek görünmemesine çok şaşmıştı. Her zaman Avrupa'ya gitmeyi istemişti, yalnız Yunanistan değil de Fransa ya da İtalya'ydı tercihi. Haberleri

seyrederken Tessie bombalanmış binaları bir yana bırakıp kaldırım kafeleriyle, çeşmelerle, şirin küçük köpeklerle ilgileniyordu.

İki cumartesi önce Antwerp ve Brüksel'in düşman işgalinden kurtuluşunu seyretmişti. Şimdi konu Japonya'ydı, manzara değişmişti. Palmiyeler, tropikal adalar... Bu öğleden sonra ekrandaki tarih 1944 Ekim'di ve spiker Amerikan birliklerinin Pasifik'te son saldırıya hazırlandığını, General Douglas MacArthur'un "Geri döneceğim" yeminini yerine getireceğini söylüyordu. Perdede güverteleri dolduran, silahlarını kuşanan, sahillere çıkartma yapan, evlerinde bıraktıkları ailelerine el sallayan askerler görünüyordu. Ve seyircilerin arasında oturan annem birden kendini çılgınca bir şey dilerken buldu. O, Milton'un yüzünü görebilmeyi umuyordu.

İkinci kuşak kuzendiler, öyle değil mi? O halde onun için endişelenmesi normaldi. Üstelik adına tam olarak aşk denilemese bile aralarında bir yakınlaşma ve hatta bir kıvılcımlanma olmuştu. Michael Antoniou ile yaşamadığı cinsten bir şey. Tessie yerinde doğruldu, kucağındaki çantasını düzeltti ve evlenme arifesinde cici bir genç hanım gibi oturdu. Ama haberler bitip de film başlayınca yetişkinlik meselesini unutup koltuğuna gömüldü, ayaklarını ön koltuğun tepesine dayayıp yeniden patlamış mısır yemeye başladı.

Belki de o günkü film çok da iyi değildi ya da belki son zamanlarda haddinden fazla sinemaya gitmişti, ama her ne nedenle olursa olsun Tessie bir türlü kendini filme veremiyordu. Hep Milton'a bir şey olursa, ya yaralanırsa, ya Tanrı korusun bir daha geri gelmezse, diye düşünüyordu. O zaman kendini suçlayacaktı. Ama ona gidip orduya yazılmasını o söylememişti. Zaten sorsa, "Hayır, sakın yapma," derdi, yine de bu gidişin nedeninin kendisi olduğunu biliyordu. Tıpkı birkaç hafta önce gördüğü Claude Barron'un başrolde oynadığı "Into the Sands" filminde olduğu gibi. O filmde Claude Barron, Rita Carrol başka biriyle evlendiği için lejyona katılmıştı. Evlendiği adam kumarbaz ve alkolik çıkınca Rita Carrol onu terk edip Claude Barron'un Araplarla dövüştüğü çöllere gidiyor ve orada hastane

yerine basit bir çadırın içinde yatan yaralı Claude Barron'u buluyor ve ona aşkını itiraf ediyordu. Claude Barron, Rita Carrol'a, "Seni unutabilmek için çöle geldim, ama kumlar bana saçlarını, gökyüzü gözlerini hatırlattı. Seni düşünmeden yaşayabileceğim hiçbir yer olmadı," diyor ve ölüyordu. Tessie hıçkırıklara boğulmuştu. Akan rimelinin bluzunun yakasında oluşturduğu berbat leke de cabası.

Geceleri tatbikata çıkmak, cumartesileri sinemaya gitmek, denize düşmek, koltuklara gömülmek, endişelenip pişmanlıklar yaşamak ve unutmaya çalışmak... her ne hal olur ise olsun, dürüstçe söylemeliyim ki o günlerde herkesin en çok yaptığı iş mektup yazmaktı. Kişisel görüşümü desteklemek için size o yıl boyunca durmadan mektuplar yazan ailemi örnek gösterirken bu mektupların gerçek hayatla pek fazla bir ilgisi olmadığını da eklemek isterim. Michael Antoniou'nun Kutsal Haç'tan haftada iki defa yolladığı mektuplar sol üst köşesinde Patrik Benjamin'in resmi olan açık mavi zarflar içinde gelirdi. Antoniou'nun yazısı da kendi gibi düzgün ve kadınsıydı. "Büyük bir olasılıkla beni ilk göndereceksleri yer Yunanistan olacak," diyordu. "Nazilerin arkalarında büyük bir yıkım bıraktıklarından şüphe yok."

Tessie, iki Shakespeare büstünün arasına sıkışmış kitap sırasının altındaki masasına oturup tamamen gerçek olmasa da sadakatle bu mektuplara cevap yazdı. Günlük yaşamının büyük bir bölümü yarı-papaz bir nişanlının değerlerine pek de denk görünmüyordu. Ve böylece kendine uygun bir hayat biçimi seçti mektuplarda. "Bu sabah Zo ile Kızıl Haç'a gidip gönüllü olarak çalışmaya başladık," diye yazdı annem, oysa neredeyse bütün gününü Fox sinemasında şekerleme yiyerek geçirmişti. "Eski çarşafları kesip sargı bezleri hazırladık. Başparmağımın nasıl su topladığını bir görsen şaşarsın, öylesine şişti ki." Bu tür bol keseden kurmacalara başlarda yeltenmemişti. Bu yalanlara onu sürükleyen nişanlısı olmuştu. Başlangıçta Tessie açık yüreklilikle anlatmıştı yaptıklarını ama bir gün Michael Antoniou'dan, "Filmler eğlendirici, yine de savaş sırasında bunlarla oyalanmak bilmem ne

kadar doğru," diyen bir mektup aldı ve bundan sonra da bu uydurma hikâyelere yöneldi. Kendi kendine bunun özgürlüğünün son yılı olduğunu söyleyerek rahatlamaya çalışıyordu. Gelecek yıl nasılsa bir papazın karısı olacak ve Yunanistan'da bir yerlerde yaşayacaktı. Durumunu dengelemek için mektuplarını Zoë için yazdığı övgülerle doldurmayı tercih etti. "Haftada altı gün çalışmasına rağmen pazarları yine de erkenden kalkıp Bayan Tsontakis'i alıp kiliseye götürüyor –zavallı kadın doksan üç yaşında ve zorlukla yürüyor– işte Zoë, daima başkalarını düşünen biri."

O sırada Desdemona ve Milton da sürekli olarak yazışıyordu. Savaşa gitmeden önce babam annesine Yunanca yazmayı öğreneceğine dair söz vermişti. Şimdi Kaliforniya'da fırsat bulabildiğinde Milton ranzasına uzanıp, yorgunluktan güç bela kımıldanarak ve sıklıkla Yunanca-İngilizce sözlüğüne başvurarak ona günlük hayatını yazmaya çalışıyordu. Çeviri konusunda gösterdiği onca gayrete rağmen mektupları Hurlbut Sokağı'ndaki eve ulaşana kadar anlamından yine de pek çok şey yitirmiş oluyordu.

Desdemona elindeki delikli İsviçre peynirine benzeyen mektubu sallayarak, "Bu ne biçim bir kâğıt?" diye sordu kocasına. Desdemona onları hazmetmeden önce askeri sansür görevlileri fareler gibi mektupları didik didik ederdi. "Harekât" kelimesinin her geçtiği yer –"San Diego" ya da "Coronado" da dâhil– hemen yenip bitirilmiş olurdu. Askeri üssün, destroyerlerin ve limanda demirlemiş denizaltıların anlatıldığı paragraflar tümüyle uçurulurdu. Sansürcülerin Yunancası Milton'unkinden de beter olduğu için sevgi dolu cümlelerin de yok edilmesi sıkça rastlanan bir durumdu.

Milton'un mektuplarındaki gramatikal ve duygusal boşluklara rağmen büyükannem durumun vahametini anlayabiliyordu. O kötü yazılmış sigma ve deltalardan oğlunun giderek artan bir endişenin pençesinde ellerinin nasıl da titrediğini anlıyor; dilbilgisi hataları ona, sesini ele geçiren korkunun ipuçlarını veriyordu. Kâğıdın görünüşü zaten başlı başına bir dehşet ifadesiydi, paramparça bir ruh hali...

İşin doğrusu deniz eri Stephanides, kendini koruyabilmek adına elinden gelen her şeyi yapıyordu. Bir çarşamba sabahı kütüphaneye gidip Amerika Birleşik Devletleri Askeri Akademisi'ne giriş sınavına katıldı. Beş saat boyunca önündeki kâğıttan başını her kaldırıp dışarı baktığında talim yapan arkadaşlarını gördü. Kendini gülümsemekten alıkoyamıyordu. Onlar, kızgın güneş altında pişerken o içeride dev bir vantilatörün sağladığı serinlikte matematik problemleri çözüyordu. Onlar, kumluk arazide bir aşağı bir yukarı koştururken o Carlyle adlı birinin yazdığı paragrafı okuyup altındaki soruları cevaplıyordu. Ve bu gece onlar kayalıklara çarparken o ranzasına uzanıp hemen uykuya dalacaktı.

1945 yılının ilk aylarına gelindiğinde hemen herkes işten kaytarmanın yollarını bulma peşindeydi. Annem yardım etkinliklerinin yerine sinemaya gidiyordu. Babam talimlerden kurtulabilmek için sınavlara giriyordu. Büyükannemin kurtuluş yolu ise cennetin yolundan başka bir yol değildi.

Mart ayında bir pazar, sabah ayini başlamadan önce kiliseye gitti. Aziz Christopher'ın ikonasının bulunduğu nişin önünde çömelip ondan bir dilekte bulundu. "Lütfen Aziz Christopher," derken parmak uçlarını öptü ve onlarla azizin alnına dokundu, "Eğer benim Miltie'min sağ salim salim savaştan dönmesini sağlarsan onu mutlaka Bithynios'a yollayıp kiliseyi tamir ettireceğim." Anadolu'nun koruyucu azizine baktı, "Eğer Türkler onu yıkıp döktülerse Milton tamir edecek, boyayıp temizleyecek." Aziz Christopher bir devdi. Elinde sopası, gürül gürül akan bir ırmağı geçiyor. Sırtında da tarihin en ağır bebeği İsa'yı taşıyor, bebeğin ellerinde kocaman bir dünya var. Desdemona'nın oğlunu cehennemî bir denizde korumak için ondan daha uygun bir aziz olabilir miydi hiç? Kandillerin loş ışığında büyükannem uzun uzun dua etti. Dudaklarını kıpırdatarak azize dertlerini anlattı. "Ayrıca eğer mümkünse Milton'un talimlerden kurtulmasını isterim. Bana bunun çok tehlikeli bir iş olduğunu yazıyor. Aziz Christopher, oğlum artık bana Yunanca yazıyor. Çok iyi olmasa da en azından fena değil. Ona kiliseye yeni sıralar yapmasını da söyleyeceğim.

İsterseniz birkaç halı da koyabilir." Sustu, gözlerini kapadı. Defalarca haç çıkardı ve bir cevap bekledi. Birden sırtına bir ağrı girdi. Gözlerini açtı, başını salladı, gülümsedi. Tekrar parmak uçlarını öpüp onlarla azizin resmine dokundu ve Milton'a iyi haberleri bir an önce vermek üzere aceleyle evin yolunu tuttu.

Annesinin mektubunu alınca, "Tabii, mutlaka," diye mırıldandı babam. "Demek beni Aziz Christopher kurtaracak." Mektubu Yunanca-İngilizce sözlüğün arasına koydu ve sözlüğü alıp barakanın arka tarafındaki sobanın içine attı. (Bu, babamın Yunanca derslerinin sonuydu. Gelecekte annesi babasıyla Yunanca konuşmaya devam ettiyse de asla yazmayı başaramadı ve yaşı ilerledikçe en basit sözcükleri bile unutur oldu. Sonuç olarak şunu söyleyebilirim benden ve Chapter Eleven'dan daha fazla bir Yunancaya sahip olamadı ki bu da gerçekten bir hiç sayılabilir.)

Milton'un alaycı hali, içinde bulunduğu koşullar düşünülünce pek de anlaşılmaz değildi. Sadece ve sadece bir gün önce komutanı onu yanına çağırıp yakında başlayacak olan harekâttaki görevini bildirmişti. Bütün kötü haberler aniden gelirdi zaten, öyle değil mi? Komutanın kelimeleri, o heceler... Milton selamını verip dışarı çıktıktan sonra hiçbir şey duymamışçasına bir ruh hali içinde kıyıya doğru yürümüştü. Aldığı emrin yarattığı şok ona bu değerli, huzur dolu son anları yaşama fırsatını veriyordu. Günbatımını seyretti. Kayalıklarda sere serpe dinlenen ayıbalıklarına gıptayla baktı. Botlarını çıkarıp çıplak ayaklarıyla kumu hissetti, sanki kısa bir süre içinde buraları terk edecek olan o değildi, sanki her şeye yeniden başlayacaktı. Ama sonra çatlamalar başladı. Kafatasında bir yerde bir delik, bir yarılma... Oradan içeri tehlikeli fısıltılarla dökülen bir kötü haber seli; dizlerinde bir gevşeme, bacaklarında bir titreme. Milton gerçeğe teslim oldu.

Otuz sekiz saniye. İşte haber buydu.

"Stephanides, bundan sonra görevin sinyalcilik. Yarın sabah yedide B binasına gidip belgeni alacaksın. Şimdi çıkabilirsin." Komutanın

söylediği buydu. Sadece bu. Ve aslında bu, büyük bir sürpriz de değildi. Harekât yaklaştıkça sinyalcilerdeki yaralanmalar giderek artmıştı. Mutfakta patates soyarken ellerini ciddi biçimde kesen sinyalciler, silahını temizlerken kendini ayağından vuran sinyalciler, gece tatbikatlarında kendini kayalıklara atan sinyalciler...

Bir sinyalcinin savaştaki ömrünün otuz sekiz saniye olduğu söyleniyordu. Karaya çıkartma başladığında Milton Stephanides'in yeni görevi teknenin en önünde durmak olacaktı. Elindeki fenerle Mors işaretleri verecekti. Fener pırıl pırıl olacaktı, kıyıdaki düşmanın kolaylıkla görebileceği bir ışık kaynağı. Kumsalda çıplak ayak dururken bunları düşünüyordu. Babasının barını asla devralamayacağını düşünüyordu. Tessie'yi bir daha asla göremeyeceğini düşünüyordu. Bunların yerine, çok değil birkaç hafta sonra bir teknenin önünde elinde fenerle düşman ateşine karşı duracaktı. Ama neyse ki bu çok uzun sürmeyecekti. Sadece otuz sekiz saniye.

Babamın adı özel olarak geçmese de savaş haberlerine onu da kapsayan bir yenisi eklenmişti. Coronado askeri üssündeki ulaştırma gemisi batıya doğru hareket etmek üzere demir almıştı. Esquire sinemasında Tessie ayaklarını yapışkan zemine basmamak için yukarı kaldırmış Pasifik boyunca ilerleyen beyaz oklara dikkatle bakıyor. "Amerika Birleşik Devletleri Deniz Kuvvetleri'ne bağlı 12. Filo Pasifik'teki işgal harekâtı için yola çıktı," diyor spiker. "Son hedef: Japonya." Bir ok Avustralya'dan başlayıp Yeni Gine üzerinden Filipinler'e doğru ilerliyor. Bir başka ok Solomon Adası'ndan, bir diğeri Mariana Adaları'ndan çıkıyor. Tessie buraların adını bile duymamıştı. Oklar ilerlemeye devam ediyor, hiç mi hiç bilmediği başka adalara doğru –Iwo Jima, Okinawa– bu adaların üzerinde Japonya'nın batmayan güneş sembolü var. Oklar, kendi de bir adalar grubu olan Japonya'yı üç ayrı yönden hedefliyor. Tessie coğrafya bilgilerine yenilerini ekliyor ve şimdi perdede okların yerini askeri çekimler alıyor. Bir el çana vuruyor, askerler ranzalarından fırlayıp aceleyle merdivenleri tırmanıyor, silahlarını kuşanıyor. Ve işte o orada –Milton– güverteye

doğru koşuyor. Tessie onu sıska bedeninden, aç kurt bakışlarından hemen tanıyor. Yapışkan zemini unutup ayaklarını yere indiriyor. Yarım dünya ötede bir mesafede bir destroyer toplarını ateşliyor, sesi duyulamaz buradan, ama Tessie, çok uzaklarda, eski moda şık bir sinemanın içinde sarsıntıyı iliklerinde hissediyor. Salon yarı dolu, izleyicilerin çoğu onun gibi genç hanımlar. Onlar da duygusal sıkıntılarını şekerlemelerle, dondurmalarla giderme çabasında; onlar da sevgililerini, nişanlılarını bir an için beyaz perdede görebilme arzusunda. İçerisi meyveli lolipop, parfüm kokuyor ve biraz da tütün. Lobideki yer gösterici sigara içiyor. Genellikle savaş dünyanın başka bir yerinde geçen soyut bir olaydır, sadece burada film başlamadan önce gösterilen bu dört beş dakikalık belgeselde somutlaşıyor. Belki de kalabalığın parçası olup kendi kimliğinden kısa bir an için bile olsa uzaklaşmanın yarattığı ruh hali Tessie'yi ancak Sinatra'nın verebileceği bir duygusallığa sürükledi. Sebebi ne olursa olsun annem yatak odasındaki gece lambasının ışığına benzer bu loş ortamda kendini unutmaya çabaladığı bazı şeyleri hatırlarken buluverdi: İşgalci bir kuvvet gibi çıplak bacağına doğru yaklaşan bir klarnet, onun özel ada imparatorluğunu hedeflemiş bir işgalci kuvvet. Oysa o, kendi özel ada imparatorluğunu bir başkasına vermek üzere, üstelik yanlış bir adama. Perdeye yansıyan ışık demeti başının üzerinden geçerken Tessie, Michael Antoniou ile evlenmek istemediğini anladı. Ne bir papazın karısı olmak, ne de Yunanistan'a gitmek istiyordu. Haber filmindeki Milton'a bakarken gözleri yaşlarla doldu ve kendini tutamayıp yüksek sesle, "Senin olmadığın hiçbir yerde yaşayamam," dedi.

İnsanlar ona susmasını söyledi, o sırada kamera deniz erine iyice yaklaştı ve Tessie onun Milton olmadığını fark etti. Ama ne önemi vardı bunun, o görmesi gerekeni zaten görmüştü. Eve gitmek üzere ayağa kalktı.

Aynı gün öğleden sonra Hurlbut Sokağı'ndaki evde Desdemona yatağında yatıyor. Milton'un son mektubunu aldığından bu yana, üç gündür perişan. Mektup bu defa Yunanca değil de İngilizce yazıldığı için Lefty onu karısına tercüme etmek zorunda:

Canım ailem,

Bu, size gönderebileceğim son mektup. (Anne, anadilimde yazamadığım için kusura bakma, şu sıralar çok meşgulüm.) Neler olup bittiğini tam olarak yazmam uygun değil, yalnız şunu bilin ki güvendeyim. Güvenli bir yere gidiyorum. Baba bizim bara iyi bak. Savaş bir gün bitecek ve ben de aile işimizi sürdüreceğim. Zo'ya söyleyin odamdan uzak dursun.

Sevgiler, mutluluklar,
Milt

Diğerlerinden farklı olarak bu mektup hiç dokunulmadan ulaşmıştı ellerine. Hiçbir yerinde delik yoktu. Desdemona önce buna sevindi ama hemen sonra gerçeği anladı. Artık saklanacak bir şey kalmamıştı, harekât başlamıştı.

İşte bu noktada büyükannem mutfak masasında oturduğu sandalyeden kalktı, kederli yüzünde kesin bir hezimet ifadesi vardı, kocasına dönüp:

"Tanrı layık olduğumuz cezayı veriyor bize," dedi.

Oturma odasına geçip kanepedeki yastığı düzeltti ve yatak odasına çıkan merdivenin basamaklarını tırmandı. Orada soyundu, geceliğini giydi, oysa saat henüz sabahın onuydu. Ve sonra yatağına uzandı. Yirmi beş yıl önce bu eve gelişinden bu yana Zoë'ye hamile olduğu dönem hariç böyle bir olay ilk defa oluyordu.

Üç gün boyunca orada kaldı, tuvalete gitmenin dışında hiç yerinden kalkmadı. Büyükbabam onu yatıştırmaya çalıştı. Üçüncü gün Lefty işten dönerken ona biraz yemek getirdi, bir tabak domatesli fasülye ve ekmek.

Yemek dokunulmamış olarak yatağın yanındaki komodinin üzerinde dururken ön kapı çalındı. Desdemona cevap vermek için ayağa kalkmadı, yüzünü yastığıyla kapatmıştı. Kapı çalınmaya devam ediyordu. Bir süre sonra ön kapı açıldı ve yukarı çıkan birinin ayak sesleri duyuldu.

Tessie, "Des Teyze," dedi.

Desdemona kımıldamadı.

"Sana bir şey söylemem gerekiyor," diye devam etti Tessie. "İlk öğrenen sen ol istedim."

Yataktaki vücutta hiç hareket yok. Ama Tessie onun uyanık olduğunu ve dinlediğini hissediyor. Tessie derin bir nefes alıp açıklamasını yapıyor, "Şu evlilik işinden vazgeçtim ben."

Tam bir sessizlik. Desdemona suratında duran yastığı yavaşça kaldırıyor. Yatağın yanı başındaki komodinin üzerinde duran gözlüğüne uzanıyor, takıyor ve yatağında oturuyor. "Mikey ile evlenmek istemiyor musun?"

"Hayır."

"Mikey iyi bir Yunanlı genç."

"Öyle olduğunu biliyorum. Ama onu sevmiyorum. Ben Milton'ı seviyorum."

Tessie, Desdemona'nın şok geçirmesini veya öfkelenmesini bekliyordu ama büyükannem çok şaşırtıcı bir şekilde sanki hiçbir şey duymamış gibi tepkisiz. "Bilmiyorsun gerçi de... Milton bir süre önce evlenme teklif etmişti. Ben de reddetmiştim. Şimdi ona yazıp evet diyeceğim."

Desdemona hafifçe omuz silkti. "Ne istersen yazabilirsin tatlım. Miltie'nin nasılsa eline geçmeyecek."

"Bu yasa ya da ahlak dışı bir şey değil. Birinci kuşak kuzenler bile evlenebiliyor. Biz üstelik ikinci kuşağız. Milton bütün bunları gidip araştırmıştı."

Desdemona tekrar omuz silkti. Aziz Christopher tarafından terk edilmişti, bir endişe denizinde boğulmak üzereydi ve şu anda gerçekleşme olasılığı olmayan bir durum için mücadele etmeyi hiç düşünmüyordu. "Eğer Miltie ve sen evlenecekseniz evlenin, dualarım sizinle olacak." İyi dileklerini ilettikten sonra tekrar kendini yastığına bırakıp gözlerini kapadı, yüzünde her şeye rağmen yaşıyor olmanın ıstırabı vardı.

Benim ailemde bir şekilde evlilikler hep cenaze havasında başlar. Büyükannem büyükbabamla evlenmeyi nasıl olsa öleceklerini, asla evlenemeyeceklerini düşündüğü bir anda kabul etmişti. Ve

büyükannem, annemle babamın evliliğine başlangıçta şiddetle karşı olmasına rağmen annemle konuştuğu o gün, nasıl olsa Milton'un savaştan sağ salim dönemeyeceğini sandığı, hatta buna yüzde yüz inandığı için "olur" demişti.

O sırada denizde olan babamın da hayatla ilgili olarak farklı bir beklentisi yoktu. Geminin burnunda durmuş suyun üzerinden hızla yaklaşan sonuna bakıyordu. Dua etmeye, Tanrı'yla anlaşmalar yapmaya hiç niyeti yoktu. Önünde uzanıp giden sonsuzluğu algılayabiliyordu ama bu sonsuzluğu insani dileklerle ısıtamayacaktı. Sonsuzluk uçsuz bucaksız ve soğuktu, tıpkı gemiyi saran okyanus gibi ve bütün bu boşlukta en acı veren şey kendi uğuldayan beyniydi. O suyun ötesinde bir yerlerde onun hayatını sonlandıracak olan mermi vardı. Belki de çoktan bir Japon tüfeğine sürülmüştü, belki de henüz cephanelikteydi. Yirmi bir yaşındaydı, gırtlağına kadar belaya batmıştı, Âdem'in elma hikâyesini iyi biliyordu. Bir kız yüzünden savaşa koşmasının ne budalaca bir iş olduğunu düşündü ve sonra hemen bundan vazgeçti çünkü o herhangi bir kız değildi; o, Theodora'ydı. Onun yüzü gözlerinin önüne geldi ve tam o sırada biri omzuna dokundu.

"Washington'daki tanıdığın kim?"

Babama bir nakil emri uzattı, üstelik derhal yerine getirilmesi gereken bir emirdi bu. Hemen Annapolis'teki Askeri Akademi'ye intikal etmesi gerekiyordu. Kabul sınavında Milton yüz üzerinden doksan sekiz puan almıştı.

Her Yunan tragedyasında mucizeler yaratan bir tanrı ya da tanrıça olması şarttır. Benimki de üst rütbeli deniz subayı kılığında geldi ve babamı nakil gemisinin güvertesinden alıp Birleşik Devletler'e doğru yol almakta olan bir destroyerin güvertesine uçurdu. San Francisco'dan bir arabaya bindirildi ve Annapolis'e ulaştırıldı, artık o bir er değil deniz okulu öğrencisiydi.

Daha sonra iyi haberlerle eve döndüğünde Desdemona kendinden emin bir sesle ona, "Sana söyleyeyim, sen bu savaştan Aziz Christopher sayesinde kurtuldun," dedi.

"Kesinlikle onun sayesinde."

"Şimdi kiliseyi onarman gerek."

"Ne?"

"Kilise. Onu tamir edeceksin."

"Tabii, tabii." Askeri Deniz Okulu öğrencisi Stephanides böyle dedi ve hatta belki de o anda gerçekten buna niyetlendi. Yaşadığı ve geleceğini geri alabildiği için minnettardı. Ama öyle ya da böyle bir türlü Bithynios'a gidemedi. Bir yıl içinde evlendi, daha sonra baba oldu. Savaş sona erdi. Annapolis'teki akademiyi bitirdi ve Kore Savaşı'na katıldı. Ardından Detroit'e dönüp aile işini sürdürmeye başladı. Arada bir Desdemona oğluna Aziz Christopher'a verilmiş ama yerine getirilmemiş sözünü hatırlattı, babam her seferinde yine de bir mazeret bulmayı başardı. Bu savsaklamalar felaketlere neden olabilir, eğer bu tür şeylere inanıyorsanız, ki ben de, zaman zaman, hani şu eski Yunan kanım kabardığında inanırım.

Annem ve babam 1946 Haziran'ında evlendi. Bir yüce yüreklilik göstererek Michael Antoniou da törene katıldı. Tam bir papaz olarak kararlı, güvenilir, saygın bir duruş içindeydi, ama düğünün ikinci saatinde aslında çok da sağlam duramadığı ortaya çıktı. Yemekte çok fazla şampanya içti ve müzik başlayınca hemen gelinin yanında duran nedimeye, Zoë Stephanides'e doğru seyirtti.

Zoë ona tepeden –yaklaşık bir buçuk karış– baktı. Papaz, Zoë'ye dans etmeyi teklif etti. Zoë'nin daha sonra hatırladığı tek şey bir anda pistte uçarcasına dönmeye başlamalarıydı.

"Tessie mektuplarında bana senin hakkında çok şey yazdı," dedi Michael Antoniou.

"Umarım çok kötü şeyler değildir."

"Bilakis, bana hep senin ne kadar iyi bir Hıristiyan olduğundan söz etti."

Zoë, Michael'ın uzun eteklerin ardına gizlenmiş küçük ayaklarına ayak uydurmakta zorlanıyordu. Hemen yanı başlarında da Tessie beyaz üniforması içindeki Milton'la dans ediyor. Çiftler birbirinin yanından geçerken Zoë suratına komik bir ifade vererek Tessie'ye

baktı ve ağzıyla abartılı hareketler yaparak ses çıkarmadan "Seni öldüreceğim," dedi. Tam o sırada Milton Tessie'yi döndürdü ve iki rakip yüz yüze geldi.

"Vay, selam Mike," dedi Milton dostça.

Mağlup aday, "Peder Mike artık," diye düzeltti.

"Demek başardın. Tebrikler. Sanırım sana kız kardeşimi gönül rahatlığıyla teslim edebilirim bu durumda Peder."

Dans ederek Tessie ile birlikte uzaklaştılar. Tessie özür dilermişçesine bir bakış attı arkaya. Ağabeyinin insanı öfkeden nasıl kudurtabileceğini iyi bilen Zoë içinden Peder Mike'a acıdı. "Haydi, gidip bir parça pasta alalım," dedi.

EX OVO OMNIA

Şimdi şöyle bir tekrar yapalım: Sourmelina Zizmo (doğuşu Papadiamandopoulos) benim sadece iki taraftan birinci derecede kuzenim değildi. O benim aynı zamanda da büyükannemdi. Babam hem annesinin hem de babasının yeğeniydi. Desdemona ve Lefty benim büyükannem ve büyükbabam olmanın dışında büyük teyzem ve büyük dayımdı. Annem ve babam iki taraftan da ikinci kuşak kuzenlerim oluyordu ve Chapter Eleven da hem kardeşim hem de üçüncü kuşak kuzenim. Doktor Luce'un "Resesif Özelliklerin Otosomal Transmisyonu" kitabında çizdiği Stephanides aile ağacında sanırım sizin öğrenmek isteyeceğinizden çok daha fazla detay var. Ben o malum *gen*'in son birkaç geçişi ile ilgiliyim. Ve aşağı yukarı işte o noktaya da geldik. Sekizinci sınıf Latince öğretmenim Bayan Barrie'yi saygıyla anarak dikkatinizi yukarıda okuduğunuz Latince deyişe çekmek istiyorum: *Ex ovo omnia*. Ayağa kalkarken (o sınıfa girerken daima bunu yapardık) şu soruyu sorduğunu duydum: "Çocuklar, içinizde bu cümleciği tercüme edip anlamını açıklayacak biri var mı?"

Elimi kaldırdım.

"Calliope, bizim esin perimiz, söyle bakalım."

"Ovid'indir. *Metamorfoz*'dan. Yaradılışın hikâyesi."

"Müthiş. Peki, bize bunun İngilizcesini söyleyebilir misin?"

"Her şey yumurtadan gelir."

"Duydunuz mu çocuklar? Bu sınıf, sizlerin pırıltılı yüzleriniz, hatta kürsümde resmi duran şu ihtiyar Cicero... Hepsi hepsi yumurtadan gelir."

Doktor Philobosian'ın yıllar boyunca yemek masasına getirdiği gizemli bilgilerden biri de (analık hayal gücünde yarattığı canavarca etkiler bir yana) on yedinci yüzyılda ortaya çıkan "Oluşum-öncesi" teorisiydi. "Oluşum-öncesi" alanında çalışan bilimadamları –tıpkı roller-coaster adları gibidir onlarınkiler de– Spallazani, Swammerdam ve Leeuwenhoek, "Yaradılış"tan bu yana insan cinsinin tümünün minyatür bir biçimde kadının yumurtası ya da erkeğin spermi içinde tıpkı iç içe geçmiş Rus bebekleri gibi birbiri içinde var olduğuna inanıyordu. Her şey Jan Swammerdam'ın bir neşterle bir böceğin dış katmanlarını kesmesiyle başladı. Ne çeşit bir böcek mi? Şey... Phylum Arthropoda üyesi bir böcek. Latincesi mi? Tamam, onu da söyleyeyim: *Bombyx mori*. Swammerdam'ın 1669'da üzerinde deney yaptığı böcek aslında ipekböceğinden başka bir şey değildi. Entelektüel bir izleyici kitlesinin huzurunda Swammerdam, ipekböceğinin dışını kaplayan dokuyu keserek içerideki yaratığı gözler önüne serdi. Bu, gelecekte ipekböceğinin dönüşeceği pervanenin hortumuyla, antenleriyle, katlı duran kanatlarıyla tıpatıp aynı olan minik bir modeliydi. "Oluşum-öncesi" teorisi işte böyle doğmuştu.

Ben de aynı teoriye dayanarak erkek kardeşimle birlikte dünyanın kurulduğu günden itibaren yumurtalardan oluşan bir sal üzerinde yüzüp durmuş olduğumuzu hayal etmekten zevk alırım. Her ikimiz de saydam bir zarla kaplı olarak doğacağımız anı bekliyoruz. İşte Chapter Eleven, her zaman yapışkan ve yirmi üçünde kel kalacak ki bu onun gerçek bir erkek olduğunu gösteriyor. Kafatası biçimi ileride matematik ve mekanikle ilgili konulardan çok hoşlanacağını işaret ediyor. Sağlıksız, solgun hali daha sonra *Crohn Hastalığı*'na yakalanacağının bir belirtisi. Hemen sağındaki benim, onun bir süre için

kız, daha sonra da erkek kardeşi olacağım. Yüzümde daha şimdiden karışık bir ifade var, kımıldadıkça değişen hologramik bir yüz: Kopkoyu gözlü, güzel bir kızdım ben daha önce ve sonra ciddi, Roma paralarındaki gibi düz burunlu bir erkek oldum. İşte böylece biz, ikimiz dünya kurulduğundan itibaren sıramızı bekleyerek önümüzden geçip giden gösteriyi izledik.

Mesela: Milton Stephanides 1949'da Annapolis'ten mezun oluyor. Beyaz şapkası havada. Tessie ve Milton, Pearl Harbor'da sade döşenmiş bir evde kalıyor ve yirmi beş yaşındaki annem uzun süre güneşte kaldığı için feci şekilde yanıyor; bir daha onu hiç kimsenin mayoyla görmemesinin nedeni işte bu. 1951'de Virginia, Norfolk'a taşınıyorlar, o sırada yan komşum Chapter Eleven'ın içinde bulunduğu saydam kesecik sallanmaya başlıyor. Yine de Kore meselesine şahit olabilecek kadar sıkı yapıştı yerine; asteğmen Stephanides'in oradaki görevi, denizaltı avcılığıydı. O yıllarda Milton'un erişkin kişiliğinin şekillenmesini, gelecekteki babamızın nasıl pimpirikli biri haline geldiğini izledik. Onun dakikliğinin, titizliğinin nedeni Amerika Birleşik Devletleri Deniz Kuvvetleri'ydi. Saçını daima hep aynı yerden ayırışı, gömleğinin ucuyla kemerini parlatma alışkanlığı, o "Evet efendim"leri ve bize alışverişe çıkarken saatlerimizi aynı anda ayarlatmaları... İşte bunların hepsinin nedeni askeri düzenden geçişiydi. Pirinç kartalın, flamaların, armaların altındaki Milton Stephanides, o sarsak izci delikanlıyı çoktan gerilerde bırakmıştı. Donanma ona denizi sevmeyi ve sırada beklemekten nefret etmeyi öğretti. Politik görüşleri bile böyle oluştu, anti-komünistliği, Rusya'dan nefret edişi... Mühimmat için uğradıkları Afrika ve Güneydoğu Asya limanları, onun insanların zekâları hakkında ırkçı değerlendirmelerde bulunmasının yolunu açıyordu. Üst düzey komutanların kibirli tavırları onda Doğu Kıyısı liberallerine ve Ivy Ligi üniversitelerine karşı nefret duygusunu oluşturdu, ama beri yandan artık takım elbiselerini onlar gibi Brooks Brothers'dan alır olmuştu. O kızdığı Doğu Kıyısı burjuvaları gibi püsküllü loafer ayakkabılara, seersucker şortlara düşkünleşiyordu. Babamız hakkındaki bütün bu bilgileri biz daha doğmadan biliyorduk ve sonra bunları

unuttuk ve sonra tekrar öğrendik. 1953'te Kore Savaşı bitince Milton tekrar Norfolk'a tayin oldu. Ve Mart 1954'te babam geleceğini düşündü; Chapter Eleven bana küçük bir el sallamasıyla veda edip kollarını iki yana açıp bir suyun içine dalarak dünyaya indi.

Ve ben yalnız kaldım.

Doğumumdan önceki olaylar: Babamla annemin düğününde dans ettikten sonra Peder Mike, Zoë'nin peşinde iki buçuk yıl koştu. Zoë, dindar ve üstüne üstlük bu kadar ufak tefek biriyle evlenme fikrinden hoşlanmıyordu. Peder Mike ona üç kere evlenme teklif etti ve her defasında da reddedildi, Zoë daha uygun bir kısmet bekliyordu. Ama başka biri ortalarda görünmedi. Sonunda başka bir seçeneği kalmadığını görünce (bu arada Desdemona da onu teşvik edip duruyordu, ne de olsa onun için bir papazdan daha iyi bir koca bulunamazdı) Zoë teslim oldu. 1949'da Peder Mike'la evlendiler ve kısa bir süre sonra da Yunanistan'a gittiler. Orada sekiz yıl kaldıkları süre içinde dört çocukları oldu.

1950 yılında Detroit'te Black Bottom gettosu yerine otoban yapılmak üzere yerle bir edilmişti. İslam Ulusu da Şikago'daki 2 numaralı İbadethane'de konuşlanmıştı ve yeni başkanlarının adı da Malcolm X'ti. 1954 kışında Desdemona bir gün Florida'ya gidip sakin bir hayat yaşamaktan bahsetmeye başladı. "Florida'da New Smyrna diye bir şehir varmış, biliyor musunuz?" 1956'da son tramvay da kullanımdan kaldırıldı ve Packard fabrikası kapandı. Ve aynı yıl Milton Stephanides donanmadan ayrılıp eski bir düşü gerçekleştirmek üzere eve döndü.

"Başka bir iş yap," dedi Lefty Stephanides oğluna. Zebra Salonu'nda oturmuş kahve içiyorlardı. "Askeri Akademi'ye barmen olmak için mi gittin sen?"

"Ben barmen olmak istemiyorum. Ben bir restoran işletmek istiyorum. Bir zincir... Burası da başlamak için güzel bir yer."

Lefty başını salladı. Arkasına yaslanıp tüm barı kucaklamak istercesine kollarını iki yana açtı. "Burası başlamak için iyi bir nokta değil."

Haklıydı. Büyükbabamın bıkıp usanmadan bar tezgâhını silmesine, boşalan bardakları hemen doldurmasına rağmen Pingree

Sokağı'ndaki bar artık çekiciliğini kaybetmişti. Hâlâ duvarda asılı duran eski zebra derisi iyice kuruyup çatlamış. Puro dumanı diyagonal şekilli ince tavanı kirletmiş. Yıllar içinde Zebra Salonu otomotiv sanayisinde çalışan müşterilerinden yayılan her şeyi içine çekmiş. Salon, onların bira, briyantin kokuları, asap bozuklukları, zamanında kart basamama endişeleri, sendikal kavgalarıyla doluydu. Mahalle değişmişti. Büyükbabam 1933'te barı açtığında burada beyaz-orta sınıf yaşardı. Şimdi giderek yoksullaşıyor ve siyahlaşıyordu. Sebep sonuç zincirinin kesin bir kanıtı olarak ilk zenci aile taşındıktan hemen sonra beyazlar evlerini satışa çıkarmaya başlamıştı ve bu da emlak değerlerinin düşmesine, sonunda da mahallenin dar gelirlilerle dolmaya başlamasına neden olmuştu. Bu, suçun da gelişi demekti, daha fazla suç, daha fazla yoksul; daha fazla yoksul, daha fazla suç...

"İşler artık iyi değil," dedi Lefty. "Eğer bir bar açmak istiyorsan Greektown'a ya da Birmingham'a gitmelisin."

Babam kestirip attı, "Bar işi iyi olmayabilir. Çünkü her taraf bar dolu. Çok fazla rekabet var. Bu mahallenin ihtiyacı olan şey doğru düzgün bir restoran."

En tepede olduğu zamanlarda, Michigan, Ohio ve güneydoğu Florida'da altmış altı şubesiyle ünlü Hercules Hot Dogs zinciri, –bu dükkânların her biri önüne dikilmiş Herkül sütunlarıyla bilinirdi– babamın 1956 yılının karlı bir Şubat sabahında restorasyon çalışmaları için Zebra Salonu'na girdiği an kurulmuş sayılabilir. İlk yaptığı iş, pencerelerdeki sarkık panjurları kaldırıp içeri daha fazla ışık girmesini sağlamak oldu. Duvarları beyaza boyadı. Ordu mensuplarına verilen bir krediden yararlanarak barı tezgâha döndürüp küçük bir mutfak inşa ettirdi. İşçiler kırmızı vinileks koltukları arka duvarın önüne taşıyıp eski bar taburelerini Zizmo'nun zebra derisiyle kapladı. Bir sabah iki adam girişe bir müzik kutusu bıraktı. Ve çekiçler tıkırdarken ortalığı testere artığı tozlar sardı. Milton, babasının kasanın yanındaki puro kutusunda sakladığı evrakları ayıklayıp düzenlemeye çalışıyor.

"Bu da neyin nesi?" diye sordu babasına. "Burada üç sigorta poliçesi var."

"Sigortanın fazlası batmaz," dedi Lefty. "Bazen şirketler tazminatı ödemez. İşi garantilemek daha iyidir."

"Emin misin? Bu poliçelerin her biri için dünyanın primi ödeniyor. Buna parayı sokağa atmak denir."

O ana kadar Lefty oğlunu istediği gibi davranması konusunda tamamen özgür bırakarak yaptığı hiçbir işe karışmamıştı, ama şimdi müdahale edecekti. "Dinle beni Milton. Sen bir yangın yaşamadın. Neler olduğunu, olabileceğini bilmiyorsun. Bazen yangınlarda sigorta şirketleri de yanar. O zaman ne yapacaksın?"

"Ama üç tane..."

O gece yatakta Tessie kocasına, "Onu kırma," dedi. "Annenle baban neler neler gördü, bunu unutma."

"Bundan kuşkum yok. Ama bu primleri ödemek zorunda olan biziz." Yine de karısının sözüne uyarak üç poliçeyi de devam ettirdi.

Çocukluğumdan hatırladığım kadarıyla Zebra Salonu: Her taraf yapma çiçeklerle doluydu; sarı laleler, kırmızı güller, üzerinde mumdan elmalar olan cüce ağaçlar. Çaydanlıklardan fışkıran papatyalar, seramik ineklerin sırtından çıkan nergisler. Duvarları süsleyen Artie Shaw ve Bing Crosby portreleri, yanı başlarında elle yazılmış afişler: LİMONLU KOKTEYLLE SERİNLEMEYE NE DERSİNİZ? ya da BİZİM TOST EN İYİ TOST. Resimler: Milton, vanilyalı dondurmanın üzerine son süs olarak kırmızı bir vişne koyuyor; Milton, belediye başkanı edasıyla bir bebeği öpüyor. İki de gerçek belediye başkanı resmi asılı duvarlarda: Miriani ve Cavanaugh. Buradan geçerken içeri girip bir şeyler atıştıran büyük hücum oyuncusu Al Kaline portesini imzalamış: "Dostum Milt'e sevgilerle. Yumurtalar harika." Flint'teki büyük Ortodoks Kilisesi yandığında Milton oraya gidip yangından çıkarılmış vitraylı pencerelerden birini satın almıştı, o da masaların arkasındaki duvarda duruyor. Ön camın pervazına dizili Athena marka zeytinyağı tenekelerinin yanı başında Donizetti'nin büstü. Yok yok... El Greco röprodüksiyonlarının bitişiğinde eskilerden kalma ayaklı lambalar, Afrodit heykelinin boynundan sarkan bir çift öküz boynuzu. Kahve makinesinin üstündeki rafta ard arda konulmuş bir

yığın biblo: Paul Bunyan, Mavi Öküz Babe, Mickey Mouse, Zeus ve Kedi Felix.

Yardım etme gayreti içindeki büyükbabam bir gün arabasına atlayıp gitti ve bagajında elli tabakla geri geldi.

"Ben zaten tabak siparişi vermiştim," dedi Milton. "Restoran gereçleri satan bir mağaza buldum. Yüzde on indirimimiz de var."

"Bunları istemiyor musun?" Lefty'nin gözlerinde hayal kırıklığının izleri vardı. "Tamam, madem öyle, ben de geri götüreyim bari."

"Hey, baba," diye arkasından seslendi oğlu. "Neden bugün biraz dinlenmiyorsun? Ben idare ederim, merak etme."

Lefty söylenileni yaptı. Kendini işe yaramaz hissederek West Grand Bulvarı'ndan aşağı doğru arabasını sürerken yol kenarındaki "Rubsamen Tıbbi Gereçler"in –Kirli camlı, gündüzleri bile sarı neonların göz kırptığı bir mağaza– önünden geçti ve içinde eski günlerden kalma bir sızı duydu.

Ertesi pazartesi Milton yeni dükkânı açtı. Saat sabahın altısı, yanında iki kişi daha var, işe yeni aldığı iki yardımcısı: Üzerinde kendi parasıyla satın aldığı kıyafetiyle garson Eleni Papanikolas ve kocası aşçı Jimmy. Milton, takımına moral ve güç veren bir çalıştırıcı edasıyla, "Aklından çıkarma Eleni," dedi, "ne kadar gülümsersen o kadar bahşiş alırsın."

"Ama kime?" diye cevap verdi Eleni. Masaların üzerine yan yana yerleştirilmiş kırmızı karanfilli vazolara; zebra desenli mönü kartlarına, kibrit kutularına, peçetelere rağmen ortalıkta kimsecikler yoktu.

"Seni lafazan," derken Milton sırıttı. Eleni'nin iğnelemesine aldırmamıştı. O işini yapmıştı, sonucunu alacağından da emindi.

Şimdi size babamın kapitalist dünyada ilerleyişine dair bir montaj yapayım: Milton ilk müşterilerini karşılıyor. Eleni'nin onlara yağda yumurta sunduğunu görüyoruz. Milton ve Eleni duvarın dibinde yan yana dudaklarını ısırıyor. Oo, güzel; müşteriler başlarını sallayıp gülümsüyor. Eleni fincanlara yeniden kahve dolduruyor. Bir sonraki görüntüde Milton üzerinde yeni bir kıyafetle daha kalabalık bir müşteri grubuna hoş geldiniz, diyor ve Jimmy tek eliyle hızlı hızlı tavaya

yumurta kırıyor ve Lefty devre dışı kalmış gibi duruyor. "Bana iki baba viski verin," diye bağırıyor Milton, belli ki artık yeni jargonu tamamen kapmış. "Sek, beyaz, 68 ve tek buz." Kasa çekmecesi şangır şungur bir açılıyor, bir kapanıyor; Milton'un para sayan elleri; şapkasını başına takıp kimseler fark etmeden oradan ayrılan Lefty. Sonra daha fazla yumurta; kırılan yumurtalar, kızartılan yumurtalar, çırpılan yumurtalar, haşlanan yumurtalar; yumurtalar arka kapıdan karton kutularda dükkâna giriyor, tabaklar içinde tezgâhta yerini alıyor; cızırdayan yağda, parlak sarı (Technicolor olacak) yumurta yığınları ve kasa çekmecesi gürültülerle açılıp kapanıyor ve içine para doluyor. En son olarak Milton ve Tessie'yi görüyoruz, gayet şık giyinmişler, yanlarında bir emlakçıyla büyük bir evin kapısından içeri giriyorlar.

Indian Village, Hurlbut'ın sadece on iki blok ötesinde olmasına rağmen tamamen farklı bir dünya. Burns, Iroquois, Seminole ve Adams Caddeleri (Beyazlar, bir Kızılderili köyündeki cadde adlarının bile yarısını almış) boyunca eklektik stilde yapılmış bir yığın malikânemsi bina. Kırmızı kiremitten Georgian stilinin yanında bir İngiliz Tudor, onun yanında bir Fransız kır evi. Indian Village'daki evlerin geniş bahçeleri, bahçelerinde yürüyüş yolları, göz alıcı kameriyeleri, çim jokeyleri (sonları gelmek üzereydi), hırsız alarmları (yeni moda oluyorlardı) vardı. Oğlunun gösterişli yeni evini gezerken büyükbabam sessizdi. Milton ona, "Oturma odasının genişliğine ne diyorsun baba?" diye sordu. "Şöyle otur, rahat et. Tessie'yle ben annemle senin bu evi kendi eviniz olarak kabul etmenizi istiyoruz. Artık emeklisin..."

"Emekli de ne demek?"

"Yarı emekli diyelim o zaman. Artık kendine daha fazla zaman ayırabilirsin. Her zaman yapmak istediklerini gönül rahatlığıyla yapabilirsin. Eğer gelip çevirilerini burada yapmak istersen bak bu ev tam sana göre. Burası kütüphane, masa nasıl, yeterli mi? Rafları görüyor musun, doğrudan duvara gömme."

Zebra Salonu'ndaki günlük etkinliğin tamamen dışına itilmiş olan büyükbabam günlerini arabayla şehirde dolaşarak geçirmeye

başlamıştı. Halk kütüphanesine gidip yabancı gazeteleri okuyor, daha sonra da Greektown'daki bir kafede tavla oynayarak zaman öldürüyordu. Elli dört yaşındaki Lefty Stephanides aslında hâlâ formundaydı. Her gün beş kilometre yürürdü. Pisboğaz değildi ve göbeği oğlununkinden daha azdı. Yine de artık okuma gözlüğü kullanıyordu, omzunda da kireçlenme başlamıştı. Kıyafetleri günün modasına uymaktan uzaktı ve bu haliyle eski gangster filmlerinden çıkmış bir karaktere benziyordu. Bir gün banyoda aynaya bakarak, kendini incelerken Lefty, ne zamana ait olduğu hiç kimse tarafından bilinmeyen bir modaya uygun olarak hâlâ ısrarla saçlarını arkaya tarayan adamlardan biri olduğunu fark etti. Bu gerçeğin verdiği sıkıntı içinde kitaplarını toplayıp arabasına atladı ve Seminole'e gitti. Niyeti kütüphanede çalışmaktı, ama kütüphane o gün kapalıydı. İşte bu kader anıydı. Gözlerinde vahşi bir bakışla Rubsamen Tıbbi Gereçler Mağazası'nın yolunu tuttu.

Yeraltı dünyasına bir kere adım attınız mı iflah olmazsınız. Geceyarısından önce açılmayan, üst kat penceresi kırmızı ışıklı, kapısında bir şampanya kadehi resmi olan o yer hafızanızda daima canlı durur. Büyükbabam yıllardır önünden geçerken Rubsamen Tıbbi Gereçler Mağazası'nın değişmeyen vitrinine bakardı: Bel fıtığı için korseler, boyunluklar ve koltuk değnekleri... Ama başka bir şeyler daha vardı gördüğü; umutsuz ya da delice umutlarla dolu yüzleriyle içeri girip hiçbir şey almadan dışarı çıkan siyah tenli kadınlar ve erkekler... Büyükbabam o umutsuzluğu iyi biliyordu, zorunlu emekliliğini geçireceği yerin burası olduğuna karar verdi. Batı Yakası'na doğru giderken Lefty'nin gözlerinin önünde rulet dönmeye başladı. Gaza basarken kulaklarında tavlaya düşen zarların çınlaması yankılanıyordu. Damarlarında akan kan yeniden hayat bulan bir heyecanla ateşlendi; bir zamanlar Bursa'nın arka sokaklarında volta atmak üzere dağdan aşağı inerken olduğu gibi nabzı hızlandı. Arabasını park edip aceleyle içeri girdi. Şaşkın müşterilerin, (burada bir beyaz görmeye alışık olmadıklarından) aspirin şişelerinin, yara bantlarının, müshil ilaçlarının arasından geçip eczacı kabininin önünde sıraya girdi.

"Yardımcı olabilir miyim?"

"Yirmi iki," dedi Lefty.

"Tamam."

Kumar anılarını canlandırmaya çalışan büyükbabam böylelikle Batı Yakası'nda yeniden sayılarla oynamaya başladı. Başlangıçta küçük miktarlardı bunlar. İki ya da üç dolarlık bahisler. Birkaç hafta sonra kayıplarını telafi edebilmek için bunu on papele çıkardı. Her gün restoranın hâsılatının belli bir kısmı ona veriliyordu. Bir gün kazandı, bahsi iki katına çıkardı, sonra tekrar kaybetti. Sıcak su şişeleri, lavman aletleri arasında kumar oynuyordu. Çevresi öksürük şurupları, burun spreyleriyle çevriliyken *gig* oynamaya karar verdi; bu, bir defada üç numara almaktı. Bursa'da olduğu gibi cepleri yine üzerine değişik sayılar yazılı kâğıt parçalarıyla doluydu. Aynı rakamları almamak için hangisini ne zaman oynadığını kaydediyordu. Milton'un doğum günü tarihini, Desdemona'nın doğum günü tarihini, son rakamı hariç Yunanistan'ın Kurtuluş Günü'nün tarihini, İzmir yangınının tarihini bahislerde kullandı. Desdemona çamaşır yıkarken kâğıtları bulduğunda bunların restoran hesaplarıyla ilgili olduğunu düşündü. "Benim milyoner kocam," diye mırıldanırken bir yandan da Florida'ya gidip gerçek bir emeklilik hayatı sürmenin hayalini kuruyordu.

Hayatında ilk defa Lefty, Desdemona'nın rüya tabirleri kitabına başvurdu, kim bilir belki bu şekilde doğru sayıları yakalayabilirdi, içgüdüler önemliydi. Rüyalarında gördüklerine önem verir olmuştu. Büyükbabamın rüya tabirleri kitabıyla haşır neşir oluşu ve son iki haftadır sürekli kazanması Rubsamen Tıbbi Gereçler Mağazası'nı sıklıkla ziyaret eden siyahîlerin gözünden kaçmamıştı, söylenti derhal yayıldı. Onlar da rüya tabirleri kitapları almaya başladı. Bu, Yunanlıların (boyuna altın madalya takma dışında) Afro-Amerikan kültürüne yaptığı tek katkıydı. Atlantis Kitabevi, "Rüya Tabirleri Kitabı"nı kısa zamanda İngilizceye çevirtip Amerika'nın her yanına dağıtmıştı. Kısa bir süre sonra yaşlı zenci kadınlar tıpkı büyükannem gibi rüyada koşan tavşan görmenin para getireceğini, telefona konmuş kara karganın ölüm haberi demek olduğuna inanmaya başladı.

Babasının kasayı boşalttığını gören Milton, "Bankaya mı gidiyorsun?" diye sordu.

"Evet." Ve Lefty bankaya gitti. Üç haneli dokuz yüz doksan dokuz varyasyonun tümünü oynamaya devam edebilmek için hesabından para çekti. Kaybedince kendini kötü hissediyordu. Durmak istiyordu. Eve gidip Desdemona'ya her şeyi itiraf etmek istiyordu. Bunun tek antidotu ertesi gün kazanmaktı. Bir çeşit kendi kendini yok etme arzusu da büyükbabamın sayılarla kurduğu tehlikeli ilişkinin nedeni olabilirdi. Yaşama utancıyla dolu olarak, kendini hayatın tehditlerine teslim ediyor ve hâlâ yaşıyor olduğu için kendi kendini cezalandırıyordu. Ama sanırım en iyi açıklama, artık bomboş olan günlerini doldurabilen tek şeyin kumar olmasıydı.

Her şeyi görebilen bir tek bendim, bana özel premordiyal yumurta odamda neler olup bittiğini seyrediyordum. Milton kendini tamamen restoran işine verdiği için durumdan habersizdi. Tessie, Chapter Eleven'la meşguldü. Sourmelina bazı şeyleri fark edebilirdi, ama o yıllarda pek evde durmuyordu. 1953'te Teosofi Derneği'nde Lina Hala, Evelyn Watson adında bir kadınla tanıştı. Bayan Watson derneğe ölen kocasıyla tekrar ilişki kurabilmek amacıyla katılmıştı, ama Sourmelina ile tensel bir fısıldaşmanın ruhlar âlemindekinden daha hoş olduğuna karar verdi. Hayret verici bir hızla Lina Hala çiçekçideki işini bırakıp Bayan Watson ile birlikte Güneydoğu'ya taşındı. Ve takip eden her Noel'de annemle babama içinde acı sos, çiçekli bir kaktüs ve Bayan Watson'la tarihi bir mekân önünde çekilmiş bir fotoğraf olan hediye kutuları yolladı. (Elde kalan fotoğraflardan birinde çift, Bandelier'deki Anasazi kutsal mağaralarının önünde görülüyor. Bayan Watson, Georgia O'Keeffe'nin portrelerindeki güçlü karakterler gibi poz vermişken, Lina başında devasa bir hasır şapkayla bir merdivenden aşağıdaki mağaraya doğru iniyor.)

Ellili yaşlarının ikinci yarısındaki Desdemona hiç umulmadık bir huzur içindeydi. Oğlu savaştan sağ salim dönmüştü. (Aziz Christopher, Kore Savaşı'nda da sözünü tutmuş ve Milton'un üzerine fazla ateş açılmamıştı.) Gelini hamileyken o malum gerginliğini yaşadıysa

da Chapter Eleven şükürler olsun sağlıklı bir bebek olarak doğmuştu. Restoran işi de iyi gidiyordu. Her pazar Milton'un Indian Village'daki yeni evinde dostlarının da katıldığı aile yemekleri yiyorlardı. Bir gün New Smyrna'daki emlak ofislerinden birinden bir broşür geldi. Doğrusu bu şehrin gerçek Smyrna ile bir ilgisi yoktu, yine de en azından güneşli bir yerdi ve etrafta bolca meyve ağacı vardı.

O aralar büyükbabamın şansı da yerindeydi. İki yılı aşkın bir süredir günde en azından bir sayıya oynayarak 1'den 740'a kadar her sayıyı kullanmıştı. 999'a varmaya sadece 159 tane kalmıştı. O zaman... Haydi yeniden! Banka memurları ona tomarla para verdi, o da bu tomarları gidip yuvarlak pencerenin arkasında oturan eczacıya teslim etti. 741'e, 742'ye, 743'e oynadı. 744'e, 745'e ve 746'ya da... Sonra bir sabah bankadan ona hesabında yeterince para kalmadığı söylendi. Bakiyesi sadece 13 dolar 26 sentti. Büyükbabam memura teşekkür etti. Kravatını düzelterek odadan dışarı çıktı. Birden vücudunu bir bitkinlik sardı. Yirmi altı aydır süren kumar ateşi tenine son bir sıcaklık verdi ve söndü, buz gibi terle kaplanmıştı her yanı. Alnını ovaladı ve Lefty bankadan çıkıp meteliksiz yaşlılığına daldı.

Uğradığı akıl almaz haksızlığı öğrenince büyükannemin attığı çığlık tüyler ürperticiydi. Saçlarını yolup üstünü başını parçalayarak yere yığılana kadar hiç durmadan bağırdı. "ŞİMDİ KARNIMIZI NASIL DOYURACAĞIZ?" Desdemona mutfakta sendeleyerek dolanırken haykırdı. "NEREDE YAŞAYACAĞIZ?" Kollarını yukarı kaldırıp Tanrı'ya yalvardı, sonra göğsünü yumruklamaya başladı ve birden elbisesinin sol kolunu tutup yırttı. "SANA BUNCA YILDIR BAKAN, YEDİRİP İÇİREN, ÇAMAŞIRINI YIKAYAN, SANA ÇOCUKLAR VERMİŞ VE ASLA ŞİKÂYET ETMEMİŞ KARINA NASIL YAPTIN BUNU, NASIL?" Şimdi sağ kolu da yırtıp attı. "SANA BİR DAHA KUMAR OYNAMA DEMEDİM Mİ? DEMEDİM Mİ?" Elbisesinin yakasını koparıp eline aldı. Eski Ortadoğu ulumaları sardı evi. "UUUUUU... UUUUUU... UUUUU..." Büyükbabam makul, sağduyulu, kontrollü karısının kendi gözleri önünde elbisesini parçalayışını dehşet dolu gözlerle seyretti.

Elbisenin eteği, beli, göğsü, sırtı lime lime. Son hareketiyle elbise ikiye ayrıldı ve Desdemona onu muşambanın üzerine fırlatarak bütün dünyaya iç çamaşırlarının perişanlığını; aşırı ağırlıktan aşağı sarkmış alttan destekli sutyenini, rengi kaçmış donunu, krizinin doruk noktasında bile inip kalkan karnını zapt etmeye çalışan çılgın korsesini sergiledi. Tamamen çıplak kalmadan önce sanki içi boşalmış gibi sırtüstü düştü. Eşarbını çekti; saçları yüzünü, boynunu kapladı; gözlerini kapattı, tükendi. Kararlı bir sesle, "Şimdi Miltonlar'a taşınmamız gerekiyor," dedi.

Üç hafta sonra, 1958 yılının Ekim ayında büyükannemle büyükbabam Hurlbut'tan ayrıldı, ipotek borçlarının bitmesine sadece bir yıl kalmıştı oysa. Sıcak bir pastırma yazının hüküm sürdüğü bir hafta sonu babamla onuru iki paralık olmuş büyükbabam, eşyaları ucuzundan satabilmek için kapı önüne taşıdılar; naylon kılıflarının altında hâlâ yeni duran deniz köpüğü rengi kanepe ve koltukları, yemek masasını, kitaplıkları... Ayaklı lambalar, Milton'un izci gereçleri, Zoë'nin bebekleri, sandaletleri; Patrik Athenagoras'ın çerçeveli fotoğrafı ve büyükannemin babama ceza olarak ille de satılması için ısrar ettiği Lefty'ye ait bir dolap dolusu kıyafetle birlikte çimlerin üzerinde yerini aldı. Saçlarını dikkatle tekrar eşarbının içine toplamış olan Desdemona ağlayamayacak kadar koyu bir kederin karamsarlığında bahçedeki eşyaların arasında dolaştı. Üzerlerine fiyat etiketi koymadan önce her birini dikkatle inceledi ve kocasını ağır şeyler taşıdığı için azarladı. "Sen kendini genç mi sanıyorsun? Bırak Milton yapsın. Sen yaşlı bir adamsın." Bir kolunun altında ipekböceği kutusu duruyordu, o satılık değildi. Patriğin resmini görünce öfkeyle homurdandı, "Herhalde sana göre başımıza gelenler yeterince kötü değil... Patriği de satmaya kalktığına göre."

Resmi alıp içeri götürdü. Günün kalan bölümünde mutfaktan çıkmadı, bahçedeki insanların yağmacı gibi kendi özel eşyalarına dokunmasını seyredemeyecekti. Yanlarında köpekleriyle çevre kasabalardan gelmiş antikacılar, döküntü arabalarının tepesine iplerle sandalye bağlamaya çalışan aileler ve her şeyin altına bakıp marka

arayan çiftler... Desdemona kendi de çırılçıplak, açık yeşil kanepede ayak parmağının ucunda sallanan bir etiketle satışa çıkarılsa ancak bu kadar utanç duyabilirdi. Her şey satıldıktan ya da birilerine verildikten sonra Milton annesiyle babasının kalan eşyalarını kiraladığı kamyonetle on iki blok ötedeki Seminole'e götürdü.

Daha özgür yaşayabilmeleri için onlara en üst kat teklif edildi. Jimmy Papanikolas'la babam eşyaları dikkatle duvar kâğıdıyla kaplı kapının arkasındaki gizli merdivenden yukarı çıkardı. Evin en yüksek yerine büyükbabamla büyükannemin yatakları, deri Osmanlı kanepesi, pirinç sehpa ve Lefty'nin rebetika plakları yerleştirildi. Karısıyla arasını düzeltmek isteyen büyükbabam yıllar boyunca sayıları artarak tepemizde yaşayacak olan muhabbet kuşlarının ilkini de eve getirmişti. Burası onların son evleriydi. İzleyen dokuz yıl boyunca Desdemona merdivenleri tırmanırken bacaklarına giren kramplardan, ağrılardan şikâyet etti durdu, ama babamın alt kata inme teklifini de her defasında reddetti. Bana göre, tavan arasında yaşamaktan hoşlanıyordu, böyle yukarılarda olmak ona Uludağ'daki günlerini hatırlatıyordu. Pencerenin manzarası fena değildi (Tabii görünen sultan türbeleri değil de Edison fabrikasıydı) ve pencereyi açık bıraktığında içeri serin bir rüzgâr giriyordu, tıpkı Bithynios'taki gibi. Çatı katında Lefty ve Desdemona başladıkları noktaya geri dönmüştü.

Benim hikâyem de öyle.

Çünkü şimdi tekrar beş yaşındaki kardeşim Chapter Eleven'la Jimmy Papanikolas'ın ellerinde kırmızı yumurtalarla oturdukları sahnedeyiz. Yemek masasının üzerindeki çanakta daha bir yığın İsa'nın kanının rengine boyanmış yumurta var. Şöminenin önünde de öyle. Kapı ağzındaki sepetlerde de...

Zeus bütün canlıları bir yumurtadan çıkardı. *Ex ovo omnia*. Beyazı yukarı çıkıp göğü, sarısı aşağı inip yeryüzünü oluşturdu. Yunan Noel'inde biz hâlâ yumurta kırma oyunu oynarız. Jimmy Papanikolas elinde yumurta kımıldamadan duruyor, hareket hakkı Chapter Eleven'da. Chapter Eleven hücum ediyor. Daima tek bir yumurta kırılır. "Kazandım," diye bağırıyor kardeşim. Şimdi Milton kendine

bir yumurta seçiyor. "Bu iyiye benziyor. Brinks marka kamyon gibi." Yumurtasını sıkıca tutuyor, Chapter Eleven tekrar saldıracak. Ama bir şey olmadan, annem babamın omzuna dokunuyor. Ağzında bir termometre var.

Yemek masasındaki tabaklar toparlanırken annemle babam el ele yatak odalarına çıkıyor. Desdemona Lefty'nin yumurtasını kırarken onlar hızla soyunuyor. New Mexico'dan tatil için buraya gelmiş olan Sourmelina, Bayan Watson'la yumurta tokuştururken babam iniltili bir ses çıkarıp annemin yan tarafına yuvarlanıyor. "Bu iş tamam," diyor.

Yatak odası sessiz. Annemin içinde milyarlarca sperm yüzüyor, erkekler önde. Taşıdıkları sadece göz rengi, boy, burun şekli, enzim üretimi, mikrofaj direnci talimatları değil, her biri bir de hikâye taşıyor. Bir karanlığa doğru yüzüyorlar; uzun, beyaz, ipek bir iplik kendi etrafında dönerek ilerliyor. Bu iplik iki yüz elli yıl önce oluştu; biyoloji tanrıları eğlence olsun diye bir bebeğin beşinci kromozomuyla oynadıklarında; o bebek bu değişimi oğluna geçirdi, o da iki kızına, kızlar da çocuklarından üçüne (benim büyükbüyükbüyük... falan filan.) Ve sonunda gelip büyükannemle büyükbabamın vücuduna yuvalandılar. Gen yukarılara, bir dağa tırmandı, orada bir köy yarattı. Yanan bir şehirde yakalandı ve kötü bir Fransızcayla paçayı kurtardı. Okyanusu geçerken bir aşk yarattı, gemi güvertesinde dolandı ve cankurtaran botunda sevişti. Saç örgüleri kesildi. Detroit'e giden trene bindi, Hurlbut'ta bir eve taşındı, rüya tabirleri kitabına danıştı, bodrum katta gizli meyhane açtı, 1. İbadethane'de işe girdi... Sonra gen tekrar hareketlendi, yeni vücutlara sıçradı. İzci oldu, ayak tırnaklarını boyadı; "Begin the Beguine"i çaldı arka pencerelerde, sinemada savaş haberleri izledi; giriş sınavına katıldı, dergi yıldızları gibi poz verdi; ölüme davetiye aldı, Aziz Christopher'la pazarlık yaptı; müstakbel bir papazla flört etti, nişan attı; üst düzey bir asker onu kurtardı... Daima hareket etti, telaşla ilerledi, şimdi önünde birkaç dönemeç daha var; Annapolis ve denizaltı avcılığı... Biyoloji tanrıları onların zamanının geldiğini biliyorlar, bekledikleri an işte bu

ve kaşık sallandığında ve *yaya* endişelendiğinde benim kaderim belli oluyor... 1954'ün 20 Mart'ında Chapter Eleven dünyaya geldiğinde biyoloji tanrıları başlarını sallıyor, "Hayır, pardon, sen değilsin." Hâlâ biraz zaman var, her şey yerli yerinde, roller-coaster serbest düşüş yapıyor, onu durduran hiçbir şey yok, babam küçük kız hayalleri kuruyor, annem tam olarak inanmasa da Pantokrator İsa'ya yakarıyor ve en nihayet –tam bu anda– Yunan Noel'i, yıl 1959, iş gerçekleşmek üzere. Gen neredeyse ikiziyle buluşacak.

Sperm yumurtaya kavuştu, içim bir tuhaf oluyor. Dünyam allak bullak karışırken şiddetli bir gürültü duyuluyor, sonik bir bomba adeta. Kendimde bir değişim hissediyorum, daha şimdiden prenatal hayatımı parça parça kaybetmeye başladım, boş bir kişiliğe doğru sallana yuvarlana ilerliyorum. (Bütün bunlar olurken elimde kalan son görebilme yeteneği kırıntımla büyükbabam Lefty Stephanides'i izliyorum. Bu günden dokuz ay sonraki dünyaya geliş günümde, bir kahve fincanını tabağı üstüne kapatıyor. Kahvesinin telvesi işaretler oluştururken, şakaklarında bir acı patlıyor ve yere yığılıyor.) Sperm yeniden kapsülümü zorluyor ve artık ona daha fazla karşı çıkamayacağımı anlıyorum. Minicik ama harika evimden sonunda tahliye edileceğim. Bir yumruğumu yukarı kaldırıyorum (tipik bir erkek davranışı) ve yumurtamın kabuğuna kırılana kadar vuruyorum. Sonra yumurta sarısı kadar kaygan bir atlayışla balıklama dalıyorum hayata.

Yatağında annem karnına dokunup benimle konuşuyor, "Affedersin bebeğim, daha romantik olmasını isterdim ama..."

"Demek romantizm istiyorsun," diyor babam. "Nerede benim klarnetim?"

ÜÇÜNCÜ KİTAP

EV SİNEMALARI

En son olarak açık gözlerim şunu gördü: Bir hemşire beni doktorun elinden alıyor; ilk banyom için gidişimi seyreden annemin yüzünde Rushmore Dağı'yla yarışacak büyüklükte muzaffer bir ifade var. (Biliyorum bunun imkânsız olduğunu söylemiştim, ama inanın hatırlıyorum.) Başka şeyler daha var hatırladığım, maddi ve manevi anlamda: Ameliyat odasının ışıklarının parlaklığı, beyaz zeminde tıpırdayan beyaz terlikler, vızıldayan bir sinek ve her yanımda, yukarıda, aşağıda kadın koğuşlarının duvarlarında, her tarafta yaşanan bireysel bir hikâye. İlk bebeklerini kucaklarına alan çiftlerin mutluluğunu da, dokuzuncuyu gören Katoliklerin güçlü tavrını da hissedebiliyordum. Genç bir annenin yeni doğmuş bebeğinin yüzüne bakıp onda kocasının küçük çenesini görünce yaşadığı hayal kırıklığını da, bir babanın üçüzlerinin mama masrafını hesaplarken içine düştüğü çaresizliği de... Doğumhanenin üstündeki katlarda, çiçeksiz odalarda rahimleri, memeleri alınmış kadınlar yatıyor. Yumurtalık kistleri patlamış kızlar ağrı kesicilerin etkisinde baygın uyuyor. İşte görüyorsunuz, ta başından beri, İncil'i doğrulayan kadınsal çilelerin ağırlığı hep çevremdeydi.

Beni yıkayan hemşirenin adı Rosalee'ydi. Tennessee Dağları'ndan uzunca yüzlü, güzel bir kadın. Burun deliklerimi sildikten sonra kanımda koagülasyonu sağlamak için bana K vitamini iğnesi yaptı. Kendi memleketinde akraba evliliklerinin ve genetik bozuklukların

sıkça olmasına karşın Appalachia'lı Hemşire Rosalee bende anormal bir durum görmedi. Yanağımdaki kırmızı noktayı doğum lekesi sanıp endişelendi, ama bu sadece bir plasenta artığıydı. Anatomik bir tetkik için Hemşire Rosalee beni Doktor Philobosian'a götürdü, masaya yatırdı, elini de tedbir olarak göbeğimin üzerinde tuttu. Farkındaydı, doğum sırasında doktorun elleri titremişti.

1960 yılında Doktor Philobosian yetmiş dört yaşındaydı. Boynunun üzerindeki öne sarkık kafası ve yanaklarıyla develeri andırıyordu. Alnını hale gibi çevreleyip kulaklarını pamuk yığını gibi örten saçlar da olmasa tamamen kel sayılabilirdi. Cerrah gözlüklerinin camları dikdörtgen şeklindeydi.

İşe boynumdan başladı, kretinizm bulgusu arıyordu herhalde. El ve ayak parmaklarımı saydı. Damağıma baktı, Moro refleksimi şaşırmadan not aldı. Arkamı döndürüp kuyruk sokumuma göz attı. Sonra beni tekrar sırtüstü yatırıp bacaklarımı iki yana açtı.

Ne gördü? Temiz, tuzlu su midyesine benzeyen bir dişi üreme organı. Bölge, hormonlardan ötürü aşırı şiş ve kırmızıydı. Bütün bebeklerinki başlangıçta böyledir. Doktor Philobosian'ın daha iyi görebilmek için kat yerlerini çekip bakması gerekirdi, ama bunu yapmadı. Çünkü tam o anda hemşire Rosalee (bu, onun için de kader anıydı) yanlışlıkla doktorun koluna dokundu. Ermeni gözleri orta yaşlı Appalachia'lınınkilerle karşılaştı. Bir süre bakışıp sonra başlarını çevirdiler. Beş dakikalık hayatımın daha şimdiden önem kazanan iki önemli unsuru –şans ve cinsiyet– aynı anda ilan edildi. Hemşire Rosalee yüzü kıpkırmızı, "Güzel," dedi. Doktor Philobosian da beni kastederek ama asistanına bakarak, "Güzel ve sağlıklı bir kız çocuğu," diye ekledi.

Seminole'de doğum kutlamalarına da ölümün gölgesi düşerdi.

Desdemona, Lefty'yi ters dönmüş kahve fincanının yanında mutfakta yerde yatarken buldu. Eğilip kulağını göğsüne dayadı. Kalbinin atışını duyamayınca adını haykırdığında sesi mutfağın her yanında yankılandı: Tost makinesinde, fırında, buzdolabında... Sonunda

kocasının üzerine yığıldı. İzleyen sessizlik anında Desdemona içinden tuhaf bir duygunun yükseldiğini hissetti. Panik ve acı arasındaki aralıktan yayılıyordu bu tuhaf duygu. Sanki her yanını saran bir gaz kümesi vardı. Gözlerini yeniden açarken bunun mutluluk olduğunu anladı. Yanaklarından aşağı inen gözyaşları içinde Tanrı'ya kocasını aldığı için isyan ederken bir yandan da hiç mi hiç uygun olmayan bir rahatlama içindeydi. En kötü şey olmuştu. Gerçekten de en kötü şey olmuştu. Hayatında ilk defa büyükannemin endişe etmesini gerektiren bir şey kalmamıştı.

Duygular bence tek kelimeyle ifade edilemez. "Mutluluk," "Neşe," ya da "Pişmanlık", bunlara inanmam. Dillerin patriyarkal olduğunun en büyük kanıtı belki de onların duyguları aşırı derecede basitleştirmeleridir. Ben daha çok melez hisli cümleleri tercih ederim: "Felakete götüren mutluluk," ya da: "Başkalarının hayallerinin peşinde sürüklenmenin getirdiği hayal kırıklığı." "Yaşlanan aile bireylerini izlemenin yarattığı ölümle haşır neşir olma halini"nin "orta yaşlarda oluşan aynalardan nefret etme sendromuyla" nasıl da alakalı olduğunu gösterebilmek isterim. "Başarısız olan restoran işinin yarattığı keder" ve "içinde minibar olan bir odaya girmenin heyecanı" için de uygun kelimeler bulabilmek isterdim. Hayatımı izah edebilmek için asla doğru kelimelerim olmadı ve şimdi kendi hikâyemi anlatmaya başladığım şu anlarda buna şiddetle ihtiyacım var. Oturduğum yerden seyretmiyorum hayatı artık. Bu andan itibaren anlatacağım her şeyin parçası olacağım. Hikâyem burada bölünüp, mayoz bölünmeyle çoğalıyor. Daha şimdiden ağırlaşan dünyanın parçasıyım. Sargı bezlerinden, standart operasyonlardan, sinema salonlarının rutubetli zeminlerinden, gürültücü kedilerden, onların pis kokulu çiş kutularından, yağmur yağdığında toz yükselen sokaklardan, açılır kapanır sandalyelerini toparlayıp içeri giren yaşlı İtalyan erkeklerinden söz ediyorum. Şimdiye kadarki benim dünyam değildi. Benim Amerika'm da... Ama işte sonunda buradayız.

Felakete götüren mutluluğu Desdemona uzun süre yaşamadı. Birkaç dakika sonra kulağını tekrar kocasının göğsüne dayadı ve

kalbinin attığını duydu. Lefty derhal hastaneye götürüldü. İki gün sonra da kendine geldi. Şuuru açıktı, hafızasını kaybetmemişti. Ama bebeğin kız mı, oğlan mı olduğunu sormak için ağzını açtığında bir daha konuşamayacağını anladı.

Julie Kikuchi'ye göre güzellik daima garipliklerle birlikteydi. Dün, *strudel* yiyip kahvelerimizi içtikten sonra Café Einstein'da otururken bana bunu kanıtlamaya çalıştı. Elindeki moda dergisini gösterip, "Şuna bak," dedi. "Şu kulaklara bak, tıpkı bir Marslı." Sayfaları hızla çeviriyordu. "Ya buna ne dersin? Ağzı fırın kadar kocaman."

Kendime bir fincan kapuçino söylemeye çabalıyordum. Avusturya üniformalı garsonlar, herkesi olduğu gibi beni de görmezden geliyor ve dışarıda sarı ıhlamurlar gözyaşları gibi birer birer yere düşüyor.

"Ya Jackie O.'ya* ne dersin?" diye avukatlığını sürdürüyor Julie. "Gözlerinin arası öylesine açıktı ki kurbağalarınki gibi yüzünün iki yanında kalıyordu."

Şimdi de size kendi fiziki görünüşümü anlatmaya çalışacağım. Bebek Calliope'nin fotoğrafları belki gerçekten de bir gariplikler silsilesidir. Beşiğime eğilip bana bakan annemle babam bu silsileyi zevkle izliyordu. (Bazen aşağıda sıralayacağım çelişkileri görünmez yapan şey yüzümün hafiften rahatsız edici olsa da genelinde çekici bulunan ifadesidir.) Beşiğimin müzede sergilenen bir diorama olduğunu varsayalım. Bir düğmeye basıyorsunuz ve kulaklarım acemborusu çiçeği gibi açılıyor. Bir başka düğmeyle çenem parlamaya başlıyor. Bir diğeriyle karanlığın içinde çıkık elmacık kemiklerim beliriyor. Şu ana kadar durum pek de umut verici değil. Kulaklarım, çenem ve elmacık kemiklerimle bir Kafka bebeği olabilirim. Ama bir sonraki düğmeyle ağzım görünüyor ve her şey değişmeye başlıyor. Ağız küçük ama biçimli, öpülesi, müzikal. Ardından haritanın orta yerinde burnum beliriyor. Klasik Yunan heykellerinde gördüğünüz gibi bir burun değil bu. Bu, Anadolu'dan gelen bir burun, Doğu'nun ipeği

* Jackie Kennedy'ye halk arasında verilen isim. *(ç.n.)*

gibi. Gerçi bu durumda Doğu değil de Ortadoğu demek daha doğru olacak. Dikkatli bakarsanız diorama bebeğinin burnunun arabesk bir stili olduğunu fark edebilirsiniz. Kulaklar, burun, ağız, çene – şimdi sıra gözlerde. Kocaman gözler (ama Jackie O.'nunkiler gibi kurbağamsı değil.) Bir bebek için çok büyük gözler. Büyükanneminkiler gibi. Keane'in resimlerindekiler gibi büyük ve keder yüklü gözler. Annemin karnının içinde oluştuklarına hâlâ inanamadığı (vücudu bu kadar ince detayı nasıl yaratmayı başarmıştı) uzun, kopkoyu kirpiklerin çevrelediği gözler. Ve tenim, zeytuni bir ten. Saçlar: Kuzgun siyah. Şimdi düğmelerin hepsine birden basın. Beni görebiliyor musunuz? Bütün beni? Muhtemelen hayır. Hiç kimse de göremedi zaten.

Bebekken ve hatta küçük bir kızken tuhaf, sıra dışı bir güzelliğim vardı. Tek tek bakıldığında hiçbir yerim doğru değildi, ama bir araya geldiklerinde çok çekici bir bütün oluşuyordu. Kendine has bir uyum. Bu güzellik, iç içe geçmiş iki ayrı yüze aitti sanki, bir değişim de vardı. Diğerinin altına saklanmış farklı düşünceler...

Desdemona benim bakışlarımla değil, ruhumla ilgiliydi. Mart ayında babama, "Bebek doğalı iki ay oldu. Ne zaman vaftiz edilecek," diye sordu. Milton, "Onun vaftiz edilmesini istemiyorum," diye cevap verdi. "Bir yığın hokus pokus." "Hokus pokus demek..." Desdemona işaret parmağını tehditkâr bir şekilde salladı. "Demek kilisenin iki bin yıldır sürdürdüğü gelenek sence bir hokus pokus." Sonra başladı *Panaghia*'nın bütün adlarını saymaya: "Ey yüce, ey kutsal, ey ilahi, ey nurlu, ey muhterem, ey İsa'nın kıymetli anası, ey Kutsal Bakire, Milton'u duyuyor musun?" Babamın yine de aldırmadığını görünce ikinci silahına davranıp kendini yelpazelemeye başladı.

Kendi şahsi deneyimi olmayan birine büyükannemin fırtına şiddetindeki dehşet verici yelpazelenmesini anlatabilmek gerçekten de çok zordur. Babamla daha fazla tartışmak istemeyen Desdemona vücudunu şişmiş ayak bileklerinin üzerinde sürüyerek limonluğa geçip pencerenin önündeki hasır koltuğa oturdu. Kış ışığı şeffaf burun kanadını kırmızılaştırıyor. Kâğıt yelpazesini eline aldı. Yelpazenin ön

tarafında kocaman harflerle "Türk Vahşeti" yazıyor. Bunun altında da daha küçük harflerle şunlar: 1955'teki İstanbul saldırısında 15 Rum öldürüldü, 200 kadının ırzına geçildi, 4.348 dükkân yağmalandı, 59 Ortodoks kilisesi tahrip edildi ve hatta patrik mezarlarının kutsallığına el ve dil uzatıldı. Desdemona'da bu yelpazelerden altı tane vardı, bir koleksiyondu bu. Her yıl Konstantinopolis'teki patrikhaneye bir miktar para yollar, oradan da bunun karşılığında birkaç hafta sonra üzerinde yeni soykırım iddialarının yer aldığı yeni bir yelpaze gelirdi. Bir tanesinde de Patrik Athenagoras'ın yağmalanmış bir kilisede çekilmiş fotoğrafı vardı. Desdemona'nın o günkü yelpazesinde yer almayan, ama yine de ortaya çıkmış olan en büyük suçlu ise kendi Yunan kanından gelen ve bebeğini Ortodoks inancına göre vaftiz ettirmeyi reddeden öz oğluydu. Desdemona'nın yelpazelenişi bileğinin öne arkaya hareketiyle sınırlı değildi, içinden kopup geliyordu bu fırtına. Fırtınanın merkezi, midesiyle karaciğerinin arasındaki, bana bir seferinde "Kutsal Ruh'un bulunduğu yer" diye söylediği noktadaydı. Sarsıntının kaynağı kendi günahından daha da derindeydi. Milton, gazetesinin arkasına saklanmayı denedi, ama yelpazenin şiddetinden kâğıt titriyordu. Desdemona'nın yelpazesi evin her yanında hissedilirdi; o, basamaklardaki tozu havaya kaldırır, doğramaları sarsardı ve şimdi mevsim kış olduğu için bunlara ek olarak herkesi donduruyordu. Ev buz gibi olmuştu. Sonunda yelpazeye dayanamayan Milton eski Oldsmobile'ına gitmeye karar verdi, son zamanlarda arabanın radyatöründen hafif bir tıslama sesi geliyordu.

Yelpazelenmekle yetinmeyen büyükannem duygu sömürüsüne başladı. Damadı, enişte Peder Mike Yunanistan'dan dönmüş ve kilisede yardımcı papaz olarak çalışmaya başlamıştı.

"Lütfen Miltie," dedi Desdemona, "Peder Mike'ı düşün. Kilisede yükselmesi gerek. Eğer kendi yeğeni vaftiz edilmezse bu nasıl mümkün olabilir? Kız kardeşini düşün Miltie. Zavallı Zoë... Hiç paraları yok."

En sonunda bir teslimiyet işareti olarak babam, "Vaftiz işi ne kadar tutuyor?" diye sordu.

"Bedava."

Milton kaşlarını havaya kaldırdı. Bir süre düşündü, kafasının karışıklığını vurgulayarak başını iki yana salladı. "Laf... Bu işi bedava yaparlar ama sonra hayat boyu ödersin."

1960 yılında Detroit'in Doğu Yakası'ndaki Rum Ortodoks cemaatinin başka bir kilisesi vardı. Cemaat, Vernor Caddesi'ndeki yerinden çıkıp Charlevoix'daki yeni binaya taşınmıştı. Charlevoix'daki kilisenin yapılışı gerçekten büyük bir heyecan yaratmıştı. Beniteau'daki yer, Hart Caddesi'ndeki dükkânların arkasındaki yerden daha uygun olsa da hâlâ bir yığın eksiği vardı. İşte en sonunda mükemmel bir kiliseye kavuşuluyordu. Pek çok müteahhit bu işi gerçekleştirmeye talip oldu ama sonunda bu görevin cemaat içinden birine verilmesine karar verildi, bu kişi de Bart Skiotis'ti.

Yeni bir kilise yapılmasının iki önemli nedeni vardı: Birincisi, o eski görkemli Bizans'ı yeniden canlandırmak, ikincisi de Amerika'daki Yunan asıllı cemaatin parasal gücünü tüm dünyaya göstermekti. Hiçbir harcamadan kaçınılmadı. İkonaların yapımı için Girit'ten ünlü bir ikona ressamı getirtildi. İncecik bir yatağın üzerinde, henüz tamamlanmamış binada bir yıl yattı adam. Kutsal esine kavuşabilmek için ruhunu arındırmak adına ağzına et, tatlı ve içki sokmayan Giritli tam anlamıyla gelenek ve kurallara uygun yaşıyordu. Fırçası bile Kitap'taki gibi sincap kuyruğu kılındandı. Ford Otobanı'ndan fazlaca uzakta olmayan bizim Doğu Yakası Aya Sofya'mızın inşası iki yıl sonra bitti. Yalnız bir sorun vardı. İkona ressamının tersine Bart Skiotis'in ruhu pek arınmış değildi. Bir süre sonra malzemenin iyisini değil de ucuzunu kullandığı, paraları da kendi banka hesabına aktardığı ortaya çıktı. Skiotis, vakfı dolandırmıştı; duvarların çatlaması, ikonaların aşağı inmesi uzun sürmedi. Tavan da iyiden iyiye sarkmaya başlamıştı.

Charlevoix Kilisesi'nin standartların çok altında ortamında, kelimenin tam anlamıyla çatırdayan o binada, Ortodoks inancına uygun olarak vaftiz edildim. Protestanların henüz protesto edecek bir şeylerinin olmadığı, Katoliklerin henüz kendilerine Katolik demedikleri

zamanlardan beri var olan bir inanca uygun olarak... Kökleri Hıristiyanlığın ilk günlerine uzanan, dinin Latin değil Yunanlı olduğu zamandan beri var olan bir inanca uygun olarak... Başladığından bu yana, onu yeniden toparlayacak bir *Aquinas*'ı* olmadan gelenek ve gizemin sisleri içinde yaşamaya devam etmiş bir inanca uygun olarak... Vaftiz babam Jimmy Papanikolas beni babamın kollarından alıp Peder Mike'a uzattı. İlk defa sahnede ilgi odağı olan Peder Mike, yüzünde bir gülümsemeyle saçımdan bir tutam kesip vaftiz havuzuna attı. (Bu, ritüelin bir parçasıdır, daha sonraları bizim vaftiz havuzunun suyunun bu yüzden bulanık olduğuna karar verdim. Yıllar ve yıllar boyunca suya atılan bebek saçları, bu hayat veren suyla köklenip gelişmiş olmalı.) Peder Mike daldırma faslı için hazırdı. "Tanrı'nın hizmetkârı, Calliope Helena Tanrı adına vaftiz edildi, âmin..." ve beni suya batırdı. Ortodoks Kilisesi'nde bu iş kısmi değildir, yüzümüze su damlatmak, alnımıza su sürmek âdeti yoktur. Yeniden doğabilmek için önce tamamen gömülmeniz gerekir, bu yüzden suyun içine daldırılmıştım. Ailem dikkatle bakıyordu, annemin gözlerinde bir kaygı, (ya nefes alamazsa?), erkek kardeşim kimse görmeden bir madeni para atıyor suya, büyükannem haftalardan beri ilk defa yelpazesini sallıyor. Peder Mike beni sudan çıkarıyor –"Ve Oğul'un adına, âmin"– yeniden suyun içindeyim. Bu defa gözlerimi açtım, Chapter Eleven'ın parası karanlığın içinde parlıyor. Doğruca dibe gidip bir yığın başka ıvır zıvırın arasında yerini almış: Başka paralar, başka saç tutamları, kim bilir kime ait bir yara bandı... Bu yeşil, yosunlu kutsal suyun içinde huzur bulmuştum. Her şey çok sessizdi. Boynumun iki yanında, çok eski zamanlarda yüzgeçlerimizin yer aldığı yerde bir gıdıklanma hissettim. Bu başlangıcın gelecek hayatımla ilgili bir işaret olduğunu çok az da olsa anlıyordum. Ailem çevremdeydi, ben Tanrı'nın ellerindeydim. Ama aynı zamanda kendim olarak ayrı bir varlıktım, ender yaşanan duyguların okyanusunda, evolüsyon zarfını açmaya çalışan bir varlık. Bu bilgi beynimde uğuldarken Peder Mike

* Aziz Thomas Aquinas. *(ç.n.)*

beni tekrar dışarı çıkardı –"Ve Kutsal Ruh'un adına, amin..."– yine suyun içindeyim. Sonra yine hava ve ışık. Bu üç daldırma bayağı bir zaman almıştı. Su bulanık da olsa sıcaktı. Üçüncü seferde gerçekten yeniden doğmuştum, tıpkı bir çeşme gibi. Melek bacaklarını andıran bacaklarımın arasından sarı, kristalize bir sıvı havaya fışkırdı. Kubbeden inen ışıkla aydınlanan bu sarı, parlak sıvı herkesin dikkatini çekmişti. Derecik bir yay şeklinde yükseldi. Dolu bir mesanenin yarattığı basınçla, vaftiz kasesinin kenarını aştı. Ve vaftiz babamın tepki vermesine fırsat vermeden, Peder Mike'ı suratının tam ortasından vurdu.

İzleyicilerden bazıları gülmemek için zorlanıyordu, bazı ihtiyar hanımlar dehşet içinde mırıldandı, sonra herkes sustu. Kendisinin de kısmen suya dalmasının utancı içindeki Peder Mike kendini Protestanlar gibi (alnına, yanaklarına su sürerek) temizledi ve töreni tamamladı. Kutsal yağa buladığı parmaklarını gerekli yerlerime haç çıkararak sürdü: Önce alnıma, ardından gözlerime, burun deliklerime, ağzıma, kulaklarıma, göğsüme, ellerime ve ayaklarıma. Her dokunuşunda, "Kutsal Ruh'un mührüyle," dedi. Sonunda bana İlk Komünyonumu verdi. Dini tören bitmişti. (Bir istisna dışında: Peder Mike beni asla affetmedi).

Eve dönerken Milton, "İşte benim kızım," diye böbürlendi. "Papazın suratına nasıl da işedi."

Yüzü hâlâ kıpkırmızı olan Tessie, "Bu bir kazaydı," diye itiraz etti. "Zavallı Peder Mike, bunun üstesinden zor gelir."

"Gerçekten de ac-ca-yip uzağa gitti, ac-ca-yip," dedi Chapter Eleven hayranlıkla.

Onca karmaşanın içinde hiç kimse bu işin mühendislik bölümünü merak etmemişti.

Desdemona, benim damadı tarafından vaftiz edilme törenimi geleceğe dönük kötü bir işaret olarak kabul etti. Zaten kocasının felcinden sorumluydum ve şimdi bir de ilk dini görevimi yerine getirirken büyük bir utanca neden olmuştum. Ayrıca kız olarak doğarak da ona

hakaret etmiştim zaten. Sourmelina, "Sen artık hava durumunu tahmin et," diyerek onunla dalga geçmişti. Babam da işi körüklemişti, "Senin kaşığa bu kadarı artık fazla geldi herhalde anacığım, sonunda pes etti işte." İşin aslı Desdemona o günlerde dayanamayacağı bir yok olma baskısı içindeydi. Amerika'daki bir ebedi sürgündü o, aynı zamanda kırk yıldır burada yaşamasına rağmen hâlâ bir misafir ruhu taşıyordu, direniyordu, yine de bazı şeyler kilitli kapıların altından onun izni olmadan içeri sızıyordu. Lefty'nin hastaneden taburcu olmasından sonra babam biraz eğlensinler diye çatı katındaki oda için bir televizyon satın aldı. Küçük, siyah-beyaz bir Zenith'ti bu. Milton, televizyonu yatağın yanındaki masaya koyup aşağı indi. Televizyon çalışmaya devam ediyordu, Lefty yastığını ayarlayıp tekrar seyretmeye başladı. Desdemona gün geçtikçe ev işi yapmak yerine kendini sık sık televizyonun karşısında buldu bundan sonra. Arabaları hâlâ sevmiyordu. Elektrik süpürgesi çalışınca hâlâ elleriyle kulaklarını kapatıyordu. Ama televizyon konusunda bir şekilde farklıydı yaklaşımı. Büyükannem kısa zamanda televizyona tutuldu. Amerika hakkında olumlu not verdiği ilk ve son şey buydu. Bazen kapatmayı unutuyor ve gecenin ikisinde "yayınımız sona ermiştir" yazısının eşliğinde çalan "The Star Spangled Banner"* ile uyanıyordu.

Televizyon, büyükannemle büyükbabamın hayatından kaybolan konuşmanın yerini almıştı. Desdemona bütün gün televizyon seyretti. "As the World Turns"deki aşk ilişkileri onun ağzını bir karış açık bıraktı. Deterjan reklâmlarını özellikle seviyordu, ortalığı temizleyen köpüklere, kirlerden intikam alan sabunlu sular üzerine yapılmış çizgi filmlere bayılıyordu.

Seminole'deki yaşam bir kültür emperyalizmini de sokmuştu hayatımıza. Pazar günleri Milton konuklara Metaxa yerine değişik değişik kokteyller hazırlamaya başladı, hepsinin ayrı bir adı vardı bunların. "İçki kişiye özel olmalı," diyordu babam. Desdemona, çatı odalarında dilsiz kocasına dert yanıyordu. "Tom Collins. Harvey

* ABD milli marşı. *(ç.n.)*

Wall Bang... Bu da içkiymiş efendim. Ne diyorlar adına? Ha, hi-fi, işte onda müzik dinliyorlar. Milton müziği koyuyor, sonra Tom Collins içiyorlar ve bazen de dans ediyorlar, hem de sarmaş dolaş biliyor musun? Güreşir gibi."

Ben de Desdemona için her şeyin sonunun geldiğinin başka bir işaretiydim. Bana bakmamaya çalışıyordu. Kendini yelpazelerinin arkasına sakladı. Sonra bir gün Tessie'nin işi çıktı ve büyükannemin bana göz kulak olması gerekti. Tedirgin bir şekilde odama girdi. Temkinli adımlarla beşiğime yaklaştı. Altmışlarında bir kırışık esmer yüz, pembelere bürünmüş bebeğe eğildi. Belki ifademdeki bir şey bunu tetiklemişti. Belki de daha sonra yapacağı şehirli bebek-köylü bebek, kocakarı hikâyeleri-endokrinoloji kıyaslamalarına çoktan başlamıştı. Ama belki de başlamamıştı. Kuşkulu bakışlarını beşiğimin içine çevirince kendisininkine benzer bir yüzle karşılaştı. Kederli gözleri benim simsiyah gözlerimle buluştu. Her şeyimiz birbirinin aynıydı. Beni kucağına aldı, torunların yapması gerekeni yaparak aradaki yılları silivermiştim. Ben Desdemona'ya kendi bedenini geri vermiştim.

O günden sonra büyükannemin bir tanesi oldum. Sabahları beni yukarı çıkarması anneme soluk aldırıyordu. Lefty gücünü tekrar toparlamıştı. Konuşamamasına rağmen canlı bir görüntüsü vardı. Her sabah erkenden kalkıp yıkanıyor, tıraşını oluyor ve kravatını taktıktan sonra kahvaltıya kadar iki saat Eski Yunancadan çeviriler yapıyordu. Artık çevirilerini yayımlatma arzusu kalmamıştı, bu çalışma tamamen kendisi içindi ve kelimelerle oynamak zihnini diri tutuyordu. Ailenin üyeleriyle anlaşabilmek için yanında küçük bir karatahta taşıyordu. Kısa kelimeler ve kendine özgü hiyeroglife benzer şekillerle derdini anlatıyordu ev halkına. Annemle babama yük oldukları düşüncesiyle Lefty evin içinde pek çok işe yardımcı oluyordu. Tamiratlar yapıyor, temizliğe yardım ediyordu, ufak tefek alışverişi o hallediyordu. Hava durumu ne olursa olsun her öğleden sonra üç mil yürür ve eve yüzünde bir gülümsemeyle, insanın içinde iyi duygular uyandırarak gelirdi. Akşamları çatı katındaki odada rebetika plaklarını çalarken nargilesini içmek en sevdiği şeydi. Chapter Eleven nargilenin içinde

ne olduğunu sorunca, "Türk çamuru," diye cevap verirdi. Annemle babam bunun farklı kokulu bir tütün olduğuna inandı daima. Bana göreyse büyükbabam şehirdeki Yunanlı ve Lübnanlı dostlarıyla ilişkisini yalnız başına dışarı çıktığında hâlâ sürdürüyordu ve böylelikle nargilesine bir tutam haşhaş katabiliyordu.

Her sabah saat ondan öğleye kadar bana büyükannemle büyükbabam bakardı. Desdemona biberonumu verir, altımı değiştirirdi. Parmaklarıyla tarardı saçlarımı. Huysuzluk etmeye başladığımda Lefty beni odada gezdirirdi. Konuşamadığı için beni kucağına alıp sıkıca sarılır, o kemerli büyük burnunu ileride onunkine benzeyecek olan benimkine dokundururdu. Büyükbabam yüzü boyalı olmayan usta bir mimci gibiydi, onda bir rahatsızlık olduğunu beş yaşıma kadar anlayamadım, her şey öylesine normaldi ki. Benimle uğraşmaktan yorulduğunda pencerenin önüne götürürdü. İkimiz oradan birlikte, hayatın birbirine zıt iki ucundan bakarak ağaçlık mahallemizi seyrederdik.

Kısa zamanda yürüdüm ve göz alıcı hediye paketlerinin sevinciyle babamın ev filmlerinin içine daldım. Bu ilk sellüloid Noellerde aşırı derecede giydirilmiş bir *Infanta*'ya* benzerim. Kız çocuk açlığının etkisiyle olacak annem bu konuyu oldukça abartmıştı. Pembe elbiseler, dantel kurdeleler, başımda yılbaşı süsüne benzer tokalar. Kıyafetlerimi de, orama burama batan Noel ağaçlarını da sevmedim ve genellikle filmlerde gözyaşlarına boğulmuş bir halde görünürüm.

Belki de bunun asıl nedeni babamın sinemacılığıdır. Milton'un kamera donanımında bir takım acımasız spotlar vardı. Bu parlaklık, filmlere Gestapo sorgulamalarının kalitesini veriyordu. Elimizde hediyelerimiz, hepimiz dehşet içinde kendimizi geri atmışız, sanki polis baskınında çaldıkları mallarla suçüstü yakalanmış hırsızlarız. Kör edici ışığın dışında Milton'un filmlerinde bir başka tuhaflık daha vardı; tıpkı Hitchcock gibi o da bunlarda ille de görünürdü. Kamerada ne kadar film kaldığını anlamanın tek yolu merceğin içine bakıp

* Taht varisi, küçük yaşta İspanyol prensesi. *(ç.n.)*

oradaki sayacı okumaktı. Noel ya da doğum günü kutlaması görüntülerinin arasında bir yerde mutlaka Milton'un gözü perdeyi kaplardı. Şimdi düşünüp hatırlamaya çalışayım bunun nasıl bir şey olduğunu. Evet, tam olarak gördüğümüz şuydu: Babamın uykulu, kahverengi, ayılarınkine benzeyen göz küresi. Ev sinemasında post-modern bir dokunuş, sanatı vurgularken, seyirciye mekaniğin önemini de işaret ediyor. (Ve bende de yüksek bir estetik duygusu bırakıyor.) Milton gözünü bize dikmiş. Kırpıyor. Kilisedeki Pantokrator İsa'nın gözü kadar büyük, hiçbir mozaik bu kadar iyi olamaz. Bu canlı bir gözdü, korneada küçük bir kanlanma, yelpaze gibi kirpikler, gözün kenarındaki deri gözenekli ve lekeli. Bu göz bize yaklaşık on saniye kadar bakardı. Sonunda kamera başka şeylere döner, kayıt hâlâ devam etmekte. Tavan, ışıklandırma gereçleri, zemin ve tekrar biz, Stephanides ailesi.

Lefty'den başlayalım: Geçirdiği felce rağmen hâlâ şık, üzerinde kar gibi beyaz bir gömlek, pantolonu *glen-plaid* stili, küçük karatahtasına *Christos Anesti* yazıp kameraya gösteriyor. Yanında oturan Desdemona yeni takma dişleriyle timsaha benzemiş. Üzerinde "62 Paskalyası" yazan bu filmde annem otuz sekiz yaşında, kırkına iki yıl kalmış. Elini yüzüne doğru yukarı kaldırmasının nedeni göz kenarındaki çizgileri saklamak değil (ışıklandırma etkenini unutmayalım). Bu sahneye baktığımda hep Tessie'ye karşı duyduğum özel yakınlığı düşünürüm. İkimiz de insanlar bize bakmadığında, bizi incelemediğinde her zamankinden daha mutlu olmuşuzdur. Elinin arkasındaki yüzünde, dün gece sabaha kadar okuduğu romanın izlerini görebiliyorum. Sözlüklere bakıp anlamını öğrenmeye çalıştığı o ağır kelimelerle dolu kafası yorgun. Şimdilerde bana yazdığı mektuplarda bir bir ortaya çıkan o ağdalı kelimeler... Eli aynı zamanda bir itirazı da simgeliyor. Giderek ortadan kaybolmaya başlayan kocasını kendine dönmesi için çağırıyor. (Milton her gece evine geliyordu; içkisi, kumarı, zamparalığı yoktu ama kendini aşırı derecede işine vermişti, akşam yemeklerinde bile aklı restoranındaydı. Karşımızdaki adam, bizim gözümüzde kanlı canlı bedenine rağmen sanki yavaş yavaş

görünmezleşiyordu; hindiyi dilimleyen, bayramları filme çeken ama aslında orada olmayan bir robota dönüşüyordu babam.) Kısacası, annemin yukarı kaldırdığı el bir çeşit uyarıydı da: Milton, kendine gel.

Chapter Eleven halının üzerinde yuvarlanırken bir yandan da aç kurt iştahıyla şekerleme yiyor. İki eski ipek imalatçısının torunu olarak hiçbir zaman ipekböceklerine bakmadı. Koza Han'a hiç gitmedi. Yaşadığı ortamın damgasını daha şimdiden yedi. Kendine düşkün, kendinden başkasına aldırmayan tipik bir Amerikalı çocuk o...

Şimdi görüntüye iki köpek dâhil oluyor. Bizim iki boxer: Rufus ve Willis. Rufus bezimi kokluyor ve üstüme çıkıyor. Birazdan birini ısıracak ve köpekler dışarı atılacak. Annem hayvanları kışkışlıyor... ve işte yine ben. Ayağa kalkıyorum, kameraya doğru sendeleyerek ilerleyip el sallamaya çalışıyorum.

Bu filmi iyi biliyorum. "62 Paskalyası", Doktor Luce'un ailemden ısrarla isteyip aldığı bir ev filmidir. Bu filmi Cornell Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki öğrencilerine her yıl gösterir. Filmin otuz beş saniye süren bir parçasının, onun cinsel kimliğin hayatın ilk safhalarında belirlendiği teorisinin kanıtı olduğunu ileri sürer. Doktor Luce bana bu bölümü tekrar tekrar izlettirerek kim olduğumu söylerdi. Gerçekten de kimdi o gördüğüm? Perdeye bir bakın. Annem bana bir bebek veriyor. Bebeği alıp göğsüme bastırıyorum. Oyuncak biberonu dudaklarına dayayıp ona süt veriyorum.

Bebekliğim filmlerdeki gibi geçti. Bir kız olarak büyütüldüm ve bu konuda hiçbir kuşkum yoktu. Annem beni yıkadı, bana nasıl temizleneceğimi öğretti. Daha sonraları kadın hijyenine ait bu bilgilerin bana en ilkel ve yalın haliyle verildiğini anladım. Cinsel uzvuma ait doğrudan ya da imalı bir şey hatırlamıyorum. Her şey son derecede özel ve hassas bir şekilde perdelenirdi ve annem beni çok sert sabunlamazdı. (Chapter Eleven'ınkine *pitçi* denilirdi. Ama her nedense benimkinin bir adı yoktu.) Babam, annemden de titiz davranıyordu bu konuda. Beni yıkadığı ya da bezimi değiştirdiği ender anlarda Milton gözlerini o bölgeden kaçırırdı. Annem, "Her yerini yıkadın mı?"

diye yumuşak bir sesle sorduğundaysa, "*Tamamen* değil. O senin bölgen," derdi.

Aslında hiçbir şeyin önemi yoktu. 5-alfa redüktaz bozukluğu sendromu kendini çok yetenekli bir biçimde gizler. Buluğ çağına girip de androjen bombardımanına uğrayana kadar diğer kızlardan bir farkım yoktu. Çocuk doktorum yıllar boyunca bende sıra dışı bir durum görmedi. Beş yaşıma gelince Tessie beni Doktor Phil'e götürmeye başladı. (Üstünkörü muayeneleri ve giderek azalan görme yeteneğiyle Doktor Phil.)

8 Ocak 1967'de yedi yaşıma girdim. 1967'de Detroit, pek çok şeyin sona erdiği bir yıldı, bunların arasında babamın ev filmleri de vardı. "Callie'nin 7. Doğum G." Milton'un Super 8 mm.'liklerinin sonuncusudur. Çekim yeri balonlarla süslenmiş oturma salonumuz. Başımda her zamanki gibi konik bir şapka. Chapter Eleven on iki yaşında ve masadaki kızlarla oğlanların yanında durmaktansa duvarın dibinde ayakta punch içmeyi tercih etmiş. Aramızdaki yaş farkı nedeniyle birlikte büyüyemedik. Ben bebekken o küçük bir çocuktu, ben küçük bir çocukken o buluğ çağına girdi ve ben buluğ çağındayken o artık bir yetişkin sayılabilirdi. On iki yaşındayken erkek kardeşimin en sevdiği şey golf toplarını ikiye kesip içlerinde ne var, diye bakmaktı. Wilson ve Spalding markalara yaptığı kesimlerde karşısına çıkan gayet sıkı sarılmış lastik bant yumaklarıydı. Ama bazen sürprizlerle de karşılaştığı oluyordu. Eğer bu filme dikkatle bakarsanız çok tuhaf bir durum fark edeceksiniz: Yüzü, kolları, gömleği ve pantolonu binlerce küçük, beyaz lekeyle dolu.

Doğum günüm başlamadan az önce Chapter Eleven bodrumdaki laboratuvarına inmiş ve eline aldığı keskin bir metal testeresiyle piyasada "sıvı merkezli" diye lanse edilen yeni model bir *Titleist*'i ameliyata girişmişti. Topu kaymaması için mengenede sıkıştırmıştı. Merkeze ulaştığında gürültülü bir patlama oldu ve arkasından da ortalık dumanla kaplandı. Topun merkezinde bir şey yoktu, Chapter Eleven büyülenmişçesine bakakaldı. Ama yukarı çıktığında herkes üstünü silme kaplayan noktacıkları gördü.

Partiye dönersek... Doğum günü pastam üzerinde yedi mumla geliyor. Annemin sessiz dudakları bana bir dilek tutmamı söylüyor. Yedimde ne dilemiştim? Hatırlamıyorum. Filmde öne eğiliyorum ve Rüzgâr Tanrısı Aeolian mumlara üflüyor. Bir an sonra mumlar yeniden alevleniyor. Tekrar üfleyip söndürüyorum. Aynı şey oluyor. Ve sonra Chapter Eleven gülüyor, sonunda eğlenebildi. Ev filmlerimiz işte bu şekilde sonlandı, doğum günümdeki garip bir şakayla. Ömür zengini, sönmeyen mumlar...

Soru hâlâ cevapsız duruyor. Bu neden Milton'un son filmiydi? Acaba bu, ebeveynlerimizin çocuklarını belgelemekten aldıkları zevkin giderek azalmasıyla açıklanabilir mi? Milton'un Chapter Eleven'ın yüzlerce bebeklik resmini çekmesine karşın benimkilerin sayısının yirmilerde kalması buna bağlı olabilir mi? Bunlara cevap verebilmek için kameranın arkasına geçip olanları babamın gözüyle görmeliyim.

Milton'un bizden uzaklaşmasının nedeni: On yıl geçmesine karşın restoran işi artık kâr getirmiyordu. Babam, ön pencereden (Athena marka zeytinyağı tenekelerinin üzerinden) günler boyunca Pingree Sokağı'ndaki değişimi izledi. Karşı kaldırımda yaşayan, bir zamanların iyi müşterileri, beyaz aileler taşınıp gitmişti. Şimdi ev Morrison adında bir siyaha aitti. Sigara almak için dükkâna geliyordu. Bir kahve söylüyor, tekrar tekrar doldurtuyor ve sigarasını içiyordu. Hiç yemek ısmarlamamıştı. İşi yok gibiydi. Arada evine birileri gelirdi, bir kadın –belki kızı– ve çocuklar. Onlar gidince Morrison tekrar eski Morrison'du. Çatısındaki deliği bir branda parçasıyla kapatıp, brandanın kenarlarına tuğlalar dizmişti.

Blokun alt taraflarında yeni bir yer daha açılmıştı. Müşterileri evlerine dönerken dükkânın kapısına işeyip gidiyordu. On İkinci Cadde'de sokak serserileri dolanmaya başlamıştı. Yan bloktaki kuru temizlemeci feci şekilde dövüldükten sonra işi bırakmıştı. Komşularından gözlükçü A. A. Laurie, kapıdaki neon ışıklı ilanı çalınınca pes edip Southfield'e taşınmaya karar vermişti.

Babam da bir şeyler yapmanın eşiğindeydi.

Bir pazar yemeğinde Jimmy Fioretos, "Herkes kaçıyor, vakit varken ve fiyatlar henüz uygunken sen de buradan kurtul," tavsiyesinde bulunmuştu.

Ve sonra gırtlak ameliyatı olduğu için boğazındaki bir delikten konuşan Gus Panos hışırtılı sesiyle, "Jimmy haklı... şşşşş... taşınmalısın... şşşşş... Bloomfield Hills," demişti.

Pete Amca itiraz ediyordu; o, Başkan Johnson'un Yoksullukla Savaş projesinin sonuna kadar destekçisiydi.

Birkaç hafta sonra adam çağırıp bir tespit yaptırdı ve Zebra Salonu'nun Lefty'nin onu 1933'te satın aldığından daha az para ettiğini öğrenince şok geçirdi. Milton dükkânı elden çıkarmak için çok beklemişti ve artık onu satmanın bir anlamı kalmamıştı.

Ve böylece Zebra Salonu, Pingree ve Dexter sokaklarının köşesindeki yerinde kaldı; müzik kutusundaki plakların hızla modası geçiyor, duvarlardaki resimler her gün biraz daha fazla sararıyordu. Cumartesileri büyükbabam genellikle beni alıp arabayla gezdirirdi. Geyiklere bakmak için Belle Isle'a gider, dönüşte de yemek yemek için bizim restorana gelirdik. O hafta da aynısını yaptık. Müşteri pozunda bir masaya geçtik. Milton elinde kâğıt kalem geldi, Lefty'nin siparişini aldı, göz kırparak, "Ya eşiniz hanımefendi? O ne istiyor?" diye sordu.

"Ben eşi değilim."

"Öyle mi?"

Her zamanki gibiydi mönüm, cheeseburger, milk-shake ve tatlı olarak da kremalı kek. Milton kasa çekmecesini açıp müzik kutusunda kullanmam için bir avuç bozukluk verirdi. Şarkı seçimi yaparken ön camdan mahalle arkadaşıma bakardım. Çoğu cumartesi, çevresinde başka genç adamlarla köşede oluyordu. Bazen kırık bir sandalyenin, bazen de paslı bir varilin üzerine çıkıp şişinerek konuşurdu. Kolları hep havadaydı, sert hareketlerle sallayıp dururdu onları. Ama benimle göz göze gelince yumruk yaptığı parmaklarını açıp el sallardı.

Adı Marius Wyxzewixard Challouehliczilczese Grimes'dı. Onunla konuşmama izin yoktu. Milton'a göre o bir başbelasıydı ve bu

fikrine beyaz ya da siyah tüm müşterileri katılıyordu. Ama ben onu seviyordum. Bana "Nil'in Küçük Kraliçesi" der, beni Kleopatra'ya benzetirdi. "Kleopatra Yunanlıydı, bunu biliyor musun?" "Hayır." "Evet, öyleydi. O bir Ptolemi'ydi. Çok köklü bir Yunanlı Mısır ailesi... Bende biraz Yunan kanı vardır. Belki de akrabayız, ne biliyorsun?" Eğer sandalyede oturmuş kalabalık toplansın diye bekliyorsa benimle konuşurdu. Ama eğer herkes gelmişse konuşamazdık.

Marius Wyxzewixard Challouehliczilczese Grimes'ın adı Etiyopyalı bir milliyetçiden geliyordu, otuzlu yıllardaki Fard Muhammed'in seleflerinden biri. Marius astımlı bir çocukmuş. Çocukluğunun büyük bölümü bu yüzden evde, annesinin rastgele aldığı kitapları okuyarak geçmiş. Büyürken epeyce dayak yemiş. (Gözlüklüymüş, hâlâ da takıyordu ve sık sık ağzından nefes alırdı.) Onu tanıdığımda Marius W. C. Grimes artık koca bir adam olmak üzereydi. Gündüzleri bir plakçıda çalışıyor, geceleri de Detroit Üniversitesi Hukuk Okulu'nun gece bölümüne gidiyordu. Ülkede bir şeyler oluyordu, özellikle de zenci mahallerinde; Marius gibi bir kardeşlerini köşebaşında varil tepesine çıkarmaları da buna bağlı bir olaydı. Birden fazla konuda bilgi sahibi olmak ilginçti. İspanyol İç Savaşı'nın nedenlerini öğrenmek, Che Guevara'nın da astımlı olduğunu öğrenmek gibi... Marius'un beresi de vardı. Siyah bir paramiliter beresi, siyah gözlükler ve henüz kanatlanmakta olan bir ruh. Kafasında beresi, gözünde kara gözlükleriyle Marius köşebaşında durup insanları uyandırmaya çalışırdı. "Zebra Salonu" derken parmağı bizim dükkânı gösteriyor, "sahibi beyaz." Sonra parmak daha aşağıya dönüyor. "Televizyoncu, o da beyaz. Manav beyaz. Banka ..." Diğerleri dönüp bankayı arıyor... "Şimdi anladınız değil mi? Banka yok. Çünkü siyahlara kredi vermezler." Marius kamu avukatı olmayı planlıyordu. Mezun olur olmaz Dearborn şehrini ırk ayrımcılığı yapmaktan dava edecekti, hedefi buydu. Sınıf üçüncüsüydü. Ama şimdi hava rutubetliydi, çocukluk hastalığı astım kendini yine hatırlatıyordu ve ben patenlerimle yanına geldiğimde Marius kendini mutsuz ve zayıf hissediyordu.

Konuşarak olmasa da başıyla bana selam verdi, bu güçsüzlüğüne işaretti. Selamı bana devam etme cesaretini verdi. "Neden daha iyi bir sandalye almıyorsun?"

"Sandalyemi beğenmiyor musun?"

"Çok eski."

"Antika da ondan. Bu da onun eski olmasını gerektirir."

"Bu kadar da değil."

Marius yolun karşısındaki Zebra Salonu'na bakıyordu. "Sana bir şey sormak istiyorum küçük Kleo."

"Sor."

"Nasıl oluyor da babanın dükkânında daima üç şişko polis oturuyor?"

"Onlara bedava kahve veriyor."

"Peki, sence bunu neden yapıyor?"

"Bilmiyorum."

"Bilmiyor musun? Tamam, sana söyleyeyim. O korunma parası ödüyor. Senin ihtiyar, o pislikleri dükkânda tutuyor, çünkü bizden, biz siyahlardan korkuyor."

"Hayır," dedim babamı savunarak.

"Öyle mi?"

"Öyle."

"O zaman, tamam kraliçecik. Sen daha iyi bilirsin."

Marius'un suçlaması beni rahatsız etmişti. O günden sonra babamı daha dikkatli izlemeye başladım. Siyah mahallelerinden geçerken arabanın kapılarını kilitliyordu. Pazar günleri evde konuşurken, "Hiçbir şeye bakıp sahip çıkmıyorlar, yaşadıkları yerleri, eşyalarını, her şeyi mahvediyorlar," diyordu. Ertesi hafta Lefty beni restoranımıza götürdüğünde arkası dönük polis memurlarını hemen fark ettim. Babamla şakalaşıyorlardı, "Hey Milt, belki de mönüye biraz Afrika yemeği eklemelisin."

"Öyle mi dersin?" Babamın sesi neşeli. "Belki biraz lahana olabilir, ne de olsa severler."

Hemen dışarı fırlayıp Marius'u görmeye gittim. Her zamanki yerindeydi, ama ayakta değil, oturmuş kitap okuyor.

"Yarın sınav var," dedi, "çalışmalıyım."

"Ben de okula gidiyorum, ikinci sınıftayım."

"İkinci sınıf mı? Senin en azından lisede olduğunu sanıyordum ben."

Keyifle güldüm.

"Bunun nedeni Ptolemi kanı olmalı. Yalnız Romalılardan uzak dur, tamam mı?"

"Ne?"

"Hiçbir şey, küçük kraliçe. Sadece dalga geçiyorum." Gülüyordu, bu onun pek az yaptığı bir şeydi. Yüzü pırıl pırıldı, ışıklanmıştı.

Ve birden babamın bani çağıran sesi: "Callie!"

"Ne var?"

"Hemen buraya gel."

Marius yerinden doğruldu, rahatsız bir hali vardı. "Konuşuyorduk," dedi. "Çok akıllı bir kızın var."

"Ondan uzak dur, anladın mı?"

İtiraz dolu bir sesle, "Baba," dedim. Arkadaşıma karşı çok mahcup olmuştum.

Ama Marius'un sesi yumuşaktı. "Bir şey yok küçük Kleo," dedi. "Şu sınav geçsin, yine konuşuruz. Haydi, babanın yanına git."

O gün boyunca Milton benden gözünü ayırmadı. "Asla ve asla onun gibilerle, tanımadığın insanlarla konuşmayacaksın. Her ne olursa olsun. Anladın mı?"

"Ben onu tanıyorum. Onun adı Marius Wyxzewixard Challouehliczilczese Grimes."

"Beni duydun mu? Ondan ve onun gibilerden uzak duracaksın."

Daha sonra babam büyükbabama beni bir daha restorana getirmemesini söyledi. Ama yeniden gelecektim, sadece birkaç hafta sonra, üstelik kendi başıma.

OPA!

Gentilmen tavırlarımın hep eski usül büyütülmüş olmamdan kaynaklandığı sanılır. Gelişim kaydetmekteki yavaşlığım... Ağır adımlarla ilerlemem... (İlk hareketi yapmayı öğrendimse de henüz ikinciye geçemedim.)

Julie Kikuchi'ye hafta sonunu birlikte geçirmeyi teklif ettim. Pomerania'da. Baltık Denizi'ndeki küçük bir adaya, Usedom'a gidecek ve orada II. Wilhelm'in de çok sevdiği bir yerde kalacaktık. Ayrı odalar ayırttığımı özellikle belirtmiştim.

Hafta sonu olduğu için hafif bir şeyler giymeye çalıştım. Benim için hiç de kolay bir iş değil bu. Deve tüyü renginde boğazlı kazak, tüvid bir ceket ve blue-jean. Ayakkabılarım süet, Edward Green marka, el yapımı. Bu çeşit ayakkabılara Dundee deniliyor. Vibram yazılı kalın tabanları olmasa resepsiyonlarda bile giyilecek kadar şık. Dundee'ler, geniş arazili malikânelerde, peşinde Spaniel köpekleriyle çamur içinde dolaşan kravatlı adamlar için tasarlanmış bir ayakkabı. Bunlara kavuşabilmek uğruna tam dört ay bekledim. Ayakkabı kutusunda şöyle yazıyor: "Edward Green: Azınlığın usta ayakkabıcısı". İşte bu, gerçekten de benim ayakkabım. Ben gerçek bir azınlık değil de neydim?

Gürültülü bir kiralık dizel Mercedes'le Julie'yi aldım. Yolculuk için bir yığın kaset hazırlamıştı, yanında gazete ve dergiler de vardı: *Guardian* ve *Parkett*'in son iki sayısı. Kenarı ağaçlıklı, dar yollardan

kuzeydoğuya doğru çıkmaya başladık. Kuru ottan çatılı köy evlerinin arasından geçtik. Arazi bataklığa dönüştü, sonra karanın içine uzanan kumluk alanlar belirdi ve kendimizi adaya bağlanan köprünün başında bulduk.

Konuya hemen gireyim mi? Hayır, olmaz. Ağır, ağır, yavaş adımlarla olmalı, âdet bu. Önce size burada, Almanya'da aylardan ekim olduğunu söylemeliyim. Havanın serinliğine rağmen Herringsdorf kumsalında hâlâ bir yığın çıplak insan var, çırılçıplak. Büyük bir çoğunluğu erkek; bir kısmı morslar gibi yayılıp yatıyor havlularında, bir kısmı da *Strandkörbe*'lerin, şu kuzeye özgü çizgili plaj kulübelerinin altına toplanmış bağıra çağıra muhabbet ediyor.

İki yanında çam ve huş ağaçlarının sıralandığı yolda durup her zaman kendime sorduğum soruyu tekrarlayarak bu naturistlere baktım: Özgürlüğü bu biçimde yaşamak nasıl bir duygudur acaba? Şunu demek istiyorum, benim vücudum onlarınkinden çok daha iyidir. Harika kollarım, güçlü bacaklarım, taş gibi kalçalarım var. Ama asla herkesin içinde bu adamlar gibi salınmam.

"Pek de *Güneş ve Sağlık* dergisine kapak olacak cinsten bir manzara değil," dedi Julie.

"Belli bir yaştan sonra insanlar soyunmasa daha iyi olur," cinsinden bir şeyler söyledim ben de. Kuşkuya düştüğümde genellikle muhafazakârlığa ya da İngilizvari ağırbaşlı sözlere başvururum. Aslında ne söylediğimi düşünmüyordum. Birden çıplaklar kafamdan çıkıp gitmişti. Çünkü Julie'ye bakıyordum. Uzaklarda güneşlenen adamların fotoğraflarını çekebilmek için Doğu Almanya döneminden kalma gümüş çerçeveli gözlüklerini yukarı kaldırıp tepesine koymuştu. Saçları Baltık rüzgârıyla uçuşuyor. "Kirpiklerin tırtıl gibi," dedim. "Seni yağcı," diye gülümserken fotoğraf çekmeye devam etti. Kış bitip de yeniden güneşe kavuşan birinin mutluluğu içinde, olduğum yerde kımıldamadan durup, gelecek olasılıkların sıcak hayalini kurarak yanı başımdaki mürekkep rengi saçlı, harikulade vücutlu bu küçük ve şaşırtıcı derecede aksi tabiatlı varlığın tadını çıkarttım.

Yine de o gece ve ertesi gece ayrı odalarda kaldık.

Babam Marius Grimes ile konuşmamı Nisan'da yasaklamıştı; Michigan'da soğuk ve yağışlı geçen bir ay. Mayıs'ta hava ısınmaya başladı, Haziran sıcaktı, Temmuz da öyle. Seminole'deki evimizin arka bahçesinde ben iki parçalı mayomu giyip fıskiyelerin altında koşuştururken Chapter Eleven da şurup yapmak için karahindiba topluyordu.

Yaz boyunca sıcaklık arttıkça Milton'un kendi kendiyle yaptığı hesaplaşmalar da sıklaştı. Başlangıçta amacı tek bir restoran değil, bir zincir oluşturmaktı. Ama şimdi zincirin ilk halkası olarak düşündüğü Zebra Salonu'nun zayıf bir halka olduğunu görerek derin endişelere dalıyordu. Hayatında ilk defa başarısızlıkla yüz yüze gelme durumundaydı. Restoranı ne yapacaktı? Onu bir avuç leblebi parasına mı satacaktı? O zaman ne yapmalıydı? (Bir süreliğine pazartesi ve salı günleri dükkânı açmama kararı aldı, böylece masrafları bir parça olsun kısabilecekti.)

Annemle babam durumu bizim yanımızda konuşmuyor, ama mecbur kaldıklarında, büyükannemle büyükbabamın da katıldığı Yunanca tartışmalar yapıyorlardı. Chapter Eleven ve ben ses tonlarından bir şeyler çıkarmaya çalışıyorduk, aslında işin doğrusunu söylemek gerekirse ne olup bittiği pek de umurumuzda değildi. Sadece Milton gündüzleri de evde boy göstermeye başlamıştı. Daha önce gün ışığı altında çok ender karşılaştığımız Milton'u artık birdenbire arka bahçede gazete okurken görüyorduk. Babamızın bacaklarının şortun altında nasıl durduğunu, tıraş olmayınca suratının neye benzediğini fark ettik. İlk iki gün hafta sonlarında olduğu gibi yüzü zımpara kâğıdıyla kaplanmış gibiydi. Ama artık elimi tutup ben bağırtana kadar yanağına sürtmüyordu. Sadece bahçede oturuyordu, ve sakal suratında bir leke, bir mantar gibi yayılıyordu.

Milton gayri iradi olarak eski bir Yunan geleneğini uyguluyordu: Ölünün arkasından tıraş olmamak. Ama burada söz konusu olan bir insan değil, bir hayat süreciydi. Sakal, zaten tombul olan suratını daha

da büyük gösteriyordu. Sakalını düzeltmiyor, ona şekil vermiyordu. Dertlerini tek kelimeyle olsun dile getirmeyen Milton'un ruh haline sakalı tercüman oluyor gibiydi. Sakalın kıvırcıklanıp düğümlenmesi iyice çözümsüzleşen sorunlarını simgeliyordu; ekşimsi kokusuysa gerginliğinin belirtisiydi. Yaz ilerledikçe sakal aşağı sarktı, biçilmemiş, bakımsız bir çimenliğe döndü. Pingree Sokağı'nı düşünüyordu, durumu nasıl düzeltecekti?

Lefty oğlunu rahatlatmaya çalıştı. "Kuvvetli ol," diye yazdı tahtasına. Termofil'den bir savaşçı dizesini gösterdi ona. "Gidip Spartalılara söyle yabancı, burada onların yasalarına sadık bizler, birer meftayız." Milton dizelere doğru dürüst bakmadı bile. Babasının geçirdiği felç sonrasında artık oyunun baş aktörü olmadığına inanıyordu. Kendini Sappho çevirilerine adamış, kolunun altında acıklı karatahtasıyla dolaşan dilsiz Lefty, Milton'a artık çok yaşlı görünüyordu. Milton ya ona aldırmıyor ya da sabırsızca davranıyordu. "*Ölüm, kendini giderek yaşlanan aile bireyleriyle ima eder*"; işte Milton'un, babasını tükürük birikmiş alt dudağı aşağı sarkık, masa lambasının solgun ışığında iki büklüm, hayatiyeti kalmamış bir dilin karmaşık kelimeleri içine boğulmuş gördüğünde hissettiği tam olarak buydu.

Evde yaşanan Soğuk Savaş gizliliğine rağmen biz çocuklar da bir şeyler seziyorduk. Büyüyen parasal sorunumuz kendini, oyuncak mağazasında pahalı bir şey istediğimde annemin burun kemerinin üstünde aniden oluşan derin bir çizgiyle gösteriveriyordu. Akşam sofralarında et yemekleri daha az yer alıyordu. Milton kafayı elektrik tasarrufuna takmıştı. Eğer Chapter Eleven bir lambayı açık bırakırsa az sonra ortalık aniden zifiri karanlığa dönüşüyor ve bir ses, "Sana kilovatın ne olduğunu anlatmamış mıydım ben?" diye bağırıyordu. Uzunca bir süre babamın odadan odaya taşıdığı tek bir ampulün loşluğunda yaşadık. "Bu şekilde ne kadar elektrik harcadığımızı tespit edebilirim," diyordu yemek yiyebilmemiz için yemek odasının tavanındaki duya sevgili ampulünü takarken. "Tabağımdakileri göremiyorum," diye şikâyet etti Tessie. "Sen ne diyorsun?" dedi Milton, "herkes buna *ambians* diyor, bilmiyor musun?" Yemekten sonra

Milton arka cebinden mendilini çıkarıp sıcak ampulü söktü ve elini yakmamak için yaptığı cambazca hareketlerle oturma odasına götürdü. O, evin içinde eşyalara çarparak dolaşırken biz de karanlıkta kıpırdamadan oturduk. Sonunda diğer odada bir ölgün ışık belirdi ve Milton, "Haydi buraya gelin," diye bize seslendi.

Çok yürekli bir savunma içindeydi. Restoranın önünü hortumla yıkıyor, vitrinleri pırıl pırıl tutuyordu. Müşterileri candan bir sesle, "Ne var ne yok dostum?", "*Yasu, hemşerim*," sözleriyle karşılıyordu. Ne yazık ki Zebra Salonu'ndaki müzik kutusu ve duvarlara asılı eski zaman beyzbol oyuncularının fotoğrafları geçen zamanı yavaşlatamıyordu. Artık tarih 1940 değil, 1967'ydi. Özel olarak da 1967'nin 23 Haziran'ı, günlerden pazar. Ve babamın yastığının altında kabarık bir şey var.

Şu annemle babamın yatak odasına bir bakalım: Tamamen erken Amerikan tarzı eşyalarla döşeli; bu, onlara kendilerini ülke tarihinin parçası gibi hissettiriyor. (Tabii bunda indirimli satışların payını da unutmamak gerek.) Mesela şu kiraz ağacından karyola başını gördünüz mü? Milton, bu ağacın George Washington'un yaptığı küçük ağaç heykelindeki ağaç olduğunu söylemeye bayılırdı. Şimdi gözlerinizi Amerikan Devrimi'ne ait figürlerle dolu duvar kâğıdına çevirin. Sürekli tekrarlanan bir desen: Trampetçi çocuk, flütçü ve ihtiyar adam. Yeryüzündeki ilk yıllarım boyunca bu savaş çağrışımlı şekiller annemle babamın odasında askeri adım yürüdü durdu. Monticello tarzı şifoniyerin arkasında kayboluyor, Vernon Dağı biçimindeki aynanın arkasından ortaya çıkıyor ve bazen de gidecek hiçbir yer bulamıyor ve bir dolapla yarıdan kesiliyordu.

Bu tarihi gecede kırk üç yaşındaki annem ve babam yan yana yatmış uyuyor. Milton'un horlamalarından yatak sarsılıyor, hatta benim uyuduğum odanın onlarınkine bitişik duvarı da. Milton'un yastığının altındaki kabarıklık da sarsılıyor, çok tehlikeli olabilecek bir şey bu. Yastığın altında babamın askerlik günlerinden kalma otomatik kırk beşliği duruyor.

Çehov'un oyun yazma tekniğiyle ilgili olarak şuna benzer bir şey söylediğini hatırlıyorum: "Eğer birinci perde, birinci sahnede ortada

bir tabanca varsa, o silah üçüncü perde, ikinci sahneye kadar mutlak ateşlenmelidir." Babamın yastığının altındaki tabancayı düşünürken bu cümleyi aklımdan çıkaramıyorum. İşte orada. Size ondan söz ettiğim için artık onu geri alamam. (Ama gerçekten de tabanca o gece oradaydı.) Ve tabancanın şarjörü dolu, emniyeti de açık...

O bunaltıcı 1967 yazında Detroit ırkçı isyanlara gebeydi. İlk patlama iki yaz önce Watts'ta olmuştu. Newark'taki isyanlar ise çok daha yakın bir tarihte. Detroit'in bütün beyaz polisleri şehirdeki kaynamayı durdurabilmek için zenci mahallelerindeki barları basıp duruyordu. Amaç olası şiddet hareketlerini daha başından durdurabilmekti. Bunun için yaptıkları şey genellikle minibüslerini barların arka sokaklarına çekip kimse görmeden müşterileri toplayıp götürmekti. Ama bu gece, nedenini kimsenin açıklamadığı bir biçimde üç polis aracı, On İkinci Cadde, 9125 no'daki Economy Printing Co.'nun – Pingree sokağının üç blok ötesi– önüne park etti. Sabahın beşinde bunun bir önemi olmadığını söyleyebilirsiniz, ama yanılıyorsunuz. 1967'de, Detroit'in On İkinci Cadde'si bütün gece ayaktaydı.

Mesela polisler geldiğinde kızlar caddede kuyruktaydı; file çoraplı, askılı bluzlu, mini etekli kızlar... (Milton'un her sabah dükkânın önündeki kaldırımdan hortumuyla attığı çerçöpün arasında kullanılmış prezervatifler, kırık topuklar da olurdu.) Kızlar kaldırım kenarına sıralanmış, arabalar onlara doğru gidiyor. Limon rengi Cadillac'lar, ateş rengi Toronado'lar, homurdayan Lincoln'ler, hepsi de muhteşem. Kromajlar pırıl pırıl, tamponlar şıkır şıkır. Hiçbir yerlerinde en küçük bir pas lekesi yok. (İşte Milton'u siyahlar konusunda şaşkınlığa düşüren şey: Otomobillerinin mükemmelliğiyle çelişen perişan evleri...) Göz alıcı arabalar yavaşlıyor. Pencereler açılıyor, kızlar eğilip sürücülerle laflamaya başlıyor. Oradan buradan gelen seslenmeler, bir karışlık etekler yukarı sıyrılıp daha da kısalıyor ve arada bir kalça ya da göğüs müstehcen bir şekilde ortaya çıkıyor; sabahın beşinde hâlâ ayakta durabiliyorlar, gülüyorlar oysa bacak araları hissizleşmiş, üzerlerine sinmiş erkek artıklarının kokusunu hiçbir parfüm

bastıramaz. Sokaklarda insan kendini temiz tutamaz ve şimdi sabahın bu saatinde kızlar yıllanmış Fransız peyniri gibi ekşi ekşi kokuyor. Yalnız bedenleri değil, ruhları da yorulup hissizleşmiş: Evde bırakılmış bebekleri zihinlerinin gerilerine atmaya çalışıyorlar. Kullanılmış beşiklerde, cak cak emziklerini emerek ateşler içinde yatan, tıkalı burunlarından nefes alamayan bebekleri... Ağızlarındaki sperm ve naneli ciklet karışımı tadı da hissetmiyor kızlar. Çoğu on sekizden fazla değil, On İkinci Cadde onların ilk işyerleri, ülkenin çoğunluğunun onlara uygun bulduğu meslek bu. Buradan nereye gidecekler? Bu soruya da duyarsızlar, biri vokalist diğeri kadın berberi olmak isteyen ikisi dışında... Bunlar, o gece olanların bir kısmı, az sonra olacaklarsa... (Polisler arabalarından inip barın kapısına doğru yürüyor.) Bir pencere açılıyor ve biri, "Aynasızlar, kaçın," diye bağırıyor. Kaldırımdaki kızlar polisleri tanıyor, çünkü bedavasından onlara da hizmet veriyorlar. Ama bu gece farklı bir şeyler var, farklı bir şeyler oluyor... Kızlar her zamanki gibi polisleri görünce ortadan kaybolmuyor. Bardan çıkarılan elleri kelepçeli müşterilere bakıyorlar, içlerinden bazıları homurdanıyor... Kapılar açılıyor, arabalar duruyor ve birden herkes sokağa fırlıyor... Barlardan, evlerden, köşebaşlarından çıkanlar bir insan seli oluşturuyor. Havada bir şey var, alışılmadık, apayrı bir şey... 1967 yılının Haziran'ında bir kızın, "Çek o pis ellerini üzerimden, seni bok herif!" diye bağırışı bardağı taşıran son damla oldu. Watts, ardından da Newark'ta başlayan isyan dalgası Detroit'in On İkinci Cadde'sine ulaşmıştı. Başka bağırmalar duyuldu, itişmeler, bir polisin kafasını sıyırıp geçen bir şişenin polis arabasının camında patlayışı... Ve Seminole'e dönersek, babam yastığının altında yeniden göreve çağrılan tabancasıyla uyuyor, isyan başladı...

Saat 6.23'te yatak odamdaki prenses telefonum çaldı, hemen ahizeyi kaldırdım. Bu, Jimmy Fioretos'tu, panik içinde benim sesimi anneminki sandı. "Tessie, Milton'a hemen restorana gelmesini söyle. Siyahlar isyan çıkardı."

Bana öğretildiği gibi kibar bir sesle, "Stephanides'lerin evi," dedim. "Ben Callie."

"Callie? Yüce Tanrım. Tatlım, babanla konuşabilir miyim?"

"Bir dakika lütfen." Pembe telefonumun ahizesini komodine bırakıp annemle babamın odasına gittim ve babamı sarsarak uyandırdım.

"Jimmy Fioretos seni arıyor."

"Jimmy mi? Tanrım. Ne istiyor?" Yanağındaki izi ovuşturdu, sanırım bu tabanca yüzündendi.

"Birilerinin isyan çıkardığını söylüyor."

İşte o anda babam yataktan fırladı. Sanki doksan değil de, hâlâ altmış kiloymuşçasına atletik bir tavırla zıplayıp ayaklarının üzerine bastı; çıplak olduğunun da, cinsel uzvunun rüyalarla dolu bir ereksiyonu sergilediğinin de farkında değildi. (Bu, sanırım benim Detroit isyanlarını zihnimde o ilk defa gördüğüm, kalkmış erkek uzvuyla bağdaştırmamın nedeni. İşin beteri uzvun babama ait oluşu, daha da beteri onun tabancasına davranıyor oluşu.) Şimdi Tessie de ayaklandı, Milton tek ayağının üzerinde zıplayarak pantolonunu giymeye çalışıyor. Az sonra her şey pantolonun içine girdi.

Milton merdivenlerden aşağı hızla inerken Desdemona, "Sana bunun neden olduğunu söyleyeyim mi?" diye bağırdı. "Aziz Christopher Kilisesi'ni tamir ettin mi? Hayır."

Annem, "Milton, bırak da bu işi polisler halletsin," diye yalvardı.

Bir sızlanma, Chapter Eleven'dan: "Ne zaman döneceksin baba? Bugün beni Radio Shack'e götürecektin."

Ve az önce tanık olduğu görüntüyü silmek istercesine gözlerini ovuşturan ben: "Sanırım ben tekrar yatacağım."

Hiçbir şey söylemeyen tek kişi Lefty'ydi, bunca karmaşanın içinde küçük karatahtasını bulamamıştı.

Yarı giyinmiş, ayakkabılı ama çorapsız, pantolonlu ama donsuz Milton Stephanides, Delta 88'ini sabahın erken saatlerinde hızla sürdü. Woodward'a kadar yolda bir anormallik yoktu. Herkes hâlâ

yataktaydı. West Grand Bulvarı'na dönünce havaya yükselen bir duman sütunu gördü. Fabrika bacalarından yükselen duman sütunlarından farklı olarak bu sütun şehri her zaman saran sise karışmıyordu. Yere yakın bir şekilde tehditkâr bir hortum gibi duruyordu. Kımıldandı, ama şekli bozulmadı, aşağıda bir şey sürekli onu besliyordu. Oldsmobile dumana doğru gidiyordu. Birden insanlar çıktı ortaya. Koşan insanlar... Bir şeyler taşıyan insanlar. Gülen, omzunun üzerinden başkalarına bakan insanlar; el sallayanlar, durmasını işaret edenler. Sirenler çığlık çığlığa. Bir polis arabası hızla yanından geçip gitti. Direksiyondaki memur Milton'a geri dönmesini işaret etti, ama o dinlemedi.

Ve bu çok garip bir durumdu, çünkü bu sokaklar Milton'un sokaklarıydı. Milton'un tüm yaşamı burada geçmişti. Şurada, Lincoln'de bir manav tezgâhı vardı. Lefty önünde durup küçük tatlı kavunlar alırdı oradan; Milton'a olgununun üzerinde arıların bıraktığı küçücük delikler bulunduğunu öğretmişti. Bayan Tsatsarakis Trumbull'da yaşardı. Milton onun daima kendisinden bodruma gidip birkaç şişe Vernons gazozu almasını istediğini hatırladı. Yaşlı kadın merdivenleri inip çıkamıyordu. Sterling ve Commonwealth'in köşesindeki bina eski Mason tapınağıydı ve bundan otuz beş yıl önce bir cumartesi öğleden sonra Milton, orada yapılan imla yarışmasının çalışkan arılarından biriydi. En güzel kıyafetleri içinde, iki düzine çocuk, yaşlarından beklenmeyecek yoğunlukta bir çaba içerisinde neredeyse bir karış uzunluğunda bir kelimeyi doğru olarak yazmaya çalışıyor, en çabuk yazan kazanacak. İmla yarışmasının çalışkan arıları... İşte eskiden bu mahalle böyleydi. Şimdiyse on yaşında çocuklar ellerinde tuğlalarla koşturuyor. Tuğlaları mağazaların vitrinlerine fırlatıyor, gülüyor, zıplıyor, eğleniyorlar; bir oyun oynadıklarını, bunun bir çeşit bayram olduğunu sanıyorlar.

Milton dans eden çocukların ötesine baktığında caddeyi sarmış olan duman sütununu tam önünde gördü. Geri dönmek için bir ya da iki saniyesi vardı. Ama dönmedi. Gaza basıp duman bulutunun içine daldı. Eski Oldsmobile'ın önce tamponu, sonra ön çamurlukları,

ardından da tavanı kayboldu. Arka lambalar bir an için kırmızıya döndü ve araba tümden görünmez oldu.

Seyrettiğimiz her kaçış sahnesinde kahraman daima çatıya tırmanır. Ailemin katı gerçekçileri de her seferinde şöyle itiraz eder: "Neden hep yukarı tırmanıyorlar?" "Bak, kuleye tırmanacak. Gördün mü? Sana söylemiştim." Ama Hollywood, insan doğasını bizim sandığımızdan çok daha iyi biliyor. Çünkü tehlikeyle yüz yüze geldiğimizde Tessie, beni ve Chapter Eleven'ı alıp yukarı, çatı arasındaki odaya götürdü. Belki de bu insanoğlunun ağaç tepelerinde yaşadığı dönemlerden kalma, içgüdüsel bir hareketti. Belki de annem yukarı çıkan kapının duvar kâğıdıyla gizlenmiş olmasına güvenmişti. Sebebi ne olursa olsun, yanımızda yiyecek dolu bir çantayla basamakları tırmandık ve üç gün boyunca büyükannemle büyükbabamın küçük, siyah-beyaz televizyonundan şehrin yanışını izledik. Üstünde sabahlığı, ayaklarında terlikleriyle Desdemona, kendini dış dünyanın tehlikelerinden korumak istercesine yelpazesini göğsüne bastırarak sürekli şu sözleri tekrarladı: "Yüce Tanrım. Tıpkı Smyrna gibi. Şu *mavro*lara bak. Her şeyi yakan Türklere benziyorlar."

Böyle bir kıyaslama yapmak zordu. Gerçi Smyrna'da insanlar eşyalarını alıp deniz kıyısına inmişlerdi ve şimdi televizyondaki insanlar da çeşitli eşyalar taşıyordu ama... Erkekler mağazalardan yepyeni kanepeleri yüklenip çıkarıyordu. Yollarda buzdolabı, soba, bulaşık makinesi taşıyanlar sıram sıramdı. Temmuz sıcağına rağmen bir yığın kadın sırtında kürkle dolaşıyordu. Yeni takım elbiseleri denerken bir yandan da koşuyordu genç adamlar. "Smyrna, Smyrna, Smyrna," diye tekrarlayıp duruyordu Desdemona ağlamaklı bir sesle. Yedi yıl boyunca Smyrna hikâyesini defalarca dinlemiş olan ben, bunu kendi gözlerimle de görebilmek için dikkatle televizyona bakıyordum. Ama bir şey anlayamadan. Evet, binalar yanıyor, sokaklarda bir yığın kıpırtısız insan vücudu yatıyordu, yalnız yine de genel ruh hali umutsuz değildi. O güne kadar herkesin birlikte bu kadar mutlu olduğu bir an

görmemiştim. Müzik dükkânlarından aldıkları aletleri neşeyle çalan adamlar... Kırık bir pencereden viski şişelerini dışarı uzatıp başkalarına dağıtan adamlar... Bir isyandan çok kitlesel bir kutlama havası vardı gördüklerimde.

O gün, karanlık bastırana kadar mahallemizde hâkim olan ana duygu, isyandan bir ay kadar önce sinemalarda oynamış olan Sidney Poitier'nin başrolünde olduğu *To Sir with Love* filmini seyrettikten sonra annemin söylediği gibiydi. Annem şöyle demişti: "Görüyor musunuz, isterlerse bal gibi düzgün konuşabiliyorlarmış." İşte böyle hissediyorduk. (Hatta o anda ben bile, bunu inkâr etmeyeceğim, ne de olsa anne babalarımızın çocuklarıyız.) Siyahları kabullenmeye hazırdık. Onları kendi cemaatimize kabule hazırdık, tek bir şartla, *normal davranmaları halinde.*

Johnson'un Büyük Toplum Projesi'ne verdikleri destekle, *To Sir with Love'ı* alkışlayarak, komşularımız ve akrabalarımız, siyahların da tıpkı beyazlar gibi her şeyi yapabilecekleri konusundaki iyi niyetli temennilerini açıklamıştı, ama şimdi televizyondaki görüntüler karşısında şaşkın soruyorlardı, "İyi de, o zaman bu da neyin nesi?" Bu adamlar kanepeleri yoldan aşağı taşıyarak ne yapmak istiyorlardı? Sidney Poitier hiç kanepe ya da mutfak gerecini parasını ödemeden bir dükkândan alıp götürür müydü? Yanan bir binanın önünde neşeyle dans eder miydi? Yan komşumuz Bay Benz, "Özel mülkiyete zerre kadar saygı yok," diye bağırdı. Karısı Phyllis, "Eğer bütün şehri yakarlarsa kendileri nerede yaşayacak bunların?" dedi. Olaylara sempatiyle yaklaşan tek kişi Zo halamdı: "Bilmiyorum. Eğer yolda yürürken önümde bir kürk görsem herhalde onu ben de alabilirdim." "Zoë!" Peder Mike şok geçirmişti duydukları karşısında. "Buna hırsızlık denir." "Öyle mi? Tam da üstüne bastın. Bütün ülke çalınmış senin bundan haberin yok mu?"

Üç gün iki gece boyunca tavan arasındaki odada Milton'dan bir haber bekledik. Yangın telefon hatlarını da vurmuştu, annem restoranı aradığında karşısına daima otomatik bir kayıt çıkıyordu.

Üç gün içinde giderek boşalan dolaplarımızdan yukarı yiyecek taşıyan Tessie dışında hiç kimse tavan arasından aşağı inmedi. Ölü sayısı artıyordu.

1. Gün: 15 ölü. 500 yaralı. Yağmalanan dükkân 1000. 800 yangın.
2. Gün: 27 ölü. 700 yaralı. Yağmalanan dükkân 1500. 1000 yangın.
3. Gün: 36 ölü. 1000 yaralı. Yağmalanan dükkân 1700. 1163 yangın.

Üç gün boyunca, televizyonda fotoğrafları gösterilen kurbanları inceledik. Bayan Sharon Stone, kırmızı ışıkta durduğunda cani bir keskin nişancı tarafından öldürülmüştü. Carl E. Smith isimli itfaiyeciyse alevlerle boğuşurken katledilen, başka bir cani keskin nişancı kurbanıydı.

Üç gün, politikacıların tartışmalarını, demeçlerini dinledik: Cumhuriyetçi Vali George Romney, Başkan Johnson'dan bölgeye federal birlikleri göndermesini istiyordu ve Demokrat Johnson böyle bir şeyin onun yetkileri dışında olduğunu söylüyordu. (Sonbaharda seçim vardı. İsyan şiddetini artırdıkça Romney de elinden gelenin en kötüsünü yapacaktı. Ve Başkan Johnson paraşütçüleri göndermeden önce Cyrus Vance'i gözlemci olarak Detroit'e yolladı. Federal Kuvvetlerin gelmesinden aşağı yukarı yirmi dört saat önceydi. O arada deneyimsiz Ulusal Muhafızlar şehirde ateş edip duruyordu.)

Üç gün yıkanmadık, dişlerimizi fırçalamadık. Üç gün boyunca her zamanki hayatımızın dışında bir hayatı yaşadık, ama bu arada dua gibi bazı yarım kalmış bilgiler tazelendi. Desdemona'nın yatağının etrafına oturup onun Yunanca dualarını dinledik ve Tessie böyle anlarda içindeki kuşkuları atıp tam olarak inanmaya çabaladı. Kutsal Işık, yanan kandilden değil, elektrik ampulünden gelse de...

Üç gün Milton'dan tek bir kelime bile duymadık. Tessie'nin alt kat turlarından döndüğünde yüzündeki gözyaşı izlerine suçluluğun gölgesinin de eklendiğini fark ediyordum. Ölüm insanları daima pratik düşünmeye iter. Tessie alt kata inip yiyecek ayarlarken bir yandan

da Milton'un çalışma masasının çekmecelerini karıştırıyordu. Onun hayat sigortası poliçesini bulup okumuş, tazminat miktarını öğrenmişti. Banyodaki aynada kendine bakarken bu yaştan sonra başka bir koca daha bulup bulamayacağı geçmişti aklından. "Düşünmem gereken çocuklarım vardı," diye itiraf edecekti bana yıllar sonra. "Babanız geri gelmezse ne yapabileceğimi düşünüyordum."

Yakın zamana kadar Amerika'da yaşamak savaştan uzak olmak anlamına gelirdi. Savaşlar Güneydoğu'nun ormanlarında olurdu. Ortadoğu'nun çöllerinde. Eski şarkıların dediği gibi hep uzaklarda bir yerde. Peki, o zaman neden ben çatı arasındaki odada kaldığımız ikinci gecenin sabahında küçük pencereden baktığımda çimenlik ön bahçemizin yanından bir tankın geçtiğini görüyordum? Önünde kayıp bir patenden başka engel olmayan silahlı bir askeri araç. Tank, paletlerini yuvarlayarak gösterişli evlerin, çift kanatlı kapıların, şatolarınkine özenerek yapılmış kulelerin arasında ilerledi. Trafik lambasında kısa bir an durdu. Makineli tüfekçi, acemi sürücüye yol gösteren direksiyon hocası edasında iki yanı kontrol etti ve tank çekti gitti.

Olup bitene bakınca... Pazartesi geç saatlerde Başkan Johnson en sonunda Vali Romney'nin talebine cevap vererek federal birliklere hareket emrini vermişti. General John L. Throckmorton da 101. Hava İndirme Birliği'ni annemle babamın vaktiyle gittikleri okulun yakınındaki Southeastern High'a yerleştirmişti. En şiddetli isyan olaylarının yaşandığı yerin Batı Yakası'nda olmasına karşın General Throckmorton, emrindeki birliklere üs olarak Doğu Yakası'nı seçmişti ve bu kararının gerekçesini "operasyonel uygunluk"la açıklamıştı. Salı erken saatlerde paraşütçüler isyanı bastırmak üzere ilerliyordu.

Paletlerinin üzerinde yuvarlanarak ilerleyen tankı benden başkası görmemişti. Büyükannemle büyükbabam derin uykudaydı. Tessie ve Chapter Eleven yer yataklarında kıvrılmıştı. Muhabbet kuşları bile sessizdi. Kardeşimin uyku tulumunun arasından görünen yüzüne baktığımı hatırlıyorum. Tulumun üzerinde çulluk peşinde koşan avcı resimleri vardı. Bu arka plan, Chapter Eleven'ın sahip olmadığı

kahramanlık niteliğini vurgulamaktan başka bir işe yaramıyordu. Babamın yardımına kim gidecekti? Babam kime güvenecekti? Kola şişesi dibi gözlükleriyle Chapter Eleven'a mı? Altmışını aşmış seyyar karatahtalı Lefty'ye mi? Daha sonra yaptıklarımın sanırım kromozom yapımla bir ilgisi yoktu. Kanımda yükselmekte olan testosteron plazması değerleriyle de... Benim gibi Herkül filmlerini seyrederek büyümüş her hangi bir sevgi dolu kız çocuğunun yapacaklarını yaptım ben de. Bir anda, babamı bulup onu kurtarmaya karar verdim, en azından ona eve gelmesini söylemeliydim.

Ortodoks usulü haç çıkarttım ve aşağı inip kapıyı kapattım. Odama gidip spor ayakkabılarımı giydim, Amelia Earhart tarzı havacı şapkamı taktım. Kimseyi uyandırmadan dışarı çıkıp evin kenarında duran bisikletime atladım ve başladım pedal çevirmeye. İki blok sonra uzaktan tankı gördüm, kırmızı ışıkta durmuştu. İçerdeki askerler, haritalara bakarak en uygun rotayı planlamakla meşguldü. Havacı başlıklı, bisikletli küçük kızı fark etmediler. Ortalık hâlâ karanlıktı. Kuşlar ötmeye başlamak üzere. Çimen ve gübre kokulu yaz kokularıyla dolu bir hava ve birden içimi bir korku sarıyor. Tanka yaklaştıkça tank büyüyor. Hemen gerisingeri eve dönmek istiyorum dehşet içinde. Ama o sırada ışık değişiyor, yeşil yanıyor ve tank ileri doğru hamle ediyor. Onun arkasında ayağa kalkıp başlıyorum var gücümle pedal basmaya.

Şehrin diğer tarafında, Zebra Salonu'nda babam uyanık kalma çabasında. Kasanın arkasına sinmiş; bir elinde tabanca, diğerinde jambonlu sandviç, Milton restoranın ön camından sokakta neler olduğunu görmeye çalışıyor. Son iki gece boyunca içtiği her fincan kahveyle gözlerinin altındaki halkalara yenileri eklenmiş. Gözkapakları yarı kapalı, kaşlarının üstü sıkıntı ve sinirden ter içinde, sırılsıklam. Karnı ağrıyor. Tuvalete gitmesi gerekiyor, ama göze alamıyor.

Dışarıda yine onlar var: cani keskin nişancılar. Aşağı yukarı saat sabahın beşi. Her gece güneş, bir stor perdenin alt ucundaki halka gibi aşağı doğru inip geceyi şehrin üzerine seriyor. Ve nişancılar

cehennem sıcağıyla yarışan gün boyunca saklandıkları gizli deliklerinden çıkıp yerlerini alıyor. Boş otellerin pencerelerinden, yangın merdivenlerinden, balkonlardan, bahçe kenarlarına park edilmiş arabaların arkalarından doğrulup tüfeklerinin namlularını hizalıyorlar. Eğer yakından bakarsanız, eğer yeterince cesaretiniz varsa ya da meraklılığınız; tez canlılığınız aklınıza galip geliyorsa gecenin karanlığında başınızı dışarı çıkardığınızda, ayın –o stor perdeyi yukarıya, aydınlığa doğru çeken diğer halkanın– gümüşî ışığının altında, şimdi askerlerin dolandığı sokağa hedeflenmiş yüzlerce namlunun parıltısını görebilirdiniz.

Restoranın içindeki tek ışık, müzik kutusunun küçük kırmızı lambasınınkiydi. Kromajlı, renkli camlarla süslü alet ön pencerenin yan tarafında duruyordu. Üzerindeki pencerecikten plakların otomatik olarak değişimi görülürdü. Kutunun kenarlarını çerçeveleyen şeffaf boruda sürekli olarak lacivert kabarcıklar dolaşırdı. Efervesan Amerikan yaşamının simgesi gibiydi bu kabarcıklar; savaş sonrası iyimserliğimizin, karbonatlı, gazlı, keskin içeceklerimizin simgesi... İçerideki üst üste istiflenmiş plastik plaklardan fokurdayarak yukarı çıkan, Amerikan demokrasisinin ateşli havasıyla dolu kabarcıklar. Belki Bunny Berigan'dan "Mama Don't Allow It", belki Tommy Dorsey ve orkestrasından "Stardust". Ama bu gece değil. Bu gece Milton en küçük bir sesi bile duyabilmek için müzik kutusunu kapatmıştı.

Binbir çeşit nesneyle dolu duvarlar dışarıdaki isyandan ne kadar da uzaktı. Al Kaline hâlâ çerçevenin içinden gülümsüyor. Paul Bunyan ve Mavi Öküz Babe "günün spesiyalitesi" yazısının altında arka arkaya durmaya devam ediyor. Mönü de yerli yerinde: Yumurta, patates ve yedi çeşit kek. Şu ana kadar bir terslik olmamıştı. Bir mucize. Ön pencerenin kenarından Milton dün gün boyu dışarıya bakmıştı. Blokun alt tarafındaki bütün dükkânlar yağmalanmıştı. Yahudi marketini basıp hamursuz paketleri ve cenaze şamdanları dışında her şeyi almışlardı. Joel Moskowitz'in ayakkabı mağazasındaki bütün pahalı ve şık modeller anında kapışılmış, geriye kalan sadece birkaç ortopedik terlik. Milton'un görebildiği kadarıyla Dyer Ev Aletleri'nde

elektrik süpürgesi torbaları dışında bir şey yoktu artık. Eğer restorana gelseler neyi yağmalayacaklardı? Milton'un yanık kiliseden aldığı vitray parçasını mı? Beyzbol yıldızı Ty Cobb'un elinde sopasıyla kayarken bütün dişlerini göstererek gülüşünü dondurmuş olan fotoğrafla ilgilenirler miydi? Belki bar taburelerinin üzerindeki zebra derilerini sökerlerdi. Afrika'ya ait her şeyden hoşlanıyorlardı ne de olsa. Yeni moda bu değil miydi, ya da bir zaman eskiyken şimdi tekrar gözdeleşen moda? Cehennemin dibine kadar... O baş belalarını alıp gidebilirlerdi. En iyisi onları bir an önce yağmalansınlar diye ön tarafa dizmekti.

Ama Milton o sırada bir ses duydu. Kapı mı vuruluyordu? Dinledi. Son birkaç saattir tuhaf sesler duyar gibiydi. Gözleri de ona oyun oynamaya başlamıştı. Kasanın arkasına çömelip karanlığa gömüldü. Kulaklarında deniz kabuklarındakine benzer bir uğultulu yankılanma var. Uzaklarda bir tabancanın patladığını, sirenlerin çaldığını duydu. Buzdolabının homurtusunu ve saatin tik taklarını da. Bütün bunlara eklenen bir de damarlarında akan kanın şırıltısıydı. Ama kapı tarafından gelen bir ses yoktu.

Milton rahatladı. Sandviçinden bir lokma ısırdı. Yavaşça başını kasaya dayadı. *Sadece bir an için.* Gözlerini kapadığında huzurla doldu içi. Kapı kolu tekrar kımıldadı. Milton hemen toparlandı. Sandviçi bırakıp tabancasını kaptı ve parmak uçlarında saklandığı yerden çıktı.

Aslında tabancayı kullanmaya niyeti yoktu. Maksadı yağmacıları sadece korkutmaktan ibaretti. Milton dükkânı bırakıp gitmeye hazırdı. Oldsmobile'ı arka tarafa park etmişti. On dakikada evde olurdu. Kapı kolu yine kımıldadı. Ve Milton daha fazla tereddüt etmeden camlı kapıya doğru ilerleyip, "Silahım var," diye bağırdı.

Yanılıyordu, elindeki tabancası değil, jambonlu sandviçiydi. Milton yağmacıyı iki dilim ekmek ve hardallı bir dilim jambonla tehdit ediyordu. Ortalık karanlık olduğu için neyse ki tehdit yine de işe yaradı. Dışarıdaki yağmacı ellerini havaya kaldırdı.

Yolun karşı tarafında oturan Morrison'du bu.

Milton Morrison'a baktı. Morrison da ona. Sonra babam, böyle bir durumda bütün beyazların söyleyeceği şu cümleyi söyledi: "Yardım edebilir miyim?"

Morrison gözlerine inanamayarak bakıyordu Milton'a. "Burada ne yapıyorsun be adam? Sen deli misin? Buranın beyazlar için güvenli bir yer olmadığını bilmiyor musun?" Bir silah patladı. Morrison arkasına yaslanıp kendini korumaya çalıştı. "Aslında hiç kimse için güvenli değil," diye ekledi.

"Mülkümü korumam gerek."

"Ya hayatın, o da senin mülkün değil mi?" Morrison sözlerini vurgulamak ister gibi kaşlarını havaya kaldırmıştı. Sonra tekrar her zamanki yüz ifadesini takındı, öksürdü. "Dinle şef," dedi, "madem buradasın, o halde belki bana yardım edebilirsin." Cebinden biraz bozukluk çıkardı. "Birkaç sigara alabilir miyim?"

Milton'un çenesi aşağı sarktı, boynu daha da kalın görünüyordu şimdi, hayret etme sırası ondaydı. Kuru bir sesle, "Kötü bir alışkanlıktan kurtulmak için iyi bir fırsat," diye mırıldandı.

Bir başka silah sesi, bu defa ses daha yakından gelmişti. Morrison zıpladı, sonra gülümsedi. "Sağlık için çok zararlı tabii ki. Ama şimdi her şey çok zararlı." Dişlerini göstererek güldü, "Son paketim olacak, söz." Parayı posta aralığından bıraktı. "Parliament var mı?" Milton bir an için bozukluklara baktı, sonra gidip sigarayı getirdi.

"Kibritin de var mı?" diye sordu Morrison.

Milton kibriti de verdi. İsyanlar, gerilen sinirleri, havadaki yanık kokusu, bu Morrison denilen adamın bir paket sigara uğruna keskin nişancılara aldırmayışı... Bütün bunlar Milton için çok fazlaydı. Kollarını sallayarak kapıdan dışarı doğru haykırmaya başladı: "Sizin derdiniz nedir be?"

Morrison hemen cevabını verdi, "Bizim derdimiz sizsiniz." Ve gitti.

"Bizim derdimiz sizsiniz," ya da "benim derdim sensin." Bunları büyürken kaç defa duydum kim bilir? Milton tarafından sıkça, o malum zenci aksanıyla söylendi; her ne zaman bir liberal çıkıp "kültürel olarak yoksun bırakılmışlar"dan ya da "alt sınıflar"dan ya da "güçsüz kesimler"den söz etse söylendi; bu yargının ona siyahlar sevgili şehrimizin önemli bir bölümünü yakarken söylendiğini ve bunun yargının anlamsızlığını kanıtladığını hiç düşünmeden hep bu kelimeleri tekrarladı. Yıllar geçtikçe Milton bunu kendi görüşlerine, inançlarına karşı olan her durumda bir kalkan gibi kullandı ve sonunda bu cümle bir "darb-ı mesel" halini aldı; bununla dünyanın cehenneme dönüşü açıklandı; yalnız Afro-Amerikalılara değil, feministlere ve homoseksüellere de uyarlandı ve tabii malum üç kelime yemeğe geç kaldığımızda veya Tessie'nin onaylamadığı bir şeyler giydiğimizde biz çocuklara da tekrarlandı.

"Bizim derdimiz sizsiniz." Morrison'un sözleri sokakta yankılandı, ama Milton bunun üzerinde fazlaca düşünemedi. Çünkü tam o sırada Japon filmlerindeki çılgın Godzilla'yı hatırlatan ilk askeri tank göründü. İki yanında kamuflaj kıyafetleriyle, ellerinde sinir içinde tuttukları tüfekleri, kasaturaları, başlarında miğferleriyle askerler. Aşağıdaki tüfekler yukarı, yukarıdaki tüfekler aşağıya çevrilmiş. Aradaki nispeten sessiz olarak kabul edilebilecek sürede Milton, Morrison'un karşı kaldırımdaki evinin kapısının çarpışını duydu. Ve sonra oyuncak tabancanınkine benzer bir patlama oldu, ardından sokak binlerce merminin ışığına boğuldu.

Yarım kilometre kadar öteden bunu ben de duydum. Uygun bir mesafeden tankı izleyerek Doğu Yakası'ndaki Indian Village'dan Batı Yakası'na kadar bisikletimle gelmiştim. Yönümü kaybetmemek için elimden geleni yapmıştım, ama henüz yedi buçuk yaşındaydım ve bütün cadde isimlerini bilmiyordum. Şehrin merkezinden geçerken *Detroit'in Ruhu*'nu fark ettim: belediye binasının önünde duran Marshall Fredericks anıtı. Birkaç yıl önce bir şaka meraklısı, anıtın önünden başlayıp Detroit Ulusal Bankası'nın önündeki çıplak kadın heykeline kadar giden yola kırmızı ayak izleri yapmıştı. Ben pedal

çevirirken yolda izlerin silik de olsa hâlâ görünebildiğini fark ettim. Tank, Bush Caddesi'ne döndü, onu Monroe ve Greektown boyunca takip etmeyi sürdürdüm. Normalde büyükbabamın neslinden, yaşlı Yunan erkekleri günlerini tavla oynayarak geçirmek üzere kafelerin yolunu çoktan tutmuş olurdu, ama 1967 yılının 25 Haziran'ının sabahında caddeler bomboştu. Bir noktada benim tank diğerleriyle buluştu ve sıra halinde hep birlikte kuzeybatıya yönlendiler. Şehrin merkezi gerilerde kalmıştı ve ben nerede olduğumu artık bilmiyordum. Gidona sıkıca tutundum, sağa sola şaşkın ördek gibi bakarak karşımda kıvrıla kıvrıla göğe yükselen yağlı duman sütununa doğru ilerlemeye başladım ...

... bu sırada Pingree sokağında Milton artistik bir şekilde dizilmiş zeytinyağı tenekelerinin arkasına büzüşmüş. Blok boyunca bütün karanlık pencerelerden mermiler atılıyor, Frank'ın bilardo salonundan, Karga Bar'dan, Afrika Episkopal Kilisesi'nin çan kulesinden... Mermiler yağmur gibi yağıyor, tek yanan sokak lambası onların ışığının arasında sönmek üzere olan bir mum alevi kadar cılız duruyor. Mermiler metallere çarpıyor, kiremitlerde sekiyor ve park etmiş arabaları delik deşik ediyor. Mermiler, Amerika Birleşik Devletleri Posta Servisi'ne ait bir kutunun ayaklarını biçiyor; kutu, sarhoş bir adam gibi yan tarafa devriliyor. Mermiler, veteriner kliniğinin girişini olduğu gibi yere indiriyor ve duvarları aşıp arkadaki hayvan kafeslerine ulaşıyor. Üç gün iki gecedir durmadan havlayan Alman kurdu sonunda susuyor. Bir kedi karanlığın içine acı bir çığlıkla atlıyor, yeşil gözleri bir çift far gibi parlıyor. Şimdi gerçek bir savaş var, gerçek bir çatışma, Vietnam'ın bir parçası eve de gelmiş. Ama buradaki Vietcong, Beautyrest marka kaliteli yataklarda yatıyor. Piknik sandalyelerine oturmuş malt viski içiyor; gönüllü bir ordu, zorunlu askerlerden oluşan bir orduyla sokaklarda dövüşüyor.

Bu keskin nişancıların kimler olduğunu bilebilmek olanaksızdı. Ama polisin onlara neden *sniper* dediğini anlamak kolaydı. Belediye Başkanı Jerome Cavanaugh'nun ve Vali George Romney'nin neden onları bu isimle andığını anlamak kolaydı. Bir *sniper,* tanım gereği tek

başına hareket eder. Bir *sniper* korkakça, sinsice, görünmeden uzak bir mesafeden kurbanına ateş edip öldürür. Çulluk avcıları gibi her şeyden habersiz kanat çırpan kurbanını saklandığı yerden tek kurşunla vurur. Onlara bu adı vermek uygundu, çünkü eğer öyle değilse bu adamlar neydi? Vali söylemedi, gazeteler söylemedi, tarih kitapları hâlâ söylemiyor, ama bisiklet tepesinden her şeyi seyreden ben durumu açıkça gördüm: 1967 yılının Temmuz ayında olanlar bir gerilla ayaklanmasından başka bir şey değildi.

Bu, İkinci Amerikan Özgürlük Savaşı'ydı.

Ve şimdi Ulusal Muhafızlar dövüşüyordu. İsyan ilk başladığında polis disiplin içinde, olayları kontrol altında tutmak amacıyla hareket etmişti. Federal Birlikler de, 82. ve 101. Hava İndirme Üssü'nün paraşütçüleri de gücünü uygun bir şekilde kullanmayı bilen savaş adamlarıydı. Ama Ulusal Muhafızlar başka bir hikâyeydi. Acil durum nedeniyle evlerinden birliğe çağrılmış hafta sonu savaşçıları. Deneyimsiz ve tedirgin bir ürkeklik içindeler. Gördükleri her şeye ateş ediyorlar. Bazen tankları çimenlik bahçelere sürüyorlar, insanların verandalarına çıkıp duvarlarını yıkıyorlar. Zebra Salonu'nun önündeki tank son anda durabildi. On ya da biraz daha fazla asker tankın etrafında yerini alıyor ve Beaumont Oteli'nin dördüncü katına konuşlanmış bir *sniper'a* doğrultuyorlar silahlarını. Adam ateş ediyor, Ulusal Muhafızlar cevap veriyor ve adam düşüyor, bacakları yangın merdiveninden sarkıp sallanıyor. Hemen sonra başka bir ışık görülüyor yolun karşısında. Milton bakıyor, Morrison'un oturma odası, sigarasını yakıyor adam. Zebra desenli bir kibritle bir Parliament sigarası yakıyor. "Hayır," diye bağırıyor Milton. "Hayır, yapma." Morrison, eğer duyduysa bunun sigara içmemesi için yapılan bir uyarı olduğunu sanacak, ama gerçekçi olalım, duymuyor, duyamaz da. Sigarasını yakıyor ve iki saniye sonra bir mermi kafatasının önünü deliyor, iki büklüm olduğu yere yıkılıyor. Ve askerler yeniden ilerliyor.

Sokak tekrar boş, sessiz... Makineli tüfekler ve tanklar yan bloku ya da ondan bir sonraki bloku delik deşik ediyor şimdi. Milton ön

kapıda duruyor, az önce Morrison'un dikildiği odanın boş penceresine bakıyor. Ve artık restoranın güvende olduğu gerçeği ortaya çıkıyor. Askerler gelip gitti. İsyan bitti ...

... ama şimdi başka biri ilerliyor sokakta. Tank, Pingree'nin alt tarafında gözden kaybolurken yeni figür yolun diğer ucundan yaklaşıyor. Bu mahallede yaşayan biri o, köşeyi dönüyor ve Zebra Salonu'nu hedefleyerek adımlarını sıklaştırıyor.

... tankların peşi sıra giderken artık ağabeyime böbürlenme arzumdan tamamen vazgeçmiş durumdayım. Böylesine büyük bir çarpışmaya tanık olmanın şaşkınlığını yaşıyorum. Babamın II. Dünya Savaşı albümlerine pek çok kez bakmış, Vietnam'ı televizyondan seyretmiş, eski Roma ve Ortaçağ dönemine ait sayısız savaş filmi görmüştüm. Ama bunlar kendi şehrimde bizzat savaşla karşılaştığımda bana yardımcı olmamıştı. İlerlediğimiz caddenin iki yanı karaağaçlarla sıralıdır. Kaldırımlara park etmiş arabalar... Çimenliklerin, bahçe mobilyalarının, kuş yemliklerinin, kuş banyolarının yanından geçiyorum. Başımı kaldırıp karaağaçların tepesine baktığımda gökyüzünün ağarmaya başladığını görüyorum. Kuşlar dalların arasında dolaşıyor, sincaplar da. Bir uçurtma takılmış birinin ucuna. Bir başkasından ise bağlarından birbirine düğümlenmiş bir çift tenis ayakkabısı sallanıyor. Onun hemen altında bir sokak levhası görüyorum. Delik deşik olmasına karşın üzerinde yazanı okuyabiliyorum: Pingree. Nerede olduğumu birdenbire anlıyorum. İşte Value kasabı ve New Yorker Giyim. Onları görmekten o kadar mutlu oluyorum ki her ikisinin de yanmış olduğunu fark edemiyorum. Bırakıyorum tankların peşini ve bisikletimi yan taraftaki ağacın dibinde durduruyorum. Bisikletten inip karşıya bakıyorum. Üstünde zebra başı olan tabela yerli yerinde. Restoran yanmıyor. İşte tam da o anda Zebra Salonu'na yaklaşan kişi görüş alanıma giriyor. Otuz adım kadar öteden elinde bir şişe taşıdığını fark ediyorum. Şişenin ağzından sarkan paçavrayı tutuşturuyor ve çok da kötü olmayan bir atışla Molotof kokteylini Zebra Salonu'nun ön camına fırlatıyor. Ve restoranı alevler sararken kundakçı şehvet dolu bir sesle bağırıyor:

"*Opa*, orospu çocuğu!"

Adamı sadece arkadan gördüm. Hava hâlâ tam olarak aydınlanmış değildi. Yan binalardan dumanlar yükseliyordu. Yine de, yangının ışığında kundakçı kaçmadan önce arkadaşım Marius Wyxzewixard Challouehliczilczese Grimes'ın siyah beresini tanımıştım.

Yunanlı garsonların o ünlü bağırışı, "*Opa!*"yı babam da içeriden duymuştu ve o daha ne olduğunu anlayamadan ortalık cehenneme dönüvermişti. Masalar alevlere teslim olurken Milton yangın söndürücü için tezgâhın altına koştu. Tekrar göründüğünde hortumun ucunu parmaklarının arasında limon dilimi gibi sıkarak alevlerin üzerine tuttu ...

... ve birkaç saniye sonra aniden durdu. Şimdi babamın yüzünde tanıdık bir ifadenin belirdiğini görüyorum, yemek masasında otururken sıklıkla yüzünde beliren o tanıdık ifade, işinden başka bir şey düşünemeyen adamların yüzündeki o tanıdık ifade. Başarının anahtarı yeni durumlara uyum sağlamakta yatar. Ve bundan daha yeni ne olabilirdi? Alevler duvarlara tırmanıyordu, Jimmy Dorsey'in fotoğrafı kıvrılıp bükülmeye başlamıştı. Babam kendine bir mantık silsilesi içinde bazı sorular soruyordu. Mesela: Bu mahallede nasıl olur da restoran işletmeye devam edebilirim? Ve: Zaten düşük olan emlak rayicinin yarın daha iyi olacağını mı umut ediyorsun? Her şeyden önemlisi: Bu onun suçu değildi ki. İsyanı o mu başlatmıştı? Molotof kokteylini o mu fırlatmıştı? Tıpkı Tessie'nin evde yaptığı gibi o da kasanın altındaki çekmeceyi karıştırmaya başladı; içinde üç ayrı şirketin üç ayrı sigorta poliçesi olan kabarık zarfı arıyordu. Onları gördü, yangın teminatlarını okudu ve rakamları kafadan topladı. 500.000 dolar onun gözlerini başka her şeye karşı kör edivermişti. Yarım milyon dolar. Milton vahşi bakışlarını içeride gezdirdi. Spesiyalitelerin yazılı olduğu levha alev alevdi. Zebra derisi kaplı bar tabureleri birer meşaleye dönmüştü. Ve babam çılgınlar gibi arka taraftaki Oldsmobile'ına koştu...

Beni gördüğü yere.

"Callie, senin bu Tanrının belası yerde ne işin var?"

"Sana yardıma geldim."

"Sen delirdin mi?" diye bağırdı. Ama sesindeki öfkeye rağmen dizlerinin üzerine çökmüş bana sarılıyordu. Kollarımı boynuna doladım.

"Restoran yanıyor babacığım."

"Biliyorum tatlım."

Ağlamaya başladım.

Beni kucağında arabaya taşırken, "Her şey yoluna girecek, merak etme," dedi. "Haydi, şimdi evimize gidelim. Bitti artık."

Peki, bu bir isyan mıydı, bir gerilla hareketi mi? İzninizle bu soruya başka sorularla cevap vereceğim. İsyanın sonunda her tarafta gizlenmiş silahlar bulundu mu, bulunamadı mı? Ve bu silahlar AK-47 ve makineli tüfekler miydi, değil miydi? Ve neden General Throckmorton tanklarını isyandan kilometrelerce ötedeki Doğu Yakası'na yerleştirmişti? Organize olmayan bir grup *sniper*'ın hakkından gelmek için siz olsanız böyle bir yöntemi mi kullanırdınız? Bu, savaşta bir ön cephe oluşturma hareketi miydi? Neye isterseniz ona inanın. Ben yedi yaşındaydım ve bir tankı takip ederek bir savaşın içine girip göreceğimi görmüştüm. Daha sonra televizyonlarımızı açtığımızda olayların televizyoncular tarafından filme alınmamış olduğunu gördük. Ne de olsa bu, onlara göre sadece bir isyandı.

Ertesi sabah duman azalınca şehrin bayrağı tekrar belirdi semada. Üzerindeki sembolü hatırlar mısınız? Küllerinden doğan bir feniks. Ve altındaki yazı? *Speramus meliora; resurget cineribus*. "İyi şeyler umut ederiz ki onlar küllerinden yükselecek."

MIDDLESEX

Söylemesi utanç verici ama gerçek; isyanlar bizim başımıza gelebilecek en iyi şey olmuştu. Bir gecede umutsuzca orta sınıfa tutunmaya çalışan bir aileden daha yukarılara, en azından üst-orta sınıfa dâhil olma hayalleri kurabilen bir aileye dönüşmüştük. Sigortadan gelen para tam da Milton'un hesabına uygun olmamıştı. Şirketlerden ikisi çifte tazminat olamayacağı gerekçesiyle paranın tamamı yerine dörtte birini ödemişti. Yine de hepsi bir araya geldiğinde tutar Zebra Salonu'nun gerçek değerini kat kat aşmış ve bu para, aileme bizim geleceğimizle ilgili değişiklikleri yapabilme olanağını sağlamıştı.

Bütün çocukluk anılarım içinde evimizin dışından gelen korna sesini duyup da pencereye gittiğimizde garaj yoluna konmuş uzay gemisini gördüğümüz o büyülü, o rüya gibi anla yarışabilecek olanı yoktur.

Nasıl da hiç gürültü yapmadan, sessizce gelebilmişti annemin steyşınının yanına. Farlar parladı. Arkasından kırmızı bir ışık seli yayılıyordu. Otuz saniye boyunca başka bir şey olmadı. Ama sonunda uzay *gemisinin* pencere camı yavaşça aşağı indi ve bir Marslının kafası yerine Milton'unki göründü. Sakalını kesmişti.

"Annenizi çağırın," dedi gülümseyerek. "Gezmeye gidiyoruz."

Henüz bir uzay gemisi değil, ama olmasına ramak kalmış: 1967 model Cadillac Fleetwood, Detroit'in ürettiği en intergalaktik araba. (Aya gitmeye sadece bir yıl var.) Uzay gibi simsiyah ve tıpkı onun içine yatıp uzanmış bir roket şeklinde. Uzun ön kısmı külah ucu gibi

sivriliyor ve oradan arkaya doğru esneyerek dünya güzeli, inanılmaz mükemmellikte bir biçim alıyor. Radyatör kapağı gümüş bir kafes, sanki bir yıldız süzgeçi. Pırıl pırıl kromajlı borular, arabanın yuvarlak yan taraflarındaki koni şeklinde sarı sinyallerden başlayıp geriye doğru elektrik donanımı gibi uzanarak en sonda jet tribünlerine benzer bir şekilde aracı rokete döndürerek sonlanıyor.

Cadillac'ın içi pofuduk halıyla kaplı, Ritz Oteli'nin barınınki kadar yumuşak. Kol koyacak yerlerinde küllükler ve çakmaklar var. Tamamen siyah deriden koltuklar keskin bir koku salıyor. İnsan kendini zengin birinin cüzdanına girmiş gibi hissediyor.

Hemen hareket etmedik. Öylece park etmiş halde durduk; hepimize yetecek yer vardı ve artık bizim olduğuna göre oturma odamızı unutup bütün gece burada kalabilirdik. Milton motoru çalıştırdı. Vitesi boşta tutarken bize harika marifetlerini gösterdi arabanın. Bir düğmeye basıp pencereleri indirdi kaldırdı. Bir başkasına basıp kapıları kilitledi. Ön koltuğu hareket ettirdi, önce öne sonra arkaya; koltuk o kadar eğildi ki babamın omuzlarına dökülmüş kepekleri bile net olarak görebildim. Araba hareket ettiğinde hepimiz bir parça sarhoş gibiydik. Seminole'den ayrıldık, komşu evleri geçtik, neredeyse şimdiden Indian Village'a veda etmiştik. Köşeye geldiğimizde Milton'un sinyal çubuğuna dokunmasıyla başlayan tiktaklar, nihai elvadımız için bir geri sayımdı aynı zamanda.

67 Fleetwood babamın ilk Cadillac'ıydı, sonra başkaları da gelecekti. İzleyen yedi yıl boyunca Milton hemen her yıl arabasını değiştirdi, işte bu yüzden hayatımı Cadillac'ların tasarım özelliklerine göre sınıflandırıp tarif etmem zor değil. Kuyruklar yok olduğunda dokuzdum; güçlü antenler geldiğinde on bir. Duygusal yaşantım da araba dizaynlarıyla paralellik gösterir. Altmışlarda Cadillac'lar kendine yeterli bir havada, fütüristik özelliklere büründüğünde ben de kendimden emin ve geleceğe güvenle bakan biriydim. Petrol sıkıntısı yaşanan yetmişlerde üretici talihsiz Seville'i getirip önümüze koyduğunda –sanki sadece bagajdan ibaretti– ben de kendimi şekilsiz hissediyordum. Bir yıl tutun hemen size arabamızın ne olduğunu söyleyeyim. 1970:

Coca-Cola rengi Eldorado. 1971: Kırmızı sedan Deville. 1972: Altın rengi Fleetwood, ön koltukların tepesinde annemin makyajını tazelediği, benim ilk boyanmalarımı yaptığım aynalar vardı. 1973: Uzun, siyah, kubbemsi tepeli, diğer arabaların cenaze geçiyor sanıp durduğu diğer Fleetwood. 1974: Kanarya sarısı, iki kapılı, beyaz vinil tepesinde bir de güneşliği olan, ten rengi deri koltuklu ve şu anda neredeyse otuzuna gelmesine karşın annemin hâlâ kullandığı "Florida Special".

Ama 1967'deki, uzay çağının Fleetwood'uydu. Gereken hıza ulaştığımızda Milton, "Tamam," dedi, "Şimdi şunun biraz daha keyfini çıkaralım." Torpidodaki bir düğmeyi çevirdi. Tıslamaya benzer bir ses duyuldu, tıpkı balon şişmesi gibi bir ses. Yavaşça, sihirli halı üzerinde yükselircesine biz de yukarı kalktık.

"İşte buna *hava sürüşü*, diyorlar. Yepyeni bir buluş. Rahat değil mi?"

"Bir çeşit hidrolik süspansiyon mu?" diye sordu Chapter Eleven.

"Sanırım."

"Belki de artık arabaya binince altıma minder koymam gerekmez," dedi Tessie.

Bundan sonra sustuk. Doğuya gidiyorduk, Detroit'ten çıkmış uçuyorduk.

Bu noktada ilerleme hareketimizin ikinci bölümüne geçiyorum. İsyanların hemen ardından pek çok beyaz Detroit'li gibi annemle babam da banliyöde ev bakmaya başlamıştı. Banliyöde hedefledikleri bölgeyse harikulade çekici, göl manzaralı Grosse Pointe'ti.

Bu, onların umduğundan daha zor bir durumdu. Cadillac'la Grosse Pointe'in beş yerleşimini de dolaştılar (Park, Şehir, Çiftlikler, Orman, Kıyı) ve her tarafa konulmuş satılık levhalarını gördüler. Ama emlak bürolarının önünde durup başvuru formlarını doldurduktan sonra birden her talip oldukları evin satıldığını ya da fiyatının ikiye katlandığını gördüler.

İki aylık bir aramadan sonra Milton son emlakçısıyla, Great Lakes bürosundan Bayan Jane Marsh'la beraber. Elinde kalan sadece bu hanım ve onun hakkındaki kuşkularıydı.

Bir eylül öğleden sonra Milton'a park yerini tarif ederken Bayan Marsh, "Bu ev bir parça egzantriktir," dedi. "Dolayısıyla alıcının da bir parça açık görüşlü olması gerekiyor." Giriş kapısını açıyor, içeri giriyorlar. "Soylu bir geçmişi var yapının. Mimarı Hudson Clark." Takdir edilmek üzere biraz bekliyor. "Prairie ekolünden."

Milton kuşkuyla başını sallıyor. Başını çevirip etrafı gözden geçiriyor. Geçen gün Bayan Marsh'ın ona büroda gösterdiği resme fazla dikkatli bakmamıştı. Ev çok kübik görünüyordu. Çok modern.

"Karımın böyle bir şeyden fazla hoşlanacağını sanmıyorum Bayan Marsh."

"Korkarım ki şu anda size önerebileceğim daha geleneksel tarzda bir ev yok."

Babamı beyaz bir koridordan aşağı inen tırabzansız bir merdivene yönlendiriyor. Ve şimdi batık gemiye benzeyen salona inerlerken Bayan Marsh da başını endişeyle iki yana sallıyor. Yüzünde üst çenesinin pembe dişetlerini ortaya çıkaran bir gülümsemeyle –tavşanlara benziyor– Milton'u inceliyor; saçlarını, ayakkabılarını, elbisesini... Elindeki başvuru formunu tekrar gözden geçiriyor.

"Stephanides... Ne çeşit bir isim bu?"

"Yunan ismi."

"Yunan ismi demek, ne ilginç."

Forma bir not eklerken dişetleri daha da ortaya çıkıyor. Kısaca bilgi veriyor salon *hakkında. "Batık salon. Yemek* bölümü limonluğa açılıyor. Ve gördüğünüz gibi bolca kullanılmış pencereler evi aydınlık yapıyor."

"Biraz fazla pencere var gerçekten de Bayan Marsh." Milton cama yaklaşıp arka bahçeye bakıyor. Bir adım arkasındaki Bayan Marsh da ona.

"Ne iş yaptığınızı öğrenebilir miyim Bay Stephanides?"

"Restorancılık."

Forma atılan bir çizik daha. "Size çevredeki kiliseler hakkında bilgi vereyim. Siz hangisine bağlısınız?"

"Benim böyle şeylerle ilgim yok. Karım çocukları Yunan Kilisesi'ne götürür."

"O da mı Yunanistanlı?"

"Detroit'li. İkimiz de Doğu Yakası'ndanız."

"Çocuklarınız için de oda gerekiyor tabii."

"Evet, hanımefendi, ayrıca annem ve babam da bizimle yaşıyor."

"Anlıyorum." Bayan Marsh aldığı notları ciddiyetle değerlendirirken pembe dişetleri ortadan kayboluyor. *Şimdi bir bakalım. Akdenizli. Bir puan. Tercih edilen meslek listesinde yok. Bir puan. Din? Yunan Kilisesi. Katoliktiler galiba. Bir puan daha. Anne babayla birlikte yaşanıyor, iki de çocuk var. Eder iki puan. Toplam? Beş. Hayır bu yetersiz, olmayacak, beş yetmez.*

Bayan Marsh'ın aritmetik çalışmasının anlamı şuydu: O günlerde emlakçılar alıcıları puan sistemiyle değerlendirirdi. (Yaşadıkları yerin cehenneme döndüğünü düşünen tek kişi Milton değildi, alıcı boldu.) Hiç kimse bundan açıkça söz etmezdi. Satıcılar kültürel standartlardan dem vurur, malın "gerçek alıcı"ya satılmasının ne kadar önemli olduğunu söylerdi. Puan sistemi bölgeye akın eden beyazlarla daha da önem kazanmıştı. Detroit'te olanların burada da yaşanmasını herhalde hiç kimse arzu etmezdi.

Bayan Marsh formdaki Stephanides kelimesinin yanına beş yazıp, rakamı halka içine alıyor. Bunu yaparken içinde bir çeşit pişmanlık hissi duymuyor da değil. Puan sistemi onun icadı değil. Babasının kasaplık yaptığı Wichita'dan Grosse Pointe'e gelmesinden çok önceki bir tarihe uzanıyor puan sisteminin geçmişi. Ama yapabileceği bir şey yok. Evet, Bayan Marsh gerçekten de üzgün. *Felaket. Şu eve bir bakın. Bir İtalyan ya da Yunanlının dışında burayı kim satın alır? Burayı satmayı asla başaramayacağım. Asla.*

Müşterisi pencerenin önünde durmuş dışarı bakıyor.

"Sizin daha geleneksel bir evi tercih etmenizi anlıyorum Bay Stephanides. Arada öyleleri de çıkıyor. Biraz sabırlı olmalısınız. Bizde telefonunuz var. İlk fırsatta sizi arayacağım."

Milton bu sözleri duymuyor. Manzaraya dalmış. Evin üstünde bir güneşlenme terası, arkada geniş bir bahçe var. Daha arkada da iki küçük bina görünüyor.

"Bana şu Hudson Clark'tan biraz daha söz eder misiniz?"

"Clark? Dürüst olmam gerekirse o kadar da ünlü bir isim değil."

"Prairie Ekolü'nden değil mi?"

"Sanırım demek istediğinizi anladım, yalnız şunu da itiraf etmeliyim Clark, Frank Lloyd Wright ile kıyaslanamaz."

"Şu gerideki binalar nedir?"

"Ben onlara bina bile diyemiyeceğim Bay Stephanides. Bu biraz abartılı olur. Biri banyoevi. Korkarım harap durumda. Çalıştığını sanmıyorum. Diğeri de konukevi. O da bayağı bir tamirat ister."

"Banyoevi, çok ilginç." Milton geri dönüyor. Yeniden inceliyor etrafı. Taş devrinden kalmış görüntüde duvarlar, Klimt esintisiyle yapılmış fayanslar, açık odalar. Her şey geometrik, modern. Tavandaki aralıklardan gün ışığı demetler halinde içeri giriyor. "Şimdi burayı daha iyi değerlendirebiliyorum," diyor Milton. "Bana ofiste gösterdiğiniz resimden çok daha fazlasını görebiliyorum."

"Gerçekten de Bay Stephanides, sizin gibi çocukları olan bir aile için pek de..."

O cümlesini bitiremeden Milton teslim olur gibi kollarını havaya kaldırıyor. "Daha fazlasını göstermenize gerek yok. Harap binaları... falan filan... Burayı satın alıyorum."

Bir sessizlik. Bayan Marsh tavşanımsı dişetlerini yeniden ortaya çıkartıyor. "Harika Bay Stephanides," diyor. Sesinde bu harikalıktan eser yok. "Tabii bu satış kredi onaylanınca..."

Şimdi gülümseme sırası babamda. Dile getirilmese de puan sistemini herkes gibi o da biliyor. Harry Karras geçen yıl burada bir ev almak için çok uğraşmış ama başaramamıştı. Pete Savidis'in başına da aynısı gelmişti. Ama hiç kimse Milton'a nerede yaşayacağını söyleyemezdi. Hele de Bayan Marsh ve bir avuç emlakçı.

"Bunu kafanıza takmayın," diye cevap verdi. Anın tadını çıkarıyordu, "Nakit ödeyeceğim."

Babam puan sistemi engelini aşıp bize Grosse Pointe'te bir ev satın almayı başarmıştı. Hayatında ilk defa peşin ödeme yapmıştı. Ama ya diğer engeller? Emlakçılar ona en kötü evleri göstermişti, en istenmeyenleri, Detroit'e yakın olanları... Ana engelin dışındakileri görmemiş, görememişti ve tabii bir de annemin fikrini almayışı vardı. Her neyse, bütün bunların çözümü yoktu artık, ev bizimdi.

Taşınma gününde iki arabayla hareket ettik. Gözyaşları içindeki Tessie steyşınına Lefty ve Desdemona'yı aldı. Milton da Chapter Eleven ve beni yeni arabası Fleetwood'a. Jefferson boyunca ilerlerken isyanın izleri hâlâ canlıydı, tıpkı benim kuşku dolu sorularım gibi. "Boston Çay Partisi'ne ne dersin?" dedim arka koltuktan. "Koloniciler bütün çayı çalıp limanda denize döktüler. Bu da bir isyandı."

"Aynı şey değil," diye cevap verdi babam. "Size o Tanrının cezası okulda neler öğretiyorlar? Boston Çay Partisi'nde Amerikalılar onları ezen bir başka ülkeye kafa tutuyordu."

"Ama başka bir ülke değildi babacığım. Aynı ülkeydi. O zamanlar Amerika Birleşik Devletleri diye bir şey yoktu."

"Sana bir şey soracağım. Çay limana dökülürken Kral George neredeydi? Boston'da mı? Hayır. O sırada dünyanın öte yanında, İngiltere'deydi ve oturmuş gevrek yiyordu."

Eşsiz Cadillac ileri hamle etti ve babamı, kardeşimi ve beni savaş yıkımı içindeki şehrin dışına çıkardı. Detroit'le Grosse Pointe'i birbirinden ayıran şato hendeklerini andıran daracık bir kanalın üzerinden geçtik. Ve sonra yeniliklere henüz tam da hazır olmadan Middlesex Bulvarı'ndaki evimize geldik.

İlk dikkatimi çeken ağaçlar oldu. Evin iki yanında yükselen tüylü mamutlara benzer iki dev salkımsöğüt vardı. Dalları, araba yıkama fıskiyelerinden dökülen sular gibi aşağı sarkarak yolun üstünü kapamıştı. Daha tepede de güneş. Söğüt yapraklarının arasından süzülüp yeşillerini göz kamaştırıcı bir tona çevirmiş. Sanki semtin serin

loşluğunda yanıp sönen bir deniz feneri. Bu izlenimim yeni evimizin önünde durduğumuzda daha da arttı.

Middlesex... Acaba yeryüzünde bu kadar garip bir evde yaşamış kimse var mıdır? Bir bilim-kurgu harikası. Hem modern, hem de demode. Realiteden çok teoride iyi olan komünizme benzeyen bir ev. Kızılağaç çerçevelere yerleştirilmiş sekizgen taş bloklardan yapılmış duvarları solgun bir sarılıkta. Ön tarafı boydan boya cam. Hudson Clark (Milton'un kimse ilgilenmemesine rağmen yıllarca dilinden düşürmeyeceği isim), Middlesex'i çevresindeki doğallıkla uyumlu bir biçimde tasarlamıştı. Bu durumda bu çevresel dış faktörler iki dev söğütle ön tarafta büyümekte olan dut ağacı oluyordu. Nerede olduğunu (tutucu bir semt) ve ağaçların diğer tarafında kimlerin olduğunu (Turnbull ve Pickett'ler) aklına bile getirmeyen Clark, Frank Lloyd Wright'ın prensiplerini izleyerek Viktorya stili mimaridaki yükseltiyi ortadan kaldırıp, onun yerine, içine bir parça da Japon ruhu ekleyerek, duvarların içinde de hissedilen bir Ortabatı tarzı yataylık yerleştirmişti. Middlesex, pratikte uygulanırlığı tartışmalı bir teoriye dayanarak inşa edilmişti. Mesela: Hudson Clark kapıların gereksizliğine inanıyordu. Bir yandan öte yana kayan, açılıp kapanan bu nesneler gereksizdi ona göre ve bizim evde, Middlesex'te bu nedenle kapı yoktu. Bunun yerine bodrumdaki pnömatik pompayla çalışan, sisal bitkisinin dev yapraklarından yapılmış akordeona benzer bir takım engeller vardı. Geleneksel basamak anlayışıyla yapılmış merdivenler de mimara göre miyadını doldurmuştu, artık onlara ihtiyaç kalmamıştı. Basamaklar evrene teolojik bir anlayışla yaklaşmanın ürünüydü, birbirine dayalı oluşumlar; oysa şimdi herkes hiçbir şeyin birbirine dayalı olmadan boşlukta asılı olduğunu biliyordu. Bizim basamaklar da bu modern teoriye uygundu. Azimli bir tırmanıcı ikinci kata çıkarken yolda başka başka noktalara da ulaşabiliyordu. Sözgelimi tepeye asılmış bir sahanlık. Merdivenin yan taraflarında gözetleme deliklerine benzeyen, bir yığın rafla hareketlendirilmiş boşluk vardı. Tırmandıkça üst katta yürüyenlerin bacaklarını görebilir, ya da alt kattakileri gizlice seyredebilirdiniz.

Tessie, "Dolaplar nerede?" diye sordu.

"Dolaplar mı?"

"Evet, mutfak millerce ötede, bir şeyler atıştırmak için evi boydan boya kat etmek gerek."

"Biraz hareket etmiş oluruz."

"Peki, bu camlara uygun perdeleri nereden bulacağım? Bu büyüklükte perde yok ki. Herkes içeriyi görecek."

"Şöyle de diyebiliriz, biz de dışarıda olan her şeyi görebiliriz."

O sırada evin öte yanından yükselen bir ses:

"*Mana!*"

Desdemona duvardaki düğmelerden birine dokunmuştu. Koşarak yanına gittiğimizde, "Bu da ne biçim bir kapı?" diye bağırıyordu. "Kendi kendine hareket ediyor."

"Çok hoş," dedi Chapter Eleven. "Hey Cal, haydi deneyelim. Başını kapı aralığına koy. Evet, tam öyle."

"Kapılarla dalga geçmeyin çocuklar."

"Sadece basıncını anlamak istiyorum."

"Of!"

"Ben sana ne demiştim kuş beyinli? Şimdi kardeşini derhal oradan çıkar."

"Düğme çalışmıyor."

"Çalışmıyor da ne demek?"

"Harika Milt. Dolap yok ve şimdi Callie'yi kapıdan kurtarmak için itfaiyeyi çağırmamız gerekiyor."

"*Mana!*"

"Nefes alabiliyor musun tatlım?"

"Evet, ama canım yanıyor."

"Carlsbad Mağaraları'ndaki adam gibi," dedi Chapter Eleven. "O da sıkıştı kaldı ve kırk gün boyunca ölene kadar onu sıkıştığı yerde beslediler."

"Kımıldanıp durma Callie. Başaracaksın."

"Kıpırdanmıyorum."

"Callie'nin donunu gördüm. Callie'nin donunu gördüm."

"Çeneni kapa."

"Tessie, Callie'nin bacağını tut. Üçte çekeceğiz. Tamam mı? Haydi, bir iki üç."

Farklı tatminsizliklerimize rağmen evimize yerleştik. Pnömatik kapı kazasından sonra Desdemona modern donanımlı (aslında evin yaşı en az onunki kadardı) yapının onun yaşayabileceği en son yer olduğu kararına vardı. Ellerinde kalanlarla –pirinç sehpa, ipekböceği kutusu, Patrik Athenagoras'ın resmi– arka taraftaki konukevine taşındılar; ama büyükannem tavandaki gün ışığını içeri veren açıklıklara da, tuvaletteki pedallı rezervuara da asla alışamadı ve tabii duvardaki konuşan kutulara da. (Middlesex'teki her odada bir diyafon vardı. Oralara yerleştirildikleri 1940'lı yıllarda –evin inşa edildiği 1909'dan yaklaşık otuz yıl sonra– sistem herhalde çalışıyordu. Ama 1967'de mutfağa ayarlamanıza rağmen sesiniz yatak odasından duyulurdu. Sesler son derecede bozulmuş olarak çıkardı, ne söylendiğini anlamak için olağanüstü bir dikkatle dinlemeniz gerekirdi. Yeni konuşmaya başlayan bir çocuğun çıkardığı sesleri çözümlemeye çalışmakla denk zorlu bir uğraş.)

Chapter Eleven'ın ilk işi bodrumdaki pnömatik sistemi saatlerce karıştırarak bir ping-pong topunu elektrik süpürgesi gibi çalışan emici kanallara göndermek oldu. Tessie dolapsızlıktan yakınmayı asla bırakmadıysa da içindeki gizli klostrofobinin de yardımıyla geniş camlara alışıp sevdi.

Onları Lefty temizliyordu. Her zamanki gibi bir işe yaradığını gösterebilmek için evin modern yüzeylerini parlatma görevini hemen üstlenmişti, Sisifos efsanesini diri tutan bir gayretle her gün, hatta her an, tıpkı Eski Yunanca metinlerin çevirisine gösterdiği özen ve ciddiyetle o dev pencereleri, limonluğun buğulu yüzeylerini, yana toplanan kapıları, tavandaki camları temizledi durdu. O yeni evimizi Windex'lerken* Chapter Eleven'la ben de keşif gezileri yapıyorduk. Caddeye bakan açık sarı kübik bölümde birbirine açı-

* Bir çeşit deterjan markası. *(ç.n.)*

lan iki oda vardı. Onun arkasındaki avluda da, yanı başında sudaki yansımasını görmek istercesine incecik dallarını üzerine sarkıtmış bir kızılcığın bulunduğu bir havuz; ne yazık içinde su yoktu. Avlunun batı yanı boyunca mutfaktan başlayarak şu futbol takımlarının sahaya çıktığı tüpleri hatırlatan yarı saydam bir tünel uzanıyordu. Bu tünel, tepesi hafifçe kubbeli –bir çeşit iglo gibi– çevresinde üstü kapatılmış verandamsı bir bölüm olan küçük yapıda sonlanıyordu. İçerde bir havuz vardı, yıkanılan bir havuz (burası önemli çünkü bu havuzun hayatımda önemli bir yeri oldu). Bu banyoevinin arkasında zemini siyah taşlarla kaplı yine üstü kapalı bir başka avlu daha vardı. Doğu taraftaysa tüneli dengelemek için ince kahverengi demir parmaklıklı bir portiko. Portiko, hiç kimsenin kalmadığı konukevine gidiyordu. Desdemona, kısa bir süre kocasıyla sonra da kendi kendine burada yaşayacaktı.

Evin bir çocuk için çok daha ilginç olan başka bölümleri de vardı. Küçük ayakların dolaşabileceği geniş pencere pervazları, raflar ve daha neler neler... Chapter Eleven'la binanın her yanına tırmandık. Lefty camları siliyor ve hemen ardından biz gelip parmak izlerimizi temiz camlara çıkarıyorduk. Bunu gören, başka bir hayatta profesör olabilecekken şimdikinde elinde kovası ve beziyle sadece cam temizleyiciliği yapabilen uzun boylu, dilsiz büyükbabamız hemen geliyor ve gülümseyerek kirli camları tekrar temizliyordu.

Bana tek kelime söylememiş olmasına rağmen Şarlo'yu andıran *papu*mu seviyordum. Onun konuşamaması sanki onu benim gözümde daha değerli kılıyordu. Şık giysileri, parlak ayakkabıları, arkaya taranmış saçlarının parlaklığı... Yine de şakacıydı, güler yüzlüydü. Beni alıp arabayla dışarı çıkardığında direksiyonda gözlerini kapatıp kısa bir süre hareketsiz kalırdı. Araba gitmeye devam ederken ben ayaklarımı yere vurup saçlarımı yolarak çığlıklar atardım. Sonra Lefty gözlerini açar ve direksiyonu eline alıp tekrar yola devam ederdi, bela savuşturulurdu.

Birbirimizle konuşmaya ihtiyacımız yoktu. Konuşmadan da anlaşabiliyorduk. Ama sonra korkunç bir şey oldu.

Middlesex'e taşınmamızdan birkaç hafta sonra. Lefty beni yeni mahallemizde gezmeye çıkarmış. Planımız göle gitmek. El ele yeni evimizin çimenlik bahçesini geçiyoruz. Tam omuzlarımın hizasında, pantolon cebindeki bozukluklar şıngırdıyor. Parmaklarımı Lefty'nin bir sirkte maymun yedi, diye anlattığı tırnaksız başparmağına dolamışım.

Şimdi kaldırıma ulaşıyoruz. Grosse Pointe'teki kaldırımları yapan usta, çimentoya adını yazmayı ihmal etmemiş: J. P. Steiger. Kaldırımdaki bir çatlakta karıncalar savaşıyor. Şimdi kaldırımla yol arasındaki çimenliğin üzerindeyiz. Ve şimdi de araba parkı için ayrılmış girintide.

Ben bir adım atıyorum. Lefty atmıyor. Bunun yerine yavaşça yere uzanıyor. Hâlâ elini tutarken sakarlığına gülüyorum. Lefty de gülüyor. Ama bana bakmıyor. Bakışları göğe takılmış. Birden yaşımdan beklenmedik bir şekilde onun neler gördüğünü ben de görüyorum. Onun gözlerinin ötesindeki korkuyu, şaşkınlığı ve daha da ilginci birlikte yaptığımız bu gezilerdeki yetişkin endişesinin artışını görüyorum. Güneş gözlerinin içinde. Gözbebekleri kasılıyor. Girintideyiz, tozun ve dökülmüş yaprakların arasında. Beş saniye. On saniye. Lefty için azalan gücünü algılamak, benim içinse kendi artan gücümü kavramak için yeterli bir süre.

Kimsenin bilmediği şey: Lefty geçen hafta hafif bir felç daha geçirmişti. Konuşamamasına bir de hareket yeteneğindeki karmaşa eklenmişti. Eşyaların yerlerini tam olarak algılayamıyordu, sanki her şey oyun oynar gibi kımıldayıp yer değiştiriyordu artık. Aniden önüne çıkan sandalyeler, düşmemek için son anda toparlanışı. Tavlanın zarları gözünün önünde kayıp duruyordu ve Lefty bunları hiç kimseye söylememişti.

Artık araba kullanma konusunda kendine güveni kalmadığından bunun yerine beni yürüyüşe çıkarıyordu. (İşte o dönemeçe bu vesileyle gelmiştik, onun uyanamadığı ve zamanda geri dönüşünün başladığı o dönemeçe.) Middlesex Bulvarı'nda sessiz bir yabancı, yaşlı adam ve onun sıska torunu; iki kişiye yetecek kadar konuşabilen, geveze mi

geveze, eski bir klarnetçi olan babasının doğuştan sirküler nefes alma tekniğini biliyor, diye dalga geçtiği bir küçük kız. Grosse Pointe'e alışıyordum; şifon eşarplı kibar annelere ve arka taraftaki koyu yeşil servilerin kuşattığı, Yahudi bir ailenin yaşadığı eve de (onlar da nakit parayla satın almışlardı binayı). Büyükbabamsa daha korkutucu bir gerçeğe alışıyordu. Elimi tutarak dengesini sağlamaya çalışırken, ağaçlar, çalılıklar gözünün önünde dans eder gibi bir o yana bir bu yana gidiyordu ve Lefty bilinç kaybının biyolojik bir kaza olduğu gerçeğiyle yüzleşiyordu. Pek de dindar olmadığı halde şimdi her zaman ruha inanmış olduğunu ve ruhun ölümden sonra da varlığını sürdürdüğüne bir şekilde inandığını düşünüyordu. Ama beyni giderek daha az çalışırken soğukkanlılıkla şu son noktaya vardı: Gençlik günlerinin neşeli umutlarına zıt olarak katı gerçek ortadaydı; beyin de diğer organlardan farksızdı ve o olmayınca başka hiçbir şey olamazdı.

Yedi yaşında bir çocuğun büyükbabasıyla yapabileceği yürüyüşler sayılıdır. Bloktaki yeni çocuk olarak arkadaş edinmek istiyordum. Tepedeki terastan arada bir arka taraftaki evde yaşayan kız çocuğunu görüyordum. Akşamları küçük balkonuna çıkıp askılı saksılardaki çiçeklerin yapraklarını yolardı. Daima yanımda yukarı getirdiğim müzik kutusundan çıkan nağmelere uyarmış gibi hareket ederdi vücudu. Uzun, açık saman sarısı saçları vardı ve ben onu gündüzleri göremediğim için onun Albino olduğunu sanıyordum.

Ama yanılıyordum: İşte öğleden sonra güneşinin altında dışarıdaydı; bizim bahçeye düşen topunu almaya çalışıyordu. Adı Clementine Stark'tı. Albino değildi, ama teni çok solgun ve hassastı ve bir yığın şeye (ot, toz...) alerjisi vardı. Babası yakın gelecekte kalp krizi geçirmek üzereydi ve bir şey daha: Onunla ilgili anılarım şu anda çok, çok farklı. Hüzünlü kız imajı sadece o birkaç gün için geçerli. Otların arasında çıplak bacak duruyor. Daha şimdiden cildi ıslak topun etrafına yapışmış çimlere karşı reaksiyon göstermeye başlamış. O sırada topun ıslaklığını açıklayan yeni bir unsur ekleniyor görüntüye, iri bir Labrador.

Clementine Stark'ın deniz mavisi halıyla kaplı odasında kraliyet ailelerinkine benzeyen bir yatağı vardı. Bir de zehirliye benzeyen böcek koleksiyonu. Benden bir yaş büyüktü, daha çok şey biliyordu, Polonya'daki Krakow'a gitmişti. Alerjileri yüzünden genellikle ev dışına çıkmıyordu. Bu yüzden zamanımızı genellikle içeride geçirirdik ve bu arada Clementine bana öpüşmeyi öğretti.

Doktor Luce'a hayatımı anlatırken Clementine Stark'tan söz ettiğimde her şeyden daha çok onunla ilgilendi. Luce, günahkâr büyükannemle büyükbabama da, ipekböceği kutularına da, serenatlar yapan klarnetlere de fazlaca aldırmıyordu. Belli bir yere kadar bunu anlayabiliyorum, hatta ona katılıyorum da.

Clementine Stark beni evlerine davet etti. Middlesex'le kıyaslanamayacak bir ev; tamamen ortaçağdan kalma bir görüntüsü var; gri taşlardan yapılmış bir kale, kraliyet armasına *benzer lavanta* rengi bir flamanın dalgalandığı kulesi dışında oldukça sevimsiz. İçeride duvarlarda asılı halılar, eski zamanlardan kalma bir Fransız şövalye zırhı ve siyah jimnastik kıyafeti içinde Clementine'in zayıf annesi. Bacak egzersizi yapıyor.

"Bu Callie," diyor Clementine. "Benimle oynamaya geldi."

Eğildim. Bir çeşit saygı gösterisi. (Ne de olsa yüksek sosyeteye ilk defa tanıtılıyordum.) Ama Clementine'in annesi şöyle bir başını çevirmenin dışında bir hareket yapmadı.

"Yeni taşındık," dedim. "Sizinkinin arkasındaki evde oturuyoruz."

Yüzünü buruşturdu. Yanlış bir şey söyledim sandım (Grosse Pointe'teki ilk resmi hatam). Bayan Stark dedi ki, "Kızlar neden yukarı çıkıp oynamıyorsunuz?"

Dediğini yaptık. Clementine'in odasında sallanan atı vardı. Takip eden üç dakika boyunca tek kelime söylemeden sallandı. Sonra aşağı indi. "Bir kaplumbağam vardı, ama kaçtı," dedi.

"Öyle mi?"

"Annem dışarı çıkmayı başarabildiyse yaşayabileceğini söyledi."

"Bence ölmüştür," diyerek fikrimi söyledim.

Clementine bunu cesurca kabullendi. Yanıma gelip kolunu koluma doladı. "Bak, kolumdaki çiller Büyük Ayı'ya benziyor." Boy

aynasının önünde yan yana durmuş suratımızı eğip büküyorduk. Clementine'in gözlerinin kenarları kızarmıştı. Esnedi. Avucunun içiyle burnunu ovuşturdu. Ve sonra sordu, "Öpüşme çalışalım mı?"

Ne cevap vereceğimi bilemiyordum. Öpüşmeyi zaten biliyordum, biliyordum öyle değil mi? Benim beynimde bu sorular uçuşurken Clementine dersine başlamakta kararlıydı. Yüzünü bana çevirdi. Ciddi bir ifadeyle kollarını boynuma doladı.

Diğer detaylara boş vererek sizden Clementine'in gittikçe benimkine yaklaşan beyaz suratını, uykulu gözlerinin kapanışını, ilaç tadındaki dudaklarının büzülüşünü hayal etmenizi istiyorum ve diğer bütün seslerin –elbiselerimizin birbirine sürtünüşü, aşağıda annenin bir inip bir kalkan bacakları, dışarıda, gökyüzüne ünlem işareti çizen bir uçak– kayboluşunu. Clementine'in konusunda uzman sekiz yaşındaki dudakları benimkilerle buluşunca her şey sesini yitirdi.

Bu sessizliğin derinliğinde bir yerde kalbim atıyordu.

Tam olarak gümbürdeyerek değil. Çok hızlı bile sayılmaz. Ama bir çeşit sıçrama gibi, çamurdan zıplayan bir kurbağanın hareketine benzer bir vuruş. Kalbim, o amfibik yaratık, o anda iki duygunun arasında çarpıyordu; birincisi heyecan, ikincisi korku. Dikkatimi toplamaya çalıştım. Kendimi de... Clementine benden çok ötedeydi. Başını öne arkaya filmlerdeki aktrisler gibi oynatıyordu. Ben de onun gibi yapmaya başladım, ama o ağzının kenarından, "Sen erkeksin," diye mırıldandı. Ve durdum. Kollarım iki yanımda kazık gibi dikiliyordum. Sonunda Clementine öpüşmeyi sonlandırdı. Bir an için boş bir bakış attı, sonra, "İlk defa için hiç de fena değilsin," dedi.

"Anne," diye bağırarak içeri girdim. "Bir ar-ka-daş buldum." Tessie'ye Clementine'i, duvarlardaki halıları, jimnastik yapan güzel annesini, öpüşme dersi dışında her şeyi hızla anlattım. Başından itibaren Clementine Stark'a karşı hislerimde uygun olmayan bir şey olduğunu, bunu anneme söylememem, asla dile getirmemem gerektiğinin farkındaydım. Bunu seksle bağdaştırmıyordum. Zaten seks diye bir şey olduğunu da henüz bilmiyordum. "Onu buraya davet edebilir miyim?"

"Tabii," dedi Tessie. Yeni mahallemizdeki yalnızlığımın sona ermesi onu rahatlatmıştı.

"Bizimki gibi bir ev görmediğine iddiaya girerim."

Ve şimdi bir ya da iki hafta sonraki soğuk, gri bir ekim günündeyiz. Sarı bir evin arkasından iki kız çocuğu dışarı çıkıyor, geyşacılık oynuyorlar. Saçlarımızı topuz yapıp, arasına Japonlar gibi çubuklar sokmuşuz. Ayaklarımızda sandallar, sırtımızda şallar, elimizde şemsiyeler... Avluyu geçip banyoevine doğru giderken sözlerinin birazını bildiğim *The Flower Drum* şarkısını söylüyorum. Kapının önündeyiz, basamakları çıkıp içeri giriyoruz. Köşedeki karaltıyı görmüyoruz. Su yeşilimsi bir mavilikte fıkırdıyor. İpek giysiler yere düşüyor. İki kıkırtılı flamingo; biri beyaz tenli, diğeri esmerce ayak parmaklarının ucuyla suyun sıcaklığını deniyor. "Çok sıcak." "Zaten öyle olması gerekiyor." "Önce sen." "Hayır sen." "Tamam." Ve sonra: İkimiz birden. Kızılçamların, ökaliptüslerin kokusu. Sandal ağacı kokan sabun. Clementine'in başına yapışmış saçları. Ayağı köpekbalığı kuyruğu gibi bir yukarı çıkıyor, bir suyun içinde kayboluyor. Güldük, yüzdük, annemin banyo malzemelerini ziyan ettik. Sudan yükselen buhar duvarları, tavanı ve köşedeki karanlık nesneyi kapatıyordu. Ayak tabanlarıma bakıp nerelerinin düşmüş olduğunu araştırırken (doktor taban-düşmesi demişti) Clementine'in bana doğru geldiğini görüyorum. Başı buharın içinde yükseliyor. Yine öpüşeceğiz sanıyorum, ama hayır, bacaklarını belime sarıyor. İsterik kahkahalar atarken eliyle ağzını kapatıyor. Gözlerini kocaman açmış, kulağıma, "Biraz rahatla," diyor. Maymun gibi bağırıp beni suyun içindeki bir ahşap bankın üzerine çekiyor. Bacaklarının arasına düşüyorum, üzerindeyim, batıyoruz... ve sonra dönüyoruz, daireler çiziyoruz, bir ben onun üstündeyim, bir o benim üstümde, sonra yine ben, kuşlar gibi çığlık çığlığayız. Her yanımız buharla kaplı, buhar bizi içine almış; çırpıntılı suda yansıyan ışıklı halkalar, biz birbirimizin üzerinde dönüp duruyoruz. Artık hangi el benim, hangisi onun bilmiyorum, bacaklarımız da birbirine karışmış. Öpüşmüyoruz. Bu oyun daha az ciddi, daha eğlenceli, daha özgürce; birbirimize sıkıca yapışmışız, kimse kimsenin uzaklaşmasına izin vermiyor; dizlerimiz

çarpışıyor, karınlarımız şaklıyor, kalçalarımız birbirinin üstünde kayıyor. Clementine'in vücudundan benimkine o zaman anlayamadığım ama ancak yıllar sonra net olarak yerine koyacağım sinyaller geliyor. Topaç gibi ne kadar döndük böyle? Hiç fikrim yok. Ama bir yerde yorulduk. Clementine altta, ben üstte sırada uzanmış dinleniyoruz. Gevşeyen ortodontik protezimi takmak için dizlerimin üzerinde doğruluyorum ve o sıcak suya rağmen buz gibi oluyorum. Odanın köşesinde büyükbabam oturuyor. Onu bir an görüyorum, yana doğru kaykılmış, gülüyor mu? Kızgın mı? Ve sonra aramıza yeniden buhar giriyor.

Ne konuşacak, ne de kımıldayacak haldeyim. Acaba ne kadar zamandır orada? Ne gördü? Clementine, "Su balesi yapıyorduk," diyor alçak sesle. Buhar yine kalkıyor aramızdan. Lefty kımıldamıyor. Clementine kadar solgun. Bir an onun benimle arabadaki oyunu oynadığını düşünüyorum, ama sonra onun bir daha asla böyle bir oyunu oynayamayacağını anlıyorum...

Az sonra evdeki bütün diyofonlar vızıldıyor. Ben mutfaktaki Tessie'ye sesleniyorum, o da salondaki Milton'a, o da konukevindeki Desdemona'ya. "Çabuk gel. *Papu*ya bir şey oldu." Ve birkaç çığlık daha, ambulansın yanıp sönen ışıkları ve annem Clementine'e artık eve gitmesi gerektiğini söylüyor.

O gece daha sonra: Middlesex'teki yeni evimizde iki odada ışık var. Birinde yaşlı bir kadın haç çıkarıp dua ediyor ve diğerinde yedi yaşında bir kız çocuğu, o da dua ediyor. Affedilmeyi diliyor Tanrı'dan. Bu durumdan tamamen kendimin sorumlu olduğundan emindim. Her şey benim yüzümden olmuştu... Lefty'nin gördükleri... Ve ben asla ve asla bir daha böyle bir şey yapmayacağıma söz veriyorum, yalvarıyorum: "*Ne olur papum ölmesin. Zaten kabahat Clementine'indi. Beni öyle yapmaya o zorladı.*"

(Ve şimdi de sıra Bay Stark'ın kalbinde. Çeperlerine kaz yağına benzer bir maddenin biriktiği damarlarından biri sonunda tıkanıverdi. Clementine'in babası duşta yere düşüyor. Alt katta bacak egzersizi yapan Bayan Stark bir şeyler hissediyor ve duruyor ve üç hafta sonra evi satıyor, kızını alıp gidiyor. Clementine'i bir daha asla görmedim.)

Lefty iyileşip hastaneden eve döndü. Ama bu tedavi olmaz beyin hasarının verdiği kısa bir molaydı sadece, bir daha tam olarak asla iyileşmedi. İzleyen üç yıl içinde en yakın tarihte yaşanmış olanlardan başlayarak hafızası kendi kendini boşalttı. Lefty başlangıçta gözlüklerinin, kaleminin yerini unutuyordu, sonra günleri, ayları, yılları unutmaya başladı. Hayatının akış yönü değişmişti. Bizler ileri giderken o geriye gidiyordu. 1969'da onun 1968'i yaşadığını anladık. Kafasında sürekli olarak Martin Luther King ve Robert Kennedy suikastları vardı. Biz yetmişlere geçerken o ellilere döndü. St. Lawrence kanallarının açılmasının coşkusu içindeydi ve ben artık yoktum, çünkü ben o tarihte henüz doğmamıştım. Kumar tutkusu yine alevlendi ve sonra emeklilik ertesi işe yaramazlığını görüp kedere büründü, ama bunlar kısa sürdü çünkü yıl artık 1940'tı ona göre. Bir barı vardı, içki satıyordu. Her sabah kalkıp işe gidecekmiş gibi hazırlanıyordu. Desdemona onu sakinleştirmekte zorlanıyordu, sonunda onu Zebra Salonu'nun bizim şimdiki mutfak olduğuna inandırdı. Biraz dekorasyon değişikliğine gidilmişti, işler de iyi değildi. Lefty de buna inandı. Büyükannem arada bir kiliseden arkadaşlarını eve davet etti; kadınlar, müşteri gibi kahve sipariş edip bizim mutfak tezgâhına para bıraktılar.

Lefty zihnen gençleştikçe gençleşirken bedenen de yaşlandıkça yaşlanıyordu, ama bunun farkında değildi. Kaldıramayacağı ağırlıkları sırtlanıyor, oraya buraya tırmanmaya çalışıyordu. Düşmeler başladı. Ve şangırtılar... Böyle anlarda ona yardım etmeye çalışırken Desdemona kocasının gözlerinde anlık bir berraklık da görüyordu. Sanki Desdemona'nın oyununu anlıyor ve kendi de bu acıklı kandırmacaya katılıyordu. Bu günün gerçeklerinden kaçabilmek için geçmişte yaşıyormuş gibi yapmak... Sonra ağlamaya başlıyordu ve Desdemona onun yanına uzanıp sakinleşene kadar sıkıca sarılıyordu.

Kısa süre içinde Lefty otuzlara döndü; FDR'ın* konuşmalarını dinlemek için radyo arıyordu. Siyahî sütçümüze Jimmy Zizmo muamelesi yapmaya başlamıştı, arada kamyonetine atlayıp kaçak içki peşine

* Franklin D. Roosevelt. *(ç.n.)*

düşüyordu hayalinde. Sütçüye bu konuda bir şeyler bilip bilmediğini soruyordu karatahtasını kullanarak. Adamın bir şey anladığı söylenemez, çünkü artık İngilizcesi de kayboluyordu büyükbabamın. Önce yazım hataları, kırık dökük kelimeler ve bunun ardından başlayan Yunanca. Durmadan Bursa'dan söz ediyordu ve Desdemona endişe içinde kıvranıyordu. Kocasının geri giden beyninin daha nerelere varacağını iyi biliyordu; onların karı koca değil, iki kardeş oldukları günlerin gelmesine az kalmıştı. Onunla birlikte Desdemona'nın kalbi de eskisi gibi hızlı atar olmuştu. "Ey yüce Tanrım," diye dua ediyordu. "Yalvarırım sana, bırak da Lefty gemiye gelmeden öleyim." Ve bir sabah uyandığında Lefty'yi kahvaltı masasında otururken buldu. Kurulama bezini boynuna fular gibi dolamış, saçlarını ilaç dolabında bulduğu vazelinle Valentino stili yağlayıp başına yapıştırmış. Masadaki tahtada şöyle yazılı: "Günaydın abla."

Üç gün boyunca eskiden yaptığı gibi ona takıldı; saçlarını çekti, edepsiz Karagöz şakaları yaptı. Desdemona tahtayı sakladıysa da bunun yararı yoktu. Pazar yemeğinde Pete Amca'nın gömlek cebinde bulduğu mürekkepli kalemle masa örtüsüne "Ablama söyleyin, çok şişmanladı," yazdı. Desdemona utancından bayılacak gibiydi. Elleriyle yüzünü kapattı ve o beklediği korkunç anın geldiğini hissetti. Ama korktuğu gibi olmadı. Peter Tatakis kalemi Lefty'den alırken, "Lefty, artık seni ablası sanıyor galiba," dedi. Herkes güldü. Başka ne yapabilirlerdi? "Hey abla baksana," diye dalga geçip durdular gün boyu büyükannemle. O da her defasında yerinden zıpladı, her defasında kalbi duracak gibi oldu.

Bu da uzun sürmedi. Büyükbabamın kendi mezarına kilitlenmiş zihni yok oluşa doğru yolculuğuna devam ediyordu ve üç gün sonra bebek gibi sesler çıkarmaya başladı, kakasını da tutamıyordu. Neredeyse ondan geriye hiçbir şeyin kalmadığı bu andan sonra Tanrı, Lefty Stephanides'i 1970 yılına kadar üç ay daha yeryüzünde tuttu. En sonunda asla tercüme edemediği Eski Yunanca Sappho şiirlerinin bilinmezliğine dönüştü ve bir sabah gözünü açtığında hayatının aşkı olan

kadına onu tanımadan baktı. Beyninde yeni bir sarsıntı oldu, kanı son defa göllendi damarlarında ve ona ait her şeyi yıkayıp götürdü.

Başından beri büyükbabamla benim aramda garip bir denge olmuştur. Benim ilk çığlığım onun suskunluğunun başı olmuştur; onun görme, duyma, düşünme, hatırlama yetilerinin azalmasıyla ise benimkiler çoğalmıştır. Daha önce görmediklerimi görür, daha önce duymadıklarımı duyar, daha önce tadını bilmediğim şeyleri yer olmuştum. Daha şimdiden 190 km hızla giden bir tenis topu hızıyla genler arası bir iletişim kuruyor ve tek bir cinsiyetin değil iki farklı cinsiyetin ortak gözlüğünden bakıyordum dünyaya. Cenaze sonrası *makaria*da* masa başındakilerin teker teker neler hissettiğini de anlamam zor değildi. Milton şiddetli bir duygusal fırtınanın içinde kımıltısız oturuyor; tek kelime etse hıçkırıklara boğulacağından korktuğu belli, bu yüzden durmadan yemek yedi. Chapter Eleven'la bana inanılmaz bir bağlılığı olan Tessie sıkıca bize sarılıp, elbiselerimizi, saçlarımızı düzeltti; ölüme karşı tek dayanağın çocuklar olduğunu hissedebiliyordu. Sourmelina, Grand Truck'ta Lefty'ye nasıl kendisini o koca burnundan tanıdığını söylediği anı hatırlatıyordu. Peter Tatakis onun için yas tutacak bir dula asla sahip olamayacağının kederi içindeydi. Zo Hala babası gibi biriyle evlenememiş olmanın pişmanlığını yaşarken Peder Mike kesinlikle sabahki duada söylediklerini bir kez daha aklından geçiriyordu.

Duygularını tek çözemediğim kişi Desdemona'ydı. Masa başında, onurlu bir dul tavrıyla sessizce oturuyordu. Balığını yiyip Mavrodaphne şarabını içti, duyguları da siyah peçenin arkasındaki yüzü kadar görünmezdi.

Büyükannemin duygularını size aktaramayacağım, ama daha sonra olanları anlatabilirim. *Makaria*dan sonra annem, babam, büyükannem ve ben babamın Fleetwood marka arabasına bindik. Antenine mor yas kurdelesi bağlı arabayla Greektown'dan ayrılıp Jefferson'a doğru yola çıktık. Cadillac üç yaşına gelmişti (Milton'un en uzun süre kullandığı

* Cenaze sonrası yapılan anma yemeği. *(ç.n.)*

Cadillac). Eski Medusa Çimento Fabrikası'nın önünden geçerken uzunca bir tıslama duyunca *yaya*mın kötü kaderine söylendiğini sandım, ama bir de baktım ki koltuğu aşağı iniyor. Desdemona giderek alçalıyordu. Hayatı boyunca arabalardan korkan büyükannemi arka koltuk yutmak üzereydi.

Bunun nedeni şu havalı sistemdi. Saatte elli kilometreden aşağı bir süratte sistem açılmamalıydı. Keder içindeki Milton bunu atlayıp da kırk kilometrelik hızda düğmeyi çevirince olanlar olmuştu. Hidrolik sistem çökmüştü. Arabanın sol tarafı eğildi ve ondan sonra da hep öyle kaldı ve babam da bundan sonra her yıl araba değiştirmeye başladı.

Sallana sallana eve döndük. Annem Desdemona'nın arabadan inmesine yardım etti ve onu konukevine götürdü. Büyükannem bir süre hasır koltukta dinlendi. Sonra, "Tessie, ben yatıyorum," dedi.

"Tamam, *yaya*, biraz dinlen," dedi annem.

"Yatıyorum," diye tekrarladı Desdemona. Ayağa kalkıp yatak odasına gitti. Yatağın yanında ipekböceği kutusu açık olarak duruyor. O sabah, Lefty'nin güvey tacını alıp, kendisininkine bağlayan bağı keserek mezarlığa götürmüştü. Lefty tacıyla gömülmüştü. Kutuya baktı, kapağını kapatarak kaldırdı. Soyundu. Siyah elbisesini naftalin kesecikleriyle dolu dolaba astı. Ayakkabılarını tekrar üzerinde Penney's yazan kutuya koydu. Geceliğini giydikten sonra külotlu çorabını banyoda yıkadı, küvet perdesinin üstüne astı. Ve sonra sanki saat öğleden sonra üç değil de geceyarısıymış gibi yatağına girdi.

Sonraki on sene boyunca banyo yaptığı cumalar dışında da yatağından dışarı çıkmadı.

AKDENİZ DİYETİ

Dünyada tek başına kalmaktan hoşlanmamıştı. Amerika'da tek başına kalmaktan da... Yaşamaktan yorulmuştu. Merdivenleri çıkmak ona günbegün daha fazla sıkıntı veriyordu. Bir kadının hayatı kocasınınki bitince biterdi. Biri onu lanetlemişti.

Desdemona'nın yataktan çıkmayışının üçüncü günü ziyarete gelen Peder Mike'ın bize söyledikleri bunlardı. Annem ondan gidip büyükannemle konuşmasını rica etmişti ve Peder, konukevinden kaşları Fra Angelico resimlerindeki azizler gibi karamsar bir şekilde havada geri gelmişti. "Endişelenmeyin, geçecek," demişti. "Dullarda çokça görülen bir durum bu."

Ona inandık. Ama haftalar geçtikçe Desdemona'nın bunalımı azalacağına arttı, daha da içe dönmüştü. O her zaman erkenden kalkan kadının yerine geç saatlere kadar uyuyan biri vardı artık. Annem kahvaltı tepsisini götürdüğünde Desdemona tek gözünü aralayıp ona gitmesini işaret ediyordu. Yumurtalar soğudu, kahvenin üzeri kabuk bağladı. İlgisini çeken tek şey pembe dizilerdi. Hâlâ sadakatle aldatan kocaları, entrikacı kadınları izliyorsa da artık fikir beyan etmiyordu; galiba dünyayı düzeltmekten vazgeçmişti. Karyola başına dayanmaktan saçları ensesine yapışmış, topuzunu örten eşarbı alnına taç gibi düşmüştü. Desdemona iktidarını yitirmiş bir eski zaman kraliçesine benziyordu, ihtiyar Kraliçe Viktorya... Tebaası birkaç kuştan ibaret bir kraliçe. Sürgünde bir kraliçe, sadece iki hizmetkârı kalmış, Tessie ve ben.

"Ölmem için dua et," diyordu bana. "Dua et de *yayan* ölüp *papu*nun yanına gitsin."

... Desdemona'nın hikâyesine devam etmeden önce size Julie Kikuchi ile aramızdaki gelişmeleri aktarmak isterim. Kısaca söyleyeyim, durumda bir gelişme yok, oysa Pomerania'daki son günümüzde Julie ve ben birbirimize oldukça yaklaşmıştık. Pomerania eskiden Doğu Almanya'ya aitti. Herringsdorf'taki sahil villaları elli yıl boyunca kendi kaderlerine terk edilmişti. Şimdi birleşmeden sonra gerçek bir emlak patlaması yaşanıyordu. Amerikalı olarak Julie ve ben bu konuyu atlayamazdık. El ele yürürken şu ya da bu eski, dökülen villayı satın alıp restore ettirme planlarının içine düştük. "Çıplaklara alışabiliriz," dedi Julie. "Pomeranian cinsi bir köpek alabiliriz," dedim ben de. Bize ne olduğunu anlayamıyordum. Nasıl olmuş da işi "biz"e kadar getirmiştik? Kelimeyi cömertçe, pervasızca kullanıyorduk. Sanatçıların emlak konusunda iyi bir sezgisi vardır. Herringsdorf, Julie'ye enerji vermişti. Birkaç emlakçıya gittik –bu, bölge için tamamen yeni bir işti– birkaç ev gezdik. Sanki karı kocaydık. Bu eski, aristokratik, on dokuzuncu yüzyıldan kalma tatil beldesinin etkisiyle Julie'yle ben de eski moda davranıyorduk. Henüz birlikte yatmadan kendimize bir ev kurmaktan söz ediyorduk. Tabii aşk ve evlilikten hiç söz etmeden. Ana konumuz zaten evlerin ucuzluğuydu.

Berlin'e dönerken o malum korku tekrar içimi sardı. Yola dikkatle bakarken geleceği düşünmeye başladım. Bir sonraki adımı düşündüm, ne yapacaktım? Hazırlıklar, açıklamalar, yaşanacak olan muhtemel şok, dehşet, vazgeçme, hezimet. Her zamanki tepkiler.

"Neyin var," diye sordu Julie.

"Hiçbir şey."

"Çok sessizsin."

"Yoruldum."

Berlin'e varınca onu bıraktım. Sarılmam soğuk ve katıydı. Onu daha sonra aramadım. Telefonuma mesaj bırakmış. Cevap vermedim. O da bir daha aramadı. İşin özü Julie'yle bir ilgim kalmadı.

Başlamadan bitti. Ve biriyle geleceği paylaşmak yerine tekrar geçmişe dönüyorum, Desdemona'ya, geleceği reddeden büyükannemin yanına...

Ona akşam yemeklerini, arada bir de öğle yemeklerini ben götürüyordum. Portikonun metal sütunları boyunca durmadan tepsi taşıdım. Tepemde kullanılmayan, ahşapları çürümeye yüz tutmuş güneşlenme terası. Sağımda durgun sularıyla banyoevi. Konukevi de asıl evle aynı çizgisel özellikteydi. Middlesex'in mimarisi bir öz kaynaklara dönüş projesiydi. O zamanlar bunları düşünmüyor ve bilmiyordum. Ama tavandan gün ışığıyla aydınlatılan konukevinin kapısından içeri girerken daima bu farklılığı hissediyordum. Kutu gibi oda süsten püsten arınmış, zamansız, tarihsiz bir mekândı ve onun ortasında benim son derecede tarihi, zamanın hırpaladığı büyükannem duruyordu. Middlesex unutmanın, Desdemona ise hatırlamanın sembolüydü. Arkasında bir yastık dağı, keder içinde şikâyetler ediyor, ama çok kibarca... Büyükannemin ve ait olduğu kuşağın Yunan kadınları hep böyleydi, umutsuzluklarını gayet ince bir üslupla dışavururlardı. Hem size tatlılık sunar, hem de acılarını dile getirirdi onlar. Sizin dizinizi okşarken kendi hastalıklarını anlatırlardı. Odasına her gidişim Desdemona'yı harekete geçirirdi. "Merhaba *dolly mou*,"* derdi yerinde gülümseyerek doğrulurken. O saçımı okşarken yatağının kenarına otururdum, bana Yunanca güzel sözler söylerdi. Kardeşimin yanında yüzünde hep neşeli bir ifade olmasına dikkat eden Desdemona benimle baş başa kalmasının onuncu dakikasında gözleri dolarak gerçek duygularını anlatmaya başlardı. "Çok yaşlıyım. Çok yaşlı tatlım."

Hayatı boyunca sürdürdüğü hipokondriası için bundan daha uygun bir ortam olamazdı. Kendini maun sütunlu yatağına hapsettiği ilk günlerde sadece çarpıntıdan şikâyet ediyordu. Bir hafta sonra yorgunluk, hissizlik ve dolaşım problemleri gündeme geldi. "Bacaklarım ağrıyor. Kan dolaşmıyor," diyordu.

* Oyuncak bebeğim. *(ç.n.)*

Yarım saatlik bir muayeneden sonra Doktor Philobosian, "Bir şeyi yok," dedi annemle babama. "Artık genç olmadığı malum, ama ciddi bir durum da söz konusu değil."

"Nefes alamıyorum," diye itiraz etti büyükannem.

"Ciğerlerin gayet sağlıklı."

"Bacaklarıma sanki iğneler batıyor."

"Biraz ovala. Dolaşıma iyi gelir."

Doktor Phil gittikten sonra Desdemona, "Artık çok ihtiyarladı," dedi. "Bana ölmek üzere olmayan birini bulun."

Annemle babam dediğini yaptı. Doktor Phil'e duyulan ailevi bağlılığa ihanet ederek büyükanneme yeni doktorlar bulundu. Doktor Tuttlesworth. Doktor Katz. Talihsiz isimli Doktor *Cold*. Hepsi de Desdemona'ya aynı teşhisi koydu: Hiçbir hastalığı yok. Kırışık gözkapaklarını kaldırıp gözlerine, kulakların içine baktılar, güm güm atan kalbini dinlediler ve gayet sağlıklı olduğunu ilan ettiler.

Onu yataktan çıkarmaya uğraştık. Büyük televizyonda *Never on Sunday*'i seyretmeye davet ettik. New Mexico'da yaşayan Lina Hala'yı arayıp telefonu diyafona bağladık. "Dinle Des, neden gelip beni ziyaret etmiyorsun? Burası çok sıcak, kendini *horeo*da sanırsın."

Akciğer problemlerine rağmen, "Seni duyamıyorum," diye avazı çıktığı kadar bağırdı Desdemona. "Bu alet doğru dürüst çalışmıyor."

Son olarak Tessie, Desdemona'daki Tanrı korkusunu bahane ederek ona sağlıklı bir insanın kiliseye gitmemesinin günah olduğunu söyledi. Desdemona elini yorganına vurarak, "Kiliseye bir daha tabutta giderim artık," dedi.

Kendini sonuna hazırlama girişimlerinde bulundu. Anneme dolapları temizlemesini söyledi. "*Papu*nun kıyafetlerini hayır için dağıt. Benim şık kıyafetlerimi de. Benim artık sadece ölü bedenimi saracak bir parça beze ihtiyacım var. Fazlasına gerek yok." Son yıllarda kocasına bakarken büyükannem bir enerji yumağına dönmüştü. Sadece birkaç ay önce ona yemek hazırlıyor, meyve soyuyor, sebze eziyor; bezini değiştiyor; yatağını, pijamalarını temizliyor; her yanını ıslak mendillerle, pamuklarla siliyordu. Ama şimdi, yetmişinde, artık

kendinden başka bakacak kimsesi kalmaması onu çökertmişti. Saçları tamamen ağarmıştı ve her zaman dik duran vücudu öne eğilmişti, günden güne ufalıyordu sanki. Solgunlaştı. Damarları ortaya çıktı. Göğsünde küçük kırmızı noktalar belirdi. Aynada yüzüne bakmaktan vazgeçti. Kötü protezleri yüzünden yıllardır dudaksız gibi dururdu, ama yine de rujunu sürerdi, bu da sonlanmıştı.

Bir gün babama, "Miltie," dedi, "*papu*nun yanındaki yeri benim için aldın mı?"

"Meraklanma anne, orası iki kişilik."

"Başkasını koyamazlar mı?"

"Hayır, senin adına kayıtlı."

"Ama üzerinde adım yazılı değil Miltie. İşte bu yüzden endişeleniyorum. *Papu*nun adı yanda yazılı. Öte tarafsa sadece çim. Oraya, burası *yaya*nın diye yazan bir tabela koymanı istiyorum. Başka bir kadının ölüp de kocamın yanına gömülmesini istemem."

Cenaze hazırlıkları bitip tükenmek bilmiyordu. Mezarını belirlemekle kalmadı bir de cenaze levazımatçısı buldu. Bu, Sophie Sassoon'un T. J. Thomas Cenaze İşleri'nde çalışan erkek kardeşi Georgie Pappas'tı. Middlesex'e Nisan ayında gelmişti (bir zatürree salgını ihtimalinin belirdiği dönem). Tabut ve kül vazoları kataloglarını ve çiçek düzenlemeleri örnekleriyle gelip Desdemona'yı odasında ziyaret etti. Büyükannem, seyahat broşürü inceleyenlerinkine benzer bir heyecanla fotoğraflara bakarken o da yatağın yanında sakince oturdu. Büyükannem oğluna bu konuda ne kadar para harcayabileceğini sordu.

"Bu konuda konuşmak istemiyorum anne. Daha ölmeyeceksin."

"Ekstra lüks istemem. Georgie bunun çok pahalı olduğunu söyledi. *Yaya*n için orta sınıf bir cenaze yeter de artar bile."

"Zamanı gelince anne... o zaman her istediğin olacak. Ama şimdi..."

"İçi saten olsun tabutun. Ve tabii yastık da öyle. Buradaki gibi. Sayfa sekiz, numara beş. Dikkat et. Ve Georgie'ye gözlüklerimi çıkarmaması gerektiğini söyle."

Desdemona için ölüm bir başka göç anlamına geliyordu. Türkiye'den Amerika'ya gelmek yerine dünyadan cennete, Lefty'nin çoktan vatandaşlık hakkı kazanıp Desdemona'yı beklediği yere gitmek.

Sonunda onun aile çemberinin dışına çıkmasına alıştık. Tarih 1971 yazıydı ve Milton kendini yeni bir iş projesine vermişti. Pingree'deki felaketten sonra asla hata yapmak istemiyordu. Nerede, nerede, nerede olmalıydı iş? Kolay. Her yerde, aynı anda...

"Sosis tezgâhları," diye durumu ilan etti bir akşam. "Üç ya da dörtle başlayıp sayıyı kısa zamanda artıracağım."

Milton, sigorta tazminatından kalan parayla Detroit merkezindeki büyük alışveriş merkezlerinde üç dükkân kiraladı. Elinde sarı sayfalara çizilmiş mağaza dekorasyonlarıyla geldi. "McDonalds'ın altın takları var, bizim de Herkül sütunlarımız olacak."

1971 ve 1978 arasında Michigan'dan Florida'ya seyahat edenler mutlaka babamın zincir sosisçi dükkânlarının parlak, beyaz neonlarla ışıklandırılmış yerlerini görmüştür. Sütunlar onun sevgili anayurdunun sembolüydü. Bunlar, hem Parthenon'un, hem de Yüksek Mahkeme'nin sütunlarıydı; onlar mitolojideki Herakles'in ve Hollywood filmlerinin Herkülleriydi. Ve insanların dikkatini çekiyorlardı.

Milton işe üç Herkül sosisçi dükkânıyla başladı, ama çabucak buna yenileri eklendi, kâr büyüktü. İlk nokta Michigan'dı, sonra iş derhal Ohio'ya sıçradı, oradan aşağı inip güneye doğru ilerledi. İşin şekli McDonalds'dan çok Dairy Queen tarzıydı. Oturma yeri azdı ya da yoktu. Oyun alanları, hediyeler, ucuzluk saatleri, promosyon çalışmaları filan da yoktu. Olan, tıpkı Detroit'te söylendiği gibi Coney Island tarzı bol acılı, soğanlı sosisti. Herkül dükkânları, ana yola bağlanan ara yollar üzerindeydi. Bowling salonlarına, tren istasyonlarına yakın noktalarda, büyük şehre uzanan kasaba yollarında, emlak fiyatlarının ucuz olduğu ve bir yığın araba ve yayanın geçtiği yerlerdeydi.

Ben bu dükkânlardan hoşlanmıyordum. Bana göre bu, Zebra Salonu'ndan başaşağı bir inişti. Neredeydi o küçük hediyelik eşyalar,

müzik kutusu, simit sepeti, koyu renk parlak deriden sıralar? Müdavimler neredeydi? Bu sosisçilerin nasıl olup da Zebra Salonu'ndan daha fazla para yaptığına aklım ermiyordu. Ama gerçekten iyi para yapıyorlardı. İlk deneme yılından sonra bu dükkânlar babamı zengin bir adam yaptı. İyi noktalara yerleşmenin dışında babamın başarısının ardında yatan bir sırrı daha vardı. O günkü deyimiyle bir hile ve bugüne göre markalaşma sırrı... Ball Park marka sosisler pişince şişiyordu, ama Herkül sosisleri çok daha iyisini yapıyordu. Pembe inek memesine benzer sosislerin pakette duruşları normaldi, ama pişince akıl almaz şekillere dönüşüyorlardı. Kızgın yağa atılıp da vızıltılarla pişmeye başlayınca sosisler ortalarından büyüyerek şişmanlıyor ve şekil değiştiriyordu.

Bu da işe Chapter Eleven'ın katkısıydı. Bir gece, on yedi yaşındaki kardeşim acıkıp kendine atıştıracak bir şeyler hazırlamak üzere mutfağa inmişti. Dolapta biraz sosis vardı. Suyun kaynamasını bekleyecek sabrı olmadığından Chapter Eleven tavayı kapmıştı. Sonra sosisleri ikiye kesmeyi düşündü. Bana bunu daha sonra, "Yüzeyi artırmak istemiştim," diye açıkladı. Sosisleri uzunlamasına değil de enine kesmesinin nedeni buydu. Chapter Eleven kendini bu kesme işine kaptırıp bayağı zengin bir yelpaze oluşturmuştu. Oraya bir girinti, buraya bir çizik ve sonra hepsi tavaya. Ve sonra ortaya çıkan o eğlenceli şekiller...

İlk gece belki çok fazla değildi elde ettiği sonuç. Ama kardeşimin kesimleri tavada gerçekten de harika sonuçlar yaratmıştı. O geceden sonra sosislere farklı biçimler vererek kesmek onun için bir oyun halini aldı. Zevk için sosislere çeşitli şekiller vermekte uzmanlaştı ve kısa zamanda çok zengin bir şaka serisi oluşturuverdi. Pisa Kulesi, pişerken yerinden doğrulup dikiliyordu. Aya inişin anısına adını "Apollo 11" koyduğu şekildeyse sosisin ortası tavada şiştikçe şişiyor sonunda da sosis patlayarak roket gibi yukarı fırlıyordu. Chapter Eleven, Sammy Davis'in "Bojangles" tarzı dansına ithafen kızgın yağda zıplayan sosisler de yarattı; ayrıca harfler vardı, L, S, ama asla doğru düzgün bir Z yapamadı her nedense. (Arkadaşları için özel imalatları

da vardı. Geceleri geç saatlerde mutfaktan kahkahalar yükselirdi. Chapter Eleven'ın şöyle dediği duyulurdu: "Buna *Harry Reems* diyorum." Ve diğerlerinin bağrışmaları: "Yok artık, inanmıyorum." Konu buraya geldiğine göre şunu da söylemek zorundayım: Şu Ball Park reklâmlarında şişip uzayan kırmızı sosislerle şoke olan sadece ben miydim? Sansürcüler neredeydi? Acaba bu reklâm oynadığında annelerin yüzünde beliren ifadeyi kimse görmüyor muydu? Anneler bunun hemen ardından ne çeşit kurabiyeleri tercih ettiklerinden söz etmeye başlarlardı, acaba neden? Ben bunların hepsinin farkındaydım, çünkü o dönemde kızdım ve bu reklâmlar da benim gibilerin dikkatini çekmek için yapılıyordu.)

Herkül sosisini bir yiyen bir daha asla unutmazdı. Çok kısa sürede yaygın bir şöhret kazandılar. Büyük bir şirket isim haklarını satın alıp marketlere pazarlamak için babama teklifte bulundu ama o büyük bir hata yaparak bunu reddetti, şöhretin sonsuz olduğunu sanıyordu.

Herkül sosislerine şekil vermenin dışında kardeşimin bu işle bir ilgisi yoktu. "Ben mucitim," diyordu, "sosisçi değil." Grosse Pointe'te sıradanlığın bir arada tuttuğu bir grup arkadaşı vardı. Onlar için hareketli bir cumartesi gecesi kardeşimin odasında oturup Escher çizimlerine bakmaktı. Yukarı çıkarken aynı zamanda aşağı da inen merdivenlere; kazken balığa dönüşen ve ardından tekrar kaz olan şekillere saatlerce bakıp duruyorlardı. Fıstıklı kraker yiyip, dişleri tamamen yıvışık bir bisküvi kalıntısı altındayken elementlerin atomik numaralarını bilme yarışması yapıyorlardı. Chapter Eleven'ın en iyi arkadaşı Steve Munger babamı felsefi içerikli sorularıyla çileden çıkarmakta bir numaraydı. ("Ama Bay Stephanides varoluşunuzu nasıl kanıtlayabilirsiniz?") Kardeşimi okuldan her alışımızda ona bir yabancının gözleriyle bakmaya çalışırdım. Sersem sepelek biriydi. Vücudu sanki kafasındaki laleyi taşımaya çalışan ince uzun bir saptı. Arabaya doğru yürürken başı genellikle arkaya yatık olurdu, sanki ağaçlarda her an oluşabilecek bir değişikliği bekliyordu. Tarzlarla, modayla ilgisi yoktu. Kıyafetlerini hâlâ Tessie satın alıyordu. Büyük ağabeyim olduğu için ona hayranlık duyardım ama kız olduğum için de kendimi ondan

üstün hissederdim. Tanrısal armağanlarımız olan yeteneklerimiz söz konusu olduğunda ben ondan daha talihliydim. Matematikte o iyiydi, ama kendini ifade etmekte, konuşma becerisinde benimle yarışamazdı. Tamiratta çok iyiydi, benimse zengin bir hayal gücüm vardı. Onun müzik yeteneği vardı, bense sıkı bir gözlemciydim.

Bebek güzelliğim büyüdükçe artmıştı. Clementine Stark'ın benimle öpüşme alıştırması yapmasında şaşılacak bir şey yoktu. Bunu herkes isterdi. Yaşça büyük kız garsonlar siparişimi almak için sevgiyle eğilirdi bana doğru. Kırmızı suratlı oğlanlar belirirdi sıramın yanında, "Hey, silgini düşürmüşsün." Hatta Tessie bile, öfkeden delirmiş, beni azarlarken yüzüme bakınca (Kleopatra gözlerime) her şeyi unutuverirdi. Pazar günleri ciddi tartışmaların yapıldığı salonumuza elimde içki tepsisiyle girdiğimde herkesin bir an için bile olsa susuvermesinin nedeni başka ne olabilirdi? Pete Amca, Jimmy Fioretos, Gus Panos; elli, altmış, yetmiş yaşında adamlar güzel vücuduma bakıp akıllarından itiraf edemedikleri şeyler geçirmiyorlar mıydı acaba? Nefes alıp veriyor olmanın bir bekar erkeği uygun damat adayı kılabildiği Bithynios'ta, bu yaşlardaki erkekler benim gibi kızlara evlilik teklif edebiliyorlarmış. İkili kanapelerimize yayılmış o eski günleri mi düşünüyorlardı? Acaba şöyle mi diyorlardı kendilerine: "Ah, Amerika'da olmasaydım..." Cevabı bilemiyorum. Şimdi geriye dönüp baktığımda, tek hatırlayabildiğim dünyanın bir milyon gözle bana baktığı bir dönem yaşadığım. Her gittiğim yerde sessizce açılan gözler. Çoğunlukla yeşil yaprakların arasına saklanmış bir kertenkele gibi saklanmıştı bu gözler de. Ama açıldıklarında –otobüste, eczanede– bana yönelmiş arzuyu, umutsuzluğu hissedebiliyordum.

Saatlerce hayranlıkla kendime bakıyordum aynaların önünde; bir o yana dönüyordum, bir bu yana. Derdim dışarıdan nasıl göründüğümü anlayabilmekti. El aynasını geriden tutup profilimi inceliyordum, o zamanlar burnum hâlâ uyumluydu yüzümle. Uzun saçlarımı tarayıp duruyordum, arada annemin rimelini çaldığım da oluyordı. Ama beri yandan artan narsist duygularım içinden geldiğim o gen havuzunun yarattığı sevimsizliklerle gölgelenmeye başlamıştı.

"Bak işte yine kabarıyor şurası," diye şikâyet ediyordum anneme.

"Saçmalama Callie, sadece minicik, miniminnacık... Bak işte gitti."

"İğrenç."

"Gerçek sivilcelerin çıksın da görürsün." Bu, Chapter Eleven koridordan yansıyor sesi; hem mahcup, hem de öfkeli.

"Çıkmayacak."

"Çıkacak. Ergenlik çağında hormonlar artar."

"İkiniz de susun artık," dedi Tessie, ama aslında buna gerek yoktu ben zaten susmuştum. İşte kelime buydu: Ergenlik. Zamanı gelince hayatımda bir yığın karmaşa yaratacak olan şey buydu. İçimde bekleyen şey. Birden dışarı fırlayacaktı, korkuyordum çünkü onun ne olduğunu tam olarak bilmiyordum. O sıralarda bildiğim tek şey Chapter Eleven'ın bu şeyle bir ilgisi olduğuydu. Bu onun suratındaki sivilceleri de, fark etmeye başladığım başka değişiklikleri de açıklıyordu.

Desdemona'nın kendini yatağa mahkûm etmesinden kısa bir süre sonra olmuştu bu iş. Kız ve erkek kardeşler arasında yavaş yavaş beliren bir farklılık. Tuvaletin kapısının gereğinden fazla kilitli kalması mesela. Kapıyı tıklattığımda içeriden duyulan ses, "Bir dakika, çıkıyorum." Yine de ondan küçüktüm ve henüz ergenlik çağında bir delikanlı adayının artan ihtiyaçlarından habersizdim.

Şimdi filmi biraz geri saralım. Üç yıl önce, Chapter Eleven on üç, ben de sekiz yaşındayım. Bana bir numara yapıyor. Annemle babam dışarı çıkmışlar. Evde yalnızız. Yağmur yağıyor, şimşekler çakıyor. Chapter Eleven birden odada belirdiğinde televizyon seyrediyordum. Elindeki tabakta bir limonlu kek. "Bak sana ne getirdim."

Büyük bir cömertlikle benim için kocaman bir dilim kesiyor. Yerken de seyrediyor kardeşini. Sonra bağırıyor, "Sana söyleyeyim, annem keki pazar günü için yapmıştı."

Üstüne saldırıyorum, vurmaya çalışıyorum, kollarımı tutuyor. Ayakta didişip duruyoruz, sonunda Chapter Eleven bir teklifte bulunuyor.

Daha önce de söylediğim gibi o dönemde üzerimden eksik olmayan bir yığın göz vardı. İşte bunlara şimdi bir çift daha eklenmişti. Onlar erkek kardeşime aitti, misafir banyosunda, süslü el havluları arasında ayakta durmuş ben, donumu aşağı indirip eteğimi havaya kaldırırken o bana bakıyor. (Eğer gösterirsem keki yediğimi söylemeyecekti.) Bir parça ötede, yüz ifadesi şaşkın. Gırtlağındaki yeni beliren adem elması bir inip bir kalkıyor. Şaşkın ve aynı zamanda korkmuş gibi. Gördüğünü başka bir şeyle kıyaslaması mümkün değildi ama bu da ona yetmişti: İki pembe kat ve bir ayrık. On saniye kadar Chapter Eleven beni inceledi ve ben de bir dilim kek daha istedim karşılığında.

Sanırım sekiz yaşındaki kız kardeşininkine bakmak Chapter Eleven için yeterince tatminkâr olmamıştı, daha gerçek olanların resimlerine dadandı.

1971 yılında hayatımızdaki erkekler başka yerlere gitmişti; Lefty öbür dünyaya, Milton Herkül Sosis dükkânlarına, Chapter Eleven da banyoya. Tessie'yle bana kalansa Desdemona'ya bakmaktı.

Ayak tırnaklarını kesmemiz gerekiyordu. Her nasılsa odaya sızmış sinekleri avlamamız gerekiyordu. Gündüzleri pembe diziler başlayınca televizyonu açıp geceleri cinayet haberleri başlamadan televizyonu kapamamız gerekiyordu. Desdemona kararlı tavrından vazgeçmiyordu. Her gün zamanı gelince diyafondan bize sesleniyor, biz de gidip onun yataktan çıkıp tuvalete gitmesine yardım ediyorduk.

Kısacası yıllar geçti. Pencereden görünen manzara değişti, mevsimler gelip geçti; salkımsöğütler yapraklarını döktü, çatı karla kaplandı ve tavandaki pencerelerden içeri giren gün ışığının açısı değişti; Desdemona hep yataktaydı. Kar eriyip söğütler tekrar tomurcuklandığında da... Güneş tepeye tırmanıp, gün ışığı cennete uzanan bir merdiven gibi pırıl pırıl belirdiğinde de... Büyükannemin bir an önce o merdivene tırmanmak istediğinden hiç kuşkum yoktu.

Desdemona yataktayken başka neler oldu:

Lina Hala'nın arkadaşı Bayan Watson öldü ve bu acı olayla o da yeni bir karar verip güneydeki evi satarak gerisingeri kuzeye, ailenin

yanına geri geldi. 1972 yılının kışında yeniden Detroit'teydi. Kış onun hatırladığından çok daha soğuktu. Daha da kötüsü güneydeki yıllar onu çok değiştirmişti. Nasıl olmuşsa olmuş Sourmelina bu sürede yüzde yüz bir Amerikalı haline gelmişti. Kırsal yaşamın tüm izleri silinmişti yaşamında. Öte yandan kendi kendini mezara sokan kuzeni ondan hiç kopmamıştı. İkisi de yetmişlerindeydi, ama Desdemona ölümü bekleyen yaşlı, beyaz saçlı bir dulken bir başka çeşit dul olan Sourmelina, Firebird marka arabasına atlıyor, daracık etekler giyip, aşırı süslü kemerler takıyordu. Yaşadığı cinsel kimlik değişiminden sonra annemle babamın heteroseksüel birlikteliğini demode buluyordu. Chapter Eleven'ın akneleri onu rahatsız ediyordu. Onunla aynı banyoyu paylaşmak hiç hoşuna gitmiyordu. Sourmelina'nın bizimle kaldığı süre gayet tuhaf geçti. Emekli Vegas kızı tavrıyla oturma odamızdaki varlığı çok aykırıydı; göz ucuyla durmadan onu izliyorduk. Gürültülü patırtılı konuşmaları, her yana savurduğu sigara dumanı, akşamları yemekte şarap kadehlerini ardarda yuvarlayışı... Çok çok aykırıydı.

Yeni komşularımız vardı. Pickett'ler: Bir zamanlar Georgia Tech'te savunma oyunculuğu yapmış olan şimdi de Parke-Davis ilaç fabrikasında çalışan Nelson ve sürekli olarak *Guideposts* dergilerindeki mucizevî hikâyeleri okuyan karısı Bonnie. Yolun karşı tarafındaki aile ise endüstriyel parçalar satan, bourbonlar ve barda çalışan kızlar konusunda bayağı zevk sahibi olan "Parlak Göz" Stew ile vücut ısısına göre renk değiştiren mücevherler gibi saç rengi sık sık değişen karısı Mizzi'ydi. Sam ve Hettie Grossinger'le utangaç keman dâhisi kızları Maxine o güne kadar ilk defa rastladığımız Ortodoks Yahudilerdi. Sam şakacı, Hettie gürültücüydü, kabalık olduğunu hiç akıllarına getirmeden sürekli paradan söz ederlerdi ki bu da hep birlikte rahat etmemizde önemli bir etkendi. Milt ve Tessie, katı yemek kuralları bize oldukça sıkıntı veren Grossinger'leri yine de sık sık yemeğe davet ediyordu. Annem koşer kasap bulabilmek için uzunca bir yol katedip şehrin merkezine kadar gitme zahmetine katlanır, ama eti kremalı sosla yapmış olurdu. Bazen de kremaya da ete de boşverir

bu sefer de yengeç köftesi hazırlamış olurdu. Dini inançlarına bağlı olmalarına karşın Grossingerler sıradan zevkleri olan, asimile olmuş Ortabatı Yahudileri'ydi. Servilerden oluşan bahçe duvarlarının arkasına saklanır ve her Noel'de kapılarına ışıklandırılmış bir Noel Baba koyarlardı.

1971'de: Birleşik Devletler Bölge Mahkemesi yargıcı Stephen J. Roth, yasalara dayanarak Detroit öğretim sisteminde ayrımcılık olduğu kararını verdi ve derhal bunun durdurulmasını emretti. Bundan böyle sadece siyah ya da beyaz okulları olmayacak, çocuklar karışık olarak okutulacaklardı. Yalnız ortada bir problem vardı. 1971'de Detroit'teki öğrenci nüfusunun yüzde sekseni siyahtı. Bu da beyaz çocukların ailelerinin seçtiği beyaz okullarında değil, siyahların okullarında azınlık olarak okuyacakları anlamına geliyordu. Gazetede kararı okuyan Milton, "Bu hâkim, aklına esen her şeyi yapabileceğini sanıyor," diye homurdandı. "Bunun ne kadar saçma olduğunu görebiliyor musun Tessie? Ne değişti şimdi? Senin şu sevgili ihtiyar kocanın çocukları bu okul sisteminin dışında neden tutmak istediğini biliyor musun? Çünkü aksi takdirde bu Tanrının cezası hâkim yakında onları bir servise koyup Nairobi'ye gönderecek de ondan."

1972: 1,70'lik boy şartına 1,65'lik boyuyla uyamadığı için başvurusu Detroit Polis teşkilatı tarafından reddedilen S. Miyamoto durumunu kamuoyuna anlatmak için *The Tonight Show*'a çıktı. Miyamoto'ya destek vermek için başkomisere ben de bir destek mektubu yolladım, ama bir cevap alamadım ve Miyamoto polis olamadı. Birkaç ay sonra Başkomiser Nichols bir gösteri sırasında attan düştü. "İşte hak ettiğini buldun," dedim onu yerde görünce.

1972: H. D. Jackson ve L. D. Moore polis tarafından şiddet gördüklerini söyleyerek teşkilat aleyhine dört milyon dolarlık tazminat davası açtı, hâkim yirmi beş dolar ödenmesi kararı verince çılgına dönen adamlar Southern Havayolları'na ait bir uçağı Küba'ya kaçırdı.

1972: Belediye Başkanı Roman Gribbs, Detroit'in 67 isyanlarının travmasını tamamen atlattığını ve artık her şeyin yolunda olduğunu açıkladı. Bu nedenle gelecek dönemde adaylığını koymayacaktı. Yeni

bir aday belirdi; bu, şehrin ilk Afro-Amerikan Belediye Başkanı olacak olan Coleman A. Young'dı.

Ve ben on iki oldum.

Birkaç ay önce, altıncı sınıfın ilk gününde Carol Horning sınıfa yüzünde hafif, ama kendinden oldukça emin bir gülümsemeyle girdi. Bu gülümsemenin altında yatan gerçek, madalya rafındaymış gibi gururla sergilenen yaz boyunca gelişmiş bir çift memeydi. Ve aynı durumda olan tek kız da o değildi. Sınıf arkadaşlarım arasında büyüme mevsiminden yararlananların sayısı boldu.

Aslında buna tamamen hazırlıksız olduğum söylenemezdi. Yazın bir ayı Port Huron civarındaki Ponshewaing kampında geçirmiştim. Yazın rehavet dolu günleri gelip geçerken, göl kenarında durmadan çalan davulun sesini duyduğum kadar gerçek bir algılamayla kamp arkadaşlarımın vücutlarında bir yumağın çözülmesine benzer bir hareketin başladığını fark ediyordum. Kızlar büyüyüp gelişiyordu. Giyinirken artık arkalarını dönüyorlardı. Sadece şortlarda, çoraplarda değildi artık isimlerin yazılı olduğu etiketler, sutyenler katılmıştı bir de çamaşırların arasına. Bu özel bir durumdu, kimse dile getirmedi. Ama öyle ya da böyle her an çarpıcı bir şekilde durum gözler önüne serilebiliyordu. Bir öğleden sonra yüzme dersimiz sırasında, soyunma odasının çinko kapısı tıngırdayarak açılıp kapandı. Ses, çamların gövdelerine çarpıp küçük kumsalı geçerek gölün sularında ilerledi ve can simidine kurulu *Love Story* kitabını okuyan bana ulaştı. (Kitap okuyabildiğim tek saatler yüzme saatleriydi; kamp görevlilerinin serbest stilimi geliştirmem için yaptıkları bütün teşviklere rağmen ben, zamanımı annemin konsolunun üstünde sürekli duran best seller dizisinden bir kitabı okuyarak geçirmekte ısrarlıydım.) Başımı kaldırıp baktım. Tozlu, çamların iğnelerinin kahverengiye çevirdiği dar patikada yürüyen, üzerinde kırmızı, mavi, beyaz renklerdeki vatanperver mayosuyla Jenny Simonson'du. Bütün doğa onu görünce sustu. Kuşlar sessizleşti. Kuğular onu görebilmek için o harika boyunlarını doğrulttu. Hatta uzaklardaki bir motorlu testere bile sesini kesti. Jenny

S.'nin muhteşem görüntüsüyle karşı karşıyaydım. Öğleden sonranın altınımsı ışığı etrafını çevirmişti. Vatanperver mayosunun bazı yerleri hiç kimsede olmayan bir biçimde şişmiş. Uzun bacaklarının kasları harika bir şekilde esneyerek kımıldıyor. İskelenin ucuna doğru koştu ve az ileriden oraya doğru yüzmekte olan diğer *naiad*larla* (Cedar Rapids kasabasından arkadaşları) buluşmak üzere göle atladı.

Kitabımı kaldırıp kendi vücuduma baktım. İşte her şey her zamanki gibiydi: Dümdüz bir göğüs, sıfır kalçalar, sivrisinek ısırığıyla dolu iki sıska bacak. Göl suyundan ve güneşten derim soyulmuş, parmaklarım bumburuşuk.

Doktor Phil'in ihtiyarlığına ve annemin mahcupluğuna şükürler olsun, buluğa ne ummam gerektiğini bilemeden erdim. Doktor Philobosian'ın muayenehanesi, çoktan kapanmış olan eski Kadınlar Hastanesi'nin yanındaydı. Muayenehane bayağı değişmişti. Hastaların oldukça az bir bölümü, bir ömür kendini ona teslim etmiş ve artık başka bir doktora gitmekten korkan eski müdavimlerdi. Çoğunluksa sosyal yardım alan ailelerdendi. Muayenehaneyi Hemşire Rosalee idare ediyordu. Benim doğumumdan bir yıl sonra ikili evlenmişti. Rosalee randevuları ayarlıyor, hastaların iğnelerini yapıyordu. Appalachia Dağları'nda geçen çocukluğu sırasında devlet yardımıyla tanışmıştı ve bu nedenle tıbbi yardım işlemleri konusunda bir uzmandı.

Doktor Philobosian sekseninden sonra resme merak sarmıştı. Muayenehanenin duvarları bir yığın kalın bir yağlıboya tabakasıyla kaplı tabloyla doluydu. Fırça değil de palet bıçağını kullanmayı tercih ediyordu resim yaparken. Ve ne resmi yapıyordu? Smyrna? Şafak zamanı rıhtım? O korkunç yangın? Hayır. Diğer pek çok amatör gibi o da kendi özel deneyimleriyle hiçbir ilgisi olmayan bir konuyu, manzarayı seçmişti. Görmediği denizleri, içinde dolaşmadığı ormanları yapıyordu o ve tabii daima bu resimlerin bir köşesinde kütüğe oturmuş piposunu tüttüren bir adam oluyordu. Doktor Philobosian Smyrna'dan asla söz etmezdi, eğer biri konuyu açarsa da hemen

* Mitolojide su perileri. *(ç.n.)*

odadan çıkardı. Asla ilk karısının, öldürülen kızlarının, oğullarının adını ağzına almazdı. Belki de bu yüzden hâlâ yaşıyordu.

Yine de Doktor Phil fosilleşiyordu. 1972 yılındaki kontrollerimde kullandığı teşhis yöntemleri 1910 yılındaki yöntemlerdi. Reflekslerimi suratıma şamar atar gibi yaparak ölçüyordu. İşitme becerim bir şarap kadehi yardımıyla sınanıyordu. Kalbimi dinlemek üzere eğildiğinde çıplak kafasındaki lekeler bana Galapagos Adaları'nın havadan çekilmiş fotoğraflarını hatırlatıyordu. (Adalar yıldan yıla şekil değiştirerek, büyüyerek kafatası küresinin uzay resmini değiştirdi ama asla küçülmediler.) Doktor Philobosian, üzerine defalarca yatılmış, çorba bile dökülmüş, saç yağı emmiş eski bir kanepe gibi kokuyordu. Tıp fakültesi diploması sanki parşömene yazılmıştı. Eğer doktorun yüksek ateş için reçetesine sülük yazdığını görsem şaşırmazdım. Bana karşı mesafeli davranırdı, asla dostça bir ilişkimiz olduğunu söyleyemem. Konuşmayı genellikle bir köşede oturan Tessie'yle yapardı. Hangi hatıraların onu bana doğrudan bakmaktan men ettiğini hep merak etmişimdir. Ona muayene ettiği Levanten kızların hayaletlerini hatırlatan ince köprücük kemiğim mi, üşüttüğümde ciğerlerimden gelen küçük hırıltılar mı? O havuzlu bahçeleri ve çözülen sabahlıkları mı düşünmemeye çalışıyordu; yoksa sadece yaşlı, yorgun ve yarı kör olduğu için ve bunları kabullenemeyecek kadar gururlu olduğu için miydi uzak durması?

Nedeni ne olursa olsun Tessie yine de büyük bir sadakatle beni her yıl ona götürmeyi sürdürdü; bu, herhalde onun artık hatırlayamadığı büyük bir karmaşa sırasında yapılan iyiliğin küçük bir bedeliydi. Muayenehanesine gittiğimde orta masasında duran dergi hep aynı dergiydi. İçindeki bilmecede şöyle yazıyordu: Bunları bulabilir misiniz? Ve dal budak salmış atkestanesinin yaprakları arasında bir bıçak, bir köpek, bir balık, bir ihtiyar kadın, bir şamdan. Hepsi de yıllar yıllar önce kulak ağrısıyla geldiğim gün benim titrek elim tarafından halkalanmış.

Annem de bu konulara girmezdi. Seksten asla açıkça söz etmedi. Açık saçık şakalardan da, filmlerden de hoşlanmazdı. Milton'sa

kızıyla arıların, kuşların, karıncaların üremesini bile konuşamazdı. Ve ben böylelikle o yıllarda neler olup bittiğini kendi kendime anlamak durumuyla karşı karşıya kaldım.

Zo Hala'nın mutfak sohbetlerindeki ipuçlarından sezdiğim kadarıyla kadınlara sık sık, hoşlarına gitmeyen bir şey oluyordu ve bu şey erkeklere olmuyordu (diğer pek çok şey gibi). Her ne olursa olsun bu benim için evlenmek veya çocuk doğurmak kadar uzak bir şeydi. Ve bir gün Ponshewaing Kampı'nda Rebecca Urbanus bir sandalyeye çıktı. Rebecca Güney Carolina'dandı. Köle sahibi ataları vardı ve sesi de sanki bu geçmişin bir parçasıydı. Komşu kamplardan oğlanlar gelip de dans başladığında elini öyle bir sallayışı vardı ki sanırsınız yelpaze tutuyor parmaklarının arasında. Neden sandalye tepesindeydi? Marifet gösterisi gibi bir şeydi galiba. Rebecca Urbanus belki şarkı söylüyordu, belki de Walter de la Mare'dan bir şiir okuyordu. Güneş hâlâ tepedeydi ve Rebecca'nın şortu da bembeyaz. Ve birden, şarkı söylerken (ya da şiir okurken) beyaz şortunun arka tarafında bir leke belirdi. Önce ağaçların gölgesi gibiydi leke. Bir çocuk el sallıyor. Kamp tişörtlerini giymiş, başlarında Kızılderili bantlarıyla on iki yaşında bir grup çocuk gösteriyi seyrediyor ve Rebecca Urbanus'un görmediği bir şeyi görüyor. Vücudunun üst tarafı gösteri yapıyor ama alt tarafı rol çalıyor. Leke büyüyor, kocaman kırmızı bir leke artık. Kamp görevlileri ne yapmaları gerektiği konusunda kararsız. Rebecca kolları iki yana açık şarkı söylüyor. Çevresini saran seyircilerine, dehşet ve şaşkınlık içinde ona bakan çocuklara bakıyor. Kadınlığa dönüşüm konusunda daha önce ilerleme kaydetmiş kızlar durumu anlıyor. Ama benim gibi cahil çoğunluk bunun bıçak yarası mı, ayı saldırısı mı olduğunda kararsız. İşte tam o sırada o da tuhaf bakışları fark ediyor, kendine bakıyor, bir çığlık atıp kaçıyor.

Kamptan esmerleşmiş başım öne eğik, tek bir madalyayla döndüm (uyum konusundaydı başarım, ne kadar da ironik). Ama okulun ilk günü Carol Horning'in iftiharla sunduğu o diğer madalyadan yoksundum. Duygularım karmakarışıktı. Öte yandan eğer Rebecca Urbanus'un başına gelen bir tür işaretse, belki de benim durumum

daha güvenliydi. Ya benzer bir şeyi ben de yaşasaydım? Dolabımı açıp beyaz olan ne varsa fırlatıp attım. Kontrol edilemeyen bir tehdide karşı hazırlıklı olmalıydım. İnsan ne zaman, ne olacağını kestiremiyordu. Felaket her an benim de kapımı çalabilirdi.

Ama benim başıma bir şey gelmedi. Kızların değişimi aralıksız sürerken ben gerilerde bir başıma kaldım, endişe edecek bir tehlike yoktu benim açımdan.

Matematik dersindeyim, altıncı sınıfın ortalarındayız, mevsim kış. Genç öğretmenimiz Bayan Grotowski tahtaya bir denklem yazıyor. Onun arkasında bizler, tahta sıralarımızda oturmuş kimimiz itişerek, kimimiz uyuklayarak ona bakıyoruz. Gri bir Michigan günü. Dışarıda çimler metalik. Tepemizdeki floresanın ışığı mevsimin loşluğunu ortadan kaldırma çabasında. Duvarda büyük matematikçi Ramanujan'ın resmi asılı (Biz kızlar, onun önceleri öğretmenin erkek arkadaşı olduğunu sanmıştık). Hava sadece okullara özgü bir kıvam ve kokuda.

Ve bizler, öğretmenin arkasında zamanın içinde uçuyoruz. Otuz çocuk ard arda dizili altı sırada, hiç farkında olmadan hızla ilerliyoruz. Bayan Grotowski tahtaya denklemler yazarken çevremdeki kızlar durmadan değişmekte. Jane Blunt'un kalçaları mesela, her hafta biraz daha büyüyorlar sanki. Süveterinin önü kabarıyor. Sonra bir gün, sağımda oturan Beverly Maas derste el kaldırıyor ve kolunun altından açık kahverengi kıllar görünüyor. Bunlar ne zaman çıktı? Dün mü? Evvelsi gün mü? Denklemler yıl boyunca uzadıkça uzuyor, giderek karmaşıklaşıyor ve biz bu sayılar, çarpım tabloları, toplayıp çıkarmaya çalıştığımız o kalabalık sayılarla başa çıkmaya çalışırken vücutlarımız da cevabını bir türlü veremediğimiz sorular türetiyor. Peter Quail'in sesi iki oktav aşağı indi geçen hafta, ama o farkında değil. Nedeni basit. Çok hızlı uçuyor. Oğlanların üst dudaklarında ayva tüyleri beliriyor. En çarpıcı değişiklik kızlarda, kadınlaşıyorlar. Belki zihnen ve duygusal olarak değil ama fiziksel olarak. Cinslerin farklılaşma günü geldi de çattı.

Sadece Calliope, şu ikinci sıradaki hareketsiz çocuk, çevresindeki metamorfozu en gerçekçi gözlerle o izliyebiliyor. İspatlar yaparken yanındaki Tricia Lamb'in çantasına o sabah koyduğu tamponun farkında –Sen hangisini kullanıyorsun, gerçekten mi?– Hâlâ güzel olan Calliope sonunda kendini sınıfın en kısa boylu kızı olarak buluyor. Silgisini düşürüyor. Eğilip veren oğlan çocukları yok artık. Noel gösterilerinde ona bir zamanlar olduğu gibi Meryem değil peri rolü veriliyor... Ama hâlâ umut var, öyle değil mi? Çünkü her gün uçmaya devam ediyor sıralar, çocuklar değişiyor ve bir gün Callie başını mürekkep lekeleriyle dolu defterinden kaldırıp dışarı bakıyor ki bahar gelmiş, dallar *tom*urcuk içinde, bazıları çiçeklenmiş bile; yapraklar yemyeşil; kızlarla oğlanlar el ele tutuşuyor, bazıları ağaçların arkasında öpüşüyor ve Calliope kendini aldatılmış hissediyor. "Beni unutma," diyor doğaya. "Bekliyorum. Hâlâ buradayım."

Desdemona da bekliyordu. 1972 Nisan'ı, cennette kocasıyla buluşma çabaları bürokratik engellere rağmen devam ediyor. Kendini yatağa hapsettiğinde tamamen sağlıklı olmasına karşın hareketsizlik ve durumu iki katı bir ciddiyete vardıran gayretiyle artık *Doktorun El Kitabı*'na girecek kadar özel bir hasta. Yıllar içinde başına neler gelmedi ki: Ciğerleri su topladı, lumbago oldu, sırt ağrıları çekti, elli yıl sonra kendini tekrar gösteren bir şuur kaybı yaşadı ve sonra Desdemona'yı keder ve hayal kırıklığı içinde bırakarak geldiği gibi gitti. Bu arada sırtı, karnı çilek gibi noktalarla doldu suçiçeği olduğunda, on dokuz defa üşüttü, zatürre geçirdi, ülser ağrısı çekti, kocasının ölüm yıldönümlerinde psikosomatik katarakt görüşünü perdeledi, o zamanlar durmadan ağladı. Dupuytren Kasılması da yaşadı, kaskatı olan avuç derisi yüzünden diğer parmakları içeri kıvrılırken orta parmağı edepsiz bir şekilde dimdik ortada kaldı.

Bir doktor, Desdemona'yı adamakıllı bir incelemeye tabi tuttu. Tıbbi bir dergiye, Akdeniz Diyeti başlığı altında bir makale hazırlıyordu adam. Büyükanneme anayurdunun yemekleri hakkında

binlerce soru sordu. Çocukken ne kadar yoğurt yemişti? Ne kadar zeytinyağı? Ne kadar sarmısak? Desdemona hepsine cevap verdi, çünkü en sonunda sorunu olduğunun ortaya çıkacağına ve tabii bunun asla unutamadığı çocukluğuyla yakından ilgili olduğuna inanmıştı. Doktorun adı Müller'di. Alman kökenliydi, yemek konusunda ırkını lanetliyordu. Savaş sonrası suçluluğu içinde "Bunlar, Hitler mutfağının askerleridir," diyordu, "*Bradwurst*, *sauerbraten* ve *Königsberger Klopse*..." Sanki zehirden bahsediyordu. Sıra bizim yemeklerimize; domatesli patlıcana, salatalık soslarına, balık yumurtalarına, pilava, üzüme, incire gelinceyse bunlardan insanı iyileştiren, hayat veren, damarları temizleyen, cildi yenileyen mucizeler olarak söz ediyordu. Ve kırk iki yaşındaki doktorun kırışık yüzüne bakınca sanki bu doğru gibi geliyordu insana. Adamın sadece şakaklarında grileşmiş bir avuç saçı kalmıştı. Hâlbuki kırk sekiz yaşındaki kara yağız babam gözaltlarındaki torbalanmalar dışında simsiyah gür saçlarıyla ondan çok daha genç duruyordu. "Yunan Formülü" lafı boşu boşuna çıkmamıştı herhalde. Mucize bizim yemeklerimizdeydi. Dolmalar, taramalar, içinde günahkâr şeker yerine sadece bal bulunan baklavalar birer gençlik pınarıydı. Doktor Müller bize Detroit şehrinin etnik köken çalışmalarına dayanılarak yapılmış demografik haritalarını gösterdi. İtalyanlar, Yunanlılar ve bir de Bulgar. Her ailenin doğum ve ölüm tarihi listeleri. Doksan iki yaşındaki Desdemona Stephanides görkemli bir şekilde ortadaydı. Polonyalıların sonunu *kielbasa*, Belçikalılarınkini *pommes-frites*, Anglo-Saksonlarınkini *pudingler*, İspanyollarınkini *chorizolar* getirirken bizim Yunanlı dimdik duruyordu. Mucize? Kim bilir? Aslında bizim geçmişimiz o kadar da gurur duyulabilecek bir halde değildi. Belki de Doktor Müller'e ziyaretleri sırasında Lefty'nin felçlerinden bu nedenle söz etmemiştik. Yeni grafiklerle uğraşmasının zorluğunu bildiğimizden Desdemona'nın doksan değil, yetmiş bir olduğunu ve kötü İngilizcesi nedeniyle dokuzla yediyi daima karıştırdığını da tabii. Büyükannemin meme kanserinden ölen iki teyzesini ve Milton'un genç görünümlü bedeninde dolaşan damarların nasıl tıkandığını da söylememiştik doktora. Bunu

yapamazdık. İtalyanlara ve o tek Bulgar'a yenilemezdik. Bu arada doktor da Desdemona'nın yanı başında duran cenaze levazımatçısı broşürlerine; kendi adı yazılı boş mezarın ve müteveffa kocasının çerçeveli fotoğraflarına da ilgi göstermemişti. O, Olimpos'un kayıp gitmiş ölüleriyle değil, hayatta kalmış olan tek üyesiyle meşguldü.

Bu arada annemle aram gittikçe gerginleşiyordu.

"Gülme."

"Üzgünüm hayatım. Ama bu *sadece*, *sadece*... bir şey yok."

"Anne."

"Henüz sutyene gerek yok."

Bir çığlık. On iki yaşındaki kız koşarak yukarı çıkarken Tessie arkasından bağırıyor: "Dramatize etme Callie. Çok istiyorsan sana bir sutyen alırım." Odama girip kapıyı kilitledikten sonra gömleğimi kaldırıp aynaya bakıyorum ve... Annem haklı. Hiçbir şey... Sutyenin kaldıracağı hiçbir şey yok. Gözyaşlarına boğulup ağlamaya başlıyorum.

O akşam yemeğe indiğimde bildiğim tek yöntemi kullanarak bela çıkarmaya uğraştım.

"Ne oldu, niye yemek yemiyorsun?"

"Normal yemek istiyorum ben."

"Bu da ne demek?"

"Amerikan yemeği."

"*Yaya*nın yiyeceği şeyleri pişirmek zorundayım."

"Ya benim yiyeceklerim?"

"*Spanikopita*yı seversin. Her zaman da yersin."

"Artık istemiyorum."

"İyi. O zaman yeme. Sana verdiklerimi istemiyorsan sen bilirsin. Ama şimdi biz yemeğimizi bitirene kadar masada oturacaksın. Onu da bil."

Aynada karşılaştığım gerçek, annemin bana gülmesi, çevremi kuşatan o gelişmiş kızlar... Bir sonuca varmıştım. Büyükannemi ölme arzusuna rağmen ayakta tutan şu Akdeniz Diyeti benim gelişimimi

geciktiriyordu. Milton'un her şeyin üstüne bolca döktüğü zeytinyağı vücut saatinin ayarını bozuyor, zihin gelişirken vücut olduğu yerde duruyordu. Desdemona'nın elli yaşında damarlara ve doksan yaşında bir ruha sahip olması bu yüzdendi. Acaba diyordum, benim cinsel gelişimimdeki yavaşlık omega-3 yağ asitleriyle her gün yediğim üç çeşit sebzenin marifeti miydi? Göğüslerim herhalde sabah kahvaltısındaki yoğurt yüzünden büyümüyordu.

"Senin neyin var Cal?" diye sordu Milton. Bir yandan yemek yiyor, bir yandan da gazetesini okuyordu. "Yoksa yüz yaşına kadar yaşamak istemiyor musun?"

"Eğer oturup hep bunları yiyeceksem hayır."

Şimdi gözyaşlarına gark olan Tessie'ydi. İki yıldır yataktan çıkmayı reddeden yaşlı bir kadına bakan Tessie. Kendisinden çok sosisleriyle aşk yaşayan bir kocası olan Tessie. Çocuklarının çişini kakasını bile izleyecek kadar dikkatli bir anne olan Tessie. Tessie tabii ki Amerikan tipi beslenmenin sindirimi ne kötü etkilediğini iyi biliyordu. İçini çekerek, "Tabii alışverişi yapan sen değilsin," dedi. "Markete en son ne zaman gittiniz acaba Bayan Normal Yemek? Rafların neyle dolu olduğunu biliyor musun sen? Laksatiflerle. Her gidişimde kasa önünde insanlar laksatif alıyor. Ve sadece bir kutu değil, düzinelerle."

"Onlar ihtiyar."

"Hayır, sadece ihtiyarlar değil. Genç anneler, delikanlılar, kızlar... Gerçeği bilmek ister misin? Ülkenin büyük bir çoğunluğu kakasını yapamıyor."

"İyi o zaman daha çok istiyorum normal yemeği."

"Sorun sutyen mi Callie? Sana söyledim alabili..."

"An-ne."

Çok geçti. "Sutyen mi?" dedi Chapter Eleven. Gülüyor. "Bir sutyene mi ihtiyaç var?"

"Çeneni kapa."

"Dur bakalım gözlüğümü takayım. İşte oldu. Yoo, sutyene gerek yok. Tuz Gölü gibi dümdüz, jeolojik değişim yok."

"Ama senin suratında var akne fıçısı."

"Gerçekten dümdüz. Zamanla değişebilir tabii."

Milton bağırdı, "Lanet olsun."

Herhalde ağız dalaşımız canına yetmişti.

"Tanrının cezası yargıç."

Bize kızmamıştı. *The Detroit News* gazetesinin birinci sayfasına bakıyordu. Yüzü önce kızardı sonra da tamamen mora döndü (hani şu doktora söylemediğimiz yüksek tansiyon).

O sabah, Birleşik Devletler Bölge Yargıcı Roth okullardaki ayrımcılığa son verebilmek için çok zekice bir yöntem bulmuştu. Detroit'te siyah okullarına dağıtılacak sayıda beyaz öğrenci yoksa onları başka yerlerden bulacaktı. Yargıç Roth, uygulamanın bütün bölgeye yayılması kararını vermişti. Detroit şehri ve Grosse Pointe de dâhil olmak üzere elli üç çevre yerleşiminde uygulanacaktı karar. "Tam da çocukları o cehennemden çıkarmışken şu Tanrının cezası Roth onları gerisingeri oraya yollamak istiyor," diye bağırıyordu Milton.

YAVRU KURT

Radyolarını yeni açanlar için tekrarlayayım, müthiş bir çim hokeyi maçı bu. İki ezeli rakip, BCDS Kızılarılar ve B&I Yavru Kurtlar sezonun son maçının son dakikalarını oynuyor. Durum dörde dört. Orta sahada top hareketlendi ve... Arılar kaptı. Kontrol Chamberlain'de, pası kanattaki O'Rourke için. O'Rourke sol gösterip sağa gidiyor... Önünde bir Yavru Kurt var, bir tane daha... ve şimdi top sahayı boydan boya geçip Amigliato'ya ulaşıyor. Becky Amigliato geliyor, geliyor. On saniye kaldı, dokuz saniye. Yavru Kurtlar'ı golden kurtaracak olan kaleci Stephanides ve o –Tanrım, Tanrım– Amigliato'nun yaklaştığını görmüyor. Neler oluyor? Millet, Stephanides bir yaprağa bakıyor. Callie Stephanides, kıpkırmızı, muhteşem bir sonbahar yaprağına bakıyor. Ama ne zamanlama... Amigliato geliyor. Beş saniye, dört saniye. İş bitti sayın seyirciler, Orta Öğrenim Gençler Şampiyonası'nın galibi... Ama durun... Stephanides ayak seslerini duydu. Bakıyor. Amigliato atışını yapıyor. Ama ne atış, sanki mermi. Top doğruca Stephanides'in başına doğru gidiyor. Stephanides seyrediyor... seyrediyor... ohh, bunu görmek istemezdiniz millet..."

Acaba ölüm öncesi anda (çim hokeyi topu ya da başka bir nedenle) insanın gözünün önünden hayatının geçip gittiği doğru olabilir mi? Belki hayatınızın tamamı değil de bazı parçaları olabilir. O sonbahar günü Becky Amigliato'nun topu yüzümde patladığında az

sonra kaybedeceğim şuuruma rağmen geçen altı ayın anıları hızla aktı zihnimde.

İlki: Geçen yaz, bizim Cadillac –o sıradaki altın rengi Fleetwood– Baker & Inglis Kız Okulu'na doğru uzun yolculuğuna çıkmış, otobanda hızla ilerliyor. Arka koltuktaki on iki yaşındaki mutsuz, bin bir tehditle ön görüşmeye götürülen kız benim. "Kız okuluna gitmek istemiyorum," diye sızlanıyorum. "Oraya gitmektense siyahlarınkine gönderilmeyi tercih ederim."

Ve ikincisi: Ertesi sonbahar, yedinci sınıfa başlamak üzere bir başka araba beni alıyor. Daha önceleri, Trombley İlkokulu'na hep yürüyerek giderdim, ama değişiklik bununla sınırlı değil; yeni üniformam mesela, ekose kumaştan, göğsünde de bir amblem var. Servis aracı, açık yeşil bir steyşın; şoförümüz de kadın, Bayan Drexel. İnce telli saçları daima yağlı. Dudağının üstünde hafiften bir bıyık.

Ve şimdi yine steyşın, birkaç hafta geçmiş. Bayan Drexel'in sigarasının dumanı uzanıp giderken ben camdan dışarı bakıyorum. Grosse Pointe'in merkezine gidiyoruz. Ailemi daima hayret ve hayranlık içinde bırakan büyük, demir bahçe kapılarının ardındaki uzun yollara giriyoruz. Yeni sınıf arkadaşlarım bu yolların sonundaki evlerde yaşıyor. Dalları tepede tak gibi kavuşan ağaçlarla dolu özel koruları aşıyoruz ve önünde ellerinde çantalarıyla dimdik kızların durduğu göl manzaralı malikânelere ulaşıyoruz. Onların üniformaları da benimkinden ama bir şekilde üzerlerinde daha derli toplu, daha güzel duruyor. Ara sıra görüntüye bahçede gül koparan, saçları itinayla yapılmış bir anne de katılıyor.

Daha sonraki görüntü iki ay sonrasına ait, aşağı yukarı birinci sömestrin sonu ve steyşın artık benim için çok yeni olmayan okuluma doğru yokuşu tırmanıyor. Araba kızlarla dolu. Bayan Drexel bir sigara daha yakıyor. Gaz verirken bize oturaklı bir şeyler söylemeye hazırlanıyor. Karşısındaki manzaraya –tepelere, yemyeşil araziye, ötede görünen göle– bakarak başını iki yana sallıyor. "Kızlar bunun tadını çıkarın. Hayatın en güzel dönemi gençliktir." (On iki yaşımda bana bunun söylenmesinden nefret ediyordum. Bir çocuğa bundan

daha berbat bir şey söylenemezdi. Ama belki de o yıl olabilecek değişikliklerden ötürü mutlu çocukluğumun sona ereceğinden şüphe ediyordum.)

O hokey topu beni sıfırladığında gözümün önünden başka neler geçmişti? Bir çim hokeyi topunun sembolize edebileceği hemen her şey. Şu çim hokeyi, şu New England (Yeni İngiltere) oyunu, okulumuzdaki her şey gibi tamamen *eski* İngiltere'den kaynaklanıyordu. Uzun, ayak seslerinin yankılandığı koridorlarıyla, kilisemsi kokusuyla, vitraylı pencereleriyle, her yanını dolduran o Gotik loşluğuyla okulumuz... Saman rengi sayfalı Latince kitapları. Öğleden sonra çayları. Reveranslar yapan tenis takımı oyuncuları. Soylu giyimli öğretmenlerimiz ve Helenik başlayıp Homeros'la, Byron'la devam eden, oradan doğruca Chaucer'e atlayan, sonra da Shakespeare'e, Donne'ye, Swift'e, Wordsworth'e, Dickens'a, Tennyson'a ve E. M. Forster'a ulaşan müfredat programımız. Bunları birbirine hele bir ekleyin...

Bayan Baker ve Bayan Inglis, okulu 1911'de kurmuştu. Amaç şöyle yazılıydı koca tabelada: "Kız çocuklarını sosyal ve fen bilimleri alanında eğitirken onlara bilgi edinme aşkını aşılayıp dürüst davranmayı, insani değerlere sadakati ve her şeyden önemlisi toplumsal sorumluluklarını öğretebilmek." İki kadın, okulun uzak bir köşesinde "Kır Evi" denilen yerde yaşamıştı. Bu basit, kulübemsi yapının okul mitolojisindeki yeri, Lincoln'ün sade odasının milli tarih efsanelerimizdeki yeriyle denkti. Her yıl beşinci sınıflar burayı ziyaret ederdi. Sıra sıra, iki ayrı yatak odasını (belki de bu bir kandırmacaydı) gezer; kurucuların meyan kökü lekeli, üzerinde hâlâ dolmakalemlerinin durduğu masalarına, birlikte Sousa'nın marşlarını dinledikleri gramafona ilgiyle bakarlardı. Bayan Baker'la Bayan Inglis'in hayaletleri hâlâ okuldaydı, her taraf onların büstleri ve portreleriyle doluydu. Avludaki heykelde gözlüklü eğitimciler neşe içinde, bahara uygun bir ruh hali sergilerdi; Bayan Baker Papa'mı bir pozda sanki havayı takdis ediyor, Bayan Inglis ise (daima daha aşağıda) meslektaşına

ilgiyle ona dönmüş ne yaptığına bakıyor. Bayan Inglis'in kabarık şapkası yüz hatlarını saklıyor. Bu çalışmadaki tek avangard öge Bayan Baker'ın şapkasından yukarı çıkan ve ucunda bir sinekkuşu sallanan kalın demir boruydu.

... Bütün bunları aklıma getiren o döne döne üzerime gelen hokey topuydu. Ama başka bir şey daha var söylenmesi gereken, özel bir şey; neden o topun hedefi olduğumu açıklamam gerek. Calliope neden kalecilik yapıyordu? Neden suratında maske, kollarında, bacaklarında koruyucu bantlar vardı? Takım koçu Stork neden ona kurtarışı yapması için avazı çıktığı kadar bağırıyordu?

Cevap kolay: Ben spor konusunda iyi değildim. Voleybol, basketbol, tenis... hepsinde de ümitsiz bir durumum vardı. Aslında çim hokeyinde daha da kötüydüm. O komik sopalara, karmakarışık stratejilere bir türlü alışamamıştım. Oyuncu sıkıntısı çeken Stork beni kaleci yapıp dua etmeye başlamıştı. Aslında bana çok az iş düşüyordu. Takım ruhundan bihaber "Yavru Kurt" oyuncuları vücut koordinasyonum olmadığını falan iddia ediyorlardı. Bu ithamda gerçek payı var mıydı? Acaba şu anki masabaşı işim ve fiziksel becerilerden yoksunluğumun bununla bir bağlantısı olabilir mi? Buna cevap verecek değilim. Yalnız savunma olarak şunu söyleyeyim, atletik yapılı takım arkadaşlarımdan hiçbirinin benimki kadar sorunlu bir vücudu yoktu. Onlar, bende olduğu gibi kasıklarında saklanmış bir çift testis taşımıyordu. Tabii benim de o sırada bu anarşistlerin karnımda yer alıp çoktan işe başlamış olduklarından haberim yoktu. Eğer bacağımı ters bir yöne çevirirsem ya da çok hızlı hareket edersem müthiş bir kramp giriyordu kasığıma. Hokey sahasında çoğu zaman acıdan gözlerim yaşlarla doldu. Böyle durumlarda Koç Stark sırtıma vurup, "Haydi Stephanides sadece bir kramp, koş geçer," derdi. (Ve şimdi tam oradayız. Atışı durdurmak için ileri hareket ettiğimde işte o ağrı beni yakaladı. Bütün iç organlarım buruldu ve sanki içimden bir acı volkanı yükseldi. Öne eğildim ve kaleci sopamın üzerine abandım. Ve işte düşüyorum, yuvarlanıyorum...)

Ama hâlâ birkaç şey daha anlatmak için zaman var. Yedinci sınıfın sonunda bütün dişlerim ortodontik tedavi altına alınmıştı. Alt ve üst çenem lastik bantlarla birbirine çekiliyordu. Ağzım bir vantrilog bebeğininki gibi yaylıydı. Her gece uyumadan önce ortaçağdan kalma görüntülü başlığımı takıyordum. Ama karanlıkta yavaş yavaş dişlerim düzelirken yüzümün geri kalan bölümü genetik bir yer değiştirmeyle eğilip bükülüyordu. Nietzsche'nin sözlerine gönderme yaparak şunu söylemeliyim burada: İki tip Yunanlı suratı vardır, biri Apollo'msu, diğeriyse Dionysos'umsu. Ben Apollo tipli doğmuştum, güneş gibi yüzü buklelerle çevrelenmiş bir bebek. Ama on üçüme doğru hatlarım Dionysos'unkine dönmeye başlamıştı. O güzel burnum artık o kadar güzel değildi, kemerleniyordu. Kaşlarım da hem kalınlaşıyor, hem de yay şeklini alıyordu. İfadem giderek şeytanımsı, kurnaz, tek kelimeyle "*Satirik*" bir hale dönüşüyordu.

Ve hokey topunun (şimdi daha da yakında, bütün görüntüleri silmek istiyor) en son, en son sembolize ettiği şey zamandı. Onun durdurulamazlığı, bizim bedenlerimize zincirlenmiş olmamız ve bedenlerimizin zamana zincirli olması.

Hokey topu roket gibi. Koruyucu maskımın yan tarafına vurdu ve oradan da yönünü değiştirip ağın ortasına girdi. Kaybettik. Kızılarılar mutluluk içinde.

Utanç içinde, her zamanki gibi okula döndüm. Maskımı elime alıp yemyeşil hokey sahasının açık hava tiyatrosu gibi kademe kademe yükselen kenarından tırmandım. Küçük adımlarla ana binaya ilerledim. Uzaklarda tepelerin altında, yolun öte yanında büyükbabam Jimmy Zizmo'nun üzerinde ölüme çalım attığı St. Clair Gölü uzanıyor. Göl kışları hâlâ donuyor ama artık üzerinde araba süren kaçak içki simsarları yok. St. Clair Gölü o şeytani cazibesini çoktan yitirdi, hemen her yer gibi burası da sakin bir banliyö. Tekneler bolca ama bunlar da farklı; Chris-Craft'lar, Santana'lar, Flying Dutchman'lar, 470'ler... Hepsi de keyif teknesi. Sular güneşli günlerde mavileşiyor, yine de rengi genellikle soğuk bezelye çorbası gibi.

Ama ben şimdi bunları düşünmüyordum. Olabildiğince küçültmüştüm adımlarımı, olabildiğince yavaş yürümeye çalışıyordum. Okulun kapılarına bakan gözlerim endişe ve gerginlik içinde.

Herkes için biten oyun benim için yeni başlamıştı. Takım arkadaşlarım rahatça soluklanırken ben sinir içindeydim. Onurla, akılla, atletik zamanlamayla hareket etmeliydim. Kendi varlığımın içinden, "Başlar yukarı, Stephanides geliyor dikkat," diye bağırmalıydım. Hem koç, hem yıldız oyuncu, hem de amigo olacaktım.

Vücuduma hâkim olmaya başlayan Dionysos değişimine (çarpılan dişler, kemerlenen burun) rağmen henüz her şey tümden değişmemişti. Carol Horning'in sınıfa bir çift memeyle girişinin üzerinden bir buçuk yıl geçmişti ve bende hâlâ bir gelişme yoktu. Tessie'ye zorla aldırdığım sutyen hâlâ işe yaramıyordu, çünkü içi boştu. Adet de görmemiştim. Altıncı sınıf boyunca bekledim, takip eden yaz da. Yedinci sınıfta hâlâ bekliyordum. Ufak tefek umut verici işaretler oldu. Zaman zaman meme uçlarım hassaslaşıyordu. Yavaşça dokunduğumda pembe, yumuşak cildimin altında minik sertlikler hissediyordum. Hep bunun bir başlangıç olduğunu düşündüm. Tomurcuklanıyordum. Ama zamanla şişme ve acıma ortadan kalktı ve hiçbir şey de çıkmadı.

Okulda alışamadığım şeylerin başında soyunma odası geliyordu. Sezon bittiği için Koç Stork da kapıda, haykırıyor: "Haydi kızlar, duşa, acele edin." Geldiğimi görünce zoraki bir gülümsemeyle, "İyi hareketti Stephanides," diyerek bir havlu uzatıyor.

Hiyerarşi her yerde vardır, ama özellikle de soyunma odalarında. Islaklık, çıplaklık eski sınıfsal koşulları canlandırır. Size soyunma odasındaki sınıfsal yerleşimi kısaca anlatayım. Duşlara en yakın olanlar Uğur Bilezikliler'di. Buharla kaplı koridoru geçerken onların ciddiyet içinde yaptıkları kadınsı hareketleri gördüm. Bir Uğur Bilezikli öne eğilmiş başına havlu sarıyor. Doğrulurken havlunun uçlarını tepesinde kavuşturup türban yaptı. Onun yanındaki boş bakışlı mavi gözlerini boşluğa dikmiş suratına nemlendirici sürüyor. Bir başkası uzun boynunu ortaya çıkarmış ağzına dayadığı şişeden su içiyor.

Onlarla göz göze gelmek istemediğim için başımı çevirdim, yine de giyinirken çıkardıkları sesleri duyuyordum. Duşlardan akan basınçlı suyun tıslaması ve seramik zeminde dolaşan ayakların şap şaplarından başka bir şey daha vardı kulaklarıma yansıyan, tokuşturulmak üzere birbirine yaklaşan iki flüt kadehteki şampanyanın fışırtısı gibi. Neydi bu? Tahmin edemiyor musunuz? Kızların incecik bileklerindeki incecik bileziklere takılı sayısız gümüş uğur sembolünün tıngırtısıydı. Bu, küçük tenis raketlerinin küçük kayaklara; minyatür Eyfel Kulelerinin yarım santimlik balerinlere çarpışının sesiydi. Bu, Tiffany marka kurbağaların balinalara, köpek yavrularının kedilere, burnunun ucunda top tutan fokların ellerinde laterna taşıyan maymunlara, peynir dilimlerinin palyaçolara çarpışının; çileklerin mürekkep hokkalarına şarkı söyleyişinin, İsviçre ineklerinin boynundaki ufacık Aziz Valentin çanlarının sesiydi. Bu yumuşak ses cümbüşünün ortasında bir kız, olgun bir kadının parfümünü koklatma edasıyla bileğini yukarı kaldırdı. İş seyahatinden dönen babası ona yepyeni bir uğur sembolü daha getirmişti.

Uğur Bilezikliler yeni okulumun kural koyucularıydı. Baker & Inglis'e anaokulundan beri geliyorlardı. Bütün diğer Grosse Pointe'liler gibi göl kenarında doğup büyümüşlerdi ve göl sanki okyanusmuş gibi davranırlardı. Atlantik Okyanusu. Evet, bu onların da, ailelerinin de gizli dilekleriydi: Ortabatılı değil de Doğu kıyısından olabilmek; bunu vurgulayan kıyafetler içinde, genizden konuşarak, yazları Martha's Vineyard adasına gidebilmek, "Doğu'ya" değil de "Doğu'dan" diyebilmek... Sanki Michigan'a kısa süreliğine tatile gelmiş gibiydiler.

Bu bakımlı, küçük burunlu, sonsuz bir güvence içinde yaşayan sınıf arkadaşlarım için ne diyebilirim? Ataları çok çalışkan sanayiciler olan (sınıfta soyadları otomobil markasına ait iki kız vardı) bu kızların matematik ya da fen dersine bir merakları var mıydı? Mekanik becerilere sahip miydiler? Ya da Protestan iş ahlâkı ilgilerini çekiyor muydu? Tek kelimeyle hayır. Genetik determinizm teorilerini çürütmek için zengin çocuklarından daha sağlam bir kanıt olamaz.

Uğur Bilezikliler asla çalışmazdı. Sınıfta asla parmak kaldırmazlardı. Gün boyunca sınıfın arkasında yayılır sonra da defterlerini alıp evlerine giderlerdi. (Belki de Uğur Bilezikliler hayatı benden daha iyi anlamışlardı. Daha çok küçükken kitaplarda gerçek hayata ait çok az bilgi olduğunu anlayıp zamanlarını boşa geçirmemeye karar vermişlerdi. Bana gelince, ben bugün bile beyaz sayfalar üzerindeki o siyah şekillerin çok büyük bir önemi olduğuna inanıyorum, eğer yazmaya devam edebilirsem belki bilincin gökkuşağını yakalayıp bir kavanoza koymayı da başarabilirim. Tek güvencem bu hikâye, tedbirli bir *Wasp*'ın* zıddına sermayemi delik deşik edip sonuna kadar savuracağım.)

Yedinci sınıfta onların yanından geçerken bunların farkında değildim. Şimdi, on iki yaşındaki Calliope'nin buharlı bir ışığın içindeki çıplak Uğur Bilezikliler'e bakarken tam olarak ne hissettiğini anlamak üzere dönüp geriye bakıyorum (Tıpkı Doktor Luce'un beni yapmaya zorladığı gibi). İçinde yükselen farklı bir duygu var mıydı? Kaleci dizlikleri, dirseklikleriyle sarmalanmış derisinin altında kımıldanan bir şeyler... Hatırlamaya çalışıyorum, ama hatırlayabildiğim sadece karmaşık bir duygu yumağı: Mutlaka haset öncelikle, ama bir hoşlanmama da vardı. Kendini üstün ve aşağı görmek, hem de aynı anda. Yalnız bunların hepsinden daha baskın olan şiddetli bir panikti.

Önümde kızlar duşa giriyor, duştan çıkıyor. Çıplak tenler sanki birer çığlık. Bir ya da bir buçuk yıl önce bu kızlar havuza girmeden önce ayaklarını yavaşça dezenfektana batıran birer porselen bibloydu. Şimdiyse harikulade yaratıklar. Bunca rutubetin içinde, üzerimde ağır koruyucu yastıklarımla, yüzümü saklayan kaleci maskımın altında yutkunarak ağır adımlar ata ata, bakına bakına ilerlerken deniz altının fantastik dünyasını gözlükle seyreden bir dalgıcım sanki. Sınıf arkadaşlarımın bacaklarının arasından deniz anemonları fışkırıyor. Her renkte anemon, siyah, kahverengi, elektrik sarısı, ateş kırmızısı. Daha yukarlarda denizanaları gibi yavaşça kımıldanan, uçları

* Beyaz, Anglo-Sakson, Protestan sözcüklerinin kısaltılmışı. *(ç.n.)*

yapışkan, pembe göğüsleri var. Her şey bir akıntının içinde akıyor, mikroskobik planktonlarla besleniyorlar ve her dakika biraz daha büyüyorlar. Utangaç, dolgun vücutlu kızlar denizlerin dibinde yatan, az sonra saldırmaya hazır denizaslanları gibi şimdi.

Denizin yüzeyi birbirinden farklı büyüyüp gelişen yolların yansıdığı bir ayna. Yukarıda havanın yarattıkları, aşağıda ise suyun. İki dünyanın birlikte var olduğu tek bir gezegen. Kızlar kendi çarpıcılıklarından zehirli balon balığının dikenlerinden habersiz olduğu kadar habersizdiler. Sanki vahşi doğanın içinde yok olmadan yeniden yaratabilmek için koku salgılayan bezleri, bebek taşıma keseleri, her ortamda üreyebilme yetenekleri vardı onların; oysa ben sıska, kılsız, zavallı bir sünepeydim. Kulağımda yankılanan bir yığın sesin arasında, keder içinde adımlarımı hızlandırarak ilerledim.

Uğur Bilezikliler'den sonra sıra Kilt* İğneleri'ndeydi. Kendilerine ayrılmış üç bölümle soyunma odasının çoğunluğunu onlar oluştururdu. Şişmanı, sıskası, solgunu, kanlıcanlısıyla beceriksizce çoraplarını giyip, şekilsiz donlarını çekiyorlar. Tıpkı o ekose etekliklerin kenarlarını birleştiren çengelli iğneler gibi onlar da bizim ekose kalabalığı birbirine iğneliyorlar. Sıradan, akılda kalmaz ama yine de gerekli varlıklar. Hiçbirinin adı aklımda kalmadı.

Calliope, Uğur Bilezikliler'i, Kilt İğneleri'ni geçerek ilerliyor. Belli belirsiz şekillerin kımıldandığı, seramiklerde ve sarı duvarlarda yer yer çatlakların görüldüğü, bir kenarına yapıştırılmış kim bilir kime ait sakızıyla içilebilir su fıskiyesinin yanındaki yere doğru gidiyordum, ait olduğum yere, yaşam alanım olan küçük girintiye.

Koşulları değişen sadece ben değildim. Yargıcın okul uygulaması başka aileleri de çocuklarını özel okullara yollamak zorunda bırakmıştı. Şık bir görüntüsü ama fazla büyük bir bütçesi olmayan Baker & Inglis Okulu, nüfusunu artırmakta bir sakınca görmemişti ve böylece biz de 1972 sonbaharında burada bir araya gelmiştik. (Buhar yavaş yavaş azalıyor, arkadaşlarımı görebiliyorum.) Harika ela gözleri,

* İskoç erkeklerinin giydiği geleneksel eteklik. *(ç.n.)*

incecik beliyle Reetika Churaswami; doğuştan burkuk ayağı tedavi edilmiş ve (mutlaka belirtilmeli) John Birch Derneği burslu Joanne Maria Barbara Peracchio, babası hacca gidip bir daha geri dönmeyen Norma Abdow, Çek asıllı Tina Kubek ve buharlanan gözlüklerini temizlemeye çalışan yarı İspanyol yarı Filipinli Linda Ramirez. Bizlere "Etnik Kızlar" diyorlardı, ama işin aslına bakarsanız kim değildi ki? Uğur Bilezikliler değil miydi? Onların da bir yığın tuhaf âdeti, yemek yeme biçimi yok muydu? Ya da konuşma tarzları? Bir yığın kelimeyi farklı anlamlarda kullanmıyorlar mıydı? Beyaz ekmekle yaptıkları salatalıklı, mayonezli sandviçlerine tuhaf baharatlar eklemiyorlar mıydı? Baker & Inglis Okulu'na gelene kadar ben ve arkadaşlarım kendimizi gerçek birer Amerikalı sanıyorduk. Oysa burnu havada Uğur Bilezikliler bize asla parçası olamayacağımız başka bir Amerika daha olduğunu göstermişti. Birdenbire Amerika'nın hamburger ve hızlı arabalardan ibaret olmadığını anlamıştık. Bu, 1620'de İngiltere'den Massachusetts'e gelen Mayflower gemisiyle, gemiden çıkanların ayak bastığı Plymouth Kayalıkları'yla ilgili bir şeydi. Dört yüz yıl önce iki dakika içinde olan ve diğer bütün olanlara baskın çıkan bir şeydi. Ve her şey bir yana, o farklılık bir yanaydı.

Kısaca özetlersek, yedinci sınıf öğrencisi Calliope sonunda kendini onu kucaklayan, onunla bütünleşen, besleyen, destekleyen yeni yılın getirdiği yeni arkadaşlarının arasında bulmuştu. Dolabımı açarken arkadaşlarım maçta yaptığım büyük sersemlikten hiç söz etmedi. Bunun yerine Reetika konuyu önümüzdeki matematik sınavına getirdi. Joanne Maria Barbara Peracchio yavaşça çorabını çıkarıyordu. Sağ bileği düzeltme operasyonları sonucu süpürge sapı gibi incecik kalmıştı. Ona baktıkça kendi halime şükrederdim. Norma Abdow dolabını açıp içine baktı ve "İğrenç," diye bağırdı. Oturup koruyucu bantlarımı çözmeye başladım. Çevremdeki arkadaşlarım acele acele soyunuyordu. Havlulara sarındılar. Linda Ramirez, "Kızlar," dedi, "biraz şampuan alabilir miyim?" "Yarın öğle yemeğimde tepsimi sen götürürsen olur." "Hayır." "O zaman şampuan da yok." "Tamam, tamam." "Ne tamam?" "Emriniz tamamdır leydim."

Soyunana kadar onların işlerini bitirip çıkmalarını bekledim. Önce çoraplarımı sıyırdım. Uzun kaleci tuniğimin altından şortumu indirdim. Belime bir havlu sardıktan sonra tuniğin bağlarını açıp çıkardım. Şimdi üzerimde sadece formam ve havlu vardı. Ve sıra en zor kısma gelmişti. Sutyenimin bedeni 30AA'ydı. Ön tarafında ortada "Genç Bayan-Olga" markası işli yuvarlak bir metal kopça vardı. (Tessie eski stil bir sutyen almam konusunda ikna etmek için çok uğraşmıştı ama ben kesinlikle arkadaşlarımınki gibi, dolgulu bir sutyende ısrarlıydım.) Sutyeni belime geçirip kopçayı ilikledim. Her seferinde bir kolumu formadan çıkardım, formanın içinde çuvala sarılı gibi duruyordum. Sonra bu çuvalın içinde sutyenimi giydim. Ondan sonra da havlunun altından eteğimi. Formamı çıkarıp çabucak bluzumu üstüme geçirdim. Bir an bile çıplak kalmamıştım.

Becerime tanık olan sadece okul maskotumuz yavru kurttu. Duvardaki eski plakette "1955 Çim Hokeyi Şampiyonları" yazıyordu. Altında da ilgisiz tavırlı pozunda B&I'nin maskotu... Boncuk gözlü yavru kurt, hokey sopasına dayanmış, sağ ayak sol bileğin üzerinde. Üzerinde kırmızı kemerli bir mavi tunik. Kırmızı madalya kurdelesi iki kulağının arasına asılı. Gülüyor mu, somurtuyor mu belirsiz. Bizim yavru kurtta Yale'in sembolü buldogun inadı vardı, ama aynı zamanda zarifti de. Yavru kurt sadece kazanmak için oynamıyordu. Aynı zamanda vücudunu da formda tutuyordu.

Yan taraftaki içme suyu fıskiyesine eğilip parmağımla suyun geldiği deliği biraz tıkadım ve böylece su yukarı fışkırdı. Başımı altına tuttum. Koç Stork bütün çocukların duş aldığından emin olmak için saçlarını kontrol ederdi.

Benim özel okula gittiğim yıl Chapter Eleven da üniversiteye başladı. Hâkim Roth'un ellerinden uzakta olsa da ona uzanan başka eller vardı. Önceki Haziran'da sıcak bir günde yukarı çıkarken Chapter Eleven'ın odasından garip bir sesin geldiğini duydum. Bu, bir erkek sesiydi, birtakım sayılar ve tarihler söylüyordu. Ses, "Şubat dört,"

dedi, "otuz iki. Şubat beş – üç yüz yirmi bir. Şubat altı..." Yana toplanan kapı aralıktı, gizlice içeri baktım.

Kardeşim yatağa uzanmıştı, annemin ona ördüğü tığ işi battaniyeye sarınmış, sadece başı ve ayakları dışarıda, gözleri pırıl pırıl. Odanın öbür köşesindeki müzik seti açık, radyo arada cızırdıyor.

O ilkbahar Chapter Eleven'a iki mektup gelmişti, ilki Michigan Üniversitesi'nin kabul cevabı, diğeri ise Birleşik Devletler'den askerlik çağının gelmiş olduğuna dair bir ihbarname. O günden sonra apolitik kardeşim haberlerden kulağını ayırmaz oldu. Milton'la birlikte her gece haberleri seyretti, askeri gelişmeleri dinledi ve Henry Kissinger'in Paris Barış Konferansı'nda söylediği her söze dikkat kesildi. Kissinger'in ünlü sözü, "Güç afrodizyaktır," herhalde doğruydu çünkü Chapter Eleven diplomatik gelişmeleri izlemek üzere gece gündüz müzik setine yapışık yaşıyordu artık. Milton ise ebeveynlere, özellikle de babalara özgü bir tuhaflık içinde kendi çektiklerini çocuklarının da çekmesi gerektiğine inandığını kanıtlıyordu. "Askere gitmek senin için çok iyi olur," diyordu. Buna Chapter Eleven'ın cevabı şuydu, "Ben Kanada'ya gideceğim." "Hayır, gitmeyeceksin. Eğer çağrılırsan sen de benim gibi askere gidip memleketine hizmet edeceksin." Ve lafa karışan Tessie. "Merak etme. Sıra sana gelene kadar her şey bitecek."

72 yazında kardeşimin odasını gözetlerken savaş hâlâ devam ediyordu. Nixon'un Noel bombardımanları şimdilik sıra bekliyordu. Kissinger cinsel çağrışımlı sözlerini kanıtlamak için Washington'la Paris arasında mekik dokuyordu. Paris Barış Anlaşması gelecek Ocak ayında imzalanacak ve Mart sonuna kadar tüm Amerikan birlikleri Vietnam'dan çekilecekti, ama ben Chapter Eleven'ın kıpırtısız vücuduna bakarken henüz bunlardan kimsenin haberi yoktu. Erkek olmanın ne kadar tuhaf bir şey olduğunu düşünüyordum. Toplumun kadınlar üzerinde ayırımcı bir baskısı olduğu doğruydu. Ama ya şu askerlik meselesine ne demeliydi? Hangi cins daha fazla bedel ödüyordu hayatta? Erkek kardeşime karşı daha önce hiç hissetmediğim

bir sevgi ve koruma duygusu kaplamıştı içimi. Onu ormanda, askeri üniformayla devriye gezerken hayal ettim. Vurulduğunu düşündüm ve ağlamaya başladım. Radyodaki ses devam ediyordu: "Şubat yirmi bir – yüz kırk bir. Şubat yirmi iki – yetmiş dört. Şubat yirmi üç – iki yüz altı."

20 Mart'a kadar bekledim, o gün doğum günüydü. Ses onun celp numarasını söyledi, iki yüz doksan –asla savaşa gitmeyecekti aslında– odaya daldım. Chapter Eleven yataktan fırladı. Birbirimize baktık ve sarıldık, bu aramızda çok ender olan bir şeydi.

Ertesi sonbahar Chapter Eleven Kanada'ya değil, Ann Arbor'a gitti. Onun yumurtasının ana rahmine düştüğü günkü gibi yine yalnız kalmıştım. Evde oturup babamın haberleri seyrederken giderek daha çok öfkelenişini, Amerika'nın savaşta tutunduğu gevşek tavra çıldırışını ve Nixon'a sempatisinin artışını gözledim. Annem de yalnızlık çekiyor, kendini işe yaramaz hissediyordu. Chapter Eleven evden ayrılmıştı ve ben de artık büyümüş sayılırdım. Bolca boş zamanı vardı. Bu zamanını War Memorial Community merkezinde dersler alarak değerlendirmeye karar verdi. Dekupaj yapmayı öğrendi. Çiçekler için sepetler ördü. Evimiz bir yığın elişiyle dolmaya başladı. Boyalı sepetler, boncuklu perdeler; içlerine kuru çiçekler, renkli tahıllar, bezelyeler konulmuş şeffaf plastikler. Antikacılığa merak sardı, duvara eski bir ahşap çamaşır teknesi astı. Yoga dersleri de aldı.

Milton'un savaş aleyhtarlığına duyduğu tiksinti ve Tessie'nin kendini işe yaramaz hissedişi bizimkileri yüz on beş kitaptan oluşan Büyük Eserler dizisini okumaya itti. Pete Amca yıllardır onlardan söz eder dururdu, tabii pazar sohbetlerinde bu kitaplardan seçip söylediği cümlelerle nasıl sükse yaptığını eklememe bile gerek yok. Ayrıca evde müthiş bir öğrenme havası esiyordu. Chapter Eleven mühendislik eğitimi alıyordu; ben, sınıfta bile güneş gözlüğü takan Bayan Silber'la ilk Latince derslerime başlamıştım. Tessie ve Milton da kendilerini geliştirme kararı verdi. Set, üzerinde içindekilerin listesi olan etiketlerle on kutu halinde geldi. Aristoteles, Platon ve Sokrates birinde; Cicero, Marcus Aurelius ve Virgil bir diğerinde. Kitaplar

Middlesex'in duvar içlerindeki sabit raflara dizildi. Bazıları tanıdıktı (Shakespeare), bazılarıysa yabancı (Boethius). İsimlerin çoğu bizimkilere benzemiyordu (Thucydides). Dikkatle incelendi kitaplar. Milton, üzerinde Milton yazan bir kitabı raftan alıp, "İşte bu," dedi, "iyi bir kitap." Onu şaşırtan şey seride Ayn Rand'e ait tek bir cildin bile olmayışıydı. Yine de o gece yemekten sonra Milton yüksek sesle Tessie'ye kitap okumaya başladı.

İlk ciltten başlayıp sırayla yüz on beş kitabı okuma kararı vermişlerdi. Mutfakta ödevimi yaparken Milton'un matkap takırtısına benzeyen sesini duyabiliyordum: "Sokrates: 'Bence sanattaki bozulmanın iki nedeni vardır.' Adeimantus: 'Nedir bunlar?' Sokrates: 'Zenginlik ve yoksulluktur, derim.'" Platon zor gelmeye başlayınca Milton Machiavelli'ye geçti. Birkaç gün sonra Tessie, Thomas Hardy'yi istedi, ama bir saatlik okumanın ardından Milton sıkılıp kitabı bıraktı. Sonra Ernest Hemingway'in *İhtiyar Adam ve Deniz*'ini okudular, bunu ikisi de sevdi ve proje yarıda bırakıldı.

Annemle babamın (okunması gerçekleşmeyen) Büyük Eserler dizisine merak sarmalarını anlatmamın bir nedeni var. Ben büyüyüp gelişirken o set, altın yaldız sırtlı kitaplarıyla sanki kraliyet saraylarından çıkıp gelmiş bir görkemle raflarda durdu. O zamanlarda bile beni etkilemiş olduklarını söyleyebilirim. Sanki beni insanoğlunun o en anlamsız hayaline doğru, o yüz on beş kitaplık diziye eklenebilecek değerde bir kitap yazmam için kışkırtıyorlardı. Sırtında upuzun bir Yunanca ad olan yüz on altıncı kitabı yazabilmek... Stephanides... Bunlar ben gençken ve henüz rüyalar âleminde yaşarken oldu. Şimdi kalıcılık, edebi değer gibi konularda iddia sahibi değilim. Büyük bir eser yazmak da çok umurumda değil, tek istediğim bunu yazmak, imkânsız olaylarla dolu hayatımdan bir küçük iz bırakabilmek, hepsi bu.

Ben kitapları düzeltirken hayat da devam ediyordu. İşte Calliope bir kutu açıyor. İşte kırk beşinciyi alıyor (Locke, Rousseau). İşte yerine koymak için parmak uçlarına kalkmadan uzanıyor. Ve işte Tessie bana bakıp, " Galiba büyüyorsun Cal," diyor.

Bu, olacakları tarif etmekte yetersizmiş. Yedinci sınıfın Ocak ayında başlayıp Ağustos ayına kadar devam eden sürede donmuş gibi duran vücudum akıl almaz sonuçlar yaratarak gayet orantısız bir şekilde gelişmeye başladı. Evde hâlâ Akdeniz yemekleri yiyorsak da herhalde bu tarzın sonsuz hayat çeşmesi etkisini yok eden okul yemekleri sayesinde tek bir konu dışında çılgınca büyüdüm. Derste incelediğimiz bezelye taneleri gibiydim, hızla uzadım. Fotosentezi öğrenebilmek için yaptığımız deneyde bir bezelye fidesini karanlıkta, diğerini aydınlıkta tutuyor ve her gün ne kadar uzadıklarını ölçüyorduk. İşte benim vücudum da aydınlıktaki fide gibi tepemizdeki o dev ışık kaynağına doğru uzuyordu, ama benim durumum daha da ciddiydi, ben karanlıkta da büyümeyi sürdürüyordum. Geceleri bacaklarımı sıcak su torbalarına sarıp acı içinde gülümseyerek yatıyordum. Çünkü uzayan vücudumda başka değişiklikler de oluyordu. Gerekli yerlerde kıllar çıkmaya başlamıştı. Her gece oda kapımı kilitledikten sonra masa lambamı ayarlayıp oralara bakıyor ve kılları sayıyordum. İlk hafta üçtüler, sonra altı, iki hafta sonraysa on yediye vardılar. Ve bir gün mutluluk içinde onları tarayabildim. "Artık zaman geldi," dedim kendi kendime, sesim bile değişiyordu.

Olanlar bir günde olmadı. Bir çatlama hatırlamıyorum. Ağır ağır kısıldı sesim, izleyen birkaç yıl boyunca giderek daha pes bir hal aldı. O erkek kardeşimi çıldırtan kulak paralayıcı tizlik yok oldu. Milli marşımızı söylerken "Özgürlük" kelimesindeki o yukarı tırmanış geçmişte kaldı. Annem ısrarla üşütmüş olduğumu söyledi. Satıcılardan bir şey istediğimde onlar başlarını kaldırıp başka birini arıyordu. Büyüleyici bir ses değildi, kalın bir ses, üflemelilerin bir karışımı; sessiz harfleri yutmaya başlamıştım, telaşlı ve nefes nefese konuşuyordum. Ve sadece bir dil uzmanının fark edebileceği özellikler belirmişti; orta sınıfa özgü harf yutmalar, Yunancadan Ortabatı aksanına geçmiş keskinlikler. Bütün bunlar daima benim vücudumda yaşayan annemle babamın, büyükannemle büyükbabamın karması değil miydi?

Daha da uzadım. Sesim olgunlaştı. Görünüşte bir anormallik yoktu. Düzgün bir beden, incecik bir bel, küçük bir baş, ufak eller, ayaklar. Bütün bunlar kimsede soru işareti uyandırmıyordu. Kız gibi yetiştirilen pek çok erkek çocuk aslında yine de diğer kızlardan farklıdır. Daha başından hem de, başka türlü davranırlar, bir türlü uygun eldiveni, ayakkabıyı bulamazlar. Öbürleri onlardan söz ederken adlarının önüne genellikle "erkek" kelimesini ekler; bazen daha da kötüsünü yaparlar, "dişi goril" derler. Sıskalığım beni koruyordu. Yetmişlerin başında düz göğüslü olmak modaydı. Androjen tipli olmak gözdeydi. Narinliğim, çırpı bacaklarım bana model görünümü vermişti. Elbiselerim doğru elbiseler değildi, yüzüm de ama duruşum doğruydu. Afgan tazıları gibiydim. Ayrıca hayalperestliğim, kitap kurtluğum da bu görüntüme çok uygundu.

Yine de kızlar içgüdüsel olarak bana karşı daha farklı davranmaya başlamıştı. Lilly Parker'ın sıraya yatıp başını dizlerime koymasını hatırlıyorum, şöyle derdi bana: "Gördüğüm en mükemmel çene seninki." Ya da June James, şu saçımı getirip kendi başının üstüne çadır gibi koymaktan hoşlanan kız. Vücudum karşı cinsi çeken bazı hormonlar salgılamaya başlamıştı galiba. Kızların bana sarılmalarını, dokunmalarını başka nasıl açıklayabiliriz? Bu başlangıç sürecinde, ikincil erkek özelliklerim ortaya çıkmadan ve koridorlarda hakkımda fısıltılar yayılıp da kızlar bana sokulurken iki defa düşünmeye başlamadan hemen önce, saçlarım dalgalı değil de pırasa gibi düz ve parlakken, yanaklarım hâlâ pürüzsüzken, henüz kaslarım kendini göstermemişken tuhaf bir biçimde erkeksi hareketler yapmaya başladım. Mesela silgimi havaya atıp tutuşum, mesela yemekte yanımdakinin kompostosuna pervasızca kaşığımı daldırışım, mesela öfkelenince kaşlarımı yukarı kaldırışım, mesela sınıfta herkesle tartışma merakım... Değişene kadar sıkı bir isyancıydım ve bu da beni okulda gayet popüler yapmıştı.

Ama bu dönem kısa sürdü. Ucubeliğe karşı karanlıkta sürdürdüğüm savaşı kaybettim. Apollo bayrağı Dionysos'a verdi. Her

güzellikte bir tuhaflık olabilir olmasına ama ben daha on üçümde dünyanın en tuhaf yaratığıydım.

Şu yıllığa bakalım. Sonbaharda çekilmiş bir resim, çim hokeyi takımı bir arada. Önde diz çökmüş duran benim. Bir başka resim, sınıftayız, ben en arkadayım, resme sığmak için eğilmek zorunda kalmışım. Yüzümdeki ifadeden ne kadar kendi içime döndüğüm belli. (Yıllar boyunca giderek artacak olan bu karmaşık ifade fotoğrafçıları oldukça rahatsız edecekti. Sınıf resimleri, Noel kartları bu yüzden mahvoluyordu. Neyse ki en geniş kitleye ulaşacak resimlerimde yüzümün tümden maskelenmesiyle bu sorun da çözülmüş oldu.)

Milton'un güzel bir kız evladı yitirmekten ötürü üzülüp üzülmediğini bilmiyorum. Ne kadar gülünç olduğumuzu fark etmezmiş gibi düğünlerde hâlâ beni dansa kaldırıyordu. "Haydi, kuklacık," diyordu, "gel de gösterimizi yapalım." Şişman, sarsak baba kendinden emin eski moda fokstrot adımlarına başlıyor ve tuhaf bir böceğe benzeyen kızı ona uymaya çalışıyor. Annemle babamın sevgisi değişmemişti. Yine de sanıyorum o dönemdeki değişimim onlar için bir üzüntü kaynağıydı. Erkeklere cazip gelmeyeceğimden, evde kalacağımdan, Zo Hala gibi bir evlilik yapmak zorunda kalacağımdan korkuyorlardı. Bazen dans ederken Milton omuzlarını kabartarak çevreye kabadayı bakışlar atardı, belki de bu şekilde alaycı tek bir harekete bile fırsat vermemeye çalışıyordu.

Bütün bunlara karşı yaptığım tek hareket saçımı uzatmak oldu. Vücudum beni dinlemiyordu, bana aldırmıyordu, ama saçlarım hâlâ benim kontrolümdeydi. Belki de tek kontrol edebildiğim onlardı. YWCA'de Desdemona'nın yaşadığı o korkunç makyaj olayında olduğu gibi ben de saçlarımı kestirmeyi reddettim. Yedinci ve sekizinci sınıfta da bundan ödün vermedim. Üniversiteliler savaşı protesto yürüyüşü yaparken, Calliope de berberleri protesto etti. Kamboçya'ya gizlice bombalar düşerken Callie de kendi sırlarını kimselere göstermeme çabasındaydı. 1973 baharında savaş resmen bitti. Başkan Nixon gelecek yıl Ağustos'ta ofisini bırakmak zorunda kalacaktı. Rock müzik de yerini disko müziğine... Bütün ülkede saç modelleri

değişiyordu. Ama Calliope, bütün Ortabatılılar gibi modayı geriden takip ediyordu, o hâlâ altmışlardaydı.

Saçlarım... O benim inanılmaz gürlükte, on üç yıllık saçlarım. Hiç on üç yaşında böyle bir saça sahip olan var mıdır? Benim saçımla kim başa çıkabilirdi? Her ay, her hafta ve sonra her hafta yarısında kanalizasyon boruları tıkanmaya başladı. "Yüce İsa, bana yardım et," diye şikâyet ediyordu Milton yeni bir çek daha yazarken. "Saçların, boruları mahveden şu Tanrının cezası ağaç köklerinden daha beter senin." Dökülen saçlarım yumak yumak uçuşuyordu Middlesex'te. Odadan odaya, oradan salona, mutfağa... Saçımı kurutmaya çalıştığımda makine bozuluyordu, ondan açığa çıkan statik elektrik bir felaketti. Omuzlarımdan etrafa bir sıcaklık yayılıyordu. Desdemona'nın saçı uzun ve ipeksiydi, benimkiyse Jimmy Zizmo'nunkinin karmaşasındaydı. Hiçbir pomat, yağ onu yatıştıramıyordu. Medusa'yı bu saç taşa çevirirdi, Minotaur filmlerindeki yılanların tümünden daha yılansıydı bu saç.

Ailem buna katlandı. Her köşede, her çekmecede ve hatta her yemekte saçım vardı. Tessie'nin sütlaçlarında bile, oysa buzdolabına koymadan önce dikkatle her bir kâsenin ağzını alimünyum folyolarla kaplardı. Bu yüksek koruma altındaki tatlılardan bile bir saç kılım çıkardı. Sabunlar onlarla kaplıydı. Kuru çiçekler yerine saç kıllarım çıkardı kitapların sayfa aralarından. Gözlük kılıflarında, doğum günü kartlarında, hatta yemin ediyorum bir defasında yumurtanın içinde bile. Tessie onu daha kırarken içine girmeyi başarmıştı simsiyah bir kıl. Yan komşunun kedisi kustuğunda çıkardığı artık sadece kendi kılı değildi. Becky Turnbull, "Bu çok iğrenç," diye bağırdı, "Hayvanları Koruma Derneği'ne haber vereceğim." Milton bana sosisçi zincirinde çalışan elemanlarının giymek zorunda olduğu kâğıt şapkalardan birini verdi. Hâlâ altı yaşında olduğumu sanan Tessie de eline bir saç fırçası aldı.

Saçlarımı fırçalarken, "Ne-den, ne-den Sophie'ye gitmiyorsun?" dedi yalvaran bir sesle.

"Çünkü senin saçına ne yaptığını görüyorum."

"Sophie çok iyi bir kuafördür."

"Yaa."

"Seninki zor olur tabii, fare yuvası sanki."

"Bırak."

"Kımıldama." Daha fazla fırçalama, itiş kakış. Her çekişinde kafam yerinden kopacak gibi oluyor. "Şimdi moda kısa saç Callie."

"Bitti mi?"

Birkaç final hareketi. Sonra yalvaran bir ses, "Bari arkadan bağla. Yüzün ortaya çıksın."

Ona ne diyebilirdim? Saçımı uzatmamın tek nedeni buydu. Yüzümü saklamak. Belki Dorothy Hamill* gibi durmuyordum. Belki giderek salkımsöğütlerimize dönüyordum. Ama saçlarımın pek çok yararı vardı. Tellerle kaplı dişlerimi saklıyordu. O *Satirik* burnumu saklıyordu. Bütün kusurlarımı saklıyordu. Kısacası, beni saklıyordu. Saçımı kesmek mi? Asla. Ben hâlâ onun içinde büyüyordum. Hayalim ileride bir gün tamamen onun içinde yaşayabilmekti.

Sekizinci sınıfa giden o on üçündeki talihsizi düşünün. 1,78 metre boyunda, 60 kilo. Burnumun iki yanından perde gibi iniyor siyah saçlarım. İnsanlar ellerini yüzümün önünde sallayıp, "İçerde kimse var mı?" diyor.

Oradaydım. Zaten başka nerede olabilirdim ki?

* Amerikalı buz pateni şampiyonu. *(ç.n.)*

AĞDALI VE LİRİK

Eski yaşam biçimime geri dönmüştüm. Victoria Parkı'nda tek başına yapılan yürüyüşlerime. Romeo y Julieta ve Davidoff Grand Cru purolarıma. Konsolosluk davetlerime, Filarmoni konserlerime, Felsenkeller'deki gece turlarıma. Yılın en sevdiğim mevsimi, sonbahar. Serin hava zihnimi kamçılıyor ve çoğu sonbaharla bağlantılı okul dönemime ait bir yığın anı yeniden canlanıyor gözümün önünde. New England'dakiler kadar parlak renkte olmuyor Avrupa'da sonbahar yaprakları. Yapraklar kururken renk değiştiriyor ama o alevli yakıcılık yok burada. Yine de bisiklete binilebilecek kadar ılık. Geçen gece Schöneberg'den çıkıp Mitte'deki Orianenburger Strasse'ye kadar gittim. Bir arkadaşla buluşup bir kadeh bir şey içtik. Geri dönüşte sokaklar boyunca pedal çevirirken bir yığın tuhaf, intergalaktik yaratığa benzeyen yaya gördüm kaldırımlarda. Üzerlerinde Manga çizgi kahramanlarınınki gibi fetişist çağrışımlı kıyafetler, ayaklarında astronotvari çizmeler... Oyuncak bebeklerinkine benzeyen kabarık saçlı başlarını sallayarak "*Hallo, hallo*," diye seslendiler bana. Belki de bana en uygun olan *onlardı. Hemen her* şeyi kabullenebilen ve hiçbir şeye şaşırmayan onlar. Yine de *Strich** boyunca ilerlerken onlara karşı duyduklarım bir erkeğe ait duygular değildi. İyi bir kızın duyabileceklerini duyuyordum içimde; tasvip

* Sıra. *(ç.n.)*

etmeme ve aşağı görme ve aynı zamanda fiziki bir yakınlık. Kapkara boyalı gözlerini bana dikip kalçalarını sallarlarken aklımdan onlarla neler yapabileceğim geçmiyordu; düşündüğüm, her gece, her saat o işi yapmanın onlar için ne ifade ettiğiydi. *Huren** bendeki beni görmüyordu. Onların gördüğü ipek fularım, Zegna marka pantolonum ve parlak ayakkabılarımdı. Cüzdanımdaki parayı görüyorlardı ve "*Hallo, hallo, hallo*," diye bağırıyorlardı.

1973 sonbaharındayız şimdi de. On dördüme gireli henüz birkaç ay olmuş. Bir öğleden sonra kilisede Sophie Sasoon kulağıma fısıldıyor: "Tatlım, incecik bir bıyığın oluşmaya başlamış. Annene söyle de seni bana getirsin. Hemen halledelim."

Bıyık? Bu doğru muydu? Bayan Drexel'inki gibi? Koşarak tuvalete gittim. Bayan Tsilouras rujunu tazeliyordu, o çıkar çıkmaz hemen yüzümü aynaya yapıştırdım. Tam bir bıyık sayılmaz, dudağımın üstünde birkaç koyu renk kıl. Tahminlerin dışında çok da şaşırtıcı değildi bu durum, bunu zaten bekliyordum.

Zengin çeşitlilikteki dünyamızın *Güneş Kuşağı* ya da *İncil Kuşağı* gibi bir şeyiydi bu *Kıl Kuşağı* da. *Kıl Kuşağı* güney İspanya'da başlıyordu, herhalde bunda Faslıların büyük etkisi olmuştu. Sonra kuşak İtalya'nın koyu renk gözlü insanlarının yaşadığı bölgede devam ediyor, Yunanistan'ın çoğunu, Türkiye'nin de tamamını kaplıyordu. Güney'de Fas, Tunus, Cezayir ve Mısır da kuşağa dâhildi. Kuşak Suriye, İran ve Afganistan'ı halı gibi kaplayarak (ve haritalardaki okyanus derinliklerinin koyuluğunda) doğuya doğru gidiyor ve Hindistan'ı terk ederken giderek renk açılıyordu. Bundan sonra da Japonya'daki *Ainu*** üzerindeki tek koyu noktadan başka bir yerde görülmüyordu.

* Fahişeler. *(ç.n.)*

** Japonya'da genç kızlara süs olarak bıyık dövmesi yapılan bir yer. *(ç.n.)*

Haydi, Musa Kızı, Yunanlı kadınların bu kıllara karşı verdiği savaşın şarkısını söyle. Kıl dökücü kremlerin, cımbızların şarkısını... Ağartıcıları, ağdaları... Pers İmparatoru Darius'un akıncıları gibi Akhalı kadınları daha on üç, on dört yaşında ele geçiriveren o uğursuz siyah halının şarkısını söyle. Hayır, Calliope üst dudağıyla burnu arasında beliren gölgeye şaşmamıştı. Halam Zo, annem, Sourmelina ve hatta kuzenim Cleo istenmedik yerlerinde çıkan bu kıllarla mücadele ederdi. Gözlerimi kapayıp çocukluğumun kokularını hayal etmeye çalıştığımda aklıma ilk gelen zencefilli kek ya da taptaze Noel çamları mıydı? Hayır. Zihnimi ilk anda dolduran koku; iğrenç, geniz yakan Nair marka kıl dökücününkiydi.

Annemi hatırlıyorum; banyo küvetine bacaklarını sokmuş, derisini yakan kremin köpüklenerek işini görmesini bekliyor. Sourmelina'ysa ocakta bir kapta ağda yapıyor. Kılsız kalmak uğruna çektikleri onca acı... Kremin bıraktığı kızarıklıklar... Bütün bu çabanın bitip tükenmezliği... O düşman kıllar yenilmezdi. Tıpkı hayatın kendisi gibi...

Anneme, Sophie Sassoon'un Eastland alışveriş merkezindeki dükkânına telefon edip benim için bir randevu almasını söyledim.

Bir sinema salonuyla ekstra zenginlikte sandviçler yapan bir büfenin arasındaki "Altın Post" güzellik salonunun yan komşularından daha farklı olabilmesi için gereken her şey yapılmıştı. Girişteki albenili tentede Parisli bir hanımefendi silueti vardı. Vitrinlere ise çeşit çeşit çiçek aranjmanı yerleştirilmişti. Sophie Sassoon'un da renklilikte bu çiçeklerden pek farkı yoktu. Omuzlarından aşağı düşmüş Hawaii tarzı elbisesi, bilezikleri, küpeleri, yüzükleriyle koltuklar arasında mekik dokuyor. "Şimdi nasılız? Oh, harika görünüyorsun. Bu renk seni on yaş gençleştirdi." Bir sonraki müşteriye: "Endişe etme. Bana güven. Şimdi moda kesim bu. Reinaldo haydi anlat ona." Ve düşük belli dar pantolonuyla Reinaldo: "*Rosemary'nin Bebeği*'ndeki Mia Farrow stili. Sıska ama harika görünüyordu." Sophie çoktan bir başkasının yanına gitmiş. "Tatlım sana bir tavsiyede bulunayım. Saçını makineyle kurutma. Bırak kendi kendine kurusun. Sana bir de nemlendirici vereceğim. Gözlerine inanamayacaksın sonucu görünce.

Biliyorsun ben yetkili satıcısıyım bu ürünün." Kadınlar buraya başta Sophie Sassoon'un kişisel cazibesi sonra da salonun aşıladığı özgüven duygusu nedeniyle geliyordu. Burada hiç çekinip utanmadan her yerlerini açıp, kendilerini içlerinde bir endişe olmadan Sophie'nin ellerine teslim edebilirlerdi. Onun ilgisi, sevgisiydi müşteriyi çeken. Yoksa Sophie'nin bizzat kendisinin güzellik tavsiyelerine ihtiyacı olduğunu fark etmezler miydi? Kaşlarının fosforlu kalemle çizilmiş gibi durduğunu, yüzde alarak herkese sattığı o Princess Borghese marka fondötenle sıvanmış yüzünün kiremit rengini neden göremiyorlardı? Acaba ben bunu ne zaman gördüm, ilk gün mü, takip eden haftalarda mı? Ben de herkes gibi Sophie Sassoon'un yaptığı makyajın sonucundan çok karmaşıklığından etkilenmiştim. Ben de annem ve diğer kadınlar gibi onun sabahları ayna karşısında en az bir saat kırk beş dakika geçirdiğini biliyordum. Göz kapağına ayrı, göz altına ayrı krem sürüyordu. Bir Stradivarius ustasının elindeki kemanı vernikleyişi gibi kat kat, farklı farklı bir yığın krem... En sonunda yüzünü kaplayan kiremit rengi fondötenin dışında başka şeyler de vardı yüzüne sürdüğü: Kızarıklıkları saklayan yeşil gölgelendiriciler, allığa katılan pembe tozlar, göz kalemi, dudak çerçeveleyici kalem, dudak nemlendiricisi, yaldızlar, cilt sıkılaştırıcı, gözenek kapatıcı... Sophie Sassoon'un yüzü, Tibetli rahiplerin sabrıyla yarışacak bir titizlikle yaratılıyordu.

Bu yüz şimdi bize, "Bu taraftan hanımlar," diyordu. Sophie her zamanki gibi sıcak ve sevgi dolu. Her gece bakım kremleriyle muamele edilmiş elleri okşayarak, ovarak her yanımızda dolanıyor. Küpeleri sanki Schliemann'ın Truva'dan kaçırdığı hazineden kalma parçalar. Saçlarını yaptıranların, kurutma makinelerinin altında bunalanların yanından yürüyüp mavi perdeyle salondan ayrılmış bölüme geçtik. Sophie salonda saç tellerine şekil veriyor, perdenin arkasındaysa başka kılları yok ediyordu. Perdenin arkasında yarı çıplak kadınların vücutlarının farklı bölümlerine ağda sürülmüştü. Şişman bir kadın sırtüstü yatmış, bluzu yukarı çekilmiş, göbek deliği görünüyor. Bir başkası yüzükoyun uzanmış, bacaklarının arkasına sürülmüş

ağdanın çekilmesini beklerken elindeki dergiye bakıyor. Bir diğeri sandalyede oturmuş, yanaklarının kenarlarına ve çenesine sürülmüş ağda altın renginde. İki kadın da belden aşağıları çıplak yatmış, onların derdi bikini kenarlarındaki kıllar. Ağdanın keskin kokusu çok güzel. Burası sanki sıcak olmayan bir Türk hamamı; tembellik her yana yayılmış, ağda taslarından buharlar tütüyor.

"Sadece yüzüm yapılacak," dedim Sophie'ye.

Anneme dönüp göz kırptı, "Sanki parayı kendi ödeyecek."

Annem gülerken diğer kadınlar da ona katıldı. Herkes gülümseyerek bize bakıyordu. Okuldan doğruca buraya gelmiştim, üniformam hâlâ üzerimdeydi.

Bikini kenarlarıyla uğraşanlardan biri, "Sadece yüzün olduğu için sevinmelisin," dedi.

Diğeri, "Birkaç yıla kadar daha güneye ineceksin nasılsa," diye lafa karıştı.

Kahkahalar... Göz kırpmalar... Hatta ve hatta annemin yüzünde beni şaşırtan bir utangaç gülümseme. Mavi perdenin arkasında Tessie sanki başka biri olmuştu. Sanki artık ikimize de ağda yapıldığına göre bana erişkin muamelesi yapabilirdi.

Sophie'ye, "Belki de onu saçının kesilmesine ikna edebilirsin," dedi.

"Bunlar bir parça çalılaşmış tatlım." Sophie bana doğru eğildi. "Yüzünün şekline uygun bir şeyler..."

"Lütfen, sadece ağda," dedim.

"Kimseyi dinlemez ki," diye mırıldandı Tessie.

Macar göçmeni bir kadın (*Kıl Kuşağı* eteklerinden) restoranda Jimmy Papanikolas'ın ızgara tablasına siparişleri yerleştirişine benzer bir acelecilik içinde bizi düzene soktu. Köşedeki pembe kadın kalın bir parça Kanada jambonu, ortadakiler (annemle ben) üst üste duran patates dilimleri, soldakiler (bikiniciler) sapsarı iki yumurta. Helga hepimizi sızlandırıyor. Elinde alüminyum tepsisi ondan ona geziyor, koyu şerbet kıvamındaki ağdayı gereken yere tahta kaşığıyla sürüyor, sertleşmeden üzerine gazlı bez yerleştiriyor. Şişman kadının bir

tarafı olunca onu diğer yanına çeviriyor. Tessie'yle ben sandalyelerimizden ağdanın nasıl vahşice çekilip alındığını dinliyoruz. İriyarı kadın, "Aman tanrım," diye bağırdı. "Bir şey yok," dedi Helga, "hiç acımayacak." "Üff," diye inledi bikini hattı yaptıran kızlardan biri. Ve Helga tuhaf bir feminist cümle söyledi: "Erkekler uğruna neler yaptığınızı görüyor musunuz? Acı çekiyorsunuz. Bari değiyor mu?"

Şimdi Helga bana doğru geliyor. Çenemi tuttu ve başımı sağdan sola, soldan sağa çevirip inceledi. Dudağımla burnumun arasına ağda koydu. Anneme de aynısını yaptı. Otuz saniye sonra ağda sertleşti.

"Sana bir sürprizim var," dedi Tessie.

Helga beze asılırken, "Ne?" diye sordum. Palazlanan bıyığımın uçtuğundan emindim. Galiba üst dudağım da gitmişti.

"Kardeşin Noel için geliyor."

Gözlerim yaşlarla doluydu. Gözlerimi kapattım, bir an için dilsiz olmuştum. Helga anneme döndü.

"Sürpriz mi?" dedim.

"Kız arkadaşını da getiriyor."

"Kız arkadaşı da mı varmış? Onunla kim çıkar?"

"Adı..." Helga beze asıldı. Bir süre sonra annem cümlesini tamamladı, "Meg."

O günden sonra yüzümdeki kıllarla Sophie Sassoon ilgilendi. Ayda iki defa gidiyordum salona, yapmam gerekenler listesine artık bu iş de eklenmişti. Bacaklarımı ve koltukaltlarımı tıraş etmeye başlamıştım. Kaşlarımı alıyordum. Okulda makyaj yasaktı. Ama hafta sonları belli bir sınır içinde bazı denemelere izin vardı. Reetika'yla onun yatak odasında el aynası aramızda gidip gelirken yüzümüzü boyuyorduk. En sevdiğim şey gözlerimi çerçevelemekti. Kendime model olarak Maria Callas ve *Funny Girl* filmindeki Barbra Streisand'ı seçmiştim. Başarılı, kanca burunlu divalar... Evde Tessie'nin banyosuna dalıyordum. Süslü püslü kavanozlara, içlerindekiler yenilebilirmiş gibi duran hoş kokulu kremlere bayılıyordum. Buharlı yüz temizleyicisi de harikaydı. Yüzünüzü plastik külaha sokup buhara

tutuyordunuz. Yağlı nemlendiricilerden uzak duruyordum, bunlar sivilce yapabilirdi.

Chapter Eleven artık üniversitede (ikinci sınıf) olduğu için banyo tamamen bana aitti. Bu, içini bir yığın ıvır zıvırın doldurduğu dolaptan belliydi. Bir bardakta dikine duran iki pembe tıraş bıçağı, yanında şampuan. Bir tüp nefis kokulu Dr Pepper marka dudak nemlendiricisinin yanı başında üzerinde "Tanrım, saçın enfes kokuyor" yazılı bir başkası. Saçımı kullanıcıya gerçek saç vaad eden bir solüsyonla duruluyordum, ama benimki zaten gerçekti, hatta gerçek ötesi. Şimdi geçelim diğer ürünlere: Aknelere karşı bir krem, kıvırcıklaştırıcı saç maşası, kan yapıcı haplar (bunlara bir gün ihtiyaç duymayı umuyordum) ve bir de bebek pudrası. Ayrıca deodoranım ve iki şişe parfümüm vardı. Parfümlerden birinin adı Woodhue idi ve bana ağabeyimden bir Noel hediyesiydi, neredeyse hiç kullanmadığımı eklemek isterim. Diğeriyse Nina Ricci'den L'Air du Temps'dı (Romantik bir an için gerekli olabilir mi?). Altın Post'taki randevularımın arasında kullanmak üzere bir tüp de kıl ağartıcım vardı. Bu totemimsi nesnelerin arasına yayılmış bir yığın da pamuk parçası, kulak temizleyiciler, dudak kenarı kalemleri, Max Factor makyaj setleri, rimel ve güzelleşebilmek uğruna kullandığım daha pek çok şey... Bütün bunların arkasında dipte bir yerde de bir kutu Kotex marka ped vardı. Onları bana, "Bunları el altında tutsak iyi olur," diyerek annem vermişti. Çok şaşırmıştım bunu yapmasına. Ama başkaca bir bilgi de vermemişti bu konuda.

Chapter Eleven'la 72 yazındaki kucaklaşmamız bir anlamda veda kucaklaşması oldu, çünkü eve gelen ağabeyim artık bambaşka biriydi. Saçını uzatmıştı (benimki kadar olmasa da bayağı uzundu). Gitar çalmayı öğrenmeye başlamıştı. Burnunun üzerinde ihtiyarların kullandığı cinsten bir tel gözlük taşıyordu. Beline kadar yükselen pantolonlarının yerini rengi solmuş, düşük belli blue-jean almıştı. Ailemin bütün üyelerinin muazzam bir değişim yeteneği vardır. Ben Baker & Inglis'te ilk yılımı bitirip ikincisine başlayan kısa boylu altıncı sınıf

öğrencisinden sırık gibi bir yedinci sınıf öğrencisine dönüşmüştüm ve bu arada da üniversiteye giden amatör bilimadamı Chapter Eleven, John Lennon benzeri biri oluvermişti.

Motosikleti vardı. Meditasyona başlamıştı. *2001: Uzay Macerası* filmini anladığını (hatta sonunu bile) iddia ediyordu. Bütün bunların arkasında ne olduğunu Chapter Eleven ve Milton ping-pong oynamak üzere bodruma inene kadar anlayamadım. Ping-pong masamız yıllardan beri oradaydı ve Chapter Eleven da, ben de asla ve asla Milton'u yenmek bir yana onun skoruna yaklaşmayı bile başaramamıştık. Boyumun uzaması da, Chapter Eleven'ın yüksek konsantrasyon çalışmaları da Milton'un değdiği yeri morartan öldürücü hamleleri karşısında sıfırdı. Yalnız bu defa durum farklıydı, Milton'un hamlesini Chapter Eleven hiç de zorlanmadan karşıladı. Milton'un orduda öğrendiği "İngiliz" atağını da ustalıkla savuşturdu. Hatta Milton ünlü öldürücü vuruşunu yaptığında topu anında geldiği yere gönderdi. Milton terlemeye başlamıştı. Yüzü kıpkırmızıydı. Chapter Eleven ise gayet sakin. Yüzünde garip bir ifade var, hatta ilgisiz bile diyebilirim. Gözbebekleri büyümüş. "Haydi," diye bağırdım, "Babamızı yen." 12–12. 12–14. 14–15. 17–18. 18–21. Chapter Eleven kazanmıştı. Milton'u yenmişti.

Daha sonra bana, "Asit kullanıyorum," dedi.

"Ne?"

"*Cam Güzeli*, üç doz."

Asit, her şeyi ağır çekim algılatıyordu. Milton'un hızlı servisleri, keskin hamleleri onun gözünde havada eğriler çizen yavaş hareketlerdi.

LSD? Üç doz? Chapter Eleven daima kafası iyi dolaşıyordu. Hatta akşam yemeğinde bile öyleydi. "En çok orada zorlandım," diye itiraf etti bana. "Babam tavuğu deşip duruyordu ve birden hayvan kanatlanıp uçuverdi."

Odalarımız arasındaki duvardan akşamları babamın sesini duyuyordum: "Bu çocuğun nesi var? Şimdi de mühendisliği bırakmaktan söz ediyor. Neymiş, çok sıkıcıymış."

"Bunalımda herhalde, geçer."

"Geçse iyi olur."

Bundan kısa süre sonra Chapter Eleven okula geri döndü. Şükran Günü'nde de gelmedi. Ve 73 Noel'i yaklaşırken bu defa karşımıza hangi değişikliklerle çıkacağını hepimiz merakla bekliyorduk.

Hemen öğrendik de. Babamın korktuğu gibi Chapter Eleven mühendisliği bırakıp antropolojiye geçmişti.

Tatilde zamanının çoğunu derslerinden biri için, alan çalışması dediği işle uğraşarak geçirdi. Yanında taşıdığı teybe her şeyi, her konuşulanı kaydediyordu. "Düşünce sistemlerimiz" ve "Akrabalık bağları" başlıkları altında defterine bir yığın not aldı. Kendi neredeyse hiçbir şey söylemedi, bizi etkilemek istemiyormuş da... Orada burada, her yerde ve her an bizim yemek yememizi, şakalaşmalarımızı, tartışmalarımızı izledi durdu, arada kendine özgü bir *Eureka* belirtisi olarak kahkaha atıp, ayağındaki negatif ökçe tekniğine uygun üretilmiş özel İskandinav terliklerini halıya fırlatıp koltuğunda geri yaslanıyor ve ardından derhal defterine yeni notlar almaya başlıyordu.

Hatırladığım kadarıyla Chapter Eleven'la büyürken pek de yakın bir ilişkimiz olmamıştı. Ama o hafta sonu, araştırma manyaklığı içindeki Chapter Eleven bana özel bir ilgi gösterdi. Cuma sabahı mutfak masasında canımı dişime takmış ödev yapmaya çabalarken beni görüp yanıma geldi ve oturdu. Uzun uzun düşünceli bir yüzle beni süzdü.

"Latince, öyle mi? Sana okulda bunu mu öğretiyorlar?"

"Ben seviyorum."

"Sen nekrofilyak mısın?"

"O da ne demek?"

"Ölülerden hoşlananlara denir. Latince'de ölü, öyle değil mi?"

"Bilmiyorum."

"Ben de biraz Latince biliyorum."

"Bilmiyorsun."

"*Cunnilingus*."*

* Kadın cinsel uzvunun emilmesi, yalanması. *(ç.n.)*

"İğrençleşme."

"*Fellatio*."*

"Kes."

"*Mons veneris*."**

"Ha ha ha... Gülmekten öleceğim. Bak öldüm."

Chapter Eleven bir süre sustu. Çalışmaya devam ettim ama rahat değildim, gözünü bana diktiğini biliyordum. Sonunda pes edip kitabımı kapadım. "Ne bakıyorsun?" diye sordum.

Ağabeyim kendine özgü bir duraksama yaşadı. Tel gözlüklerinin arkasındaki bakışları boştu, ama onların arkasındaki beyinde bir şeyler dolaşıyordu.

"Kız kardeşimin yeni halini seyrediyorum," dedi neden sonra.

"Tamam. İşte gördün. Şimdi çek git."

"Ona bakıyorum ve artık benim eski kız kardeşime hiç benzemediğini düşünüyorum."

"Bu da ne demek oluyor?" diye sordum.

Yeniden yaşanan bir duraksama, ardından cevap: "Bilmiyorum. Çıkarmaya çalışıyorum."

"İyi, çıkardığında bana da söyle. Şimdi bitirmem gereken bir ödevim var izninle."

Cumartesi sabahı Chapter Eleven'ın kız arkadaşı geldi. Meg Zemka, annem gibi ufak tefek, benim gibi tahta göğüslüydü. Saçları fare tüyü renginde, karmaşık dişleri ihmal edilmiş bir çocuk olarak büyütüldüğünün işareti. Terk edilmiş, öksüz, küçücük biriydi ve buna rağmen ağabeyimden on kat daha güçlü bir kişiliği vardı.

Akşam yemeğinde babam, "Ne okuyorsun Meg?" diye sordu.

"Siyaset bilimi."

"İlginç."

"Sanırım söyleyeceklerim hiç de hoşunuza gitmeyecek. Ben Marksistim."

---

* Erkek cinsel uzvunun emilmesi, yalanması. *(ç.n.)*

** Venüs tepesi. *(ç.n.)*

"Demek öylesin, iyi."

"Bir yığın restoranınız var değil mi?"

"Doğru. Herkül Sosisçileri. Duymadın mı? Seni götürelim."

Annem, "Meg et yemiyor," diye vurguladı.

"Evet, unutmuşum, o zaman kızarmış patates yer. Bizdeki en iyisidir."

Meg, "Çalışanlara kaç para veriyorsunuz?" diye sordu.

"Tezgâh arkasındakiler mi? Asgari ücret tabii ki."

"Ve siz de burada, Grosse Pointe'te koca bir evde yaşıyorsunuz."

"Çünkü işi kuran, yöneten ve tüm sorumluluğu taşıyan benim."

"Bana göre bu sömürüdür."

"Öyle mi?" derken Milton acı acı gülümsedi. "Eğer bir adama iş vermek onu sömürmekse sanırım ben bir sömürücüyüm. Ben işe almadan önce boştaydılar."

"Bu, kölelerin köle olana kadar işleri olmadığını söylemek kadar anlamsız."

"Gerçekten ateş gibisin," derken Milton ağabeyime döndü, "Onu nereden buldun?"

Meg cevap verdi, "O beni bulmadı, ben onu buldum. Asansörün tepesinde."

Chapter Eleven'ın okulda zamanını nasıl geçirdiğini bu şekilde öğrendik. Yatakhane bölümündeki asansörün tepesini söküp yukarı tırmanıyor ve saatler boyunca karanlıkta bir aşağı bir yukarı inip çıkıyordu.

Şimdi Chapter Eleven itirafa başlamıştı, "Bunu ilk defa yaptığımda asansörün tavana çarpacağını düşünüp korktum, ama neyse ki bir parça boşluk kalıyordu."

"Bunun için mi dünyanın parasını ödüyoruz?" diye sordu Milton.

Meg hemen lafa karıştı, "Nasılsa o parayı işçilerinizi sömürerek kazanıyorsunuz."

Tessie, Chapter Eleven'la Meg'e ayrı yatak odaları hazırlamıştı, ama geceyarısında duyduğumuz parmakucu tıkırtıları ve karanlıktaki

kıkırdamalar bunun fazlaca işe yaramadığını gösteriyordu. Asla sahip olmadığım abla eksikliğini telafi etmek için olsa gerek Meg bana "Vücudumuz ve Biz" adlı bir kitap verdi.

Cinsel devrim destekçisi Chapter Eleven da bu konuda beni eğitmeye çok hevesliydi.

"Hiç mastürbasyon yaptın mı Cal?"

"Ne?"

"Utanmana gerek yok. Çok doğal bir şey. Bir arkadaşım bana bunun elle yapıldığını söylemişti ve ben de hemen banyoya gidip..."

"Duymak istemiyorum."

"...denedim. Birden penisimdeki bütün kaslar kasılmaya başladı..."

"Bizim banyoda mı?"

"...ve boşaldım. Harika bir duyguydu. Cal, eğer şu ana kadar yapmadıysan sana söyleyeyim hemen dene. Kızlar biraz farklıdır, ama fizyolojik olarak durum tamamen aynı. Yani diyorum ki penis ve klitoris benzer yapıdadır. Neyin işe yaradığını anlayabilmek için biraz deneme yapmalısın."

Ellerimle kulaklarımı tıkayıp bağırmaya başladım.

"Benden çekinmene gerek yok, ben senin ağabeyinim."

Rock müzik, Maharishi Mahesh yogacı oturuşu, pencere pervazında büyütülen avokado çekirdekleri, gökkuşağı renginde tütün sarma kağıtları... Başka ne değişiklik vardı? Evet, ağabeyim artık deodoran da kullanmıyordu.

Televizyon odasında yanımda otururken bir gün dayanamayıp patladım, "Çok pis kokuyorsun"

Hafifçe omuz silkti, "Ben bir insanım ve insanlar böyle kokar."

"Leş gibi, öyle mi?"

"Sence pis mi kokuyorum Meg?"

Meg kafasını ağabeyimin koltuk altına sokup, "Hiç de değil," dedi. "Beni azdırıyor."

"Siz ikiniz çekip gider misiniz başımdan? Televizyon seyretmek istiyorum."

"Haydi, bebek, kardeşim bizi istemiyor burada. Küçük bir düzüşmeye ne dersin?"

"Harika."

"Görüşürüz canım. Biz *in flagrante delicto** için yukarı çıkıyoruz."

Bu iş nereye varacaktı? Aile içi tartışmalara, atışmalara ve kalp kırmalara... Yılbaşı gecesi Milton ve Tessie, Cold Duck kadehlerini kaldırıp tokuştururken Chapter Eleven'la Meg de Elephant Malt Liquor şişesini kollarının altına alıp gizlice bir sarma tüttürmek için sık sık bahçeye çıktı. Milton, "Biliyor musunuz çocuklar," dedi, "son günlerde hep eski vatanımıza gitmeyi düşündüm. Gidip *yaya*nızla *pa-pu*nuzun köyünü ziyaret etmeliyiz."

Tessie, "Ve kiliseyi de söz verdiğin gibi onarmalısın Milt," diye ekledi.

Milton Chapter Eleven'a döndü, "Sen ne dersin, belki bu yaz ailece gidebiliriz."

"Ben gelmem."

"Neden?"

"Çünkü turizm kolonyalizmin bir türüdür."

Tatsızlık o ya da bu konuda sürüp gitti. Chapter Eleven'ın Tessie'yle Milton'un değer yargılarına saygı duymadığını, onları reddettiğini açıklaması işi çığırından çıkardı. Milton ona değer yargılarının nesi olduğunu sordu. Ağabeyimin Milton'a cevabı ağırdı, "Paradan başka bir şey düşünmüyorsun sen ve ben de senin gibi olmak istemiyorum." Eliyle odayı gösterdi. Chapter Eleven oturma odamıza, sahip olduğumuz her şeye, Milton'un bizim için yarattıklarının tümüne karşıydı. O Middlesex'e karşıydı. Sonra bağıra bağıra Chapter Eleven babama ikisi de S ile başlayan iki kelimelik, çok çirkin bir küfür etti: "S....seni...." Bunun ardından duyulan bir motorsiklet homurtusu ve son: Chapter Eleven, Meg'i arkasına atıp gitti.

Chapter Eleven'a ne olmuştu? Neden bu kadar çok değişmişti? Tessie, bunu evden uzak olmasına bağladı. Zamane gençleri böyleydi.

* Cürmü meşhut. *(ç.n.)*

Bence onun hayatı odasında yatıp radyodaki sesi dinlerken, kendisine sıranın ne zaman geleceğini düşünürken değişmişti; hayatın, bir lotaryaya dönüşümüydü gelecek değişimin ana nedeni. Acaba abartıyor muyum, ya da kader ve şans konusundaki saplantılarımı onun hayatına da mı uyguluyorum? Belki. Ama biz bir seyahat planlarken –çok eskiden, Milton'un bir savaştan sağ dönmesi karşılığında verilmiş bir sözden kaynaklanan seyahat– Chapter Eleven çoktan kendi kimyasal seyahatlerine başlamıştı; annesinin ördüğü battaniyeye kendini sarıp yatarken onu esir alan duygudan kaçmaya çalışıyordu; onun sicil numarasının radyoda söylenmesi değişecek olan pek çok şeyin bir simgesiydi. Chapter Eleven bu keşfinden kaçıyordu, *Cam Güzeli*'nin arkasına saklanıyordu, asansörün tepesine saklanıyordu, sevişmeden önce kulağına, "Aileni unut. Onlar burjuva domuzları. Baban bir sömürücü. Onları unut. Onlar öldü. Öldü. Gerçek olan burası. Tam burası. Haydi gel de onu al," diye fısıldayan kötü dişli Meg Zemka'nın yatağına saklanıyordu.

BELİRSİZ NESNE

Bugün düşündüm ki sandığımdan daha az yol kat etmişim. Hikâyemi yazmak umduğum gibi cesurane bir özgürlük hareketi olmadı. Yazmak tek başına gizlice, sinsice yapılan bir iş ve ben bu konuda çok şey biliyorum. Gizli kapaklı hayatlara dair çok bilgim vardır. Cinsel haklar hareketlerine katılmayışımın nedeni acaba gerçekten de apolitik olmam mı? Yoksa bunun altında korku mu yatıyor? Direnişe geçmek... Ve *onlardan* biri olmak...

Yine de şunu söylemek isterim, insan ancak elinden geleni yapabilir. Belki de bu hikâye sonuçta sadece kendim için yazıldı. Ama böyle hissetmiyorum. Seni hissedebiliyorum okuyucu. Bu, beni rahatlatan tek özel ilişki biçimi. Sadece ikimiz, burada, karanlıkta birlikte.

Hep böyle değildi. Üniversitede bir kız arkadaşım oldu. Adı Olivia'ydı. Bizi yaklaştıran acılarımızın kederiyle boğulmuş durumdaydık. On üç yaşındayken saldırıya uğramış, tecavüzün kenarından dönmüştü. Polis suçluyu yakalamıştı ve Olivia defalarca mahkemeye gidip tanıklık yapmak zorunda kalmıştı. Dava onun gelişimini tutsak etmişti. Genç bir lise öğrencisi olarak normal şeylerle oyalanacakken tanık sandalyesinde oturan on üç yaşında bir kız olarak kalmıştı. Olivia da ben de üniversite eğitim programını başarıyla sürdürebilecek entelektüel düzeydeydik ama duygusal anlamda birer çocuktuk. Yatakta ağlıyorduk. Karşılıklı elbiselerimizi çıkardığımız anı iyi hatırlıyorum. Sanki yaralarımızı saran bezleri çözüyorduk. Ben

Olivia'nın tahammül edebileceği kadar bir erkektim. Ben, onun başlangıç noktasıydım.

Üniversiteden sonra dünyayı dolaştım. Vücudumu hareket halinde tutarak onu unutmaya çalıştım. Dokuz ay sonra eve döndüm, Dışişleri Bakanlığı sınavına girdim ve bir yıl sonra da orada çalışmaya başladım. Bu, benim için mükemmel bir işti. Üç yıl bir yerde, iki yıl başka bir yerde. Herhangi biriyle sıkı bir ilişki kurulamayacak kadar kısa bir süre. Brüksel'de sıra dışı varlığımdan rahatsızlık duymadığını iddia eden bir kıza âşık oldum, barda çalışıyordu. O kadar büyük bir minnet duydum ki; onu aptalımsı, ruhsuz, gürültücü bulmama rağmen ona evlenme teklif ettim. Neyse ki beni reddedip başka birine gitti. Ondan sonra kimler oldu? Bir iki tane orada, üç beş tane şurada, hiçbiri uzun sürmedi. Ve böylece neticesiz baştan çıkarmaların peşine düştüm. Muhabbette üstüme yoktur. Yeme içmede de öyle. Ve tabii kapı ağzı öpücüklerinde de. Ama işte hepsi bu kadar. "Sabah büyükelçiyle randevum var," derim. Onlar da buna inanır. Benim ertesi sabah büyükelçiye Aaron Copland anısına yapılacak konser için brifing vereceğime gerçekten inanırlar.

Yalnız işler giderek zorlaşıyor. Olivia ve ondan sonraki bütün kadınlarda başa çıkmam gereken bir zorluk vardı: Durumum. Belirsiz Nesne ve bana gelince, biz harikulade bir cehalet içinde karşılaştık.

Evdeki onca bağırış çağırıştan sonra, o kış Middlesex'te hüküm süren sadece sessizlik oldu. Çok derin bir sessizlik, tıpkı Başkan'ın becerikli sekreteri gibi daha önceki kayıtları silip yok etti. Belirsizlikler içinde, sisli puslu mevsim boyunca Chapter Eleven'ın saldırısının kalbini ne kadar kırdığını dile getiremeyen Milton öfke küpü haline geldi, hemen her şey onu çileden çıkarabiliyordu; akşam yemeği sonrası tatlı olarak dondurma yerine meyveli süt olması bile. (Onunki gürültülü bir sessizlikti, ama sonuçta yine de bir çeşit sessizlikti bu da.) Tessie'nin çocuklarıyla ilgili bir yığın kaygı içine düştüğü bir

mevsimdi bu; öylesine hareketsizleşti ki, uymayan Noel hediyelerini iade edip parasını geri almaya bile gitmedi, paketleri öylece bir dolaba kaldırdı. Bu ruhsal yaraların acısıyla dolu mevsim, ilk çiğdemler yeraltındaki kışlarından yeniden yeryüzüne dönerken bitti. Kendi toprağında da benzer bir hareketlenme hisseden Calliope Stephanides de kendini klasik eserler okurken buldu.

Sekizinci sınıfın ilkbahar döneminde Bay da Silva'nın İngilizce derslerine katıldım. Beş öğrenci ikinci kattaki serada buluşuyorduk. Dev bitkilerin salkım saçak dalları cam tavandan aşağı sarkıyor. Baş hizamızdaki sardunyaların meyan köküne benzer kokusu... Sınıfta benden başka Reetika, Tina, Joanne ve Maxine Grossinger de vardı. Ailelerimizin görüşmesine rağmen Maxine'le pek yakın değildik. Middlesex'teki diğer çocuklarla da bir samimiyeti yoktu kızın. O daima keman çalardı. Okulun tek Yahudi öğrencisiydi. Öğle yemeklerinde tek başına oturup Tupperware marka şeffaf plastik kaptaki koşere uygun hazırlanmış yemeğini kaşıklardı. Solgunluğunun sürekli kapalı kalmasından, şakağında sürekli atan mavi damarın da içsel bir metronom yüzünden olduğunu düşünürdüm.

Bay da Silva Brezilyalı'ydı. Ama bunu anlamak zordu. Tam bir karnaval tipi değildi. Çocukluğunun Latin özellikleri (hamak, verandadaki musluk) Kuzey Amerika'da geçen okul yılları ve Avrupa edebiyatına olan düşkünlüğüyle silinip gitmişti. Şimdi liberal demokrattı ve radikal hareketlere destek için kolunda siyah bir bant taşıyordu. Yerel Episcopal kilisesinde pazar dersleri verirdi. Pembemsi yüzünde ciddi bir ifade vardı, şiir okurken koyu renk saçları gözlerinin üstüne düşerdi. Bazen yeşilliklerin arasından bir çiçek ya da yaprak alıp ceketinin ön cebine takardı. Kısa ama güçlü bir vücudu vardı, ders aralarında izometrik egzersizler yapardı. Bize klasik müzik dinletirdi, daha çok Barok eserler.

Bay da Silva harika bir öğretmendi. Biz sekizinci sınıf öğrencilerini ciddiye alır, konuşmalarımızı sanki akademisyenlerin yüzlerce yıldır aydınlatamadığı gerçekleri ortaya çıkarıyormuşuz gibi dikkatle dinlerdi. Biz cıvıldaşırken onun alnı kırışırdı. Her cümlesi bir

paragraftı. Dinlediğinizde sanki noktaların, virgüllerin hatta noktalı virgüllerin sesini duyardınız. Bay da Silva, olan biten her şeyi kitaplardan bir alıntıyla özdeşleştirir ve sanırım bu şekilde gerçek hayattan uzaklaşırdı. Yemeğini yemek yerine, oturur size *Anna Karenina*'da Oblonsky ile Levin'in ne yediğini anlatırdı. *Daniel Deronda*'dan bir günbatımı sahnesini aktarırken benzer bir günbatımının Michigan'da o anda gerçekleştiğini fark etmezdi bile.

Bay da Silva altı yıl kadar önce Yunanistan'a gitmiş ve aklı da oraya takılıp kalmıştı. Mani'ye yaptığı seyahatten söz ederken sesi her zamankinden daha yumuşar, gözleri parlardı. Bir gece kendine otel bulamayınca dışarıda yatmış ve uyandığında kendini bir zeytin ağacının altında bulmuştu. Bay da Silva o ağacı asla unutmamıştı. İkisi çok farklı bir bütünleşme yaşamıştı. Burgu burgu gövdeli zeytin ağaçları çok çarpıcı varlıklardır. Eski insanların onların içinde insan ruhlarının saklı olduğuna inanmasına şaşmamak gerekir. Sabahın erken saatlerinde uyku tulumunun içinde gözlerini açan Bay da Silva işte bunu hissetmişti.

Kendi payıma ben de Yunanistan'ı çok merak ediyordum. Bir an önce oraya gitmek istiyordum. Bay da Silva içimdeki Yunanlıyı körüklüyordu.

"Bayan Stephanides," dedi bir gün, "Homeros'un toprağından geldiğinize göre, acaba bize onun dizelerini yüksek sesle okur muydunuz?" Gırtlağını temizledi, "Sayfa seksen dokuz."

O sömestr edebiyata daha az hevesli olan kızlar *Ormandaki Işık*'ı okurken biz serada *İlyada*'yı deviriyorduk. Ciltsiz bir kitaptı, kısaltılmıştı, çeviri Antik Yunancasının sesine çok şey kaybettirmişti ama her şeye rağmen harikulade bir okumaydı. Tanrım, bu kitaba bayılıyordum. Aşil'in çadırına kapanıp küsmesinden (burası bana Başkan'ın teyp bantlarını vermeyi reddetmesini hatırlatıyordu), Hektor'un vücudunun şehrin çevresinde sürüklenmesinden (burada ağlıyordum), her satırdan büyüleniyordum. *Aşk Hikâyesi* bunun yanında hiçbir şeydi. Harvard mekân olarak Truva ile yarışamazdı ve

Segal'ın romanında sadece bir kişi ölüyordu. (Belki de bunlar içimde yükselen hormonların sessizce kendilerini gösterme biçimiydi. Arkadaşlarım *İlyada*'yı fazla kanlı buluyordu, kendini tanıtan her karakter bir süre sonra ya birini öldürüyor ya da bir başka karakter tarafından öldürülüyordu. Bana gelince ben bıçaklamaları, kafa kesmeleri, göz oymaları bayıla bayıla okuyordum.)

Kitabımı açıp başımı hafifçe öne eğdim. Saçım gözlerime düştü ve kitabın sayfaları dışında her şeyden koptum – Bay da Silva, seranın sardunyaları... O kadifemsi perdenin arkasından cazcılarınkine benzeyen sesim yükselmeye başladı. "Afrodit, en sağduyulu kişinin aklını baştan alan aşkın bin bir çekiciliğiyle örülmüş, içinde tutku, arzu, baştan çıkarıcı fısıltılar olan ünlü kemerini çıkarmıştı."

Saat birdi. Odaya yemek sonrası bir rehavet çökmüş. Dışarıda yağmur yağıyor. Kapıda bir tıkırtı.

"Affedersin Callie, bir dakika durabilir misin lütfen?" Bay da Silva kapıya döndü, "Girin."

Herkes gibi ben de baktım. Kapıda kızıl saçlı bir kız vardı. Sanki başında iki bulut çarpışıp birbirine girmiş ve bambaşka ışık demetleri yayıyor. Bu ışıklar seranın camdan tavanına yansıyor, asılı sardunyaların arasında dolaşıp kızı pembemsi bir aydınlığın içine hapsediyordu. Belki de bunu yapan gün ışığı değil de gözlerinden yayılan parlaklıktı.

"Dersin tam ortasındayız."

Kız mutsuz bir yüzle, "Benim de bu derste olmam gerekiyor," dedi. Cebinden bir kâğıt çıkarıp Bay da Silva'ya uzattı.

Da Silva kâğıdı okudu, "Bayan Durrel'ın sizin bu sınıfa katılmanızı istediğinden emin misiniz?"

"Bayan Lampe bir daha onun dersine girmemi istemiyor."

"Oturun lütfen. Korkarım bir arkadaşınızın sırasını paylaşacaksınız. Bayan Stephanides bize *İlyada*'nın üçüncü bölümünü okuyor."

Tekrar okumaya başladım. Gözlerim satırlarda, ağzım oynayıp duruyor. Ama artık beynim kelimelerin anlamını kavrayamıyor.

Bitirince başımı geri atıp saçlarımı gözlerimin önünden kaldırmadım. Öylece başım öne eğik kaldım. Küçük bir aralıktan dışarıyı gözetliyordum.

Kız karşımdaki sırada oturuyor. Reetika'ya doğru eğilmiş, güya onun kitabına bakıyor, ama aslında gözleri bitkilerde. Onlardan yayılan kokuyla burnunu kırıştırmış.

Ona ilgim bir parça bilimsellik de taşıyordu. Hayatımda bu kadar çilli birini görmemiştim. Burnunun ortasında *Big Bang* olmuş ve oradan milyonlarca çil galaksisi bu yumuşak, sıcakkanlı evrenin her yanına dağılmıştı sanki. Kollarında, bileklerinde salkım salkım çil yumakları, alnı Samanyolu'yla kaplı, kulaklarının içinde birkaç quasar...

Madem İngilizce dersindeyiz, durun size Gerard Manley Hopkins'ten bir dize okuyayım: "Benekli olan her şey için Tanrıya şükürler olsun." Kızıl kafalıyı görür görmez hissettiklerimi düşününce bunun tamamen doğal güzelliğe duyulan bir hayranlık olduğuna karar veriyorum. Tıpkı kırlarda kızarmış yapraklarla dolu akçaağaçlara bakıp da kendinden geçmek gibi bir şey. Ondaki renk karışımında müthiş bir zenginlik vardı; süt beyazı tene yayılmış tarçın rengi fiskeler, çilek rengi saçından yayılan altınımsı ışıklar... Sonbahar gibiydi, ona bakınca sonbaharı görüyordum. Sanki bin bir renkle donanmış bir kuzey ormanındaydım.

Sırada yayılmış oturuyor, dize kadar mavi çorapları, ökçesi yenmiş ayakkabıları meydanda. Yeni geldiği için Bay da Silva ona soru sormuyor, ama arada bir uyarıcı bakışlar atıyor. Kız bunun farkında bile değil. Turuncu halesinin içinde tembel tembel gözlerini açıp kapatıyor. Bir ara esnedi, ağzını açtı ama nedense esnemesi yarıda kaldı. Bir şey yuttu, elini göğsüne bastırdı ve "Lanet olsun," diye fısıldadı. Ders biter bitmez de ortadan kayboldu.

Kimdi? Nereden gelmişti? Neden onu daha önce fark etmemiştim? Baker & Inglis'te yeni olmadığı kesindi. Oxford tarzı ayakkabılarının arkasına basıyor, böylece onları terlik gibi rahat rahat giyiyordu. Bu,

sadece Uğur Bilezikliler'in yaptığı bir şeydi. Aynı zamanda parmağında gerçek yakutlarla süslü antika bir yüzük taşıyordu. Dudakları ince, ciddi, Protestan. Burnu tam bir burun bile sayılamaz, henüz oluşmakta sanki, miniminnacık.

Sınıfa her gün aynı tavırla, sıkıntılı bir yüzle geliyordu. Oxford terliklerini şıpırdatarak kayar gibi yürüyor; dizleri gevşek, vücudunun ağırlığını öne vermiş. İçeri girdiğinde Bay da Silva'nın bitkilerini suluyordum. Dersten önce rica etmişti bunun için. İşte her gün böyle başlıyordu; ben, kristal odanın bir ucunda sardunyaların arasındayken kapıdan ateşli bir kızıllık giriyordu.

Ayaklarını sürüyüşü okuduğumuz eski, tuhaf şiire yaklaşımının bir göstergesiydi. İlgilenmiyordu. Asla ödev yapmıyordu. Öylesine katılıyordu derslere. Sınavları da takmıyordu. Eğer yanında ikinci bir Uğur Bilezikli daha olsa işler başka türlü olurdu, ama şimdi yalnızdı, yapabildiği tek şey sıkılmaktı. Bay da Silva onunla ilgilenmeyi neredeyse tamamen kesmişti, mecbur kalmadıkça soru bile sormuyordu.

Onu derslerde ve tabii ders dışında da gözlüyordum. Okula gider gitmez gizlice peşine düşüyordum. Sabahları girişteki sarı koltuklardan birine oturup ödevime çalışır pozunda onun geçmesini bekliyordum. Her defasında da ilkinde olduğu gibi sarsılıyordum geldiğinde. Kafasının etrafında yıldızlar taşıyan bir çizgi roman karakteriydim adeta. Ağzında kalemini çiğneyerek köşeden çıkıyordu, her adımında, her zamanki gibi, terlikliymiş gibi sesler çıkıyor mermer zeminde. Sıkıca basıyor yere, sanki ayakkabıları ayağından fırlayıp gidecek böyle yapmasa. Bacaklarındaki kaslar meydana çıkıyor. Oraları da çilli. Kayarak geçip gidiyor, bir başka Uğur Bilezikli'yle karşılaşıyor, çene çalarak birlikte tembel tembel, ama herkese tepeden bakan bir tavır içinde uzaklaşıyorlar. Bazen bana bakıyordu, ama tanımazmış gibi gözlerle. Gözkapakları ne tam açık, ne de kapalı.

Burada belirtmek istediğim bir şey var. Luis Buñuel'in "Arzunun O Belirsiz Nesnesi" adlı filmi ilk olarak 1977'de gösterildi. O tarihte de kızıl kafalı kızla çoktan yollarımız ayrılmıştı. O filmi gördüğünü de pek sanmam. Her neyse, onu düşündüğümde aklıma daima

"Arzunun O Belirsiz Nesnesi" geliyor. Madrid'deyken bir barda gördüm filmi. Konuşmaların çoğunu anlamadım. Neyse ki hikâye çok belirgin çekilmişti de konuyu yakalayabildim. Fernando Rey'in oynadığı yaşlıca adam, Carole Bouquet'nin ve Angela Molina'nın oynadığı genç ve güzel kıza kapılıyordu. Bu, benim için fazlaca önemli değildi. Beni çeken filmdeki o sürrealist dokunuştu. Zihnimde daima Fernando Rey omuzunda taşıdığı ağır çuvalla belirir. Çuvalın varlığı hiç sorgulanmaz. (Belki de öyle değildir de ben kaçırmışımdır.) Adam, sırtında yüküyle lokantalara gider, parklarda dolaşır. İşte ben de Belirsiz Nesne'nin peşisıra dolaşırken tam olarak öyle hissediyordum. Sanki gizemli, varlığı açıklanamaz bir yük, bir ağırlık taşıyordum. Onu bundan sonra böyle anacağım izninizle. Ona Belirsiz Nesne diyeceğim. Duygusal nedenler yüzünden. (Ayrıca onun gerçek kimliğini de saklamalıyım.)

İşte jimnastik dersinde, hasta numarası yapıyor. İşte öğle yemeğinde, kahkaha krizleri içinde. Masaya kapanmış, şakayı yapan arkadaşına vurmaya çalışıyor. Ağzından köpüklenmiş süt fışkırıyor, birkaç damla burnuna bulaşıyor, çevresindekiler daha da çok gülüyor. Sonra onu okul dışında görüyorum, bir oğlanın bisikletinin arkasına biniyor. O otururken oğlan pedalları bacaklarının arasına almış ayakta duruyor. Kollarını çocuğun beline dolamadan dengesini buluyor ve bu tavrı bana ümit veriyor.

Bir gün, Bay da Silva ondan yüksek sesle kitabı okumasını istiyor.

Her zamanki gibi sırasında tembelce yayılmış. Kız okullarında oturuşunuza kalkışınıza pek de dikkat etmeniz gerekmez. Dizleriniz ayrılabilir, eteğiniz sıyrılabilir. Nesne'nin dizleri de birbirinden ötede ve bacakları nedense kalınca olan kalçalarına doğru açılmış. Kımıldamadan, "Kitabımı unuttum," diyor.

Bay da Silva dudaklarını büzüyor. "Callie'ninkine bakabilirsin."

Kızın buna verdiği cevap olur anlamında saçını yüzünden çekmek oluyor. Elini alnına götürüp yaba gibi saçlarının arasına sokuyor, parmakları yol yol izler bırakıyor. Başı hafifçe kımıldanıyor, pırıltılar...

İşte yanağı bana yaklaşıyor. Ben de ona sokuluyorum. Kitabı aramıza yerleştiriyorum. Nesne eğiliyor.

"Nereden başlayayım?"

"Yüz on ikinci sayfanın başından lütfen. Aşil'in kalkanının tarif edildiği bölüm."

Belirsiz Nesne'ye hiç bu kadar yakın olmamıştım. Bu benim için çok zorlayıcı bir durumdu. *Yabanarısının Uçuşu**. Omuriliğimde kemanlar vızıldıyor. Timpanlar göğüs kafesimde vuruyor. Ve bütün bunlar olurken ben tek bir kas lifimi bile oynatmıyorum. Neredeyse soluk bile almıyorum. Durum tam olarak şöyle: Dışım kaskatı, içim kıpır kıpır.

Tarçınlı sakızının kokusunu duyabiliyordum. Hâlâ ağzındaydı. Ona doğrudan bakmıyordum, gözlerim kitaptaydı. Kızıl saçlarından bir tutam aramızdaki sıraya düşmüştü. Güneşin ışıkları saçlarında prizma gibi dağılıyordu. Ben oradaki gökkuşağına bakarken o okumaya başladı.

Genizden monoton bir ses, yalan yanlış bir telaffuz bekliyorum. Gereksiz patlamalar, ıslığımsı çıkışlar, kulak tırmalayan ünlemler... Ama Belirsiz Nesne'nin okuyuşu çok güzeldi. Net, güçlü, ahenkli. Bunu evde durmadan kafa çekip durmadan şiir okuyan amcalarından öğrenmişti. Yüz ifadesi de sürekli değişiyordu. Daha önce hiç göstermediği kararlı bir yoğunlaşma yüz hatlarına oturmuştu. Başı boynunun üzerinde gayet vakur dikilmiş. Çenesi yukarıda. On dört değil de yirmi dört yaşında gibi sesi. Benim dudaklarımın arasından çıkan Eartha Kitt sesi mi, onun dudaklarının arasından çıkan Katharine Hepburn sesi mi daha şaşırtıcı, diye düşündüm.

Okuması bittiğinde sınıfta derin bir sessizlik oldu. Sonra en az bizim kadar şaşkın Bay da Silva, "Teşekkür ederim," dedi. "Harikaydı."

Zil çaldı. Ve Belirsiz Nesne hemen benden uzaklaştı. Elini saçlarının arasında sanki duş altında durularmış gibi tekrar dolaştırdı. Sırasından kalkıp dışarı çıktı.

---

* Korsakov'un bir eseri. *(ç.n.)*

Bazı günler, sera çok ısındığında Belirsiz Nesne gömleğinin üst iki düğmesini çözdüğünde, ışık sutyenin arasından görünen göğüs kafesine düştüğünde Calliope gerçek cinsel kimliğine uygun kıpırtılar hissetmiş miydi içinde bir yerlerde? Acaba Belirsiz Nesne önünden geçip giderken düşündüklerinin yanlış olduğu hiç aklından geçmiş miydi? Evet ve hayır. Size bu olayların geçtiği yerin neresi olduğunu hatırlatmamda yarar var.

Baker & Inglis'te sınıf arkadaşlarının birbirine tutulması çok da yadırganan bir durum değildi. Kız okullarında normalde erkek arkadaşlara yönelmesi gereken duygusal enerji sıkça kız arkadaşlara yönelir. B&I'de kızlar, Fransız kızlar gibi kol kola yürürdü. Birbirleriyle sevgi rekabeti yaparlardı. Birbirlerini kıskanırlardı. İhanetler yaşanırdı. Tuvalete gittiğinizde kabinlerden birinden yükselen hıçkırık seslerini duymanız olağandı. Kızlar değerli arkadaşları yemekhanede başkasıyla oturduğu için, yeni bir erkek arkadaş edindiği için ağlardı. Ayrıca okul gelenekleri de özel bir yakınlık ortamı yaratırdı. Mesela *Mezuniyet Yüzüğü Günü*'nde *ablalar* geride bıraktıkları kardeşlerine yaldızlı kurdeleler ve çiçekler vererek onların olgunluğa adım atışını kutlardı. *Öreke Günü*'nde, kızlar yanlarında erkek olmadan çiçeklerle süslü mayıs takını kurarlardı. İki ayda bir okulun dini eğitim veren görevlisinin organize ettiği *Kalp Kalbe* toplantıları genellikle ağlamalar ve kucaklaşmalarla sonlanırdı. Yine de temel prensiplere uygun olarak okul heteroseksüel bir anlayışa sahipti. Okul sırasında birbiriyle yakınlaşan sınıf arkadaşlarımın okul sonrası öncelikli meşgaleleri erkek arkadaşlarıydı. Kızlara ilgi duyduğu söylentileri çıkan biri derhal dışlanırdı. Ben de bunu biliyordum ve korkuyordum.

Belirsiz Nesne'ye karşı hislerimin normal mi, anormal mi olduğunu bilmiyordum. Arkadaşlarım diğer kızların başarıları karşısında farklı tepkiler gösteriyordu. Gıpta ve kıskançlık yan yana. Alwyn Brier piyanoda Finlandiya'yı çaldıktan sonra Reetika adeta çıldırmıştı. Peki ya Linda Ramirez'in Sofia Cracchiolo'ya hayranlığının nedeni neydi? Acaba onun üç dil konuşması mı? Ya benim durumum? Belirsiz Nesne'yi benim için çekici kılan özellik o harikulade kitap

okuması mıydı? Kuşkuluydum. Benimkisi daha çok fiziksel bir tutkulanmaydı. Damarlarımda kımıldanan bir ateş. Bu yüzden durumumu hiç kimseye söylemedim. Konuyu derinine düşünmek için bodrum kattaki tuvalete kapanıyordum. Her gün, her fırsatta arka merdivenlerden kimselerin olmadığı tuvalete inip kendimi en az yarım saat kabinlerden birine hapsediyordum.

Böyle düşüncelere dalındığında eski, savaş öncesi yapılmış bir tuvaletten daha rahatlatıcı bir mekân olabilir miydi? Amerika'nın yükselişte olduğu dönemlerde yapılmış olan tuvaletlerden biri... Baker & Inglis'in bodrum kat tuvaleti adeta bir opera locasıydı. Tepede Edward stili aydınlatmalar, mavi taş ayaklara oturtulmuş beyaz porselen lavabolar. Yüzünüzü yıkamak üzere eğildiğinizde seramikte Ming vazolarındakilere benzer minicik çatlaklar görüyordunuz. Lavabo tıkaçları altın yaldızlı zincirlerle asılıydı. Musluklardan yıllardır damlayan su, porseleni inceltip, yeşilimsi çizgiler oluşturmuştu.

Her lavabonun üzerinde oval bir ayna asılıydı. Onlarla hiç işim yoktu. (Orta yaşta başlaması gereken aynalardan nefret, bende çok daha küçükken ortaya çıkmıştı.) Kendi görüntüme hiç bakmadan doğruca kabine giriyordum. Üç kabin vardı, ben ortadakini seçiyordum. Bu da diğerleri gibi mermerdendi. On dokuzuncu yüzyılda çıkarılmış, içinde milyonlarca yıllık fosiller bulunan, beş santim kalınlığında, gri New England mermeri. Kapıyı kapayıp sürgüledim. Kutudan bir koruma kâğıdı çekip klozete yaydım. Mikroplara karşı korunmuş bir şekilde külodumu indirip eteklerimi kaldırdım, oturdum ve oturur oturmaz da rahatladım, sırtım gevşemişti. Etrafı görebilmek için saçımı elimle yüzümden kaldırdım. Mermerin içinde kendilerini sokan akreplere benzeyen bir yığın küçücük fosil vardı. Ayaklarımın dibinde duran klozet tabanında da eski olduğu belli bir pas lekesi duruyordu.

Bodrum katı tuvaleti soyunma odasındakinin tam zıddıydı. Yan yana sıralı iki metre yüksekliğindeki kabinler... Fosilli mermerler beni saçlarımdan daha iyi saklıyordu. Burada, okul merdivenlerindeki aceleci koşturmanın dışındaki, sakin ve yavaş bir şekilde dönerek

cömert *primeval* çamurdan kendi bitkilerini, hayvanlarını yaratan dünya beni çok rahatlatıyordu. Sifonlardan ağır ağır damlayan suyun zamanı sonsuzlaştıran sesi ve bu güvenli ortam içinde oturan ben. Belirsiz Nesne için hissettiklerimden de, annemle babamın odasından sızan fısıltılı seslerden de uzaktaydım. Daha dün gece Milton'un öfkeli homurtusunu duymuştum: "Hâlâ mı başın ağrıyor. Tanrı aşkına bir aspirin iç." Annemin cevabı: "Aldım. Hiçbir şeyin faydası olmuyor." Sonra ağabeyimin adı söyleniyor ve babam anlayamadığım bir şeyler mırıldanıyor. Sonra yine Tessie: "Callie için çok endişeleniyorum. Hâlâ adet görmedi." "Henüz on üç yaşında." "On dört. Ve boyuna bak. Sanırım bir terslik var." Biraz sessizlik, ardından babam soruyor: "Doktor Phil ne diyor?" "Doktor Phil mi? Hiçbir şey. Onu başka birine götürmek istiyorum."

Annemle babamın bütün çocukluğum boyunca yan odadan sızan sesleri benim için bir güven kaynağı olmuştu, ama şimdi aynı sesler beni korku ve paniğe sürüklüyordu. Sadece su damlalarının sesinin, sifonun boşalışının, benim sessizce *İlyada*'yı okuyuşumun duyulduğu mermer duvarların arası çok daha güvenliydi.

Homeros'u okumaktan sıkılınca duvarları okumaya başladım.

Bodrum kat tuvaletini cazip kılan özelliklerden biri de bunlardı. Her taraf duvar yazılarıyla kaplıydı. Üst katın her yanı, sıra sıra öğrenci portreleriyle doluydu, buradaysa konu vücutlardı. Mavi mürekkeple devasa cinsel organlı erkek figürleri çizilmişti. Koca memeli kadınlar... Değişim gösteren başka şekiller de vardı, mesela küçücük penisli erkekler ve penisli kadınlar. Ne olduğu ve ne olabileceği konusunda insanı eğiten bir çalışma. Gri mermer yüzeyde bu vücutlar bir yığın hareket yapıyor, tuhaf organlar geliştiriyor, birbirine geçiyor, biçim değiştiriyordu. Ayrıca fıkralar, tekerlemeler, tavsiyeler, itiraflar da vardı. Biri "Seksi seviyorum," demiş, bir diğeri, "Patty C. bir kaltaktır." Benim gibi kendini tam olarak anlayamayan bir kız başka nereye saklanabilirdi? Benim gibi bir kız, insanların söyleyemeyecekleri şeyleri, utanç verici duygularını ve bilgilerini yazdığı bu yeraltı dünyasından başka nereye saklanabilirdi?

O ilkbaharda, çiğdemler çiçek açarken, okul müdiresi çiçek tarhlarındaki nergis soğanlarını kontrol ederken, Calliope de kendinde bir şeylerin tomurcuklanmakta olduğunu hissediyordu. Kendisinin de bir Belirsiz Nesne oluşu ve kendi kendine kalma arzusu onu bodrum kat tuvaletine getirmişti. O da çiçeklenme arifesinde bir çiğdemdi. Taze toprağın içinden pembe bir sap yükseliyordu. Ama bu tuhaf bir çiçekti, çünkü bir günde birden fazla mevsimi yaşıyordu. Yeraltında yaşarken uykulu kışı geçirmişti. Beş dakika sonra özel bir ilkbahar gelmişti. Sınıfta kucağımda kitabımla otururken, ya da servisle eve gelirken bacaklarımın arasında buzu eriten bir sıcaklık hissediyordum; toprak nemleniyor, zengin bir koku yükseliyor ve sonra –Latince kelimeleri ezberliyormuş gibi yaparken– eteğimin altındaki sıcak dünyadaki yılan gibi kıvrılarak aniden uyanan hayatı hissediyordum. Dokununca çiğdem bazen yumuşak ve kaygandır, tıpkı bir kurtcuk gibi. Diğer zamanlardaysa kök kadar sert.

Calliope kendi çiğdemi hakkında ne düşünüyordu? Bu en kolay ve en zor şeydi. Bir yandan onu seviyordu. Eğer kitabının köşesini ona bastırırsa çok hoşuna gidiyordu. Bu yeni bir şey değildi. Oraya bastırmak daima zevk vermişti. Çiğdem onun vücudunun bir parçasıydı. Soru sormak saçmaydı.

Ama zaman zaman yapımda bir farklılık olduğunu düşünüyordum. Ponshewaing kampında nemli gecelerde yatakhane çadırında yatarken bisiklet selelerinin, atlama beygirlerinin hassas çağdaki arkadaşlarımı nasıl tahrik ettiğini öğrenmiştim. Lizzie Barton sopa ucunda marshmallow kızartırken bize deri bir eğerden nasıl zevk aldığını söylemişti. Margaret Thompson, kasabanın ailesi vibratörlü duş başlığı alan ilk kızıydı. Bu deneylere ben de kendiminkini ekledim (o sırada jimnastik halatlarına dadanmıştım) ama arkadaşlarımın anlattığı harika duyguların yanında benim kuru kasılmalarım bir hiçti. Bazen kendi ranzamdan aşağıdaki fener ışığına aniden eğilir ve küçük itirafımı "Anlıyorsunuz değil mi?" diye bitirirdim. Loşluğun içinde iki-üç kız sessizce başını sallardı, bazen biri dudağının kenarını ısırır ve gözlerini başka yerlere döndürürdü. Anlamıyorlardı.

Bazen çiğdemimin çok hassas, nadide bir cins olduğunu düşünürdüm. O bir kır çiçeği değil, az bulunur bir sera bitkisiydi, tıpkı yetiştirenin adıyla anılan güller gibi. Yanardöner Hellene. Solgun Olympus. Yunan Ateşi. Ama hayır – bu doğru değildi. Benim çiğdemim, gösteri çiçeği değildi. O varolma dönemindeydi ve sabırlı olursam olgunlaşıp açacaktı. Belki bu herkesin başına geliyordu. Ayrıca her şeyi saklı tutmak en iyisiydi. İşte benim bodrum kat tuvaletinde yaptığım da buydu.

Baker & Inglis'teki bir başka gelenek de sekizinci sınıf öğrencilerinin her yıl bir klasik Yunan oyununu sahnelemeleriydi. Normalde bu oyunlar Ortaokul gösteri salonunda sergilenirdi. Ama Bay da Silva, Yunanistan gezisinden sonra oyunu çim hokeyi oynadığımız yeşillikte oynamamızın çok daha güzel ve uygun olacağını söyledi. Sahanın doğal bir akustiği vardı ve çanak gibi şekli antik tiyatrolara benziyordu. Marangozlar yeşilliklerin üzerinde bizim için güzel bir sahne kurdu.

Belirsiz Nesne'ye tutulduğum yıl Bay da Silva sahneye konacak oyun olarak *Antigone*'yi seçti. Roller için seçme yapılmadı. Bay da Silva İngilizce sınıfı öğrencileri arasında dağıttı başrolleri. Geri kalanlar koroya dâhil edildi. Rol dağılımı şöyleydi: Joanne Maria Barbara Peracchio – Kreon, Tina Kubek – Eurydice, Maxine Grossinger – İsmene. Antigone ise –olabilecek en gerçekçi seçimle– Belirsiz Nesne. Yıl ortası notu ortalama C eksiydi. Yine de Bay da Silva bir yıldızı görür görmez tanıyacak cinsten biriydi.

İlk provamızda Joanne Maria Barbara Peracchio, "Bütün bunları iki hafta içinde mi öğreneceğiz?" diye itiraz etti.

Bay da Silva, "Ne kadarını öğrenebilirseniz o kadarını öğrenin," dedi. "Herkesin kostümü olacak. Kâğıtları elbise kıvrımlarınıza saklayabilirsiniz. Zaten Bayan Fagles orkestra çukurundan size suflörlük yapacak."

Maxine Grossinger heyecanla sordu, "Orkestramız da mı olacak?"

Bay da Silva parmağıyla müzik setini işaret edip, "Orkestranız benim," diye cevap verdi.

Nesne mırıldandı, "Umarım yağmur yağmaz."

"İki hafta sonraki cumaya yağmur yağacak mı acaba? Buna da Tiresias cevap versin." Bay da Silva bana bakıyordu.

Başka biri olabilir miydi? Hayır. Belirsiz Nesne intikam peşinde koşan kız kardeş rolü için ne kadar mükemmel bir seçimse ben de ihtiyar, kör bilici rolü için o kadar mükemmel bir seçimdim. O karmakarışık saçlarım biliciliğin sembolüydü sanki. Hafif kamburumsu duruşum yaşlı birini oynamak için büyük bir avantajdı. Yarı değişmiş sesim oynayacağım karaktere ne kadar da uygundu. Tiresias da bir zamanlar kadındı, ama o sıralar ben bunu bilmiyordum. Ve metinde de buna ait bir bilgi yoktu.

Ne oynayacağım aslında benim için pek de önemli değildi. Tek düşündüğüm, tek istediğim Belirsiz Nesne'nin yanında olabilmekti. Sınıfta yan yana olmakla sahnede olmak birbirinden çok farklıydı. Sınıfta konuşmuyorduk bile. Yemekhanede başka masalara süt püskürtürken yanına bile yaklaşamazdım. Ama burada onunla kulisin gizemli havasını paylaşmak, provaların kendine özgü sıcaklığını hissetmek; bu yoğun, duygusal, ateşli ortamda kendi varlıklarımız dışında birilerini canlandırmaya çalışmak müthişti.

"Bence rollerimizi okumamız doğru bir şey değil," dedi Belirsiz Nesne. Provaya son derecede profesyonel bir edayla gelmişti. Elindeki metinde kendi satırlarını sarı kalemle işaretlemiş. Kazağını sırtına atıp, kollarını önünde düğümlemiş. "Sanırım ezberlemeliyiz." Tek tek herkesin yüzüne baktı. "Öteki türlü çok sahte olacak."

Bay da Silva gülümsüyordu. Nesne'nin rolünü ezberlemesi az bir iş değildi. Koca kitap... "Eğer Antigone rolünü ezberleyecekse bence sizler de ezberlemelisiniz."

Kızlar homurdandı. Ama geleceği görebilen Tiresias hemen Nesne'ye döndü. "İstersen seninle çalışabilirim."

Gelecek... Sanki nerdeyse gerçekleşecek. Nesne bana bakıyordu. Düşük gözkapakları yukarı kalktı, ölçülü bir ifadeyle, "Tamam," dedi.

Ertesi gün, Salı akşamı buluşmayı kararlaştırdık. Belirsiz Nesne adresini yazıp vermişti, Tessie beni onların evinin önüne kadar

götürdü. Çalışma odasına girdiğimde yeşil kadife kaplı bir kanepede oturuyordu. Oxfordlarını çıkarmış ama üniforması hâlâ üzerinde. Kırmızı saçlarını arkada bağlamıştı ve bence de o sırada yaptığı işi düşününce böylesi daha güvenliydi; sigarasını yakmaya çalışıyordu. Hint fakirleri gibi oturan Nesne öne eğildi, ağzındaki sigarayı enginar biçimi çakmağın üzerinde tutuyordu. Çakmağın gazı azalmıştı. Enginarı salladı, başparmağıyla birkaç defa düğmesine bastı ve en sonunda bir alev yükselebildi.

"Ailen sigara içmene izin veriyor mu?" diye sordum.

Şaşkın gözlerle bana baktı ve tekrar işine döndü. Sigarasından derin bir nefes çekti, dumanı savurdu ve tatmin olmuş bir yüzle, "Onlar da sigara içiyor," dedi. "Eğer bana sigara içmememi söylerlerse bayağı riyakâr oldukları düşünülebilir."

"Ama onlar yetişkin."

"Annemle babam eğer istersem ne olursa olsun sigara içeceğimi biliyor. Karışırlarsa gizlice yaparım."

Bir süre kararlı bakışlarından etkilenip kımıldamadan durdum. Nesne sigara işinde yeni değildi. Bayağı profesyoneldi. Beni süzerken gözlerini kıstı, sigarası ağzının kenarında sallanıyordu. Yüzü dumanın arkasında kalmıştı. Çok garip bir durumdu bu: Üzerinde özel okul üniformasıyla duran feleğin çemberinden geçmiş pozunda bir kız. Sigarasını ağzının kenarından aldı. Küllüğe bakmadan yere silkeledi.

"Senin gibi bir çocuk iddiaya girerim sigara içmez."

"Doğru tahmin."

"Başlamak ister misin?" Tareyton paketini bana uzattı.

"Kanser olmak istemem."

Paketi geri çekerken omuz silkti. "Sanırım ben kanser olana kadar çaresi bulunur."

"Umarım. Şansın bol olsun."

Yeni bir nefes daha çekti, daha da derindi bu. Dumanı içinde tuttu ve sonra film artistleri gibi başını geri atarak dışarı bıraktı.

"Hiç kötü alışkanlığın yoktur senin, öyle değil mi?"

"Tonlarca var hem de."

"Mesela ne?"

"Saçımı çiğnerim."

Yarışır gibi, "Ben de tırnak yerim," dedi. Elini kaldırıp gösterdi. "Annem bana sürmem için bir ilaç verdi. Güya böylece tırnak yemeyi bırakabilirmişim."

"İşe yarıyor mu?"

"Başlangıçta evet. Ama sonra onun tadına da alıştım." Gülümsedi. Ben de gülümsedim. Ve yavaş yavaş, ama giderek artan bir dozda sesli gülmeye başladık.

"Saçını yemek daha kötü," dedim.

"Neden?"

"Çünkü saçını çiğnedikçe öğlen yediğin yemek gibi kokmaya başlıyor bir süre sonra."

Yüzünü buruşturdu, "İğrenç."

Okulda muhabbet etsek tuhaf olurdu, ama burada baş başaydık. Dış dünyada sanki birbirimizden çok farklıymışız gibi duruyorduk. Aslında aynı yaştaydık, ikimiz de banliyöde oturuyorduk. Çantamı yere bıraktım ve kanepeye geldim. Nesne Tareyton'unu ağzına koydu. Ellerini çapraz dizlerinin üzerine yerleştirip yerden yükselen bir yogacı gibi yerinde doğruldu, yana kayıp bana yer açtı.

"Yarın tarih sınavım var," dedi.

"Kim geliyor?"

"Bayan Schuyler."

"Bayan Schuyler'in vibratörü var."

"Ne?"

"Vibratör. Liz Clark görmüş. Masasının en alt çekmecesinde."

"İnanamıyorum." Nesne şaşırsa da duyduğu çok hoşuna gitmişti. Sonra suratı asıldı, düşünüyordu. Kendine güvenen bir sesle sordu, "Peki, neye yarıyormuş bu şey?"

"Vibratör mü?"

"Evet." Bunu bilmesi gerektiğini sanıyordu. Ama benim onun cehaletiyle alay etmeyeceğimi de anlamıştı. Bugünkü iş bölümümüz

belli olmuştu: Ben vibratörler gibi entelektüel konuları anlatacaktım, o da sosyal ilişkileri düzenleyecekti.

"Bazı kadınlar normal bir cinsel birleşmede orgazm olamazlar," dedim. Bu, Meg Zemka'nın bana verdiği "Bedenlerimiz ve Biz" kitabından aktardığım bir cümleydi. "Bu durumda klitoral uyarıya ihtiyaçları olur."

Nesne'nin yüzünde çillerinin altında bir kızarıklık belirdi. Bu çeşit bir bilgi onu adeta dondurmuştu. Sol kulağına doğru konuşuyordum ve kızarma yüzüne o taraftan yayılıyordu. Sanki sözlerim görülebilir bir iz bırakıyor.

"Bütün bunları bildiğine inanamıyorum."

"Ben sana esas kimin bildiğini söyleyeyim. Bayan Schuyler, en iyi o biliyor."

Kahkaha, çığlık, ağzın kuyu gibi açılışı ve sonra Nesne sırtüstü kanepeye devriliyor. Deliler gibi bağırıyor neşe içinde. Bacaklarını çırpıyor, masadaki sigaralar yere yayılıyor. Yeniden on dört yaşındaydı ve her şeye rağmen biz arkadaş oluyorduk.

"'Ne bir gözyaşı, ne bir arkadaş, ne de bir düğün şarkısı... İşte bırakılıyorum baş başa kaderimle...'"

"'...Keder...'"

"'Kederimle baş başa bu ertelenemez yolculukta. Bir daha...'"

"'...Bedbaht...'"

"'Bedbaht' Bundan nefret ediyorum. 'Bir daha, bedbaht ben, Sabah Yıldızı'nın kutsal gözünü göremeyeceğim; ama kaderim için ne dökülecek bir damla yaş, ne de...'"

"'Ne de yakılacak bir ağıt.'"

"'Ne de yakılacak bir ağıt.'"

Yine Nesne'nin evinde oyuna çalışıyorduk. Karayip tarzı divanların kapladığı limonluktaydık. Nesne gözleri kapalı satırları ezbere okurken başının arkasında bir yığın papağan uçuşuyordu. İki saattir prova yapıyorduk. Nesne, neredeyse bir paket sigara içmişti. Hizmetçileri Beulah bize tepsiyle bir yığın sandviç ve iki litrelik iki şişe

Tab getirmişti. Sandviçler yumuşak beyaz ekmektendi ama üzerlerinde salatalık ya da suteresi yoktu, süngerimsi ekmeklere somon rengi bir krema sürülmüştü.

Sık sık ara veriyorduk. Nesne sürekli olarak bir şeyler yiyip içmek istiyordu. Bense bu evde hâlâ kendimi rahat hissedemiyordum. Bana hizmet edilmesine alışık değildim. Bir şey almak istediğimde hizmetçiye fırsat vermeden hemen yerimden fırlıyordum. Ayrıca Beulah siyahtı ve bu benim açımdan durumu daha da zorlaştırıyordu.

Ağzında bir şeyler çiğnerken Nesne, "Bu oyunda birlikte yer aldığımız için çok memnunum," dedi. "Senin gibi biriyle başka türlü konuşamazdım." Bir süre sustu, sanki sözlerinin etkisini ölçmek istiyordu. Sonra devam etti "Şunu demek istiyorum, senin bu kadar esaslı biri olduğunu asla tahmin edemezdim."

Esaslı? Calliope esaslı mı? Böyle bir tanımlamayı hayal bile edemezdim. Ama Nesne'nin saptamasını derhal kabullenmeye hazırdım.

"Sana bir şey söyleyebilir miyim?" dedi.

"Tabii."

"Şu hem kör olup, hem de her şeyi fark edebilmek meselesi... Bermuda'da otel sahibi bir adam var. Adam kör, ama kulakları sanki gözlerinin yerini almış. Mesela odaya biri girdiğinde kulağını o yöne çeviriyor. Sense..." Birden durdu ve elime dokundu. "Bana kızmıyorsun, değil mi?"

"Hayır."

"Callie, yüzünde çok kötü *bir* ifade var."

"Öyle mi?"

Sıkıca elimi tuttu, geri çekmeme izin vermiyordu. "Kızmadığına emin misin?"

"Kızmıyorum."

"O halde dinle. Senin kör rolü oynamak adına yaptığın şey, kusura bakma ama sağda solda sendeleyerek dolaşmaktan ibaret. Bermuda'daki adam asla sendelemiyordu. Dimdik duruyordu ve her şeyi de fark ediyordu. Kulakları en küçük bir sese karşı bile hassastı onun."

Yüzümü öbür tarafa çevirdim. "Gördün mü kızdın."

"Kızmadım."

"Kızdın."

"Hayır, kör rolü yapıyorum, sana kulağımla bakıyorum."

"Çok iyi. Evet, böyle. Gerçekten çok iyi."

Elimi bırakmadan bana sokuldu; şimdi o yumuşak, sıcak nefesini hissedebiliyordum. Kıkırdayarak, "Selam Tiresias," dedi, "ben Antigone."

Oyun günü geldi. (Biz buna "Açılış Gecesi" desek de asla bir başkası olmadı.) Oyunun baş karakterleri bizler, perde arkasına ayarlanmış yerde –yine bizce "Soyunma Odası"– açılır kapanır sandalyelerimizde oturuyoruz. Sekizinci sınıfın diğer öğrencileri çoktan sahnede hilal şeklinde yerlerini almış. Oyun saat 6.55'te başlayacak ve hava tamamen kararmadan bitecekti. Perde arkasından hokey sahasının giderek dolduğunu giderek artan ayak seslerinden, çekilen sıralardan çıkan cızırtılardan, açılıp kapanan araba kapılarından anlıyorduk. Hepimizin üzerinde yere kadar inen, siyah, gri ve beyaz elbiseler vardı, hepsi de burularak boyandığı için eski görünümlü. Beyaz olan tabii ki Belirsiz Nesne'ydi. Bay da Silva'nın oyun anlayışı sadeydi, makyaj ve maske yoktu.

Tina Kubek, "Kaç kişi var?" diye sordu.

Maxine Grossinger, perdenin aralığından bakıp, "Tonlarca," diye cevap verdi.

"Buna alışık olmalısın Maxine," dedim, "verdiğin onca resital..."

"Keman çalarken heyecanlanmam, buysa çok farklı."

Nesne de lafa karıştı, "Ben de çok heyecanlıyım."

Elindeki Rolaid kavanozundaki antasit tabletlerini şeker yer gibi birbiri ardına ağzına atıyordu. Sınıfa ilk geldiği gün neden yüzünü buruşturarak elini göğsüne götürdüğünü şimdi biliyordum. Belirsiz Nesne'nin neredeyse sürekli olarak midesi yanıyordu. Gergin olduğunda bu daha da artıyordu. Oyun öncesi son sigarasını az önce söndürmüştü ve şimdi de antasit çiğniyordu. Eskilere dayanan sermaye sahibi ailelerin bireylerinde de eskiden gelen kötü alışkanlıklar

oluyordu; berbat yetişkin alışkanlıkları ve onlarla baş etmek için kullanılan umutsuz ilaçlar. Belirsiz Nesne'de, çok genç olduğu için bu alışkanlıkların izleri henüz göze görünmüyordu. Daha gözaltları torbalanmamış, parmak araları sararmamıştı. Ama o anlaşılması güç karmaşık kendini yok etme iştahı çoktan kabarmıştı. Yanına yaklaşınca duman kokusunu alabiliyordunuz. Midesi berbattı. Ama yüzü hâlâ sonbahar güzelliğindeydi. Züppe burnunun üzerindeki telaşlı bakışlı kedi gözleri perdenin ön tarafından gelen seslerle bir büyüyor, bir küçülüyor.

"İşte annemle babam," diye bağırdı Maxine Grossinger. Bize döndüğünde gülüyordu. Maxine'in böyle güldüğünü daha önce hiç görmemiştim. Sendak yaratıklarınınkine benzeyen ayrık dişlerinin tamamı çarpık çurpuktu ve tabii hepsine tel takılmıştı. Neşesini neden hep içinde taşıdığını anlamıştım. Okuldakinden çok farklı bir hayatı vardı onun. Maxine servilerin arkasındaki evde mutluydu. Ve şimdi o narin, müzikle dolu başındaki kıvırcık saçları nasıl da şelale gibi dökülüyordu omuzlarına.

"Yüce Tanrım," Maxine yine dışarıyı gözetlemeye başlamıştı. "En ön sıraya oturuyorlar. Tam karşılarında olacağım."

Hepimiz sırayla perde aralığından baktık. Yerinden kalkmayan sadece Belirsiz Nesne'ydi. Ben de annemle babamı gördüm. Milton tepenin başında durup hokey sahasına baktı. Yüzündeki ifadeye bakılırsa, gözlerinin önündeki manzaradan, zümrüt yeşili çayırdan, beyaz tahta sıralardan, uzaklardaki mavi eğik çatılı, sarmaşıklarla kaplı okul binasından hoşnuttu. Amerikalılar için İngiltere kendinizi etnik özelliklerinizden temizlediğiniz yerdir. Milton lacivert blazer ve gri pantolon giymişti. Gezi vapuru kaptanlarına benziyordu. Tek elini sırtına koyduğu Tessie'yle merdivenlerden aşağı inip kendilerine iyi bir yer ayarlamaya çalışıyordu.

Seyircilerin sessizleştiğini fark ettik. Sonra pan flütün sesi duyuldu. Da Silva teybini çalıştırmıştı.

Nesne'nin yanına gidip, "Endişelenme," dedim, "her şey iyi olacak."

Fısıltıyla rolünü tekrarlıyordu, beni duyunca sustu.

"Sen gerçekten iyi bir oyuncusun," dedim bu defa.

Biraz öteye gidip başını öne eğdi, dudakları tekrar kıpırdamaya başlamıştı.

"Unutmazsın merak etme. Milyonlarca defa tekrarladık onları. Daha dün hepsini..."

"Beni rahatsız etmeyi keser misin sen?" diye patladı. "Konsantre olmaya çalışıyorum." Nesne bana sert bir bakış atıp arkasını dönerek uzaklaştı.

Omuzlarım çökmüş, kendimden nefret ederek orada kalakaldım. Esaslı mı? Ben mi esaslıydım? İşte Belirsiz Nesne'yi deli etmiştim. Ağlayacak gibiydim, siyah perdenin kenarını tutup kendimi içine sardım. Şimdi karanlıkta ölmeyi dileyerek duruyordum.

Ona yağ yapmıyordum. Gerçekten iyiydi. Sahneye çıktığında Belirsiz Nesne'nin gerginliği kayboluyordu. Duruşu düzelmişti. O oynarken bütün gözler üzerine dikiliyordu, tabii bunda o insanı büyüleyen görüntüsünün, o isyan sembolü kırmızı saçlarının büyük etkisi vardı. Pan flüt sustu ve hokey sahası tekrar sessizliğe büründü. İnsanlar sanki içlerine girmiş bir şeyi çıkartmak ister gibi öksürdü. Saklandığım yerden Nesne'nin sahne için hazırlandığını gördüm. Benden en fazla on adım ötedeydi, orta kemerin altında. Onu bu kadar ciddi, bu kadar konsantre hiç görmemiştim. Yetenek bir çeşit zekâdır. Sırasını beklerken Belirsiz Nesne sessizce yine kendi satırlarını tekrarlamaya başlamıştı. Dudakları kımıldadıkça sanki Sofokles'in sözlerini bizzat Sofokles söylüyormuş gibiydi; entelektüel konulara ilgisizliğine rağmen Belirsiz Nesne bu edebi sözlerin ebedi oluşunun nedenini içgüdüsel olarak hissediyordu. Ve Belirsiz Nesne kımıldamadan bekliyor, hazır. Sigaralarından, züppeliğinden, arkadaş grubundan, tuhaf konuşma biçiminden çok çok uzaklarda. İşte bunda, insanların önünde kendini göstermekte harikaydı. Öne bir adım atıp durmak ve konuşmak; bu, onun işiydi. İzlediğim, bireyin olması gereken benliğini kendi içinde keşfedişiydi.

Sırada duran Antigone derin bir nefes alıp sahneye çıktı. Beyaz elbisesinin göğüs bölümünü gümüş rengi örgüler sarıyordu. O yürüdükçe ılık rüzgâr altında elbisesinin etekleri dalgalanıyor.

"Ölüyü kaldırmak için bu ele yardım eder misin?"

Maxine-İsmene cevap verdi: "Thebai'ye başkaldırarak onu sen mi gömeceksin?"

"Ben üstüme düşeni yapacağım ve sen yapmayacaksın, bir erkek kardeşe karşı son görev... Bir daha asla göremeyeceğim kardeşim."

Benim sıram gelmemişti, zaten Tiresias rolü de çok fazla değildi, tekrar perdeye sarınıp bekledim. Elimde bir sopa vardı. Tek desteğim, ahşap görüntüsünde boyanmış plastik bir sopaydı.

Sonra bir yutkunma sesi duydum. Yine Nesne konuşuyordu: "Bir daha asla göremeyeceğim kardeşim." Yine sessizlik oldu. Aralıktan dışarı baktım. Sahnenin tam ortasındaydılar. Nesne'nin sırtı bana dönüktü. Biraz önünde karşısında bomboş bakışlarıyla Maxine Grossinger duruyor. Ağzını açtı, ama hiç ses çıkmıyordu. Sahnenin alt tarafında kenarda oturan Bayan Fagles'in yüzü kızarmış, durmadan Maxine'in repliğini fısıldıyor.

Bu bir sahne korkusu değildi. Maxine Grossinger'in beynindeki anevrizma patlamıştı. Seyirciler onun kalakalmasını ve yüzündeki şaşkın ifadeyi rolünün bir parçası sanmıştı. İsmene'nin donduğu yere yakın oturanlar arasında hafiften gülüşmeler duyuluyordu. Ama çocuğunun yüzündeki acı ifadesini çok iyi bilen Maxine'in annesi "Hayır," diye bağırarak yerinden fırladı. "Hayır!" Yirmi adım ötede, batan güneşin son ışıkları altında Maxine Grossinger hâlâ dilsiz gibiydi. Birden yüzü mavileşti. En arka sıradakiler bile kızın vücudundan oksijenin çıkıp gittiğini fark edebiliyordu. Yanaklarında, alnında, boynunda hiçbir pembelik kalmadı. Daha sonra Belirsiz Nesne, Maxine'in gözlerinin feri sönerken kendisine yalvaran bir ifadeyle baktığını söyleyecekti. Doktorlar bunun doğru olamayacağını iddia etti. Koyu renk elbisesinin içinde ayakta kımıldamadan durmasına rağmen onun çoktan bir ölü sayılabileceğinden emindiler. Birkaç saniye sonra yere devrildi.

Bayan Grossinger sahnenin üstüne fırladı. O da hiç ses çıkarmıyordu. Hiç kimse kımıldamıyor, konuşmuyordu. Sessizlik içinde Maxine'e ulaştı, elbisesini yırttı, ağzını onun ağzına yapıştırdı. Onu hayata döndürmeye çalışıyordu. Donup kalmıştım. Vücudumu saran perdeden çıkıp ileri doğru bir adım attım, yutkundum. Birden sahnede beyaz bir ışık çaktı. Belirsiz Nesne kaçıyordu. Birden çılgınca bir fikre kapıldım. Herhalde Bay da Silva her şeyin eskiden olduğu gibi olması için bize bir numara yapmıştı. Bütün bunlar oyunun bir parçası olmalıydı. Çünkü Belirsiz Nesne'nin yüzünde maske vardı. Trajedi maskesi... Gözleri kılıç yarası gibi, ağzı sanki bir acı havuzu. Korkunç yüzüyle kendini bana fırlattı. "Tanrım," diye hıçkırdı. "Tanrım, Callie," derken titriyordu. Belirsiz Nesne'nin bana ihtiyacı vardı.

Şimdi size korkunç bir itirafta bulunmak istiyorum. Bayan Grossinger Maxine'in vücuduna hayat vermeye çalışırken, güneşin son solgun ışığı melodramatik bir biçimde metinde olmayan bir ölünün üzerinde kaybolup gitti ve ben o sırada saf bir mutluluğun bütün hücrelerime yayılmakta olduğunu hissediyordum. Her sinirim, her dokum, alyuvarlarım, akyuvarlarım diriliyordu. Belirsiz Nesne kollarımdaydı.

AŞIK TİRESİAS

Senin için doktordan randevu aldım."

"Doktora yeni gittim."

"Randevu Doktor Phil'le değil, Doktor Bauer'le."

"O da kim?"

"Şey... Doktor Bauer bir kadın doktoru."

Birden göğsümü bir ateş bastı, sanki acılı Pop Rocks yemiştim. Ama anneme belli etmeden sakin olmaya çalışarak göle baktım.

"Ben kadın değilim."

"Çok komik."

"Anne, doktora daha yeni gittim."

"O bir genel kontroldü."

"Peki, ya bu ne?"

"Kızların belli bir yaşa gelince daha ince bir kontrolden geçmeleri gerekir."

"Neden?"

"Her şeyin yolunda gittiğinden emin olmak için tatlım."

"Her şeyin derken ne demek istiyorsun?"

"İşte... her şeyin."

Arabadaydık. İkinci en iyi Cadillac'ımız. Milton yeni bir araba alınca eskisini Tessie'ye verirdi. Belirsiz Nesne beni günü kulüpte geçirmeye davet etmişti ve annem de şimdi beni onlara bırakıyordu.

Yazdı, Maxine Grossinger'in sahnede düşüp ölmesinin üzerinden iki hafta geçmişti. Okul kapanmıştı. Middlesex'te ailem Türkiye seyahati hazırlıkları yapıyordu. Chapter Eleven'ın turizm konusundaki saptamalarının planlarını bozmasına izin vermeyen Milton uçak rezervasyonları ve araba kiralama işiyle uğraşıyordu. Her gün gazetelere bakıp İstanbul'un hava durumunu takip ediyordu. "Yirmi dört derece, güneşli. Ne dersin Cal?" Cevabım elimi fena değil anlamında sallamaktı. Artık anayurda gitme konusunda eskisi kadar istekli değildim. Yaz tatilini kilise boyayarak geçirmek hiç de çekici değildi. Yunanistan, Anadolu, Olimpos Dağı? Bunlardan bana neydi? Birkaç mil ötede kendime yepyeni bir kıta keşfetmiştim.

1974 yazında Türkiye ve Yunanistan yine gazete manşetlerine çıkmak üzereydi. Artan gerilime de aldırdığım yoktu. Benim kendi sorunlarım vardı. Ayrıca da âşıktım. Gizlice, utanarak, tamamen bilincinde olmadan, umutsuzca...

Güzel gölümüz leş gibiydi. Bütün yüzeyi mayıssineğiyle kaplanmış. Ayrca yol kenarına yapılan yeni parmaklıklar da içimi sıkıyordu. Maxine Grossinger, okulumuzda o yıl ölen tek kız değildi. Bizden daha büyük sınıflardan Carol Henkel araba kazasında hayatını kaybetmişti. Bir cumartesi gecesi, sarhoş erkek arkadaşı Rex Reese ailesinin arabasını alıp onu göl kıyısına götürmüş, kontrolü kaybedince de araba sulara gömülmüştü. Rex canını kurtarabildiyse de arabadan çıkmayı başaramayan zavallı Carol artık aramızda yoktu.

Yazın kapalı olan bütün okullar gibi bitkisel hayattaki hastalara benzeyen Baker & Inglis'in yanından geçip Kerby Caddesi'ne döndük. Nesne, Tonnacour'da çatısında rüzgârgülü olan, girişi bariyerli, gri taştan yapılmış bir evde oturuyordu. Çakıllı park alanında pek de çekici olmayan bir Ford Sedan vardı. Annemin bir an önce gitmesini dileyerek ikinci en güzel Cadillac'ımızdan özgüvenli bir şekilde indim.

Zili çaldığımda kapıyı Beulah açtı ve beni merdivenlere götürüp üst katı işaret etti. Nesne'nin evinin üst katına daha önce hiç çıkmamıştım. Bizimkinden daha karışık, üstelik halılar da oldukça eskimiş.

Tavanın yıllardır boyanmadığı açıktı, ama kalıcılığın, yerleşikliğin kanıtı olan ağır, antika mobilyalar gerçekten de etkileyiciydi.

Nesne'ninkini bulana kadar üç oda dolaştım. Jaluzileri kapalıydı. Eski halı, fırlatılmış kıyafetlerle dolu olduğu için yatağa gidene kadar bayağı atlayıp zıplamam gerekti. O da ne? Uyuyor. Üzerinde Lester Lanin Orkestrası resmi olan bir tişört. Seslendim, kolunu çektim, sonunda uyanıp mahmur gözlerle sırtını yastıklara dayayıp oturdu ve "Herhalde berbat görünüyorum," diye mırıldandı.

Öyle olup olmadığına dair bir şey söylemedim. Onu kararsız bırakma konusunda kararlıydım.

Mutfaktaki küçük masada kahvaltı yaptık. Beulah titizlikle tabaklarımızı getirip götürdü. Siyah elbisesinin önüne beyaz bir önlük takılıydı. Gözlükleri o eski güzel isyan günlerinden yadigâr herhalde. Sol camda yaldızla adı yazılı.

Topuklarını tıkırdatarak Bayan Anne Nesne de geldi: "Günaydın Beulah. Veterinere gidiyorum. Sheba'nın dişinin çekilmesi gerekiyor. Onu geri getirip yemeğe çıkacağım. Bir parça huysuzlaşabileceğini söylüyorlar. Bugün perdeler için gelecekler. İşlerini bitirdiklerinde *onlara* tezgâhın üstündeki çeki ver. Merhaba kızlar. Sizi fark etmemiştim. Saat daha dokuz buçuk ve bizimki ayakta. Callie onu çok iyi etkiliyorsun." Nesne'nin saçlarını karıştırdı. "Gününü Küçük Kulüp'te mi geçireceksin tatlım? İyi. Babanla ben bu akşam Peters'lara gideceğiz. Beulah senin için dolaba bir şeyler bırakır. Haydi, hoşça kalın."

Bu arada Beulah bardakları yıkamıştı. İşini iyi biliyordu. Grosse Pointe'i sessizce düzene sokmak...

Nesne içinde bir yığın şişe ve kavanozun durduğu üç katlı, döner tablalı dolabı karıştırmakla meşguldü. Fransız reçelleri, İngiliz marmelâtları, temizlenmemiş bir tereyağı kabı, ketçap şişeleri, Lea&Perrins marka bir Worcestershire sosu önünde döndü durdu. Sonunda aradığını buldu: Orta boy bir Rolaid şişesi. Hemen kapağı açıp ağzına üç tane attı.

"Mide yanması nedir?" diye sordum.

"Hiç mi yanmadı miden?" derken yüzünde şaşkın bir ifade vardı.

Küçük Kulüp aslında bir takma addı. Kulübün gerçek adı Grosse Pointe Kulübü'ydü. Göl kenarındaydı ama ne iskelesi vardı, ne de önüne demirlemiş tekneler. Malikânelere benzeyen bir bina, iki tenis kortu, bir yüzme havuzu. O Haziran ve Temmuz boyunca işte bu havuzun kenarında her gün uzandık.

Belirsiz Nesne bikinileri tercih ediyordu. Mükemmel durmasa da fena değildi. Bacaklarının üst kısmı gibi kalçaları da kalındı. Benim sıska, uzun bacaklarıma özendiğini söylerdi, ama sanırım bunu kibarlığından yapıyordu. O gün ve izleyen günler boyunca Calliope kısa bir eteği olan eski moda mayosuyla havuz kenarında boy gösterdi. Bu, Sourmelina'nın ellili yıllardan kalma mayosuydu. Onu eski bir sandıkta bulmuştum. Sunduğum gerekçe farklı görünümüydü ama aslında onu her yanımı örttüğü için tercih etmiştim. Genellikle boynuma bir havlu atıyor ya da mayomun üzerine Lacoste marka bir gömlek giyiyordum. Mayonun üst kısmı çok avantaj sağlamıştı bana. Göğüsler kauçuk destekliydi ve havlunun, gömleğin altından sanki harika bir büste sahipmişim gibi duruyorlardı.

Başlarında lastik bereleriyle göbekli hanımlar havuzun içinde durmadan gidip geliyordu. Onların mayoları da benimkine benzerdi. Sığ tarafta oynayan çocuklarsa durmadan bağırıp birbirlerine su atıyor. Çilli kızların yanabilmesi biraz zordur. Ama biz o yaz havlularımızda yuvarlanırken güneş öyle bir kızarttı ki tenlerimizi, Belirsiz Nesne'nin rengi bile çikolatamsı oldu. Pembe kalan yer sadece burnunun ucuydu. Kızgın güneş, saçlarına alevimsi parıltılar vermişti.

Kenarı tırtıllı tepsiler dolusu sandviç yedik, şımarıklık yapmak istediğimizde Fransız sosu istiyorduk. Milk-shake, dondurma, patates kızartmaları ve daha neler neler... Nesne hesap pusulalarını babasının yerine imzalıyordu. Bana ailesinin Petoskey'de bir yazlık evi olduğunu söyledi. "Ağustos'ta gideceğiz. Belki sen de bizimle gelirsin."

Mutsuz bir yüzle, "Türkiye'ye gidiyoruz," dedim.

"Evet, doğru. Unutmuşum." Ve sonra: "Neden bir kiliseyi boyamanız gerekiyor?"

"Babamın sözü varmış."

"Nasıl?"

Arkamızda yeni evli çiftler tenis oynuyor. Binanın tepesindeki renk renk flama rüzgârda uçuşuyor. Burası Aziz Christopher'dan söz açılacak bir yer miydi? Ya da babamın savaş hikâyelerinden, büyükannemin batıl itikatlarından?

"Ne düşünüyorum biliyor musun?" dedim.

"Ne?"

"Kendimi Maxine'i düşünmekten alıkoyamıyorum. Gerçekten öldüğüne inanamıyorum."

"Biliyorum. Bana da ölmüş gibi gelmiyor. Sanki her şey bir rüyaydı."

"Bunun gerçek olduğunun en sağlam kanıtı ikimizin de aynı rüyayı görmemiz. Gerçek bu. Ya da herkesin birlikte gördüğü bir rüya."

"Çok derin konuştun."

Sırtına vurdum.

"Üf, acıdı."

"Hak ettin ama."

Hindistancevizi yağımız sinekleri çekiyordu. Onları acımadan öldürdük. Nesne, Harold Robbins'in *Yalnız Kadın*'ını okuyordu, oldukça yavaştı. Sık sık başını sallayıp, "Bu kitap çok açık saçık," diyordu. Benim elimdeyse yaz tatilinde okumamız istenen listeden seçtiğim *Oliver Twist* vardı.

Birden güneş kayboldu. Önümdeki sayfaya bir damla su düştü. Bu damla, Belirsiz Nesne'nin başından aşağı inen şelalenin yanında hiçbir şeydi. Dönüp baktım, arkamızda bizden biraz daha büyük bir çocuk ıslak saçlarını sallıyor.

"Tanrının cezası şey. Kes artık."

"Ne olmuş, serinletiyorum seni. Daha ne istiyorsun?"

"Kes, dedim."

Sonunda kesti. Doğruldu. Mayosu, sıska kalça kemiklerine, göbek deliğinden aşağı doğru inen karınca izlerine benzer bir kıllanmayı açığa çıkararak aşağı düşmüş. Karınca izlerinin rengi kızıl. Ama çocuğun saçları simsiyah.

"Konukseverliğinin son kurbanı kim?" diye sordu çocuk.

Nesne, "Callie," dedi. Sonra bana döndü: "Bu ağabeyim Jerome."

Benzerlikleri açıktı. Jerome'un yüzünde de aynı palet kullanılmış (turuncular, solgun maviler, esas olarak...), yuvarlak bir burun, kısık gözler ve o gözlerdeki aynı ışıltı... Ama yine de bir tuhaflık vardı. Beni en çok şaşırtansa boyanmış olduğunu sonradan anladığım saçlardı, simsiyah saçlar.

"Sen de oyundaydın değil mi?"

"Evet."

Jerome başını salladı. Yarı kapalı gözlerinde bir ışık çakar gibi olmuştu. "Tiyatrocusun demek. Tıpkı senin gibi değil mi canım kardeşim?"

Nesne, "Kardeşimin bir yığın problemi vardır," dedi.

"Kızlar, madem tiyatrocusunuz, o zaman belki benim gelecek filmimde oynarsınız." Bana baktı, "Bir vampir filmi çekeceğim. Senden harika vampir olur."

"Öyle mi?"

"Dişlerini göster."

Duymamış gibi yaptım, Nesne'nin bana onunla ilgili verdiği samimi olmama işaretini almıştım.

"Jerome canavar filmlerine takık da," dedi.

"Korku," diye düzeltti Jerome. Hâlâ bana doğru konuşuyordu. "Canavar filmi değil. Kardeşim her zamanki gibi beni hafife almak istiyor. Adını öğrenmek ister misin filmin?"

Nesne, "Hayır," dedi.

"*Liseli Vampirler*. Hikâye, anne ve babası boşanmaya karar verince yatılı okula gönderilen çok zengin ve çok mutsuz bir vampir

hakkında, bunu oynayan *moi*[*]. Her neyse kahramanımız okulla pek bağdaşamaz. Üniforması da saç kesimi de kurallara uymaz. Bir gün *kegger*[**] kampüste dolaşırken bir vampirin saldırısına uğrar. Ve –can alıcı nokta burası– vampir pipo içiyordur. Üzerinde Harris marka tüvit bir takım vardır. Adam, Tanrının cezası müdürdür. Ve ertesi sabah kahramanımız uyandığında hemen dışarı çıkar kendine lacivert bir blazer ve Top-Siders[***] alır –presto– artık tam bir liselidir."

"Biraz öteye gider misin? Güneşimi kapatıyorsun."

"Bu aslında yatılı okul rezaletinin metaforik bir anlatımı," dedi Jerome. "Her kuşak ondan sonra geleni ısırır ve sonunda herkes yaşayan ölüye döner."

"Jerome iki yatılı okuldan atılmıştır."

Jerome hırıltılı bir sesle "Ve işte sonunda onlardan intikamımı alacağım," diye bağırırken yumruğunu havada sallıyordu. Sonra başka bir şey söylemeden koşarak havuza gidip suya atladı. Atlarken topaç gibi döndü. Sıska, göğüs kafesi çöküK, süt gibi beyaz tenli Jerome yüzünü buruşturmuş, bir eliyle testislerine yapışmış havada bize bakıyor, suyun dibine gidene kadar pozunu değiştirmedi.

Bu ani yakınlaşmamızın arkasında neyin olduğunu anlayamayacak kadar gençtim. Nesne'nin kendi nedenlerinin neler olduğunu da, onun nasıl bir sevgi emicisi olduğunu da bilemezdim. Annesinin gün boyu bir yığın işi oluyordu. Babası evden sabah altı kırk beşte ayrılıyordu. Jerome bir erkek kardeşti ve bu da onu işe yaramaz yapıyordu. Nesne yalnız kalmaktan hoşlanmıyordu. Kendi kendini oyalamayı asla öğrenememişti. Ve bir akşam bisikletime atlayıp eve gitmek üzereyken bana gece onlarda kalmamı teklif etti.

"Diş fırçam yok."

"Benimkini kullanabilirsin."

"İğrenç."

---

* Fransızca ben. *(ç.n.)*

** Teneke kutuda bolca bira tüketilen partilerin müdavimi. *(ç.n.)*

*** Ayakkabı markası. *(ç.n.)*

"Sana yeni bir fırça veriririm. Bir paket dolusu fırça var evde. Amma da titizsin."

Numara yapıyordum. Aslında Nesne'nin diş fırçasını kullanabilirdim. Hatta onun diş fırçası olmaya bile razıydım. Ağzının ne kadar harika olduğunu çoktan fark etmiştim. Sigaranın bu konuda bana çok yararı olmuştu. Sigara içen biri, sürekli olarak dudaklarını büzüyor, dumanı içine çekerken emme hareketi yapıyordu. Sık sık dil görünüyor, ya dudaklar yalanıyordu ya da dişler. Bazen küçük bir kâğıt parçası alt dudağa yapışıyordu, onu almaya çalışırken dolgun dişetleri ve şekere benzeyen alt dişler görünüyordu. Ve eğer tiryaki dumanıyla halkalar yaparsa daha da derinler, yanakların kadifemsi içi ortaya çıkıyordu.

Belirsiz Nesne durmadan bunları yapıyordu. Yatakta içilen son sigara o günün mezartaşı, ilk sigaraysa onu hayata döndüren bir acil yardım tüpüydü adeta. Enstalasyon sanatçılarını duymuşsunuzdur. Nesne de bir üfleme sanatçısıydı. Repertuarı çok genişti. Yandan Rüzgârlı'sı vardı, konuştuğu şahsı rahatsız etmemek için dumanı kibarca ağzının kenarından savururdu. Öfkeli olduğunda yaptığı gayzer tipi savurması vardı. Sonra Canavar Kadın'ı vardı, bunda burun deliklerinden iki ayrı duman sütunu çıkarırdı. Fransız Çemberi'nde ağızdan çıkan duman yayılmadan derhal burna çekiliyordu. Ve Yutma. Yutma kriz anlarında uygulanırdı. Bir defasında fen bölümü tuvaletinde Nesne sigarasından derin bir nefes çekmiş ve o sırada içeri öğretmen girmişti. Arkadaşım sigarasını tuvalete atıp sifonu çekebilmişti. Ama ya duman? O nereye gitmişti?

Öğretmen "Kim sigara içiyor burada?" diye sorarken eğilmiş ortalığı kokluyor. Ve Nesne dumanı yutuyor. Hiç duman yok. Küçücük bir duman bile yok. Ciğerlerindeki Çernobil'in tek belirtisi hafifçe kızaran gözleri.

Nesne'nin geceyi onlarda geçirmem teklifini kabul ettim. Bayan Anne Nesne, Tessie'ye telefon edip izin aldı ve saat on birde arkadaşımla yatağa gittik. Bana giymem için bir tişört verdi. Önünde *Fessenden* yazıyor. Giydim, Nesne kıkırdadı.

"Ne var?"

"Jerome'un tişörtü de. Kokuyor mu?"

"Neden bana onun tişörtünü verdin?" diye sordum, biraz gerilmiştim, pamuklu dokuma tenime dokunmasın diye göğsümü içime çekmeye çalışıyordum.

"Benimkiler çok küçük. Babamınkilerden ister misin? Onlar kolonya kokar."

"Baban kolonya mı sürüyor?"

"Savaştan sonra Paris'te yaşamış. Bir yığın garip alışkanlığı vardır." Büyük yatağa girmeye hazırlanıyordu. "Artı... bir milyon Fransız oropspusuyla yatmıştır."

"Bunu o mu söyledi?"

"Tam olarak değil. Ama ne zaman Fransa'dan söz etse yüzüne azgın bir ifade oturur. Savaşta orada görev yapmış. Savaş sonrası da Paris'in yeniden düzenlenmesi için çalışan birlikte kalmış. Oraları anlatmaya başladığında annemin tepesi atar." Annesinin taklidini yaptı. "Bu gecelik bu kadar Frankofili* yetmez mi tatlım?" Nesne, ne zaman teatral bir şey yapsa IQ'su yükseliyordu. Yüzükoyun yatağa atladı. "Adam da öldürmüş."

"Öyle mi?"

"Evet," diye cevap verdi Nesne, küçük bir de açıklama yaptı, "Naziler."

Ben de yatağa çıktım. Evde tek bir yastığım vardı, buradaysa altı tane.

"Sırt ovmaca," diye neşeyle bağırdı Nesne.

"Sen de benimkini ovarsan yaparım."

"Anlaştık."

Üstüne çıkıp kalçalarına oturdum ve işe omuzlarından başladım. Saçını kenara çektim. Bir süre sustuk sonra "Hiç jinekoloğa gittin mi?" diye sordum.

Nesne yastığa gömdüğü başını salladı.

---

* Fransa ve Fransızlara aşırı düşkünlük. *(ç.n.)*

"Nasıl bir şey?"

"İşkence gibi, nefret ediyorum."

"Ne yapıyorlar?"

"Önce soyunuyorsun, sana kâğıttan bir önlük veriyorlar giymen için. Kâğıttan... Donuyorsun. Sonra üstünde iki tuhaf yüksek metal çıkıntı olan bir masaya çıkıyorsun."

"O ne için?"

"Bacaklarını kaldırıp bileklerini o metal halkalı desteklere koyuyorsun. Sonra da jinekolog senin pelvik muayeneni yapıyor. Gebertici bir şey."

"Pelvik muayene de ne demek?"

"Senin seks uzmanı olduğunu sanıyordum."

"Haydi söyle."

"Pelvik muayene, anlarsın işte, içerisinin muayenesi. İçine acayip bir şey sokup seni ikiye ayırıyorlar ve canın çok yanıyor."

"İnanmıyorum."

"İnan, korkunç bir şey. Ve üstelik buz gibi bir alet. Bir başka can sıkıcı şey de bu arada jinekoloğun yaptığı iğrenç şakalara katlanmak. Yine de elleriyle yaptıkları çok daha dehşet verici."

"Ne yapıyor?"

"Neredeyse bademciklerini gıdıklayacak kadar derinlere sokuyor elini."

Dilimi yutmuştum desem abartı olmaz. Korku ve şoktan felç geçirmek üzereydim.

Nesne, "Kime gideceksin?" diye sordu.

"Doktor Bauer adında birine."

"Doktor Bauer mi? O bizim Renee'nin babası. Tam bir sapık."

"Ne demek istiyorsun?"

"Bir defasında Renee'lere yüzmeye gitmiştim. Havuzları var da... Doktor Bauer yanımıza gelip bizi seyretti. Sonra da bana, 'Bacak oranların harika. Gerçekten mükemmel,' dedi. Tanrım, nasıl bir sapık... Doktor Bauer ha... Sana acıyorum."

Karnını rahatlatmak için tişörtünü yukarı çekti. Sırtının alt kısımlarına masaj yaptım, sonra elimi içeri sokup kaburga kemiklerinin çıkıntısına dokundum.

Nesne iyice sessizleşmişti. Ben de sustum. Kendimi masaja vererek kafamdan şu jinekolog olayını atmaya çalışıyordum. Zor olmadı. Bal ya da kayısı rengi sırtı kuyruk sokumuna doğru benimkine hiç benzemeyen bir şekilde içe bükülüyordu. Her tarafında beyaz noktacıklar vardı, çil ilaçlarının izleri. Ovduğum her yer kızarıyordu. Onun altında akan kanı hissedebiliyordum. Koltukaltları kedi dili gibi pütürlüydü. Onların kenarından göğüsleri iki yana taşıp çarşafa yayılmıştı.

Uzunca bir süre sonra, "Şimdi sıra bende," dedim.

Ama o gece de gelecek gecelerden farksız olacaktı. Uyumuştu. Masaj yapma sırası Nesne'ye asla gelmedi.

Her biri özenle, içinde kar yağan cam fanuslara saklanmış anılarla dolu o yazı iyi hatırlıyorum. Şimdi fanusu şöyle bir sallayalım ve kar taneciklerinin aşağı inmesini bekleyelim.

Bir cumartesi sabahı yataktayız. Nesne sırtüstü uzanmış, ben dirseğimin üzerinde doğrulup onun yüzünü incelemek üzere yana eğilmişim.

"Uyku nedir biliyor musun?" diyorum.

"Nedir?"

"Sümük."

"Hayır."

"Öyledir. Bir salgı. Gözlerinden çıkan bir sümük."

"Çok iğrenç."

"Gözlerinde biraz uyku var tatlım," derken sesime sahte bir derinlik verdim. Parmağımın ucuyla Nesne'nin gözpınarına birikmiş çapağı aldım.

"Bunu yapmana izin verişime inanamıyorum. Çapağıma dokunuyorsun."

Bir an bakıştık.

"Çapağına dokundum," diye çığlık attım. Ve yastıkları birbirimize atarak yatakta bağırış çağırış yuvarlanmaya başladık.

Bir başka gün Nesne yıkanıyor. Kendi banyosu var. Ben yatakta uzanmış bir dedikodu dergisi okuyorum.

"Bu resimde Jane Fonda tamamen çıplak değil," dedim.

"Ne?"

"Üzerinde ten rengi bir mayo var. Belli oluyor."

Ona göstermek üzere dergiyi alıp banyoya gittim. Aslan pençesine benzer ayakları olan küvette köpüklü suyun içine gömülmüş. Şimdi ayağını çıkarıp topuğunu ponzalıyor.

Fotoğrafa baktıktan sonra, "Sen de hiç soyunmuyorsun," diyor.

Donup kalıyorum.

"Bir çeşit kompleksin mi var?"

"Hayır, kompleksim yok."

"O zaman neden korkuyorsun?"

"Korkmuyorum."

Nesne bunun doğru olmadığını biliyor. Ama niyeti beni hırpalamak değil. Beni faka bastırmaya çalışmıyor, beni rahatlatmak istiyor. Kendi halinde, mütevazı tavrım onu etkiliyor.

"Seni endişelendiren şeyin ne olduğunu bilmiyorum," diyor. "Sen benim en iyi arkadaşımsın."

Gözlerimi dergiye dikiyorum, başka yere bakacak halim yok. Ama içim mutlulukla dolu, neşeyle kaynıyor. Yine de fotoğraftan ayırmıyorum bakışlarımı.

Saat oldukça geç. Bütün gece televizyon seyrettik. Banyoya girdiğimde Nesne dişlerini fırçalıyor. Külodumu indirip klozete oturuyorum. Bunu bazen rahatlatma taktiği olarak yapıyorum. Üstümdeki tişört her yanımı kapatacak kadar uzun nasılsa. O dişini fırçalarken ben de çişimi yapıyorum.

O sırada kokuyu duyuyorum. Baktığımda Nesne'nin ağzının kenarındaki sigarayı görüyorum.

"Dişini fırçalarken bile mi sigara içiyorsun?"

Yandan bir bakış atıyor, "Mentol," diyor.

Anıların güzelliğine rağmen şunu da eklemek isterim, parıltı çabuk sönüyor.

Buzdolabının kapağına yapıştırılmış not beni gerçeğe döndürüyor: "Doktor Bauer, 22 Temmuz, saat iki."

Korkuyla dolu içim. Sapık doktor ve onun engizisyon aletlerinin korkusu. Bacaklarımı ayıracak olan o korkunç metal şeyin ve başka şeyleri de ayıracak olan zamazingonun korkusu. Ve ayrılan şeylerin arasından görülecek olanların korkusu.

İşte bu karmaşık duyguların arasında kahrolurken yeniden kiliseye gitmeye başlamıştım. Temmuz başında bir pazar sabahı annemle hazırlanıp (Tessie topuklu giymiş, ben düz) kiliseye gitmek üzere yola çıktık. Tessie de iyi durumda değildi. Chapter Eleven'ın motoruna atlayıp Middlesex'ten ayrılışının üzerinden altı ay geçmişti ve o günden beri bizi hiç aramamıştı. Daha da kötüsü Nisan ayında aldığımız haberlere göre okulu bırakıyordu. Duyduğumuza göre arkadaşlarıyla "Hayatın toprağı" dediği yere, kuzeyde, Kanada'ya yakın bir yerlere gidecekti. Tessie, Milton'a "Ne dersin, bir çılgınlık yapıp Meg'le evlenir mi?" diye sormuştu. Babamın cevabı, "Umalım ki böyle bir şey olmasın,"dı. Tessie ayrıca, Chapter Eleven'ın kendine bakmadığını düşünüp üzülüyordu. Ağabeyim dişçisine gitmiyordu, et yemediği için çok zayıf düşmüştü, saçları dökülmeye başlamıştı oysa henüz yaşı yirmiydi. Tessie bu dertlerle birden yaşlanıvermiş gibiydi.

Farklı rahatlamaların arayışı içinde de olsak endişeli ruh hallerimiz annemle beni birleştiriyordu. (Annem acılarının bitmesini, bense benimkilerin başlamasını istiyordum.) İşte böyle bir ortamda kiliseye gidiyorduk. Aslında pazar günleri kilisede neler olduğunu anlatacak

olsam fazla ilginç bir şey bulamam; papazlar bir araya gelip yüksek sesle İncil okuyordu. Genesis'le başlayıp oradan doğruca Dördüncü ve Beşinci Kitap'a geçiyorlardı. Bunun ardından Mezmurlar, Eklesiast, İşaya, Jeremiya ve Ezekiyel okunur ve Yeni Ahit başlardı. Çok hızlı... Yalnız kilisede bulunma süremizi düşününce adamların başka çareleri olmadığı da ortadaydı.

Kilise yavaş yavaş dolarken onlar hep okurdu. En sonunda ortadaki şamdanlar yanar ve insan boyunda bir kuklaya benzeyen Peder Mike ikona şeklindeki ekranda belirirdi. Onun her pazar geçirdiği değişim beni çok etkiliyordu. Kilisede her ortaya çıkış ve kayboluşu kutsal bir hareketlilikti. Bir bakıyordunuz balkonda yumuşak ama akorsuz sesiyle ilahi söylüyor ve bir dakika sonra bir bakıyordunuz alt katta buhurdanlık sallıyor. Pırıltılar içinde, mücevherlere boğulmuş bir Fabergé yumurtası gibi süslü püslü aramızda dolaşıp bizi takdis ederdi. Bazen buhurdanlığından o kadar çok duman çıkardı ki Peder Mike'ın kendini bulutlarla saklama sihrine sahip olduğunu sanırdınız. Dumanlar ortadan kalkınca ve öğleden sonra gelip de herkes bizim evde toplanıncaysa yeniden o polyester kumaştan takım elbiseli, naylon kravatlı, kısa boylu, utangaç adam olurdu.

Zo halamın otoritesi ise ters yönde hareketlenirdi. Kilisede gergindi. Başındaki kocaman gri şapkası sanki onu sıraya çakan bir çivi başıydı. Uyanık kalsınlar, diye sürekli çocuklarını çimdiklerdi. Her hafta önümüzde oturan o kamburumsu, sinirli kadınla pazar yemeklerindeki şaraptan aldığı ilhamla coşup bin bir komiklik yapan kadını bağdaştırmakta zorlanırdım. Mutfakta annemle dans ederken, "Erkekler dışarı, silahlıyız, bıçaklarımız var," diye bağırırdı.

Kiliseci Zoë ile şarapçı Zoë birbirinden o kadar farklıydı ki dua sırasında hep onu incelerdim. Pazar sabahları annem geldiğimizi haber vermek için hafifçe omzuna dokunduğunda arkasına döner ve çok hafif gülümserdi. Koca burnu kederden şişmiş gibi gelirdi bana. Sonra tekrar başını öne çevirir, göğsünde haç çıkarır ve ayin boyunca kımıldamadan otururdu.

Ve o gün, o Temmuz sabahı annemle oradayız. Tütsü kokusu genzimizi yakıyor. Aslında ıslak yün kokusu daha baskın, dışarıda sıkı bir yağmur var. Şemsiyelerden damlayan sular sıraların altında birikmiş ve buradan kilisenin düzgün olmayan zemininde derecikler oluşturuyor. Saç spreyi, parfüm, ucuz sigara kokuları, saatlerin hafif tiktakları, guruldayan mideler... Ve esnemeler. Öne düşmüş kafalar, horlamalar, ele dayanmış uyuyan başlar.

Ayin sonsuz gibi, oysa bedenim zamanın kanunlarına tabi. Ve tam önümde oturan Zoë Antoniou; zaman, onun bedeninden de gelip geçiyor, arkasında bir yığın iz bırakarak.

Bir papazın karısı olmak Zo Hala'nın umduğundan daha zor olmuştu. Peloponez'deki hayatından nefret etmişti. Küçük, doğru dürüst ısınmayan bir taş evde oturmuşlardı yıllarca. Dışarıda köylü kadınlar ağaçların altına kilimler serip sopalarla, tek bir zeytin bırakmamacasına dalları dövüp durmuştu. Zoë bıkıp usanmıştı bu patırtıdan. Ağaçlar ölümüne dövülürken o da dört çocuk doğurmuştu. Anneme zorlu hayatının detaylarını anlattığı mektuplar gönderirdi: "Çamaşır makinesi yok, araba yok, televizyon yok, arka bahçede sadece taşlar ve keçiler var." Mektuplarını, "Kilise şehidi Azize Zoë" diye imzalardı.

Peder Mike, Yunanistan'ı daha çok sevmişti. Orada geçen yılları papazlığının en iyi dönemiydi. O küçük Peloponez köyünde eski inançlar hâlâ sağlamdı. İnsanlar hâlâ nazara inanıyordu. Orada seviliyor, saygı görüyordu; oysa Amerika'da insanlar ona dalga geçebilecekleri bir deli gözüyle bakıyordu. Pazar ekonomisinde papazlık yapmanın verdiği aşağılanmayı Peder Mike Yunanistan'da bir gün bile hissetmemişti. Orada kendisini terk eden annemi unutmuştu, ondan daha fazla para kazanan Milton'la da kıyaslanmıyordu köyde. Karısının dırdırı, baskısı henüz onu Yunanistan'dan ayrılma noktasına getirememişti, henüz o talihsiz hareketi yapmamıştı.

Ve 1956'da Peder Mike Cleveland'de bir kiliseye tayin edildi. 1958'de de bizim kilisede papaz oldu. Zoë eve dönmekten mutluydu,

yalnız hiçbir zaman *presvytera** olmaktan memnun olmadı. Örnek kadın modeli olmak ona göre değildi. Çocuklarını derli toplu giydirmek de. "Hangi parayla?" diye bağırıyordu kocasına. "Sana biraz daha fazla maaş verseler belki o zaman çocukların da doğru dürüst giyinebilir." Kuzenlerim Aristotle, Socrates, Cleopatra ve Plato silik görüntülü çocuklardı. Ucuz, tuhaf renklerde, demode elbiseler giyerlerdi. Saçları kıvırcıktı. Adına uygun güzellikteki Cleo'nun gözleri badem gibiydi, ayinlerde kardeşi Plato'yla parmaklarına ipler dolayıp, o iplerden sırayla şekiller çıkararak oynarlardı.

Zo halamı hep sevmişimdir. O kalın sesiyle, gürültücü konuşmasına bayılırdım. Harika bir mizah anlayışı vardı. Erkeklerden daha patırtıcıydı, annemi deliler gibi güldürürdü.

O pazar da ilahilerin arasında bir ara arkasına dönüp anneme şöyle fısıldamıştı. "Benim burada bulunuşumun bir mazereti var Tessie, ya senin?"

"Callie ile gelsek iyi olur diye düşündük de..."

Babası gibi ufak tefek olan Plato yüzüne alaycı bir ifade vererek, "Utan Callie," dedi, "ne yaptın?" Sağ işaret parmağını soldakine sürtüp duruyor.

"Hiçbir şey."

"Hey Soc," diye fısıldadı kardeşinin kulağına, "kuzen Callie kızardı mı ne?"

"Herhalde bize söyleyemeyeceği bir iş çevirdi."

Zo Hala onları azarladı, "Susun bakayım." Peder Mike buhurdanlığıyla yaklaşıyordu. Kuzenlerim önlerine döndü. Annem dua etmek için başını öne eğdi. Tessie, Chapter Eleven'ın kendine gelmesi için yalvarıyordu Tanrı'ya. Ya ben? Çok basit. Ben adet görmek için dua ediyordum. Kadınlara özgü *stigmata*** için yalvarıyordum Tanrı'ya.

Yaz hızla gelip geçiyordu. Milton bavulları ortaya çıkarıp annemle bana eşyalarımızı hazırlamamızı söylemişti. Bu arada Küçük Kulüp'te

* Papaz eşi. *(ç.n.)*
** İsa'nın kanayan çarmıh yaraları. *(ç.n.)*

Nesne ile güneşlenmeye devam ediyordum. Bacak oranlarımı inceleyen Doktor Bauer'in hayaleti peşimi bırakmıyordu. Randevuya bir hafta, randevuya yarım hafta ve randevuya iki gün...

Böylece 1974 yılının 20 Temmuz'una geldik, cumartesi gecesi. Gizli hareketlerle dolu bir gece. Pazar sabahı gün doğarken (o sırada Michigan'da hâlâ cumartesi gecesiydi) Türk jetleri ana üslerinden kalkıp Akdeniz'de güneye yönlenip Kıbrıs'a gitti. Mitolojide tanrılar sıklıkla ölümlüleri görünmez kılarlar. Hatırlayın, Afrodit Paris'i Menelaos'un hışmından nasıl kurtarmıştı? Aeneas'ı da görünmezlik battaniyesine sarıp savaş alanından çıkaran yine oydu. Benzer şekilde denizin üzerinde hızla uçan jetler de saklıydı. O gece Kıbrıs'taki askeri birliklerin hiçbirinin radar sistemi çalışmamıştı. Ekranlarda binlerce beyaz nokta oluşmuştu, elektromanyetik bir bulutla kaplıydı radar göstergeleri. Bu görünmezlik içinde Türk jetleri adaya ulaşıp bombalarını bıraktı.

O sırada Grosse Pointe'te, Fred ve Phyllis Mooney de Şikago'ya gitmek üzere kendi ana üsleri olan evlerinden ayrılıyordu. Verandadan onlara el sallayanlar çocukları: Woody ve Jane. Bu gece için onların da gizli planları var. O anda Mooney'lerin evini hedefleyen gümüş rengi bombalarsa bira fıçıları ve bir yığın altılı teneke bira paketiydi. Arabalar dolusu genç yollardaydı. Nesne ve ben de... Makyajlarımızı yapmış, saçlarımızı kızgın maşayla düzleştirip ikiye ayırmıştık. İnce çizgili kadife eteklerimiz ve sabolarımızla gayet şıktık. Kapıya geldiğimizde Nesne kolumu tutup beni durdurdu. Alt dudağını ısırıyordu.

"Benim en iyi arkadaşım sensin, öyle değil mi?"

"Evet."

"Tamam. Sanıyorum bazen nefesim kötü kokuyor." Durdu. "Yalnız insan bunu kendi anlayamıyor." Durakladı. "Sen kontrol edebilir misin?"

Ne söyleyeceğimi bilemediğim için sustum.

"Sence bu çok mu iğrenç bir şey?"

Sonunda konuştum, "Hayır."

"O zaman kontrol et." Yüzüme yüzünü yaklaştırdı ve nefesini dışarı üfledi.

"İyi," dedim.

Bu defa sıra bendeydi, aynısını yaptım.

"Seninki de iyi," dedi. "Haydi, şimdi içeri girelim."

Daha önce bir partiye katılmamıştım. Bunun büyüklerin işi olduğunu düşünürdüm. Gürültülü müzikle titreyen ev çok kalabalıktı. Ortalığın nasıl mahvedildiğini görünce şaşkınlık içinde kaldım. Dantel örtüler üzerindeki kül tablaları dolup taşmıştı. Aileden kalma kıymetli halılara bira dökülüyordu. Koridorun ucundaki odada iki oğlan bir tenis şampiyonası kupasına işiyordu. Davete katılanlar genellikle bizden büyüktü. Birkaç çift merdiveni çıkıp üst kattaki yatak odalarında kayboldu.

Nesne de sanki büyükmüş gibi davranıyordu. Burnu büyük, sıkıntılı yüzlerle dolaşan liseli kızları taklit ediyordu. Arka bahçedeki bira kuyruğuna girmek üzere yürüdü, ben de arkasından gittim.

"Ne yapıyorsun sen?" diye sordum.

"Kendime bir bardak bira alacağım, ne sandın?"

Dışarısı nispeten loştu. Kalabalıklara girdiğimde hep yaptığım gibi saçımı yüzüme dökmüştüm. Adams Ailesi dizisindeki ayaklarına kadar uzanan saçlarının arkasına saklanmış *Kuzen It* karakteri gibiydim. Nesne'nin tam arkasında dururken biri gözlerimi kapadı.

"Kimim bil."

"Jerome."

Ellerini tutup yüzümden uzaklaştırdım.

"Ben olduğumu nereden bildin?"

"Tuhaf kokundan."

Jerome'un arkasından bir ses, "Vay be," dedi. Sese döndüm ve sahibini görür görmez kalakaldım. Carol Henkel'i ölüme götüren Rex Reese'di bu. Rex Reese, yerel Ted Kennedy'miz. O da Ted Kennedy gibi fazlaca üzgün görünmüyordu. Koyu renk saçları kulaklarını örtüyor, boynunda deriden bir kordonun ucunda sallanan mavi bir mercan parçası. Yüzünde pişmanlık ya da vicdan azabı izi aradım.

Rex zaten bana değil, Nesne'ye bakıyordu. Saçları önüne düşmüş, çapkınca gülümsüyor.

İki çocuk birbirine sırtlarını dönmüş aramızda duruyordu. Son bir defa daha Belirsiz Nesne'ye baktım. Ellerini eteğinin arka ceplerine sokmuştu. Bu duruşu göğsünü iyice belirginleştiriyordu. Rex'e bakarken gülümsüyordu.

Jerome, "Filme yarın başlıyorum," dedi.

Boş boş baktım.

"Filmim. Vampir hikâyesi. Oynamak istemediğinden emin misin?"

"Bu hafta tatile çıkıyoruz."

"Yazık kaçırdın. Dâhi işi bir film olacak."

Sessizleştik, sonra, "Bence gerçek dâhiler dâhi olduklarını bilmezler," dedim.

"Bunu da kim söylemiş?"

"Ben."

"Nedenmiş?"

"Çünkü dehanın onda dokuzu ter dökmektir. Bunu duymadın mı hiç? Dâhi olduğunu düşündüğün an iş biter. Oysa sen her yaptığının müthiş ve dâhice olduğunu düşünüyorsun."

"Ben sadece korku filmleri yapmak istiyorum," diye cevap verdi Jerome. "İçinde makul ölçüde çıplaklık da olan korku filmleri."

"Dâhilik iddiasını bir yana bırakırsan bakarsın bir gün yanlışlıkla olabilirsin."

Tuhaf bir yüzle bakıyordu bana, gerilmişti, ama aynı zamanda gülümsüyordu da.

"Ne var?"

"Hiçbir şey."

"Bana neden öyle bakıyorsun?"

"Nasıl yani?"

Karanlıkta Jerome kız kardeşine daha da benziyordu. Aynı kaşlar, aynı gözler, aynı ten.

"Kız kardeşimin diğer arkadaşlarından bayağı zekisin."

"Sen de arkadaşlarımın ağabeyleri arasında benzer bir konumdasın."

Bana doğru eğildi. Benden uzundu. Kardeşiyle arasındaki en önemli fark buydu. Toparlanıp arkama döndüm ve Nesne'nin yanına gittim. Hâlâ hayran hayran Rex'e bakıyordu. "Haydi," dedim, "işimize bakalım."

"Ne işimize?"

"Biliyorsun işte. Şey işimiz."

Onu uzaklaştırmayı başardım. Yüzündeki gülümseme yalnız kalır kalmaz yerini çatık kaşlara bıraktı ve beni haşladı: "Senin derdin ne?"

"Seni o yaratıktan kurtarmaya çalışıyorum."

"Bir dakika bile yalnız kalamaz mıyım ben?"

"Demek seni bırakmamı istiyorsun. Pekâlâ gidiyorum." Ama yerimden kımıldamadım.

"Bir çocukla konuşamaz mıyım?"

"Çok geç olmadan müdahale etmem gerekiyordu."

"Bu da ne demek oluyor?"

"Nefesin kokuyordu da."

Dondu kaldı, onu kalbinden vurmuştum. "Gerçekten mi?" diye sordu endişeli bir sesle.

"Bir parça ekşimsiydi," dedim.

Arka taraftaki çimenlik alandaydık. Verandanın kenarında oturan çocukların sigaraları ateşböcekleri gibi bir yanıp bir sönüyor.

Nesne, "Rex konusunda ne düşünüyorsun?" diye mırıldandı.

"Sen ne diyorsun? Sakın ondan hoşlandığını söyleme bana."

"Öyle bir şey söylemedim zaten."

Yüzüne dikkatle bakıp gerçeği aradım. Hemen arkasını dönüp yürüdü. Peşinden gittim. Çoğu duygumun melez olduğunu söylemiştim daha önce, ama hepsi değil. Bazıları saf ve katkısızdır. Kıskançlık mesela.

Ona yetiştiğimde, "Rex iyi," dedim, "tabii eğer katillerden hoşlanıyorsan."

"O bir kazaydı."

Ay neredeyse dolunay olacaktı. Işıkları ağaçların etli yapraklarını aydınlatıyor. Çimler nemliydi. İkimiz de sabolarımızı fırlatıp attık. Nesne birden başını omzuma koydu.

"Gitmen iyi olacak," dedi.

"Neden?"

"Çünkü bu çok tuhaf." Arkama dönüp bizi gören var mı diye kontrol ettim. Hiç kimse yoktu. Kolumu omzuna attım.

Birkaç dakika o gümüşî ışık selinin içinde evden gelen müzik sesini dinleyerek durduk. Polisler yakında gelirdi. Onlar daima gelirdi. Grosse Pointe'te yaşayanların bu konuda hiç kuşkusu olamazdı.

Ertesi sabah Tessie'yle kiliseye gittim. Her zamanki gibi Zo Hala ve çocukları bizim önümüzdeki sıradaydı. Aristotle, Socrates ve Plato, malum gangster kılıkları içinde. Cleo koltuğuna gömülmüş, uyumak üzere.

Kilisenin kenarları oldukça karanlık. Portikolardaki ikonalar pırıldıyor, arka odanın kapı arasında yukarı kalkmış bir parmak görünüyor. Kubbeden aşağı beyaz bir ışık huzmesi iniyor. Hava tütsü kokusuyla yoğunlaşmış. Papazların kımıltılı bedenleri hamamdaymış gibi gibi dumanın arkasında bir görünüyor, bir kayboluyor.

Sonra gösteri başladı. Bir papaz bir düğmeyi çevirdi. Büyük avize aydınlandı. İkonaların arkasından Peder Mike göründü. Üzerindeki parlak turkuvaz rengi kıyafetin sırt kısmına kırmızı bir kalp işlenmişti. Diğer papazlarla birlikte yürümeye başladı. Buhurdanlığından çıkan duman kıvrılarak yükseliyordu. Eski bir koku, baygın. "*Kyrie Eleison, Kyrie Eleison*," diye ilahi söylüyor. Bu sözlerin benim için büyük bir anlamı yoktu, ama yine de onların zamanın içinden çıkıp gelen ağırlığını hissedebiliyordum. Tessie, Chapter Eleven'ı düşünerek göğsünde haç çıkardı.

Peder Mike önce kilisenin sol tarafını kutsadı. Mavimsi duman insanların başları üstünde yayıldı. Büyük avizenin ışığı gölgelendi. Yaşlı dulların ciğerleri onunla doldu. Kuzenlerimin ütülene ütülene parlamış eski elbiselerinin rengi donuklaştı. Duman beni de battaniye

gibi sararken onu içime çekip dua etmeye başladım. "Ne olur Tanrım, Doktor Bauer bende bir hastalık bulmasın. Nesne ile sadece arkadaş olalım. Türkiye'ye gittiğimde beni unutmasın. Anneme yardım et de ağabeyim için üzülmesin. Chapter Eleven'ın yeniden üniversiteye gitmesini sağla Tanrım, sana yalvarıyorum."

Tütsünün Ortodoks Kilisesi'nde büyük önemi vardır. Sembolik olarak bu yapılan, Tanrı'ya bir adamadır. Pagan dönemin ateşi gibi o da yukarılara, cennete doğru yükselir. Çağdaş tahnit yöntemlerinden önce tütsünün başka bir büyük yararı daha vardı. Ölüden yayılan kötü koku, cenaze törenlerinde bolca yakılan tütsüyle maskelenirdi. Tabii bir de içinize çokça çekerseniz, başınızı döndürür ve siz de uhrevi bir ruh haline girersiniz. Daha da fazlası ise sizi hasta eder.

"Neyin var?" dedi annem. "Yüzün sapsarı."

Duayı bırakıp anneme baktım.

"Öyle mi?"

"İyi misin?"

Cevap vermek istedim ama nedense yapamadım.

"Çok solgunsun Callie." Annem elini alnıma götürdü.

Mide bulantısı, baş dönmesi, kendini adayış, dini atmosfer, hepsi birleşmişti. Eğer Tanrı size yardım etmiyorsa sizin kendinize yardım etmeniz gerekir.

"Midem," dedim.

"Ne yedin?"

"Tam da midem gibi değil, biraz daha aşağısı."

"Bayılacak gibi misin?"

Peder Mike yeniden yanımızdan geçti, buhurdanını öyle bir savurdu ki az kaldı burnuma çarpacaktı. Ağzımdan ve burnumdan derin nefes aldım, herhalde rengim daha da uçmuştu.

"Sanki biri içimi buruyor."

Bir şekilde doğruydu bu tespitim galiba, çünkü Tessie gülümsedi. "Tatlım benim," dedi. "Şükürler olsun Tanrım."

"Hastayım diye seviniyor musun? Teşekkür ederim."

"Hasta değilsin tatlım."

"Öyleyse neyim? Kendimi çok kötü hissediyorum. Karnım ağrıyor."

Annem elimi tuttu, ikimiz de hâlâ tütüyorduk. "Çabuk ol, çıkalım, bir kaza olmasın."

Kıbrıs'ın Türkiye tarafından işgali haberleri Amerika'ya ulaşırken ben de kendimi kilise tuvaletine kapattım. Eve döndüğümüzde salon tıka basa erkek doluydu.

Jimmy Fioretos, "Bizim savaş gemileri Yunanistan'ı korkutmak için kıyıya dizilmiş," diye bağırıyordu.

Milton, "Tabii ki öyle yapacaklar," dedi. "Ne umuyordun? Cunta gelince Makarios'u hemen aşağı indirdi. Böylece Türkler de heveslendi. Beklenmedik bir durum değil bu."

"Ama Türklere yardım etmek..."

Milton, "Amerika Türklere yardım etmiyor," diye devam etti. "Cuntanın çığırından çıkmasını istemiyorlar, hepsi bu."

1922'de Smyrna yanarken Amerikan gemileri hiçbir şey yapmadan olanları seyretmişti. Elli iki yıl sonra Kıbrıs açıklarında yine aynı durumdaydılar. En azından görünen manzara buydu.

"Bu kadar saf olma Milt," dedi Jimmy Fioretos, "Radarları kim bozdu zannediyorsun? Amerikalılar Milt. Yani biz."

"Nereden biliyorsun?" diye itiraz etti babam.

Sıra, Gus Panos'un delik gırtlağındaydı: "O müssss... ibet Kissss... inger. Türklerle anlaşşşş... mışşşş... tır."

Peter Tatakis onu destekledi, "Tabii ki." Pepsi'sinden bir yudum aldı. "Vietnam meselesi sona erdiğine göre Herr Doktor Kissinger'in Bismark rolüne soyunmasına şaşmamak gerek. Türkiye'ye yerleşecek NATO üslerini görmek için sabırsızlanmıyor muydu? İşte böylece amacına ulaşabilecek."

Bu suçlamalar doğru muydu? Emin değilim. Tek emin olduğum şey o gün radarları bozarak Türkiye'nin askeri başarısını

garantilediğiydi. Türklerin böyle bir teknolojisi var mıydı? Hayır. Ya Amerikan savaş gemilerinin? Evet. Ama bu kimsenin kanıtlayabileceği bir durum değildi.

Ayrıca bunlar benim de hiç umurumda değildi. Adamlar küfrederek, televizyona doğru işaret parmaklarını sallayarak, Zo Hala fişten çekene kadar radyoyu yumruklayarak bağırışıp durdu. Ama ne yazık ki asıl fişi çekilmesi gereken adamların bizzat kendisiydi ve bu imkânsızdı. Yemek boyunca atışmayı sürdürdüler. Bıçaklar ve çatallar havada sallandı. Haftalarca devam eden Kıbrıs tartışmaları yine bir pazar yemeğinde kesin bir şekilde sonlanacaktı. Bana gelince bu harekâtın benim için tek bir anlamı vardı, hem de tartışılamaz bir anlamı.

İlk fırsatta dışarı çıkıp doğruca Nesne'yi aradım. "Tahmin et ne oldu?" diye heyecanla bağırdım. "Tatile gitmiyoruz. Savaş çıkmış."

Sonra karnımın ağrıdığını, en kısa zamanda orada olacağımı söyledim.

ET VE KAN

Keşif anına hızla yaklaşıyorum, kendi kendimi keşfettiğim ana ki aslında bu, uzun zamandır hem bildiğim hem de bilmediğim bir şeydi. Zavallı yarı kör Doktor Philobosian'ın doğumumda fark edemediği ve daha sonraki yıllar boyunca her muayeneye gidişimde de fark edememeyişini sürdürdüğü şeyin ne olduğunu keşfedişim... Annemle babamın hangi cinsten bir çocuk sahibi olduklarını keşfedişim. (Cevap: Aynı çocuk, sadece daha farklı.) Ve son olarak da kanımızda iki yüz elli yıldır yuvalanmış olan o mutasyona uğramış genin, nasıl zamanını –Atatürk'ün saldırıya geçmesini, Hajienestis'in cama dönüşmesini, arka camdan bir klarnetin baştan çıkarıcı nağmelerinin yayılmasını– beklediğini, sonra da resesif ikiziyle buluşarak size Berlin'den bunları yazan bana kadar ulaşan olaylar zincirini yaratışını keşfedişim...

Başkan'ın giderek artan yalanları gibi o yaz benim adet görme meselem de çapraşıklaştı. Nixon'umsu bir kıvırtmacayla Calliope durmadan Tampax* paketlerini açıyor ve sonra çöpe atıyordu. Baş ağrısı, halsizlik ve daha neler neler yaratmadım ki... Meryl Streep'in aksan ustalığıyla yarışacak bir spazm ustasıydım. Aniden giren sancılar, bitkinlikler, beni yatağımda kıvrandıran bir ıstırap silsilesi... Hayali periyodum masamdaki takvimde işaretliydi. Eski Roma'nın

* Adet dönemi tamponu markası. *(ç.n.)*

yeraltı mezarlarının sembolü olan balık işaretini ☩ kullanıyordum. Aralık ayına kadar bütün adet günlerimi hesaplamıştım ve bu arada nasılsa gerçekten de adet göreceğimden emindim. Kontrolü elime aldığımdan da... Artık doğanın merhametine bırakmayacaktım hayatımı. Daha da iyisi Bursa seyahatimizin ve Doktor Bauer'le olan randevumuzun iptali bana Nesne'nin ailesinin yazlığına gidebilme fırsatını yaratmıştı. Kendime şapka, sandaletler ve bir rahat tulum satın aldım.

O yazki politik tartışmalarla hiç ilgilenmiyordum. Yine de iyi kötü kulağıma bir şeyler çalınması kaçınılmazdı. Başkan'ın sorunları arttıkça babamın da ona bağlılığı ve onunla kendini özdeşleştirmesi artıyordu. Uzun saçlı savaş aleyhtarlarının protesto yürüyüşlerinde kalabalığın arasında kendi oğlunu görür gibiydi daha önceleri. Şimdi de Watergate Skandalı sırasında Nixon'un durumunu isyanlardaki Milton'un yaşadığı çelişkili ruh durumuyla denk tutuyordu. Başkalarını dinlemek iyi bir şey olmasa da dünyanın sonu değildi ona göre. "Sanki Demokratlar aynı şeyi yapmıyorlar mı?" diyordu pazar tartışmalarında. "Liberaller iş onun üstünde kalsın istiyorlar ve bu yüzden de çok dürüst havasındalar." Akşam haberlerinde ekranla hayali bir atışmaya giriyordu: "Ya öyle mi?", "Bok yemişsin sen," "Haydi oradan canım." Ya da "Şu sivri kafa entelektüellerin asıl işi dış politika olmalıyken onlar karmakarışık bir kampanya ofisindeki uydurma bir hırsızlıkla kafayı bozuyorlar. Şu Tanrının belası Ruslar ve Kızıl Çin işi ne olacak? Ne olacak?" Televizyon karşısında oturup yiyecek dolu tepsisine gömülen Milton bütün sol basına küfür yağdırıyordu, Nixon'la özdeşleşmesi gözden kaçacak gibi değildi.

Hafta arası televizyonla hafta sonlarıysa dostlarıyla kapışıyordu. Normalde yemeklerden sonra yılanlar gibi bir kenarda sindirim yaparak pinekleyen Pete Amca bile çığırından çıkmıştı. Coşkuyla bağırıyordu, "Şiropratik açıdan bile Nixon müphem bir karakterdir. Şempanze iskeletine sahip bir adam o."

Peder Mike yangına körükle gitmeye hazırdı, "Arkadaşın *Tricky Dicky*[*] hakkında şimdi ne düşünüyorsun Milt?"

"Bunların yaptığı patırtı çıkarmaktan başka bir şey değil."

Konu Kıbrıs'a dönünce işler daha da kızışıyordu. Yerel politikada babamla Jimmy Fioretos aynı saftaydı ama dış politika konusunda karşıt görüşteydiler. İşgalden bir hafta sonra, Birleşmiş Devletler Barış Gücü, adaya konuşlanmak üzereyken Türk ordusu yeni bir herekat daha yapmıştı. Bu defa adanın büyük kısmı Türklerin eline geçmişti. Dikenli teller çekiliyor, gözetleme kuleleri inşa ediliyordu. Kıbrıs da Berlin gibi, Kore gibi, dünyanın başka yerlerindeki artık bir arada olamayan yerler gibi çatır çatır ikiye ayrılıyordu.

Jimmy Fioretos, "İşte şimdi gerçek yüzleri ortaya çıkıyor," diyordu. "Türkler adanın tamamını istiyor. Anayasal düzen filan palavraydı."

Gus Panos hışırdadı: "Bizi...şşşşş. Sırtımızdan vurdular... şşşşş...."

Jimmy Fioretos parmağını havada salladı, "Amerika Yunanlılara ihanet etti. O ikiyüzlü orospu çocuğu Kissinger, her şeyi o yaptı. İnsanın cebine işerken elini sıkar da anlamazsın."

Milton başını salladı. Çenesi aşağı sarkmış, gırtlağından bir itiraz homurtusu yükseldi. "Ulusal çıkarlarımıza ne uyarsa o yapılmalı."

Başını yukarı kaldırdı, "Yunanlıların canı cehenneme."

1974 yılında babam tam da Bursa'ya gidip atalarını yâd edecekken birden onları lanetleyivermişti. Anayurduyla ikinci yurdu arasında bir seçim yapması gerektiğinde gözünü kırpmadan birinciden vazgeçmişti. Olan biteni, bağırışları, kırılan bardakları, İngilizce ve Yunanca küfürleri mutfaktan duyabiliyorduk. Sonra ayak sesleri...

Bu, Jimmy Fioretos, "Paltonu al Phyllis, gidiyoruz."

"Ne paltosu yaz günü?"

"O zaman neyin varsa onu al."

---

* Hileci anlamında (Nixon kastediliyor). *(ç.n.)*

"Biz de... şşşş. Gidiyoruz... Tıkandım...şşş. Hiç iştahım kalmadı."

Kendi kendini yetiştirmiş opera canavarı Pete Amca bile tavrını koyuyordu. "Belki Gus Yunanistan'da büyümedi. Ama herkes bilir ki ben oralıyım. Sen burada benim atayurdumdan söz ediyorsun Milton. Ve orası senin de atalarının yurdudur, unutma."

Misafirler gitti. Geri de gelmediler. Jimmy ve Phyllis Fioretos. Gus ve Helen Panos. Peter Tatakis... Buick'ler salonumuzda kocaman bir negatif boşluk bırakarak Middlesex'ten ayrıldı. O günden sonra da bir daha pazar yemekleri olmadı. Koca burunlu adamlar, burunlarını dilsiz trompetler gibi sümkürmediler. Yaşlandıkça Melina Mercouri'ye benzeyen, durmadan insanın yanağını çimdikleyen kadınlar görülmedi mutfakta. En önemlisi salonda yapılan tartışmaların bitmesiydi. Kavga, atışma, ölmüşlerin kitabî laflarıyla yaşayanları aşağılamalar olmayacaktı bundan böyle. Sevgili koltuklarımızdan hükümet yönetilmeyecekti. Vergi formülleri, sosyal yardım programları, İsveç tipi sağlık sistemi (bunun mucidi Doktor Fioretos'tu, ama başka bir Fioretos) felsefi bir üslupla tartışılmayacaktı. Bir dönem sona ermişti. Bir daha asla ve asla öyle pazarlar yaşanmayacaktı.

Bizimle kalanlar Zo Hala, Peder Mike ve kuzenlerimdi, zaten onlar bizim akrabalarımızdı. Tessie kavga çıkardığı için Milton'a kızgındı. Bunu söylediğinde Milton ona patladı ve o da gün boyu bir daha onunla konuşmadı. Peder Mike fırsatı değerlendirip annemi terasa götürdü. Milton arabasına binip çekti gitti. Daha sonra Zo Hala'yla birlikte annemlere serinletici bir şeyler götürdük. Daha ayağımı kızılağaçtan yapılma tırabzanların arasındaki çakıllı alana attığım anda onların yan yana siyah, demir kanepede oturduklarını gördüm. Peder Mike annemin elini tutmuş, sakallı yüzünü onunkine yaklaştırmış, yumuşak bir sesle konuşuyordu. Annem ağlıyordu, elindeki mendil buruşa buruş bir topa dönmüştü. Halam seslendi, "Callie'de buzlu çay var, bendeyse biraz daha serti." Ama o sırada Peder Mike'ın Tessie'ye bakışını görüp sustu. Annem ayağa kalktı, yüzü kızarmıştı. "Ben sertinden alacağım Zo." Herkes sinirli sinirli

güldü. Zo kadehleri doldurdu. "Gözünü kapa Mike. *Presvytera* pazar pazar sarhoş olacak."

Ertesi cuma, Nesne'nin babasıyla onların Petoskey yakınlarındaki yazlıklarına gittim. Viktorya stili büyük bir evdi, palmiyeler arasında saklı, fıstıklı *saltwater* şekerlemesi renginde boyanmış bir yapı. Yaklaşırken hayranlıkla bakıyordum ona. Little Traverse körfezine hâkim yüksekçe bir tepenin üzerindeydi, her taraf çamlarla çevriliydi ve evin pencereleri güneş altında şıkır şıkır parlıyordu.

Ebeveynlerle olmak hoşuma giderdi, bu konuda uzmandım. Yol boyunca Nesne'nin babasıyla gayet hoş, zengin bir sohbet tutturmuştuk. Renklerini babasından almıştı. Bay Nesne, Kelt kökenliydi, ellili yaşlarının sonlarındaydı ve kızıl saçları çoktan grileşip tohuma dönmüş kır çiçeği gibi dökülmüştü. Çilli teni de rengini atmış kumaş gibi duruyordu. Haki bir yazlık takım giymiş, papyon takmıştı. Yolda bir dükkâna uğrayıp altı tane Smirnoff kokteyli aldı.

"Teneke kutuda martini, bir harikalar devrinde yaşıyoruz Cal."

Beş saat sonra pek de ayık olmayan bir halde yazlık eve giden çakıllı yola saptı. Saat on civarıydı. Ay ışığı altında çantalarımızı arkadaki verandaya taşıdık. Grimsi çamların iğnelerinin kapladığı patika, bir yığın mantarla beneklenmişti. Evin yanındaki artezyen kuyusunun yosunlanmış taşları, zincirin ucunda sallanan kovası... çın çın çın...

Mutfak kapısından girince Jerome'la karşılaştık. Masada oturmuş haftalık *Dünyadan Haberler* dergisini okuyor. Yüzünün renginden uzun zamandır burada olduğu belli. Simsiyah saçları kalıp gibi, kımıltısız. Üzerinde bir Frankenstein tişörtü, çizgili şort, kanvas ayakkabılarını çorapsız giymiş.

Bay Nesne, "Size Bayan Stephanides'i takdim ederim," dedi.

"Memlekete hoş geldiniz." Jerome ayağa kalkıp babasına sarıldı.

"Annen nerede?"

"Yukarıda, parti için hazırlanmış seni bekliyor. Suratından gecikmene sinirlendiği belli."

"Callie'ye odasını göstersene. Etrafı da..."

Mutfak merdiveninden bir üst kata çıktık. "Misafir odası boyanıyor," dedi Jerome. "Bu yüzden kız kardeşimle kalacaksın."

"O nerede?"

"Arka tarafta Rex'le birlikte."

Sanki kanım donmuştu. "Rex Reese mi?"

"Evet. Onunkilerin de burada yazlığı var."

Jerome bana havluları, banyoyu, elektrik düğmelerinin yerini gösterdi. Ama ben onu izleyemiyordum. Nesne niçin bana Rex'ten söz etmemişti telefon konuşmalarımızda, tam üç haftadır buradaydı.

Yatak odasına geldik. Nesne'nin kıyafet yığını düzeltilmemiş yatağın üstünde. Yastıklardan birinde dolu bir kül tablası.

Ortalığa bakarken Jerome, "Kız kardeşim bir parça dağınıktır," dedi. "Sen tertipli misin?"

Başımı salladım.

"Ben de. Kesinlikle. Hey?" Yüzüme baktı, "Şu Türkiye seyahati ne oldu?"

"İptal edildi."

"Harika, o zaman filmde oynayabilirsin. Burada çekiyorum. Hazır mısın?"

"Yatılı okulda geçtiğini sanıyordum."

"Ormanda bir okul şekline dönüştürdüm projeyi." Jerome hemen yanı başımdaydı. Cebine soktuğu ellerini fır fır döndürürken ayaklarının üstünde yaylanıyor, gözleri bana dikili.

"Aşağı inelim mi?" dedim.

"Ne? Tabii ki. Haydi, gidelim." Arkasını dönüp yürüdü ve tırabzandan aşağı kaydı. Ben de peşi sıra gittim, yine mutfaktaydık. Salona geçerken arka taraftan gelen sesleri duydum.

"Sonra Selfridge, o sıska kusuyor." Bu Rex Reese'di. "Banyoya bile gitmiyor. Barda kusuyor."

"Buna inanamıyorum. Selfridge ha?" Bu da Nesne'ydi, nasıl da neşeyle bağırıyor.

"Kusmuğu ağzından fışkırdı, kadehinin içine hem de. Niagara şelalesi gibi, köpük köpük. Selfridge barda öğürüyor, herkes yerinden fırladı, tamam mı? Yüzü kendi kusmuğuna gömülü bar tezgâhına yıkılmış. Bir saniye için herkes sustu. Sonra kızın biri kıkırdamaya başladı. Ve tabii zincirleme reaksiyon... Kaçınılmaz olarak. Herkes gülüyor, tezgâh kusmuk içinde, barmen sinirden titriyor. İri yarı bir herif. Öküz gibi. Gelip Selfridge'e bakıyor. Sanki bu salak da kimmiş gibi... Sonra tahmin et ne oldu?"

"Ne?"

"Barmen, Selfridge'i yakasından ve kemerinden yakaladı, havaya kaldırdı, çuval gibi... Sanki kokteyl yapıyor gibi sallıyor da sallıyor barı adımlarken."

"İnanılmaz."

"Abartmıyorum, aynen böyle oldu, dümdüz etti onu."

O anda biz de dışarı çıktık. Nesne ve Rex Reese bambu bir kanepede oturuyorlar. Dışarısı karanlık ve serin, ama Nesne hâlâ çiçekli bikinisiyle. Bacaklarına bir plaj havlusu sarmış.

"Merhaba," dedim.

Nesne döndü, bana boş boş baktı. "Merhaba."

"İşte burada," dedi Jerome. "Sağ salim. Babam arabayı yoldan çıkarmamış."

"Babam o kadar da kötü şoför değildir."

"İçmediğinde doğru, iyidir. Ama bu gece martini termosunu boşaltıp boşaltmadığından emin değilim."

Rex hırıltılı sesiyle, "Babanız tam bir parti adamı," dedi.

Jerome bana dönüp, "Babam bugün yolda susuzluğunu giderdi mi hiç?" diye sordu.

"Birden fazla."

Şimdi Jerome gülüyordu. Sallana sallana, ellerini çırparak.

O sırada Rex de Nesne'ye dönmüş: "Tamam. İşte geldi. Haydi, biz de kendi partimizi yapalım."

"Nereye gidelim?"

"Hey, *Romalı Je*[*] ormanda eski bir av kulübesi var demiştin, öyle değil mi?"

"Evet, yalnız bir kilometre kadar ötede."

"Karanlıkta bulabilecek misin?"

"Fenerle hallederim."

"Gidelim." Rex ayağa kalktı. "Birkaç bira kapıp gidelim."

Nesne de ayağa kalktı. "Gidip üstüme birşey alayım." Bikinisiyle verandada salınarak yürüdü. Rex'in gözleri onda. "Haydi Callie," dedi Nesne. "Sen benim odamda kalacaksın."

Peşinden gittim. Çok hızlı yürüyor, hatta neredeyse koşuyor, dönüp bana bakmadı bile. Merdivenleri çıkarken onu yakaladım.

"Senden nefret ediyorum."

"Ne?"

"Müthiş yanmışsın.

Omzunun üstünden dönüp bir gülümseme attı.

Nesne giyinirken ben de odada turladım. Buranın mobilyası da bambudandı. Duvarlarda amatör denizci posterleri, raflarda Petoskey taşları, çam kozalakları, birkaç eski püskü kitap.

Şikâyetçi bir sesle "Ormanda ne yapacağız?" diye sordum.

Nesne cevap vermedi.

"Ormanda ne yapacağız?" diye tekrarladım.

"Yürüyüş yapacağız."

"Bence Rex'in sana asılmasını istiyorsun."

"Amma da pis kafan var."

"İnkâr etme."

Bana dönüp gülümsedi. "Sana asılmak isteyeni de ben biliyorum."

Bir an için içim sevinçle doldu. Ama cümlesini, "Jerome," diye bitirdi.

"Ormana gitmek istemiyorum," dedim. "Bir yığın böcek, yılan çıyan."

"Tırsma be." Onun bu kelimeyi kullandığını ilk defa duyuyordum. Bu lafı erkek çocuklar kullanırdı, Rex gibiler. Giyinmesi bitince

* Jerome yerine. *(ç.n.)*

Nesne aynanın önünde durup yüzündeki küçük bir parça kurumuş deriyi kopardı. Saçlarını fırçalayıp, dudaklarına parlatıcı sürdü. Sonra yanıma geldi, çok yaklaşmıştı bana. Ve birden nefesini bana savurdu.

"İyi," deyip uzaklaştım.

"Ben de seninkine bakayım mı?"

"Hayır, Bayan Önemli."

Karar vermiştim, eğer o beni ihmal edip Rex'le flört ederse ben de onu takmayıp Jerome'la flört edecektim. Tuvalet masasındaki düzinelerce parfüm şişesinden birini seçip sıktım, ama şişe boştu. Banyoya gidip sutyenimi açtım, içlerine kâğıt mendil doldurdum. Saçımı arkaya doğru salladım, tulumumu iliklerken ve ormana gitmek üzere aşağı indim.

Verandadaki sarı ışıklı lambanın altında beni bekliyorlardı. Jerome'un elinde gümüş rengi bir fener vardı. Rex'in sırt çantası Stroh marka bira kutusuyla dolu. Basamakları inip çimenlere bastık. Yer düzgün değildi, bir yığın kök parçası vardı ama çam iğneleri yine de yumuşaktı. Bir an için, sinirli ruh halime rağmen hoş bir duygu sardı içimi. Kuzey Michigan'ın serin ve temiz havası... Ağustosa inat insanı ürperten bir serinlik, hemen hemen Rusya'daki gibi. Siyah koyun tepesinde uzanıp giden kopkoyu lacivert bir gökyüzü. Sedirlerin, çamların kokusu...

Ormanın kenarına geldiğimizde Nesne durdu. "Islak olacak mı yerler? Ayağımda sadece parmak arası terliklerim var da."

"Haydi canım," dedi Rex Reese, Nesne'yi elinden çekiyordu. "Birazcık ıslanıver ne olmuş?"

Numaradan bir çığlık attı. Sanki ip cambazı gibi kendini geriye doğru atmıştı. Ben de bekledim, Jerome'un da aynısını yapacağını sanıyordum. Ama yapmadı. Bunun yerine bataklığa yürüdü ve yavaş yavaş diz çökerken, "Batıyorum," diye bağırdı. "İmdat, yardım edin, batıyorum. Gluk gluk gluk..." Nesne ve Rex neredeyse gözden kaybolmak üzereydi ileride.

Sedir bataklığı çok eski bir yerdi. Buradaki ağaçlar asırlardır kendi haline bırakılmıştı, çünkü zemin inşaata uygun değildi. Yaşlanan

ağaçlar kendi kendine yere yıkılıyor ve orada kalıyordu. Aslında ayakta olanların sayısı yerdekilerden az değildi çünkü yere devrilenin dalları bir süre sonra köklenip yeniden büyümeye başlıyordu. Burası sanki bir mezarlıktı, her yerde gri ağaç iskeletleri vardı. Ay ışığı onları ve onların arasındaki örümcek ağlarını aydınlatıyordu. Önümde yürüyen Nesne'nin saçları aynı ışığın altında alev alev.

Bataklıkta beceriksizce ilerledik. Rex vahşi hayvan seslerini taklit etti, ama çok başarısızdı. Sırt çantasındaki teneke kutular tıngırdayıp duruyor. Ayaklarımız sanki kökleniyor gibi zorlukla batıp çıkıyor çamurun içinde.

Yirmi dakika sonra kulübeyi bulduk. Duvarları boyasız, eski püskü bir avcı kulübesi. Tavan yüksekliği neredeyse benim boyum kadar. Fenerin yuvarlak ışığı kontrplak kapıyı aydınlatıyor.

"Siktir, kilitli," diyor Rex.

Jerome, "Pencereyi deneyelim," diyor. Nesne'yle beni bırakıp ortadan kayboluyorlar. Ona bakıyorum. Oraya gittiğimden bu yana o da ilk defa bana bakıyor. Ayın ışığı birbirimizin gözlerini görebilmemize yetiyor.

"Karanlık," dedim.

"Evet."

Kulübeden bir şangırtı ve arkasından da bir kahkaha sesi. Nesne bir adım daha yaklaştı bana. "Bunlar orada ne yapıyor?"

"Bilmiyorum."

Birden kulübenin küçük penceresi aydınlandı. Buldukları Coleman marka gazlı kamp lambasını yakmışlardı. Sonra kapı açıldı ve Rex dışarı çıktı. Yüzünde seyyar satıcılara özgü yılışık bir gülümseme. "Burada sizinle tanışmak isteyen bir arkadaş var." Elini havaya kaldırdı, bir fare kapanı, üstelik ucunda da neredeyse erimiş bir fare ölüsü.

Nesne çığlığı bastı, "Rex!" Geri sıçrayıp bana yapıştı.

Rex kapanı biraz daha salladı, gülüyordu, sonra onu ağaçların arasına fırlattı. "Tamam, tamam. Yaygarayı kesin kızlar; boka basmayın diye tekrar bakacağım." İçeri girdi.

Nesne hâlâ koluma yapışmış durumda.

"Belki de geri dönsek daha iyi olacak," dedim.

"Yolu bulabilir miyiz? Ben yapamam."

"Ben bulabilirim."

Arkasına dönüp karanlık ormana baktı. Düşünüyordu. Ama o sırada Rex yeniden dışarı çıktı. "Haydi, gelin, ortalık temiz. Kontrol ettik."

Artık dönemezdik, çok geçti. Nesne kolumu bıraktı. Kızıl saçlarını omuzlarında sallayarak av kulübesinin kapısından eğilerek geçti.

Kulübede ortada bir soba ve uyduruk bir mutfak tezgâhı, iki uçta da üzerlerine ekose yün battaniyeler serilmiş iki sedir vardı. Pencere dibine bir yığın boş viski şişesi dizili. Duvarlar sararmış yerel gazete sayfalarıyla kaplanmış. Bir de çeneleri canavar gibi açık doldurulmuş turnabalığı asılı. Keroseni azalan lambanın ışığı titriyor. Havada hafiften geniz yakan bir yağ kokusu var. Sanki bir esrarhanedeyim ve tam da yerini buluyor bu düşüncem çünkü Rex elindeki kibritle kocaman, kalın bir sarma yakıyor.

Rex bir sedirde, Jerome diğerinde. Doğal olarak Nesne Rex'in yanında. Ben omuzlarım düşmüş, orta yerde duruyorum. Jerome'un beni seyrettiğini hissediyorum. Kulübeyi incelermiş gibi yaparken göz göze gelmeyi umuyorum, ama olmuyor. Jerome'un bakışları göğüslerimde. Sahte göğüslerime bakıyor. Benden hoşlandığı zaten belliydi, bir de buna şu anda bir artı daha eklenmişti.

Onun bu halinin normalde hoşuma gitmesi lazımdı, ama intikam ateşim sönmüştü ve aklım onda değildi. Yine de başka bir seçeneğim olmadığı için gidip yanına oturdum. Odanın zıt tarafında Rex Reese sarmasını ağzına yerleştiriyor.

Rex'in üstünde şort ve göğsüne adının ilk harfleri basılmış, omzu biraz yırtık bir gömlek vardı. O aralıktan yanık teni görünüyor. Boynunda kırmızı bir iz; acaba sinek ısırığı mı, yoksa kaybolmakta olan bir ateşli ısırık izi mi? Gözlerini kapayıp dumanı derin derin içine çekti, kirpikleri upuzun. Saçları kalın telli ve su samuru gibi yağlı. Sonunda gözlerini açıp sarmayı Nesne'ye verdi.

Nesne de onu aldı, çok şaşırmıştım. Sanki o çok sevdiği Tareyton'lardan biriymiş gibi sarmayı dudaklarının arasına koydu ve içine çekti.

"Kafanı oynatmayasın," diye ikaz ettim.

"Oynatmam."

"Esrarın sana hep dokunduğunu söylemiştin de bana."

"Şimdi doğanın içindeyim," diye cevap verdi Nesne. Bana sertçe baktı ve yeni bir nefes daha çekti.

"Bogartlama şunu," diyen Jerome sarmayı almak üzere ayağa kalktı. Bir nefes de o çekti ve şimdi sıra bana gelmişti. Elimdeki sarmaya baktım. Bir ucu yanık, diğer ucu ezik ve ıslak. Ormanın, kulübenin, sedirlerin, esrarın, zıvanadaki tükürüğün, kısacası her şeyin oğlanların ortak planı olduğunu anlamıştım. Yalnız hâlâ cevabını veremediğim bir soru var aklımda. Bu erkek planlarını anlayabilmemin nedeni benim kaderimin de gelecekte onlara benzemek olması mıydı? Yoksa kızlar da planları anlayıp anlamamış rolü mü yapardı?

Bir an için Chapter Eleven'ı düşündüm. Ormanda bunun gibi bir kulübede yaşıyordu o da. Onun özlüyor muydum? Bunu bilemiyordum. Zaten ben duygularımı en son anda, iş işten geçtikten sonra anlayabilen biriyim. Chapter Eleven ilk sarmasını üniversitede içmişti, ben ondan dört yıl öndeydim.

"Çek içine," dedi Rex.

"Malı sıkı çek ki damarlarına yayılsın." Bu da Jerome'du.

Ormandan bir ses geldi, dallar hışırdıyordu. Nesne Rex'in kolunu tuttu, "Bu da ne?"

"Belki de ayıdır," dedi Jerome. "Kızlar umarım aybaşı değilsinizdir."

Nesne, "Rex," diye onu ikaz etti.

"Ciddiyim kızım. Ayıların burnu çok hassastır. Bir zamanlar Yellowstone'da kamp yaparken bir kadının bu yüzden öldüğünü duydum. Ayı zavallıcığı parçalamış."

"Bu doğru değil."

"Yemin ederim. Bana söyleyen adam resmi orman bekçisiydi."

"Callie'yi bilmem ama bende bir şey yok."

Üçü de bana bakıyordu. "Bende de yok," dedim.

"O zaman güvendeyiz herhalde *Romalı*, ne dersin?" Rex gülüyordu.

Nesne'nin elleri hâlâ kolundaydı.

"Sıkı bir vuruş yapmak ister misin tatlım?"

"O da nedir?"

"Şu," yüzünü Nesne'ye çevirdi. "Biri ağzını açar, diğeri de çektiği dumanı açılan ağza üfler. Ac-ca-yip kafa yapar. Ac-ca-yip." Rex sarmayı dudaklarının arasına sıkıştırdı ve Nesne'ye doğru eğildi, o da ona doğru, sonra ağzını açtı. Rex üflemeye başladı. Belirsiz Nesne'nin dolgun dudakları harika bir şekilde açılmıştı ve Rex Reese bu güzel hedefe ağır kokulu bir duman sütunu yolluyordu. Sütunun Nesne'nin boğazından aşağı, şelaleden inen beyaz köpüklü sular gibi kayışını görebiliyordum. Sonunda öksürdü ve Rex durdu.

"Sıkıydı, şimdi de sen bana yap."

Nesne'nin iri yeşil gözleri sulanmıştı. Ama yine de sarmayı alıp derin bir nefes çekti, bu arada Rex de ağzını açmıştı.

Onlar işini bitirince Jerome kalkıp sarmayı kardeşinden aldı. "Bakalım teknik zorlukların üstesinden gelebilecek miyim?" Birden yüzünün benimkine yaklaştığını gördüm. Ben de öne eğildim, gözlerimi kapadım, dudaklarımı araladım ve Jerome o koyu dumanı içime üfledi.

Ciğerlerim yanıyordu. Öksürmeye başladım. Gözlerimi tekrar açtığımda Rex'in kolunu Nesne'nin omzuna attığını gördüm. Nesne sanki bu normalmiş gibi davranmaya çalışıyordu. Rex birasını bitirdi. İki tane daha açtı, biri kendisi diğeri de Nesne için. Gülümsüyordu. Anlayamadığım bir şey söyledi. Ve ben hâlâ gözlerimi kırpıştırırken çekici, esrar kokulu ağzını Nesne'nin dudaklarına yapıştırdı.

Kıpırdanan lambanın loş ışığıyla sarılı kulübenin diğer tarafında Jerome ve ben bunları görmüyormuşuz gibi bir aldırmazlık içinde

yan yana oturuyorduk. Sarma bizdeydi ve onu istediğimiz kadar bogartlayabilirdik. Sessizce bir o bir ben çektik, arada da biralarımızı yudumluyorduk. Bir süre sonra Jerome, "Ayaklarım sanki benden giderek uzaklaşıyor gibi," dedi. "Seninkiler de öyle mi?"

"Ayaklarımı göremiyorum, burası çok karanlık," diye cevap verdim.

Sarmayı tekrar bana uzattı, aldım. İçime çekip nefesimi tuttum. Ciğerlerim tutuşsun da kalbimdeki yangını unuttursun istiyordum. Rex ve Nesne hâlâ öpüşüyordu. Karanlık pencereden dışarı baktım.

"Her şey maviye boyanmış sanki fark ettin mi?"

"Evet," dedi Jerome. "Bir yığın esrarlı görüntü."

Delfi Tapınağı'nın bilicisi de benim yaşımdaydı. Bütün gün yerdeki deliğin, *omphalos*'un, yeryüzünün göbek deliğinin yanında oturur ve yeraltından yükselen gazlı dumanları solurdu. Bakire gelecekle ilgili kahanetlerini orada yapardı. Bütün bunları size neden söylüyorum biliyor musunuz? Çünkü o gece Calliope de bakireydi (en azından kısa bir süre daha öyle kalacaktı) ve o da insanı hayallere sürükleyen dumanlar çekiyordu içine. Dışarıdaki bataklıktan etilen gazı yükseliyordu. *Delfi Bilicisi* gibi tüller içinde değildi Calliope, üzerinde askılı bir tulum vardı ama yine de kendinden geçmeye başlamıştı.

"Bir bira daha ister misin?" dedi Jerome.

"Olur."

Bana sarı teneke kutulardan bir tane daha uzattı. Üzeri terli kutuyu dudaklarıma götürüp içtim. Sonra biraz daha içtim. Jerome da ben de üzerimizde bir ağırlık hissediyorduk. Birbirimize sinirli sinirli gülümsedik. Başımı eğip dizimi ovdum. Tekrar yukarı baktığımda Jerome'un yüzü yanı başımdaydı. Gözlerini kapamıştı, tıpkı ilk balıklama atlayışını yapacak bir oğlan çocuğuna benziyordu. Ne olup bittiğini anlamadan beni öpmeye başladı. Daha önce hiç öpülmemiş bir kızı öpüyordu. (Clementine Stark'tan bu yana.) Onu durdurmadım. O bu işi yaparken tamamen hareketsizdim. Kafam bulanıktı, ama yine de her şeyi tam olarak hissedebiliyordum. Ağzının şoke edici serinliğini. Dudaklarının pütürlerini. Dilinin ağırlığını. Farklı

farklı tatları: Bira, esrar, naneli sakız ve bütün bunların altındaki o gizli koku, bir delikanlının hayvani ağzının kokusu. Jerome'un azgın hormonlarının tadını alıyordum. Tek gözümü açtım. İşte hayran olduğum o harika saçlar burnumun dibindeydi. Alındaki, burnun üstündeki, kulaklardaki çiller. Ama bu doğru yüz değildi, doğru çiller değildi ve saç da boyalıydı. Kıpırtısız yüzüme rağmen ruhum kıvranıyordu ve bir an önce bana acı veren bu tuhaflığın sona ermesini diliyordum.

Jerome ve ben hâlâ oturur durumdaydık ve o hâlâ yüzünü benimkine bastırıyordu. Azıcık yana dönerek kulübenin öte yanında Rex'le Nesne'nin neler yaptıklarına baktım. Onlar sedire uzanmıştı. Rex'in mavi gömleğinin uçları kımıldanan lamba alevinde dalgalanıyormuş gibi görünüyor. Altında yatan Nesne tek bacağını dışarı uzatmış, paçası çamur içinde. Fısıldaşıyorlar, gülüşüyorlar, şimdi yine sustular. Nesne'nin çamurlu paçasının dans edişini seyrediyorum. O bacağa yoğunlaşıyor zihnim ve bu arada Jerome'un beni yatağa doğru çektiğini fark ediyorum. Yine hareketsizim, onu engellemiyorum, yavaşça uzanırken tek gözüm hâlâ Rex'le Nesne'de. Rex'in elleri Nesne'nin üzerinde dolanıyor. Gömleği kaldırıp içeri sokuluyor parmakları. Yuvarlanıp pozisyonlarını değiştirdiler. Şimdi ikisinin yüzünü de yandan görebiliyorum. Nesne'ninki ölü gibi, gözleri tamamen kapalı, bekliyor. Rex'inkiyse kızarmış, ihtiraslı. O arada Jerome'un elleri de benim üzerimde dolaşmaya başlıyor. Tulumumu ovuşturup duruyor, ama ben sanki orada değilim, ruhum tulumumdan çıkıp gitmiş. Tamamen Nesne'yle doluyum.

Ekstazi. Yunanca *Ekstasis* kelimesinden geliyor. Anlamı düşündüğün şey değil. Kendinden geçiş, cinsel doruğa ulaşma ve hatta mutluluk da değil. Kelime anlamı şu: Yer değiştirme, bireyin kendi duyularından sıyrılması. Üç bin yıl önce *Delfi Tapınağı*'nın bilicisi çalışırken her an böyle bir haldeydi. O gece kuzey Michigan'daki avcı kulübesindeki Calliope de. İlk defa kafayı buluyordum, ilk defa içiyordum, eriyip buharlaşıyormuşum gibi hissediyordum kendimi. Kilisedeki tütsü dumanı gibi ruhum da kafatasımın kubbesine doğru

yükseliyordu ve sonra oradan dışarı çıkıyor, kulübede yayılıyordu. İşte Nesne'ye tepeden bakıyorum. Ve birden Rex'in bedenine giriyorum, bunu yapabileceğimden eminim. Bir eski zaman tanrısı gibi onun gövdesine girdim ve artık onu öpen Rex değil, benim.

Dışarıda bir baykuş öttü. Işığa çekilen pervaneler pencere camında vızıldıyor. *Delfili Bilici* ruhum her şeyin aynı anda farkındaydı. Rex'in bedeniyle Belirsiz Nesne'ye sarılıp, onun kulaklarını öpebiliyordum. Ve aynı zamanda diğer sedirde bıraktığım boş bedenimde Jerome'un ellerinin dolaştığını da hissedebiliyordum. Üstümdeydi, bastırıyordu, tek bacağımı kenara çekerek ikisini ayırdım, Jerome o boşluğa düştü. Küçük küçük sesler çıkarıyordu. Kollarımı ona doladım, ne kadar da zayıftı. Benden bile daha sıska. Jerome boynumu öpüyordu. Herhalde bir dergide okuduğu tavsiyeye uyarak kulak mememi emiyor. Elleri yukarı çıkıyor. Göğsüme doğru ilerliyor. "Yapma," diyorum. Tulumun içindeki mendilleri bulmasından korkmuştum. Sözümü dinliyor.

... öteki yatakta Rex herhangi bir engellemeyle karşılaşmıyor. Gayet tecrübeli elleri Nesne'nin sutyenini çoktan açmış. Bu işleri benden daha iyi bildiği için bu işleri yapmayı ona bırakmıştım, ama aslında o sutyeni tutan benim elimdi. Bir perde oyunundaki solgun görüntüler gibi, Nesne'nin göğüslerinin solgun ışığı odaya doldu. Onları gördüm, onlara dokundum ve bütün bunları Rex'in bedeniyle yaptığım için hiçbir suçluluk da duymuyordum. Doğa dışı arzularımı sorgulamıyordum, nasılsa diğer sedirde benim bedenim de benzer işlerle uğraşıyordu.

... ve kendi güvenliğimi sağlamak için tekrar oraya dönüyorum. Jerome şu anda acı çeker gibiydi, üzerimde bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, kendini ayarlıyor. Bir fermuar sesi. Gözümün ucuyla baktım, oldukça düşünceli, tulumla başa çıkamıyor bir türlü.

Bir ilerleme kaydedemeyecek gibiydi, ben de tekrar odanın diğer tarafına uçtum ve tekrar Rex'in bedenine girdim. Nesne'nin bana cevap verdiğini hissettim; kasları, teni cevap veriyordu. Başka bir şey

daha oluyordu, Rex ya da ben büyüyorduk, genişliyorduk. Bunu sadece bir an hissettim, başka bir şey beni çekiyordu.

Jerome'un eli çıplak karnımdaydı. Ben Rex'in bedenindeyken Jerome askılarımı çözmeyi başarmıştı. Belimdeki düğmeler de çözülmüştü. Şimdi tulumu aşağı çekiyor ve ben kendime gelmeye çalışıyorum. Külodumu çekiyor, çok sarhoşum. Şimdi külodumun içinde ve şimdi de *içimde*...

Ve sonra acı. Bıçak gibi, dağlanma gibi bir acı. Beni yırtıyor. Karnımdan yukarı göğüs uçlarıma yükseliyor. Yutkundum, gözlerimi açtım, baktım ve Jerome'un de bana baktığını gördüm. Bakıştık, anladığını anlamıştım. Jerome benim ne olduğumu biliyordu ve ilk defa olarak bunu ben de biliyordum. Kesinlikle kız değildim, oğlan da, ben ikisi arasında bir şeydim. Rex'in bedenine bu yüzden rahatça girip ona uyum sağlayabilmiştim, Jerome'un yüzündeki şaşkınlık, bu saptamamın doğruluğunun bir başka kanıtıydı. Her şey bir anda açığa çıkmıştı. Jerome'u ittim. Geri çekildi, yataktan yere kaydı.

Sessizlik. İkimiz de nefesimizi tutmuş bekliyoruz. Kamp yatağında sırtüstü yatıyorum. Sararmış gazete sayfalarının altında. Bunların tek tanığı duvarda asılı duran balık. Tulumumu yukarı çektim, aklım tekrar başıma gelmişti.

Her şey bitmişti. Yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Jerome, Rex'e gerçeği anlatacaktı. Rex de Nesne'ye. Artık benimle arkadaşlık etmezdi. Okul başlayana kadar Baker & Inglis'teki herkes Calliope Stephanides'in bir yaratık, bir ucube olduğunu öğrenecekti. Jerome'un ayağa kalkıp koşarak uzaklaşmasını bekliyordum. Panik içindeydim ve aynı zamanda da tuhaf bir sakinlik hissediyordum. Her şeyi yerli yerine koymaya çalışıyordu beynim. Clementine Stark ve öpüşme dersleri, sıcak suyun içinde oynaşmalarımız; amfibik bir kalp ve bir çiğdem tomurcuğu; bir türlü büyümeyen göğüsler, gelmeyen kan ve Nesne'ye vuruluşum, bu duygu beni bir daha bırakmayacaktı.

Birkaç saniyelik sakinliğin ardından panik tekrar başladı, kulaklarım uğulduyordu. Bir an önce kalkıp kaçmak istiyordum. Bu gece

gitmeliydim. Sedir ağaçlarının arasında, bataklıkta yolumu bulabilirdim. Sonra Nesne'nin babasının arabasını çalardım ve yukarı doğru, Kanada'ya giderdim. Bir zamanlar Chapter Eleven'ın da kaçmak istediği yere. Kaçış planımı yaparken yatağın kenarında, yerde yatan Jerome'a takıldı gözüm.

Sırtüstü ve hareketsiz, gözleri kapalı ve gülümsüyor.

Gülümsüyor? Neye gülümsüyor? Gülünç mü buldu olanları? Hayır. Şokta mı? Yine hayır. O halde ne? *Memnun.* Jerome'un yüzündeki ifade bir yaz gecesi aniden oldukça uzun bir yol almış bir delikanlının ifadesiydi. Arkadaşlarına olanları bir an önce anlatmak için can atan bir delikanlının yüzüydü bu.

Ey okuyucu, inan ya da inanma Jerome hiçbir şey anlamamıştı.

DUVARDAKİ TÜFEK

Uyandığımda evdeydim. Buraya gelişimizi, zorlukla bataklığı geçişimizi hayal meyal hatırlıyordum. Tulumum hâlâ üzerimdeydi. Bacaklarımın arasındaki o yer şişmiş gibiydi, sıcaktı. Nesne ortalarda yoktu, ya çoktan kalkmış ya da başka bir yerde yatmıştı. Külodumu ellerimle havalandırıp tenimden uzaklaştırdım. Bu hareketim sırasında küçük bir puflamayla yükselen garip koku kendimle ilgili yeni gerçeği tekrar hatırlamamı sağladı. Ama bu aslında tam bir gerçek değildi. Konu tekrar somut bir gerçek olmaktan uzaklaşıyordu. Bu, daha çok benim kendimle ilgili bir sezgimdi ve yeni bir günün buna fazlaca katkısı olamayacaktı. Dün geceyle, ormandaki sarhoş geceyle ilgili her şey gibi bu saptama da daha şimdiden belirsizleşmeye başlamıştı.

Bilici, kehanetlerle dolu bir gecenin sabahında büyük bir olasılıkla dün geceye ait net bir şey hatırlamıyordu. Kendiliğinden ağzından çıkan sözler tamamen içgüdüseldi ve somut olarak hissettiği tek şey ağrıyan boğazı ve başıydı mutlaka. Calliope de aynı durumdaydı. Kendimi kirlenmiş ve farklılaşmış hissediyordum. Büyümüş gibiydim. Ama daha baskın olarak hasta gibiydim ve olanları düşünmek istemiyordum.

Banyoda yaşadığım deneyimi vücudumdan yıkayıp atmaya çalıştım. Akan suyun altında uzun uzun durdum. Havayı buhar doldurdu. Aynalar ve camlar buğulandı. Havlular nemlendi. Bulabildiğim bütün

sabunları kullandım. Lifebuoy, Ivory ve hatta zımpara kâğıdına benzeyen pütürlü bir yerel ürünü bile... Giyinip sessizce aşağı indim. Salona geldiğimde şöminenin üzerinde asılı eski av tüfeğini gördüm. Duvarda duran bir tüfek daha... Parmak ucumda oradan uzaklaştım. Nesne mutfakta oturmuş sütlü yulaf yerken dergi okuyor. İçeri girdiğimde başını kaldırıp bana bakmadı. Ben de bir çanak alıp karşısına geçtim. Galiba bu arada yüzümü buruşturmuştum.

"Neyin var?" diye sordu. "Bir yerin mi ağrıyor?" Alaycı yüzünü eline dayamıştı. Kendisi de pek seksi görünmüyordu. Gözaltları şişmişti. Çilleri zaman zaman altın tozu gibi değil de pas izine benzerdi, bugün de öyleydi.

"Herhalde senin daha çok ağrın vardır," dedim.

"Doğrusunu istersen hiç ağrım yok."

"Evet, unutmuşum. Bu işlere alışıksın ne de olsa."

Birden yüzü öfkeyle doldu, titriyordu. Boynundaki damarlar dışarı fırladı. "Dün gece tam bir kaltaktın," diye bağırdı.

"Ben mi? Ya sana ne demeli? Rex'e saldırıp durdun."

"Hiç de değil. Fazla bir şey yapmadık."

"Beni mi kandıracaksın?"

"En azından senin ağabeyinle yapmadım." Ayağa kalktı, gözlerinden ateş fışkırıyordu. Ağlamak üzereydi sanki. Ağzını bile silmemişti. Dudak kenarlarında yulaf kırıkları, reçel... O çok sevdiğim yüzün nefret içinde bana bakışıyla olduğum yerde kalakalmıştım. Benim yüzümde de benzer bir değişiklik vardı galiba. Gözlerimin açıldığını ve her yanımı sıcak bastığını hissedebiliyordum. Nesne benim bir şeyler söylememi bekliyordu ve benim ağzımdan tek kelime bile çıkmıyordu. Sonunda önündeki sandalyeyi ayağıyla itip konuştu, "Jerome yukarıda, neden yanına gidip biraz oynaşmıyorsun?" Hızla mutfağı terk etti.

Birkaç dakika hareketsiz oturdum. Pişmanlık daha şimdiden içime yayılmaya başlamıştı. Kolarım, bacaklarım onunla yıkandı, gelip kalbime doldu. En iyi arkadaşımı kaybetmenin paniğini yaşıyordum. Ayrıca hakkımda yapılacak dedikodular da korkutuyordu beni. Ben

gerçekten de kaltak mıydım? Yaptığımız şey hoşuma bile gitmemişti. Ama zaten ben ne yapmıştım? Tek yaptığım onun yapmasına izin vermek olmuştu. Sonra cezalandırılma korkusu sızdı. Ya hamile kaldıysam? Ne olacaktı o zaman? Yüzüm masaya çöküp aybaşı hesabı yapan, tüpteki renk değişimini heyecanla bekleyen kızlarınki gibiydi. Ama son anda hamile olamayacağımı hatırladım. Geç adet görmenin de yararları olabiliyordu demek. Yine de karmakarışıktı kafam. Nesne'nin benimle bir daha asla konuşmayacağından emindim.

Yukarı çıkıp tekrar yattım, yüzümün üzerine ışık gelmemesi için bir yastık koymuştum. Ama o sabah gerçeklerden kaçmanın bir yolu yoktu. Beş dakika sonra karyolanın yayları yeni bir ağırlıkla sallandı. Jerome beni görmeye gelmişti.

Sırtüstü yatıyordu yanımda, yüzünde tuhaf bir ifade vardı. Normal bir kılık yerine ördek avında giyilen cinsten bir ceket vardı sırtında. Ceketin altından buruşuk boksör şortu görünüyordu. Elinde bir fincan kahve vardı, tırnaklarını siyaha boyadığını fark ettim. Yan taraftaki pencereden içeri giren gün ışığı çenesinde ve yanaklarındaki kısa kılları açığa çıkarıyordu. O kalıp gibi boyalı saç yığınının altındaki yüzde turuncumsu kıllar. Sanki yanıp yıkılmış bir araziye yeniden hayatın gelişi...

"Günaydın sevgilim," dedi.

"Selam."

"Biraz ağırlık var üzerimizde galiba, öyle mi?"

"Evet, dün gece çok sarhoş oldum."

"Bana öyle görünmedin sevgilim."

"Öyleydim."

Jerome toparlanıp sırtını yastıklara dayadı, kahvesinden bir yudum aldı ve gözleri daldı. Bir parmağıyla bir süre alnına vurdu. Sonra, "Eğer kafanı kurcalayan bir şeyler varsa, lütfen şunu unutma sana hâlâ büyük saygım var."

Cevap vermedim. Cevap vermek olanları kabullenmek anlamına gelecekti, oysa ben hepsini yok etmek istiyordum. Jerome kahvesini komodine bırakıp tekrar yatağa uzandı. Yanıma sokulup başını

omzuma dayadı. Öylece yattı. Nefesini hissedebiliyordum. Sonra kapalı gözlerle yüzümü örten yastığın altına o da başını soktu. Bana sürtünmeye başladı. Önce saçlarının boynuma değmesini hissettim ve ardından daha hassas yerlerini. Kirpikleri çenemi öpen kelebekler gibiydi. Burnu boğazıma ulaştı ve sonra dudakları geldi. Aceleci, acemi dudaklar. Üzerimden insin istiyordum. Ama aynı zamanda dişlerimi fırçalayıp fırçalamadığımı düşünüyordum. Jerome tırmanıyordu, kayıyordu ve ben dün geceki ağırlığı yeniden vücudumun üstünde hissediyordum. Delikanlılar ve erkekler niyetlerini demek böyle belli ediyordu. Sizi tabut gibi sarıp nefessiz bırakarak... Ve buna da aşk yapmak, diyorlardı.

Birkaç dakika katlanılabilirdi. Ama sonra avcı ceketi sıyrıldı ve Jerome yine bastırmaya başladı. Gömleğimden içeri dalmaya çalışıyordu. Üstümde sutyen bile yoktu. Banyodan sonra içini dolduran kâğıt mendilleri tuvalete atmış ve sutyenimi de takmamıştım. Jerome'un elleri yukarı tırmanıyordu. Aldırmadım, beni hissetmesini istiyordum. Buna değebilirdi. Onu hayal kırıklığına uğratma gayretim işe yaramadı. Vücudunun alt kısmı kertenkele kuyruğu gibi kımıldarken elleri beni okşamaya devam etti. Sonra bir şey söyledi. Sesi arzu doluydu. "Senden gerçekten hoşlanıyorum."

Dudakları benimkileri arıyordu. Dili girdi. Sonra devamı gelecekti. Hayır, bunu istemiyordum.

"Dur," dedim.

"Ne?"

"Dur."

"Neden?"

"Çünkü..."

"Çünkü ne?"

"Çünkü böyle yapman hoşuma gitmiyor."

Oturdu. Vodvillerdeki asla açık kalmayan açılır-kapanır sandalyeye oturmaya çalışan adamları hatırlatan sert bir hareketle tekrar yerinden fırladı, tamamen uyanıktı. Ve yataktan indi.

"Bana kızma," dedim.

"Sana kızdığımı da nereden çıkardın?" Çıktı gitti.

Günün kalanı gayet yavaş geçti. Elinde kamerasıyla Jerome'un evden çıktığını görene kadar odada kaldım. Artık kadrosunda yer almayacağımdan emindim. Nesne'nin annesiyle babası tenisten döndü. Bayan Anne Nesne üst kata çıkıp büyük banyoya girdi. Bay Baba Nesne bir kitap alıp arka bahçedeki hamağa uzandı. Duş sesini bekledim, duyunca arka merdivenden inip mutfağa gittim ve oradan da içimde melankolik hislerle denize doğru yürüdüm.

Evin bir yanında sedirli bataklık uzanıyordu, diğer taraftaysa ağaçsız, yüksek sararmış otlarla kaplı bir alan, içinde de taşlı topraklı bir yol. Ağaçsızlık nasıl da dikkat çekici bir durumdu, otların arasında ilerlerken yerde duran bir taş kitabeyle karşılaştım. Bir kale ya da katliamın olduğu yerdi burası, harfler yosunların altında görünmez olmuştu, yazılanları tam olarak okuyamadım. Orada durup buralara ilk gelenleri düşündüm. Birbirlerini tilki ya da samur kürkler uğruna nasıl öldürdüklerini... Ayağımı taşın üzerine koyup yorulana kadar yosunları silmeye çalıştım. Neredeyse öğle olmuştu. Koy masmaviydi. Buradan Petoskey'nin duman yükselen bacalarını, binaların çatılarını görebiliyordum. Suyun yanında otluk arazi bataklığa dönüşüyordu. Dalgakırana çıkıp dengemi sağlamaya çalışarak bir aşağı bir yukarı yürüdüm. Kollarımı iki yana açıp Olga Korbut'umsu hareketler yaptım. Olga Korbut gibi olamazdım, bende o ruh yoktu, ayrıca boyum bu işler için fazla uzundu. Bir süre sonra kulağıma uzaklardan bir motor sesi geldi. Ellerimi gözlerime siper edip pırıltılı suya baktım. Bir sürat motoruydu yaklaşan. Direksiyondaki Rex Reese. Belden yukarısı çıplak, elinde bira tenekesi, güneş gözlüğünü takmış. Gaz veriyor, arkasında biri su kayağı yapıyor. Bu da, tabii ki çiçekli bikinisiyle Nesne... Buradan bakınca vücudunun altında ve üstündeki küçük birer yatay çizgi dışında çıplakmış gibi görünüyordu. Kızıl saçları rüzgârda dalga dalga. İyi bir kayakçı olmadığı belli. Öne çok eğiliyor ve dizleri de kırık duruyor. Ama düşmüyor da. Rex bir yandan birasını yudumluyor, bir yandan da dönüp dönüp ona bakıyor.

Sonunda motor keskin bir dönüş yapıyor ve Nesne kıyıya doğru yayılan kendi köpüklü izinin üstünden geçiyor.

Su kayağı yaparken çok kötü bir şeyle karşılaşırsınız. Başlangıçta sizi çeken iplere tutunup bir süre özgürce suyun üstünde ilerlersiniz. Ama daha süratlenince kaçınılmaz bir durum ortaya çıkar. Eğer vücudunuzun ileri hareketini motorunkiyle uyumlu hale getiremezseniz denizin yüzeyi cam kırılır gibi açılır ve derinliğin içine düşersiniz. İşte ben de şimdi önümden geçip giden Nesne'nin su kayağı yapışını seyrederken karada bu duygular içindeydim. Aynı batış hissi, umutsuzluk, çöküntü...

Akşam eve döndüğümde Nesne hâlâ ortalarda yoktu. Annesinin suratından beni tek başıma bıraktığı için kızına çok sinirlendiği belliydi. Jerome da arkadaşlarıyla birlikteydi. Böylece akşam yemeğini Nesne'nin anne ve babasıyla yedim. O geceki üzüntülü ruh halimle onlara iyi bir sohbet ortamı yaratamazdım. Sessizce yemeğimi yiyip daha sonra oturma odasında kitap okuyormuş gibi yaptım. Saatin tiktakları, gece ilerledi, ilerledi... Bir ara düşüp bayılacak gibi olunca hemen banyoya gidip yüzümü soğuk suyla yıkadım, gözlerime bileklerime masaj yaptım. Acaba Rex ve Nesne neler yapıyorlardı? Onun havada sallanan çoraplarını hayal ettim; konçlarında küçük toplar olan tenis çoraplarını... Sallanan küçük toplar...

Bay ve Bayan Nesne'nin benim hatırıma ayakta kaldıkları belliydi. Onlara iyi geceler deyip yatak odasına çıktım ve yatar yatmaz da ağlamaya başladım. Ses çıkarmamaya dikkat ederek uzun uzun ağladım. Hıçkırırken arada fısıltıyla kendi kendime bir şeyler de söylüyordum. "Neden beni sevmiyorsun?" "Üzgünüm, çok üzgünüm." İçimdeki zehiri boşaltmam gerekiyordu. Salya sümük ağladım. Sonra dış kapının sesini duydum. Burnumu çarşafa silip ne olduğunu dinlemek için toparlandım. Merdivenden yukarı çıkan ayak sesleri, yatak odasının açılıp kapanan kapısı. Nesne içeri girmiş karanlıkta ayakta duruyordu. Belki de gözlerini karanlığa uydurmaya çalışıyordu. Sanki uyuyormuşum gibi kımıldamadan yattım. Benim tarafıma gelirken

zemindeki tahtalar gıcırdadı. Yanı başımda durup bana baktığını hissedebiliyordum. Sonra yatağın diğer tarafına gitti, ayakkabılarını, şortunu çıkarıp bir tişört giydi ve yattı.

Nesne sırtüstü yatardı. Bir defasında bana böyle uyuyanlarda liderlik niteliği olduğunu ve onlardan iyi oyuncular, gösteri sanatçıları çıktığını söylemişti. Benim gibi yüzükoyun yatanlar ise içe dönük, gerçeklerden kaçma eğiliminde, daha çok ruhsal alanlarda kendilerini gösterebilen kişilerdi. Bu teori bizim durumumuza gayet uygundu. Ben iki büklüm yüzükoyun yatmış ağlarken o gayet düzgün bir şekilde sırtüstü uzanıyordu (doğuştan oyuncu işte) ve çoktan uyumuştu.

On dakika kadar kımıldamadan bekledim. Sonra sanki uykumda dönüyormuş gibi yuvarlanıp kirpiklerimin arasından ona baktım. Babasının bazı yerlerinde delikler olan eski tişörtlerinden birini giymişti. Tek elini, "Sakın dokunmayın," dercesine çapraz olarak yüzüne koymuştu. Ben de dokunmadan sadece baktım. Saçları yastığa dağılmış. Dudakları aralık. Kulağının içinde bir şeyler parlıyor, kum tanecikleri olmalı. Arkada tuvalet masasına dizili parfüm şişeleri. Tavan sanki çok çok yukarıda bir yerlerde. Köşelerde örümceklerin ağ ördüğünü hissedebiliyorum. Çarşaflar serin mi serin. Ayaklarımızın dibindeki battaniye rulosu yumuşacık. Yeni halıların, kurutma makinesinde ısınmış polyester gömleklerin kokularıyla büyümüştüm ben. Buradaki pamuklu çarşaflarsa şifalı otlar gibi kokuyordu, yastıklar su kanatlıları gibiydi. Otuz santim ötemde yatan Nesne de bu dünyanın bir parçasıydı. Kendi renkleri de bu Kuzey Amerika manzarasına uygundu; balkabağı saçları, elma kabuğu cildi... Hafif bir ses çıkarıp kımıldandı ve sonra tekrar hareketsiz kaldı.

Yavaşça üzerini açtım. Loş ışıkta tişörtünün altındaki göğüsleri, tatlı göbeği karşımdaydı. Parlak beyaz külodunun v harfi gibi şekli... Hiç hareket yok. Göğsü inip kalkıyor. Ses çıkarmadan ona sokuldum. Daha önce farkında bile olmadığım kalça kaslarım birden hareket geçivermişti. Milimetre milimetre kalçalarımın üzerinde çarşafta ilerledim. Eski yatak yayları işimi güçleştiriyordu. Ben cesurca ona

yaklaşırken, yaylar da beni teşvik edercesine bağırıp şarkı söylüyordu. Bir durup bir hareket ediyordum. Daha da sessiz olmak için dudaklarımı kımıldatmadan nefes alıp veriyordum.

On dakika içinde iyice yanına gittim. Sonunda vücudundan yükselen sıcaklığı hissettim. Hâlâ birbirimize dokunmuyorduk ama neredeyse dokunacaktık. Derin derin nefes alıyordu. Ben de. Birlikte nefes aldık, nefes verdik. Sonunda cesaretimi toplayıp kolumu beline attım.

Yine bir şey olmadı. Daha fazlasını yapmaktan şimdilik korkuyordum. Öylece donmuş gibi ona yarı sarılmış durumda kaldım. Kolum giderek ağırlaşıyordu. Uyuşup karıncalanmaya başladı sonunda. Nesne ya sarhoş ya da aşırı esrar çekmiş olmalıydı. Yine de kaslarında, teninde bir hareketlenme var gibiydi. Uzunca bir aradan sonra bir atak daha yaptım. Tişörtünü kaldırıp içine baktım. Çıplak karnını seyrettim seyrettim ve sonra bir çeşit itaat duygusuyla başımı eğdim. Başımı sanki "Hasret Tanrısı"nın önünde eğiyordum. Nesne'nin karnını öpüp yavaş yavaş cesaretimi toplayıp işime devam ettim.

Şu kurbağayı hatırlıyor musunuz? Clementine Stark'ın yatak odasında çamurdan fırlayıveren, iki nesne arasında ilerleyen kurbağayı? Şimdi çok daha harika bir şey yapıyordu, karaya çıkıyordu. Nesne'nin karnını öperken Clementine'le olanlardan farklı bir şey yaşıyordum, sadece bir zevk reaksiyonu değildi bu. Jerome'un altında hareketsiz yattığım anlardan da farklıydı. Şimdi olup biteni fark ediyordum. Ne yaptığımı düşünüyordum.

Bunun hep istediğim şey olduğunu düşünüyordum. Burada rol yapanın sadece ben olmadığımı fark ediyordum. Bunları biri görürse neler olur, diye düşünüyordum. Bütün bunların çok karmaşık olduğunu ve giderek daha da karışacağını düşünüyordum.

Aşağılara inip kalçalarına dokundum. Parmaklarımı külodunun kenarlarında dolaştırdım. Onları çekiştirmeye başladım. Nesne bana yardımcı olmak için yavaşça kalçalarını kaldırdı. Tek katkısı buydu.

Ertesi gün, önceki geceden hiç söz etmedik. Uyandığımda o çoktan uyanıp odadan çıkmıştı. Mutfakta babasının yemek yapmasını seyrediyordu. Her pazar, mısır ununa bulanmış et kızartmak Bay Nesne için vazgeçilmez bir eğlenceydi. O fıkırdayan yağı karıştırırken Nesne de ikide bir gidip tavaya bakıyor, "Çok iğrenç, çok iğrenç," diyordu. Yine de az sonra kendine bir tabak hazırladı, bana da... Tabağı uzatırken, "Sanırım midem korkunç yanacak," dedi.

Mesajı derhal almıştım. Nesne dram yaşanmasını istemiyordu, suçluluk da. Aşk gösterileri de yoktu. Gece başka, gündüz başkaydı ve gece olanlar asla gündüze yansıtılmayacaktı. O iyi bir oyuncuydu, hatta bazen acaba gerçekten de gece uyuyor muydu, diye düşündüğüm bile oluyordu. Ya da ben rüya mı görmüştüm?

Gün içinde aramızda geçenlerle ilgili bir işaret verdi. Öğleden sonra Jerome'un çekim ekibi geldi. İki arkadaşıydı ekip dediğim, ellerinde kutular, kablolar ve uzun, rulo yapılmış banyo paspasına benzeyen tüylü bir mikrofon. Jerome hâlâ benimle konuşmamıştı. Bahçedeki alet edavat konulan barakaya yerleştiler. Ne yaptıklarını çok merak ediyorduk, ama Jerome bize uzak durmamızı söylemişti. Ağaçların arkasına saklanarak oraya doğru gittik. Arada gülme krizine tutuluyorduk ve kendimizi kontrol edene kadar göz göze gelmemeye çabalıyorduk, yoksa bağıra çağıra gülecek ve yakalanacaktık. Barakanın arka penceresinden içeriyi gözetlemeye başladık. Aslında çok ilginç bir şey yoktu. Jerome'un arkadaşlarından biri duvara spot takıyordu. Pencere küçük olduğu için ikimizin birden içeriyi görebilmesi güçtü. Nesne önüme geçti. Kollarımı belinde kavuşturup bileklerime tutundu. Ama ilgisi hâlâ içeride olup bitenlerdeydi.

Liseli vampir Jerome göründü. Üstünde geleneksel Drakula kostümü, içine de pembe bir Lacoste gömlek giymiş. Kravat yerine de bir fular bağlamış. Siyah saçları geri taranmış, yüzü beyazlatılmış, elinde bir kokteyl karıştırıcısı. Arkadaşlarından birinin elindeki uzunca sopaya bir yarasa maketi bağlı, diğeri kameranın arkasında. Jerome, *Action*, komutunu verdi ve yukarı kaldırdığı karıştırıcıyı iki eliyle sallamaya başladı. Bu arada yarasa da tepesinde dönüp duruyor. Jerome

karıştırıcının kapağını açtı, içindeki kanı iki martini bardağına döktü. Birini yarasa arkadaşına uzattı, o da hemen kadehe daldı. Jerome kendi kadehinden bir yudum aldı, "Sence nasıl olmuş Muffie?" diye sordu, "Fazla mı sert?"

Nesne güldükçe ellerimin altındaki karnı kımıldanıp duruyor. Kendini iyice arkaya atarak bana yaslanmış, kollarımın arasında kıpır kıpır vücudu. Ben de kalçamı ona doğru bastırdım. Bütün bunlar barakanın arkasında oluyordu, tıpkı masa altında birbirine ayaklarını, bacaklarını değdiren gizli flörtçüler gibiydik. Ama sonra kameraman kamerasını aşağı eğip bizi gösterdi. Jerome geri döndü, gözleri önce ellerime, sonra da gözlerime çevrildi. Ciğerleri patlarmış gibi bağırırken bana öfkeyle bakıyordu. "Siktirin gidin buradan, defolun. Burada film çekiyoruz." O gelip pencereyi kapatana kadar biz çoktan kaçmıştık.

O gece bir ara telefon çaldı. Nesne'nin annesi ahizeyi uzatırken "Rex," dedi. Nesne birlikte tavla oynadığımız kanepeden kalktı. Ben de bir şey yapıyor görünmek için önümdeki pulları düzenlemeye başladım. Nesne Rex'le konuşurken defalarca dizdim durdum onları. Konuşurken odada dolaşıyor, telefonun kordonuyla oynuyordu. Ben de pullarımla. Tabii bu arada kulağım onda. "Fazlaca bir şey değil... Tavla oynuyoruz... Callie'yle... Salak filmiyle meşgul... Gelemem, az sonra yemek yiyeceğiz... Bilmem, belki daha sonra... Aslında yorgunum." Birden yüzümü görebilmek için etrafımda döndü, baktım. Nesne elindeki telefonu bana gösterirken bir yandan da diğer elinin işaret parmağını boğazına sokmuş kusarmış gibi hareketler yapıyordu. Kalbim nasıl da sevinçle doluvermişti.

Ve gece tekrar geldi. Her zamanki gibi esnedik, yastıklarımızı düzelttik. Biraz sağa biraz sola döndük, sessizleştik, sonra Nesne sanki uykusunda konuşuyormuş gibi genizden bir ses çıkardı, ardından da soluk alışı derinleşti. Bunun "tamam" anlamına bir işaret olduğunu kabul eden Calliope de yataktaki uzun yürüyüşüne başladı.

İşte aşk ilişkimiz buydu. Konuşmadan, gözler kapalı bir gece hareketi, rüya gibi. Böyle olmasının benim açımdan da nedenleri vardı.

Her ne olursa olsun bunun karanlıkta olması benim için en uygunuydu, böylece görülebilir olmuyordum. Aslında hiç ışık olmaması en iyisiydi. Ayrıca bu işler ergenlik çağında hep karanlıkta olmaz mı? Karanlıkta denersiniz bir şeyleri. Arka koltukları, kamp çadırlarını, kumsalda ateş başında yapılan partileri düşünün. Hiç kendinizi en iyi arkadaşınızla kendiliğinden sarmaş dolaş bulduğunuz oldu mu? Ya da yatakhanede, bir yerine iki arkadaşınızla... bir yandan cızırtılı müzik setinde Bach'ın füg çalarken... Aslında bu durum, ilk cinsel denemeler gerçekten de bir çeşit füg dür. Yerini aşk ya da oturmuş alışkanlıklar alana kadar bu böyledir. Cinsel merak ve bilgilenmeye karşı duyduğumuz o çocuksu açlığı, o doymak bilmez iştahı hatırlayın. Kum-havuzunda seks... Bu süreç onlu yaşlarda başlar ve yirmi ya da yirmi bire kadar sürer. Bu, paylaşmayı öğrenme çabasıdır. Oyuncaklarını paylaşmayı öğrenmek...

Bazen Nesne'nin üstüne çıktığımda uyanır gibi olurdu. Sanki beni yönlendirir gibi hareketler yapardı, bir bacağını yana atmak ya da kolunu sırtıma bırakmak gibi. Bilinçsizliğin diplerine tekrar dalmadan önce bir parça bilinçliliğe doğru çıkış gibi... Gözkapakları kımıldardı. Vücudu cevap verici olurdu, karnı benimkinin ritmine uygun oynar ya da başı boğazını sunar gibi geriye atılırdı. Ben daha fazlasını bekliyordum. Yaptığımıza aktif olarak katılmasını istiyordum, ama öte yandan bundan korkuyordum da. Kaygan yunus, bacaklarımın arasında bir belirip bir kaybolurken ben sallanarak dengemi bulmaya çalışıyordum. Aşağılar ıpıslaktı. Benden mi, ondan mı geliyordu bu ıslaklık? Bilmiyorum. Yukarı sıyrılmış tişörtten açığa çıkan göğsüne başımı yaslardım. Koltuk altları olgun meyveler gibi kokardı. Oradaki kıllar çok seyrekti. Gündüz hayatımızda ona, "Seni şanslı şey," derdim, "tıraş olmana bile gerek yok." Oysa geceleri Calliope o seyrek kılları okşar, tadına bakardı. Bir gece bütün bunları yaparken duvarda bir gölge gördüm. Bunun bir pervane olduğunu sandım, ama dikkatli bakınca bunun onun elinin gölgesi olduğunu anladım. Eli tamamen uyanıktı. Açılıyor, kapanıyor, vücudundaki zevk çeşmesini sonuna kadar açıp dökülen nektarı içiyordu.

Nesne'yle aramızdakiler böyle yaşanıyordu. Detaylar konusunda çok titiz değildik. İlgimizi çeken şey olan bitendi, bu seksti. Bu, önemli bir faktördü. Neler olduğu, nasıl olduğu ikincil önem taşıyordu. Ayrıca bunları kıyaslayacak bir bilgiye de sahip değildik. Tek deneyimimizi o gece ormandaki kulübede Rex ve Jerome'la yaşamıştık.

Çiğdem meselesine gelince, bu benim için birlikte keşfedip keyfine varacağımız bir şey değildi. Doktor Luce erkeklik hormonu verilen dişi maymunlarda davranış değişimleri görüldüğünü söyleyecektir size. Saldırganlık, taşkınlık... Bende değil. Ya da en azından ilk olarak değil. Çiğdemin büyümesi şahsi olmayan bir olaydı. O bizi birbirimize bağlayan bir çeşit çengeldi, Nesne'nin içine girmekte değil de, vücudunun dış kısımlarına değmek daha uyarıcıydı. Ve galiba bu da yeterince etkiliydi. Çünkü ilk birkaç geceden sonra Nesne o iş için can atmaya başlamıştı. Tabii tamamen kendinden geçmiş şekilde yatarken. Ona sarıldığımda, oradan oraya yatakta yuvarlandığımızda Nesne o bilinçsizlik içinde farklı pozisyonlar alıyordu. Hiçbir şey hazırlanmış, ayarlanmış değildi. Hiçbir şey hedeflenmiyordu. Ama zamanla uyuma biçimimiz kendiliğinden özel bir şekil kazanmıştı. Nesnenin gözleri kapalı olurdu, başını biraz öteye çevirirdi. Altımda kâbus gören bir kız gibi çırpınırdı. Sanki yastığına sevgilisi sanarak sarılmış, açık saçık rüyalar gören biriydi.

Bazen önce ya da sonra yatağın yanındaki gece lambasını açardım. Tişörtünü sıyırabildiğim kadar sıyırır külodunu dizlerine kadar indirirdim. Ve oraya yatıp gözlerimi onunla doldururdum. Bunlarla ne kıyaslanabilirdi? Göbek deliğinin çevresinde altınımsı incecik teller, kaburgaları şeker külahı kadar ince. Benimkilerden çok farklı biçimdeki iki yana yayılmış kalçaları sanki kırmızı bir meyvenin içinde sunulduğu bir kâse. Ve benim en bayıldığım yer, kaburgalarının iki göğsü arasında kavuştuğu o beyaz tepecik.

Sonra ışığı kapatıp Nesne'ye yapışırdım. Onun bacaklarını tutup belime sarardım. Altına girip onu üstüme çıkarırdım. Sonra vücudum çanları çalan bir katedral gibi çınlamaya başlardı. Kilisenin kamburu zıplayıp çanın ipini kapmış, orada delice sallanıyordu.

Bütün bunlara rağmen kendimle ilgili bir sonuca varamamıştım. İnanması zor ama gerçekten de durum böyleydi. Zihin kendi kendini düzeltiyor. Bir yığın şeyi süpürüp atıyor. Bir bedenin içinde olmakla dışında olmak birbirinden çok farklı iki durum. Dışarıdan bakabilir, inceleyebilir, kıyaslayabilirsiniz. İçerdeyse bunların hiçbiri yoktur. Geçen yıllar içinde çiğdem biraz büyümüştü. Kendini en fazla gösterdiği zamanlarda boyu artık beş santimi buluyordu. Ama büyük bir kısmı yine de deri parçalarıyla saklıydı. Ayrıca kıllar da vardı. En sessiz durumunda hemen hemen görünmez bir haldeydi çiğdem. Eğilip de baktığımda gördüğüm koyu renk, üçgen şeklinde bir buluğ çağı nesnesiydi. Çiğdeme dokunduğumda büyüyor, içinde bir damarın atışına benzer bir basınç oluşuyor ve saklandığı yerden çıkıp başını havaya kaldırıyordu. Tabii çok değil. Sadece iki-üç santim kadar. Bu ne demekti? Şahsi deneyimlerimden Nesne'nin de bir çiğdemi olduğunu ve dokununca onun da şiştiğini biliyordum. Benimki onunkinden biraz daha büyüktü ve daha yoğun duygulara sahipti. Çiğdemim içini, olduğu gibi, açıkça dışa vuruyordu.

Size şunu da söyleyeyim benim çiğdemimin ucunda bir delik de yoktu. Bu da onun kesinlikle erkeklere ait bir oluşum olmadığının göstergesiydi. Şimdi kendinizi benim yerime koyup düşünün, benim durumumda olsanız cinsiyetinizle ilgili nasıl bir sonuca varırdınız? Çişimi oturarak yapıyordum. Çiş aşağıdan akıyordu. İç kısmım kızlarınki gibiydi. Eğer parmağımı azıcık sokarsam acıyordu. Doğru göğüslerim tahta gibiydi, ama okulda benim gibi ütü tahtası bolcaydı. Ve Tessie bu konuda benim ona çok benzediğimi söyleyip duruyordu. Kaslar? Fazla sözü edilecek bir durum yoktu ortada. Kalça da yoktu, bel de. Dümdüz bir vücut. Az beslenmiş bir sıska.

Kızdan başka bir şey olduğumu düşünmem için ne neden vardı? Bir başka kıza tutulmuş olmam mı? Bu her zaman olabilen bir şeydi. Hele de 1974'te hiç olmadığı kadar boldu böyle şeyler. Neredeyse ulusal bir boş zamanları doldurma yoluydu bu. Kendimle ilgili *ekstazik* keşfim şimdi gayet derin bir şekilde bastırılmıştı. Bunu daha ne kadar bastırabilirdim, kimse bilemez. Ama sonunda bu bana bağlı bir

şey değildi. Büyük işler asla insanın kendisine bağlı değildir. Doğum, ölüm ve aşk. Ve hangi çeşit bir aşkın bize sunulacağı da biz doğmadan önce tespit edilir.

Ertesi perşembe sabahı hava çok sıcaktı. Atmosferin kafa karışıklığı yaşadığı o nemli günlerden biriydi. Verandada otururken havanın su olmayı dilediğini hissedebiliyordunuz. Nesne'nin sıcakla başı hoş değildi. Bileklerinin şiştiğinden şikâyet etti. Bütün sabah vızlandı, sızlandı, surat astı. Ben giyinirken banyodan fırlayıp yanıma geldi ve "Şampuana ne yaptın?" diye bağırdı.

"Bir şey yapmadım."

"Pencere kenarına bırakmıştım. Onu benim dışımda kullanan tek kişi sensin."

Yanından geçip banyoya gittim, "Al bak, burada," dedim. "Yerinde duruyor."

Nesne uzanıp şampuanı aldı. "Kendimi tamamen iğrenç hissediyorum. Pislik ve yağ içinde." Sesinde özürümsü bir tonlama vardı. Ben dişlerimi fırçalarken o da duşa girdi. Bir dakika sonra duş perdesi aralandı, yumurta biçimi yüzü göründü. Islak kafası ve koca gözleriyle bir uzay yaratığı gibi duruyordu. "Kusura bakma," dedi, "bugün berbat bir günümdeyim."

Dişlerimi fırçalamayı sürdürdüm, biraz daha burnu sürtsün istiyordum.

Nesne'nin alnı kırıştı, gözleri yumuşamıştı. "Benden nefret mi ediyorsun?"

"Düşünüyorum, daha karar veremedim."

"Çok hainsin," diye bağırırken yüzünü komikleştirip perdeyi çekti.

Kahvaltıdan sonra verandada ellerimizde buzlu limonatalarımız sallanan kanepede bir öne bir arkaya giderek serinlemeye çalışıyorduk. Ayaklarımı tırabzanlara vurarak sallanma işini ben üstlenmiştim. Nesne bacaklarını kucağıma, başını da kanepenin kenarına koymuş yatıyor. Üzerinde bikinisinin üstü ve paçalarını kestiği eski jeani

var, o kadar çok kesmiş ki beyaz cep astarları görünüyor. Ben de haki şort ve beyaz bir Lacoste tişört giymiştim.

Önümüzde deniz gümüş gibi parlıyor. Suyun yüzünde hareler var.

"Bazen bir vücudum olması beni çok sıkıyor," dedi Nesne.

"Beni de."

"Seni de mi?"

"Özellikle böyle sıcak havalarda. Kımıldamak bile bir eziyet."

"Artı, ben terlemekten nefret ederim."

"Terlemeye dayanamam," dedim. "Onun yerine köpek gibi dilimi dışarı sarkıtmayı tercih ederdim."

Nesne güldü. Hayran hayran bana bakarken gülümsedi. "Her şeyi ne kadar güzel anlıyorsun," dedi. Başını iki yana salladı. "Neden sanki erkek değilsin?"

Omuz silktim, buna verecek cevabım yoktu. Ne o ne de ben şaka yapıyorduk.

Gözleri yarı açık bana bakıyordu. Kavrulan çayırlardan yükselen sıcaklıkla daha da parlak görünen bugün, gözleri ne kadar da yeşildi, üstelik sadece iki kesik, iki hilal. Kafası salıncağın kolunda öne doğru eğilmişti, beni görmek için yukarı doğru bakması gerekiyordu. Bu, ona vamp kadınların yüzündeki özgüvenli ifadeyi vermiş. Gözlerini benden ayırmadan kanepeye yayıldı, tek bacağını azıcık diğerinden ayırdı.

"Harikulade gözlerin var, biliyor musun?" dedi.

"Senin gözlerin o kadar yeşil ki bu onları sahteymiş gibi yapıyor."

"Zaten sahteler."

"Camdan mı gözlerin?"

"Evet, ben aslında körüm. Tiresias *benim*."

Bu yeni bir metottu. Bunu yeni keşfetmiştik. Birbirimizin gözünün tam içine bakmak tıpkı onları kapalı tutmak gibi bir şeydi, böylece gözlerimizin dışındaki her şey silinip görünmez oluyordu. Birbirimize kenetleniyorduk. Nesne bacaklarını ayırmayı sürdürüyordu. Şortunun altından yükselen tepeciğin farkındaydım. Giderek yükselip

kendini daha çok ortaya çıkarıyor. Elimle bacağının üst kısmını tuttum. Birbirimize bakarak sallanırken çayırlardan kriket sopalarının sesleri geliyordu. Elimi Nesne'nin bacaklarının birleştiği yere doğru kaydırdım. Başparmağım şortun kenarından içeri girdi. Yüzünde hiç tepki yoktu. O koca yeşil gözleri hâlâ benimkilere kilitli. Külodunun yumuşaklığını hissettim ve lastiğin altından geçerek bastırdım. Sonra gözlerimiz kocaman açık birbirimize bakarken başparmağımı onun içine kaydırdım. Gözlerini kırptı ve kapadı, kalçalarını daha yukarı kaldırdı, bir daha yaptım aynı şeyi. Ve bir daha... Koydaki tekneler, kriket topları, limonata bardaklarımızda eriyen buzlar... hepsi de bunun bir parçasıydı. Sallanan kanepe gidip gelirken paslı zincirleri gıcırdıyordu. Sanki bir beşikti ve çocukluğumuzun bütün masal kahramanları buradaydı. Nesne yine bana bakıyordu ve hislerini gösteren tek şey o gözlerin içindeki yeşil halkaların derinlikleriydi. Sadece elim ve korkuluğa dayalı ayaklarım kımıldıyordu. Bu üç, beş ya da on beş dakika devam etti. Hiç fikrim yok. Zaman kaybolmuştu. Bir şekilde ne yaptığımızın farkında değilmişiz gibiydik. Duygular bize her şeyi unutturmuştu.

Verandanın tahtaları arkamızda gıcırdayınca yerimde sıçradım. Parmağımı Nesne'nin şortundan çekip dik oturdum. Gözümüm ucuyla bir şey görmüştüm, geri dönüp baktım. Sağ tarafımızda korkulukta Jerome oturuyordu. Sıcağa rağmen üstünde hâlâ vampir kostümü vardı. Yüzündeki beyaz pudra yer yer dökülmüş, ama yine de solgun. Bize yüzünde hayaletlerinki gibi bir ifadeyle bakıyor. Tam bir "Turn of the Screw" bakışı*. Bahçıvan tarafından yoldan çıkarılan genç. Üzerinde frakıyla kuyuda boğulan genç. Gözleri dışında her yanı ölüydü. Gözlerini bize dikmişti –Nesne'nin kucağımdaki çıplak bacaklarına– yüzünde kıpırtı yok.

Ve hayalet konuştu: "Seviciler."

"Ona aldırma," dedi Nesne.

"Seviciler," diye tekrarladı Jerome. Hırıltılı bir sesti bu.

* Hem, her şeyin karışıp bozulduğu, talihin ters döndüğü anlamında; hem de Henry James'in hayaletlerle ilgili romanına gönderme anlamında. *(ç.n.)*

"Kapa çeneni."

Jerome korkuluğa dayanmış tıpkı bir hayalet gibi kıpırdamadan duruyordu. Saçları artık sıkıca arkaya taralı değil, alnının iki yanına düşmüş. Çok kontrollü, ne yaptığını, ne yapmak istediğini iyi biliyor, sanki belli bir plan içinde yapıyormuş gibi yine bağırdı, "Sevici." Bu defa tekil kullanmıştı. "Sevici, sevici." Bu, ikisinin arasında bir şeydi.

"Sana defol git, dedim Jerome." Nesne yerinden kalkmaya çalıştı. Ama Jerome daha çabuk hareket etti. Üzerindeki pelerini kanat gibi iki yana açarak yere atlayıp kardeşinin önüne geçti. Yüzü hâlâ aynı hareketsizlik içindeydi. Ağzı dışında hiçbir kas oynamıyordu suratında. Eğilmiş Nesne'nin yüzüne, kulaklarına hep aynı şeyi söylüyor, "Sevici, sevici, sevici."

"Kes!"

Ona vurmaya çalıştı, ama Jerome kollarını tuttu. İki bileğini tek eliyle yakalamıştı. Diğer elinin parmaklarıyla V harfi yaptı, bu V'yi dudaklarına bastırdı ve bu hayali üçgeni yalarmış gibi dilini dışarı çıkarıp aşağı yukarı oynatmaya başladı. Bu hareket Nesne'yi deliye çevirmişti, artık dayanamayacaktı, hıçkırdı. Jerome işte bu anı bekliyordu. Onca yılın deneyimiyle kız kardeşini nasıl zıvanadan çıkaracağını iyi biliyordu. Elindeki büyüteçle güneş altında karıncaları yakmaya çalışan bir oğlan çocuğunun vahşi ifadesi vardı yüzünde.

"Sevici, sevici, sevici, sevici..."

Ve olan oldu. Nesne tamamen çözüldü. Küçük bir kız gibi ağlıyordu. Suratı kıpkırmızıydı, yumruklarını sallayarak içeri kaçtı.

Jerome da sakinleşivermişti. Saçlarını, pelerinini düzeltti ve veranda korkuluğuna dayanıp sakince denize baktı. "Merak etme, kimseye söylemem," dedi bana.

"Ne söylemeyeceksin?"

"Ben çok özgür düşünen, liberal bir adamım, şanslısın," diye devam etti. "Erkeklerin çoğu kızkardeşleriyle bir lezbiyeni paylaşmaktan hoşnut olmaz. Düşünürsen bayağı utanç verici bir durum, öyle değil mi? Ama özgürlükçü biri olarak senin tercihlerine karışacak değilim."

"Neden çeneni kapatmıyorsun Jerome?"

"Çenem ben istediğimde kapanır," dedi ve arkasına dönüp gözlerini bana dikti. "Şu anda nerede olduğunu biliyor musun? Splitsville'desin Stephanides. Buradan çek git ve bir daha da geri gelme. Ve ellerini kız kardeşimden uzak tut."

Yerimden fırlamak üzereydim. Kanım ateşlenmişti. Bel kemiğime bir sancı girmişti, kafamın içinde ziller çalıyordu, deli gibi saldırdım Jerome'a. Benden güçlüydü, ama onu hazırlıksız yakalamıştım. Daha kımıldayamadan onu yere yıktım. Göğsüne çıkıp bacaklarımla kollarına bastırdım. Sonunda Jerome direnmeyi kesti. Sırtüstü yattı, sanki eğleniyormuş gibiydi.

"Ne zaman istersen o zaman bitir," dedi.

Onun üstünde olmak harika bir duyguydu. Hayatım boyunca Chapter Eleven beni yere çakmıştı. Bu ilk defa oluyordu, üstelik de kendimden büyük birinin hakkından gelmiştim. Uzun saçlarım Jerome'un yüzüne düşmüştü. İleri geri hareket ederek ona eziyeti sürdürdüm. Sonra ağabeyimin işkence metotlarından biri aklıma geldi.

"Hayır, hayır, yapma," diye bağırdı Jerome.

Yağmur damlası gibi düştü tükürüğüm. Gözyaşı gibi. Ama onlardan biri değildi. Tam gözlerinin arasına isabet etti. Jerome kükreyerek ayağa fırlayıp beni itti. Zaferim kısa sürmüştü. Şimdi kaçma zamanıydı.

Verandadan dışarı koştum, basamakları atlayarak aştım ve çimde koşmaya başladım, ayaklarım çıplaktı. O durmuş ceketini çıkarmaya çalışıyordu, o arada ben uzaklaştım. Yandaki evlerin arka bahçelerinden geçtim, palmiye yapraklarının arkasına saklandım. Çalılıklar, barbekü ocakları... Kurumuş çam iğneleri canımın yanmasını engelliyordu. Sonunda bir açıklığa çıktım ve tekrar ileri atıldım. Geri baktığımda Jerome'un yaklaşmakta olduğunu gördüm.

Koy boyunca uzanan yüksek sarı otların arasında adeta uçuyorduk. Tarihi taşın üzerinden atlarken ayağımı acıttım. Jerome ona

takılmadan koşmayı başarmıştı. Otların diğer tarafında eve giden yol vardı. Eğer Jerome beni görmeden oraya ulaşırsam kaçmayı başarabilirdim. Nesne'nin odasında saklanırdım. Tepeye vardığımda daha da hızlandım. Jerome hâlâ peşimdeydi.

Sanki otları biçerek koşuyorduk. Bıçak gibi kollar, bacaklar... Tepenin eteğine vardığımda Jerome yavaşladı. Yenilgi işareti olarak bana elini sallıyor. Elini sallıyor ve bir şey söylüyor, duyamadım...

Traktör tam da o anda yola çıkmıştı. Çiftçinin beni görmesi olanaksızdı. Ben de o sırada arkama dönmüş Jerome'a bakıyordum. Tekrar önüme baktığımda artık çok geçti. Traktörün tekerleğiyle yüz yüzeydim. Ölümüne çarptım ona. Toz toprakla birlikte havaya fırladım. Tepeden aşağı inerken aracın arkasındaki döner bıçakları, çamurlu çarkları gördüm, yarış bitmişti.

Yeniden kendime geldiğimde tuhaf bir arabanın arka koltuğundaydım. Koltuklarına battaniye serilmiş, eski püskü bir arabaydı bu. Dikiz aynasına oltaya takılı, kuyruğu kıvrık bir turna balığı çıkartması yapıştırılmış. Sürücünün kırmızı bir kepi var. Kepin ayar bandının arasından adamın saçları görünüyor.

Sanki başım gazlı bezlere sarılmış gibi yumuşacık. Sert kıllarının arasına kurumuş otlar takılmış eski bir battaniye var üstümde. Başımı çevirip baktığımda güzel bir yüz görüyorum. Nesne'ninki bu. Başım onun sıcak kucağında. Sağ yanağım karnına dayalı. Üzerinde hâlâ aynı şeyler, şortu ve bikinisinin üst kısmı. Dizleri iki yana ayrık, uzun kızıl saçları gözlerimin önüne düşmüş her şeyi karartıyor. Kopkoyu, öküz kanı kızıllığındaki boşluktan görebildiğim kadarıyla onu görüyorum: Bikinisini ve dışarı fırlamış köprücük kemiklerini. Tırnaklarını yiyor. Biraz daha devam ederse kanatacak. "Acele edin," diyor aşağı inen saçının diğer tarafından. "Lütfen acele edin Bay Burt."

Arabayı kullanan, traktördeki çiftçi. Şu, çarptığım traktörün sahibi. Nesne'yi duymasın diye dua ettim. Acele etmesini istemiyordum. Bu yolculuk, istiyordum ki sonsuza kadar sürsün. Nesne başımı okşuyordu. Bunu gün ışığında daha önce hiç yapmamıştı.

Duyulur duyulmaz bir sesle, "Ağabeyinin hakkından geldim," dedim.

Nesne eliyle saçını kenara çekti, yüzüme ışık geldi.

"Callie iyi misin?"

Gülümsedim. "Onu fena yaptım."

"Tanrım," dedi, "o kadar korktum ki. Öldün sandım. Öylece yatıyordun." Sesi titredi, "Cansız gibi."

Gözyaşları akmaya başladı, ama bunlar öfke değil, merhamet dolu yaşlardı. Nesne hıçkırdı. Onu sarsan duygu fırtınasını seyrediyordum. Başını öne eğdi. O ıslak, yaşlarla dolu yüzünü benimkine bastırdı ve ilk ve son defa öpüştük. Arka koltukta onun saçlarının oluşturduğu duvarın öte tarafındaydık, kaldı ki çiftçi kime, ne diyecekti? Nesne'nin gergin dudakları benimkilerin üzerindeydi, tatlı ve tuzlu bir arada.

"Burnum akıyor," dedi başını kaldırırken. Yeniden gülebiliyordu.

Ama araba durmak üzereydi. Çiftçi dışarı çıkıp bağırdı çağırdı. Arka kapıyı açtı. İki hastabakıcı gelip beni sedyeye koydu. Hastanenin yan tarafındaki kaldırımda sedyeyi ittiler. Nesne yanımdaydı. Elimi tuttu. Neredeyse yarı çıplaktı, kendine ancak ayakları zeminin soğukluğunu hissedince baktı. Yine de aldırmadı. Hastabakıcılar onu durdurana kadar hep yanımda oldu. Sanki birbirimize görünmez iplerle bağlanmıştık. Hastabakıcılar, "Buraya giremezsiniz, bekleyin," dedi. Ve o da onları dinledi. Ama eli hâlâ elimdeydi. En azından biraz daha öyle kaldı. Sedye koridorda ilerlemeye devam ediyordu, kolum Nesne'ye dönük gidiyorum. Yolculuğum başlamıştı. Denizde bambaşka kıtalara doğru ilerliyordum. Kolum uzadıkça uzuyor. Başımı kaldırıp ona bakmaya çalıştım. İşte yeniden belirsizleşiyordu. Ona ne oldu? Şimdi nerede? Koridorun sonunda duruyor, uzayan kolumu tutuyor. Sıska, buz gibi vücudu sanki zamanın ve mekânın dışında bir yerde kaybolmuş. Sanki bir daha asla birbirimizi göremeyeceğimizi biliyor. Sedye hızlanıyor. Artık kolum havada kıvrılan bir kurdele. Sonunda o kaçınılmaz an da geldi. Nesne elimi bıraktı. Elim bomboş ve özgür sallandı.

Tepede yuvarlak, parlak ışıklar, tıpkı doğumumda olduğu gibi. Aynı beyaz ayakkabıların tıpırtısı. Ama ortalarda Doktor Philobosian yok. Bana gülümseyen kır saçlı doktor daha genç. Kırsaldan gelme bir aksanı var. "Sana birkaç soru soracağım, tamam mı?" diyor.

"Tamam."

"Adından başlayalım."

"Callie."

"Kaç yaşındasın Callie?"

"On dört."

"Kaç parmağımı görüyorsun? Say bakalım."

"İki."

"Şimdi ondan başlayarak geri say bakalım."

"On, dokuz, sekiz..."

O da bu arada kırığım var mı diye beni muayene ediyor. "Acıyor mu?"

"Hayır."

"Ya burası?"

"Hayır."

"Bir de buraya bakalım."

Birden acıdı. Çok sert, keskin bir acıydı bu, tam göbeğimin altında, sanki bir kobra ısırıyordu beni. Bağırışım yeterince kuvvetli bir cevaptı.

"Tamam, tamam, halledeceğiz. Ama bir bakmalıyım. Şimdi kımıldama."

Doktor asistanına gözüyle işaret etti. İki taraftan beni soymaya başladılar. Asistan tişörtümü çıkardı. İşte çıplak, yeşilimsi göğsüm. Pek aldırmadılar. Ben de öyle. Doktor kemerimi çözdü. Haki şortumun düğmelerini açıyordu, buna da aldırmadım. Sıra şortumu çıkarmaktaydı. Sanki bütün bunları başka bir yerden seyrediyordum ve başka bir şey düşünüyordum. Ben Nesne'nin külodunu çıkarırken onun nasıl kalçalarını yukarı kaldırdığını düşünüyordum. O küçük arzu işaretini. Öyle yaptığında onu ne çok sevdiğimi düşünüyordum.

Şimdi asistan benim altımda çalışıyordu. Ve ben de kalçalarımı yukarı kaldırdım.

Külodumla uğraşıyorlardı. Aşağı çektiler. Lastikli paçalar tenime yapışmış, ama işte ayrıldılar.

Doktor mırıldanarak eğildi. Deneyimsiz asistan elini yukarı kaldırdı ve sonra sanki kolunu düzeltiyormuş gibi yaptı.

Çehov haklıydı. Eğer duvarda bir silah varsa o silah patlamalıydı. Gerçek hayattaysa silahın hangi duvarda asılı olduğunu bilemiyordunuz. Babamın yastık altında sakladığı tabanca hiç patlamadı. Nesne'nin evindeki şöminenin üzerinde asılı olan tüfek de. Ama acil odasında durum değişikti. Ortalıkda barut kokusu, duman ve hiç ses yoktu. Sadece doktorun ve asistanın davranışlarından bu öyküleme kuralını vücudumun yerine getirmeyi başardığı anlaşılıyordu.

Hayatımın bu safhasıyla ilgili olarak sizlere anlatmam gereken bir sahne daha var. Bir hafta sonrası... Middlesex'teyiz, konumuza bir bavul ve bir ağaç da dâhil. Odamda cam kenarında oturuyorum. Öğle olmak üzere. Üstümde seyahat kıyafetim, gri eşofman altı ve beyaz bluz. Penceremin önündeki duta eğilmiş olgun meyvelerini topluyorum. Bir saattir annemle babamın odasından gelen sesleri duymamak için kendimi böyle oyalıyorum.

Dutlar geçen hafta olgunlaştı. Tombul ve şerbetli meyveler ellerimi boyuyor. Dışarıda kaldırım, çiçek tarhlarını çevreleyen taşlar ve ağacın altındaki çimler de morarmış. Yan odadan gelen ses annemin hıçkırıkları.

Ayağa kalkıp bavulumu tekrar gözden geçirdim, hiçbir şey unutmadığımdan emin olmak istiyorum. Annem ve babamla birlikte bir saat içinde yola çıkacağız. New York'da ünlü bir doktorla randevumuz var. Ne kadar kalacağımızı da, bende neyin bozuk olduğunu da bilmiyorum. Detaylara pek aldırmamıştım. Tek bildiğim artık diğer kızlar gibi olmadığımdı.

Ortodoks keşişler, ipeği Çin'den altıncı yüzyılda çalıp Anadolu'ya getirmişti. Oradan da Avrupa'ya geçmiş ve daha sonra

da Kuzey Amerika'ya kadar gelmişti. Benjamin Franklin, Amerikan Devrimi'nden önce ipek endüstrisini desteklemişti. Amerika'nın her yanına dut ağaçları dikilmişti. Ama pencereden sarkıp olgun dutları yerken bizim ağacımızın ipek ticaretindeki yerini de, büyükannemin Türkiye'deki evinin bahçesindeki dut ağaçlarını da düşünmüyordum. Bizim dutumuz Middlesex'te yaşadığımız süre boyunca kendi varlığını gözüme sokmadan öylece durmuştu. Ama şimdi işler değişiyordu. Şimdi, hayatımın bütün sessiz varlıkları dile gelip benim hikâyemi anlatmaya başlamıştı, tabii eğer zamanda yeterince geri gidip, olaylara yeterince yakından bakabilirsem. Bu durumda hayatımın bu bölümünü anlatmayı şunları söylemeden bitirmem mümkün değil:

Bir zamanların en yaygın ipekböceği çeşidi olan *Bombyx mori*'nin larvası ne yazık ki artık doğada bulunmuyor. Ansiklopedimde şu acıklı sözlerle anlatılmış durum: "Larvanın bacakları zaman içinde yozlaştığı için yetişkinler uçamamaktadır."

DÖRDÜNCÜ KİTAP

KÂHİN VULVA

Doğduğumda belli olmayan, vaftizimde papazın önünde gösteri yapan, ergenlik dönemim boyunca pek bir işe yaramayan ve bir anda her şeyi allak bullak eden cinsel organlarım başıma gelenlerin en önemli sebebidir. Bazı insanlara miras olarak ev kalır, bazılarına değerli resimler ya da kemanlar. Bazılarına bir Japon *tansu*'su* ya da kalıcı bir isim. Benim payıma düşense beşinci kromozomumdaki resesif gendi, gerçekten de çok, çok ender bulunan birkaç aile mücevheri...

Annemle babam, başlangıçta acildeki doktorun anatomik yapımla ilgili dehşet verici iddiasına inanmayı reddetmişti. Teşhis, telefonla önce durumu bir türlü anlamak istemeyen Milton'a iletildi, o da bunu oldukça hafifleterek Tessie'ye aktardı; üriner sistemimde bir aksaklık vardı, belki hormonal sistemimde de. Petoskey'deki doktorun karyotipi yoktu. Onun işi kırık çıkıkları, yara, bereleri tedaviydi, bunları yapınca da beni taburcu etmişti.

Bizimkiler ikinci bir doktordan daha fikir almak istedi. Böylece Milton'un ısrarıyla Doktor Phil'e son ziyaretim gerçekleşti.

1974 yılında Doktor Nishan Philobosian seksen sekiz yaşındaydı. Hâlâ papyon takıyordu, ama artık boynu gömlek yakasının içini dolduramıyordu. Sanki kurumuş, donmuştu vücudu, her açıdan

* Değerli bir Japon mobilyası stili. *(ç.n.)*

küçülmüştü. Yine de beyaz önlüğünün altına yeşil golf pantolonu giymeye devam ediyordu. İnce tel çerçeveli havacı gözlükleri de hâlâ kelinin tepesinde.

"Selam Callie, nasılsın?"

"İyiyim Doktor Phil."

"Okul başlıyor yakında değil mi? Kaçıncı sınıfa gideceksin?"

"Bu yıl dokuz. Lise."

"Lise mi? İnanamıyorum, sanırım bayağı ihtiyarladım ben."

Tavırları öncekilerden farklı değildi. Yabancı aksanıyla söylediği kelimeler yine de beni rahatlattı. Hayatım boyunca beni böyle konuşan insanlar besleyip bakmış, sevmişti. O yumuşak Levanten tarzına alışıktım ben. Küçük bir kızken omurgalarımı birer birer sayması için Doktor Philobosian'ın dizine otururdum. Şimdi boyum ondan uzundu, *Tiny Tim* karakterinin kız versiyonu gibi duruyordum sıska vücudumla, saçlarım çığırından çıkmıştı; uzun beyaz gömleğin altında sadece sutyenim ve külodum var; eski model, altı çekmeceli muayene yatağının kenarına oturmuş bekliyorum. Doktor Phil kalbimi, ciğerlerimi dinledi, ince boynunun üzerinde titrek titrek sallanan başıyla ot arayan bir brontozora benziyor.

"Baban nasıl Callie?"

"İyi."

"Sosis işi nasıl gidiyor?"

"İyi."

"Şimdi kaç dükkânı oldu?"

"Elli gibi bir şey."

"Buraya yakın bir tane var. Hemşire Rosalee ile kışın sık sık gideriz. Pompano Plajı'nda."

Gözlerime ve kulaklarıma baktıktan sonra kibarca külodumu indirmemi söyledi. Ne de olsa Doktor Philobosian elli yıl önce, Smyrna'da Osmanlı hanımlarını tedavi ederdi, nezaket onun için vazgeçilemez bir alışkanlıktı.

Kafam Petoskey'deki kadar karışık değildi. Olup bitenlerin de, bu muayenenin asıl nedeninin de farkındaydım. Külodumu dizlerime

kadar indirdikten sonra her yanımı bir utanç dalgası sardı ve elimle oramı kapattım. Doktor tam anlamıyla nazik denilemeyecek bir hareketle elimi kenara çekti. Bunun nedeni sanırım ihtiyarlara özgü sabırsızlıktı. Kısa bir süre yaşadığımız anı unutmuş gibi oldu, gözlüklerinin arkasından gözleri parladı. Hâlâ bana bakmıyordu. Bakışlarını karşı duvara dikmiş, ellerinin temasıyla bende neler olduğunu anlamaya çalışıyor. Sanki birlikte dans ediyorduk. Doktor Phil'in hırıltılı nefesini duyabiliyordum, elleri titriyordu. Gözucuyla kendime baktım. Utancım azalmıştı. Böyle dışarıdan bakınca hâlâ kızdım. Beyaz karın, siyah üçgen, tıraşlanmış bacaklar. Sutyenim asker fişekliği gibi asılı göğsümde.

Sadece bir dakika sürdü. İhtiyar Ermeni iki büklüm eğildi ve sarı parmaklarını oramda dolaştırdı. Doktor Philobosian'ın bendeki tuhaflığı daha önceden teşhis etmemesi gayet normaldi ve zaten şu anda da bana neler olduğunu öğrenmeye niyetli görünmüyordu.

Tek söylediği, "Şimdi giyinebilirsin," oldu. Arkasını dönüp yavaş adımlarla lavaboya gitti. Suyu açtı ve ellerini altına soktu. Sanki şimdi daha da fazla titriyorlardı. Antibakteryel sabunu yerine koyarken, "Evdekilere selam söyle," dedi ve odadan çıktı.

Doktor Philobosian bize Henry Ford Hastanesi'nden bir endokrinolog önermişti. Endokrinolog, kolumdaki damara iğnesini soktu ve yığınla tüpü kanımla doldurdu. Neden bu kadar çok kana ihtiyaç olduğunu da söylemedi. Ben de sormaya korkmuştum. O gece kulağımı duvara dayayıp neler döndüğünü anlamaya çalıştım. "Peki, doktor ne dedi?" diye soruyor Milton. "Doktor Philobosian'ın bu durumu doğum sırasında tespit etmiş olması gerektiğini söyledi," diye cevap veriyor Tessie. "O zaman bütün bunlar olmayacaktı." Milton tekrar konuşuyor: "Böyle bir şeyi atlamış olması inanılacak gibi değil." (Nasıl bir şey? Sessizce bu soruyu sordum duvara, ama cevap alamadım.)

Üç gün sonra New York'taydık.

Milton yirmi üç yıl önce orduda görevliyken kaldığı Lochmoor Oteli'nde yer ayırtmıştı. Eli sıkı bir seyyah olan Milton'un cesaretinin

yüksek otel fiyatlarıyla kırılmış olmasının da herhalde bu seçimde payı vardı. New York seyahatimizin ne kadar süreceği henüz belli değildi. Milton'un konuştuğu doktor –uzman– beni muayene etmeden bir şey söyleyemeyeceğini belirtmişti. "Orayı seveceksiniz," diye bize teminat vermişti Milton, "hatırladığım kadarıyla oldukça şık bir yerdi."

Değildi. Eski süksesini kaybetmiş Lochmoor'a gitmek için La Guardia Havalimanı'ndan bir taksiye bindik. Resepsiyonist kurşun geçirmez bir camın arkasındaydı. Su damlatan radyatörlerin altındaki Viyana halıları ıpıslak, sökülmüş aynaların yerinde çivi delikleri ve duvarlarda soluk renkli çerçeve izleri... Kuş kafesi gibi demirden yapılmış asansör savaş öncesinden kalmaydı. Bir zamanlar mutlaka bir de üniformalı asansörcüsü vardı. Valizlerimizi içeri koyunca kapıyı çektim, ama bunu üç defa yapmak zorunda kaldım, çünkü eski kapı ben çektikçe gıcırtılarla geri gidiyordu. Sonunda başardık ve asansör demir parmaklıkların arasında yukarı çıkmaya başladı, aralıklardan diğer katları görebiliyorduk. Aynı soluk ışığın altında birinde bir kat görevlisi çalışıyor, diğerinde kapı önüne bırakılmış bir tepsi, bir diğerinde bir çift ayakkabı... Asansör tırmanmaya devam etti ve lobi kadar döküntü sekizinci kata ulaştık.

Odamız eskinin lüks süitlerindendi, ama yeni odalar yaratmak amacıyla olsa gerek sonradan oldukça küçültülmüştü. Ufak tefek Tessie için bile sıkıcı bir boyuttu bu. Yine de nedeni meçhul bir şekilde banyo en az oda kadardı. Çoğu yerinden oynamış fayanslar ve lavabo musluğundan sürekli damlayan su...

Annemle babamın büyük yatağı ortadaydı, benim için de köşeye açılır kapanır, tek kişilik bir yatak kurulmuştu. Valizimi üstüne koydum. Valiz, Tessie'yle benim aramda bayağı bir tatsızlık yaratmıştı. Bunu Türkiye seyahatimiz için gidip o almıştı. Son derece zevksiz bulduğum turkuvaz rengi çiçek demetleri ve yeşil tomurcuk desenleriyle kaplıydı. Özel okula gitmem –ve Nesne'yle takılmam– zevklerimi inceltmişti sanırım. Zavallı Tessie artık benim için ne alması gerektiğini bir türlü bilemiyordu. Aldığı her şeyi dehşet çığlıklarıyla

karşılıyordum. Dikişleri görünen, sentetik kumaştan giysilerden nefret ediyordum. Annemle babam bu yeni tavrımla oldukça eğleniyordu. Babam gömleğimin kenarını parmakları arasında ovalayıp dalgacı bir sesle, "Bu da mı lise stili Callie?" diye sorardı sık sık.

Tessie'nin bana danışmadan benim için aldığı, ucuz plastik yemek masası servislerine benzeyen valizin fermuarını açınca bir parça rahatladım. İçindekilerin tümü benim seçtiğim şeylerdi: Lacoste tişörtler, tek renkli bisiklet yaka süveterler, fitilli kadife pantolonlar... Ve Papagallo marka, kemik düğmeleri boynuz şeklinde, limon yeşili çoban stili paltom, sevgili Papagallo'm.

"Valizi boşaltayım mı, yoksa eşyalar içinde mi dursun?" diye sordum.

"En iyisi onları çıkarıp asmak ve valizleri ortadan kaldırmak; böylece hareket etmeye yerimiz olur," diye cevap verdi Milton.

Pantolonlarımı astım; çoraplarımı, külotlarımı ve süveterlerimi dikkatle çekmecelere yerleştirdim. Tuvalet çantamı banyoya götürüp aynanın önündeki rafa koydum. Yanımda dudak parlatıcısı ve parfüm getirmiştim. Onlara ne kadar ihtiyacım olacağından artık emin değildim.

Banyonun kapısını kapatıp aynada yüzümü inceledim. Dudağımın üzerinde iki siyah kıl, henüz uzamamışlar, çantamdan cımbızımı çıkarıp onları yoldum. Gözlerim yaşarmıştı acıdan. Üstümdeki kıyafet beni sıkıyordu, süveterimin kolları kısalmıştı. Saçımı taradım ve iyi niyetli, aynı zamanda da hüzünlü bir şekilde kendi kendime gülümsedim.

Durumumun bir çeşit kriz olduğunun bilincindeydim. Annemle babamın suni neşesi, evden apar topar ayrılışımız hep bunun göstergesiydi. Bana hâlâ açıklayıcı tek bir kelime edilmemişti. Milton da, Tessie de tatlı kızlarına her zamanki gibi sevgiyle yaklaşıyordu. Sorunumun bir çeşit tedavi edilebilir hastalık olduğu havasındaydılar. İlaçlarımı alıp iyileşecektim. Dolayısıyla ben de umutlanmaya başlamıştım. Bütün ağır hastalar gibi o anki duruma aldırmadan iyileşeceğim son anı bekliyordum. Umut ve umutsuzluk arasında bir

gidiş gelişti aslında benimki; umutsuzluğumu yaratan şey bende bir tuhaflık olduğunu bilmemdi. Ve işin doğrusu aynada kendime bakmaktan daha moral bozucu bir şey olamazdı.

Kapıyı açıp odaya geri döndüm. "Bu otelden nefret ediyorum," dedim. "İğrenç."

Tessie de bana katıldı, "Doğrusu pek de hoş bir yer değil."

"Eskiden iyiydi," dedi Milton. "Ne olduğunu anlayamadım bir türlü."

"Halılar ekşi ekşi kokuyor."

"Bir pencere açalım."

Tessie umut dolu bir sesle, "Belki de burada fazla kalmamız gerekmez," dedi.

Akşam bir şeyler yemek için dışarı çıktık, dönüşte odada biraz televizyon seyredip yattık. Işıklar sönünce, "Yarın ne yapacağız?" diye sordum.

Tessie, "Doktora gideceğiz," dedi.

Milton, "Sonra da Broadway'e bilet alırız," diye lafa karıştı Milton. "Hangisini görmek istersin Callie?"

Kederli bir tonlamayla, "Fark etmez," diye cevap verdim.

Tessie daha hevesliydi, "Hiç olmazsa birini seyredelim."

"Eskiden *Hello, Dolly!*'de Ethel Merman'ı seyretmiştim," dedi Milton. "Dev merdivenden aşağı şarkı söyleyerek inmişti. Şarkısını bitirdiğinde ortalık kalkıp kopmuş, gösteri durmuştu. Kadın yeniden söylemişti şarkıyı."

"Sen de bir müzikale gitmek istemez misin Callie?" diye sordu annem.

"Fark etmez."

"Gördüğüm en müthiş şovdu," dedi Milton. "Ama ne sesti..."

Sonra sustuk. Karanlıkta, yabancı yataklarımızda uyuyana kadar kımıltısız yattık.

Ertesi sabah kahvaltıdan sonra uzman doktoru görmek üzere yola koyulduk. Annemle babam taksinin camından orayı burayı gösterip çok

heyecanlanıyormuş pozundaydılar. Milton sıkıntılı durumlarda duygularını gürültüyle saklamaya çalışırdı. New York Hastanesi'ne giderken "İşte," diye bağırdı. "Nehir! Kendimi hemen içine atabilirim."

Bütün buluğ çağı gençleri gibi ben de vücudumun tuhaflaşmasının farkındaydım. Giderek uzayan kollarıma, bacaklarıma oranla küçük kalmış ayaklarım –ayakkabılarım geyik derisi Wallabee– ve sallapati hareketlerim... Gözetleme kulesi misali yükselen başımın altındaki bu patırtıyı ben de hissediyordum. Annemle babamsa bizzat görüyordu. Hastane girişine doğru kaldırımda ilerleyişim onlara acı veriyordu. İnsanın çocuğunun gizli güçlerin eline düştüğünü görmesi korkunç bir şey olmalıydı. Bir yıldır bendeki değişimi kabul edemeyip, bütün tuhaflığı yaşıma vermişlerdi. Milton, anneme daima, "Geçecek," diyordu, "malum büyüme çağı..." Ama şimdi artık tamamen kontrolden çıktığımı ikisi de korkuyla izliyordu.

Asansörü bulup dördüncü kata çıktık, oradan da okları izleyerek Psikohormonal Bölüm denilen yere ulaştık. Milton bir karta gideceğimiz odanın numarasını yazmıştı, orayı bulmamız da zor olmadı. Gri kapının orta yerindeki çok küçük bir plaket dışında başka bir işaret yoktu:

Seksüel Bozukluklar ve Cinsel Kimlik Kliniği

Annemle babam plaketi gördüyse bile görmemiş gibi yaptı. Milton başını boğa misali öne eğerek kapıyı açtı.

Bizi karşılayan sekreter hoş geldiniz, deyip yer gösterdi. Bekleme odası son derecede sıradandı. Duvar dibine dizili sandalyeler, aralarda üstünde dergiler duran sehpalar ve köşede de yapay bir ağaç. Bütün resmi kuruluşlarda olduğu gibi zemini kaplayan halı, leke göstermeyen karışık desenli cinsten. Havadaki hafif ilaç kokusu güven verici ortamı destekliyor. Annem formları doldurduktan sonra doktorun ofisine geçtik. Burası da güven aşılayan bir odaydı. Masanın arkasında bir Eaves koltuk, pencerenin önünde de inek derisinden, kenarları kromajlı Le Corbusier tarzı bir divan duruyor. Raflarda

tıbbi kitaplar, dergiler, duvarlarda sanatsal objeler. Büyük şehir sofistikasyonuna eklenmiş Avrupai bir estetik. Başarılı bir psikoanalitik dünya bakışının yansıdığı bir ortam. Camdan görünen East River manzarası da cabası. Doktor Philobosian'ın amatör yağlıboyalarla dolu, devletin sosyal yardım programlarına uygun çalışmaların yapıldığı muayenehanesinden çok, çok ötede olduğumuz belliydi.

İlk bakışta tuhaf, merak uyandırıcı nesneler odanın karmaşasında gözümüze çarpmamıştı. Sonra birden donakaldık. Bu, sanki her yanınızın milyonlarca karıncayla kaynadığını fark edivermek gibi bir duyguydu. Bu sakin doktor muayenehanesi fıkır fıkırdı. Masada kâğıtların üstünde duran ağırlık mesela; bu, sadece basit bir taş değildi; bu, taştan oyulmuş, penisi havada bir *Priapus* heykelciğiydi. Duvarlardaki minyatürlerde resmedilenleri anlayabilmek için yakından incelemek gerekiyordu. Sarı ipekten çadırların altındaki şal desenli minderlerde Moğol hanları birden fazla partnerle akrobatik cinsel birleşme içindeydi, üstelik sarıkları da onca hareketliliğe rağmen hâlâ kafalarında duruyordu. Tessie kızardı, Milton gözlerini yere çevirdi ve ben de hep yaptığım gibi saçlarımın arkasına saklandım. Başka yerlere bakmaya başladık, en uygunu kitaplar gibi gelmişti. Ama burası da güvenli değildi. *JAMA* ve *New England Tıp Dergisi* sayılarının arasında bir yığın göz alıcı başlıklı kitap vardı. Sırtında birbirine dolanmış yılanlar olanının adı "Erotoseksüel Çift İlişkilendirilmesi"ydi. Mor renkli broşürde ise "Ritüelize Homoseksüellik: Üç Alan Çalışması" yazıyordu. Masada içine ayraç konulmuş kitapsa bir uygulama kitabıydı: "Penis Yapımı: Dişilikten erkekliğe cinsiyet değişiminde cerrahi teknikler" Kapıdaki küçük plaket olmasa da Luce'un muayenehanesi, annemle babamın beni ne çeşit bir uzmanı görmek üzere (daha doğrusu o beni görecekti) getirdiklerini tam olarak açıklıyordu. Heykeller de vardı. Kujaraho Tapınağı'ndaki heykellerin röprodüksiyonları köşelerdeki zümrüt renkli bitkilerin yanında yerlerini almıştı. Parlak yeşil yapraklı fonun önünde kavun memeli Hindu kadınlar iki büklüm eğilmiş cinsel organlarını kocaman penisli adamlara kutsal bir adakmış gibi sunuyorlar. Sanki açık saçık bir şişe çevirmece

oyunu içindeyiz, nereye dönsen, nereye baksan insanın ağzını bir karış açık bırakan bir karmaşa.

"Şuraya bir bakar mısın?" diye fısıldadı Tessie.

"Çok sıra dışı bir dekor," dedi Milton.

Ve ben: "Burada ne işimiz var?"

İşte tam o sırada kapı açıldı ve içeri Doktor Luce girdi.

O sıralar konusunda ne kadar parlak biri olduğunu bilmiyordum. Luce adının dergilerde gazetelerde ne kadar sık geçtiğini de. Ama Luce'un normal görünüşlü biri olmadığını hemen anladım. Üzerinde doktor önlüğü yerine yeşil güderiden püsküllü bir yelek vardı. Gümüş rengi saçları boğazlı kazağının yakasına dökülmüştü. Pantolonu İspanyol paçaydı, ayağında da yandan fermuarlı çizmeler vardı. Gözlük de takıyordu, gümüş tel çerçeveli gözlükler ve bir de gri bıyık.

"New York'a hoş geldiniz, ben Doktor Luce." Önce annemin, sonra babamın ve en son da benim elimi sıktı. "Sen Calliope olmalısın." Gülümsüyordu, rahattı. "Bakalım mitolojik bilgilerim hâlâ yerli yerinde mi? Calliope, esin perilerinden biriydi değil mi, bir Musa Kızı?"

"Doğru."

"Neden sorumluydu peki?"

"Epik şiirden."

"Seninle yarışılmaz." Normal davranmaya çalışıyordu, ama onun da heyecanlı olduğunu hissettim. Çok sıra dışı bir durumdu bu neticede. Zamanını harcıyordu, beni algılamaya çalışıyordu. Luce gibi bir bilimadamı için ben seksüel ya da genetik bir Kaspar Hauser'den* başka bir şey değildim. O ünlü bir seksologdu, Dick Cavett'in talk-show programına konuk oluyordu, *Playboy*'da yazıları çıkıyordu ve birden bu adam kapı ağzında beni buluyordu; Detroit'in ormanlarından, Aveyron'lu Vahşi Çocuk** misali çıkıp gelmiş, on dört yaşındaki Calliope Stephanides'i. Beyaz fitilli kadife ceket pantolonum ve Fair Adası tarzı kazağımla onun için kanlı canlı bir denektim. Açık

* 18. yy.da Almanya'da sokakta bulunan gizemli bir çocuk. *(ç.n.)*
** 19. yy. başında Fransa'da ormanda bulunan yabani çocuk. *(ç.n.)*

sarı, boyun çevresine küçük bir çiçek çelengi işli bu el örgüsü kazak, doktora benim, tıpkı onun teorilerinde öngördüğü gibi, doğa kurallarını nasıl çürüttüğümü gösteriyordu. Benimle tanışınca kendini zor tutmuş olmalı. Zeki, çekici, işine düşkün bir adamdı, masasından beni keskin bakışlarla izledi. Annem ve babamla sohbet edip onların güvenini kazanırken bir yandan da beni gözlemliyor ve mutlaka zihninin bir kenarına notlar alıyordu. Tenor sesimi hemen fark etmişti. Otururken bir ayağımı geriye attığımı da... Parmaklarımı avucuma çevirerek tırnaklarımı kontrol etmem dikkatinden kaçmamıştı. Nasıl öksürdüğümü, nasıl güldüğümü, başımı nasıl kaşıdığımı, nasıl konuştuğumu bir bir not etmişti zihin defterine. Bunlar, bütün bu dışadönük davranış biçimlerindeki üslup, ona göre benim cinsel kimliğimin göstergesiydi.

Sakin tavrını daima sürdürdü, sanki buraya bilek burkulması şikâyetiyle gelmiş sıradan bir hastaydım. "Öncelikle Calliope'yi muayene etmek istiyorum," dedi. "Sizler biraz burada beklerken biz de işimizi halledebiliriz. Bay ve Bayan Stephanides, izninizle." Ayağa kalktı. "Lütfen benimle gelir misin Calliope?"

Doğruldum. Luce, katlanır cetvelin parçalarının birbiri ardına açılmasına benzeyen hareket zincirimi ilgiyle izledi, artık ayaktaydım ve boyum ondan üç santim daha uzundu.

"Buradayız tatlım," dedi Tessie.

Milton gülümsedi, "Bir yere gitmiyoruz."

Peter Luce, dünyanın insan hermafroditesi konusunda bir numaralı uzmanıydı ve 1968'de kurduğu Seksüel Bozukluklar ve Cinsel Kimlik Kliniği de karma cinsiyetlilerin teşhis ve tedavisinde dünyanın en yetkin merkezi. *Kâhin Vulva* adlı büyük seksolojik çalışması, genetikten başlayıp oradan pediatriye, psikolojiye yayılan bir disiplinler varyasyonuydu, temel bir eserdi. 1972 Ağustos'undan 1973 Aralık ayına kadar aynı başlık altında *Playboy* dergisinde yayımlanan yazılarındaysa kadın cinselliği ve cinsel organları hakkında erkek okuyucuların merakını büyük bir akıllılık ve zaman zaman kehanete

varan bilgelikle tatmin etmişti. *Playboy*'un sahibi Hugh Hefner, Peter Luce'un adına gazetelerde yayımlanan cinsel özgürlüklerle ilgili bir protesto eylemi nedeniyle rastlamıştı. Columbia Üniversitesi'nden altı genç, okulun ana meydanına kurdukları çadırda cinsel özgürlük adına toplu seks yapma kararı almış ve tabii ki polis olaya derhal el koymuştu. Kampüsteki bu olaylarla ilgili fikri sorulduğunda 46 yaşındaki Profesör Peter Luce şöyle cevap vermişti: "Nerede olursa olsun daima orjilerden yanayım." Bu demeç Hef'in gözünden kaçmamıştı. *Penthouse* dergisindeki Xaviera Hollander'in "Bana Madam De" adlı köşesinin bir benzerini kendi dergisinde yayımlamak istemiyordu; onun istediği, sekse bilimsel ve tarihi bir katkının yapılmasıydı ve bunun için Luce'dan iyisi düşünülemezdi. *Kâhin Vulva*, ilk üç sayısında bu anlamda gayet doyurucu olmuştu. Japon ressam Hiroshi Yamamoto'nun erotik sanatı, frengi hastalığının epidemiyolojisi ve Aziz Augustine'in seks hayatı... Entelektüel boyutlu soruların azlığına rağmen doktorun köşesi kısa zamanda çok popülerleşmişti. Ama okuyucular "Playboy Danışmanı"na daha çok cunnilingus ipuçları ya da erken boşalmayı engellemenin yollarını soruyordu. Sonunda Hefner ona kendi kendine sorular göndermesini tavsiye etti ve o da buna fazlasıyla memnun oldu.

Peter Luce, Phil Donahue'nun talk-show programına iki hermafrodit ve bir transseksüelle çıkarak bu konuların hem tıbbi, hem de psikolojik yönlerini tartışmıştı. Bu programda Phil Donahue şöyle demişti, "Lynn Harris, bir kız olarak doğdu ve bir kız olarak büyütüldü. 1964'te Kaliforniya'da, o harika Orange County'deki Newport Plajı Güzellik Yarışması'nı sen kazanmıştın, öyle değil mi Lynn? İnanılmaz bir şey... Yirmi birine kadar kadın, ondan sonra da erkek olarak yaşamak... Onda hem erkek, hem de kadınların anatomik özellikleri var. Yalan söylüyorsam kör olayım."

Ayrıca şunu da söylemişti, "Bakın bu hiç de komik değil. Bu capcanlı, Tanrı'nın yeri doldurulamaz değerdeki bu kızları, oğulları da insan. Şunu kesinlikle bilmenizi isterim, onlar tam olarak böyle, onlar da insan..."

Bazı belli genetik ve hormonal durumlar sonucu bazen yeni doğanın cinsiyetini tespit etmek çok zor olabiliyordu. Böyle bir olayla karşılaşan Spartalılar bebeği ölmesi için bir kayalığın dibine bırakırdı. Luce'un ataları olan İngilizler ise böyle bir konuyu dile bile getirmekten kaçınırdı, ama bir gün tıkır tıkır erkeklerin lehine işleyen (kızların hiçbir miras hakkı yoktu) miras hukuku yasalarının içine böyle ne idüğü belirsiz bir jenital organ meselesi giriverince ortalık karışmıştı. On yedinci yüzyılın büyük hukukçularından Lord Coke bir çözüm getirmek adına şöyle bir karara vardı: "Miras, cinsiyetlerden tam olarak diğerini yenenin hangisi olduğuna bakılarak verilir." Ama tabii Lord Coke bunun nasıl saptanacağına dair tek kelime bile etmemişti. Yirminci yüzyılın ortalarına kadar tıp dünyası bu sorunun çözümünde aynı ilkel teşhis yöntemini kullandı, bu da 1876'da Klebs'in ortaya koyduğu formüldü. Böyle karma cinsiyet olaylarında kişinin gonad dokusu mikroskop altında inceleniyordu. Eğer testis dokusu çıkarsa erkek, yumurtalık dokusu çıkarsa kadın olarak kabul ediliyordu karma cinsiyetli talihsiz. Yalnız şu önemli noktayı ıskalıyordu doktorlar, cinsel kimlik oluşumu asıl olarak buluğ çağında karmaşıklaşıyordu ve ondan sonra işler de içinden çıkılmaz bir hale geliyordu. Klebs iyi bir başlangıç yapmışsa da konunun netlik kazanması için insanlığın bir yüzyıl daha yaşaması gerekiyordu. Bu problemi çözüp somut bir sonuç yaratacak olan kişi ise Doktor Luce'du.

1955'te Luce, "Her Yol Roma'ya Çıkar: İnsan Hermafroditesinde Seksüel Konseptler" başlıklı bir makale yayımladı. Yirmi beş sayfalık, gayet sivri bu makalede Luce, cinsiyetin oluşumunun pek çok farklı faktöre dayandığını ileri sürüyordu: Kromozomsal cinsiyet, gonadal cinsiyet, hormonlar, iç jenital organlar, dış jenital organlar ve en önemlisi cinsel gelişim sürecinin nitelik ve niceliği. New York Hastanesi'ndeki Pediatrik Endokrinoloji Kliniği'nde incelenmiş hastaların raporlarını, bu faktörlerin etkilerini karşılaştırarak sunan Doktor Luce herkese gonadal cinsiyetin çoklukla bireyin cinsel kimliğini tek başına oluşturamadığını göstermişti. Makale büyük bir

ilgi odağı oldu. Tıp dünyası Klebs metoduna sırtını çevirip Doktor Luce'un kriterlerine dört elle sarıldı.

Bu başarı Doktor Luce'a New York Hastanesi'nde psikohormonal bölümü açma şansını verdi. O günlerde daha çok adrenojenital sendrom hastaları başvuruyordu ona, bunlar dişil hermafrodite vakalarının en sık rastlananıydı. Laboratuvarlarda yeni keşfedilen kortizol hormonu bu kızlardaki erkeksi belirtileri sonlandırıp onları sağlıklı dişilere döndürüyordu. Endokrinologlar kortizolü bolca kullandılar ve Doktor Luce da kızlardaki psikoseksüel gelişimi bolca inceledi. Bolca da öğrendi. On yıllık sıkı bir araştırmanın sonunda Doktor Luce ikinci büyük keşfini sundu: Cinsel kimlik hayatın çok başında, iki en fazla üç yaşında belirleniyordu. Cinsel kimlik anadil gibiydi, doğumdan önce yoktu, insan beyninde çocukken oluşuyor ve asla yok olmuyordu. Çocuklar İngilizce ya da Fransızca öğrenir gibi kadınca ya da erkekçe konuşmayı öğreniyordu.

Bu teorisini 1967'de *New England Tıp Dergisi*'nde "Cinsel Kimliğin Erken Oluşumu: Son İkili" başlığıyla yayımladı. Bundan sonra da şöhreti stratosferde yayıldı. Vakıflar destek için sıraya girdi; Rockefeller Vakfı, Ford Vakfı ve N.I.S. Seksolog olmanın harikalar yarattığı bir dönemdi. Yükselen Seks Devrimi, seks araştırmacılarına büyük olanaklar sağladı. Bu ulusal bir dava haline gelmişti ve kadın orgazmının masaya yatırılmasına sadece birkaç yıl vardı. Ya da bazı erkeklerin sokaklarda cinsel organlarını sergilemesinin arkasında yatan psikolojik sorunların incelenmesine... 1968'de Doktor Luce, "Seksüel Bozukluklar ve Cinsel Kimlik Kliniği"ni açtı. Luce herkesi tedavi ediyordu. Boynu kat kat, Turner Sendromlu, tek X'li kızlar; uzun bacaklı androjen duyarsızlığından mustarip güzeller; XYY'li erkekler ki bunların çoğu yalnız, hayalperest oğlan çocuklarıydı. Luce bu hastaların panik içindeki anne ve babalarıyla konuşuyordu. Transseksüeller de ona geliyordu. Herkes klinikteydi, Luce'un yığınlarca dosyası vardı, başka bir bilimadamının asla sahip olamayacağı sayıda canlı, nefes alan bir yığın dosya...

Ve şimdi de sıra bendeydi. Muayene odasına girdiğimizde bana soyunup hasta önlüğünü giymemi söyledi. Biraz kan aldıktan sonra (neyse ki bir varil değil) beni masaya yatırıp bacaklarımı havaya kaldırdı. Vücudumun alt ve üst kısımlarını ayıran, hasta önlüğümle aynı renkte, solgun yeşil renkte bir perde asılıydı masanın üzerinde. Luce, ilk muayenede onu çekmedi. Bunu, daha sonra, odada başkaları da olduğunda yapacaktı.

"Acımayacak, ama tuhaf bir his olacak, sana söyleyeyim."

Tavandaki yuvarlak lambaya bakıyordum. Luce'un bir de ayaklı lambası vardı, onu uygun bir açıda ayarladı. O eğilip bacaklarımın arasını metal aletlerle açarken lambanın sıcaklığını vücudumda hissediyordum.

İlk birkaç dakika tepedeki yuvarlak ışığa yoğunlaşmaya çalıştım, ama sonunda dayanamayıp çene ucumdan aşağı doğru baktığımda Doktor Luce'un çiğdemimi başparmağıyla işaret parmağı arasında tuttuğunu gördüm. Onu bir eliyle çekiştirirken diğeriyle de boyunu ölçüyordu. Sonra cetveli bırakıp bir takım notlar aldı. Şaşırmış bir hali yoktu, merakla muayenesine devam ediyordu, hatta yüzünde sanki bu, onun için tanıdık bir durummuş gibi bir ifade bile vardı. Hatta hatta bir çeşit hayranlık ve takdir de... Konuşmadan not almaya devam etti. Kendini işine bu kadar derin bir yoğunlukla verişi etkileyiciydi.

Bir süre sonra hâlâ bacaklarımın arasında iki büklümken başka bir alet almak üzere başını yana çevirdi. Yukarı kalkık dizlerimin ortasında kulağı belirmişti; çok çarpıcı bir organ, yuvarlak hatlı, kıvrım kıvrım ve güçlü ışığın altında adeta saydam. Kulağı bana çok yakındı. Bir an için sanki içimi dinliyor sandım. Sanki bacaklarımın arasından kulağına bazı özel bilgiler aktarılıyordu. Ama aradığı aleti bulunca tekrar başını döndürdü ve kulak ortadan kayboldu.

İçeriyi karıştırmaya başlamıştı.

"Sakin ol," dedi.

Orama yağlı bir şey sürdü, daha da sokuldu.

"*Sakin* ol."

Emir verici tondaki sesinde bir sıkıntı belirtisi vardı. Derin bir nefes alıp elimden geldiğince sakin olmaya çalıştım. Luce daha da ilerilere gitti. Gerçekten de söylediği gibi tuhaf bir duyguydu bu. Ama sonra birden keskin bir acıyla sarsıldım. Kendimi geri atıp bağırdım.

"Affedersin."

Yine de devam etti. Bir elini karnıma koyup bastırırken diğeriyle içeride muayenesini sürdürdü, o acıyan yere dokunmamaya çalışıyordu ama hâlâ canım yanıyordu, gözlerim yaşlarla dolmuştu.

"Neredeyse bitiyor," dedi.

Oysa bu sadece bir başlangıçtı.

Benim durumumdaki vakalarda temel kural, çocuğun cinsiyeti konusunda çelişkili cevaplar vermemekti. Anne ve babalara asla "Bebeğiniz bir hermafrodit," dememeliydiniz. Bunun yerine, "Kızınızın klitorisi normalden biraz daha büyük. Onu ufak bir operasyonla küçülteceğiz," denmeliydi. Luce, anne ve babaların karma cinsiyet problemiyle kolayından başa çıkamayacaklarını iyi biliyordu. Onlara kızları ya da oğulları olduğunu net bir şekilde söylemeniz gerekiyordu. Bu da bir şey söylemeden önce hangi cinsiyetin baskın geleceğini iyi bilmenizi şart koşuyordu.

Luce, benimle ilgili olarak bu konuda böyle bir netlik içinde olamıyordu. Henry Ford Hastanesi'nden gelen endokrinoloji testlerimin sonuçlarını almış ve benim karyotipimin XY olduğunu, testosteron seviyemin yüksekliğini, kanımdaki dihidrotestosteron eksikliğini öğrenmişti. İşin özü, Luce daha beni görmeden benim eril bir psödohermafrodit olduğumu tahmin edebilmişti. Genetik açıdan eril, ama başka türlü görünen bir 5-alfa redüktaz bozukluğu sendromu vakası. Yalnız Luce'un düşüncesine göre bu, benim bir eril cinsel kimliğim olduğu anlamına gelmiyordu.

Kromozomal ve hormonal faktörlere ek olarak buluğ çağında oluşum işleri karmaşık hale getiriyordu. Luce'un benim cinsel kimliğimin oluşum sürecini de dikkate alması gerekiyordu ki bu tamamen dişil bir süreçti. Muayene sırasında içeride dokunduğu dokunun

testiküler olduğunu tahmin ediyordu, yine de mikroskop altında incelemeden bundan emin olamazdı.

Beni muayene odasından dışarı çıkarırken Luce'un aklından geçenler bunlar olmalıydı. Bana şimdi de annemlerle konuşmak istediğini söylemişti. Sesi yine dostça ve yumuşaktı, gülüyordu, sırtımı okşadı.

Milton'la Tessie'yi içeri davet etti. Onlara bakarken gözlüklerini düzeltti.

"Bay ve Bayan Stephanides size karşı açık olacağım. Bu komplike bir vaka. Komplike derken tedavisi yok, demek istemiyorum. Bu çeşit rahatsızlıklar için geniş ve etkin bir tedavi yelpazemiz var. Ama bunlara başlamadan önce size bazı sorular sormam gerekiyor."

Annemle babam neredeyse bitişik oturuyorlardı ama tamamen farklı şeyler duydular. Milton söylenen kelimeleri duydu; "tedavi" ve "etkin". Beri yandan Tessie var olmayan kelimeleri fark etmişti. Mesela doktor benim adımı anmamıştı. "Calliope" de, "Callie" de dememişti. "Kızınız" da dememişti. Benim için hiçbir ad kullanmamıştı.

Luce devam ediyordu, "Başka testler yapmalıyım. Mükemmel bir psikolojik araştırma şart. Ancak bunlar tamamlanınca tekrar bir araya gelip nasıl bir tedavi yapacağımızı ve tedavinin detaylarını konuşabiliriz."

Milton başını salladı, "Bütün bunlar için ne kadar bir süreye ihtiyacımız var doktor?"

Luce düşünceli bir edayla dudağını büzdü. "Emin olmak için laboratuvar testlerini tekrarlatacağım. Onların sonucu yarın gelir. Psikolojik inceleme daha uzun sürer. Çocuğunuzu en azından bir hafta boyunca her gün bir defa görmek isterim, belki de iki, bu daha iyi. Eğer çocukluk fotoğraflarını verebilirseniz sevinirim, hatta film varsa harika olur."

Milton Tessie'ye döndü, "Callie'nin okulu ne zaman başlıyor?"

Tessie onu duymuyordu, "çocuğunuz" kelimesine takılı kalmıştı.

"Ne çeşit bir inceleme yapacaksınız doktor?" diye sordu.

"Laboratuvar testleri hormon seviyelerini verecek, psikolojik tetkik ise her zaman yaptığımız rutin bir iştir."

"Bunun hormonal bir durum olduğunu mu düşünüyorsunuz?" Bu Milton'du. "Hormon dengesizliği mi?"

"Bunların cevabını ancak yapmam gerekenleri yaptıktan sonra verebilirim."

Milton ayağa kalkıp doktorun elini sıktı. Konsültasyon sona ermişti.

Şunu aklınızda tutun, ne Milton, ne de Tessie beni yıllardır çıplak görmemişti. Nasıl görebilirlerdi? Ve görmeden nasıl olur da hayal edebilirlerdi? Onların bilgileri ikinci elden edinilmiş bilgilerdi: Hırıltılı bir ses, düz bir göğüs. Bunlar da belirgin bir işaret değildi. Olsa olsa hormonal bir aksaklık. Bundan daha ciddi bir şey olamazdı. Böylece babam buna inandı ya da inanmak istedi ve Tessie'yi de ikna etmeye çalıştı.

Benim de itirazlarım vardı. "Neden psikolojik inceleme yapması şartmış?" diye sordum. "Ben deli miyim?"

"Doktor bunun rutin bir şey olduğunu söyledi."

"Ama neden?"

Bu soruyla meselenin can damarını bulmuştum. Annem uzunca bir süredir sorunun psikolojik olduğunu sandığını söyleyip durmuştu, ama şimdi konuyu eşelememeyi tercih ediyordu. Ya da etmiyordu, tercihi Milton'a bırakmıştı. Milton ise soruna pragmatik yaklaşıyordu. Sonuçta benim normal bir kız olduğum ortaya çıkacağına göre psikolojik incelemeden çekinmek için bir neden yoktu. "Muhtemelen faturayı şişirmeye çalışıyor," dedi. "Üzgünüm Callie, ama dediğini yapacağız. Belki nevrozlarından kurtulursun. Nevrozun vardır herhalde, öyle değil mi? Şimdi onları bir kenara atmanın tam zamanı." Kolunu omzuma atıp sıktı ve yanağımı şap diye öptü.

Milton her şeyin yolunda gideceğinden o kadar emindi ki salı sabahı iş için Florida'ya uçtu. "Onca iş varken bu otelde tembellik edemem," dedi.

"Senin derdin bir an önce bu delikten kurtulmak," diye karşılık verdi annem.

"Bundan sonrasını siz halledersiniz. Neden ana kız gidip şık bir lokantada yemek yemiyorsunuz bu gece? Nereye isterseniz oraya gidin. Biraz paramız var herhalde, harcayın bakalım kızlar. Tess, Callie'yi Delmonico'ya götürsene."

"Delmonico da neyin nesi?" diye sordum.

"Et lokantası."

"Ben istakoz istiyorum ve bir de kızarmış Alaska."

"Kızarmış Alaska? Belki de orada bu da vardır."

Milton gitti ve annemle ben onun parasını harcadık. Bloomingdale'de alışveriş yaptık. Plaza'da çay içtik. Delmonico'ya gitmedik, onun yerine Lochmoor'un yakınında makul fiyatlı bir İtalyan restoranına dadandık, orada daha rahat ediyorduk. Her gece gittik oraya ve sanki çok normal bir tatildeymiş numarası yaptık birbirimize. Tessie her zamankinden daha fazla şarap içip bir parça kafayı buldu, o tuvalete gidince bardağında kalan şarabı da ben içiyordum.

Annemin yüzündeki en büyük özellik ön dişlerinin arasındaki aralıktır. Beni dinlerken genellikle Tessie'nin dili o boşluğa, o kapıya dayanır. Bu, onun dikkat ettiğinin işaretidir. Annem benim her sözümü dikkatle dinler. Ve komik bir şey söylediğimde dilini oradan çeker, başını geri atar, ağzını kocaman açar, o ayrık dişleri ortaya çıkar.

Her gece İtalyan lokantasında ona bunu yaptırmaya çalışıyordum.

Sabahları ise Tessie beni kliniğe götürüyordu.

"Hobilerin nedir Callie?"

"Hobi mi?"

"Özellikle sevdiğin bir şey var mı?"

"Hobilere meraklı biri değilim sanırım."

"Ya spor? Sporla aran nasıl?"

"Ping-pong sayılır mı?"

"Bunu not edeceğim." Luce masanın arkasından gülümsedi. Ben Le Corbusier divanında, inek derisi üzerine uzanmıştım.

"Oğlanlardan ne haber?"

"Nasıl?"

"Okulda hoşuna giden bir çocuk yok mu?"

"Herhalde benim okuluma hiç yolunuz düşmedi doktor."

Dosyasına baktı, "Evet, evet... Kız okuluna gidiyorsun."

"Doğru."

"Kızlara karşı cinsel bir ilgi duyuyor musun?" Bunu çok çabuk söylemişti. Sanki başıma lastik bir balyoz inmişti. Ama şaşkınlığımı saklamayı başardım.

Kalemini masaya koyup parmaklarını bitiştirdi. Bana doğru eğildi ve yumuşak bir ses tonuyla, "Bütün konuştuklarımızın aramızda kalacağını bilmelisin," dedi. "Buradakiler burada kalır, annenle babana hiçbir şey söylemeyeceğim, seni temin ederim."

Paramparça olmuştum. Deri koltuğunda oturan uzun, gri saçlı; yandan fermuarlı, bileğine kadar yükselen botlar giyen Doktor Luce, bir gencin kendini açabileceği cinsten bir yetişkindi. Babamın yaşındaydı, ama onu rahatlıkla gençler liginde oynatabilirdiniz. Ona Nesne'den söz etmeye can atıyordum. Birine söylemeliydim, kesinlikle bunu istiyordum. Ona karşı hislerim hâlâ çok yoğundu, yine de bunu içimde tutmayı tercih ettim. Her şeyin aramızda kalacağından tam olarak emin değildim.

"Annen çok yakın bir arkadaşın olduğunu söyledi." Ve Nesne'nin adını söyleyiverdi. "Ona karşı cinsel bir arzu duyuyor musun? Ya da böyle bir ilişkiniz oldu mu?"

"Sadece arkadaşız," diye ısrar ettim, sesim bir parça yükselmişti. Luce'un sağ kaşı yukarı kalktı. Sanki bana daha dikkatli bakma ihtiyacı duymuştu. Kendimce bir kurtuluş yolu buldum:

"Erkek kardeşiyle ilişkim oldu. Benden biraz büyük."

Luce'un yüzü tepkisiz; ne şaşma, ne ilgi, ne de kızgınlık. Başını sallarken defterine bir şeyler yazdı. "Peki, hoşuna gitti mi?"

Burada doğruyu söyleyebilirdim. "Acıdı... Ayrıca hamile kalırım, diye korkmuştum."

Luce gülümserken hızlı hızlı bir şeyler daha yazdı ve "Endişe edecek bir durum yok," dedi.

İşler böyleydi. Her gün bir saat Luce'un muayenehanesinde oturup ona hayatımı, sevdiğim ve sevmediğim şeyleri anlatıyordum. Luce bir yığın soru soruyordu. Verdiğim cevaplar bazen ses tonum kadar önemli değildi. Yüzümü inceliyor, tartışma biçimimi dikkatle izliyordu. Dişiler konuşurken muhataplarına erkeklerden daha fazla gülümserler. Arada bir susup karşılarındakinin onlara katılıp katılmadığını kontrol ederler. Erkekler mesafeli ve kontrollüdür. Kadınlar hikâye anlatır gibi konuşmaktan, erkeklerse eğitici bir üsluptan hoşlanır. Böyle basmakalıp formüllerle çalışmak Luce'a uygun değildi, onların sınırlılığını iyi biliyordu, yine de teşhise yardımcı oldukları kesindi.

Hayatım ve duygularım hakkında sorguya çekilmediğim zamanlarda onları yazıyordum. Hemen her gün daktilonun başına geçip Luce'un "Psikolojik Anlatım" adını verdiği işi yapıyordum. O otobiyografi "Ben iki kez doğdum," diye başlamıyordu. Kelime oyunları ve süslü anlatımlarla uğraşmıyordum henüz. Çok basit bir başlangıcı vardı: "Adım Calliope Stephanides. On dört yaşımdayım. Yakında on beş olacağım." İşte böyle, alt alta yazıyordum kendimi.

Haydi, yetenekli Calliope'nin o gürültücü Smith Corona marka daktiloyla nasıl yazdığının şarkısını söyle Musa Kızı. Onun psikolojik itiraflarının daktiloyu nasıl titrettiğini, homurdandırdığını söyle. Calliope'nin, tıpkı genetiğin nesnel gerçekliğiyle onu düzeltmek isteyen cerrahi müdahale arasında düştüğü çelişkiye simgeleyen; biri yazmak, diğeri de düzeltmek için kullanılan ikili kartuşun şarkısını söyle. Daktilonun WD-40* ve salam karışımı kokusunu söyle; kırık F tuşunu söyle; onun kenarına fosforlu çiçek çıkartmasını son yapıştıran kişiyi söyle... O günlerde moda ama kısa zamanda demode

* Paslanmayı engelleyen bir solüsyon. *(ç.n.)*

olacak olan makineyle bu yazdıklarım, Ortabatılı bir kızınkinden çok Shropshire'lı bir bakanın soylu kızınınkilere benziyordu. "Psikolojik Anlatım"ım hâlâ bir yerlerde durur. Luce, adımı koymadan onu yayımladı. Bir yerde şöyle diyorum, "Hayatımı ve Dünya adını verdiğimiz bu gezegendeki neşelerimi ve kederlerimi çoğaltan deneyimlerimi anlatmak isterim." Annemden de şöyle söz etmişim: "Onun güzelliği, acı çekerek rahatlamanın simgesi gibiydi." Birkaç sayfa sonra şu başlık var: "Callie'den yakıcı ve yaralayıcı iftiralar." Kitabımın yarısını kötü bir George Eliot olarak, diğer yarısını da kötü bir Salinger olarak yazmışım. "Nefret deyince aklıma gelen ilk şey televizyondur." Yalan, televizyonu seviyordum. Ama o Smith Corona'nın tuşlarına vururken gerçeklerdense uydurma şeyler yazmanın daha eğlenceli olduğunu keşfettim. Kaldı ki bir okuyucum da vardı –Doktor Luce– ve eğer yeterince normal görünürsem beni bir an önce eve gönderebilirdi. Bu itiraf sanırım kedi sevgisi ("felin düşkünlüğü"), pasta tarifleri ve doğaya karşı duyduğum derin hayranlığı anlatan satırların nedenini ortaya koyar.

Luce bunların hepsini okuyordu. Doğruya doğru, beni yazma konusunda yüreklendiren o olmuştur. Benim gündüz yazdıklarımı geceleri dikkatle okurdu. Annemle babamın sahip olmak istedikleri o ideal Amerikan genç kızı ağzıyla yazdığım şeylerin çoğunun uydurma olduğunu tabii ki bilmiyordu. Erken seks denemeleri, oğlanlara âşık olmalar ve daha neler neler... Nesne'ye karşı duygularımı Jerome'la ifade ediyordum ve bu çok işe yarıyordu. Birazcık gerçek, en büyük yalanları inanılır kılmıştı.

Luce bunları okurken cinsel kimlik özelliklerimi de saptıyordu. Derli toplu görüntüme rağmen nasıl bir keyif çılgını olduğumu fark etmişti. Viktorya stili süslü el yazımı ve eski kelimelere düşkünlüğümü de... Yalnız bunlar kız okulunda edindiğim alışkanlıklardı.

Pornografi de bir teşhis aracıydı. Bir öğleden sonra Doktor Luce'u projeksiyon makinesinin başında buldum. Kitaplığın önüne bir perde kuruluydu, panjurlar kapatılmış. Luce loş ışıkta filmi sarıyor.

"Babamın çektiği filmi mi seyredeceğiz?" diye sordum. "Küçüklük filmim mi?"

"Bugün başka bir şey seyredeceğiz."

Kollarımı arkada birleştirip inek derisine uzandım. Doktor Luce ışıkları kapattı ve film başladı.

Film, bir pizzacı kız hakkındaydı. Tam adı şuydu: *Annie Kapınıza Getiriyor*. İlk sahnede Annie görünüyor, üzerinde blue-jean'den bozma bir şort ve göğüslerinin yarısını ortaya çıkaran bir Ellie-May bluz... Okyanus kıyısındaki evin önünde durup arabadan iniyor. Kapıyı çalıyor, kimse yok. Pizzanın ziyan olmasını istemediği için havuzun kenarına oturup yemeye başlıyor.

Çok kötü bir prodüksiyondu, renkler berbat. Havuz sorumlusu delikanlı görününce film iyice karardı, üstelik ne dediği de duyulmuyordu. Ama zaten hemen suspus oldu, çünkü Annie soyunmaya başlamıştı. Şimdi dizlerinin üzerinde duruyordu. Delikanlı da çıplaktı. Sonra merdivenlerde, havuzun içinde birbirlerinin üzerine çıkıp sevişmeye başladılar. Gözlerimi kapadım. Filmin çiğ ete benzeyen renginden hiç hoşlanmamıştım. Bunun Luce'un ofisinin duvarlarına asılı sanat eserleriyle uzak yakın ilgisi yoktu.

Karanlığın içinden Luce'un sesi duyuldu, "Hangisi hoşuna gidiyor?"

"Pardon?"

"Hangisi içini gıcıklıyor? Kadın mı, adam mı?"

Gerçek cevabım, "İkisi de değil"di. Ama gerçek işe yaramıyordu.

Yazdıklarımın da etkisiyle tereddüt etmeden, "Adam," dedim.

"Havuzcu mu? İyi. Benimki pizzacı kız. Harika bir vücudu var." Muhafazakâr bir Presbiteryen aileden gelen Luce çoktan değişmişti; o artık cinsellik karşıtlarına kafa tutan bir liberaldi. "Enfes memeleri var değil mi? Sence? Senin de için gıcıklanmıyor mu?"

"Hayır."

"Adamın kuşu mu içini gıcıklıyor?"

Başımı salladım, bu iş bir an evvel bitsin istiyordum. Ama bitecek gibi değildi. Annie'nin götürmesi gereken bir yığın pizza siparişi

vardı ve Luce bunların hepsinin yerine ulaşacağından emin olmak istiyordu.

Bazen beni görmeleri için başka doktorlar da getiriyordu ve şunlar oluyordu. Kliniğin arka tarafındaki yazı yazdığım odadan muayene odasına davet ediliyorum. Luce'un odasında takım elbiseli iki adam bekliyor. Ben içeri girince ayağa kalkıyorlar. Luce beni takdim ediyor. "Callie. Doktor Craig. Doktor Winters."

Tokalaşıyoruz. Bu, onlar için benden edindikleri ilk bilgi; nasıl el sıktığım önemli, benim için de onlarınki... Doktor Craig bayağı sıkıyor, Winters daha gevşek tutuyor insanın elini. Pek hevesli görünmemeye çabalıyorlar. Bir mankenle karşılaşan erkeklerin yaptığı gibi gözlerini vücudumdan uzaklaştırıp benimle sadece bir insan olarak ilgilenme pozundalar.

Luce: "Callie bir haftadır kliniğimize geliyor."

Doktor Craig: "New York'u sevdin mi?"

Cevabım: "Pek gördüm sayılmaz."

Bana gezilmesi gereken yerleri sayıyorlar. Ortam sıcak ve dostça. Luce'un eli hafifçe sırtıma dokunuyor. Erkeklerin bu hareketi pek sinirdir. Sanki sırtınızda küçük bir kulp vardır ve onu tutup sizi istedikleri yöne götürürler. Bir de baba gibi başın tepesinden tutmaları vardır ki... Erkekler ve elleri. Onlara dikkat etmek gerek. Luce'un eli şöyle diyordu: "İşte benim yıldızım, gösteri başlıyor." İşin tuhafı ben de ona uyuyordum. Luce'un sırtımdaki eli hoşuma gidiyordu. İlgi de... Bu adamlar beni tanımak için gelmişti.

Az sonra Luce'un muayene odasına geçtik. Ne yapmam gerektiğini biliyordum. Doktorlar beklerken paravanın arkasında soyundum. Yeşil kâğıttan hasta önlüğü muayene masasının üstündeydi.

"Aile nereden Peter?"

"Esas olarak Türkiye'den."

"Ben senin sadece Papua Yeni Gine çalışmalarını biliyorum."

"Sambialar, değil mi?" dedi Winters.

"Evet, doğru," diye cevap verdi Luce. "Orada da büyük sayıda mutasyona rastlanıyor. Sambialar'ın değişik bir cinsellik anlayışı var. Homoseksüel ilişki onlarda çok normal. Sambialı erkekler kadınları kirli buluyor. Ve bu nedenle onlarla mümkün olduğunca az temas kuruyorlar. Erkekler ve oğlan çocukları köyün bir tarafında, kadınlarla kız çocukları diğer tarafında kalıyor. Erkekler, kadınların yanına sadece üreme amaçlı gidiyor. Kısa bir ilişki, bir içeri bir dışarı... Sambia dilinde vajina için kullanılan kelime tam olarak 'İşe yaramaz' anlamında bir kelime."

Perdenin diğer tarafından gelen gülme sesleri.

Dışarı çıktım, kendimi tuhaf hissediyordum. Odadakilerden daha uzundum, ama içlerinde en zayıfı da bendim. Çıplak ayaklarımın altındaki zemin soğuktu, hemen masaya çıktım.

Sırtüstü uzandım. Söylenmeden bacaklarımı kaldırıp ayaklarımı metal halkalara geçirdim. Oda sessizdi. Üç doktor gelip beni incelemeye başladı. Başları tepemde bir üçlü oluşturmuştu. Luce masanın üzerinden sarkan perdeyi çekti.

Luce bir tur operatörü edasıyla konuşurken adamlar her tarafıma baktı. Söyledikleri kelimeler başlangıçta yabancıydı, ama üçüncü ya da dördüncüsünden sonra bunları ezbere sayabilecek hale gelecektim: "Musküler habitus... jinekomastia yok... hipospadias... ürogenital sinüs... yalancı vajinal boşluk..." İşte benim şöhretim bunlara bağlıydı. Oysa ben kendimi şöhretli hissetmiyordum. Aslında perdenin arkasındayken kendimi odada bile hissetmiyordum.

Doktor Winters kaç yaşında olduğumu sordu.

Luce, "On dört," dedi. "Ocak ayında on beş olacak."

"Yetiştirilme biçiminin kromozomsal duruma baskın geldiğini söylüyorsun, öyle mi?"

"Sanırım bu açıkça ortada."

Luce lastik eldivenleriyle içimi kurcalarken ben de tuhaf bir şeyler hissediyordum. Luce adamları yaptığı işle etkilemeye çalışıyordu. Kliniğin çalışmaya devam edebilmesi için vakıf desteklerine ihtiyacı vardı. Transseksüel ameliyatları March of Dimes için çok etkileyici

değildi. Onları canevinden vuracak bir şeyler bulmalıydı. Acı çeken bir yüz gerekiyordu. Luce benimle bunu denemenin peşindeydi. Ben mükemmeldim, kibar, Ortabatılı bir talihsiz. Uygunsuzlukla ilgim yoktu, leş dergilerin arka sayfa ilanlarıyla da, kadın kılığında gidilen barlarla da...

Doktor Craig pek ikna olmamıştı. "Etkileyici bir vaka Peter. Kuşkusuz. Ama benimkiler uygulamanın ne olacağını tam olarak bilmek ister."

"Bu çok ender görülen bir durum," dedi Luce. "Çok, çok ender... Ama araştırmalar açısından mücevher değerinde. Size daha önce anlattığım gibi." Benim açımdan söyledikleri müphemdi, ama onlar anlayacaklarını anlamışlardı. Luce henüz şansını kaybetmemişti. Bu arada ben de hem orada, hem de orada değildim. Luce dokundukça irkiliyordum, tüylerim diken diken oluyordu ve beri yandan o gün neden iyi yıkanmadım, diye hayıflanıyordum.

Şunu da iyi hatırlıyorum. Hastanenin bir başka katında dar bir oda. Ucunda ışıklı bir platform. Makinesine film koyan bir fotoğrafçı.

"Tamam, hazırım," diyorum.

Elbisemi çıkarıyorum. Buna alıştım sayılır. Platformdaki boy ölçerin yanına gidiyorum.

"Kollarını bir parça yana aç."

"Böyle mi?"

"İyi, gölge istemiyorum."

Bana gülümsememi söylemedi. Zaten kitapta yüzüm kapalı olacaktı. Siyah bir kutu... İncir yaprağının tersi bir durum. Kimliği saklarken en utanılacak yer açıkta bırakılıyordu.

Milton her gece telefon ediyordu. Tessie onunla konuşurken neşeli bir sesle konuşuyordu. Ahizeyi ben aldığımda Milton da şakacıydı. Ama ben durmadan şikâyet edip sızlanmayı tercih ediyordum. "Bu otelden sıkıldım. Ne zaman eve geleceğiz?" "Daha iyi olur olmaz," diyordu Milton. Uyku saati gelince perdeleri çekip ışıkları kapatıyorduk. Sürekli olarak "daha iyi" lafını düşünüyordum. Babam ne

demek istiyordu? Bana ne yapacaklardı? Sokağın sesleri odanın içine süzülüyordu. Polis sirenlerini, öfkeli kornaları dinliyordum. Yastığım incecikti. Biraz sigara kokuyordu. Halının öteki ucunda annem uyudu uyuyacak. Ben doğmadan önce babamın planlarına uyup cinsiyetimi belirleyecek işler yapmıştı. Bunu, yalnız kalmamak için, evde bir kız arkadaşı olsun, diye kabul etmişti. Ve ben de ona arkadaş olmuştum. Anneme daima yakın olmuşumdur. Huylarımız birbirine çok benzer. Parkta oturup gelip geçeni seyretmek en sevdiğimiz şeydir. Şimdi seyrettiğim yüz, yatakta yatan Tessie'nin yüzüydü. Beyaz, boş bir yüz; sanki yüzüne sürdüğü krem, makyajıyla birlikte kişiliğini de silip çıkarmış. Gözkapaklarının altında göz yuvarları yukarı aşağı kımıldıyor. Callie o sırada Tessie'nin ne rüyalar gördüğünü tahmin edemezdi, ama ben şimdi biliyorum. Tessie bir aile rüyası görüyordu. Desdemona'nın Fard'ın vaazlarını dinledikten sonra gördüğü kâbusların bir başka çeşidini. *Fokurdayan, bölünen çocuk tohumları... Solgun köpükten ortaya çıkan tuhaf yaratıklar...* Tessie gündüzleri böyle şeyler düşünmüyordu, bu yüzden onlar geceleri geliyordu aklına. Bu onun hatası mıydı? Milton'un doğanın isteklerine karşı çıkan planını reddetmesi mi gerekirdi? Bir Tanrı gerçekten de var mıydı ve bu Tanrı, Dünya'daki insanları cezalandırıyor muydu? Bütün bu *Eski Dünya* safsataları gündüzleri annemin zihninde yer bulamıyor, ama geceleri rüyalarına girmeyi başarıyordu. Yatağımdan annemin uyuyan yüzünde oyunlar oynayan karanlık güçleri seyrediyordum.

WEBSTER SÖZLÜĞÜNDEKİ BEN

Bütün gece doğru dürüst uyuyamadan sağdan sola, soldan sağa dönüp durdum. Sanki "Bezelye ve Prenses" masalını yaşıyordum. İçimde bir huzursuzluk vardı. Arada dalıyor ama hemen yüzüme ışık tutulmuş gibi yerimden fırlıyordum. Sanki odanın tavanında bir yerde perilere karışıyordum ve gözlerim açılır açılmaz periler kanat çırpıp kaçışıyor, geriye giderek azalan kristal çanlarının sesleri kalıyordu. Varlığımın derinliklerinden temel bir bilgi yükseliyordu. Dilimin ucundaydı ama bir türlü dile getiremiyordum. Kesin olan tek bir şey vardı, bütün bunlar Nesne'yle bağlantılıydı. Onu düşünüyordum, onu merak ediyordum, ağlıyordum, acı çekiyordum.

Detroit'i de düşünüyordum tabii. Onun istimlâk edilmiş ve henüz edilmemiş binaların arasında öbeklenmiş sarı otlarını, demirli atıklarla dolu nehrini, nehrin yüzeyinde sürüklenen sazanların beyaz karınlarını... Nakliye gemilerinin yanaştığı rıhtımda yem kovaları ve sehpalarıyla duran balıkçıları, onların yanındaki transistorlu radyodan naklen verilen beyzbol maçlarını düşünüyordum. Hayatın erken döneminde yaşanan bir travmanın bütün bir hayata damgasını vurduğu, ona "Burada kal. Kımıldama," diyerek onu sıranın dışına çıkarttığı söylenir. Klinikte geçen günler de bende böyle bir etki yaratmıştı. Otel battaniyesinin altında büzüşen kızla Aeron koltuğa kurulup yazı yazan kız arasında doğrudan bir bağ vardı. Büzüşen kızın görevi normal hayatın içinde mitolojik bir hayat sürdürmekti; yazı

yazanın, yani benim görevimse şimdi bunu anlatmaktı. On dördümde çok güçlü değildim, Yunanlıların Olimpos, Türklerin Uludağ dediği Anadolu'daki dağı bilmiyordum. Yaşamanın insanı geleceğe değil geçmişe, çocukluğa ve ondan öncesine, ölüme taşıdığını kavrayacak kadar yaşlanmamıştım henüz. Yaşlandıkça merdivenlerde öfleyip püflüyor ve babanızın gövdesine giriyordunuz. Ondan bir adım ötesi büyükbabanızdı ve artık yolculuk sıranızın geldiğini anlıyordunuz. Bizler ileri değil, geri gideriz. İtalyan turist otobüslerinde Etrüskleri en iyi beyaz saçlı olanlar bilir.

En sonunda hakkımda karar vermek Luce'un iki haftasını almıştı. Annemle babama gelecek pazartesi için randevu vermişti.

Milton iki haftadır oradan oraya uçup Herkül dükkânlarını kontrol ediyordu, ama o cuma New York'a, bizim yanımıza geldi. Hafta sonunu hep birlikte şehirde dolaşarak, içimizdeki gerginliği birbirimize yansıtmamaya çalışarak geçirdik. Pazartesi sabahı beni New York Halk Kütüphanesi'ne bıraktıktan sonra Doktor Luce'u görmeye gittiler.

Babam o sabah çok özenli hazırlanmıştı randevuya. Dıştan sakin görünmesine rağmen içinde büyük bir endişe vardı, bu yüzden en etkileyici kıyafetini giyerek bir anlamda zırhını kuşanmıştı. Tombul vücudunu saran kömür siyahı, ince çizgili bir takım elbise, kalın boynunda Countess Mara marka bir kravat ve gömleğinin manşetlerinde tıpkı yatak odasındaki Akropolis şeklindeki gece lambası gibi Jackie Halas'ın Yunan mahallesindeki hediyelik eşya dükkânından alınmış, ona şans getirdiğini düşündüğü tiyatro maskları şeklinde kol düğmeleri. Milton bunları bankaların kredi bölümü memurlarıyla ya da maliyecilerle görüşürken giyerdi. O sabah her nedense kol düğmelerini bir türlü ilikleyemiyordu, elleri titriyordu sanki. Sonunda Tessie'den yardım istedi. Tessie yumuşak bir sesle, "Neyin var?" diye sordu. Milton tersledi, "Şunları takar mısın bir an önce." Kollarını iki yana açıp gözlerini uzaklara çevirdi, kendi güçsüzlüğünden utanıyordu.

Tessie sessizce düğmeleri taktı, bir tarafında trajedi, bir tarafında komedi maskları olan düğmeler... O sabah otelden çıktığımızda

güneş ışığı altında düğmeler parladı ve ondan sonra olanlar da tıpkı düğmelerin yüzleri gibi bir zıtlık zinciri halinde gelişti. Beni kütüphaneye bırakırken Milton'un yüzünde trajik bir ifade vardı. Bizden uzaktayken Milton beni hayalinde bir yıl önceki halimle hatırlamıştı, ama geri geldiğinde tekrar gerçekle yüzleşmişti. Basamakları çıkarken attığım sarsak adımları, Papagallo paltomun içinde gitgide genişleyen omuzlarımı görmüştü. Arabanın camından bakarken trajediyle yüz yüzeydi; daha siz doğmadan önce kararı verilen ve ne yaparsanız yapın asla değiştiremeyeceğiniz, kaçamayacağınız gerçeklerdi bunlar. Ve hayatı kocası aracılığıyla algılamayı tercih eden Tessie de benim giderek hızlanan, çığırından çıkan değişimimi içi koparak izliyordu. Kalpleri acıyla kavruluyordu; çocuk sahibi olmanın getirdiği bir acıydı bu; ebeveyn olmanın yarattığı o inanılmaz sevme kapasitesi aynı oranda inanılmaz bir şekilde insanı yaralayabiliyordu da. Tıpkı babamın birbirinin zıttı masklardan oluşan kol düğmeleri gibi.

... Ama şimdi araba gidiyordu, Milton mendiliyle alnını siliyor, kol düğmesinin gülen tarafı çıkıyor meydana, çünkü o gün komik şeyler de olacaktı. Benim için kaygılanan Milton'un bir yandan da hızla dönen taksimetreye gözünü dikişi gibi. Kliniğe vardıklarında Tessie'nin derhal bir dergiyi eline alıp, rastgele açtığı sayfada karşısına çıkan "Rhesus maymunu yavrularında erken cinsel oyunlar" başlıklı yazıyı okuyuşu gibi. Aslında hiçbir şey olmasa bile kendileri başlı başına bir komedi unsuruydu, her şeyi doktorların halledebileceği gibi tipik bir Amerikan inancı taşıyorlardı. Tabii bu komedi o anı yaşayanlar için değildi. Tessie ve Milton, Doktor Luce'u beklerken içleri alev alevdi. Milton askeriyedeki günlerini düşünüyordu, çıkartma gemisinde beklediği anı. Tam da böyleydi hissettikleri. Kapı açılacak ve karanlık sulara düşecekti...

Luce lafı uzatmadan hemen konuya girdi. "Kızınızın durumunu size özetleyeyim." Tessie "kızınız" kelimesini hemen fark etti. "Kızınız" demişti doktor.

Seksolog o sabah çok tıbbi bir görünümdeydi. Bisiklet yaka kaşmir kazağının üzerine beyaz önlük giymişti. Elinde bir not defteri

vardı. Tükenmez kaleminin sırtında bir ilaç firmasının adı yazılı. Panjurlar yarı yarıya indirilmiş, ortalık loş. Moğol minyatürleri gölgelere saklanmış. Arkasında dergi yığınları, kalın ciltli tıp kitapları, Luce özel tasarım koltuğunda oturuyor. Ciddi, bilgisinden emin bir tavır içinde, konuşması da öyle. "Buraya çizdiğim şey," diye başladı söze. "Bunlar fetüse ait jenital yapılar. Oluşumu takip eden birkaç hafta sonra rahim içinde bebeklerin cinsel organları böyle görünür. Dişi ya da erkek fark etmez, aynıdır. Bu iki halkaya biz çok işlevli gonadlar deriz. Şu kıvrımlı yer Wolff kanalıdır, diğer kıvrım bir Müller kanalı. Tamam mı? Aklımızdan çıkarmamamız gereken şey, herkesin hayata bu şekilde başladığıdır. Hepimiz potansiyel erkek ve dişi yapılarla doğarız. Siz Bayan Stephanides, siz Bay Stephanides, ben – hepimiz. Şimdi..." Yeniden çizmeye başladı, "Fetüs rahimde büyürken onu etkileyecek birtakım hormonlar ve enzimler üretilmeye başlar, bunları oklarla gösterelim. Bu hormon ve enzimler ne işe yarar? Bu halka ve kıvrımlı bölümleri gerçek birer dişi ya da erkek parçası haline getirmeye. Şu halkayı görüyor musunuz, şu çok işlevli gonadı? Bu, bir testis ya da yumurtalık olabilir. Bu kıvrımlı Müller kanalı ya kurur" –onu karalıyor– "ya da gelişip uterusu, fallop kanallarını, vajinanın iç kısmını oluşturur. Bu Wolff kanalı da aynı şekilde ya kurur ya da gelişip seminal vesikülü, epididimisi ve duktus deferensi oluşturur. Hormonal ve enzimatik etkileşime bağlı olarak..." Luce başını kaldırıp gülümsedi. "Terminoloji sizi korkutmasın. Asıl hatırlamanız gereken şey şu: Her bebekte potansiyel dişilik taşıyan Müller yapıları ve potansiyel erkeklik taşıyan Wolff yapıları vardır. Bunlar iç jenital yapılanmalardır. Aynı şeyler dış jenital yapılar için de geçerlidir. Penis büyük bir klitoristir. Aynı kökten oluşurlar."

Doktor Luce tekrar durdu. Ellerini kavuşturdu. Sandalyelerinde öne doğru eğilen annemle babam bekliyor.

"İzah ettiğim gibi cinsel kimliğin oluşmasını pek çok faktör etkiler. Sizin kızınızın durumunda..." –yine kızınız demişti– "ki o on dört yıl bir kız olarak yetiştirilmiştir ve kendini bir kız olarak

düşünmektedir. İlgi alanları, tavırları, davranışları, psikoseksüel yapısı, bütün bunlar dişilere özgü. Buraya kadar anlaşabildik mi?"

Milton ve Tessie başlarını salladı.

"5-alfa redüktaz bozukluğuna bağlı olarak Callie'nin vücudu dihidrotestosterona cevap vermiyor. Bu da şu demek, uterus içi gelişimi dişil tabiattaydı. Özellikle de dış jenital organların oluşumu sırasında. Bu, onun kız olarak yetiştirilmesiyle birleşti ve onun davranış, düşünme ve dış görünüş olarak kız olmasını sağladı. Sorun buluğ çağında ortaya çıktı. Bu dönemde diğer androjen –testosteron– güçlü bir etki yaratmaya başladı. Durumu en basit şöyle ifade edebiliriz: Callie çok fazla erkeklik hormonu salgılayan bir kız. Biz de bunu düzeltmek istiyoruz."

Ne Milton, ne de Tessie konuştu. Doktorun sözlerini insanların çoğunun yaptığı gibi tek tek izlemiyorlardı, onlar daha çok doktorun tavırlarıyla ilgiliydiler; bu şekilde durumun ne kadar ciddi olduğunu saptamaya çalışıyorlardı. Luce iyimser duruyordu, kendinden emindi ve Tessie'yle Milton'un içi yeniden ümitle doluyordu.

"Bu biyolojik bir durum, yalnız çok ender rastlanan bir durum olduğunu da söylemeliyim. Bu çeşit mutasyonların Dominik Cumhuriyeti'nde, Papua Yeni Gine'de ve Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde olduğunu biliyoruz. Sizlerin atalarınızın geldiği köye çok da uzak değil. Beş yüz kilometre kadar sanırım." Luce gümüş çerçeveli gözlüklerini çıkardı. "Ailenizde böyle bir vaka daha önce de yaşanmış olabilir mi acaba?"

"Bildiğim kadarıyla yok," dedi Milton.

"Ne zaman göç etmişler?"

"Bin dokuz yüz yirmi ikide."

"Türkiye'de akrabalarınız var mı?"

"Artık yok."

Luce hayal kırıklığına uğramış gibiydi. Gözlük saplarından birini ağzına götürdü. "Kızınız için tavsiye edeceğim tedavi yöntemi iki aşamalı. Birincisi, hormon iğneleri. İkincisi estetik cerrahi. Hormonlar göğüslerini büyütecek, ondaki sekonder dişil özellikleri artıracak.

Estetik cerrahiyle de Callie, olmak istediği kız olacak. Evet, öyle olacak. İçi de, dışı da rahatlayacak. Normal bir genç kız. Hiç kimse bir şey söyleyemeyecek. Ve Callie de hayatın tadını çıkaracak."

Milton'un kaşları hâlâ havadaydı ama gözleri ışıklanmıştı, rahatlıyordu. Tessie'ye dönüp dizini okşadı.

Tessie kırık bir sesle, "Çocuk sahibi olabilecek mi?" diye sordu.

Luce bir an durdu, sonra "Çok üzgünüm," dedi. "Hayır, Callie adet göremez."

Tessie itiraz etti, "Ama kaç aydır görüyor."

"Bu imkânsız Bayan Stephanides. Belki başka bir nedenle küçük bir kanaması olmuştur."

Tessie'nin gözleri yaşlarla dolmuştu. Başını çevirdi.

Teselli etmek isteyen Luce, "Daha geçen gün bir hastamdan kart aldım," dedi. "Sizin kızınıza benzer bir vakaydı. Evlendi. Kocasıyla iki çocuk evlat edindiler ve çok mutlular. Cleveland Orkestrası'nda fagot çalıyor."

Milton konuşana kadar sustular, "Demek böyle doktor. Siz ameliyatı yapacaksınız ve biz de kızımızı eve götüreceğiz."

"Daha sonra bir iki operasyon daha gerekebilir. Ama sorunuzun şu anki cevabı evet. Ameliyat sonrası eve dönebilir."

"Hastanede ne kadar kalacak?"

"Bir gece."

Luce'un anlattıklarından sonra karar vermek çok da zor değildi. Bir ameliyat ve birkaç iğne kâbusu bitirecek ve annemle babama sevgili kızları Callie'yi geri verecekti. Büyükannemle büyükbabama en akla gelmeyecek bir şeyi yaptırtacak kadar baştan çıkarıcı cinsten bir öneri şimdi de Milton'la Tessie'nin önündeydi. Hiç kimse bilmeyecek. Hiç kimse asla bilmeyecek...

Bizimkiler ağır bir gonadogenesis kursu alırken ben de –resmen hâlâ Calliope– biraz çalışıyordum. New York Halk Kütüphanesi'nde sözlüğe bakıyordum. Doktor Luce tepemde diğer doktorlarla konuşurken söylediklerini benim anlamayacağımı düşünmekte haklıydı.

"5-alfa redüktaz"ın da, "jinekomastia"nın da, "ingüinal kanal"ın da ne demek olduğunu bilmiyordum. Ama Luce benim yeteneklerimi hafife almıştı. Okulumun eğitim programının nasıl olduğunu tahmin edemezdi. Bendeki araştırma aşkının ne kadar gelişmiş olduğundan da habersizdi. En önemlisi Latince hocalarım Bayan Barrie ve Bayan Silber'ı tanımıyordu. Wallabee ayakkabılarımla tahta zemini çıtırdatarak yürürken ve birkaç kişi başını kaldırıp bana bakarken ve sonra tekrar başlarını öne eğerken Bayan Barrie'nin sesini duyuyordum kulaklarımda: "Çocuklar, sizden *hypospadias* kelimesini analiz etmenizi istiyorum. Latince ve Yunanca kökleri kullanın."

Kafamdaki küçük kız sırasında geri kaykılıp elini kaldırdı. "Evet, Calliope?" Bayan Barrie beni tahtaya çağırıyordu.

"*Hypo*. Alt ya da az anlamında. Hipodermik gibi."

"Harika. Ya *Spadias*?"

"..."

"Zavallı esin perimizin yardımına gelecek biri var mı?"

Ama beynimdeki sınıfta böyle biri yoktu. Onun için buradaydım. Bende bir şey altta ya da azdı, ama ne?

Hayatımda hiç bu kadar büyük bir sözlük görmemiştim. Empire State binası diğer binaların arasında neyse, New York Halk Kütüphanesi'ndeki Webster da diğer sözlüklerin yanında öyleydi. Ortaçağlardan kalma bir görüntüsü vardı, eski, antik; kahverengi deri cildi, şahinle avlananların eldivenleri gibi çizik çizik. Sayfalar İncil sayfalarına benziyor, yaldızlı.

Sayfaları alfabetik sırayla çevirdim, *cantabile*'den *eryngo*'ya, *fandango*'dan *formicate*'ye (n değil m ile yazılı)*, *hypertonia*'dan *hyposensitivite*'ye ve işte karşımdaydı:

hypospadias Yeni Latince, Yunancadan, hypospadiaslı erkek fr. *Hypo* + *spadon* dan gelebilir, hadım, fr. *Span*, yırtmak, yolmak, çekmek, sürüklemek. –Üretra deliğinin penisin alt

* Formicate: Karınca gibi hareket etmek, yere yakın canlıların hareket biçimi. Fornicate: Zina etmek. *(ç.n.)*

kısmında olması bozukluğu. Benzer anlamlılar için HADIM'a bakınız.

Söyleneni yaptım.

hadım –1. Kastre edilmiş erkek; bazı oryantal saraylarda harem görevlisi olarak çalıştırılan kişi. 2. Testisleri gelişmemiş erkek. Benzer anlamlılar için HERMAFRODİT'e bakınız.

Yine söyleneni yaptım ve yine buldum.

hermafrodit –1. Hem erkek hem de erkek cinsel organlarına sahip, ikincil cinsel özellikler taşıyan kişi. 2. karşıt ya da çatışan özellikleri bünyesinde bir araya getiren. Benzer anlamlılar için HİLKAT GARİBESİ, UCUBE'ye bakınız.

Ve orada durdum. Ve etrafıma baktım endişeyle. Acaba beni gözleyen var mıydı? Devasa okuma salonu sessiz bir enerjiyle doluydu: Düşünen insanlar, yazan insanlar... İşli tavan bir yelkeni hatırlatacak biçimde başlarımız üstünde bel vermiş ve aşağıda yeşil masa lambaları kitaplara eğilmiş yüzleri aydınlatıyor. Ben de önümdekinin üzerine kapanmışım, saçlarım sayfalara düşüyor, kendi tarifimin üstünü kaplıyor. Açık yeşil paltom iki yana kanat gibi açılmış. O gün öğleden sonra Luce ile randevum var, saçlarım yıkanmış, çamaşırlarım mis gibi. Çişim var ama tuvalete gitmemek için bacaklarımı çaprazlıyorum. Korku içindeyim. Biri bana sarılsın, biri beni korusun... ve bu imkânsız. Elimi sözlüğün üstüne koyup baktım. İncecik, yaprak gibi, bir parmağımda Nesne'nin ipten örüp bana hediye ettiği yüzük. İp giderek kirleniyor. Güzel elime bir daha bakıp onu geri çektim ve yeniden dünyayla yüzyüze geldim.

İşte büyük bir şehrin büyük bir kütüphanesinin yıpranmış sözlüğünde siyah harflerle sayfalara yazılı gerçek: *Ucube*. Değerli, eski, şekli ve büyüklüğüyle mezartaşlarını hatırlatan, sararmış

sayfalarında daha önce ona başvuranların bıraktığı izlerle dolu bir kitap. Mürekkep damlaları, kurşun kalemle çiziktirilmiş şekiller, kurumuş kan lekeleri, yağ damlaları ve deri cildi okuma masasına bağlayan zincir... Bu kitap hem geçmişin bilgi birikimini içinde saklıyor, hem de bugünün sosyal koşullarının izlerini taşıyordu. Zincir, sözlüğün yolculuk etmesini görev edinebilecek okuyuculara karşı alınmış bir önlemdi. Sözlük milyonlarca kelime biliyordu ama zincirin kelime dağarcığı çok kısıtlıydı. Onun bildikleri *hırsız, çalmak* ve belki de *aşırmak*tı. Zincir *yoksulluk, güvensizlik, eşitsizlik* ve *çöküş*ten söz ediyordu. Callie de şimdi bu zinciri tutuyordu. Önündeki kelimeye, *ucube*ye bakarken onu çekiyor, kansızlıktan sarartana kadar parmaklarına sarıyordu. Kelime hâlâ oradaydı. Kımıldamamıştı yerinden. Bu kelimeyi eski tuvaletin duvarlarına bakıp okumuyordu. Webster sözlüğünde de grafiti vardı ama "benzer anlamlı" grafiti değildi. Benzer anlamlı kelime resmi bir açıklamaydı, kesindi, onun gibi birine toplumun verdiği isimdi, gerçek buydu. *Ucube*. İşte o buydu. Doktor Luce ve meslekdaşlarının söylediği buydu. Her şeyi gayet güzel açıklıyordu bu kelime. Annesinin yan odada ağlayışını, Milton'un sesindeki sahte neşeyi. Annesiyle babasının onu New York'a getirmelerinin nedeni buydu, böylece doktorlar gizlice işlerini yapabileceklerdi. Bu, neden resminin çekildiğini de açıklıyordu. Kanada'da Büyükayak'ı, ya da İskoçya'da Loch Ness Canavarı'nı görenler ne yapıyordu? Hemen resim çekiyorlardı. Bir an için Callie kendini o durumda hayal etti. Ağaçların arasında duran, kıllarla kaplı devasa bir yaratık. Ejderhaya benzeyen çiçeğini –gölün buzlu sularının arasından dışarı uzatan bir kahkahaçiçeği gibi–, başını dalların arasından uzatmış. Gözleri doluyor Callie'nin, damlalar sayfaya düşüp iz bırakıyor ve aceleyle toparlanıp kütüphaneden dışarı çıkıyor.

Yine de "benzer anlam" onu takip etti. Kapıya kadar peşinden geldi, dışarı çıkıp taş basamaklardan inerken de peşindeydi *Webster Sözlüğü* bağırıyordu arkasından: *Ucube, ucube, ucube*. Girişteki kemerden sarkan parlak renkli flamalar da aynı sözü tekrarlıyordu. *Ucube*,

ucube, ucube. Tanımlama gidip reklâm panolarına oturdu, gelip geçen otobüslerin üzerine yapıştı. Beşinci Cadde'de bir taksi ilerliyordu. Babası kapıyı açıp gülerek aşağı indi, el sallarken gülüyordu. Onu gören Callie'nin içi ferahladı. Kafasında yankılanan *Webster Sözlüğü* sustu. Milton güldüğüne göre haberler iyi olmalıydı. Callie de güldü ve zıplaya zıplaya onun yanına doğru koştu. Mutluluğu sadece beş ya da on saniye sürdü. Milton'a yaklaştıkça tıbbi raporlarla ilgili bir şeyler hissetti, kötü bir şeyler. İnsanların gülümsemesi arttıkça haberler kötüleşiyordu. Milton sırıttı, çizgili takım elbisenin içinde terden sırılsıklamdı, kol düğmesinin yine trajik masklı tarafı parlıyordu.

Biliyorlardı. Anne ve babası onun bir ucube olduğunu biliyordu. Ama Milton ona kapıyı açıyor, işte Tessie o içeri girerken gülümsüyor. Taksi onları bir restorana götürüyor; az sonra üçü mönüye bakıp sipariş veriyor.

Milton içki servisi yapılana kadar bekledi. Sonra ciddi ciddi konuşmaya başladı. "Annenle ben doktorla biraz konuştuk, biliyorsun. İyi haber, bu hafta eve dönüyorsun. Okulu fazla kaçırmış sayılmazsın. Ve şimdi de kötü haber. Kötü habere hazır mısın Callie?"

Milton'un gözleri haberin hiç de kötü olmadığını söylüyordu.

"Kötü haber tatlım, küçük bir operasyon geçireceksin. Çok küçük. Aslında operasyon biraz abartılı bir kelime. Doktor *müdahale* demişti, evet, *müdahale*. Seni bayıltacaklar ve o gece hastanede kalacaksın. Hepsi bu. Biraz canın acıyabilir, ama ağrı kesici verirler nasıl olsa."

Ve Milton sustu. Sıra Tessie'deydi, eğilip Callie'nin elini okşadı. Çatlak bir sesle, "Her şey iyi olacak canım," dedi. Kızarmış gözleri sulanmıştı.

Callie babasına, "Ne çeşit bir operasyon?" diye sordu.

"Küçük bir estetik müdahale. Diş çektirmek gibi bir şey." Eini uzatıp şakacı bir tavırla Callie'nin burnunu parmaklarının arasına sıkıştırdı, "Ya da burnunu düzelttirmek gibi."

Callie öfkeyle geri çekildi, "Hayır, yapma."

"Affedersin," diye mırıldandı Milton. Öksürüp genzini temizledi.

"Benim neyim var?" diye sordu Calliope ve sesi titredi, gözyaşları yanaklarından aşağı yuvarlanıyordu. "Benim neyim var baba?"

Milton'un yüzü karardı. Güçlükle yutkundu. Callie onun Webster Sözlüğü'nde gördüğü kelimeyi tekrarlamasını bekliyordu, ama böyle bir şey söylemedi babası. Başı hafiften öne eğik kızına baktı; gözleri dalgın, kederli, yumuşak ve sevgi doluydu. Milton'un gözlerinde o kadar büyük bir sevgi vardı ki bu gözlerde gerçeği aramak imkânsızdı.

Sonunda, "Bu, hormonal bir şey," dedi. "Ben hep erkeklerde erkeklik, kadınlarda da kadınlık hormonları vardır sanırdım. Ama meğerse herkeste her ikisi de varmış."

Callie hâlâ bekliyordu.

"Senin durumunda, erkeklik hormonları biraz daha fazlaymış ve kadınlık hormonları da biraz daha az. Doktor sana birkaç iğne yapmak istiyor, sonra her şey düzelecek."

O kelimeyi yine söylememişti.

"Hormonal bir şey," diye tekrarladı Milton. "O kadar da büyük bir şey değil, hormonal. Sadece hormonal."

Luce benim yaşımda bir hastanın her şeyi kolayca anlayabileceğini düşünüyordu. O öğleden sonra lafı eğip bükmeden her şeyi açıkça anlattı bana. O yumuşak, sakin, kendinden emin ses tonuyla doğrudan gözlerime bakarak Luce, benim klitorisi diğer kızlardan biraz daha büyük bir kız olduğumu açıkladı. Bana da annemlere gösterdiği şemaları çizdi. Operasyonun detaylarını sorduğumda sadece şunu söyledi: "Jenital yapılanmanı tamamlayacağız. Henüz tam olarak şekillenmemişler, bunu yapacağız, işi bitireceğiz."

Hypospadias kelimesini o da ağzına almamıştı ve ben de bunun benimle ilgili olmayabileceğini düşünmeye başlamıştım. Belki de yanlış anlamıştım, Doktor Luce belki de başka bir hastasından söz ediyordu. Webster, *hypospadias*'ın bir penis anomalisi olduğunu yazıyordu, oysa Doktor Luce benim klitorisim olduğunu söylüyordu. Her ikisinin de aynı fetal dokudan geliştiğini anlamıştım, ama bunun

bir önemi yoktu, benimki klitoristi ve bu durumda kız değil de ne olacaktım?

Buluğ çağı egosu belirsiz, şekil değiştiren, bulutumsu bir şeydir. Bir ruh halinden diğerine geçmem çok da zor olmamıştı. Nasıl olmamı istiyorlarsa öyle olacaktım. Ben sadece bunun ölçüsünü merak ediyordum. Luce da bunu yapacaktı. Ailem onu destekliyordu. Bütün sorunların çözülmesi benim için çok çekiciydi ve o divanda yatarken Nesne'nin duygularımın neresinde durduğunu sormadım kendime. Bir an önce eve gidip olanları unutmak istiyordum. Sessizce, itirazsız bir şekilde Luce'u dinledim.

Östrojen iğnelerinin göğüslerimi büyüteceğini söyledi. "Bir Raquel Welch olmayacaksın, ama Twiggy gibi de kalmayacaksın." Yüzümdeki kıllanma azalacaktı. Sesim tenordan altoya dönecekti. Ne zaman adet göreceğimi sorduğumda doktor yine açık konuştu, "Hayır, adet görmeyeceksin. Bir bebeğin de olmayacak, eğer istersen evlat edinebilirsin."

Bunları sakinlik içinde karşıladım. İnsan ne de olsa on dördünde çocuk sahibi olmayı kafasına takmıyordu.

Kapı çalındı, sekreter başını uzattı. "Affedersiniz Doktor Luce, bir dakikanızı alabilir miyim?"

"Bu Callie'ye bağlı," dedi Luce gülümseyerek. "Biraz ara verebilir miyiz? Hemen dönerim."

"Tabii."

"Birkaç dakika otur ve başka bir şey sorup sormak istemediğini düşün." Dışarı çıktı.

O gittikten sonra kımıldamadan oturdum. Hiçbir şey düşünmüyordum, zihnim tamamen boşalmıştı. Bu, itaatin yarattığı bir boşluktu. Bütün çocuklar gibi içgüdüsel bir duyguyla sonunda kendimi ebeveynlerime teslim etmiştim. Benim böyle kalmamı istiyorlardı. Doktor Luce da onlara böyle olacağının sözünü vermişti.

Gökyüzünden gelip geçen somon rengi bir bulutun gölgesiyle yeniden dünyaya döndüm. Yerimden kalkıp pencereye gittim ve nehri seyretmeye başladım. Görebileceğim en uzak mesafelere,

gökdelenlere bakabilmek için yanağımı cama yapıştırmıştım. Kendi kendime büyüyünce New York'ta yaşama sözü verdim. "İşte benim şehrim burası," dedim. Yeniden ağlamaya başlamıştım. Kendimi toparlamaya çalıştım. Gözlerimi ovuşturdum. Odada gezindim, Moğol minyatürlerine baktım. İki küçük fildişinden şekil sevişme pozisyonunda. Hareketlerinin tuhaflığına rağmen yüzlerinde çok huzurlu bir ifade var. Ne acı, ne de bir kendini kaybediş, sadece huzur. Ama minyatürün en dikkat çeken yeri bu yüzler değildi; âşıkların vücutlarının geometrik duruşu, kollarının, bacaklarının kaligrafik çizimleri insanın gözünü cinsel organlarda odaklıyordu. Kadının pubik bölgedeki kılları karlık bir arazideki daima yeşil kalan çalılıklar gibi duruyordu, adamınki de onun içinden yükselen bir kızılağaçtı sanki. Baktım, baktım, baktım. Başka insanların nasıl olduğunu anlamak istiyordum. Bakarken herhangi birinin tarafında değildim. Hem adamın aceleci istekliliğini, hem de kadının aldığı zevki hissedebiliyordum. Zihnim artık bomboş değildi. Birtakım karanlık bilgilerle doluyordu.

Aylak aylak salındım odada, Doktor Luce'un masasına göz attım, ortada açık bir dosya duruyordu. Aceleden yerine kaldırmayı unutmuştu herhalde.

ÖN ÇALIŞMA:
DİŞİ OLARAK YETİŞTİRİLMİŞ GENETİK XY (ERKEK)

Aşağıda gösterilen vaka, erkek ya da kadın davranış biçimleriyle kromozomsal status ve genetik yapılanmayla jenital yapılanma arasında önceden belirlenmiş bir alaka olmadığını göstermektedir.

KONU: Calliope Stephanides
GÖZLEMCİ: Peter LUCE, M.D.

TANITIM BİLGİLERİ: Hasta on dört yaşında. Hayatı boyunca bir dişi olarak yaşamıştır. Doğumda çok küçük olan penis, klitoris olarak tanımlanmıştır. "Konu"nun XY olan karyotipi buluğ çağında erkeklik belirtileri gösterene kadar ortaya çıkmamıştır. Kızın ebeveynleri durumu tespit eden doktorun sözlerine tam olarak güvenemediğinden Cinsel Kimlik Kliniği ve New York Hastanesi'ne başvurmadan önce iki farklı doktordan daha görüş almıştır.

Muayenede saklı testis dokusu tespit edilmiştir. Penisde hafif bir hypospadik durum vardır ve üretra deliği alt taraftadır. Kız, daima diğer dişiler gibi otururak çiş yapmıştır. Kan testleri XY olarak sonuçlanmış, ayrıca "konu"nun 5-alfa redüktaz bozukluğu olduğunu ortaya koymuştur. Laparotomik tetkik yapılmamıştır.

Bir aile fotoğrafında (ekli dosyada mevcut) "konu"yu on iki yaşında görüyoruz. XY karyotipine rağmen son derece neşeli, sağlıklı, hiçbir erkeksilik belirtisi vermeyen bir kız çocuğu görüntüsündedir.

İLK İZLENİM: "Konu"nun yüz ifadesi zaman zaman sertleşmesine rağmen genelinde yumuşak ve alıcıdır, sık sık gülümser. Çoğunlukla başını mahcubiyet içinde öne eğer. Hareketleri, tavırları kadınsıdır, yürüyüşü kendi kuşağının diğer kızları gibi sarsaktır. Uzun boyu bazılarını kuşkuya düşürebilse de incelendiğinde "konu"nun tamamen dişi olduğu kesinlikle saptanabilir. Sesi yumuşak ve derindendir. Biri konuşurken başını arkaya atıp dikkatle dinler, kendi fikirlerini söylerken

erkeksi bir saldırganlık içine girmez. Bol bol şaka yapar.

AİLE: Ebeveynler II. Dünya Savaşı sonrası tipik Ortabatılı. Baba kendisini Cumhuriyetçi olarak tanımlıyor. Anne zeki, samimi ve başkalarına önem veren bir kişi, nevroz ya da depresyona hafif bir eğilimi olduğu söylenebilir. Kendi kuşağının kadınları gibi verici, mütevazı bir kişilik. Baba işini öne sürerek kliniğe sadece iki defa geldi, ama bu iki ziyaret bile onun baskın karakterini tanımaya yeterliydi; kendi başına bir yerlere gelmiş bir adam ve eski bir subay. Ek olarak "konu", cinsel kimliklere dair katı görev dağılımı gelenekçiliğine sahip Yunan Ortodoks geleneğine göre yetiştirilmiştir. Genel olarak ebeveynlerin asimile oldukları ve dış görüntüleriyle tipik Amerikalı portresi çizdiklerini söyleyebiliriz, yalnız daha derinlerdeki etnik kimliklerin etkisi de unutulmamalı.

CİNSEL FONKSİYON: "Konu" çocukluğunda başka çocuklarla cinsel oyunlar oynadığını söylemiştir; bu oyunların tamamında eteğini kaldırarak ve bir oğlanın erkek olarak üstüne çıkmasına izin vererek kadın rolünü benimsemiştir. Komşu evlerden birindeki havuzun devridaim yapan su pompası deliklerinin üstüne oturarak erotoseksüel zevk almayı denemiştir. Küçüklüğünden beri mastürbasyon yapmaktadır.

"Konu"nun ciddi bir erkek arkadaşı olmamıştır, ama bu, kız okuluna gitmesi, ya da vücudundan utanması nedeniyle olabilir. Cinsel organlarındaki anormalliğin farkındadır ve soyunma odalarında,

tuvaletlerde kimsenin onu çıplak görmemesi için daima özen göstermiştir. Yine de bir kerelik karşı cinsle cinsel ilişki kurmuştur. Partneri en yakın arkadaşının ağabeyidir. Bu deneyimi acı verici olarak tarif etmesine rağmen buluğ çağı romantizmini de yaşadığını özellikle belirtmiştir. GÖZLEM: "Konu" çok hızlı, nefes nefese, heyecanlı bir biçimde konuşmaktadır, patlamalar şeklinde. Doğrudan göz teması ve ses tonunun seviyesi açısından bakıldığında konuşma şekil ve karakteri dişildir. Cinsel etkileşimi erkeklere dönüktür. SONUÇ: "Konu" kromozom yapısına rağmen konuşması, davranışları, giyimi ile dişi bir cinsel kimlik ve rol sergilemektedir.

Bütün bunlar cinsel gelişim sürecindeki tarzın cinsel kimlik oluşumunda genetik yapıdan çok daha etkin bir rolü olduğunu ortaya koymaktadır.

"Konu"nun cinsel kimliği kesinlikle tespit edildiği için kendisine ait tedavi önerisi, onu daha dişi gösterecek bir dizi estetik cerrahi müdahale ve buna eşlik edecek bir hormon yüklemesidir. Onu bugünkü cinsel organlarıyla bırakmak aşağılayıcı bir karar olur. Bu operasyonlar hastanın cinsel haz alma kapasitesini azaltabilir, hatta tamamen körleştirebilir de; yalnız, cinsel hazzın mutlu bir hayatın faktörlerinden sadece biri olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Evlenebilmek, toplumda normal bir kadın hayatı sürdürmek de önemli faktörlerdir ve bunların ikisi de ameliyat ve hormon yüklemesi sonucu gerçekleşebilecektir. Ayrıca yeni operasyon teknikleri eskiye oranla erotoseksüel fonksiyonlardaki azalmayı minimuma indirmektedir.

O gece annem ve babamla otele geldiğimde Milton bir sürprizi olduğunu söyledi. Broadway'e bilet almıştı, heyecanlanmış gibi yaptım, ama yemekten sonra onların yatağına büzülüp çok yorgun olduğumu söyledim.

"Çok mu yorgunsun?" dedi Milton. "Yorgunum da ne demek?"

Tessie hemen lafa karıştı, "Tamam tatlım, gelmek zorunda değilsin."

"Çok iyi bir şovmuş Callie."

"Ethel Merman da var mı?" diye sordum.

"Hayır, efendim. Seni dalgacı seni." Milton gülüyordu. "Ethel Merman yok. Malum artık Broadway'de görülmüyor. Biz de bu gece Carol Channing'i seyredeceğiz. O da harika. Haydi, sen de gel."

"Hayır, gelemem."

"O zaman sen bilirsin, ama kaçırıyorsun. Benden söylemesi."

Çıkarlarken annem, "Hoşça kal tatlım," dedi.

Birden yataktan fırlayıp Tessie'ye koştum.

"Ne oldu?" dedi.

Gözlerim yaşlarla doluydu. Tessie onların rahatlamadan ötürü olduğunu sandı. O daracık, yarı karanlık kapı ağzında birbirimize sarılıp ağladık.

Onlar gidince dolaptan bavulumu çıkardım. Sonra üstündeki turkuvaz rengi çiçeklere bakıp onun yerine babamın gri renkli Samsonite'ını aldım. Eteklerimi ve Fair Adası kazağımı çekmecede bıraktım. Daha koyu renk gömleklerimi, mavi bisiklet yakamı, Lacoste'larımı ve fitilli kadifelerimi aldım. Sutyenimden ve makyaj çantamdan da ayrılıyordum. Şimdilik çoraplarım ve külotlarım benimle geliyordu. Bavulu kapatınca Milton'un el çantasını açıp para aradım. Hepsi üç yüz dolar kadardı.

Bunların nedeni sadece Doktor Luce'un kabahati değildi, ona da bir yığın yalan söylemiştim. Kararı yanlış verilere dayanıyordu ve o da yanlış sonuca varmıştı.

Komodinlerden birine kısa bir not bıraktım.

Sevgili anne ve babacığım,

Benim için en iyisini yapmaya çalıştığınızı biliyorum, ama en iyinin ne olduğunu sanırım hiç kimse tam olarak bilemez. Sizi seviyorum ve başınıza dert olmak istemiyorum. Gitmeye karar verdim. Biliyorum, dert olmadığımı söyleyeceksiniz, ne yazık ki öyleyim. Bunu neden yaptığımı öğrenmek istiyorsanız gidip Doktor Luce'a sorun. O yalancıya. Ben kız değilim, ben erkeğim. Bugün bunu öğrendim. Kimsenin beni tanımadığı bir yere gideceğim. Grosse Pointe'tekiler nasılsa durumu öğrenip hakkımda binbir şey söyleyeceklerdi.

Baba, paranı aldığım için beni affet. Bir gün onu sana faiziyle ödeyeceğim.

Lütfen beni merak etmeyin. İYİ OLACAĞIM.

Mektupta yazanlara rağmen altını Callie, diye imzaladım.

Bu, benim onların karşısında kız olarak son duruşumdu.

BATIYA GİT DELİKANLI

Bir kez daha bir Stephanides Türklerle birlikte. Berlin'deyim. Schöneberg'de kendimi çok iyi hissediyorum. Hauptstrasse'de yan yana dizili Türk dükkânları babamın çocukken beni götürdüğü dükkânların aynısı. Yiyecekler de öyle; kuru incirler, helva, yaprak dolması... Yüzler de benzer; kırışık, esmer, kara gözlü, kemikli. Aile hikâyeme rağmen Türkiye beni kendine çekiyor. İstanbul'daki konsoloslukta çalışmayı çok isterim. Oraya tayin edilmek için dilekçemi verdim bile. Böylece kendi hayat çemberimi tamamlamış olacağım.

Bu gerçekleşene kadar hayatım böyle sürecek. Dönercinin alt katındaki pide fırınına bakıyorum. Taş fırın bir zamanlar Smyrna'da kullanılanlardan. Fırıncının uzun saplı bir küreği var, onunla pideleri ters yüz ediyor. Bütün gün çalışıyor, hem de çok yoğun bir şekilde, on dört saat, on beş saat... O hareket ettikçe terlikleri unlu zeminde iz bırakıyor. Gerçek bir ekmek ustası. Bir Yunanlı torunu olan Amerikalı Stephanides, 2001 yılında Hauptstrasse'deki fırıncıyı seyrederken Almanya'daki Türk göçmenlerine, bu *gastarbeiter*'lere* büyük bir hayranlık duyuyor. Hepimiz birçok parçadan oluşuyoruz. Sadece ben değil.

* Misafir işçi. *(ç.n.)*

Scranton otobüs durağının arkasındaki Ed'in berber dükkânının zili neşeyle çaldı. Gazetesini okuyan Ed müşteriyi karşılamak üzere ayağa kalktı.

Sonra bir sessizlik oldu. Ardından Ed, "Ne oldu, iddiayı mı kaybettin?" dedi.

Kapı ağzında Ed'in daha önce rastlamadığı tuhaflıkta, her an kaçacakmışgibi duran ince uzun bir delikanlı vardı. Omuzlarından aşağı dökülen saçlarıyla hippilere benziyordu. Ama üstündeki koyu renk bir takım elbiseydi. Ceket oldukça bol, oysa pantolonu köşeli burunlu, kahverengi, yıpranmış ayakkabılarını açıkta bırakacak kadar kısalmış. Ed'in burnu ekşimsi eskici dükkânı kokusunu alıyor. Şaşırtıcı bir şekilde delikanlının bavulu işadamlarınınki gibi gri ve büyük.

"Sadece bu stilden sıkıldım," dedi delikanlı.

"Sen mi, ben mi?"

Bana bir sandalye gösterdi. Ben –adı çabucak Cal'e dönüşen kaçak ergen– de bavulumu yere bırakıp ceketimi askıya astım. Odanın karşı tarafına erkekler gibi bir tavır takınarak yürüdüm. Felç geçirmiş insanlar misali en temel hareketleri yeni baştan öğreniyordum. Yürüme söz konusu olduğunda iş o kadar zor değildi. Kızların başlarına kitap koyarak yürüdükleri Baker & Inglis günleri geride kalmıştı. Doktor Luce'un yürüyüşümde tespit ettiği hafif sarsaklık, zerafetten yoksun yeni yürüme biçimine geçişimi kolaylaştırmıştı. İskeletim yerçekimi merkezi daha yukarıda olan bir erkek iskeletiydi. Bu da insanın göğüs kısmının daha dik, daha ileride durmasını sağlıyordu. Bana sıkıntı veren dizlerimdi. Onları bitiştirerek yürüme alışkanlığım yüzünden kalçalarım sallanıyor, sırtım geriliyordu. Kalçalarıma hâkim olmaya çalışıyordum. Erkek gibi yürümek için onları değil, omuzlarınızı sallamanız gerekir. Ve bacaklarınız da birbirinden ayrı durmalı. Bütün bunları yolda geçen bir buçuk gün içinde öğrenmiştim.

Sandalyeye yerleştim, hareketsiz kaldığım için memnundum. Berber Ed boynuma önce kâğıt, onun üstüne de bez önlük taktı. Bu arada saçlarıma bakıyor ve başını kuşkuyla iki yana sallıyordu. "Siz

gençlerin bu uzun saç takıntısını bir türlü anlayamıyorum. Neredeyse işimi batırdınız. Artık sadece emekliler geliyor. Saç tıraşı için... ama adamların saçı yok ki." Güldü. "Galiba moda değişiyor, biraz daha kısa olacak. Belki de yeniden para kazanabilirim. Ama yok, olmaz. Şimdi de üniseks işi çıktı. Erkekler de şampuanlanmak istiyor." Eğildi, "Sen de şampuanlanmak istemeyeceksin, değil mi?"

"Sadece kesim."

"Tamam, nasıl olsun?"

Kararım kesindi, "Kısa," dedim.

"Çok mu kısa?"

"Kısa. Çok kısa değil."

"Oldu. Kısa ama çok kısa değil. İyi fikir. Bakalım diğer yarın nasılmış?"

Dondum kaldım. Bana bir şeyler demek istediğini sanmıştım bir an için. Neyse ki bu sadece bir şakaydı.

Ed'in kendi kafası gayet düzgündü. Kalan saçları arkaya taranmış. Sert ve ciddi bir yüzü var. Sandalyeyi yükseltip, tıraş bıçaklarını hazırlarken kıllı burun kanatları bir şişip bir iniyor.

"Baban saçını bu kadar uzatmana izin verdi ha?"

"Şu ana kadar."

"Ve demek sonunda seni yola getirmeye karar verdi. Dinle evlat, pişman olmayacaksın. Kadınlar karı gibi görünen erkeklerden hoşlanmaz. Ne derlerse desinler bu böyledir. Duyarlı erkeklermiş... Haydi, canım sen de, bok yemişler."

Küfürler, tıraş bıçakları, usturalar, bütün bunlar benim için erkek dünyasına hoş geldin partisinin parçalarıydı. Televizyonda beyzbol maçı vardı. Takvimdeki resimde de bir şişe votka ve beyaz kürkten bikinili bir kız. Berber beni parlayan aynaların önünde ileri geri oynatırken ayaklarımı aşağıdaki demir boruya dayadım.

"Hay canına yandığımın... Saçını en son ne zaman kestirdin sen?"

"Aya indikleri günü hatırlıyor musun?"

"Evet, evet... Öyle olduğu belli."

Yüzümü aynaya çevirdi. İşte Calliope son defa karşımdaydı. Hâlâ gitmemişti. Sanki esir düşmüş bir ruh oradan beni gözetliyor.

Ed eline tarağını aldı. Bir tutam saç alıp yukarı kaldırdı, diğer elindeki makası durmadan açıp kapatıyor bu arada. Tarağın dişleri saçıma girmiyor. Makas şıkırdamaya devam ediyor, bu bir çeşit zihinsel berbercilik oyunu, Ed nasıl yapacağını düşünüyor. Ben de... Ne yapıyordum? Doktor Luce haklı olabilir miydi? Öbür tarafa bu kadar kolay geçebileceğimden nasıl bu kadar emin olabilirdim? Erkekler hakkında ne biliyordum? Onlardan hoşlanmıyordum bile.

Ed, "Bu iş ağaç kesmek gibi bir şey," dedi. "Önce dalları keseceksin, sonra gövdeyi."

Gözlerimi kapadım. Calliope ile göz göze gelmek istemiyordum. Sandalyenin kenarlarına tutunup berberin işini bitirmesini bekledim. Makas şıkırtısı kesildi, bunun yerini elektrikli bir makinenin vızıltısı almıştı. Döner bıçaklar arılar gibi daireler çiziyordu tepemde. Ed bir tutam saç daha kaldırdı ve aletin dönüşünü kafa derimde hissettim.

Gözlerim hâlâ kapalıydı, artık geri dönüş olmadığını biliyordum. Elektrikli bıçaklar çalışıyor. Sakin olmaya çalıştım. Saçlarım parça parça yere düşüyor.

"Fazla para vermen gerekecek," dedi Ed.

Fazla para lafını duyunca telaşla gözlerimi açtım. "Ne kadar?"

"Korkma, korkma, şakaydı. Aynı parayı vereceksin. Bugün vatansever bir günümdeyim. Ülkeyi demokrasiye yaraşır bir hale sokuyorum."

Büyükannemle büyükbabam bir savaş nedeniyle yurtlarını bırakmak zorunda kalmıştı. Şimdi de ben, elli iki yıl sonra evimden kaçıyordum. Tıpkı onlar gibi hayatımı kurtarma peşindeydim. Fazla param yoktu, farklı bir kimliğe bürünüyordum. Bir gemiyle okyanusu aşmıyordum ama bir yığın arabaya ine bine koca bir kıtayı aşıyordum. Yeni biri oluyordum, tıpkı Desdemona ve Lefty gibi ve bu yeni dünyada nelerle karşılaşacağım konusunda hiçbir fikrim yoktu.

Korkuyordum da. Daha önce hiç tek başıma kalmamıştım. Hayatın nasıl olduğunu, neyin kaç paraya satıldığını bilmiyordum.

Lochmoor Oteli'nden çıkınca otobüs terminaline gitmek için taksiye binmek zorunda kalmıştım, yollar hakkında hiç fikrim yoktu. Terminale vardığımda kravatçı dükkânlarının, fast-food büfelerinin arasında dolanıp bilet satış gişelerini aradım. Bulunca da Şikago üzerinden Pennsylvania, Scranton'a bir gece bileti aldım, bundan daha uzağını şimdilik göze alamıyordum. Banklara devrilip yatan sarhoşlar, uyuşturucu müptelaları arada başlarını kaldırıp bana ıslık çaldı, bazıları da ağzını şapırdatıyordu. Onlardan korkmuştum. Neredeyse kaçma fikrimden vazgeçecektim. Eğer acele edersem Milton'la Tessie, Carol Channing şovdan gelmeden önce otele dönebilirdim. Bekleme salonunda otururken babamın bavulunu sanki biri alıp çalacakmışmış gibi sıkı sıkı dizlerimin arasına alıp bunları düşündüm. Onlara bundan böyle bir erkek olarak yaşamak istediğimi söylesem neler olacağını hayal etmeye çalıştım. Herhalde önce itiraz eder ama sonra kabullenirlerdi yeni durumumu. O sırada yanımdan bir polis geçti. O uzaklaşınca hemen gidip orta yaşlı bir kadının yanına yerleştim, belki görenler beni onun kızı sanardı. Hoparlörler otobüsümün kalkmak üzere olduğunu anons etti. Diğer yolculara baktım, bir yığın yoksul insan... İşte eski bir çanta ve bir Louis Armstrong büstüyle yaşlı bir kovboy; onun yanında Sri Lankalı iki Katolik rahip. En az üç şişman anne, yaramaz çocuklar ve bir yığın eşya. Eskiden jokeylik yaptığı belli olan ufak tefek, sararmış dişli, kırışık yüzlü bir adam. Onlar otobüse binmek üzere sıraya girerken benim zihnim de tekrar kendi hayallerine döndü. Milton hayır, olamaz, diye başını sallıyor. Doktor Luce cerrah maskesini takıyor. Grosse Pointe'teki okul arkadaşlarım birbirlerine beni göstererek şeytani kahkahalar atıyor.

Korkudan donmuş gibiydi vücudum ama yine de titriyordum. Karanlık otobüse adımımı attım. Kendimi koruma arzusuyla yine o orta yaşlı kadının yanına oturdum. Bu çeşit gece yolculuklarına alışık olan diğer yolcular çoktan termoslarını çıkarıp sandviç paketlerini açmaya başlamıştı. Arka koltuktan kızarmış tavuk kokusu geliyordu. Birden ben de acıkıverdim. Keşke otelde olup oda servisini arayabilseydim. Kendime derhal yeni bir kıyafet almalıydım. Beni daha

büyük gösterecek, şık olmayan bir şeyler. Erkek gibi giyinmeliydim bundan böyle. Terminal memuruna sefer kâğıtlarını göstererek yola koyulan otobüs şehirden çıkıp New Jersey'ye uzanan sarı ışıklı tünele girerken yaptığım şeyin dehşeti içindeydim, yine de kendimi durduramıyordum. Biz, kayalıkların arasında yeraltında; üstümüzde akan kirli nehir ve yuvarlak tünel duvarlarının öte yanında karanlık sularda yüzen balıklar...

Scranton'daki Salvation Army deposu otobüs durağından fazla uzak değildi. Kardeşim için alışveriş yapıyormuş pozundaydım, zaten hiç kimsenin soru sorduğu da yoktu. Erkek bedenleri bana çok yabancı geliyordu. Ceketleri keyifsiz bir suratla uyuyor mu acaba, diye bir bir üstüme tuttum. Sonunda iyi kötü uyabilecek bir tane buldum. Sağlam görünüşlü, mevsimlik bir takımdı. Etiketinde "Durenmatt Erkek Giyim, Pittsburgh" yazıyordu. Papagallo'mu çıkardım. Bana bakan biri var mı diye etrafı kolaçan ettikten sonra ceketi giydim. Bir delikanlının hissettikleri değildi hissettiklerim. Bu, babanın ceketini giyip erkek olmak gibi bir şey değildi. Sanki üşümüşüm de sevgilim bana ceketini vermişti. Omuzlarıma oturan ceket büyük, sıcak, rahat ve uzaylı kadar yabancıydı bana. (Ve bu arada benim geniş omuzlu sevgilim kimdi? Futbol takım kaptanı mı? Hayır. Benimki bir II. Dünya Savaşı gazisiydi, kalp krizinden ölmüştü. Elk Locası* üyesiydi ve en son Teksas'ta yaşamıştı.)

Ceket yeni kimliğimin sadece bir parçasıydı. En önemli iş saçlarımın kesilmesiydi. Ed, şimdi de eline pudralı bir kıl temizleme fırçası almıştı. Kıllar havaya ince bir toz bulutu içinde savruldu, gözlerimi kapadım. Sandalyem tekrar kendi etrafında döndürüldü ve berber, "İşte oldu," dedi.

Gözlerimi açtım. Ve aynada kendimi görmedim. O gizemli gülüşlü Mona Lisa değildi karşımdaki. Yüzüne saçlarını düşürmüş utangaç kız gitmiş, yerine onun ikiz erkek kardeşi gelmişti. Etrafını çerçeveleyen saç yığını ortadan kalkınca yüzümün son zamanlarda

* Amerika'da muhafazakâr, ahlakçı bir dernek. *(ç.n.)*

geçirdiği değişiklikler ortaya çıkmıştı. Çenem daha köşeli, daha geniş duruyordu, kalınlaşmış olan boynumun orta yerinde bir âdem elması belirmişti. Bu, tartışmasız bir erkek yüzüydü, ama içindeki duygular hâlâ bir kıza aitti. Ayrılıklardan sonra saç kestirmek kadınlara özgü bir davranış değil midir? Bu, bir çeşit yeniden başlayıştı; özgüven ve kendini yeniden beğenişin geri dönüşü, yeni bir aşka hazır olmanın habercisiydi. Nesne'yi bir daha asla göremeyeceğimi biliyordum. Bir yığın büyük sorun, bir yığın endişe... Ama benim aynada ilk defa gördüğüm erkek yüzümde en fazla fark ettiğim ifade kalp kırıklığı olmuştu. Artık bitti, diye düşündüm. Birini bu kadar çok sevdiğim için saçımı keserek kendimi cezalandırmıştım. Daha güçlü olmaya çalışıyordum.

Ed'in dükkânından yeniden yaratılmış olarak çıktım. Otobüs durağından geçenler arasında gözü öylesine bana takılanların gördüğü, çevredeki okullardan birine giden bir delikanlıydı herhalde. Liseli bir delikanlı... Belli ki sanatçılara özentili –en azından giyimiyle–, yaşından büyükmüş havasında ve kuşkusuz Camus ya da Kerouac okuyan bir delikanlı. Durenmatt marka takımımın bir parça *Beatnik* havası vardı. Pantolon, köpekbalığı derisi parlaklığında. Uzun boyum nedeniyle on yedi yaşında sanılabilirdim, hatta on sekiz. Göğsüme sakladığım parayı iki giysi katı koruyordu; Lacoste tişörtüm ve onun üstündeki bisiklet yaka süveterim. Ayakkabılarım hâlâ sarı Wallabee'lerim. Eğer birinin dikkatini çekecek olsam mutlaka, yine kafayı tuhaf giyinmeye takmış bir yeni yetme, diye düşüneceklerinden emindim.

Bu kıyafetin içinde de kalbim deli gibi atıyordu. Bundan sonra ne yapacağımı bilmiyordum. Daha önce dikkat etmediğim şeylere şimdi dikkat etmek zorundaydım. Otobüs tarifelerine, bilet ücretlerine, paramı planlı harcamaya, mönülerden en ucuz yiyecekleri seçmeye... Bugün bulabildiğim en ucuz yiyecek acılı çorba olmuştu. İçine bolca kraker koyup çorbamı içerken bir yandan da otobüs seferlerini gözden geçirdim. Kış mevsiminde yapılacak en akıllı iş ya güneye ya da batıya gitmekti; güneyi istemediğim için batıyı seçtim. Kaliforniya?

Neden olmasın? Fiyatları gözden geçirdim. Tahmin ettiğim gibi çok pahalıydı.

Sabah boyunca yağmur arada bir çiseleyip durmuştu, ama şimdi bulutlar dağılıyordu. Umutsuzlukla dolu ucuz lokantanın yağmur lekeleri içindeki penceresinin ardından baktığımda, kirli yeşil otlarla kaplı tepeciği inen şehir içi yolun arkasındaki Interstate Otobanı'nı görebiliyordum. Garson kız gelip kahve isteyip istemediğimi sordu. Daha önce kahve içmek aklıma bile gelmediği halde bu defa bir fincan sipariş ettim. Kahvem gelince tadını kahveli şekere döndürene kadar içine iki paket krema, dört de şeker attım ve ancak içebildim.

Terminalden arkalarında egzos dumanı bırakarak ardı ardına bir yığın otobüs kalkıyordu. Otobanda arabalar vızır vızır. Yıkanmak istiyordum. Temiz çarşaflara uzanıp uyumak istiyordum. 9,95 dolara bir motel odası bulabilirdim, ama bunu yapmadan önce gidebileceğim kadar uzağa gitmeliydim. Uzunca bir süre orada oturdum. Bir sonraki adımımı bir türlü atamıyordum. Sonunda aklıma harika bir fikir geldi. Hesabımı ödeyip terminalden ayrıldım ve yokuş aşağı yürümeye başladım. *Interstate*'e ulaşınca bavulumu sırtlanıp, yüzümü bana doğru gelen trafiğe döndüm ve başparmağımı yukarı kaldırarak elimi sallamaya başladım.

Ailem beni otostop konusunda daima uyarmıştı. Bazen Milton yüksek sesle böyle bir hata yapanların başlarına gelenleri gazeteden okurdu. Başparmağım tam da yukarıda sayılmazdı, yarım hâlâ bu fikre karşıydı. Arabalar hızla gelip geçiyordu. Hiçbiri durmadı. Hevessiz parmağım titremeye başlamıştı.

Luce'u yanlış değerlendirmiştim. Benimle konuştuktan sonra normal olduğuma kanaat getirerek beni serbest bırakacağını sanmıştım. Ama şimdi normallik hakkında bir şeyler anlamaya başlıyordum. Normallik normal değildi. Olamazdı. Eğer normallik normalse, herkes onu kendi başına bırakmalıydı. Oturup normalliğin kendi kendine devamını seyredebilirlerdi. Ama insanların –özellikle de doktorların– normallik konusunda kuşkuları vardı. Normalliğin çok

da güvenilir olmadığını düşünüyor ve onu desteklemekte hevessiz davranıyorlardı.

Aileme gelince onları asla ve asla suçlamıyordum. Onların çabası beni korumak; aşağılanmaktan, yalnızlıktan ve hatta ölümden kurtarmaktı. Daha sonra Doktor Luce'un onlara eğer tedavi edilmezsem hayatımın tehlikeye girebileceğini söylediğini öğrendim. Zavallı testislerime verdiği isimle "Gonodal doku" yıllar içinde kanserleşebilirdi. (Şu anda kırk bir yaşındayım ve henüz bir şey olmadı.)

Yolun kıvrımında, tepesindeki egzos borusundan siyah bir duman savurarak bir TIR belirdi. Kırmızı şoför mahallinde bir kırmızı şapka ip ucunda kukla gibi zıp zıp zıplıyor. Adam yüzünü benden yana çevirdi ve yanımdan geçerken koca arabanın frenine bastı. Gıcırdayan lastiklerden bir koku yükseldi, yirmi adım ötemde araç durdu.

Bavulumu kapıp vahşi bir heyecanla ona doğru koştum ve ulaşınca da zınk diye durdum. Kapı çok yüksekteydi. TIR homurtularla sallanmakta. Olduğum yerden şoförü göremiyordum, öylece kararsızlık içinde dikili kaldım. Sonra adamın yüzü camda belirdi, kapı açıldı.

"Geliyor musun, gelmiyor musun?"

"Geliyorum."

Kabin temiz değildi. Epeydir yolda olduğu yerlere atılmış boş yiyecek kutuları ve şişelerden belliydi.

Şoför, "Görevin beni uyanık tutmak," dedi.

Hemen cevap vermeyince gözlerini bana dikti. Gözleri kızarmıştı. Fu Manchu* tarzı bıyığı ve uzun favorileri kızıldı. "Konuşmayı sürdür, o kadar."

"Ne konuşayım?"

Öfkeyle, "Ben ne bileyim?" diye bağırdı ve hemen sonra "Kızılderililer hakkında bir şey biliyor musun?" dedi.

"Kızılderililer mi?"

* Sax Rohmer'in romanlarındaki kahraman. *(ç.n.)*

"Evet. Batıya giderken bir yığın *Injun* alırım yoldan. Dünyanın en çatlak tipleridir. Çok garip insanlardır, tuhaf tuhaf fikirleri vardır."

"Nasıl?"

"Bazıları Bering'den gelmediklerini ileri sürer. Bering'i biliyor musun? Şu Bering Boğazı denen yer. Alaska ile Rusya arasındaki açıklık. Denizde bir aralık. Çok eskiden orası toprakmış ve Kızılderililer oradan buraya gelmiş. Çin ya da Moğolistan'dan. Kızılderililer gerçekten de Asyalıdır."

"Bunu bilmiyordum," dedim. Eskisinden daha az korkuyordum artık. Adam bana gayet normal davranıyordu.

"Ama aldığım bazı Kızılderililer işin böyle olmadığını, kendilerinin kayıp ülkeden geldiğini söyler. Atlantis gibi bir yerden."

"Hoppala!"

"Başka ne söylüyorlar biliyor musun?"

"Ne?"

"Anayasa'yı Kızılderililerin yazdığını. Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nı."

Aslında konuşmanın çoğunu o yaptı. Ben pek az bir şey söyledim. Sadece orada olmam uyanık kalması için yeterliydi. Kızılderililerden söz etmek aklına meteorları getirdi. Montana'da Kızılderililerin kutsal saydığı bir meteor vardı. Sonra bana TIR şoförlerinin gördüğü uzaylı yaratıklardan, kayan yıldızlardan ve yeşil ışıklardan bahsetti. "Sen hiç yeşil ışık gördün mü?"

"Hayır."

"Yeşil ışığın resmi çekilemez derler, ama ben çektim. Burada daima böyle gariplikler olur diye bir fotoğraf makinesi bulundururum. Bir defasında yeşil ışığı gördüm ve hemen makineme davrandım. Resim evde."

"Yeşil ışık nedir?"

"Güneş doğarken ve batarken olur. Sadece iki saniye. En iyi dağlarda görülür."

Beni Ohio'ya kadar götürdü ve bir motelin önünde bıraktı. Ona teşekkür edip bavulu yüklenerek resepsiyona gittim. Üstümdeki

kıyafet burada çok işime yaradı. Tabii pahalı bavulun da katkısı az değildi. Kaçağa benzemiyordum. Motel görevlisinin yaşımla ilgili kuşkuları olabilirdi ama parayı hemen önüne bıraktım ve karşılığında anahtarımı aldım.

Ohio'dan sonra Indiana'ya, Illinois'e, Iowa'ya ve Nebraska'ya gittim. Steyşınlara, spor arabalara, kiralık karavanlara bindim. Tek başına yolculuk eden kadınlar önümde hiç durmadı. Beni alanlar tek erkekler ya da çiftlerdi. Bir defasında Alman bir çift yol boyunca Amerikan biralarının ne kadar kötü olduğunu anlatıp durdu bana. Bazen birbiriyle kavga etmekten bıkıp usanmış çiftler de oluyordu. Hepsinin de beni araçlarına kabul nedeni temiz yüzlü bir delikanlı olmamdı ve her gün biraz daha bu tarife uyuyordum. Artık bıyıklarımı ağdalayacak bir Sophie Sassoon yoktu çevremde, böylece üst dudağımla burnum arasındaki boşluk bir gölgeyle dolmaya başladı. Sesim giderek derinleşiyordu. Yoldaki her çukur boynumdaki âdem elmasına bir düğüm daha ekledi.

Eğer soran olursa üniversiteye başlamak üzere Kaliforniya'ya gittiğimi söylüyordum. Dünyayı tanımıyordum, ama üniversiteler hakkında bir fikrim vardı, böylece Stanford'da öğrenci olacağımı, orada yurtta kalacağımı tekrarlamaya başladım. Dürüst olmak gerekirse sürücüler pek meraklı değildi zaten. Onların kendi dertleri vardı. Sıkılıyorlardı, yalnızlardı ve biriyle konuşmaya ihtiyaçları vardı.

Din değiştiren biri gibiydim, önceleri işi abarttım. Indiana, Gary'de kabadayı bir yürüyüş edindim. Çok az gülüyordum. Illinois'deyken Clint Eastwood'un kısık gözleriyle dolaştım ortalıkta. Tabii bu sadece bir blöftü ama bütün erkekler zaten böyle yapmıyor muydu? Hepimiz birbirimize tehditkâr bakışlar atarak dolaşıyorduk. Kabadayı yürüyüşüm erkekliğe özenen diğer yaşıtlarımınkinden farklı değildi. Bu yüzden de inandırıcıydı. Hatta onu inandırıcı kılan şey tam da bu sahtelikti. Ara sıra rolümü unutuyordum. Tabanıma bir şey yapışmıştı, bacağımı önümde kırıp, ayak bileğimi bükmek yerine topuğumu yere vurup omzumun üstünden şöyle bir geri dönüp

onun ne olduğuna bakmayı tercih ettim. Bozuk paraları cebimin içinde denklemek yerine, elime alıp avucumun içinde saydım. Korkmadım değil, ama korkmama gerek yoktu. Kimse beni fark etmedi. İşte aldığım en önemli destek, yardım da buydu, kimse kimseyi fark etmiyordu.

Aslında her hissettiğimi tam olarak anlayabildiğimi söyleyemem. On dört yaşında bunu beceremezsiniz. İçgüdülerim bana kaç diyordu ve ben koşuyordum. Tehdit beni hareketlendiriyordu. Beri yandan ailemi özlüyordum. Geceleri ağlıyordum. Kaçmak ucubelik duygumu yok etmemişti. Önümde gördüğüm sadece aşağılanma ve reddedilişti ve ben kendime acıyordum.

Ama sabahları uyandığımda yataktan daha iyi kalkıyordum. İşte bu duygularla motelden ayrıldım ve kapı önünde dünyayı yeniden solumaya başladım. Gençtim, tüm tehditlere rağmen içim hayvani, güdüsel dürtülerle doluydu, benim için uzun boylu kaygılara dalmak mümkün değildi. Bir şekilde sıkıntılarımı, gerilimlerimi unutmayı başarabiliyordum. Kahvaltıda donut yiyordum. Sağlıklı ve sağlam olabilmem için annemle babamın bana yedirmediği şeyleri şimdi bolca tüketiyordum. Bazen iki ya da üç porsiyon tatlıyı mideme indirdiğim bile oluyordu, salataya ise elimi bile sürmüyordum. Dişlerim çürüyebilirdi, ayaklarımı sandalye tepelerine koyabilirdim, özgürdüm. Otostop yaparken başka kaçaklara rastladım. Mazgalların arasında, kanalizasyon dehlizlerinde bir arada sigara içen, kapüşonlarını kafalarına geçirmiş çocuklar. Onlar benden daha sert, daha bıçkındılar. Onlar parçalanmış ailelerden, dağılmış evlerden geliyorlardı, çoğu fiziksel istismara uğramıştı ve şimdi başkalarını fiziksel olarak istismar ediyorlardı. Ben onlar gibi değildim. Ben ailemin göçmen ruhunu otobana taşımıştım. Kimseye katılamazdım, ben kendi yoluma tek başıma devam edecektim.

Ve şimdi araç kalabalığının içinde New York Pelham'dan Myron'la Sylvia Bresnick'in karavanı beliriyor. Bir modern zaman treni gibi ilerliyor araç ve işte duruyor. Bir kapı açılıyor, tıpkı bir ev kapısının açılışı ... ve altmışlarının sonunda neşeli bir kadın beliriyor:

"Sanırım senin için bir yerimiz var."

Bir dakika önce Batı Iowa'da 80 numaralı yoldaydım. Oysa şimdi bavulumu bu kır evine taşıyordum. Birdenbire Bresnick'lerin oturma odasına düşmüştüm. Duvarlarda çerçevelenmiş aile fotoğrafları, yanlarında Chagal resimleri. Myron'un geceleri okuduğu Churchill'in biyografisi sehpanın üstünde.

Myron emekli bir pazarlamacı, Sylvia da eski bir sosyal danışman. Profilden Punchinello resimlerindeki güzellere benziyor; elmacık kemikleri çok etkileyici, yanaklarını allıkla boyamış, kemerli burnu ona komik bir ifade veriyor. Myron, sigarasının filtresini tükürüğüyle ıslata ıslata dudaklarının arasında döndürüp duruyor.

Myron arabayı kullanırken Sylvia bana yatakları, banyoyu, oturdukları yeri gösteriyor. Hangi okula gidiyorum? Ne olmak istiyorum? Beni soru yağmuruna tutuyor.

Myron direksiyondan başını geri çeviriyor, "Stanford ha? Harika bir okul."

Ve işte tam o anda oluyor. 80 numaralı yolda ilerlerken birden bunu kavrıyorum. Myron ve Sylvia bana oğulları gibi davranıyorlar, oğulları gibi. Onca sıkıntıya rağmen sonunda erkek kimliğini kazanmıştım demek.

Yalnız kız kimliği de galiba hâlâ bir yerlerde duruyordu. Çünkü Sylvia ne zaman baş başa kalsak bana hemen kocasını çekiştirmeye başlıyordu. "Biliyorum çok banal bir şey. Şu karavan işi. Kamplarda rastladığımız insanları bir görsen. Buna ne deniyormuş efendim? Rekreasyonal araç. Hıh... Kültürel etkinlikleri özlüyorum, tiyatroyu, sinemayı. Myron diyor ki, 'Ben bir ömür bir şeyler satmak için seyahat ettim, şimdi sıra gezmekte.' Bu yüzden böyle yavaş yavaş dolaşıyor. Ve tahmin et bakalım yanında kimi sürüklüyor?" Sağ elinin işaret parmağı kendini gösteriyor.

"Hayatım?" Myron ona sesleniyordu. "Tatlım kocana bir bardak buzlu çay verir misin lütfen? Susuzluktan ölüyor."

Beni Nebraska'da bıraktılar. Paramı saydım ve iki yüz otuz dolarım kaldığını gördüm. Pansiyonumsu bir yerde ucuz bir oda

bulup geceyi orada geçirdim. Hâlâ geceleri otostop yapmaktan korkuyordum.

Yol boyunca başka ayarlamalar yapmak için yeterince zamanım olmuştu. Yanıma aldığım çorapların rengi yanlıştı –pembe, beyaz gibi–, öyle olmayanlarsa küçük balinalarla kaplıydı. Külotlar da erkek işi değildi. Nebraska'da üç paket boksör tipi don satın aldım. Kız olarak büyük bedendim, erkek olaraksa orta. Mağazanın güzellik ve bakım ürünleri bölümüne de uğradım tabii. Kadın bölümündeki sayısız rafın yerini erkek reyonunda üzerine birkaç çeşit sağlık ürünü dizili tek bir raf almıştı. Erkek kozmetik ürünlerindeki patlamaya daha zaman vardı. Tuhaf isimlerin arkasına saklanmış bakım losyonları, çabuk etkili cilt kremleri, tıraş sonrası deriyi yumuşatan jeller henüz ortalarda görünmüyordu. Bir deodoran, tek kullanımlık tıraş bıçakları ve bir tıraş köpüğü aldım. Renkli kolonya şişeleri cazipti, ama onları kullananlara ait hoş anılarım yoktu. Kolonya görünce aklıma diksiyon hocaları, metrdoteller, ihtiyar adamlar ve onların rahatsız edici sevgi gösterileri geliyordu. Bir de erkek cüzdanı satın aldım. Kasiyerin yüzüne sanki prezervatif alıyormuşum gibi bir utanç içinde bakamadım. O da benim yaşlarımdaydı, sarı, kirpi saçlı biri. Tipik Amerikalı.

Restoranlarda artık erkekler tuvaletine gidiyordum. Belki de uyumun en zor kısmı buydu. Erkek tuvaletlerinin pasaklılığı beni dehşete düşürmüştü, o pis kokulu helâlar, yan kabinden gelen gürültü ötesi, domuzumsu sesler. Sidikle yıkanmış yerlerde kıvrılmış, yarısı erimiş, pis tuvalet kâğıdı parçaları. En korkuncu, içeri girdiğinizde karşılaştığınız iğrençlik; klozeti tepesine kadar dolduran kahverengi bir bataklık ve içinde yüzen ölü kurbağalar... Eski tuvaletleri özlemle anıyordum. Bu, her yerde böyleydi. Erkek tuvaletleri, kadınlarınkinin aksine hiçbir rahatlık sağlamıyordu. Çoğunda bir ayna, bir sabun bile olmuyordu. Kabinlerde utanmazca gaz çıkaran adamlar pisuvarlarda oldukça sinirli hareket ediyordu. Atgözlüklü beygirler gibi sadece karşıya bakarak işiyorlardı.

Böyle anlarda geride bıraktıklarım aklıma geliyordu, ortak bir bedene sahip olmanın yarattığı o birliktelik duygusu. Kadınlar bir bedene sahip olmanın ne demek olduğunu iyi bilir. Onun zorluk ve kırılganlığını da, zafer ve hoşluklarını da... Erkeklerse bedenlerinin sadece kendilerine ait olduğunu sanırlar. Kalabalık içinde bile bu böyledir.

Penislerle ilgili bir şeyler de söylemek isterim. Cal'in bu konudaki hisleri neydi? Onların arasında, onlarla kuşatılmışken kızken ne hissediyorsa şimdi de aynısını hissediyordu, hem korku, hem de hayranlık. Penisler benim için hiçbir zaman tabu olmamıştır. Kız arkadaşlarımla onlardan söz ederken hep eğlenmişizdir. Aslında kıkırdayarak ya da iğrenmiş pozu yaparak içimizdeki ilgiyi saklamaya çalışırdık. Her okullu kız gibi ben de en çok Antik Roma heykellerinin arasında kızarırdım. Ancak gezi rehberi öğretmenimiz arkasını dönünce kaçamak bakışlar atabilirdim onlara. Bu, bizim küçük birer çocuk olarak aldığımız ilk sanat dersiydi. Çıplaklar sonradan giydirildi. Yüksek bir akıllılık onları örttü. Ağabeyim benden altı yaş büyük olduğundan onunla hiç aynı küvette oynamamıştık. Onun jenital organlarıyla ilgili bir şey yoktu kafamda, rastlantısal denk gelmelerde de hep kafamı çevirmiştim. Jerome bile ben bir şey göremeden girmişti içime. Bunca zamandır benden saklanmış bir şeyin şimdi ilgimi çekmediğini söyleyemem. Ama erkekler tuvaletinde gözüme çarpanlar bayağı bir hayal kırıklığı yarattı. O gururlu fallus ortalıkta yoktu. Benim gördüklerim daha çok bir yem torbası ve kabuğunu kaybetmiş kuru bir sümüklüböceğe benziyordu.

Onlara bakarken yakalanmaktan deliler gibi korkuyordum. Elbiselerime, saç kesimime, boyuma rağmen tuvalete her girdiğimde kafamın içinde bir ses bana, "Erkekler bölümündesin," diyordu. Ama bulunmam gereken yer de orasıydı. Kimse bir şey söylemiyor, kimse orada bulunuşuma itiraz etmiyordu. Ve ben de kendime nispeten temiz bir kabin arıyordum. Çiş yaparken oturmam gerekiyordu. Hâlâ da öyle.

Akşamları motellerin küf kokulu halılarında, üzerimde sadece boksör donum, beden geliştirme hareketleri yapıyordum. Kısa süre önce bedensel gelişimimden şikâyet ettiğimi düşündükçe... Artık böyle bir endişem yoktu. İnce olmak, zarif olmak kaygıları silinip gitmişti. O gerçekleşemeyecek arzularla hırpalanmak da... ve ben çok rahatlamıştım. Ama bazen vücuduma baktığımda garip hisler de duymuyor değildim. Sanki bu bana değil, bir başkasına aitti. Sert, beyaz ve kemikliydi. Kendine göre güzeldi bence, ama Spartalı gibiydi. Kabulcü ya da bükülebilir değil. Aksine, içindekileri bastıran.

O motel odalarında kendi vücudumun özelliklerini öğrendim. Nesne ile karanlıkta çalışırdık. Hiçbir zaman benimkilere bir ilgi duymamıştı. Kliniktekiler ise sadece tıbbi açıdan yaklaşmıştı organlarıma. Oradayken ikide bir muayene edilmekten biraz duyarsızlaşmışlardı ve hassastılar, acırlardı. Ama seyahat onlara iyi gelmişti. Kapıyı kilitleyip emniyet zincirini taktıktan sonra bu defa ben kendimi muayene ediyordum. Bacaklarımın arasına yastıkları koyuyor, yarım yamalak bir ilgiyle televizyonda *Johnny Carson* şovu izlerken elim çalışmaya başlıyordu. Nasıl olduğum hakkındaki endişem beni diğer çocuklar gibi araştırma yapmaktan alıkoymuştu. Ve şimdi hiç kimsesiz yeni dünyamda bunu yapmaya cesaretim vardı. Bunun önemini küçümseyecek değilim. Arada verdiğim kararla ilgili çelişkiye düştüğümde, aileme geri dönüp kliniğe teslim olmayı düşündüğümde beni durduran şey bacaklarımın arasındaki bana ait o müthiş hazdı. Biliyordum, onu benden alacaklardı. Cinselliğin önemini abartmak değil maksadım. Ama o benim gücümdü, özellikle de on dördümde, sinir sistemim gepegenç ve en küçük bir uyarıyla ayağa fırlamaya hazırken. İşte Cal, içeride, perdeleri çekip şeklini kaybetmiş üç yastığın üstünde, şehvetin kollarında, ama güvenli bir şekilde doruğa çıkarak kendini keşfetti; o sırada dışarıda, boş yüzme havuzunun ötesinde, gecenin karanlığında arabalar durmadan gelip geçiyordu.

Nebraska'nın dışına çıktığımda önümde arka tarafı düz bir Nova durdu. Bavulumu kapıp hemen yolcu tarafındaki kapıyı açtım.

Direksiyondaki adam otuzlu yaşlarının başında, hoş görünüşlü bir adamdı. Üzerinde tüvit bir ceket ve V yaka bir süveter. Ekose gömleğinin yakası açık, ama kolalı manşetler kapalı. Tavırlarındaki rahatlık kıyafetinin resmiyetiyle çelişiyor. Brooklyn aksanıyla, "Selam," dedi.

"Durduğunuz için teşekkür ederim."

Sigarasını yaktı ve elini uzatıp kendini tanıttı, "Ben Scheer."

"Cal."

Nereli olduğum, nereye gittiğimle ilgili alışıldık soruları sormadı. O başka bir şey merak etmişti, ilerlerken, "Takım elbiseyi nereden aldın?" dedi.

"Salvation Army."

"Çok güzel."

"Gerçekten mi?" Durakladım, "Dalga geçiyorsunuz."

"Yoo, hayır," dedi Scheer. "İçinde birinin ölmüş olduğu kıyafetleri çok severim. Çok egzistansiyalist bir duruş."

"Ne?"

"Ne ne?"

"Egzistansiyalist?"

Bana bir bakış attı. "Bir egzistansiyalist anı yaşar."

Daha önce hiç kimse benimle böyle konuşmamıştı. Bu hoşuma gitti. Scheer bana çok ilginç şeyler anlattı. Ionesco ve Absürd Tiyatro'yu öğrendim. Andy Warhol ve Velvet Underground'u da. Bunların benim gibi kültür saplantısı olan bir çocuk için ne kadar heyecen verici olduğunu bilemezsiniz. Uğur Bilezikliler daima Doğuluymuş gibi davranırlardı, sanırım ben de onlardan bu özentiyi kapmıştım.

"Hiç New York'ta bulundunuz mu?" diye sordum.

"Eskiden."

"Kısa süre önce oradaydım. İleride orada yaşamak isterim."

"Ben on yıl yaşadım."

"Neden ayrıldınız?"

Yine doğrudan bir bakış. "Bir sabah uyandım ve çekip gitmezsem o yıl öleceğimi hissettim."

Bu da harika bir şeydi.

Scheer'in hoş bir yüzü vardı; solgun bir ten, gri, çekik gözler. Özenle taranmış açık kahverengi, kıvırcık saçları düzgün bir şekilde ortadan iki yana ayrılmış. Bir süre sonra kıyafetinde başka hoşluklar daha keşfettim; adının ve soyadının başharflerini taşıyan kol düğmeleri, ayaklarındaki İtalyan loaferlar... Onu sevmiştim. İşte benim olmak istediğim adam buydu.

Birden arabanın bagaj tarafında harikulade, insanın yüreğini hoplatan bir şey yavaşça hareket etti.

Scheer, "Vay, nasılsın Franklin?" diye seslendi.

Adını duyan Franklin asil başını yukarı kaldırdığında nemli gözlü, siyah-beyaz bir İngiliz seteriyle göz göze geldim. Şöyle bir bakıp tekrar devrildi.

Scheer otobanda hızla ilerliyordu. Genelinde tek kolu dışarıda havalı bir araba sürüşü vardı, ama sollarken ya da başka bir manevra yapması gerektiğinde iki eliyle sıkıca direksiyona yapışıyordu. Yol kenarındaki benzincilerden birinin önünde durdu, "Az sonra dönerim," dedi.

Sigarasını, kırbaçlı kovboy pozunda kıçında tutarak hızlı adımlarla markete ilerledi. O yokken ben de arabayı inceledim. İçerisi inanılmaz derecede tertipli ve temizdi. Yerdeki lastik paspaslar yeni silinmiş. Kapının yan tarafında haritalar, bir kutuda Mabel Mercer'ın kasetleri. Scheer elinde iki büyük torbayla döndü.

"Sanırım yol nevalemiz tamam."

Torbalardan on iki kutu bira, iki şişe Blue Nun ve seramik görüntüsünde şişesiyle bir Lancers roze şarap çıktı. Hepsini arka koltuğa yerleştirdi.

Yine bir kendini aşma yaşıyordum. Plastik bardaklardaki ucuz Liebfraumilch'e "kokteyl" demek, İsveç asker çakısıyla çedar peynirden kalın dilimler kesmek... Scheer yetersiz malzemeye rağmen harika ordövr tabakları hazırladı. Zeytinimiz bile vardı. Yeniden ıssızlığın içinde ilerlemeye başladığımızda Scheer bana şarabı açıp ona bir bardak vermemi söyledi. Artık onun muaviniydim. Az sonra

teybe bir Mabel Mercer kaseti koydurtup bana onun enfes yorumları hakkında bilgi verdi.

Birden sesini yükseltti, "Polisler, indir bardağını!"

Çabucak Blue Nun'ı aşağı koydum. Eyalet polisi solumuzdan geçerken sakin bir pozda oturduk.

Polisler uzaklaşırken Scheer kendince onları taklide başladı. "Dostum, bu şehir züppelerini bir bakışta tanırım ben, şu ikisi... Sağlam pabuç olmadıklarına iddiaya girerim."

Kahkahalarla gülüyordum, ikiyüzlülüğe, yasa tacirliğine karşı bir ittifakın içinde olmak çok hoşuma gitmişti.

Hava kararırken Scheer bir et lokantasına yanaştı. Pahalı olabileceği fikri beni telaşlandırmıştı, "Meraklanma hesap benden," dedi.

İçerisi kalabalıktı, belli ki popüler bir yerdi, bulabildiğimiz tek masa barın yanındaydı.

Scheer garsona, "Bana bir votka martini, iki zeytinli," dedi. "Oğluma da bira."

Garson kız yüzüme baktı. "Kimliği var mı?"

"Yanımda değil."

"O zaman veremem."

"Doğumunda yanındaydım, kefilim."

"Kusura bakmayın, kimlik yoksa bira da yok."

"Tamam... Fikrimi değiştirdim. Bana bir votka martini, sert olsun, iki zeytinli ve bir de bira."

Kız dudaklarını gererek, "Eğer birayı ona verecekseniz..."

"İkisi de benim için." Sesi biraz derinleşmiş ve yükselmişti.

Geldiğimiz onca mesafeye rağmen bu düzlüğün ortasındaki et lokantasında bile hâlâ etkisini kaybetmeyen gerçek bir Doğulu ya da Ivy Ligi otoritesi edasıyla konuşmuştu. Garson kız gönülsüz de olsa siparişi aldı.

O uzaklaşınca Scheer bana doğru eğildi. Yine kasabalı ağzıyla konuşuyordu. "Bu karıya, samanlıkta orta direğe çakılmak çok iyi gelir. Tam senlik bir iş. Sende de o çivi var, eminim." Sarhoşa benzemiyordu, kabalaşmasını anlayamamıştım. Hareketleri de bir parça sarsaktı,

yüksek sesle konuşuyordu. "Sana bayıldı bence. Sen ve *Mayella**..." Daha önce içtiğim şarap fazla gelmişti, başım şişmiş gibiydi, şimşekler çakıyordu beynimde.

Garson içkileri getirip Scheer'in önüne dizdi. Kız ortadan kaybolunca birayı bana itip, "Haydi iç," dedi.

"Teşekkürler." Birkaç yudup alıp bardağı geri ittim. Biranın bir ileri bir geri hareketi hoş bir oyundu.

Bilmediğim şey gözetlendiğimdi. Az sonra yan gözle barda oturan bir adamın bana baktığını fark ettim. Adamın üstünde Hawaii gömleği vardı, güneş gözlüklüydü, yüzünde yaptığımı onaylamaz bir ifade dolaşıyordu. Ama sonra anlayışla gülümsedi. Rahatlayıp başımı çevirdim.

Dışarı çıktığımızda hava çoktan kararmıştı. Ayrılmadan önce Scheer, Franklin dışarı çıksın diye Nova'nın arkasını açtı. Yaşlı köpek yürümekte zorlanıyordu, Scheer onu kucağına aldı, "Haydi gidelim Frank," dedi sevgi dolu bir sesle. Ağzının kenarında sigarası, ayağında Gucci loaferlar; sırtında yandan yırtmaçlı, sarı tüvit ceket, kucağındaki ağır yükün etkisiyle kuvvetli bacakları iki büklüm çayıra doğru yürüdü.

Otobana çıkmadan önce biraz daha bira aldı.

Bir saat kadar ilerledik. Scheer hızla bira tüketmeye devam ederken ben de iki tane daha içtim. Sarhoş değildim ama uykum gelmişti. Cama yaslanıp yarı aralık gözlerle dışarı bakmaya başladım. Beyaz bir araba bize yaklaşıyordu. Yanımızdan geçerken direksiyondaki adam bana gülümseyerek baktı, ama ben onu görmedim, çoktan uyumuştum.

Scheer'in beni sarsmasıyla uyandım, "Ben de yoruldum, bu kadar yeter."

Ses çıkarmadım.

"Bir motel bulacağım. Sana da bir oda ayarlarız. Benden."

---

* Harper Lee'nin, Pulitzer ödüllü, *Bülbülü Öldürmek* romanında tecavüze uğradığı iddia edilen genç kız. *(ç.n.)*

İtiraz etmedim. Az sonra bir motelin solgun ışıkları göründü. Scheer arabayı park ettikten sonra yanıma gelip odamın anahtarını verdi. Bavulumu aldı ve odaya kadar benimle geldi. Hemen kendimi yatağa attım.

Başım dönüyordu. Battaniyeyi üstüme çekip yastıkları çekiştirdim.

Scheer neşeli bir sesle, "Elbisenle mi uyuyacaksın?" dedi.

Sırtımda elini hissettim. "Haydi, çıkart ceketini" Beni soymaya başladı, doğruldum. "Bırak da uyuyayım," dedim.

Scheer daha da sokuldu, kalın bir sesle, "Annenle baban seni evden attı, değil mi Cal?" Birden sarhoş olmuştu, onca içki sonunda etkisini gösteriyordu, hem de toptan.

"Uyuyacağım," diye cevap verdim.

Fısıltılı bir sesle, "Haydi," dedi, "bırak da sana yardım edeyim."

Korunmak için büzüldüm, gözlerimi sıkıca kapamıştım. Scheer burnunu yüzüme sürtüyordu, benden cevap alamayınca durdu. Sonra kapının açılıp kapandığını duydum.

Sabah erkenden uyandım. İçerisi gün ışığıyla dolmuştu. Ve Scheer yanımdaydı. Sarsak hareketlerle bana sarılmaya çalışıyordu, gözleri kapalıydı. "Sadece burada uyumak istedim, sadece burada uyumak istedim," diye mırıldanıyordu. Gömleğimin düğmeleri çözüktü. Scheer donlaydı ve açık televizyonun üzerinde boş bira kutuları duruyordu.

Scheer beni kollarının arasında sıktı, yüzünü yüzüme bastırıyor, tuhaf sesler çıkarıyordu. Bir şekilde karşı koymadım, sanki kendimi buna mecbur hissediyordum. Ama sarhoş hareketleri giderek azıtınca onu ittim. Bir şey yapmadı, top gibi büzüştü yatakta, üzerinden atladım.

Doğruca banyoya gittim. Uzunca bir süre dizlerime yapışıp klozetin üstünde oturdum. Kapının kenarından içeri baktım, Scheer uyumuşa benziyordu. Banyo kapısında kilit yoktu ve ben şiddetle yıkanmak istiyordum. Elim naylon perdede, gözüm kapıda çabucak duş yaptım. Sonra temiz bir gömlek giydim ve sessizce odadan dışarı çıktım.

Çok erkendi. Yoldan araba geçmiyordu. Motelden uzaklaştıktan sonra Samsonite'ın üstüne oturup beklemeye başladım. Kocaman bir gökyüzü, birkaç kuş uçuşuyor. Karnım yine aç. Başım ağrıyor. Cüzdanımı çıkarıp azalmakta olan paramı saydım. Yüzüncü defa evi aramayı düşündüm. Ağlamaya başlamışken kendime hâkim olup sustum. Sonra bir araba sesi duydum. Motelin park yerinden beyaz bir Lincoln Continental çıkıyordu. Elimi havaya kaldırdım. Araba gelip yanımda durdu ve otomatik cam yavaşça aşağı indi. Direksiyondaki, dün barda bana gülümseyen adamdı.

"Nereye?"

"Kaliforniya'ya."

Yine o gülümseme. Sonra patlar gibi bir konuşma, "O zaman, şanslı günündesin. Atla, ben de oraya gidiyorum."

Bir saniyelik bir tereddütten sonra kapıyı açıp bavulumu içeri koydum. O anda başka bir seçeneğim de yoktu zaten.

SAN FRANCISCO'DA CİNSEL DİSFORİ

Adı Bob Presto'ydu. Yumuşak, beyaz, tombul elli, toparlak suratlı bir adam, Guayabera gömleğindeki işler dore iplikle yapılmış. Sesiyle gurur duyuyordu, şu anki işini kurana kadar yıllarca radyoda çalışmıştı. Yalnız işin hangi dalda olduğunu söylememişti. Gayet verimli bir dal olduğu, lüks Continental'in kırmızı deri koltuklarından, Presto'nun altın saatinden, parmaklarındaki yüzüklerden ve spiker stili kalıp gibi saçlarından belliydi. Bütün bu erişkinlere özgü dokunuşlara rağmen onda bir anasının kuzusu hali sezmiştim. En azından yüz kiloluk koca gövdesi şişko oğlanlarınkine benziyordu. Bana Elias Kardeşler zincir restoranlarındaki *Big Boy*'u hatırlatıyordu; tabii daha yaşlı, kabalaşıp büyüklerin kötü alışkanlıklarıyla şişmiş olanını.

Konuşmamız her zamankiler gibi başladı, Presto bana sorular soruyor, ben de ona yalanlarımı sıralıyorum.

"Kaliforniya'da nereye gideceksin?"

"Üniversiteye."

"Hangisi?"

"Stanford."

"Çok iyi. Kayınbiraderlerimden biri Stanford'dandır. Üst tabaka, anlarsın. Nerede demiştin?"

"Stanford."

"Tamam da, hangi şehirde?"

"Unuttum."

"Unuttun mu? Stanford öğrencilerinin zeki olduklarını duymuştum. Eğer nerede olduğunu bilmiyorsan oraya nasıl gideceksin?"

"Bir arkadaşımla buluşacağım. Bütün bilgiler onda."

"İnsanın arkadaşı olması iyi bir şeydir." Dönüp göz kırptı. Buna nasıl cevap vermem gerektiğini bilmiyordum. Sessizce ileri baktım.

İkimizin koltuğu arasındaki bölüm zengin bir açık-büfeye benziyordu; bir yığın alkolsüz içki, bisküvi ve cips paketleri... Presto bana ne istersem yiyebileceğimi söyledi. Reddedemeyecek kadar açtım, aç kurt gibi saldırmamak için kendimi zor tutarak birkaç bisküvi aldım.

"Sana bir şey söyleyeyim mi? İnsan yaşlandıkça üniversite öğrencileri gözüne daha da genç gelmeye başlıyor. Eğer sorsalar senin en fazla liseye gittiğini söylerdim. Kaçıncı sınıftasın?"

"Yeni başlıyorum."

Presto'nun ağzı keyifle kulaklarına gitti ve orada kaldı. "Senin yerinde olmayı çok isterdim. Üniversite hayatın en güzel dönemi. Kızlara hazır mısın?"

Bir kahkaha attı, halinden karşılık olarak bir tane de benden beklediği belliydi. "Okuldayken benim de bir yığın kız arkadaşım oldu Cal. Okul radyosunda çalışırdım. Bir yığın plağım vardı. Ve eğer bir kızdan hoşlanırsam ona ithaf ederek çalardım parçayı." Stilini bana da göstermek üzere bir şarkı mırıldanmaya başladı, "Bu parça Antro 101'in kraliçesi Jennifer için. Bilginden beni de yararlandırır mısın bebek?"

Koca yanaklı başını öne eğerken vokal yetenekleriyle övünür bir edayla kaşlarını kaldırdı. "Sana kadınlarla ilgili bir iki tavsiyede bulunayım Cal. Ses... Ses çok önemlidir. Kadınlar iyi bir sesin çekiminden asla kurtulamaz. Sesi hafife alma." Presto'nun sesi gerçekten de çok maskülendi. Durumu izah ederken tombul boynu kabardı da kabardı. "Mesela eski karım. İlk tanıştığımızda ağzımı açıp bir şey söyledim mi aklını kaçırıyordu. Sevişirken *hamburger* bile desem derhal boşalırdı."

Sustuğumu görünce Presto, "Sözlerime alınmıyorsun değil mi?" dedi. Şu dini göreve çıkmış Mormon gençlerinden değilsindir umarım. Kılığın biraz öyle de."

"Hayır, değilim."

"İyi. Bir an için endişelendim. Haydi, şimdi senin sesine bir bakalım. Haydi, en iyisini yap, bir şey söyle."

"Ne söyleyeyim."

"Hamburger de."

"Hamburger."

"Artık radyoda çalışmıyorum Cal. Profesyonel yayıncılığı çoktan bıraktım, ama yine de bana sorarsan sende DJ'lik mayası yok. Senin sesin tenor. Şarkıyı çalmaya boşver, sen söyle. Belki para kazanabilirsin." Sırıttı. Oysa gözlerinde neşe değil, ciddi bir dikkat vardı, beni inceliyordu. Tek eli direksiyonda, diğer elindeki cipsleri birbiri ardına ağzına dolduruyor.

"Doğrusu sesinin alışılmadık bir tınısı var. Nereye koyacağımı bilemiyorum."

En iyisi sessiz kalmaktı.

"Kaç yaşındasın Cal?"

"Söylemiştim."

"Hayır, söylemedin."

"Yeni on sekiz oldum."

"Ya ben kaç yaşındayım sence?"

"Bilmem. Altmış mı?"

"Tamam, arabadan inebilirsin. Altmış ha? Ben elli ikiyim daha, Tanrı aşkına biraz merhametli ol."

"Elli diyecektim aslında."

"Hep kilolarım yüzünden." Başını sağa sola sallıyor. "Bu kiloları alana kadar daha genç duruyordum. Senin gibi sıska bir çocuk bunu nasıl anlasın. Seni uzaktan görünce önce bir piliç sandım. Kıyafetin fark edilmiyordu. Ve kendi kendime dedim ki, böyle bir fıstık nasıl korkmadan yol kenarına çıkmış."

Presto'yla göz göze gelmek istemiyordum. Yine korkmaya başlamıştım, huzursuzlandım.

"Sonra seni tanıdım. Seni daha önce görmüştüm. O restoranda. O tuhaf yaratıkla beraber." Nefeslendi. "O herifin sübyancı olduğunu düşünmüştüm. Baksana Cal, sen eşcinsel misin?"

"Ne?"

"Öyleyse bana söyleyebilirsin. Ben değilim, ama onlara karşı da değilim."

"İnmek istiyorum. Durur musunuz?"

Presto direksiyonu bırakıp ellerini havaya kaldırdı. "Affedersin, affedersin. Başka soru yok. Söz veriyorum."

"İnmek istiyorum."

"Eğer gerçekten inmek istiyorsan tamam. Ama bu çok saçma. Aynı yöne gidiyoruz Cal. Seni San Francisco'ya götürüyorum, öyle değil mi?" Yavaşlamadı, ben de ısrardan vazgeçtim. Sözüne sadık kaldı ve o andan sonra genellikle benimle konuşmadı, arada radyoda çalan şarkılara eşlik etti. Her saat başı tuvalete gitmek ve abur cubur almak için durdu. Daha fazla ekonomik şişede pepsi, daha fazla patates gevreği, daha fazla bisküvi, daha fazla kırmızı meyankökü suyu, daha fazla patlamış mısır... Ve yola çıkınca derhal doldurulan bir ambar. Çiğnerken başını geri atıyor, gömleğinin lekelenmesini istemiyor. Gazozlar, kolalar gırtlağından aşağı akarken gulu gulu diye sesler çıkıyor. Konuşmalarımız yüzeysel. Sierra'yı aşıp Nevada'yı arkada bıraktık ve Kaliforniya'ya girdik. Yol üstünde bir yerde durup öğle yemeği yedik. Hamburgerle milk-shake'in parasını Presto ödedi, ben de bunun dostça bir davranış olduğunu, bana karşı bir art niyeti olmadığını düşünerek kabul ettim.

Yemekten sonra, "Hap zamanı," dedi. "Cal, lütfen bana şuradaki ilaçlarımı verebilir misin?"

Beş ya da altı farklı şişe vardı. Şişeleri verdim, gözlerini kısarak etiketleri okumaya çalıştı. "İşte bu," dedi, "direksiyonu tutabilir misin?" Eğilip dediğini yaptım, o ilaçlarla boğuşurken ona istemediğim

kadar yakındım. "Karaciğerim berbat. Her şey Tayland'da kaptığım sarılık yüzünden oldu. Tanrının cezası o memleket yüzünden az kaldı ölüyordum." Elinde mavi bir hap vardı. "Karaciğer için olan bu. Kan inceltici de kullanıyorum. Bir tane de tansiyon için. Kan değerlerim allak bullak. Aslında az yemem lazım da..."

Bu şekilde bütün gün gittik ve akşam San Francisco'ya vardık. Pembeli beyazlı bir düğün pastası gibi tepelere yayılan şehri gördüğümde içimi yeni bir heyecan sardı. Bütün ülke boyunca kendimi buraya varmak üzere programlamıştım ve hedefime ulaşmıştım. Peki, şimdi ne yapacaktım, nasıl yapacaktım? Hiçbir fikrim yoktu.

"Nerede istersen söyle," dedi Presto. "Kalacağın yerin adresi var değil mi Cal? Arkadaşının evi?"

"Nerede uygunsa orada inerim, fark etmez," diye cevap verdim.

"Seni Haight'e çıkarayım, orası sana uyar." Şehre girdik ve az sonra Presto arabayı kenara çekip durdurdu.

"Teşekkür ederim."

"Bir şey değil." Tokalaşmak üzere elini uzatırken, "Bu arada oranın adı Palo Alto," dedi.

"Ne?"

"Stanford, Palo Alto'da. Eğer insanların senin üniversiteli olduğuna inanmasını istiyorsan bunu iyi belle." Konuşmamı bekledi. Sonra şaşırtıcı yumuşaklıkta bir sesle, tabii bu da profesyonel bir numaraydı, "Dinle dostum," dedi, "senin gerçekten de kalacak bir yerin var mı?"

"Benim için endişelenmeyin."

"Sana bir şey sorabilir miyim Cal? Sen nesin bu arada?"

Cevap vermeden arabadan indim ve bavulumu almak üzere arka kapıyı açtım. Presto koltuğunda güçlükle geri döndü. Sesi baba sesi gibi yumuşak ve şefkatliydi, "Haydi gel. Ben de o işin içindeyim. Sana yardım edebilirim. Trans mısın?"

"Gidiyorum."

"Bunu hakaret olarak alma. Ameliyatsızları, ameliyatlıları, hepsini iyi bilirim ben."

"Neden söz ettiğinizi anlamıyorum," derken bavulumu çekip aldım.

"Dur, azıcık bekle. Al. Bu benim numaram. Senin gibi biri çok işime yarardı. Her neysen fark etmez. Paraya ihtiyacın var, değil mi? Eğer para kazanmak için kolay bir yol ararsan eski dostun Presto'ya bir telefon etmen yeterli."

Ondan bir an önce kurtulmak için uzattığı kartı aldım. Sonra dönüp sanki gideceğim yeri biliyormuşum gibi hızlı adımlarla yürümeye başladım.

Boru gibi sesiyle "Parkta geceleri çok dikkatli ol," diye sesleniyordu arkamdan. "Orada çok aşağılık işler döner."

Anneme göre, anneyle çocuğu dokuz ay boyunca birbirine bağlayan göbek kordonu kesildikten sonra bile görevini sürdürürdü. Doğumumda Doktor Philobosian'ın kestiği kordonun yerini ruhsal bir kordon almıştı. Kaçışımdan sonra Tessie, teorisinin doğruluğuna her zamankinden daha fazla inandı. Geceleri sakinleştirici ilaçlarını alıp sırtüstü yatağa uzanıyor ve oltasını kontrol eden balıkçı edasıyla elini sık sık göbeğine koyuyordu. Bir şeyler hissediyor gibiydi. Zayıf bazı titreşimler alıyordu. Bunlardan benim yaşadığımı, ama muhtemelen aç, çok kötü durumda ve uzaklarda olduğumu anlıyordu. Bilgiler ona o görünmez kordonun söylediği bir şarkıyla ulaşıyordu, tıpkı birbirine derinlerden seslenen balinaların şarkıları gibi.

Ben kaybolduktan sonra annemle babam geri dönerim umuduyla bir hafta daha Lochmoor Oteli'nde kalmıştı. Sonunda New York Polis Teşkilatı'ndan bir dedektif onlara yapmaları gereken en iyi işin bir an önce evlerine dönmek olacağını söylemişti. "Kızınız telefon edebilir. Ya da oraya geri dönebilir. Çocuklar genellikle böyle yaparlar. Eğer bir bilgiye ulaşırsak hemen size bildiririz. Bana inanın ve evinize dönüp telefonun yakınında olun." Onlar da isteksizce de olsa bu tavsiyeye uymuştu.

Gitmeden önce Doktor Luce'la son bir randevuları vardı. Ortadan kayboluşum konusunda bir açıklama arayışı içindeydiler. "Yarım

yamalak bilgi çok tehlikeli bir şeydir," dedi Doktor Luce. "Belki de Callie, dışarı çıktığım sırada masamda duran, kendisiyle ilgili dosyaya gizlice bakmış olabilir. Ama okuduklarını tam olarak anlayamamıştır."

"Ama neden kaçtı?" diye sordu Tessie, gözleri merak içinde.

"Verileri yanlış yorumladı bence," diye cevap verdi Luce. "Kendince değerlendirdi, basit bir şekilde."

"Size karşı dürüst olacağım Doktor Luce," dedi Milton. "Kızımız bıraktığı notta sizden yalancı, diye söz ediyor. Bu konuda sizden bir açıklama bekliyorum."

Luce'un gülüşü anlayışlıydı. "On dört yaşında. Büyüklere güvenmeme çağı."

"Dosyaya bakabilir miyiz?"

"Bunun yararı olacağını düşünmüyorum. Cinsel kimlik konusu çok karışıktır. Tamamen genetikle ilgili değildir ve aynı zamanda sadece koşulların yarattığı bir sonuç da değildir. Genler ve çevre faktörleri çok kritik bir noktada çakışıp cinsel kimliği oluşturur. Bu, çok faktörlü ve çözümlenmesi güç bir sorundur. Bir değil, birden fazla faktör. "

"Bir şeyi kesinlikle anlamak istiyorum," diye sözünü kesti Milton. "Callie'nin olduğu gibi kalması gerektiği tespitinizde hâlâ ısrar ediyor musunuz? Evet ya da hayır lütfen."

"Onu inceleme fırsatı bulduğum kısa dönemdeki çalışmalarıma dayanarak size evet diyeceğim. Evet, onun cinsel kimliği dişil."

Tessie'nin sabrı tükenmişti, "Peki, o zaman neden kendisinden, 'Ben erkeğim,' diye bahsediyor?"

Luce, "Bana asla böyle bir şey söylemedi," dedi. "Bu, gerçekten de çok tuhaf bir durum."

Milton, "Dosyayı görmek istiyorum," diye ısrar etti.

"Korkarım bu mümkün değil. Dosya benim özel çalışmamdır. Callie'nin kan testlerine ve diğer tıbbi araştırmalara gelince, tabii ki onlara bakabilirsiniz."

Milton'un tahammülü kalmamıştı. Bağırarak yerinden fırladı, "Sizi sorumlu tutuyorum. Beni duyuyor musunuz? Bizim kızımız

evden kaçacak bir çocuk değildi. Siz ona bir şey yaptınız. Onu korkuttunuz."

Doktor Luce, "O, kendi durumundan korktu," diye cevap verdi. "Ve size şunu önemle belirtmek isterim." Parmaklarını masada tıkırdattı. "Onu bir an önce bulmanız hayati önem taşıyor. Çok tehlikeli gelişmeler olabilir."

"Siz ne diyorsunuz?"

"Depresyon, disfori, bitiş... Şu anki psikolojik durumu çok hassas."

Milton karısına baktı, "Tessie, dosyaya bakalım mı, yoksa bu piçi siktir edip gidelim mi?"

"Dosyayı görmek istiyorum." Şimdi Tessie de burnundan soluyordu. "Ve lütfen sözlerine dikkat et, ilişkimizi seviyeli tutalım."

Sonunda Luce onlara dosyayı gösterdi. Annemle babam dosyayı okuduktan sonra durumu ileride tekrar gözden geçirmenin daha yararlı olacağını, en kısa zamanda bulunmamı yürekten istediğini söyledi.

Dışarı çıktıklarında annem, "Callie'yi bir daha asla ve asla bu adama getirmem," dedi.

"Bu herifin ne yaptığını bilmiyorum, ama onu çok korkuttuğundan eminim."

Eylül sonunda Middlesex'e döndüler. Karaağaçların dökülen yaprakları her yanı kaplamış. Hava oldukça soğuk ve geceleri Tessie yatağına uzandığında rüzgârın uğultusunu, yaprakların hışırtısını dinlerken benim nerelerde uyuduğumu, nasıl olduğumu düşünüyor. Sakinleştiriciler, içinde bulunduğu durumu ortadan kaldırmıyor, sadece saklıyor. Onların etkisiyle Tessie içine kapanıyor ve kendi durumuna biraz daha tepeden bakabiliyordu. Böyle anlarda korkusu bir parça azalıyor gibiydi. Haplar ağzını kurutuyordu. Sanki başı sargı bezleriyle sarılıydı ve her şeyi buğulu bir perdenin arkasından görüyordu, bulanık... Aslında tek hap alması gerekiyordu, ama o daima iki tane içiyordu.

Tessie en iyi, bilinçlilikle bilinçsizliğin birbirine karıştığı o kısacık anda düşünebiliyordu. Gündüzleri gelen gidenle ilgileniyordu

–herkes eli kolu dolu ziyaret ediyordu bizimkileri ve onlar gittikten sonra etrafı toparlayıp temizlemek zorunda kalıyordu– ama geceleri kendinden geçerken arkamda bıraktığım notu cesurca değerlendiriyordu.

Annemin beni kızı olarak algılamasını hiçbir şey engelleyemezdi. Hep aynı şeyler gözlerinin önüne geliyordu. Yarı aralık gözleri karanlık odanın duvarlarında, köşelerinde dolaşırken sahip olduğum her şey zihninde canlanıyordu, kıyafetlerim, oyuncaklarım... Sanki bunlar birer birer yatağının ayakucuna geliyordu: Kurdeleli çoraplarım, bebeklerim, saç tokalarım, masal kitaplarım, kabarık etekli elbiselerim, *yuvarlak burunlu kırmızı ayakkabılarım*, *oyuncak fırınım*, hulahopum... Bunlar, benim geçmişime uzanan izlerdi. Bu izler nasıl olur da bir erkek çocuğa götürürdü insanı.

Ama öte yanda belki başka izler de vardı. Tessie geçen bir buçuk yıl boyunca olanları tekrar tekrar düşünüyordu. Buluğ çağındaki kızı hakkında şok edici bir haber alan herhangi bir annenin hislerinden farklı değildi onunkiler de. Eğer aşırı dozdan ölsem ya da bir tarikata katılsam annem yine aynı ruh hali içinde olacaktı, ama sorular farklıydı şimdi. Acaba bu yüzden mi boyum çok uzamıştı? Acaba adet görmememin nedeni bu muydu? "Altın Post"taki ağda randevularını, sesimin kalınlaşmasını, hemen her şeyi düşünüyordu. Kıyafetlerimin artık üzerimde güzel durmayışını, kadın eldivenlerinin bana uymayışını... Bütün bunları Tessie gelişim çağının yarattığı tuhaflıklar olarak değerlendirmişti. Nasıl bilebilirdi? O benim annemdi, beni doğurmuştu, bana benden daha yakındı. Acım onun acısıydı, neşem onun neşesi. Ama Callie'nin yüzü zaman zaman bir garip olmuyor muydu? Çok garip, erkeksi... Ve vücudunda hiç yağ yoktu, hiçbir yerinde, kalçalarında, bacaklarında... Ama bu imkânsızdı. Ve Doktor Luce, Callie'nin bir... ama neden kromozomlardan söz etmemişti? Bu doğru olabilir miydi? Annemin düşünceleri böyle çalkalanıp dururken zihnini bir karanlık sarıyor ve o anlık aydınlanma yerini karanlığa bırakıyordu. Bütün bu çalkantının içinde Nesne'nin görüntüsü de vardı. Sahnede ölen kız, perde arkasına geldiğinde beni

Nesne'ye sarılmış buluşu, benim Nesne'nin saçlarını okşayışım, yüzümdeki o vahşi ifade... O ifade tam bir keder ifadesi değildi.

Bu son düşünceyle Tessie kendini uykuya bırakıyordu.

Öte yandan Milton durumu tekrar tekrar değerlendirerek zaman kaybetmiyordu. Otel komodininin üstündeki notta Callie, "Ben erkeğim," diyordu. "Ben kız değilim." Ama Callie henüz bir çocuktu. Ne bilebilirdi? Çocuklar daima böyle münasebetsiz laflar ederdi. Babam beni ameliyattan kaçıranın ne olduğunu anlayamıyordu. Neden düzelmek, tedavi olmak istememiştim? Bunun nedenlerini şu an için tartışmanın hiçbir yararı yoktu. Öncelikle beni bulmalıydılar. Beni sağ salim geri getirmeliydiler. Tıbbi sorunlar daha sonra halledilebilirdi.

Kendini bu fikri gerçekleştirmeye adadı. Zamanının çoğunu telefonda geçiriyor, ülkenin bütün polis karakollarını bir bir arıyordu. New York'taki dedektife durumda bir gelişme olup olmadığını sordu. Halk kütüphanesine gidip karakolların, sığınma evlerinin telefon numaralarını araştırıp uzun bir liste yaptı ve düzenli bir yöntemle hepsini teker teker aradı, tarifime uyan biri olup olmadığını sordu. Resmim polis teşkilatına dağıtıldı ve bütün Herkül vitrinlerine fotoğraflarım konuldu. Çıplak vücudum tıp kitaplarında yerini almadan çok önce, yüzüm ülke çapında kendince bir ün kazanmıştı. San Francisco'ya da bir resmim gitmişti, ama beni tanıması pek mümkün değildi polislerin, çok değişmiştim. Biyolojik gelişimim saklanmamı günden güne daha da kolaylaştırıyordu.

Middlesex yeniden dostlarla, akrabalarla doluyordu. Zo Hala ve kuzenlerim hemen her gün moral vermek üzere bizdeydi. Peter Tatakis, şiropratik ofisini bir gün önce kapatıp Milt ve Tessie'yle akşam yemeği yemek üzere Birmingham'dan bize geldi; Jimmy ve Phyllis Fioretos simit ve dondurma getirmişti. Sanki Kıbrıs meselesi hiç yaşanmamıştı. Kadınlar mutfakta toplanıp yemek yaparken erkekler de salonda alçak sesle konuştu. Milton tozlu şarap şişelerini yukarı taşıdı. Hatta Crown Royal'i bile mor kadife kutusundan çıkarıp misafirlere ikram etti. Eski tavla yeniden masaya konuldu, kadınların bir kısmı

tespih çekiyordu. Herkes kaçtığımı biliyor, ama nedenini bilmiyordu. Aralarında fısıldaştılar, "Acaba hamile miydi?", "Callie'nin erkek arkadaşı var mıydı?", "Daima iyi bir çocuktu. Böyle bir şey yapacağı aklımın köşesinden geçmezdi", "Hep o züppe yuvası okulla ve çocuklarının aldığı pekiyilerle övünürlerdi, şimdi neyle övünecekler?"

Tessie yatarken Peder Mike gidip onun elini tutuyordu. Üstünde resmi kılığı yerine siyah, yarım kollu bir tişört oluyordu. Anneme benim için dua ettiğini söylüyordu. Tessie'ye kiliseye gelip mum dikmesini tavsiye etti. Şimdi kendime hep o sırada Peder Mike'ın yüzünde nasıl bir ifade olduğunu soruyorum. Acaba "*Schadenfreude*"nin* bir ipucu var mıydı o yüzde? Eski nişanlının mutsuzluğuyla mutlu mu oluyordu? Kayınbiraderinin parasının anlamsızlaşmasının keyfini mi yaşıyordu içten içe? Hayatında ilk defa karısı onu Milton'la kıyaslamıyordu, bu muydu kendini hafiflemiş hissetmesinin nedeni? Bunlara cevap veremiyorum. Yarı kendinden geçmiş yatan annem içinse Peder Mike'ın bulanık görüntüsü El Greco tablolarındaki din adamlarınınki gibiydi.

Annem, geceleri uyumakta çok zorlanıyordu. Sürekli bir panik hali içindeydi. Sabah kahvaltıdan sonra yatağı düzeltiyor, ama öğleden sonraları çoklukla panjurları kapatıp lastik tabanlı, hafif Ked ayakkabılarını halıya düzgünce çıkartıp yeniden yatıyordu. Gözleri kararıyor, incecik damarları nabız gibi atıyordu. Her telefon çalışında yerinden fırlıyordu.

"Alo?"

"Yeni bir şey var mı?" Bu, Zo Hala. Tessie'nin içini hayal kırıklığı kaplıyor.

"Hayır."

"Üzülme, dönecek."

Bir dakika kadar konuşuyorlar, sonra annem hattı meşgul etmemesi gerektiğini söyleyerek telefonu kapatıyor.

* Başkasının mutsuzluğundan zevk alma anlamına gelen Almanca bir söz. *(ç.n.)*

Her sabah sis, devasa bir yorgan gibi San Francisco'nun üstünü kaplar. Denizde başlar. Farallon Adaları'ndaki kayalıklara uzanmış denizaslanlarını görünmezleştirip Ocean Beach'e uzanır, ardından da Golden Gate Parkı'nın yemyeşil çanağını doldurur. Sabahın ilk saatlerinde yürüyüş yapanları, *tai chi* meraklılarını kucaklar. Camdan Kule'nin pencerelerini buğular. Bütün şehri sarar sarmalar: anıtları, müzeleri, Panhandle'daki esrar yuvalarını, Tenderloin'daki ucuz otelleri... Pacific Heights'ın Viktorya stili malikâneleri, Haight'in gökkuşağı rengindeki evleri ona teslim olur. Chinatown'ın karmaşık sokaklarında aşağı yukarı dolaşır; tramvayların çanları sis düdüklerininkine döner. Coit Kulesi'nin tepesine tırmandığında hiçbir şey görünmez artık. Sırada *mariachi* çalgıcılarının hâlâ uyuduğu Mission Bay vardır, turistler mızmızlanır. San Francisco'nun sisi, o soğuk, kimlikleri silen buğulu bulut, şehrin hikâyesini herkesten ve her şeyden daha iyi anlatır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra San Francisco, Pasifik'ten dönen askerlerin karaya ilk ayak bastıkları yerdi. Denizciler engin sularda edindikleri acemi alışkanlıkları buraya taşıdı. Onlar burada kalmayı seçti, sayıları giderek arttı, birbirlerini çekmeleri de... Ve sonunda homoseksüel dünyanın merkezi oluverdi şehir; burası artık homoseksüel bir *Hauptstadt*'tı*. (Hayatın asla tahmin edilemez cilveleri: Castro da silah endüstrisinin bir sonucu değil mi?). Denizcileri şehre tutkun eden şey sisti, denizlerin içinde anonimleşme duygusuyla denkti bu da, kendi kimliğinden sıyrılmanın çok daha kolay olduğu bir ortam. Sis mi şehri kaplıyordu, yoksa şehir mi onun kollarına atıyordu kendini? Bu, belli değildi. 1940'larda sis insanların birbirine neler yaptığını saklıyordu. Ve sis yapay değildi. Ellilerde Beat'lerin kafasını kapuçinolarının köpüğü gibi doldurdu. Altmışlarda hippilerin zihinleri pipolarından yükselen duman gibi onunla doluydu. Ve yetmişlerde, ben Cal Stephanides, oraya vardığımda sis benim yeni arkadaşlarımı ve beni parkta saklıyordu.

* Başkent. *(ç.n.)*

Haight'te üçüncü günümde bir kafede oturmuş muzlu dondurma yiyordum. İkincisiydi. Gerçekler kafama vurmaya başlamıştı. Tatlı yemek beni dertlerimden geçen haftaki kadar uzaklaştıramıyordu.

"Bozukluğun var mı?"

Başımı kaldırıp baktım. Küçük mermer masamın yanında duran tip iyi bildiklerimdendi. Şu benim daima uzak durmaya çalıştığım evden kaçmış çocuklardan biri. Kapüşonunu tepesine çekmiş, yüzü sivilcelerle dolu.

"Yok."

Çocuk bana doğru eğilip tekrarladı, "Bozukluğun var mı?"

Israrı sinirime dokunmuştu. Ters ters bakarken "Aslında benim sana bunu sormam gerekiyor," diye söylendim.

"Domuz gibi dondurmaya yumulan ben değilim."

"Sana söyledim, param yok."

Çocuk arkama geçti, biraz daha yumuşak bir sesle, "Peki, bu manyak büyük valiz de neyin nesi?" dedi.

"Bu beni ilgilendirir, seni değil."

"Seni dün de gördüm."

"Bu dondurmayı alacak kadar param var, ama hepsi o."

"Kalacak yerin yok mu?"

"Binlerce yerim var."

"Bana bir burger al, sana en iyisini göstereyim."

"Söyledim, tonla yerim var benim."

"Parkta cillop bir yer biliyorum."

"İstesem parka kendi başıma da gidebilirim."

"Eğer izin alamazsan zor gidersin. Senin dünyadan haberin yok dostum. Gate'de tekin yer de var tehlikelisi de... Arkadaşlarımla benim durumumuz gayet kıyak. Çok özel. Polislerin bizden haberi bile yok. İstediğimiz gibi eğleniyoruz. Kalmanı sağlayabilirim, ama önce şu peynirli burgerimizi bir görelim."

"Bir dakika önce sadece burgerdi."

"Uzattıkça kaybedersin. Fiyat giderek yükseliyor. Bu arada kaç yaşındasın?"

"On sekiz."

"Tabii, on sekizsindir, sen beni enayi mi sanıyorsun? Sen on sekiz değilsin. Ben on altıyım ve sen de benden daha büyük değilsin. Marinli misin?"

Başımı iki yana salladım. Yaşıtım biriyle konuşmayalı çok olmuştu. Bu iyiydi. Kendimi daha az yalnız hissediyordum. Ama hâlâ savunma durumundaydım.

"Zengin çocuğusun, öyle değil mi Bay *Timsah*?"

Üzerimdeki Lacoste marka tişörtü kastediyordu. Cevap vermedim. Birden çözüldü, bacaklarını titreterek çocuksu açlığını açığa vurdu. "Haydi dostum. Açım. Tamam, peynirliye boşver, sadece bir burger."

"Tamam."

"Harika. Burger. Ve patates kızartması. Patates de var değil mi? İnanmayacaksın ama benim ailem de zengindir."

Golden Gate Parkı'ndaki hayatım böyle başladı. Yeni arkadaşım Matt yalan söylememişti. Main Line'dandı. Babası Philadelphia'da tanınmış bir boşanma avukatıydı. Matt ailenin dördüncü çocuğuydu. Sigaradan hışır hışır sesli, oldukça yapılı yeni dostum, geçen yaz Grateful Dead grubunun peşine düşüp evini geride bırakmış ve bir daha da geri dönmemişti. Onların konserlerinde batik tişörtler satıyor, bulduğunda esrar çekip, asit kullanıyordu. Parkın içlerinde özel grubuyla tanıştım.

Matt, "Bu Cal," dedi. "Bir süre burada mevzilenecek."

"Bayağı kafa bir karar."

"Cenaze levazımatçısı mısın?"

"Abraham Lincoln sandım ilk bakışta."

"Yok ya, bunlar onun seyahat kıyafeti, bavulunda başka giyecekleri de var Cal'in. Öyle değil mi?"

Başımı salladım.

"Tişört almak ister misin, ben de bayağı iyi mallar var."

"Olur."

Kaldıkları yer mimoza ağaçlarının arasındaydı. Tüylü çiçekler şişe temizleyicilerine benziyordu. Ağaçlar arkaya doğru sıklaşıyordu,

diplerindeki toprak kuruydu. Buradaki çalı öbeklerinin arasındaki boşluklar doğal kulübeler oluşturuyordu. İçeriye fazlaca rüzgâr girmiyor, çok şiddetli değilse yağmur ulaşamıyordu, rahatça oturabilmek için yeterli bir alan vardı. Uyku tulumlarından hangisi boşsa içine girip uyuyabiliyordunuz. Çocuklar ortak yaşamın kurallarını koymuştu ve buna uyuyorlardı. Birileri gidiyor, birileri geliyordu. Sahip oldukları her şeyi ortak kullanıyorlardı; bir kamp ocağı, bir makarna tenceresi, birkaç kap, kavanozlar, yastıklar, battaniyeler ve çok lüks bir şey daha: bir frizbi. (Hey *Timsah*, kız gibi atıyorsun frizbiyi, toparlan!) Çamaşırların, havluların altında daima fındık fıstıkları, esrar pipoları, asitleri bulunurdu. Yüz metre kadar ötede bir sulama kanalı vardı, orası bizim çamaşırhanemizdi. Akvaryumun yanındaki çeşme de banyomuz, ama bu işi polislere yakalanmamak için gece yapmamız gerekiyordu.

Eğer birinin kız arkadaşı gelirse kısa süreliğine bir kız görmüş oluyorduk. Ben hep uzak duruyordum onlardan, belki sırrımı keşfedebilirlerdi. Memleketlisine rastlayınca kendine başka biri havası vermeye çalışan bir göçmen gibiydim. Kendimi açık etmemeliydim, bu yüzden tedbirli davranıyordum. Aslında çocuklarla ilişkimin tamamında sessizdim. Onların aklı fikri Grateful Dead grubundaydı ve başka bir şey konuşmuyorlardı. Jerry'yi kim ne zaman görmüştü. Kim hangi konsere bilet ayarlamıştı. Matt okulu bırakmıştı, ama çok zeki bir çocuktu. Dead konusunda müthiş bir bilgiye sahipti. Grubun turnelerinin yerini, tarihini sırasıyla ezbere biliyordu, şarkı sözlerini de... Üstelik ilk olarak nerede ve kaç kere çalındığına kadar, sadece bir defa çalınan şarkıları bile... Mesih sabrı içinde bazı şarkıların yeniden çalınmasını bekliyordu. Bir gün Dead grubu "Cosmic Charlie"yi çalacaktı ve Matt Larson bu ilahi anın parçası olmaya kararlıydı. Bir seferinde Jerry'nin karısı *Dağların Kızı*'nı görmüştü. "Ac-ca-yip güzel," diyordu. "Böyle bir kadını ac-ca-yip severdim. Onun gibi kafa bir kız bulsam, onunla evlenip çoluk çocuk gibi, bokoğlu bok, ac-ca-yip işlere bile kalkışırdım."

"İşe de mi girerdin?"

"Turneleri takip ederdik. Kızılderililer gibi çocuklarımızı bebek torbalarında taşırdık, ot satardık."

Parkta yaşayan sadece biz değildik. Zıt tarafta uzun sakallı, yüzleri kirden ve güneş yanığından kapkara bazı evsizler vardı. Başkalarının yerlerine saldırıp talancılık yaptıkları biliniyordu, bu nedenle bizim kamp asla boş bırakılmazdı. Aslında kampın en temel kuralı da buydu. Daima bir nöbetçi olurdu.

Deadhead'lerle takılmamın nedeni tek başıma olmaktan korkmamdı. Yollarda başıma gelenler birileriyle takım halinde olmanın avantajını kanıtlamıştı. Hepimizin evi terk etmek için farklı nedenlerimiz vardı. Normal koşullarda arkadaşlık edeceğim tipler değildi bu çocuklar, ama buna mecburdum, başka bir seçeneğim yoktu. Yanlarında pek rahat olduğum söylenemezdi, ama sert görünüşlerine rağmen vahşi değillerdi. İçki içtiklerinde kavga ediyorlardı; yalnız dövüş yoktu, sadece ağız dalaşı. Herkes *Siddhartha* okuyordu. Kitap elden ele dolaşa dolaşa neredeyse parçalanmıştı. O dönemden aklımda kalan en belirgin sahne şudur: Cal bir taşa oturmuş, Hermann Hesse okuyup Buda'yı öğreniyor.

İçlerinden biri bir gün, "Buda da asitçiymiş," dedi. "Kafası böyle açılmış."

"Saçmalama oğlum, o zamanlar asit yoktu."

"Şimdiki gibi değil be, mantar gibi bir şeyle kafa yapıyormuş."

"Bence Buda, Jerry'dir."

"Bastın üstüne, çak."

"Ac-ca-yip güzel bir şey. Jerry'yi Santa Fe turnesinde kırk beş dakikalık solosunu çekerken gördüğümde, 'İşte Buda bu adam', dedim kendi kendime. Ac-ca-yip iyiydi."

Ben bu konuşmalara katılamıyordum. Cal'i, diğerleri uykuya dalarken çalılıkların en ucunda otururken hayal edebilirsiniz sanırım.

Hayatımın gelecekte nasıl olacağını hiç düşünmeden kaçmıştım. Gidecek hiçbir yerim olmadan. Şimdi pislik içindeydim, param bitiyordu. Bir süre sonra kaçınılmaz olarak ailemi aramak zorunda

kalacaktım. Ama hayatımda ilk defa onların bana yardımcı olamayacaklarını biliyordum. Bana hiç kimse yardım edemezdi.

Her gün takımı Ali Baba'ya götürüp her birine tanesi yetmiş beş sentten burger alıyordum. Dilenme ya da uyuşturucu işi bana göre değildi. Çoğunlukla umutsuzluk içinde mimozaların altında dolaşıyordum. Birkaç defa deniz kıyısına gidip bankta oturdum, ama sonra bundan da vazgeçtim. Doğa beni rahatlatmıyordu. Dışarısı bana kapanmıştı. Benim olmadığım hiçbir yer yoktu gidecek.

Annemle babam içinse durum tam tersiydi. Nereye giderlerse gitsinler beni görüyor, yokluğumun acısını çekiyorlardı. Kayboluşumdan üç hafta sonra insanlar daha az gelmeye başlamıştı ziyaretlerine, ev sessizleşip tenhalaşmıştı. Telefon çalmıyordu. Milton, göllerin ötesinde, kuzeyde yaşayan Chapter Eleven'ı arayıp, "Annen çok kötü durumda. Kız kardeşinin nerede olduğunu hâlâ bilmiyoruz. Eğer gelirsen Tessie'nin morali düzelir. Mesela bu hafta sonuna ne dersin?" dedi. Ağabeyime bıraktığım nottan söz etmemişti. Klinikte olanları basit bir şekilde anlatmıştı ona. Chapter Eleven, Milton'un sesindeki ciddiyeti hissetmiş ve ondan sonra hafta sonlarını Middlesex'te geçirmeye başlamıştı. Eski odasında kalıyordu. Zamanla benimle ilgili detayları öğrendi, tepkisi annemle babamınkinden daha yumuşaktı, bu da onları, özellikle de Tessie'yi daha sakin düşünmeye yönlendirdi. Oğluyla ilişkisini düzeltme gayreti içindeki Milton ona yeniden aile işine girmeyi teklif etti. "Hâlâ o Meg'le değilsin, değil mi?" dedi.

"Değilim."

"Mühendislik işinden de vazgeçtin. Peki, şimdi ne yapıyorsun? Annen de, ben de Marquette'teki hayatın hakkında bir şey bilmiyoruz."

"Bir barda çalışıyorum."

"Demek barda çalışıyorsun, orada ne yapıyorsun?"

"Mutfakta aperitif hazırlıyorum."

Milton biraz sustu. "Bana kalırsa yapman gereken, başka bir ızgaranın başında durmak. Herkül'ün... Sonuçta onu yaratan sendin."

Chapter Eleven evet de demedi, hayır da. Bir zamanlar mühendislik dehasıydı, ama altmışlar onu başka bir yere sürüklemişti. O yılların getirdiği etkilerle vejetaryen olmuş, transandantal meditasyon öğrenmiş, Kızılderililer gibi *peyote* çiğnemeye başlamıştı. Çok zaman önce golf toplarını ikiye kesip içinde ne olduğunu bulmaya çalışan ağabeyim, birden kendi kafasının içindeki topla ilgilenmeye başlamıştı. Eğitimin faydasız olduğuna karar verip kendini uygarlıktan soyutlamayı tercih etmişti. İkimiz de kaçışımızı ormanlara doğru yapmıştık, ben Golden Gate Parkı'na, o da kuzeyin ıssızlığına sığınmıştı. Ama sanırım babam teklifini yaptığında Chapter Eleven ağaçlardan sıkılmaya başlamıştı.

"Haydi," dedi Milton, "gidip Herkül'ü bir kontrol edelim."

"Ben et yemiyorum baba," diye itiraz etti Chapter Eleven. "Et yemeyen biri nasıl olur da sosisçilik yapar?"

"Uzun zamandır dükkânlara salata barı koymayı düşünüyorum. Bu günlerde insanlar düşük kalorili, yağsız şeyler yemeye merak sardı."

"İyi fikir."

"Öyle mi diyorsun? O zaman bu, senin işin olabilir." Milton kolunu Chapter Eleven'ın omzuna atarken şakacı bir sesle, "Seni salata barlardan sorumlu genel müdür yaparız," dedi.

Şehir merkezindeki Herkül'e gittiler. Oraya vardıklarında içerisi bayağı kalabalıktı. Milton, Müdür Gus'a gülerek "*Yasu*," dedi.

Gus başını kaldırdı, o da gülüyordu, "Hey Milt, hoş geldin, nasılsın?"

"İyiyim, iyiyim. Gelecekteki patronumuzu getirdim." Chapter Eleven'la Gus'ı tanıştırdı.

"Aile hanedanına hoş geldin." Gus kollarını iki yana açmıştı. Kahkahayla gülüyordu. Birden abarttığını anladı ve durdu. Tuhaf bir sessizlik olmuştu. Sonra Gus, "Ne yersin?" dedi.

"Bana iki sosisli. Vejetaryenler için neyimiz var?"

"Bezelye çorbası."

"Tamam, oğlum da bir tas çorba içecek."

"Tamam."

Chapter Eleven ve Milton iki boş tabure bulup oturdu. Uzunca bir sessizlikten sonra Milton, "İhtiyar babanın böyle kaç dükkânı var, biliyor musun?"

"Kaç tane?"

"Altmış altı tane. Sekizi Florida'da."

Oğlunu etkilemek için, malını öven satıcılar pozunda birkaç cümle daha söyledi. Sandviçlerini yerken düşünüyordu. Gus'ın neden o kadar aşırı tezahürat yaptığını biliyordu. Bir kız kaybolduğunda herkesin aklından ne geçerse Gus'ın da aklından o geçiyordu. En kötüsü... Milton'un da böyle düşündüğü anlar yok değildi. Bunu belli etmiyordu çevresine, ama o da umudunu kaybediyordu. Yalnız tuhaftır, Tessie göbek bağından söz ettiğinde, benim bir yerlerde olduğumu hissettiğini söylediğinde Milton da ona inanıyordu.

Bir pazar sabahı Tessie kiliseye giderken Milton ona bir tomar para uzattı. "Callie için mum yak," dedi. "Bir kucak mum yak." Omzunu silkti, "Ne zararı olacak ki?"

Ama o gittikten sonra başını salladı. "Benim neyim var? Mum yakmakmış... Hayret." Batıl inançlara prim verdiği için kendine kızmıştı. Kendi kendine yeniden beni bulma sözü verdi. Beni geri getirecekti. Öyle ya da böyle. Nasılsa bir yerde bir ipucu olacaktı ve Milton onu ıskalamayacaktı.

Dead grubu Berkeley'e geldi. Matt ve diğerleri konsere gitti. Kamp nöbetçisi bendim.

Mimoza korusunda geceyarısı. Bazı sesler duyup uyanıyorum. Fısıldaşmalar var. Başımın üstündeki yapraklar beyazlaşıyor, dalların kenara çekildiğini görüyorum. Bir ışık, yeri, vücudumu, yüzümü aydınlatıyor. Bir saniye sonra inim göz kamaştıran bir aydınlıkla doluyor.

Adamlar üstüme çullanıyor. Biri fenerini yüzüme tutarken diğeri göğsüme çöküp kollarımı yakalıyor.

"Günaydın ufaklık," diyor fenerli olanı.

Parkın öteki ucundaki evsizlerden ikisi. Biri üstüme çökmüş, diğeri ortalığı araştırıyor.

"Bakalım neleri varmış bu piçkurularının?"

"Şuna baksana, korkudan altına dolduracak piç." Bacaklarımı topluyorum. Hâlâ kız korkuları içindeyim. Adamlar uyuşturucu peşinde. Fenerli, uyku tulumlarını ters çevirip salladıktan sonra bavulumu karıştırıyor.

"Ahbapların nerede dostum? Demek seni bir başına bıraktılar burada, ne kötü."

Ceplerime dalıyor. Cüzdanımı buluyor, açarken okul kimliğim yere düşüyor. Feneri ona tutuyor.

"Bu da kim, kız arkadaşın mı?"

Fotoğrafa bakıp sırıtıyor. "Kız arkadaşın saksafon çalmayı sever mi? İddiaya girerim bayılır." Kimliği apış arasına sürtüyor, "Bak, sana demedim mi?"

Diğeri elini uzatıyor, "Ver bir de ben bakayım şuna."

Fenerli adam kimliği üstümde oturana uzatıyor. Tepemdeki herif yüzünü bana yaklaştırıp, "Kımıldanayım deme sakın orospu çocuğu," diyor. Kollarımı serbest bırakıp kimliği alıyor.

Yüzünü tam olarak görebiliyorum. Gri sakallarını, kötü dişlerini, burnunun içini. Fotoğrafa bakıp, "Sıska kancık," diye bağırıyor. Sonra bana bakıyor ve fikrini değiştiriyor.

"Bu, bir piliç!"

"Kafan bir gidip geliyor dostum, daima bir öyle bir böyle dersin. Karar ver."

"Hayır, ben bunu kastettim, altımdakini." Beni gösteriyor. "Bu o. O bir kız." Kimliği arkadaşına uzatıyor yeniden baksın diye. Fenerin ışığı gömlekli, hırkalı öğrenci Calliope'yi aydınlatıyor.

Çömelmiş olanı, "Demek bizi kazıklayacaktın," diyor. "O pantolonun altına sakladıklarından bizi mahrum mu edecektin? Tut şunu." Biri kollarıma yapışırken diğeri kemerimi çözüyor.

Onlarla mücadele etmeye çalıştım. Çırpındım, tekmeler attım. Ama çok güçlüydüler. Pantolonumu dizlerime indirdiler, fenerli olanı ışığı bacaklarımın arasına tuttu ve tutar tutmaz da geri sıçradı.

"Tanrım!"

"Ne?"

"Siktir!"

"Ne oldu?"

"Bu, bir ucube."

"Ne?"

"Kusacağım, şuna bir baksana."

O da baktı ve sanki vebalıymışım gibi derhal geri çekilip öfkeyle dikildi. Gözleriyle gizli bir karar aldılar ve birlikte beni tekmelemeye başladılar, bir yandan da küfrediyorlardı. Bir ara beni yere çivileyenin ayağı yan tarafıma geldi, yapışıp asıldım.

"Düş üstümden ucube," diye bağırdı.

Diğeri başımı tekmeliyordu. Üç ya da dördüncü tekmeden sonra kendimden geçtim.

Yeniden gözlerimi açtığımda ortalık sessizdi. Gittiler sandım. Sonra biri güldü, "Çapraz kılıçlar," dedi. Kesik kesik üstüme işiyorlardı. O iki pis kokulu, sarı sidikle sırılsıklam oldum.

"Çıktığın deliğe dön ucube," diye bağırdıktan sonra çekip gittiler.

Havuzun yanındaki çeşmeye gittiğimde ortalık hâlâ aydınlanmamıştı, yıkandım. Herhangi bir kanamam yok gibi görünüyordu. Sadece derin nefes aldığımda sağ tarafım acıyordu. Babamın bavulu hâlâ yanımdaydı. Yetmiş beş sentim kalmıştı. Evi aramayı her şeyden daha çok istiyordum, ama nedense, bunun yerine Bob Presto'yu aradım. Derhal yanıma geleceğini söyledi.

HERMAFRODİT

Luce'un cinsel kimlik teorisinin yetmişlerin başında popüler olması aslında çok da şaşırtıcı değil. İlk berberimin söylediği gibi o günlerde herkes üniseks peşindeydi. Üzerinde anlaştıkları nokta şuydu: Kişilik, çevre faktörleriyle oluşurdu ve her çocuk, üzerine yazı yazılmasını bekleyen birer boş kâğıttı. Benim kendi tıbbi hikâyem o yıllarda herkesin psikolojik anlamda yaşadığı bir durumun yansımasıydı. Kadınlar erkek gibi, erkekler de kadın gibi oluyordu. Yetmişlerde bir ara cinsel farklılıklar temelli ortadan kalkacakmış gibi görünse de başka bir şey oluşuverdi.

Buna evrim biyolojisi deniliyordu. Bunun etkisiyle cinsler yine farklılaştı, erkekler tekrar avcılığa, kadınlar da meyve toplamaya geri döndü. Artık bizi çevre değil, doğa şekillendiriyordu. Bizi kontrol eden hâlâ milattan 20.000 yıl öncesinin hominid dürtüleriydi. Bugün televizyon ve dergilerde bunun basit formüllerini sık sık görürüz. Erkekler neden iletişim kuramaz? (Çünkü avda sessiz olmak gerekirdi.) Kadınlar neden kolayca iletişim kurar? (Çünkü birbirlerine meyvelerin yerini bağırarak haber verirlerdi.) Erkekler evde aradıkları şeyi neden bir türlü bulamaz? (Çünkü dar bir görüş alanları vardır, avda ancak böyle iz sürülebilirdi.) Kadınlar neden aradıklarını kolayca bulur? (Çünkü yuvalarını tehlikelere karşı korurken geniş bir alanı gözleriyle taramak zorundaydılar.) Kadınlar neden paralel park edemez? (Çünkü düşük testosteron oranı uzamsal yeteneği azaltır.) Erkekler

neden yön sormaz? (Çünkü yön sormak bir zayıflıktır ve bir avcının buna tahammülü yoktur.) İşte bugün böyleyiz. Erkekler ve kadınlar aynı olmaktan sıkılıp yeniden farklı olmak istiyor.

Doktor Luce'un teorisinin doksanlı yıllarda bir kenara atılması da bir sürpriz değildi. Çocuklar beyaz kâğıt değildi, dünyaya kendi genetik ve evrimsel özellikleriyle geliyorlardı. Hayatım işte bu çatışmaların ortasında belirlendi. Ben bir anlamda iki karşıt teorinin ortak çözümü gibiyim. Ben ortadan kaybolunca Luce herhalde öncelikle en değerli malını kaybetmenin üzüntüsünü yaşamıştır. Ama sonra neden kaçtığımı anlayınca mutlaka fikir değiştirmiştir, çünkü kaçışım onun teorisini çürütüyordu. Ne kadar geç bulunsam o kadar iyiydi onun için, hatta hiç görünmesem harika olurdu. Makalelerini yayımlarken sanırım hakkımda böyle düşünüyordu.

Ama tabii her şey bu kadar basit değildi. Ben teorilerin ikisine de uymuyordum. Evrimcilerinkine de Luce'unkine de... Psikolojik donanımımın interseks hareketinin dayandığı özcülük felsefesiyle de bağdaştığı söylenemezdi. Basında çıkan diğer erkek psödohermafroditler (onlara böyle deniliyordu) gibi kendimi kızlıktan tamamen kopuk hissetmiyordum. Hâlâ da erkeklerin arasında yüzde yüz bir rahatlık yaşamam. Beni diğer tarafa arzu ateşi geçirdi; arzu ve bedensel faktörlerim. Yirminci yüzyılda genetik bilimi, hücrelerimize Eski Yunan'ın kaderci anlayışını getirmişti. Yeni başladığımız yirmi birincisi ise farklı şeyler buluyor. Bütün beklentileri yıkarak insanoğlunun gen sayısının 200.000 değil, 30.000 olduğu ortaya çıktı bildiğiniz gibi. Bir fareninkinden daha fazla değildi bu sayı, o kadar da farklı ve müthiş yaratıklar değildik demek.

Şimdilerdeyse yeni, tuhaf bir olasılık daha ortaya çıkıyor. Tavize dayalı uzlaşmalardan kaynaklansa da, tam anlamıyla belirgin olmasa da, henüz eskiz halinde olsa da tamamen inkâr edilemeyen bu teze göre özgür irade geri geliyor. Biyoloji size bir beyin verir. Onu akla döndürense hayattır.

1974'te San Francisco'da da hayat, kendi hızıyla bana da bir tane vermek için üzerimde çok sıkı çalışıyordu.

İşte yine geri geldi: Klor kokusu. Kucağındaki kızın keskin parfümüne, eski sinema koltuklarına sinmiş patlamış mısır yağı kokusuna rağmen Bay Go, o keskin yüzme havuzu kokusunu belirgin bir şekilde duyabiliyordu. Burada mı? *69cular*'da? Ortalığı kokluyor. Kucağındaki kız, Flora, "Parfümümü nasıl buldun?" diye soruyor. Bay Go cevap vermiyor. Mıncıklamak için para verdiği kızlara pek de önem vermiyor sanki. En sevdiği şey, bir yandan sahnedeki parlak itfaiyeci borusuna sarılıp dans eden kızı seyrederken bir diğerinin kucağında yüzer gibi hareketler yaparak fıkırdaması. Bay Go'nun stili çok amaçlı. Ama bu gece bir türlü tam olarak dikkatini farklı alanlara dağıtamıyor. Bunun nedeni şu yüzme havuzu kokusu. Flora'nın tatlı ağırlığı altındaki başını yana çevirip kadife kordonun arkasındaki kuyruğa bakıyor, bayağı kalabalık. Oysa elli koltukluk şov salonu neredeyse boş. Mavi ışığın altında birkaç erkek başı görülüyor, bazıları sahneye bakıyor, bazılarının kendisi gibi partneri var, üstlerine çıkmış sallanan, saçları peroksitle sarartılmış biniciler.

Kadife kordonun arkasında kenarları ışıklı birkaç basamak var. Bunları çıkmak için ayrıca bir beş dolar daha ödemek gerekiyor. Kulübün ikinci katına vardığınızda (Bay Go'ya böyle söylenmişti) tek yapacağınız tek kişilik kabine girip tanesine alt katta bir çeyrek ödeyerek aldığınız jetonları birer birer kutuya atmaktı. Bütün bunları yaptığınızda Bay Go'nun tam olarak ne olduğunu anlayamadığı bazı şeylere kısaca bakabiliyordunuz. Bay Go'nun İngilizcesi bayağı iyiydi. Elli iki yıldır Amerika'da yaşıyordu. Ama yukarı kattaki atraksiyonun ilan edildiği afişte yazanları sökememişti. Bu nedenle merak ediyordu ve klor kokusu bu merakını daha da artırıyordu.

Son haftalarda yukarı çıkan müşteri sayısının artışına rağmen henüz kendisi bunu yapmamıştı. Birinci kata sadakati devam ediyordu, on dolar verip bir yığın şey yapabiliyordu burada. Bay Go dilerse şov salonundan çıkıp dipteki karanlık odaya girebilirdi. Karanlık odada ince huzmeli parlak ışıklar vardı. Bunlar (söylenene göre) siyah

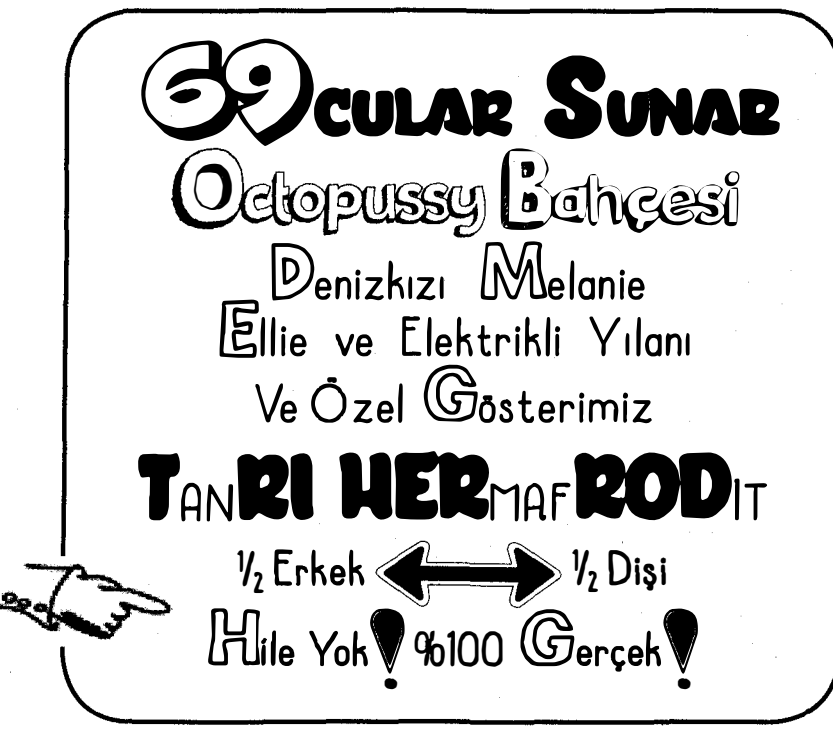
cüppeli bazı adamların ellerinde tuttukları fenerlerin ışığıydı. Eğer yeterince ilerlerseniz üzeri suni sünger döşenmiş bir yükselticinin üzerine uzanmış bir kız, bazen de iki kız bulabilirdiniz. Aslında bir kızı tam olarak göremezdiniz, vücudunun ancak bir parçası ışık altında belirirdi, artık fener neresine denk gelmişse. Bir diz mesela ya da bir meme ucu. Ya da Bay Go ve onun gibi bazı müşterilerin özellikle ilgisini çeken hayatın gerçek ışığını görürdünüz, saf bir şekilde, hiç kimsenin fener tutmasına ihtiyaç duymayan o saf ışığın kaynağını.

Bay Go, balo salonuna da gidebilirdi. Buradaki kızlar onunla dans etmek için can atardı. Disko tarzından hoşlanmazdı Bay Go, onun yaşındakiler için yorucuydu. Balo salonunun kapitone duvarlarına kızları dayayıp bastırmak zor işti. O, en çok şov salonunu seviyordu. O artık çoktan yıkılmış olan Oakland'deki sinemadan çıkma art-deco koltuklu salonu...

Bay Go yetmiş üç yaşında. Erkekliğini koruyabilmek için her sabah içinde gergedan boynuzu usaresi olan çay içiyor. Oturduğu binanın yanındaki Çin ürünleri satan dükkâna ayı safrakesesi geldiğinde hemen alıyor, bunu yemek de çok yararlı. Bütün bu afrodizyaklar ona gerçekten yarıyor. Bay Go, neredeyse her gece 69cular'da. Kucağına oturan kızlara anlatmayı sevdiği bir fıkra var: "Bay Go ne işe yarar, go-go yapmaya." Sadece bunu anlattığında güler o, yoksa suratı daima asık.

Eğer kulüp kalabalık değilse –ki şu sıralar alt kat genellikle tenha– Flora bazen ona üç ya da dört şarkılık bir kıyak yapar. Bir dolara şarkı boyunca onu at gibi sürer, sonrakiler için ekstra para almaz. Bay Go bunu takdirle karşılar. Flora genç değildir, ama cildi hâlâ yumuşak ve pürüzsüz.

Bu gece durum biraz farklı. İki şarkılık muameleden sonra Flora, Bay Go'nun sırtından inerken, "Biliyorsun burası yardım kurumu değil," dedi. O sırtından inince Bay Go da ayağa kalkıp pantolonunu toparladı ve tam o sırada yüzme havuzunun keskin kokusunu yine duydu, merak duygusu her yanını sarmalamakta. Şov salonundan çıkıp üst kata çıkan merdivenlerin başına asılı afişe tekrar baktı:

Bay Go meraktan çatlayacak. Bir bilet, bir avuç dolusu da jeton aldı ve sıraya girdi. Ve sırası gelince yan taraflarında ışıklar yanıp sönen basamakları çıktı. Üst kattaki kabinlerin numarası yok, kapı üstündeki ışıklar içerisinin dolu mu boş mu olduğunu gösteriyor. Boş bir tane buldu, kapıyı kapattı ve jetonu attı. Birden önü açıldı ve yuvarlak bir lombozdan bir havuzun derinlikleri göründü. Tavandaki hoparlörden tok bir ses yükseldi ve anlatmaya başladı:

"Çok eski zamanlarda Eski Yunan'da sihirli bir gölcük vardı. Burası su perisi Salmakis'indi. Ve bir gün Hermafrodit adında genç bir delikanlı yüzmek için suya girdi." Ses devam ediyordu ama Bay Go onu dinlemiyordu. O, içinde kimse olmayan mavi havuza bakıyordu. Kızların nerede olduğunu merak ediyordu. Octopussy Bahçesi'ne bilet aldığına pişman. Ses o sırada heyecanla yükseliyor:

"Bayanlar baylar, işte karşınızda Tanrı Hermafrodit! Yarı erkek, yarı dişi!"

Sonra suda bir şapırtı. Sular beyaza dönüyor ve hemen ardından pembeye. Bay Go bir de bakıyor camın öte yanında bir canlı yüzüyor. Şaşırıyor, yüzünü lomboza yapıştırıyor. Daha önce asla böyle bir şey görmedi hayatında. Onca yıldır ziyaret ettiği karanlık odada bile. Gördüğünden hoşnut olup olmadığına karar veremiyor. Ama kendini bir tuhaf hissediyor, rahatlamış, hafiflemiş ve gençleşmiş gibi. Birden perde kapanıyor. Bay Go bir jeton daha atıyor kumbaraya.

San Francisco, North Beach'te şehrin gökdelenlerine bakan bir manzarası olan 69cular kulübü Bob Presto'nun. Kulübün bulunduğu mahalle İtalyan kafeleri, pizzacılar ve göğüsleri çıplak dans eden kızların gösteri yaptığı bir yığın barla dolu. Bunların bazıları Carol Doda'nın harikulade vücudunu gözler önüne serdiği lüks striptiz sarayı gibi cafcaflı kulüpler. Kaldırımlardaki çığırtkanlar gelen geçeni durmadan içeri çağırıyor: "Buyurun beyler, gelin ve görün. Sadece bir bakın, bakmak parayla değil." "Bizim kızlar bir numara, üstlerine yok, buyurun girin içeri." "Canlı erotik şov beyler. Artı, futbol maçı seyretme imkânı." Çığırtkanların tümü de ilginç tiplerdi. Çoğunluk şairliğe özenip de şair olamamışlardandı; iş dışındaki zamanlarını City Lights Kitapçısı'nda *New Directions* sayfaları çevirerek geçirirlerdi. Çizgili pantolon giyer, fular takar, favori ve sakal bırakırlardı. Tom Waits'e mi benzemeye çalışıyorlardı, yoksa o mu onlara bilemem. Mamet karakterleri gibi asla var olmayan bir başka Amerika'da yaşarlardı, çocuksu aldatmacalar, kandırmacalarla dolu bir dünya.

Şöyle derler: San Francisco gençlerin emekli olmak üzere geldikleri yerdir. Hikâyeme renk ve zenginlik katan kirli yeraltı âleminin yatağı North Beach'in sadece birkaç bloktan oluştuğunu söylemek zorundayım. San Francisco'nun güzelliği, kendine onun içinde yer edinebilmiş bayağılıklarla bile kirlenmez, seks gösterisi çığırtkanlarının arasında ellerinde geleneksel ekşi ekmek somunları ve Ghirardelli çikolatalarıyla dolaşan bir yığın da turist vardır. Gündüzleri parklar

patenciler, futbol oynayanlarla dolar. Ancak karanlık bastığında kirli hayat kendini göstermeye başlar ve gece saat dokuzdan sabaha karşı üçe kadar 69cular'a bir yığın erkek gelir.

Ve tabii anladığınız gibi ben de artık orada çalışıyordum. Haftada beş gece, günde altı saat dört ay boyunca –ve şükürler olsun ki sonsuza kadar sadece bu kadar– hayatımı vücudumun kendine özgü yapısını sergileyerek kazandım. Klinik beni buna hazırlamıştı, utanma duygum kalmamıştı ve tabii bir de paraya çok ihtiyacım vardı. Kulübün bana kazandırdığı başka bir şey de benimle birlikte çalışan Carmen ve Zora adlı iki kızdı.

Presto bir porno babasıydı, bir kan emiciydi, ama başıma daha kötüsü de gelebilirdi. En azından o benim kendimi bulmama istemeden de olsa yardım etti. Parktan beni yara bere içinde, perişan bir halde alıp evine götürdü. Namibyalı kız arkadaşı Wilhelmina yaralarımı temizledi. Bir ara yine kendimden geçtiğimde beni soyup yatağa yatırmışlar. Presto'nun nasıl bir hazine bulduğunu anlaması bu şekilde oldu.

Sağdan sola yarı baygın dönerken bazı sözler geliyordu kulağıma.

"Biliyordum. Onu ilk gördüğümde hissetmiştim."

"Hiçbir şey hissetmedin Bob, uydurma. Sen onun dönme olduğunu sanmıştın."

"Onun bir altın madeni olduğunu anlamıştım."

Ve sonra Wilhelmina yine konuşuyor: "Kaç yaşında?"

"On sekiz."

"On sekiz gibi durmuyor."

"Öyle diyor."

"Ve sen de buna inanmak istiyorsun değil mi? Onu kulüpte çalıştırmak istiyorsun."

"Beni o aradı. Ben de teklifimi yaptım."

Ve sonra tekrar: "Neden ailesini aramıyorsun Bob?"

"Çocuk evden kaçmış, onları aramak istemiyor."

Octopussy Bahçesi benden önce yapılmıştı. Presto bunu altı ay önce düşünmüştü. Carmen ve Zora adlı kızlar, Ellie ve Melanie takma adlarıyla kuruluşundan bu yana gösterideydi. Ama Presto hep daha da tuhaf yaratıklar bulmanın peşindeydi ve benim ona diğer kulüplere karşı müthiş bir avantaj sağlayacağımı biliyordu. Benim gibisi yoktu.

Aslında havuz, daha doğrusu tank, o kadar büyük değildi. Herhangi bir arka bahçe havuzu kadardı. Dört buçuk metre boyunda, en fazla üç metre genişliğinde bir tank. Sıcak suyun içine bir merdivenle iniyorduk. Lombozlardan sadece suyun içi görünüyordu, seyircinin suyun yüzeyini görmesi olanaksızdı. Böylece vücudumuz suyun içindeyken başlarımızı dışarıda tutup, çalışırken muhabbet de edebiliyorduk. Belden aşağımız suda olduğu müddetçe müşterilerin şikâyeti yoktu. "Senin güzel yüzünü görmeye gelmiyorlar," diyerek ikna etmişti beni Presto. Bu, işi gerçekten de kolaylaştırıyordu. Seyirciyle yüz yüze olsam asla bunu yapamazdım. Bakışlar ruhumu delik deşik eder, beni öldürürdü. Suyun içine tamamen girdiğimde gözlerimi kapatıyor, derin deniz sessizliğinde sallanıyordum. Vücudumu lomboza yapıştırdığımda yüzümü suyun yüzüne çevirirerek yumuşakçamı inceleyen meraklı seyirci gözlerinden uzak tutardım kendiminkileri. Daha önce ne demiştim? Denizin yüzeyi birbirinden farklı büyüyüp gelişen yolların yansıdığı bir ayna. Yukarıda havanın canlıları, aşağıda suyunkiler. İki dünyası olan tek bir gezegen. Müşteriler deniz yaratıklarıydı. Zora, Carmen ve ben de havanın. Denizkızı kostümüyle Zora, havuzun kenarındaki ıslak halıya uzanıp kendi sırasının gelmesini beklerdi. Onun gösterisi benden sonraydı. Bazen ben havuzun kenarına tutunmuş, suda vücudumu sallarken ağzıma esrarlı bir sigara tutuştururdu. On dakikalık şovumun ardından bu defa dışarı çıkıp halıya ben yayılırdım. Ses sisteminden Presto'nun sesi yankılanırdı: "Alkışlarımız Hermafrodit için beyler. Octopussy Bahçesi'nde cinsiyetler iç içe... esnek mi esnek... çek çekebildiğin yere, çek de çek... Size söyleyeyim millet biz burada cinsiyet çorbası yapıyoruz, müziğimizi açıyoruz ve her şey birbirine karışıyor, denizkızları delikanlılaşıyor, delikanlılar bikini üstlerini fırlatıyor..."

Mavi gözlü, altın sarısı saçlı Zora yan yatmış bana soruyor, "Fermuarım çekili mi?"

Başımı sallıyorum.

"Bu havuz beni nezle yapıyor."

"Sana bardan bir şey getireyim mi?"

"Bir Negroni içerim Cal, teşekkürler."

"Bayanlar ve baylar, işte yeni şovumuz başlıyor. Steinhardt Akvaryumu'nun görevlileri onu getiriyor. Jetonlarınızı hazırlayın bayanlar ve baylar. Bunu kaçırmayın. Bir davul solo lütfen, yok yok solo olmasın, karışık olsun, kar-rı-şık!"

Zora'nın müziği başlıyor.

"Bayanlar ve baylar eski denizcilerin hikâyeleri dilden dile dolaşır. O uçsuz bucaksız sularda gördükleri inanılmaz yaratıklar... yarı kadın yarı balık yaratıklar... Biz burada, 69cular'da böyle mavallara kulak asmazdık, ama dostumuz olan bir balıkçı bize öyle iyi bir mal getirdi ki, ağzımız bir karış açık kaldı. Artık inanıyoruz bayanlar baylar." Presto'nun sesi yumuşadıkça yumuşuyor. "Aranızda... *balık*... balık kokusunu alan var mı?"

İşte o sırada üstü yeşil pullarla işli kostümüyle Zora suya giriyor. Kıyafeti beline kadar, göğüsleri çıplak. Zora, suyu aydınlatan ışık demetinin içinde aşağı iniyor, benim tersime gözlerini açıyor, kabinlerdeki insanlara gülümsüyor. Uzun sarı saçları kuyruğuna uygun hareketlerle sallanıyor, su kabarcıkları güzel göğüslerinde inci taneleri gibi. Onun gösterisi cinsel içerikli değil. Öyle güzel ki onu seyredenler daha fazlasını istemiyor. Bembeyaz cildi, harika göğüsleri, kıvrık kuyruğunun bağlandığı incecik beli, balıksırtına benzemesi için üstüne pullar yapıştırılmış enfes sırtıyla mükemmel. Kollarını iki yanında sallayarak yüzüyor. Yüzü sirenlerinki gibi, gözleri Karayip denizi kadar mavi. Aşağıda gümbürtülü bir beat ritmi başını alıp gitmiş, oysa yukarıda, Octopussy Bahçesi'nde müzik ilahi, melodik bir kabarcıklar şenliği.

Belli bir açıdan değerlendirilirse bu gösterinin sanatsal bir yanı da vardı. 69cular adi bir yerdi, ama Octopussy Bahçesi'ndeki ortam

müstehcen değil egzotik kelimesiyle daha iyi ifade edilebilirdi. Farklı lezzetler sunan Trader *Vic's* restoran zincirinin cinsel varyasyonu olarak da tarif edilebilirdi. Buraya gelen insanlara tuhaf şeyler, anormal vücutlar gösteriliyordu, yalnız önemli olan seyirciyle o yaratıklar arasında zihinsel bir bağ kurabilmekti. Lombozlardan bakan müşteriler, ancak rüya alemlerine ait vücutların yaptığı şeyleri gerçek vücutların yapışını izliyordu. Erkek müşteriler vardı; arada bir, penisi olan ama erkek penisi değil de ince, küçük, dişi görünüşlü, çiçek saplarına benzeyen penisleri olan ya da arzudan büyümüş klitorislere sahip kadınlarla sevişmenin rüyalarını gören evli heteroseksüel erkekler. Hemen hemen kıza benzeyen, düzgün ciltli, tüysüz oğlanların hayalini kuran eşcinseller de vardı aralarında. Penisli kadın arzulayan lezbiyenler de geliyordu şovumuza, erkek penisininki gibi değil de kadınsal ereksiyonlar, hiçbir dildonun olamayacağı kadar canlı ve hassas bir penis. Dünya nüfusunun ne kadarının böyle şekilden şekile giren bedenlerin düşünü kurduğunu bilebilmek imkânsız. Ama her gece yığınla insan gelip lombozların arkasından bizi seyrediyordu.

Denizkızı Melanie'den sonra sıra Ellie ve elektrikli yılanbalığındaydı. Yılanbalığı önce görünmüyordu. Havuzun içine giren güzel, çiçekli bikinili bir kızdı. Biraz yüzdükten sonra bikinisinin üstünü çıkarıp göğüslerinin güzelliğini ortaya koyuyordu. Ama tepe taklak olup da bikinisinin altını dizlerine indirdiğinde sıra yılanbalığına geliyordu ve herkes şok geçiriyordu. Çünkü yılanbalığı bu güzel kızın vücudunda olmaması gereken bir yerde duruyordu. Kahverengi, ince, gergin bir yılanbalığı... Nesli tükenenler sınıfından bir yaratık ve Ellie onu lomboza sürtmeye başladığında uzadıkça uzuyordu; kikloplarınkini hatırlatan tek gözünü müşterilere dikip onları korkutuyordu. Müşteriler bir göğüslerine, ince beline; bir de daha aşağılara bakıyordu. Bir Ellie'ye, bir onun yılanbalığına ve bu zıtların evliliğiyle elektrik çarpmışa dönüyorlardı.

Carmen ameliyat olmaya hazırlanan bir transseksüeldi. Bronx'luydu. Ufak tefek, ince kemikli biri. Farına, rujuna düşkün. Göbek yapar korkusuyla ağzına bira sürmezdi. Bence kadınlık işini

abartıyordu. Kalçalarını çok fazla sallıyor, saçlarını aşırı savuruyordu. Yüzü mitolojideki su perilerine benzerdi. Suyun üstünde kız, içinde nefesini tutan bir delikanlı. Bazen aldığı hormonlar yüzünden cildi bozulurdu. Doktoru (Müşterisi bol, San Bruno'lu Doktor Mel) sürekli dozaj ayarlaması yapardı. Carmen'i ele verecek olan tek şey onca östrojen ve progesterona rağmen hâlâ kalın olan sesiydi ve evet, bir de elleri... Ama erkekler bunu fark etmiyordu. Onlar zaten Carmen'in saf olmamasından hoşlanıyordu. Gerçekten de işin çekiciliği buydu, saf olmamak.

Hikâyesi benimkinden daha iyi gelişmişti. O daha küçücükken yanlış bedende doğduğunu anlamıştı. Soyunma odasında bir gün bana koyu Bronx aksanıyla, "Senin gibiydim," dedi. "Bu kamışı da bana kim verdi? Ben onu istemedim ki." Yine de kamış, hâlâ yerli yerinde duruyordu. Erkeklerin görmeye geldiği şey de oydu. Zora, analitik bir yaklaşımla onu görmeye gelen erkeklerin gizli eşcinseller olduğunu tahmin ediyordu. Ama Carmen'in buna itirazı vardı. "Benim erkek arkadaşlarımın hepsi de gerçek erkek, onların istediği sadece *kadın*."

"Hiç sanmam."

"İstediğin kadar sanma. Yakında parayı denkleştirip ameliyat olacağım ve alt tarafımı yaptıracağım. Senden bin kat daha iyi kadın olurum ben Z."

"Bana göre hava hoş. Ben özellikle bir şey olmak istemiyorum, ben böyleyim."

Zora'da Androjen Duyarsızlığı vardı. Vücudu erkeklik hormonlarına cevap vermiyordu. Benim gibi o da XY idi, ama daha güçlü dişil özellikleri vardı. Sarışın olmasının dışında vücudu da harikaydı, dudakları dolgun mu dolgun. Çıkık elmacık kemikleri kalp biçimi yüzünü enfes parçalara ayırıyordu. Zora konuşurken bu kemiklerin üzerinde titreşen gergin tenini fark edebilirdiniz, mavi gözlerin süslediği harika bir masktı onun yüzü. Ya vücudu? Süt gibi göğüsler, dümdüz bir karın, dansçı Martha Graham'ınkilerle yarışabilecek bacaklar... Zora çıplakken bile kadın gibi duruyordu. Hiç kimse onun

yumurtalıkları, rahmi olmadığını düşünemezdi. Bana, Androjen Duyarsızlığı hastalığının harika kadınlar yarattığını söylemişti. Bazı topmodeller böyleydi ona göre. "Dünyada kaç kadın hem bir seksen beş, hem sıska, hem de bomba memeli olabilir? Çok değil. Benim gibi biri için bu çok normal. Onları hemen tanırım."

Güzel ya da çirkin, Zora'nın derdi kadın olmak değildi. O kendini hermafrodit olarak tanımlıyordu. O, böyle olan tanıdığım ilk kişiydi. Benim gibi olan ilk kişi. Henüz 1974 yılında olmamıza rağmen "İnterseksüel" kelimesini kullanıyordu, o günlerde sadece bir avuç insan böyle bir tanımlama yapıyordu. Stonewall'daki cinsel haklar adına yapılan protestolar sadece beş yıl önce olmuştu. Eşcinsel Hakları Hareketi canlanmaya henüz başlamıştı. Hareket, bizim durumumuz da dâhil olmak üzere cinsel kimlik mücadelesi veren herkese bir yol açacaktı. Yine de Kuzey Amerika İnterseks Derneği'nin (ISNA) kurulması 1993'ü buldu. Bütün bunlara bakınca ben Zora Khyber'i bir öncü, yabanın ortasında haykıran bir çeşit Vaftizci Yahya olarak görüyorum. O yabani yer tek kelimeyle Amerika'ydı, gezegenin kendisiydi, Zora'nın Noe Vadisi'ndeki kızılağaçtan bungalovuydu ve artık ben de orada onunla yaşıyordum. İmalat detaylarımdan tatmin olduktan sonra Bob Presto, Zora'yı çağırıp beni yanına almasını söylemişti. Zora benim gibi kaybolmuşları yanına alırdı. Bu işinin bir parçasıydı. San Francisco'nun sisi hermafroditleri de sarmalıyordu. ISNA'in neden başka bir yerde değil de burada kurulduğunu anlamak zor değildi. Zora, bütün bu hareketlerin tam da organize olmadığı bir dönemde her şeyin ortasındaydı. Hareketler başlamadan önce bazı enerji odakları oluşur, Zora onlardan biriydi. Okuyor, yazıyordu. Onunla yaşadığım aylar boyunca beni kendi deyimiyle içinde olduğum "Ortabatı Karanlığı"ndan çıkarıp eğitmeye, kendim gibi olmaya özendirdi.

"Eğer istemiyorsan Bob için çalışmak zorunda değilsin," dedi bana. "Ben de yakında bırakacağım zaten. Para için yapıyorum, gelip geçici bir şey."

"Benim de paraya ihtiyacım var. Hepsi çalındı."

"Ya ailen?"

"Onları aramak istemiyorum, arayamam."

"Ne oldu Cal? Kızmazsan sana sormak isterim, burada ne işin var?"

"Beni New York'ta doktora götürdüler. Ameliyat olacaktım."

"Ve sen de kaçtın."

Başımı salladım.

"Bence şanslısın. Ben durumumu ancak yirmi olduğumda anladım."

Bunlar Zora'nın evine gittiğim ilk gün oldu. Henüz kulüpte çalışmaya başlamamıştım. Çürüklerim tam olarak geçmemişti. Aslında geldiğim nokta beni şaşırtmıyordu. Benim gibi nereye gittiğini bilmeden, ucu açık bir yolculuk yapan kişilerin karakterleri zamanla bir çeşit ilahi görünen tevekkül özelliğine sahip olur. İlk filozofların *peripatetik** olmaları rastlantı değildi galiba. İsa'nın da... O ilk günü iyi hatırlıyorum, batik kumaşla kaplı bir mindere çökmüşüm, elimde geleneksel Japon çay kabı *raku*, içinde de yeşil çay; gözlerim kocaman, her zamankinden daha büyük, Bizans ikonalarındakilerden –hani şu merdivenle cennete çıkarken resmedilenler cinsinden, o tırmanırken aşağıdakiler cehennem ateşiyle kavrulur– bile daha büyük hatta. Başıma gelen onca şeyden sonra bir parça aydınlanma, rahatlama hakkım olmalıydı, öyle değil mi? Zora'nın pirinç lifinden yapılmış panellerle bölünmüş, pencerelerinden içeri mistik bir ışığın sızdığı evinde, onun bana söyleyecekleriyle dolmayı bekleyen boş bir kanvas gibiydim.

"Şu dünyada daima hermafroditler olmuştur Cal. Her zaman. Platon ilk insanın hermafrodit olduğunu söylemiştir. İlk insanın yarısı kadın, yarısı erkekti. Sonra bu parçalar birbirinden ayrıldı. İşte o günden beri herkes diğer yarısını arar. Biz hariç. Biz zaten iki parçadan oluşan bir bütünüz."

"Nesne" konusunda ona bir şey söylememiştim.

---

* Yunanca gezinenler. *(ç.n.)*

"Evet, bazı toplumlarda ucube muamelesi görüp dışlanırlar," diye devam etti. "Ama böyle olmayanlar da var. Navajolar arasında mesela, *berdaş*lar vardır. *Berdaş*, kendi sahip olduğu cinsiyetin dışında bir cinsiyeti benimseyen, onu edinen kişidir. Şunu unutma Cal, cinsiyet biyolojik, cinsel kimlik ise kültüreldir. Navajolar bunu bilir. Eğer biri başka biri olmak isterse onu özgür bırakırlar. Onu aşağılamaz, tam tersine onurlandırırlar. *Berdaş*lar kabilenin şamanıdır. Onlar şifacıdır, en güzel dokumaları onlar yapar, büyük sanatçılardır."

Yalnız değildim! Zora'yı dinlerken en çok bu düşünceyle sarsılmıştım. En azından bir süre daha burada, San Francisco'da kalmam gerektiğinden emindim. Kader ya da şans, ne derseniz deyin, bir şey beni buraya getirmişti ve bundan alabileceğimin en fazlasını almalıydım. Nasıl para kazanacağım bu noktada önemli değildi. Tek istediğim Zora'yla kalmaktı, ondan bir şeyler öğrenmekti, böylece şu dünyadaki yalnızlığım azalabilirdi. Daha şimdiden hayatımda mutlu, neşeli, gencecik bir dönemin başladığını hissedebiliyordum. Kaburgalarımın ağrısı azalmıştı. Soluduğum hava bile farklı geliyordu bana, içimi harikulade bir gençlik ateşi sarıyordu, ölüm çok çok uzaktaydı.

Zora bir kitap yazıyordu. Berkeley'de küçük bir yayınevi tarafından basılacağını söylüyordu. Bana yayınevinin kataloğunu gösterdi. Seçimler bir parça eklektikti: Budizm, gizemli Mitra kültü, hatta genetik, hücresel biyoloji ve Hindu mistisizmini karıştıran garip bir kitap bile vardı. Zora'nın yazdıkları kesinlikle bu listeye yakışıyordu. Yalnız kitabının ne zaman basılacağı kesin değildi. Daha sonraki yıllarda onun "Kutsal Hermafrodit" adını verdiği eserini kitapçılarda aradıysam da ne yazık bulamadım. Eğer bitiremediyse bu onun yeteneksizliğinden ötürü olamazdı. Ben kitabın çoğunu okumuştum. O yaşta bir edebiyat eleştirmeni ya da akademisyen bakışına sahip olamazdım tabii, tek bildiğim Zora'nın bilgilerinin gerçekliğiydi. Konuya hâkimdi ve bilgisini aktarışı çok sağlamdı. Kütüphanesi antropolojik metinler, Fransız strüktüralistlerinin ve dekonstrüksiyonistlerinin çalışmalarıyla doluydu. Hemen her gün yazıyordu. Kâğıtlarını, kitaplarını masasına yayıp daktilosunun başına geçerdi.

Bir gün Zora'ya sordum, "Neden herkese söyledin?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Sen... Sen söylemesen kimse anlamaz."

"Ben herkesin bunu bilmesini istiyorum Cal."

"Neden?"

Zora bağdaş kurdu. O çekik, cam gibi şeffaf, melek bakışlı gözlerini bana çevirdi ve "Çünkü biz, bir sonrakiyiz," dedi.

"Çok eski zamanlarda Eski Yunan'da kutsal bir gölcük vardı. Bu göl, su perisi Salmakis'e aitti. Ve bir gün Hermafrodit adında güzel bir delikanlı yüzmek üzere suya girdi."

Ayaklarımı suya soktum, ses konuşmaya devam ederken salladım. "Salmakis, delikanlıya baktı, içini arzu ateşi sarmıştı. Daha yakından görmek için ona doğru gitti." Şimdi vücudumu suya daldırıyorum, yavaş yavaş... Baldırlarım, dizlerim, kalçalarım... Presto'nun söylediği gibi hareket ediyordum. Bu noktada lombozlar kapanıyor. Bazı müşteriler çıktıysa da çoğu kumbaraya yeni bir jeton daha attı. Perdeler kenara çekilip lombozlar aydınlandı.

"Su perisi kendini kontrol etmeye çalıştı. Ama delikanlı çok güzeldi. Bakmak Salmakis'e yetmiyordu. Daha da yakınına yüzdü. Sonra tutkuyla delikanlıya arkadan sarılıp kollarını boynuna doladı." Bacaklarımı kımıldatmaya başladım, suyu kabarcıklara boğarak müşterilerin görüşünü bulandırıyordum. "Hermafrodit kendini Salmakis'ten kurtarmak için çırpınıyordu bayanlar baylar, ama Salmakis çok güçlüydü. Öylesine büyük bir ihtirastı ki bu, iki beden kavrulup birbirine karıştı. Erkeklik ve dişilik bayanlar ve baylar, birbirinin içinde kaynaştı ve Tanrı Hermafrodit ortaya çıktı." Bu cümleyle birlikte suya dalıyorum ve kendi tuhaf görüntümü müşterilerin gözlerine sunuyorum.

Ve gözetleme delikleri kararıyor.

Şovun bu anında kabinden ayrılan hiç kimse olmuyordu. Suyun içinden kulağıma jeton tıkırtıları geliyordu. Bu, bana evde başımı küvete soktuğumda duyduğum su borularından gelen sesi

hatırlatıyordu. Böyle şeyler düşünmeye çalışıyordum. Böylece içinde bulunduğum andan uzaklaşabiliyordum. Middlesex'te olduğumu varsayıyordum. O sırada lombozlar hayret ya da merak ya da arzu ya da tiksinti dolu yüzlerle doluyordu.

Çalışırken hepimizin kafası iyi olurdu. Bu, bir olmazsa olmazdı. Kostümlerimizi giyerken gecemize başlamak üzere Zora'yla ortak bir esrarlı sigara yakardık. Zora'nın getirdiği termostaki bol buzlu Averna'yı Kool-aid gibi kafama dikerdim. İstediğimiz, bu özel parti için yarı şuursuz bir ruh haline girmekti. O zaman bizi gözetleyen erkekler silikleşiyordu. Eğer Zora olmasa bilmem ne yapardım. Ağaçların ve sisin arasındaki, çevresi yemyeşil çimle kaplı, içinde altın rengi süs balıklarının yüzdüğü küçük havuzunun yanında mavi granitten minyatür bir Buda tapınağı olan o küçük bungalov benim için bir sığınma noktasıydı; orası benim yeniden hayata dalmadan önce mola verdiğim bir yarı-yuvaydı. O günlerde hayatım da vücudum gibi ikiye ayrılmıştı. Geceleri 69cular'da havuzun yanında sıkkın, sarhoş, aptalca kıkırdayarak beklerken bungalovdaki halimden çok uzak, mutsuzdum. Ama insan alışıyordu; kendini tedavi etmeyi ve olumsuzlukları zihninden uzaklaştırmayı öğreniyordu.

Gündüzleri Zora da, ben de düzgün bir hayat sürüyorduk. Kitabı yüz on sekiz sayfayı bulmuştu. Hayatımda gördüğüm en ince kâğıtlara yazıyordu. Elinize aldığınızda çok dikkat etmeniz gerekiyordu, kolaylıkla yırtılıp kaybolabilirdi bu sayfalar. Zora bana yazdıklarını mutfak masasının üzerinde okutuyordu. Onları önüme çok değerli bir el yazması Shakespeare şaheserini sunan kütüphaneci edasıyla koyardı. Bunun dışında bana çocuk muamelesi yapmıyordu. Kendi başıma kalmam için fırsatlar yaratırdı. Kiraya ben de katılıyordum. Günlerin çoğunu evde kimonolarımızla dolanarak geçirirdik. Z'nin yüzünde çalışırken çok ciddi bir ifade olurdu. Verandada oturup onun kütüphanesinden aldığım kitapları okurdum; Kate Chopin, Jane Bowles ve Gary Snyder şiirleri... Birbirimize fiziksel olarak hiç benzemememize rağmen birlikteliğimiz boyunca beni daima anladı. Aynı şekilde önyargılara, yanlış anlamalara karşıydık. Bundan

memnundum, ama kendimi hiçbir zaman onun kız kardeşiymişim gibi hissetmedim. Gerçekten de. Elbisesinin altındaki vücudunu görebiliyordum. Gözlerimi başka taraflara çevirip bakmamaya çalışıyordum böyle anlarda. Sokakta dolaşırken insanlar bana erkek çocuk muamelesi yapıyordu. Oysa Zora'ya bakmak için erkeklerin kafası yerinden kopacak gibi dönüyordu. Arkasından ıslık çalıyorlardı. Ama o erkeklerden değil lezbiyenlerden hoşlanıyordu.

Karanlık bir yönü de vardı. Bazen çok içip çirkin davranışlar içine giriyordu. Futbola, erkek dayanışmasına, bebeklere, emzirenlere, politikacılara ve genelinde bütün erkeklere öfkeleniyordu. Böyle anlarda ondan yükselen şiddet duygusu beni korkuturdu. Lisede güzellik kraliçesi seçilmişti. Onda hiçbir etki yaratmayan okşamalara, ona fiziksel acı veren sevişmelere boyun eğmişti. Güzellerin çoğunun başına geldiği gibi onun âşıkları da hep işe yaramaz tipler olmuştu. Yalaka üniversiteli sporcular, suratı sivilceli adamlar... Erkekler hakkında kötü bir görüşü olması şaşırtıcı değildi. Beni onların dışında tutuyordu. Ben iyiydim. Tam bir erkek de sayılmazdım zaten. Galiba benim de buna bir itirazım yoktu.

Hermafrodit'in annesi Afrodit, babası Hermes'ti. Çocukları kaybolduktan sonra neler hissettiklerini Ovid bize söylemez. Benim annemle babama gelince onlar hâlâ telefonun başındaydı, evden dışarı ikisi birlikte asla çıkmıyordu. Artık içlerini telefondan kötü haber alma korkusu sarmıştı. Hiçbir şey bilmemek üzülmekten daha iyiydi belki de. Telefon çaldığında açmadan önce bir süre kımıldamadan duruyorlardı. Ahize ancak dördüncü zil sesinden sonra yerinden kaldırılıyordu.

Istırap çekişleri armoni içindeydi. Kayıp olduğum aylar boyunca Tessie ve Milton aynı panik krizlerini yaşamış, aynı çılgın umutlara kapılmış, aynı şekilde uykusuzluk çekmişti. Duygusal anlamda yıllardır birbirine yabancılaşmış olan çift, ortak kederleriyle yeniden yakınlaşmış ve birbirlerine âşık oldukları günlerdekine benzer bir ruh haline girmişti.

Çok uzun bir aradan sonra buldukları her fırsatta sevişiyorlardı. Eğer Chapter Eleven evde yoksa yatak odalarına bile çıkmıyorlardı. Çalışma odasındaki deri kanepede, oturma odasındaki divanın mavi kuşları ve kırmızı kirazlarının üzerinde sevişiyorlardı, birkaç defa da mutfaktaki tuğla desenli zeminde olmuştu bu iş. Tek sevişmedikleri yer bodrumdu, çünkü orada telefon yoktu. Sevişmeleri tutkulu değil, yavaş, acılarının ağır ritminde, ağıt gibiydi. Artık genç değillerdi; vücutları eski diriliğinde, güzelliğinde hiç değil... Tessie bazen sonunda ağlar, Milton'sa gözlerini kapatırdı. Bu birleşmeler çiçek vermiyor, annemle babamı rahatlatmıyordu ya da çok az bir rahatlamaydı bu.

Sonra bir gün, ortadan kayboluşumdan üç ay sonra annemin benimle kurduğu ruhsal bağlantı kesildi. Hayali göbek bağı tamamen kopmuştu. Tessie yatağa uzanıp eli karnında beni hissetmeye çalışıyordu. Ama cevap yoktu.

Eli karnında, "Hiçbir şey duymuyorum," diye bağırdı

"Ne?"

"Göbek bağı. Biri bağı kesti."

Milton onu yatıştırmaya çalıştı, yararı yoktu. O andan itibaren annem başıma kötü bir şey geldiğine inandı.

Ve bunun ardından ikisinin arasındaki armoni de yok oldu. Milton olumlu bir tavır takınmaya çabalarken annem kendini tamamen umutsuzluğa bırakmıştı. Kavga etmeye başladılar. Babamın olumlu olma çabası annemin moralini sadece kısa bir süre için yükseltebiliyordu. O anlarda kendi kendini, ne de olsa kötü bir haber almadık, diye avutuyordu. Ama sonra yalnız kaldığında yine elini karnına dayayıp benden haber almaya çalışıyordu, hiçbir kıpırtı yoktu. En küçük bir ümit parçası bile...

Kayboluşum dördüncü ayını doldurmuştu. 1975 yılının Ocak ayıydı. On beşinci yaş günüm bensiz gelip geçmişti Middlesex'te. Bir pazar sabahı Tessie, geri dönmem için kilisede dua ederken evde telefon çaldı. Milton açıp, "Alo," dedi.

Önce bir cevap gelmedi ahizeden. Arka planda bir müzik vardı, belki de bir radyo çalıyordu. Sonra tuhaf, maskelenmiş bir ses duyuldu.

"İddiaya girerim, kızını çok özlemişsindir Milton."

"Kimsin?"

"Kız evlat ayrı bir şeydir."

"Kimsin?" Milton defalarca aynı şeyi söyledi ve telefon kapandı.

Tessie'ye bundan söz etmedi. Bir çatlak olduğunu düşünmüştü, belki de işten çıkardıklarından biriydi. 1975'te ekonomik durum biraz kötülemişti ve Milton da bu yüzden bazı dükkânları kapamak zorunda kalmıştı. Ertesi pazar telefon yine çaldı. Bu defa Milton telefonu ilk çalışında açtı.

"Alo."

"Günaydın Milton. Sana bu sabah bir şey soracağım. Ne soracağımı merak ediyor musun Milton?"

"Kim olduğunu söyle, yoksa telefonu kapatacağım."

"Bunu yapacağını hiç sanmam Milton. Seni kızına bir tek ben kavuşturabilirim."

Milton bu sözler üzerine kritik anlarda yaptığı gibi yutkundu, omuzlarını dikleştirdi, başını hafifçe salladı, artık duyacaklarına, karşılaşacaklarına hazırdı.

"Tamam," dedi, "dinliyorum."

Adam telefonu kapattı.

"Çok eski zamanlarda Eski Yunan'da kutsal bir gölcük..." Artık işimi uyuyarak bile yapabiliyordum. Gösteri öncesi çektiğimiz esrarlı sigaraları, Averna'ları düşününce bunun çok da zor olmadığı ortadaydı. Cadılar Bayramı gelip geçmişti. Şükran Günü de ve sonra da Noel. Yılbaşı gecesi Bob Presto büyük bir parti verdi. Zora ve ben şampanya içtik. Sıram gelince suya daldım. Kafam iyiydi, sarhoştum ve o gece daha önce hiç yapmadığım bir şeyi yaparak gözlerimi suyun içinde açtım. Bana bakan yüzleri gördüm, şaşırmış gibi değillerdi. O

gece havuzda bayağı eğlendim. Bir yerde de bana yararı oldu. Bir çeşit tedavi edici yönü vardı. Hermafrodit'in içindeki çelişkiler azalıp düzeliyordu. Soyunma odalarının travmaları ortadan kalkıyordu. Başkalarına benzemeyen bir vücuda sahip olmanın utancı bitiyordu. Ucube giderek silikleşiyordu. Utanç ve kendinden tiksinme duygusu yok olurken bir başka yara daha iyileşiyordu. Hermafrodit, Nesne'yi unutmaya başlamıştı.

San Francisco'daki son haftalarım boyunca Zora'nın bana verdiği her şeyi okuyarak kendimi eğitmeye çalıştım. Biz hermafroditlerin kaç çeşit olduğunu öğrendim. Hiperadrenokortisizm, dişil testisler ve benim durumuma uyan kriptorşidizm hakkında bilgi edindim. Ekstra bir X kromozomunun insanı nasıl uzun boylu ve sinirli bir hadım haline getirdiğini Klinefelter Sendromu'nu incelerken kavradım. Aslında tıbbi değil de, tarihi anlatımlar beni daha çok ilgilendiriyordu. Zora'nın yazdıkları arasında bu çeşit bilgiler boldu. Hindistan'daki *hijra*'lar, Papua Yeni Gine-Sambia'daki *kwoluaatmwol*'ler, Dominik Cumhuriyeti'ndeki *guevedoche*'ler... 1860'da Almanya'da Karl Heinrich Ulrichs üçüncü bir cinsi yazmıştı, *das dritte Geschlecht*. O, kendini uranist olarak tanımlıyordu ve erkek vücudunda yaşayan bir kadın ruhu olduğuna inanıyordu. Dünyadaki farklı kültürler sadece iki ayrı cinsle uğraşmamıştı, ilgilerini çeken bir de üçüncü cins vardı. Ve bu üçüncü cins, daima daha özel, daha önemliydi, mistik güçlere sahipti.

Soğuk, nemli bir gece bu güçlerin bende de olup olmadığını denemeye karar verdim. Pazar günüydü, çalışmıyorduk. Yarım lotus pozisyonunda yere oturup gözlerimi kapadım. Duygu ve düşüncelerimi yoğunlaştırmaya çabalayarak ruhumun vücudumu terk etmesini bekliyordum. Transa geçmek, bir hayvan olmak istiyordum, ama hiçbir şey olmadı. Bende o mistik güçler yoktu besbelli. Ben bir Tiresias değildim.

Ve günler gelip geçti. Ocak sonlarında bir cuma gecesi. Geceyarısından az sonra. Carmen suyun içinde Esther Williams'cılık oynuyor. Zora'yla ben de soyunma odasında her zamanki keyfimizi yapıyoruz.

(Termos, haşhaş...) Zora'nın denizkızı kostümü rahat hareket etmesini engelliyor, bu yüzden balık-cariye pozunda kanepeye uzanmış. Ucundan sular damlayan kuyruğu kanepenin kenarından sarkmış. Üstüne önünde Emily Dickinson yazan bir tişört geçirmiş.

Havuzdan gelen sesler soyunma odasına kadar geliyor. Presto her zamanki gibi nutuk atıyor. "Baylar bayanlar gerçek bir elektrik şokuna hazır mısınız?"

Zora'yla aynı anda bir sonraki cümlesinde Presto'ya eşlik ettik: "Biraz yüksek voltaja ne dersiniz?"

"Burası canıma yetti artık," diye mırıldandı Zora. "Burama geldi."

"Bırakalım mı?"

"Bırakmalıyız."

"Peki, ne yapacağız?"

"Bankacılık."

Bir su şapırtısı sesi arkasından, "Ama Ellie nerede bugün? Saklanıyor galiba baylar bayanlar. Yoksa kayıp mı oldu? Belki de bir balıkçının oltasına yakalanmıştır. Belki de, belki de bayanlar baylar, Ellie'nin elektrikli yılanbalığı çoktan Balıkçılar Rıhtımı'nda satılığa çıkmıştır."

Zora, "Bob kendini çok akıllı sanıyor," dedi.

"Endişelenmeyin bayanlar baylar. Ellie bizi bırakmaz. İşte bakın burada, karşınızda. Şu elektrikli yılanbalığına bakın hele bir."

O sırada hoparlöre tuhaf bir ses daha karıştı. Gürültülü bir kapı çarpması. Bob bağırıyor: "Hey, neler oluyor? İçeri giremezsiniz."

Ve birden ses sistemi kapandı.

Sekiz yıl önce polisler Detroit'te 12. Cadde'de bir batakhaneyi basmıştı. Şimdi de, 1975'te 69cular'ı basıyorlardı. Ama hareket bir isyana dönüşmedi. Müşteriler hızla kabinleri boşaltıp aceleyle sokağa koşturdu. Bizi aşağı kata indirdiler, diğer kızlarla birlikte sıraya girdik.

"Sen," dedi bir memur yüzüme bakıp, "kaç yaşındasın?"

Polis karakolunda tek bir telefon hakkım vardı. Savunmam çökmüştü, teslim olmuştum, yapmam gerekeni yaptım: Evi aradım.

Ağabeyim açtı. "Benim," dedim. "Ben, Cal." Chapter Eleven ağzını açamadan patlar gibi olanları anlattım. Nerede olduğumu, ne yaptığımı... "Annemle babama söyleme," diye yalvardım.

"Söyleyemem," diye cevap verdi Chapter Eleven. "Babama söyleyemem." Sonra olanları tam olarak kavrayamadığını, inanamadığını gösteren, soru sorarcasına bir tonlamayla bana bir kaza olduğunu, Milton'un öldüğünü söyledi.

HAVA SÜRÜŞÜ

Kültür ataşesi yardımcısı ünvanıma uygun olarak –ama resmi bir davetle değil– Neue Nationalgalerie'deki Warhol sergisinin açılışına gittim. Ünlü Mies van der Rohe binasının içinde, ünlü pop yıldızlarının ipek panolardaki portreleri arasında dolaştım. Neue Nationalgalerie bir konu dışında harika bir sanat müzesi: Sanatı asıp sergileyecek bir yer yok. Buna fazla da aldırmıyordum. Cam duvarların arkasından Berlin'e baktım, kendimi aptal hissediyordum. Sanatsal bir açılışa hangi ünlü yıldız gelirdi? Orada sadece müşteriler, gazeteciler, eleştirmenler ve bazı sosyetik tipler vardı.

Yanımdan geçen garsonun tepsisinden bir kadeh şarap alıp kenara dizili deri kaplı, kromaj bacaklı sandalyelerden birine oturdum. Sandalyeler de Mimar Mies'in dizaynıydı. Her yerde kopyalarına rastlanır, ama bunlar eskimişliklerine, kenarlarındaki derilerin kararmasına rağmen orijinaldi. Rahatlamak için bir puro yaktım.

Kalabalık muhabbet ederek Mao'ların, Marilyn'lerin arasında dolaşıyordu. Yüksek tavanlar akustiği karmaşıklaştırıyordu. Kafaları tıraşlanmış erkekler girip çıkıyor. Doğal kumaşlardan şallara sarınmış gri saçlı kadınlar konuşurken sarı dişleri açığa çıkıyor. Pencereden bakınca Staatsbibliotek görülüyor. Yeni Potsdamer Platz, Vancouver'da bir alışveriş merkezi gibi duruyor. Daha uzaklarda ışıklar yükselen inşaatların iskeletlerini aydınlatıyor. Aşağıdaki caddede trafik akıp

gitmekte. Puromdan bir nefes daha çekerken gözüm cama yansıyan kendi görüntüme takıldı.

Şilahşorlara benzediğimi daha önce söylemiştim. Ama aynı zamanda (özellikle de geceleri aynalarda) yarı keçi yarı insan *faun*'ları da andırıyordum. Kavisli kaşlar, gözlerdeki pırıltılar ve şeytani bir gülüş. Dişlerimin arasında sıkıştırdığım puro rahatlamamı sağlamamıştı.

Sırtıma bir el dokundu ve bir kadın sesi "Puro delisi," dedi.

Mies'in karanlık camında Julie Kikuchi'yi gördüm.

"Hey, burası Avrupa," diye gülerek döndüm ona. "Puro henüz yasaklanmadı."

"Okuldayken ben de puro içerdim."

"O zaman yak bir tane."

Yanımdaki sandalyeye oturup elini uzattı. Ceketimden bir puro çıkarıp, puro makası ve kibritle birlikte ona verdim. Julie puroyu burnuna yaklaştırıp kokladı. Parmaklarının arasında yuvarlayıp nemini kontrol etti. Ucunu kesti, ağzına götürdü, kibriti yaktı ve sıkı bir nefes çekti.

Tanıtım yapar gibi, "Mies van der Rohe de puro içerdi," dedim.

Julie sordu, "Hiç Mies van der Rohe'nin öyle bir resmini gördün mü?"

"İyi soru."

Yan yana, konuşmadan, müzenin içine bakarak oturduk. Julie'nin sağ dizi titriyordu. Bir süre sonra ona döndüm, yüzüne bakıyordum. O da benimkine.

"Güzel puro," dedi.

Ona doğru eğildim. Julie de aynısını yaptı. Yüzlerimiz birbirine yaklaştı, neredeyse alınlarımız birbirine değecekti. On saniye kadar öyle kaldık. Sonra, "Seni neden aramadığımı söylemek istiyorum," dedim.

Derin bir nefes aldım, "Hakkımda bilmen gereken bir şey var."

Hikâyem 1922'de, petrolle ilgili endişelerin yaşandığı bir dönemde başlamıştı. Hikâyem 1975'te sonlanırken insanlar yine petrolle ilgili kaygılar içindeydi. İki yıl önce OPEC ambargo uygulamaya başlamıştı. Amerika'da kesintiler uygulanıyor, benzincilerde kuyruklar görülüyordu. Başkan o yıl Beyaz Saray'daki yılbaşı çamının ışıklarının yakılmayacağını açıkladı. Zaman artık tasarruf zamanıydı.

Herkesin aklı kısıtlamalardaydı. Ekonomi durgunluğa girmişti. Ülkenin çoğunda aileler akşam yemeklerini yarı karanlıkta yiyordu, tıpkı bir zamanlar bizim Seminole'de yaptığımız gibi. Ne var ki babam bu defa farklıydı, kilovatları sayan Milton değildi artık. Bu nedenle beni kurtarmak için dışarı çıkarken o gece hiç düşünmeden benzin canavarı Cadillac'ının direksiyonuna geçti.

Babamın son Cadillac'ı 1975 model Eldorado'ydu. Öylesine koyu lacivertti ki uzaktan bakınca siyah gibi dururdu, araba insanın aklına hemen Batman'inkini getiriyordu. Milton bütün kapıları kilitledi. Saat gecenin ikisiydi. Nehrin ağzına doğru giden bölgede yol kasisliydi, kenarlarda bir yığın ot ve rastgele atılmış çöpler... Güçlü farlar kırık cam parçalarını, demir parçalarını, çivileri, eski jant kapaklarını, teneke kutuları, dümdüz olmuş bir erkek donunu aydınlattı. Bir üst geçitin dibinde soyulmuş bir araba duruyordu; tekerlekleri sökülmüş, silecekleri kırılmış, kromajlı parçaları çıkartılmış, motor kapağının altı bomboş. Milton gaza bastı, bunun nedeni sadece tasarruf politikalarına aldırmayışı değildi, bir yığın başka nedeni vardı içindeki uzaklaşma duygusunun. Azalan yalnız petrol değildi ki. Middlesex'te umutlar azalıyordu. Buzdolabında yiyecekler, dolaplarda erzak, ütülü gömlekler, temiz çoraplar azalıyordu. Arkadaşlar, ziyaretçiler, telefonun çalışı azalıyordu ve karısının göbek bağından aldığı duygusal sinyaller azalıyordu, hatta artık hiç sinyal yoktu. Bütün bu yokluk, Milton'un Eldorado'nun gaz pedalına daha da basmasına neden oluyordu. Bu da yetmeyince, kontrol panelinin loş ışığında yan koltukta duran, içinde nakit olarak yirmi beş bin dolar olan çantaya bakıyordu.

Annem, Milton yataktan sessizce kalkmadan bir saat kadar önce uyanmıştı. Sırtüstü yatarken kocasının giyinmesini dinlemişti.

Geceyarısında nereye gittiğini sormamıştı. Eskiden olsa sorardı, ama artık o günler çok geride kalmıştı. Ortadan kaybolduğumdan bu yana günlük yaşamları allak bullaktı. Milton ve Tessie birlikte ya da tek başlarına sık sık gecenin bir saatinde kalkıp mutfağa inerek kahve içiyorlardı. Annem ancak sokak kapısının sesini duyunca konuyla ilgilendi. Sonra arabanın motoru çalıştı, Tessie araba uzaklaşana kadar dinledi. Kendisini bile şaşırtan bir sakinlik içindeydi. "Herhalde bir nedeni vardır," diye geçirdi içinden. Babası kaçmıştı, kızı kaçmıştı ve belki şimdi kocası da kaçıyordu. Olabilirdi.

Milton'un ona gidiş nedenini söylememesinin bir yığın nedeni vardı. Söylese belki annem onu engellemeye kalkacaktı. Ona polisi aramasını söyleyecekti ve babam polisi işe bulaştırmak istemiyordu. Beni kaçırdığını söyleyen adam bunu asla yapmamasını söylemişti. Milton'un polislere de, onların şımarıklıklarına da katlanacak hali yoktu. O, bir işi en iyi kendi başına yapacağına inanıyordu. Ayrıca belki bir sonuç da alamayabilirdi, adam palavracının teki çıkabilirdi. Tessie'ye söylese sadece onu daha da üzecekti. Zoë'yi çağırabilirdi karısı, kız kardeşi de ona bir yığın gevezelik edecekti. Kısacası Milton, önemli durumlarda yaptığını yapıyordu. Tıpkı orduya katılışı gibi, tıpkı Grosse Pointe'teki evi satın alışı gibi. Milton kendi seçiminden emin, aklına koyduğu şeyi tereddütsüz yapardı.

Son telefon konuşmasının ardından bekleyip durmuştu ve telefon geçen pazar tekrar çalmıştı.

"Alo?"

"Günaydın Milton."

"Dinle, her kimsen senden net cevaplar istiyorum."

"Senin sorularını duymak için aramıyorum seni Milton. Önemli olan benim ne istediğim, senin değil."

"Kızımı istiyorum. Nerede o?"

"Benimle birlikte."

Arkadan gelen müzik, şarkı sesleri... Bunlar Milton'a çok eskilerde kalmış bir şeyi hatırlatır gibiydi, ama ne?

"Bundan nasıl emin olacağım?"

"Bana bir soru sor. Ailesini anlattı durdu seninki. Haydi sor."

Milton'un içindeki öfke giderek artıyordu. Telefonu yere çarpabilirdi, ama bir yandan da düşünüp durumu değerlendirmeye çalışıyordu.

"Büyükannesinin köyünün adı ne?"

"Bir dakika." Karşı taraf eliyle telefonu kapattı. Sonra tekrar konuştu, "Bithynios."

Milton'un dizleri titredi. Masanın yanındaki sandalyeye çöktü. "Hâlâ bana inanmıyor musun Milton?"

"Bir zamanlar Tennessee'ye gitmiştik, eski mağaralara. Onların adı neydi?"

Adam yine ahizeyi kapatıyor, kısa bir sessizlik ve cevap, "Mamut Mağaraları."

Milton tekrar ayağa kalktı. İçi sıkışıyordu, rahat nefes alabilmek için gömleğinin yakasını açtı.

"Şimdi sana bir sorum olacak Milton."

"Ne?"

"Kızını geri almak için ne kadar vereceksin?"

"Ne kadar istiyorsun?"

"İş yapıyoruz, değil mi? Anlaşmalıyız."

"Ben anlaşmaya hazırım."

"Çok güzel."

"Ne istiyorsun?"

"Yirmi beş bin dolar."

"Tamam."

"Hayır, Milton," diye itiraz etti ses. "Anlamıyorsun, ben pazarlık etmek istiyorum."

"Ne?"

"Haydi, Milton, iş iştir."

Milton şaşırmıştı. Bütün bunlara anlam veremiyordu, başını iki yana salladı. Çaresiz adamın isteğine uydu.

"Tamam. Yirmi beş çok. On üç bin verebilirim."

"Kızından söz ediyoruz Milton, sosislerinden değil."

"O kadar param yok."

"Yirmi ikiye iniyorum."

"On beş."

"Yirmi binden aşağı inemem."

"On yedi."

"On dokuza ne dersin?"

"On sekiz."

"On sekiz buçuk."

"Anlaştık."

Ses güldü, "Bayağı eğlenceliydi Milt." Sonra sertleşti, "Ama ben yirmi beş istiyorum." Ve telefon kapandı.

1933'te vücudu olmayan bir ses, büyükanneme bir havalandırma borusundan konuşmuştu. Bundan kırk iki yıl sonra, yine sahibi saklanan bir ses telefondan babamla konuşuyordu.

"Günaydın Milton."

Yine müzik, yine şarkı sesleri.

"Parayı ayarladım," dedi Milton. "Kızımı istiyorum."

"Yarın gece." Ses Milton'a parayı nereye bırakacağını, beni nerede beklemesi gerektiğini söyleyip telefonu kapadı.

Milton'un Cadillac'ının önünde, nehir ağzındaki düzlükte Grand Trunk demiryolu vardı. İstasyon giderek daha az kullanılsa da 1975'e kadar açık kaldı. Bir zamanların gösterişli yapısı artık içi boş, köhne bir kabuktan ibaretti. Amtrak* reklâm panoları boyaları dökülen, yıpranmış duvarları saklıyordu. Koridorların çoğu kapalıydı. Çevresinde bir yığın yeni bina yükselirken o eski, harika yapı bir enkaza dönüşüyordu. Palmiyeli avlunun Guastavino imzalı fayansları bir bir yere düşüp parçalanıyordu, bir zamanların kalabalık berber salonu şimdi çöplerle doluydu, tavandaki aydınlatma boşlukları çökmüş, içleri toz toprak dolu. Terminalin bitişiğindeki işletme binası tamamen güvercin yuvası olmuş, beş yüz camı da inanılmaz bir azimle kırılıp

* ABD trenle taşımacılık sistemi. *(ç.n.)*

parçalanmış. Yaklaşık yarım yüzyıl önce Desdemona ve Lefty, hayatlarının sırrını ilk ve son defa kuzenleri Sourmelina'ya bu istasyonda söylemişlerdi ve şimdi bu sırrı asla öğrenemeyen oğulları istasyona gizlice, arka taraftan yaklaşıyordu.

Böyle bir an, şüphesiz insanın aklına karanlık, gizemli bir ortam getirir, ama gökyüzü buna izin vermiyordu. O pembe gecelerimizden birini yaşıyorduk. Havanın sıcaklığına, içine karışmış kimyasallara bağlı olarak bu sıklıkla olurdu. Atmosfer, içinde yeterli partikül oluştuğunda yerden yükselen ışığı emip onu geri yansıtır ve Detroit seması pamuk helvası renginde bir pembeliğe bürünür. Pembe gecelerde hava kararmaz, yine de ışık gündüzki gibi değildir. Pembe gecelerimizi aydınlatan gece vardiyasıdır, yirmi dört saat çalışan fabrikalardır. Bazen pembe gecelerimiz mideye iyi gelen Pepto-Bismol kadar parlaklaşır, ama genelinde çamaşır yumuşatıcılar gibi pasteldir. Hiç kimse bunun tuhaf olduğunu düşünmez. Bu, normal bir olay değildir, fakat hepimize normal gelir.

Bu tuhaf gökyüzünün altında Milton istasyona yaklaşabildiği kadar yaklaşıp frene bastı. Motoru kapattı, çantayı alıp Michigan'ın sakin, kristalize kış gecesinin içine adımını attı. Bütün dünya donmuştu sanki; uzaklardaki ağaçlar, telefon hatları, nehrin ağzındaki evlerin yeşil çimleri ve toprak... Nehirde bir taşıma gemisi homurdandı, istasyonda hiç ses yoktu. Milton'un ayaklarında püsküllü, siyah loaferları vardı. Karanlıkta giyinirken en sessiz adımların onlarla atılabileceğini düşünmüştü. Bej rengi, yakası kürklü paltosu yeni değildi. Soğuk yüzünden arkasında kırmızı bir kuştüyü olan Borsalino tarzı gri, yünden yapılmış bir şapka takmıştı. 1975 için bile hayli demodeydi bu şapka. Şapkası, çantası ve loaferlarıyla Milton harekete geçti, hızlı adımlarla yürüyordu. İstasyonun metal basamaklarını tırmandı, üzerine tebeşirle X işareti yapılmış çöp kutusunu bulmak için ilerledi, çantayı oraya bırakacaktı. Kızını kaçıran adam böyle söylemişti.

Her adım atışıyla ayakkabısının püskülleri, şapkasının tüyü titriyordu. Korkmadığını söylemek gerçeği tam olarak yansıtmaz,

korktuğunu söylemek de. Kalbi çarpıyor, vücudu geriliyordu, ama o korktuğunu düşünmüyordu. Kendi kuşağında onun gibi tepki verenler bolcaydı. Korktuklarında çocuklarına bağırıp onları azarlayarak suçu kendi üzerinden atmaya çalışan babaların sayısı oldukça fazlaydı. Bu, belki de savaşı kazanan nesil için kaçınılmaz bir durumdu. İnsanın cesaretini yükseltmek için kendini unutması doğrudur belki, yalnız son aylarda durum Milton için pek de böyle gelişmemişti. Benim kayboluşumun ardından güçlü bir duruş sergilemişti, oysa içi endişe doluydu. İçi oyulan bir heykel gibiydi babam. Acıları arttıkça artmış ve o bunlara aldırmıyormuşcasına bir tavırla dik durmaya çalışmıştı. Onu rahatlatan sıradan detaylarla uğraşmayı tercih etmişti. Kısacası düşünmekten kaçmıştı. Bu karanlık istasyonda ne yapıyordu? Buraya neden tek başına gelmişti? Bunları tam olarak asla anlayamayacaktık.

Tebeşirle işaretlenmiş çöp tenekesini bulması fazla zamanını almadı. Yavaşça kutunun üçgen biçimindeki yeşil kapağını kaldırdı ve çantayı içeri bıraktı. Elini geri çekmek istediğinde eli ona itaat etmedi. Milton düşünmekten vazgeçtiği için vücudu kendi başının çaresine bakmaya karar vermişti. Eli bir şey söylüyor gibiydi. Şöyle diyordu el: "Ya Callie'yi serbest bırakmazsa?" Milton'un buna cevabı, "Düşünmeye zaman yok," tu. Tekrar elini çekmeye çalıştı, ama el inadını sürdürüyordu. "Ya adam parayı alıp, sonra daha fazlasını isterse?" diye soruyordu. "Bunu göze almam gerekiyor." Milton var gücüyle kolunu çöp kutusundan dışarı çekti. Eli uyuşmuş gibiydi, çanta kutunun dibine düştü. Milton tekrar aşağı indi (elini de yanında sürüklüyordu) ve Cadillac'ına bindi.

Motoru çalıştırdı, kaloriferi açtı, arabayı benim için ısıtıyordu. Arkasına yaslanıp ön camdan ileri baktı, görünmemi bekliyordu. Eli hâlâ uyuşuktu, "Ben buradayım" diyordu. Milton çöp kutusunda duran çantayı, çantanın içindeki paraları düşündü. Yirmi beş bin dolar! Üzerinde Benjamin Franklin'in resimleri olan üst üste dizili yüzlük tomarlar... Milton'un boğazı kurudu, bütün vücudu gerilmişti, birden arabadan fırlayıp gerisingeri istasyona doğru koşmaya başladı.

Demek bu herif iş peşindeydi. O zaman işin nasıl yapıldığını Milton ona gösterecekti. Anlaşma mı? Peki, ya buna ne dersin? (Milton hızla tırmanıyor merdiveni, ayakkabıları metal basamaklara çarpıyor.) Yirmi beş bin yerine on iki bin beş yüz! *Böylece daha adil bir iş olur, yarısı şimdi, yarısı sonra.* Bunu neden daha önce düşünmemişti? Ona neler oluyordu, aptallaşmıştı galiba. Ağır bir baskı altındaydı, bu yüzdendi mutlaka. Yukarıya çıktığında babam buz gibi oldu. Yirmi adım ötesinde karanlık bir gölge eğilmiş çöp kutusunu karıştırıyordu. İleri mi atılsa, geri mi çekilse bilemiyordu. Çanta kapağa takılmış bir türlü dışarı çıkmıyor. Adam, kutunun arkasına geçip kapağı sökmeye çalışıyor. Kimyasal parlaklığın altında babam dini kesimli sakalı, solgun yanaklarıyla 1,62'lik bir adam görüyor. Peder Mike'ı.

Peder *Mike*? Peder Mike mı kaçırmıştı kızını? İmkânsız. Ama işte karşısındaydı. Orada duran adam, bir zamanlar annemin nişanlısı olan, annemi babamdan çalmaya çalışmış olan adamdı. O, daha sonra Milton'un kızkardeşi Zoë'yle evlenen adamdı. Zoë'nin sürekli ağabeyi ile kıyaslayarak neden borsada yatırım yapamadığını, neden altın stoku olmadığını, neden Cayman Adaları'na para aktaramadığını sorduğu adamdı bu? Milton'un pazar günleri içeriden pervasızca, konukseverliği aşan bir tavırla sandalye taşıttığı adamdı bu. Evet, Milton kız kardeşinin kocasını burada gördüğü için şaşkındı, ama aslında bu çok da anlamsız değildi. Fidyecinin telefondaki pazarlık yapma ısrarı, işadamı havasına girme çabaları ve Bithynios'u bilmesini açıklıyordu bu gerçek. Telefonların neden pazar günleri olduğu da belliydi artık, Tessie kilisedeyken aramıştı Peder Mike onu, arkadaki sesler kilise korosuna aitti. Çok uzun zaman önce babam, Peder Mike'ın nişanlısını elinden alıp onunla kendi evlenmişti. Bu birlikteliğin ürünü olan ben, vaftiz töreninde adamın üstüne çiş yaparak tuz biber ekmiştim her şeyin üstüne. Ve işte şimdi intikam sırası Peder Mike'a geçmişti.

Tabii Milton ellerini kalçalarına dayayıp avazı çıktığı kadar, "Hey," diye bağırmasaydı. "Sen ne yapmaya çalışıyorsun orada

Mike?" Peder Mike cevap vermedi. Başını kaldırıp baktı ve bir papaz alışkanlığı içinde gülümsedi, siyah sakalının üstündeki ağzı beyaz dişlerini açığa çıkararak aralandı. Ama hemen toparlanıp yere dökülmüş teneke kutulara basarak göğsüne bastırdığı çantayla geri geri gitti. Üç dört adım sonra koşuyordu, ufak tefek olmasına rağmen çok hızlıydı. Birden gözden kayboldu. Pembe ışığın altında Milton onun rayları geçip arabasına gittiğini gördü. Mike'ın arabası parlak yeşil renkte (katalogda "Yunan Yeşili" diye belirtilmişti) benzin tüketimi minimal bir AMC Gremlin'di. Milton onu takip etmek için hemen Cadillac'ına koştu.

Bu, sinemalardaki araba kovalamaca sahnelerine benzemiyordu; ani dönüşler, acı fren sesleri yoktu. Bu, olup olacağı Rum Ortodoks bir papazla orta yaşlı bir Cumhuriyetçi'nin yarışıydı. Grand Trunk'tan uzaklaşıp nehre yönlenirlerken hız limitini saatte 15 km'den fazla aşmadılar. Peder Mike polisin dikkatini üzerine çekmek istemiyordu. Milton da onun nereye gideceğini bilemediğini anlamıştı, nehir boyunca Gremlin'in peşini sürdü. Böylece devam ettiler; Mike'ın arabası trafik ışıklarında garip hareketle duruyor, Milton'unki de az sonra onu taklit ediyordu. İsmini bilmedikleri sokaklardan, terk edilmiş evlerin yanından geçtiler ve otobanla nehir arasındaki bir sapakta Peder Mike aptalca bir hareket yaptı. Yanında Zo Hala olsa buna asla izin vermezdi, çünkü otoban yerine nehre doğru ancak bir salak gidebilirdi. Çıkışı yoktu, Milton arkasında, "Artık elimdesin," diye bağırıyordu. Gremlin sağa döndü, Eldorado da. Gremlin sola döndü, Eldorado da. Milton'un deposu doluydu, bütün gece Peder Mike'ın peşinde gazlayabilirdi.

Rahatlayan Milton kaloriferi ayarladı, bayağı sıcaklamıştı içerisi. Radyoyu açtı. Bu arada Gremlin de uzaklaşmıştı. Babam tekrar ileri baktığında Gremlin'in yine sağa döndüğünü gördü, az ileride Ambassador Köprüsü vardı. Birden özgüveni sarsıldı. Her şey sıra dışı ve beklenmedikti. Bu gece kendini uhrevi hayata adamış, Liberace'ninkilerle yarışacak süslülükte dini kıyafetlere sahip eniştesi

bambaşka işlere soyunmuştu. Nehrin üzerine dev bir arp gibi sarkmış köprüyü gören Milton paniğe kapıldı. Peder Mike'ın planını anlamıştı. Chapter Eleven'ın bir zamanlar yapmak istediği gibi Peder Mike da Kanada'yı hedeflemişti. İçki kaçakçısı Jimmy Zizmo gibi kuzeyin geniş kucağına saklanmanın peşindeydi o da. Parayı ülke dışına çıkarmak istiyordu. Ve yavaşlamaya hiç niyeti yoktu.

Evet, dikiş makinesine benzer sesler çıkarmasına rağmen Gremlin bayağı hızlı gidiyordu. Issız Grand Trunk bölgesinden sonra şimdi gümrük kontrolü olan kalabalık Kanada sınırındaydılar. Yüksek, karbon gazlı ışıklar Gremlin'in rengini daha da parlak gösteriyordu. Eldorado'yla arasını açıp asma köprünün girişinde birikmiş kamyon ve diğer araçların arasına karıştı (Bu atak, tıpkı Batman'in arabasından kaçan Joker'inki gibiydi). Milton da geri durmadı. Cadillac'ın motoru gürledi, egzosundan beyaz bir duman çıktı. İşte o anda arabalar olmaları gerektiği gibiydi, tıpkı sahiplerine benziyorlardı. Gremlin, sahibi Peder Mike gibi küçük ve çevikti ve tıpkı kilisedeki Peder Mike'ın ikonalar arasında bir görünüp bir kaybolmasına benzer hareketlerle trafiğin içinde hareket ediyordu. Gemi misali sağlam, gösterişli Eldorado ise (Bu da Milton'du) geceyarısı trafiği keşmekeşindeki köprüde hareket kabiliyetini bir parça kaybetmişti. Kocaman TIRlar, Windsor'daki striptiz kulüplerine, kumarhanelere giden otomobiller yolu doldurmuştu. Kalabalığın arasında Milton, Gremlin'i kaybetti. Sıraya girip beklemeye başladı. Ama az sonra Peder Mike'ın altı yedi araba ilerisinde şerit değiştirip atak yaptığını gördü. Milton otomatik penceresini indirip gürledi, "Durdurun şu adamı, paramı aldı, kaçıyor." Gümrük görevlisi bunu duymadı. Milton memurun Peder Mike'la konuştuğunu görebiliyordu. Birkaç küçük soru ve ardından bir güle güle. Hayır, olamaz! Milton kornasına abandı.

Eldorado'nun enerji birikimi Milton'un vücudunda birikenden belki de daha azdı. Tansiyonu yükselmişti, ter içindeydi. Peder Mike'ı yakalayıp mahkemeye vereceğinden az öncesine kadar emindi, ama şimdi hayır. Kanada'ya geçerse ne olacağından emindi. Pasifist, sosyal sakinleştiricilerin etkisi altındaki Kanada... Milyonlarca Fransızca

konuşan vatandaşıyla Kanada... Bu... bu... bu... bu, başka bir ülke gibiydi. Peder Mike orada göçmen hayatı yaşayacaktı, Quebec'e yerleşirdi belki. Ya da Saskatchewan'a gidip geyik avcısı olurdu. Milton'u deli eden sadece kaybedeceği para değildi. Yirmi beş bin dolar ve kaybolan umutlarından başka bir de Zoë ve çocukları vardı. Terk edilen o insanlar... baba sevgisi, kardeş sevgisi, uçan dolarlar... Milton arabasının içinde hiç sonuç vermeyeceğini bile bile bağırıyor: "Bunu kardeşime yapamazsın pislik, beni duyuyor musun? Yapamazsın." "Aptal herif, o paraları bozdururken vereceğin komisyonı biliyor musun? Yüzde beş!" Önünde TIRlar, striptiz meraklılarıyla dolu arabalar, Milton öfkesini bir türlü yatıştıramıyor.

Babamın korna çalışı dikkatlerden kaçmamıştı. Gümrük memurları sabırsız sürücülere alışıktı gerçi, ama bu kadarı da fazlaydı. Milton'a arabayı kenara çekmesini işaret ettiler.

Pencereyi açarken babam, "Adamın biri paramı çaldı. Onu durdurun. Arabasının markası Gremlin," diye haykırdı.

"Sakin olun bayım ve arabanızı şuraya çekin."

"Yirmi beş bin dolarımı çaldı."

"Dediğimi yapıp arabadan çıkarsanız bunu değerlendirebiliriz bayım, lütfen."

Milton son bir hamle daha yaptı, "Ülke dışına kaçmaya çalışıyor." Memur eliyle Milton'a arabasını çekeceği yan yolu işaret etmekle yetindi. Milton teslim oldu, başını içeri çekip direksiyonu tuttu ve itaatkâr bir tavırla sağ taraftaki boş şeride doğru sürdü arabasını. Ama diğer sürücülerle konuşmaya başlayan gümrük görevlisinin bakış açısından çıkar çıkmaz püsküllü loaferını yeniden gaz pedalına yapıştırıdı ve Cadillac ok gibi yerinden fırladı.

İşte şimdi kovalamaca gerçek bir araba yarışına benzemeye başlamıştı. Köprüye girer girmez Peder Mike da gazlamıştı. O, arabaların ve kamyonların arasında yılan gibi bir o şeride bir bu şeride geçerek ilerlemeye çalışırken Milton da farlarını yakıp söndürerek önündeki araçları yol vermeleri için uyarıyordu. Köprü, kırmızı ışıklı çelik kablolarıyla nehrin üstünde görkemli bir parabol gibi yükseliyordu.

Cadillac'ın lastikleri çizgili beton yola yapıştı. Milton ayağını yere koymuş arabayı kendi deyimiyle *kaç vitesine* geçiriyor. Ve lüks bir otomobille yeni moda karton bir arabanın arasındaki fark ortaya çıkıyor. Cadillac'ın motoru kükrüyor. Sekiz silindiri ateşlenmiş, karbüratör vampir gibi benzin emiyor. Süper kahraman araba sanki yerinden kımıldamıyormuş gibi görünen diğerlerinin yanından hızla geçerken pistonlar delice çalışıyor, şaft dönüyor da dönüyor. Çılgın Eldorado'nun yaklaştığını gören sürücüler kenara çekiyor araçlarını. Yeşil Gremlin'i yeniden yakalayan Milton, "Ekonomiymiş," diye bağırıyor kendi kendine, "Bazen de insan güç ister, güç."

Peder Mike da Eldorado'yu görmüştü. O da gaza bastı, ama Gremlin'in motoru zaten yapabileceğinin zirvesindeydi. Araba titrediyse de hızı artmadı. Cadillac gittikçe yaklaşıyor. Milton, neredeyse ön tamponu Gremlin'in arka tamponuna yapışana kadar ayağını gaz pedalından çekmedi. Hızları yaklaşık yüz elli, yüz altmış kilometre kadardı. Peder Mike dikiz aynasından Milton'un intikam ateşiyle yanan gözlerini görebiliyordu. Milton ve Peder Mike bir an için göz göze geldi. Papaz sanki affedilmek için yalvarıyor gibi bakıyordu, mazeretlerini anlatmaya çalışıyordu sanki. Gözlerinde Milton'un anlayamadığı tuhaf bir keder, bir zayıflık vardı.

... Ve şimdi korkarım ki Peder Mike'ın zihnine girmek gerekecek. Onun beynine doğru çekiliyorum ve buna direnmiyorum. Ön plandaki duyguları, bir korku, açgözlülük ve kaçma arzusu karmaşası. Bütün bunlar beklenen şeyler. Ama daha derinlere indiğimde onun hakkında daha önce bilmediğim bazı gerçeklerle karşılaşıyorum. Mesela huzur, huzurun zerresi yok, Tanrı'ya yakınlık da... Peder Mike'ın aile yemeklerindeki gülümseyen, çocuklarla göz göze gelebilmek için eğilen (eskisi kadar sıklıkla olmasa da) yüzü. Bütün bunlar kendini dine adamış bir papazın yürekten davranışları değildi. Bunlar onun hayatını sürdürebilmek için taktığı bir maskeydi. Zo Hala gibi avazı çıktığı kadar bağıran bir kadınla yaşamanın sonuçlarıydı bunlar. Peder Mike'ın beyninde Zo Hala'nın azarlayan sesi yankılanıyordu. Yunanistan'da birbiri ardına hamile kalıp durmadan

çamaşır makinesi, kurutma makinesi olmadığını söyleyerek vızvızlandığı günlerde başlayıp bir daha asla kesilmeyen o bet ses. Duyabiliyorum: "Sen buna hayat mı diyorsun?" Ve: "Eğer senin Tanrı'nın bir kulağı varsa, ona söyle de perde alabilmem için bana bir çek yazsın." Ve: "Belki de Katolikler haklı. Papazların evlenmemeleri gerek." Aşağılanıyordu, küçük görülüyordu. Kilisede günahkârları affetme gücüne sahip kutsal bir kişilikti, ama Harper Woods'daki iki katlı evin kapısından içeri adım attığında birden birden dibe vuruyordu. Evde hiç kimseydi. Evde azarlanan, itip kakılan bir köleydi. Ve bunları bilince Peder Mike'ın neden evden kaçmak istediğini, neden paraya ihtiyacı olduğunu anlamak zor değildi ...

... tabii bunların hiçbirini Milton eniştesinin gözlerinden okuyamadı. Ve zaten bir an sonra gözler de değişti. Mike yeniden yola çevirdi bakışlarını ve dehşete düştü. Önündeki arabanın fren lambası yanmıştı. Peder Mike duramayacak kadar hızlıydı. Frene bastı. Hayır, çok geçti. Yunan yeşili Gremlin önündeki araca bindirdi. Arkadan Eldorado geldi. Milton kendini çarpmaya hazırlamıştı, ama müthiş bir şey oldu. Metal çatırtıları, cam kırılmaları duydu, yalnız bunlar önündeki arabalardan geliyordu. Cadillac hâlâ ilerliyordu. Peder Mike'ın arabasına tırmandı. Gremlin'in ezik arka tarafı rampa görevi görüyordu ve bir saniye içinde Milton havalandığını fark etti. Geceyarısı rengindeki Eldorado köprüdeki kazanın tepesinde uçuyordu. Parmaklıkların, kabloların üzerinde süzülüp Ambassador Köprüsü'nün orta yerinden dışarı fırladı.

Daha da hız kazanırken Eldorado ters döndü. Lekeli ön camdan Milton aşağıdaki Detroit Nehri'ne baktı, ama sadece bir an sürdü bu. O son saniyelerde, hayat vücudundan çıkıp gitmeye hazırlanırken kendi kurallarını uyguluyordu. Cadillac nehre düşeceği yerde yukarı doğru bir eğri çizdi ve kendini dengeledi. Milton şaşırdı, yine de memnundu. Satıcı ona arabanın aynı zamanda uçabildiğini söylememişti. Daha da iyisi bunun için ekstra bir ödeme de yapmamıştı. Araba köprüden uzaklaşırken gülümsüyordu. "İşte ben buna *'hava sürüşü'* derim," diye konuştu kendi kendine. Eldorado, kimbilir ne

kadar benzin tüketirken nehrin üstünde uçuyordu. Konsolun ışıkları yeşil, dışarıda gökyüzü pembe. Konsolda bir yığın düğme, gösterge. Arabadan çok kokpite benziyor ve bu kokpitte kumanda Milton'da. Milton Cadillac'ını Detroit semalarında sürüyor. Tanıkların söylediklerinin, ertesi günkü gazetelerde çıkacak olan köprüde on arabanın birbirine girme haberlerinin bir önemi yok. Siyah deri koltuğunda arkasına yaslanmış oturan Milton Stephanides yaklaşan şehri seyrediyordu. Radyoda bir müzik çalıyor, belki de bir Artie Shaw, neden olmasın? Penobscot binasının tepesinde yanıp sönen kırmızı ışığı gördü. Bir yığın deneme yanılmadan sonra havada araba sürmeyi öğrenmişti. Bir rüyada rüya gördüğünü fark edenlerin zihin bulanıklığı içinde direksiyonu çevirdi ya da çevirmeyi düşündü, zaten asl̨olan buydu rüyada, istemek... Milton arabayı kara tarafına yönlendirdi. Cobo Hall'un üstünden geçti. Bir zamanlar birlikte yemek yediğimiz Pontch'un da. Bir şekilde Milton artık yüksekten korkmuyordu. Ölümünün yaklaşmasıydı bu korkusuzluğun nedeni, korkacak ne kalmıştı? Terlemeden, titremeden Grand Circus Parkı'na bakıp Detroit Tekerlekleri'nden geri kalanları aradı gözleriyle. Ve sonra bu gözler Batı Yakası'na çevrildi, Zebra Salonu'nu merak etmişti. O sırada köprüde babamın başı direksiyona çoktan düşmüştü. Anneme kaza haberini veren polis memuru onun "Kocamın durumu nedir?" sorusuna sadece "Saatte en az yüz elliyle gidiyordu," demekle yetindi. Milton'un beyni artık dalga yaymıyordu, bu da onun Cadillac'da uçarken nasıl olup da Zebra Salonu'nun çoktan yanıp kül olduğunu düşünemediğini açıklıyordu. Eski mahalleden geriye bomboş bir alan kalmıştı. Aşağı bakarken sanki bütün şehir silinip gitmiş gibi geldi ona. Birbiri ardına sıralanmış boş arsalar. Ama Milton bu konuda da yanılıyordu. Bazı yerlerde mısırlar yükseliyordu, çimenler çıkıyordu topraktan. Aşağısı çiftliğe dönüşüyordu. "Belki de en iyisi burayı Kızılderililere geri vermek," diye düşündü. "Belki de *Potowatomiler* bunu ister. Bir gazino açarlar burada." Gökyüzü pamuk helvası gibi, şehir yeniden dümdüz... Ama şimdi başka bir kırmızı ışık göz kırpıyor. Bu, Penobscot'un ışığı değil, ışık içeride. Milton'un daha

önce fark etmediği göstergelerden biri. Ama şimdi bunun ne anlama geldiğini biliyor.

O anda Milton ağlamaya başladı. Yüzü gözyaşlarıyla ıslanmıştı, parmak uçlarıyla dokundu yanaklarına. Geri attı kendini, nasılsa onu görecek kimse yoktu, ağzını kocaman açıp avazı çıktığı kadar bağırdı, acısını içinden atmaya çalışıyordu. Çocukluğundan beri ağlamamıştı. Vurulmuş, ölmek üzere olan bir ayının bağırışıydı bu. Araba aşağı inmeye başlarken Milton feryat ediyordu. Ölmek üzere olduğu için ağlamıyordu; o, benim için, Calliope için ağlıyordu; çünkü ben hâlâ yoktum, beni koruyamamıştı, beni bulabilmek için her şeyi yapmıştı ve ben yine de kayıptım.

Araba burnunu aşağı döndürdüğünde nehir tekrar göründü. Eski deniz subayı Milton Stephanides onunla buluşmaya hazırlandı. Son anlarda artık beni düşünmüyordu. Dürüst olup aklından geçenleri tam olarak aktarmam gerek. O son anlarda beni de, Tessie'yi de, hiçbirimizi düşünmüyordu. Zaman yoktu. Araba suya dalmaya başlarken Milton'un aklından her şeyin nasıl olup da bu kadar değişiverdiği geçti. Hayatı boyunca herkese neyin doğru, neyin yanlış olduğunu söyleyip durmuştu ve sonunda kendisi dünyanın en salak işini yapmıştı. İşleri bu kadar berbat etmiş olmasına şaşıyordu. Milton, son Cadillac'ında, öfke ya da korku izi taşımayan ama içinde bir parça şaşkınlık ve cesaret olan alçak bir sesle, "Kuş beyinli," dedi kendine ve sonra sularla kucaklaştı.

Gerçek bir Yunanlı, işi bu trajik anda bitirir. Ama bir Amerikalı, ritmi artırma alışkanlığındadır. Şimdilerde annemle Milton'dan söz ederken sonunda şöyle bir noktaya varıyoruz: Zamanında gitti. Chapter Eleven'ın işi devralıp beş yıl içinde batırdığını görmemişti. Chapter Eleven'ın boynunda Desdemona'nın bebek cinsiyeti tahminlerinde kullandığı gümüş kaşığın küçük bir benzerini taşıdığını da görmemişti. Banka hesaplarının kuruduğunu, kredi kartı borçlarının dağlar kadar olduğunu ve bu yüzden annemin Middlesex'i satıp Zo Hala'yla Florida'ya taşındığını da görmemişti. Nisan 1975'te, ölümünden

sadece üç ay sonra Cadillac fabrikası Sevilla modelini çıkardı, babamı çıldırtacak bir arabaydı bu; az benzin yakan, bütün havasını yitirmiş, sıradan bir araba. Neyse ki bunu da görmedi. Milton hikâyeme katmadığım bir yığın başka şeyi de görmedi, onları eklemememin nedeni Amerikan hayatının ortak trajedileri olmaları, böylesine bireysel, özel bir anlatıma uygun kaçmazlar. Soğuk Savaş'ın bitişinden, küresel ısınma sorunundan, 11 Eylül'den ve adının içinde tek bir sesli olan bir başkanın seçilişinden çok önce ayrıldı bu dünyadan.

En önemlisi Milton beni tekrar görmeden öldü. Bu, hiç de kolay olmazdı. Babamın bana karşı duyduğu sevginin beni olduğum gibi kabul etmesine yetecek büyüklükte olduğunu biliyorum. Yine de böyle bir durumu yaşamak zorunda kalmamamıza memnunum. Babam için ben daima bir kız olacağım. Bunda bir saflık var, çocukluğun saflığı, temizliği...

SON DURAK

Julie Kikuchi, "Yine de benzer bir durum var," dedi.

"Hayır," diye cevap verdim.

"Aynı olmasa da benzer."

"Sana anlattıklarımın açık ya da gizli eşcinsellikle bir alakası yok. Ben daima kızlardan hoşlandım. Bir kızken de kızları seviyordum."

"Senin için son durak olmayacağım öyle mi?"

"Daha çok ilk durak diyebilirsin."

Julie güldü. Hâlâ kararını vermemişti. Bekledim. En sonunda, "Olur," dedi

"Olur mu?"

Başını salladı.

"Olur," diye tekrarladı.

Müzeden çıkıp evime gittik. Birer içki içtik, salonda dans ettik. Sonra Julie'yi çok uzun zamandır hiç kimseyi sokmadığım yatak odama götürdüm.

Işıkları kapattı.

"Bir dakika," dedim. "Işıkları kapatmanın nedeni ben miyim, sen misin?"

"Benim."

"Neden?"

"Çünkü ben utangaç, kendi halinde oryantal bir kadınım. Ama sakın seni yıkayacağımı sanma."

"Demek yıkanma faslı yok."

"Sen bana Zorba dansı yapmadıkça..."

"Buzukimi nereye koymuştum ben?" Şakalaşmaya devam ederken soyundum. O da elbiselerini çıkarıyordu. Soğuk suya atlamak gibi bir şeydi bu. Bunu uzun boylu düşünmeden yapmak gerekir. Yorganın altına girdik, birbirimize sarıldık, mutluyduk.

Kulağına, "Belki ben senin için bir son durak olabilirim," diye fısıldadım. "Bunu hiç düşündün mü?"

"Aklımdan geçmedi değil."

Chapter Eleven beni hapisten çıkarmak için uçakla San Francisco'ya geldi. Annem polise ağabeyime teslim edilmem için bir dilekçe yazmıştı. Mahkeme daha ileri bir tarihte olacaktı, ilk suçum olduğu ve gençliğim göz önüne alınınca ceza almayacağım düşünülüyordu. (Suç sicilime işlenmedi, böylelikle devlet kademelerinde iş bulmamı engellemedi. Aslında o anda içinde bulunduğum acılı, kederli ruh hali nedeniyle böyle şeyleri hiç düşünmüyordum.)

Nezarethaneden dışarı çıktığımda ağabeyim koridorda, uzun bir tahta banka oturmuş beni bekliyordu. Yüzünde boş bir ifadeyle baktı. Bu, tam da Chapter Eleven tarzıydı. O her şeyi içine atarak yaşardı. Tepki vermeden önce olan biteni beyninde defalarca sorgulardı. Tabii ki buna alışıktım. İnsan, yakınlarının davranış ve düşüncelerini, onların mimiklerini bilmez de neyi bilir? Yıllar önce Chapter Eleven külodumu indirtip beni incelemişti. Şimdi beni yine inceliyordu. Kısacık saçlarıma, cenaze levazımatçısı kılığıma baktı. Bolca LSD kullanması ona yaramıştı, böylece hayal gücü bir hayli zenginleşmişti. Gözlerinin önünde *Maya'nın Peçesi** vardı, her şeyi farklı farklı görebiliyordu. Böyle biri için, bir zamanlar kız kardeşin olan birini şimdi erkek kardeş olarak algılamak zor değildi. Dünya

* Hindu inancında her şeyin farklı bir anlamı olduğu görüşü. *(ç.n.)*

yaratıldığından bu yana hermafroditler olmuştur. Ama hapisten çıktığımda ağabeyimin neslinden başka hiçbir neslin benim durumumu bu kadar rahatlıkla kabullenemeyeceğini iyi biliyordum. Yine de bu onda hiçbir tepki yaratmamış da değildi, Chapter Eleven'ın gözleri bir parça daha büyüktü.

Birbirimizi bir yılı aşkın bir süredir görmemiştik. O da değişmişti. Onun da saçları kısaydı ve daha fazlası da vardı. Bir arkadaşının kız arkadaşı ağabeyime perma yapmıştı. Chapter Eleven'ın uzun, pırasa saçları şimdi kıvır kıvırdı, onları arkaya atmıştı, alnı bir hayli açılmış. Artık John Lennon'a benzemiyordu. Bol paça pantolonu, tel gözlükleri gitmiş. Pantolonu dar, düşük belli. Geniş klapalı gömleği floresanların ışığı altında parlıyor. Altmışlar asla tamamen bitmedi, Goa'da hâlâ yaşıyor, ama 1975'te altmışlar ağabeyimi çoktan bırakıp gitmişti.

Başka zaman olsa bu detayları konuşabilirdik, oysa şimdi böyle bir lüksümüz yoktu. Ona doğru yürüdüm. Chapter Eleven ayağa kalktı, birbirimize sarılıp kucaklaştık. Ağabeyim kulağıma durmadan, "Babamız öldü, babamız öldü," diyordu.

Neler olduğunu sordum, bana her şeyi anlattı. Her şey Milton gümrükten basıp gidince olmuştu. Peder Mike da o sırada köprüdeydi. Şimdi hastanede yatıyordu. Milton'un para dolu çantası paramparça olmuş Gremlin'in içinde bulunmuştu. Peder Mike polise her şeyi itiraf etmişti, telefonları, fidye olayını...

Bunları öğrendikten sonra, "Annem nasıl?" diye sordum.

"İyi. Toparlanıyor. Milt'e çok kızgın."

"Kızgın mı?"

"Evet, oraya gittiği için. Ona söylemediği için. Eve dönmene çok seviniyor. Şimdi en çok bunu düşünüyor. Senin cenazeye yetişmen bile bir şey ona göre. Kısacası annemiz iyi."

Zaman kaybetmemek için o akşamki uçağa bilet aldık, cenaze ertesi gündü. İşin formaliteleriyle Chapter Eleven uğraşıyordu. Bana San Francisco'dayken 69cular hakkında bir şey sormamıştı, uçakta birkaç biranın ardından konuya girebildi. "Ee, şimdi sana bir daha Callie, diyemeyeceğim sanırım."

"Ne istersen öyle de."

"Biradere ne dersin?"

"Bana uyar."

Sessizdi, gözlerini kırpıştırdı. Her zamanki gibi içsel bir durum değerlendirmesi yapıyordu. "Klinikte neler olduğunu bilmiyordum," dedi. "Marquette'deydim. Annem ve babamla da fazla konuşmuyordum."

"Kaçtım."

"Neden?"

"Beni keseceklerdi."

Bana bakıp ağır ağır anlamaya çalışıyordu, "Benim için biraz tuhaf bir durum," diye mırıldandı.

"Benim için de öyle."

Bir saniye sonra bir kahkaha attı. "Tuhaf, acayip tuhaf."

Ben de ona hak vererek başımı salladım, "Doğru birader, ac-cayip tuhaf bir şey."

Bu anormalliği normal gibi kabullenmekten başka yapılacak bir şey yoktu. Daha derinlere dalmadan yüzeysel bir muhabbet tutturup şakalaştık, gülüştük.

"Biliyor musun bu genin yararlı bir tarafı da var."

"Nedir?"

"Kel kalmayacağım."

"Nedenmiş?"

"Kel kalmak için DHT* olması lazım."

Chapter Eleven çıplaklaşan alnına dokundu, "Sanırım bu DHT bende bayağı abartılı. Bana DHT babası derler."

Sabah altıyı biraz geçe Detroit'e vardık. Ezik Eldorado bir polis parkına çekilmişti. Havaalanı parkında bizi bekleyen annemin "Florida Special"ıydı. Limon rengi Cadillac bize Milton'dan kalan tek şeydi. Daha şimdiden efsaneleşeceği belliydi. Babamın ağırlığından sürücü koltuğu çökmüş. Deri koltukta Milton'un kalçalarının izi gayet

* Dihidrotestosteron. *(ç.n.)*

belirgin. Tessie altına bir yığın minder koyardı bu boşluğu doldurmak için. Chapter Eleven direksiyona geçerken minderleri arkaya attı.

Mevsime fazlaca uygun olmayan arabanın güçlü soğutucusunu ve tepesini kapattıktan sonra eve doğru yola çıktık. Dev Uniroyal lastiğini, tehditkâr Inkster ormanını geçtik.

"Cenaze saat kaçta?" diye sordum.

"On birde."

Hava yeni aydınlanıyordu. Güneş her zamanki yerinden yükseliyor, uzaklardaki fabrikaların ve buradan görülmeyen nehrin arkasından. Aydınlanma, toprağa yayılan sel gibi giderek artıyor.

"Şehrin içinden gitsene," dedim ağabeyime.

"Uzun sürer."

"Zamanımız var. Görmek istiyorum."

Chapter Eleven isteğime uydu. I-94 no'lu yola girip Rouge Nehri'ni ve Olympia Stadyumu'nu geçtikten sonra nehre doğru kıvrılarak giden Lodge Otobanı'nı kat edip şehre kuzeyden girdik.

Detroit'te büyüyenler onu görünce neler olduğunu hemen anlar. Çünkü düzensizliğin düzenini daha çocukken öğrenmişlerdir. Otobandan çıkar çıkmaz çoğu yanık boşaltılmış evler önümüze çıktı ve donmuş, gri arsaların çarpıcı güzelliği... Hurda araba mezarlıklarının yanında bir zamanların zarif binaları; eski kürk mağazalarının, sinemaların yerine dikilmiş metadon klinikleri, kan bankaları ve Waddles Ana Daimi Yardım Merkezi. Daha güzel yerlerden Detroit'e dönmek normalde canımı sıkardı, ama şimdi bu hoşuma gidiyordu. Bu kirlilik, bu bozulmuşluk, babamın ölümünün ruhumda yarattığı acıyı hafifletiyordu, ölüm bu keşmekeşe yakışıyordu. En azından doğduğum yer pırıltılarıyla, çekiciliğiyle benim kederimle dalga geçme durumunda bir şehir değildi.

Merkez aynıydı, sadece biraz daha tenha, o kadar. İçindekiler çekip gittiğinde gökdelenleri yere indirmek kolay değildi, bu yüzden kapı ve pencereleri panolarla kapatmakla yetinilmişti; eski ticaret merkezleri derin dondurucuya atılmış gibi hareketsiz duruyordu. Nehir kenarında, buralara hiç uğramamış bir rönesansın gelişini müjdeler

gibi "Renaissance Merkezi" adıyla yapılan bina yükselmeye başlamış. "Yunan mahallesine gidelim," dedim. Ağabeyim yine gırgır geçti benimle. Az sonra restoranların, hediyelik eşya dükkânlarının olduğu mahalledeydik. Bütün bu etnik *kitsch*'in arasında yine de hâlâ yetmiş, seksen yaşında ihtiyarların işlettiği, özgünlüğünü henüz kaybetmemiş birkaç kafe vardı. Bazıları çoktan ayakta, kimi tavla oynuyor, kimi kahve içiyor, kimi Yunan gazetelerini okuyor. Bu adamlar öldüğünde dükkânları da ölecek. Zamanla, restoranlar da kaybolup gidecek. Tenteleri yıpranacak, sarı ışıkları sönecek. Köşedeki Yunan fırınını Dearborn'lu Güney Yemen kökenli birileri alacak. Ama daha bunlar olmamış. Monroe Sokağı'nda Lefty'nin *makaria*sını yaptığımız "Yunan Bahçeleri"nin önünden geçerken Chapter Eleven'a "Babama da *makaria* yapacak mıyız?" diye sordum.

"Evet, ne gerekirse yapılacak."

"Nerede? Yunan Bahçeleri'nde mi?"

Güldü. "Dalga mı geçiyorsun? Artık kimse buralara gelmek istemiyor."

"Ben burayı seviyorum," dedim. "Detroit'i seviyorum."

"Öyle mi, hoş geldin o zaman."

Doğu Yakası'nın keşmekeşinden bir an önce çıkmak için yeniden Jefferson'a dönmüştü. Bir perukçu. Vanity Dans Salonu'na kiralık levhası konulmuş. Kapısındaki elle çizilmiş ilanda notaların arasında dans eden kalabalık bir insan grubu resmi olan ikinci el plak satan bir dükkân. Çikolatacılar, şekerlemeciler çoktan kapanmış. Kresge's, Woolworth's, Sanders Dondurmacısı yok artık. Dışarısı soğuk. Sokaklarda dolaşan insan sayısı pek az. Köşebaşında soğuğa, yağmura aldırmaz bir tavırla duran adamın kış mevsiminin solgun ışığındaki silüeti çok ilginç. Deri paltosu topuklarına kadar uzanıyor. İri çeneli başının tepesinde duran, daha doğrusu yüzen, kahverengi kadifeden İspanyol kalyonu biçiminde bir şapkası var. Kocaman çerçeveli gözlükleriyle uzay canavarlarına benziyor. Bu benim banliyö hayatımın dışında bir figür, o halde egzotik. Ama yine de çok yabancı değil, doğduğum yerin kendine özgü yaratıcı enerjisinin bir işareti. Onu

yeniden gördüğüme sevinmiştim. Gözlerimi uzun bir süre üzerinden alamadım.

Küçükken böyle köşebaşı tiplerinden bazıları arka koltukta oturan beyaz kızı afallatmak için güneş gözlüklerini aşağı indirip bana göz kırpardı. Ama şimdi bizim ahbap bana farklı bakıyordu. Gözlüklerini aşağı indirmedi, ama ağzı, kabarmış burun kanatları ve başını yukarı kaldırış biçimi meydan okur gibiydi; hatta bu bakışlarda daha da fazlası, nefret vardı. Şok edici bir gerçekle karşı karşıyaydım. Bir "erkek" olmadan gerçek bir adam olamazdım. İstemesem de öyle olmak zorundaydım. Zora'nın teorilerine uyarak yaşayamazdım.

Chapter Eleven'a eski mahallemize de gitmek istediğimi söyledim. Indian Village'daki evimizin oraya gittik. Annemi görmeden önce sıkı bir nostalji banyosuna ihtiyacım vardı. Sokaklar hâlâ ağaçlarla doluydu. Çıplak dallarının arasından donmuş nehri görebiliyorduk. Dünyanın bunca hayat barındırmasının ne müthiş bir şey olduğunu düşünüyordum. İnsanların bin türlü derdi, sıkıntısı vardı. Para, aşk, okul ve daha neler neler... İnsanlar âşık oluyor, evleniyor, uyuşturucu tedavileri görüyor, buz pateni yapmayı öğreniyor, gözlük takıyor, ders çalışıyor, sınava giriyor, elbise alıyor, saçlarını kestiriyor ve doğuyorlardı. Ve bazı evlerde de insanlar yaşlanıyor, hastalanıyor, diğerlerini keder içinde bırakarak ölüyordu. Bu daima oluyordu, fark edilmeden yaşanılıyordu her şey ve önemli olan da buydu. Hayata anlam veren, ona önem kazandıran şey ölümdü. Bu açıdan bakıldığında benim vücudumdaki metamorfoz küçük bir olaydı. Bununla sadece bir pezevenk ilgilenebilirdi.

Sonunda Grosse Pointe'e vardık. İki yana sıralı karaağaçların yapraksız dalları tepede birbirine dokunan parmak uçları gibi birleşmiş; sıcak, kış uykusundaymış gibi görünen evlerin ön bahçelerindeki çiçek tarhları donmuş karla kaplı. Çok heyecanlanmıştım, sanki içimde kuşlar uçuşuyordu. Bu keskin bir duyguydu, sevgi açlığı ve onun yanında ifadesi imkânsız bir trajedi. Burası, Middlesex benim yuvamdı. Şu pencerenin iç tarafındaki seramik çıkıntıya oturup bir yandan da dışarıdaki ağaçtan kopardığım dutları yiyerek ne çok kitap okumuştum.

Eve giden yolun karı temizlenmemişti. Bunu düşünecek zamanı bile olmamıştı insanların. Chapter Eleven hızını azaltmadan içeri girdi, öne doğru sarsıldık, egzos borusunun ucu yere çarptı. Arabadan inince bagajı açtı ve bavulumu eve taşımaya başladı. Ama yarı yolda durdu, "Biraderim bavulu artık kendin taşıyabilirsin sanırım." Şeytan şeytan gülüyordu. Bu değişimin hoşuna gittiği belliydi. Yaşadığım metamorfoz ona eskiden okuduğu bilim kurgu çizgi romanları hatırlatmıştı galiba.

"Heyecanlanmana gerek yok," dedim, "bavulumu istediğin zaman, istediğin kadar taşıyabilirsin."

"Yakala," derken bavulu bana attı. Tutarken geri kaykıldım. O sırada kapı açıldı ve ayaklarında terlikleriyle annem buz tozu dolu havaya adımını attı.

Başka bir zaman diliminde, uzay yolculuğunun henüz yapıldığı yıllarda, kocasına uyup şeytani metotlar kullanarak bir kız çocuğu yapmaya kalkışan Tessie Stephanides, karla kaplı yolun önünde o utanç verici meyveyi, beni görüyordu şimdi. Artık bir kız değildi bu, en azından ilk bakışta bir erkek evlattı. Yorgundu, üzgündü, bununla uğraşacak halde değildi. Benim artık bir erkek olarak yaşamam kolayından kabullenilecek bir durum değildi. Tessie bunun kararı bana kalmış olan bir şey olduğunu düşünmüyordu. Beni o doğurup emzirmiş, o büyütmüştü. Ben kendimi tanımadan o beni tanımıştı ve şimdi bu konuda söyleyecek lafı yoktu. Hayat bir şey yaratmış ve sonra başka bir köşede o şey başka bir şey oluvermişti. Tessie'nin aklı bunun nasıl olduğuna bir türlü ermiyordu. Bana bakınca hâlâ Calliope'yi görebiliyordu, ama yine de hatlarım değişmişti, daha kalındı kemiklerim, çenemde çıkan sakallar ve üst dudağımla burnumun arasındaki gölge... Tessie'ye göre bu görüntümün kriminal bir anlamı daha vardı. Geri gelişimi, Milton'un ölümüyle bağdaştırıyor ve onun cezalandırıldığını düşünüyordu. Belki de bu sadece bir başlangıçtı. Bunlar kafasından geçerken gözleri kıpkırmızı, kapı ağzında hiç kımıldamadan durmuştu.

"Selam anne," dedim. "Geri döndüm."

Ona doğru ilerledim. Bavulumu yere bıraktım, başımı yukarı kaldırdığımda Tessie'nin yüzünün değiştiğini fark ettim. Aylardır kendini bu ana hazırlamıştı. Açık renk kirpikleri kımıldandı, ağzının kenarları, solgun yanakları kırıştı. Yüzünde, doktor ciddi şekilde yanmış çocuğunun vücudunu saran gazlı bezleri çözerken onu seyreden bir anneninki gibi bir ifade vardı. Hasta yatağının başında duranlarınki gibi umutlu ve aynı zamanda içinden geçen gerçekleri yansıtmama gayreti içinde bir yüz. Anlayacağını anlamıştım. Tessie olanları kabullenmeye gayret edecekti. Değişimim onun için ağır bir darbeydi, yine de benim uğruma bu ağırlığın altından kalkacaktı.

Kucaklaştık. Ondan uzun olduğum için başımı eğip omzuna yasladım, ben ağlarken o saçlarımı okşadı.

"Neden," dedi başını iki yana sallayarak ağlarken. "Neden?" Milton'u kastettiğini sanmıştım. Ama o başka bir şey söylüyordu, "Neden kaçtın?"

"Yapmak zorundaydım."

"Olduğun gibi kalmak daha kolay olmaz mıydı?"

Başımı kaldırıp gözlerinin içine baktım ve "Olması gereken buydu," dedim.

Her şeye nasıl alıştığımızı bilmek istiyorsunuzdur. Anılarımıza ne oldu? Cal'e yere açmak için Calliope'nin ölmesi mi gerekiyordu? Bunların hepsine aynı cevabı vereceğim. İnsanların değişikliklere çok kolay alışabilmeleri inanılmaz bir mucize. San Francisco'dan geri gelip evde bir erkek çocuk olarak yaşamaya başladığımda ailem inanılanların dışında bir gerçekle karşılaştı, insanın cinsiyeti hiç de çok önemli değildi. Benim kızlıktan erkekliğe dönüşümüm çocukluktan ergenliğe geçişten daha zor bir dönem değildi. Pek çok yönden eskiden olduğum kişiydim. Hatta şimdi, bir erkek olarak bile hâlâ Tessie'nin kızıyım. Onu pazarları telefonla arayan benim. Giderek artan sağlık sorunlarını benimle paylaşıyor. Yaşlandığında ona ben bakacağım. Hâlâ oturup erkeklerin derdinin ne olduğunu konuşuyoruz. Eve geldiğim zamanlar birlikte berbere gidiyoruz. Zamanın

değişimine paralel olarak Altın Post'ta da bazı değişiklikler oldu. Artık orada hem erkek, hem de kadınlara hizmet veriyorlar. (Sevgili Sophie yıllardır istediği şeyi sonunda yaparak saçlarımı kısacık kesiyor.)

Ama bunlar daha sonra oldu. O sırada telaşımız vardı. Saat neredeyse on. Cenaze şirketinin limuzini otuz beş dakikaya kadar burada olacak. "Yıkanıp hazırlan," diyor Tessie. Cenaze, cenazelerin yapması gerekeni yapıyor: Bize duygularımıza dalacak zamanı bırakmıyordu. Annem kolumu tuttu ve içeri girdik. Middlesex yastaydı. Girişteki aynanın üzerine siyah bir kumaş konulmuş, yana toplanan kapılarda siyah bantlar. Eski göçmen dokunuşları... Ev inanılmaz bir sessizlik ve loşlukla sarılı. Her zamanki gibi dev pencereler insana dışarıdaymış hissini veriyor, sanki kar oturma odamızda yağıyor.

Chapter Eleven, "Şu takım, üstündeki... sanırım onu giyebilirsin," dedi. "Gayet uygun."

"Senin takımın bile olduğunu sanmıyorum."

"Yok. Senin gibi özel okullara gitmedim ben. Onu nereden aldın? Tuhaf bir kokusu var."

"Kokarsa koksun, en azından bir takım elbise."

Biz şakalaşırken Tessie de bizi seyrediyordu. Ağabeyimin davranışları ona yeni durumumun daha kolay alışılabilir olduğunu düşündürüyordu. Kendisinin bu kadar başarılı olacağından emin değildi, gençler çok daha iyiydi böyle konularda.

Birden tuhaf bir ses duyuldu, şahin çığlığı gibi bir şey. Duvardaki diyafondan çatlak bir bağırış yankılandı, "Tessie, tatlım?"

Evdeki göçmen dokunuşları tabii ki Tessie'nin değildi. Diyafondan bağıran Desdemona'dan başka kim olabilirdi?

Sabırlı okuyucum, büyükanneme ne olduğunu uzun zamandır merak ediyor olmalısın. Kendini yatağına hapsettikten sonra onun hikâyemde yavaş yavaş silikleştiğini fark etmişsindir. Baker & Inglis'te, Nesne'ye karşı büyük bir aşk duyarken onunla en alt düzeyde ilişkim olmuştu. Tessie'nin yemek tepsileri hazırlayıp misafir

evine *gittiğini* görüyordum. Her gece babam elinde yeni ilaçlar ve sıcak su dolu termosla sadık bir şekilde annesini ziyaret ederdi. Arada Yunanca konuşurlardı ve böyle anlarda Milton bayağı zorlanıp sıkılırdı. Savaş yıllarında Desdemona oğluna Yunanca yazmayı öğretmeyi başaramamıştı, şimdi onun konuşmayı da unutmaya başlamasını yatağından dehşet içinde izliyordu. Ben çok ender olarak, ara sıra anneme yardım olsun diye yiyecek tepsisini taşır; büyükannemin yanında, kendimi bir uzay tüpünde hissederek gönülsüz üç beş dakika geçirirdim. Yatağının başucundaki gelecekteki mezarının resmi herhalde içini rahatlatıyordu.

Tessie diyafona gitti, "Ne oldu *yaya*, bir şey mi istedin?"

"Ayaklarım çok kötü. Epsom tuzu aldın mı?

"Evet, şimdi getiririm."

"Tessie, neden Tanrı, *yaya*nın canını almıyor? Herkes öldü. Herkes. Bir tek *yaya* yaşıyor. *Yaya*n çok yaşlı, ölmesi gerek. Peki, Tanrı ne yapıyor? Hiçbir şey."

"Kahvaltını bitirdin mi?"

"Evet, canım. Ama erik kurusu bu defa iyi değildi."

"Her zamankindendi."

"Bilmiyorum, bir şey olmuş, bozulmuşlar. Yeni bir paket al lütfen. Sunkist marka olsun."

"Tamam."

"Sağol tatlım. Teşekkürler."

Tessie geri gelip bana "*Yaya* bugünlerde iyi değil," dedi. "Aklı gidip geliyor. Sen gittiğinden bu yana çok değişti. Ona Milt'i söyledik." Tessie'nin gözleri yaşlarla dolmuştu. "Olanları... O an öleceğini sandım. Sonra birkaç saat geçti, beni yanına çağırıp Milt'in nerede olduğunu sordu. Hepsini unutmuştu. Belki böylesi daha iyidir, kim bilir?"

"Cenazeye gidecek mi?"

"Zor yürüyor. Bayan Papanikolas gelip yanında duracak. Çoğunlukla nerede olduğunu bile bilmiyor artık." Tessie başını iki yana sallarken kederli bir şekilde gülümsedi. "Onun Milton'dan

daha uzun yaşayacağını kim tahmin edebilirdi?" Yine gözyaşlarına boğulmuştu.

"Gidip görebilir miyim?"

"İstiyorsan."

Ne yapmak istediğimi merak eden gözlerle, "Ona ne söyleyeceksin?" diye sordu.

"Ne söylemeliyim?"

Annem birkaç saniye sessiz kaldı, düşünüyordu. "Önemi yok. Zaten söylediklerini hemen unutacak. Bunu da götürür müsün? Ayaklarını tuzlu suya koymak istiyor."

Elimde Epsom tuzu ve küçük bir tabak baklavayla evden çıkıp portiko boyunca yürüyüp avluyu ve banyoevini geçerek onun arkasındaki konukevine ulaştım. Kapı kilitli değildi, açıp içeri girdim. Odanın içindeki tek ışık televizyondan geliyordu. Tam karşımda Desdemona'nın yıllar önce kapı önünde satılmaktan kurtardığı Patrik Athenagoras'ın portresi duruyordu. Büyükannemle büyükbabamın kuş ordusunun sağ kalan tek üyesi yeşil bir muhabbet kuşu pencerenin yanındaki kafesinde takla atıp duruyor. Diğer tanıdık nesneler ve mobilyalar yerli yerindeydi. Büyükbabamın rebetika plakları, pirinç sehpa, ipekböceği kutusu. İçine tıkılan hatıralar yüzünden artık kutunun kapağı tam olarak kapanmıyor. Neler neler var kutuda... Fotoğraflar, eski mektuplar, değerli düğmeler, tespihler... Hepsinin altında da birbirine siyah kurdelelerle bağlı iki kalın saç örgüsü ve gemi halatından örülmüş bir evlilik tacı olduğunu biliyordum.

Desdemona, kraliçe edasıyla, "*koca*" adı verilen bej rengi kadife yastığa sırtını dayamış oturuyordu. Geniş yastık iki yanını da sarmalamış. Yastığın kolluklarından birindeki plastik cepte bir aspiratör, üç tane de ilaç tüpü var. Beyaz bir gecelik giymişti, yorganını beline kadar çekmiş, kucağında Türk mezalimi yelpazelerinden biri duruyor. Bunların hiçbiri şaşırtıcı değildi. Beni asıl şaşırtan saçları oldu. Milton'un ölümünü duyunca eşarbını çıkartıp yolunmuştu. Artık tamamen griydi saçları ama hâlâ çok hoştu, televizyonun solgun ışığında sarışınmış gibi duruyordu. Kocasının ölümünden sonra

yeniden uzayan saçları omuzlarına düşüp Botticelli'nin Venüs'ünü hatırlatacak bir şekilde göğüslerinin üstünde dağılmış. Ama bütün bunlar genç ve güzel bir kadını değil, inatçı, ters bir yaşlı dulu çerçeveliyordu. Odanın ağır havasına, ilaçların, yakıların kokularına rağmen onun bir türlü ölemeden bu yatakta geçirdiği onca yılın ağırlığını hissedebiliyordum. Ölmeyi arzulayarak umutsuzca geçirilmiş yıllar... Benim gibi bir büyükanneye sahip birinin, hayatı, mutluluk peşinde koşmak diye tanımlayan tipik bir Amerikalı olabilmesi sanırım oldukça zordu. Desdemona'nın inatla acı çekişi ve yaşamayı reddedişi, insana yaşlılıkta gençliğin türlü zevklerinin yaşanmaya devam edilemeyeceğinin; yaşlılığın yavaş yavaş, en küçük bir neşe kırıntısı bile kalmayana kadar hayatı tüketen uzun, zorlu bir dönem olduğunu düşündürüyordu. Herkes umutsuzlukla mücadele eder, ama sonunda hep o kazanır. Öyle de olması gerek. Ancak bu şekilde veda edebiliriz.

Onu sessizce incelerken birden büyükannem bana döndü, elini göğsüne koydu. Korkmuş bir tavırla kendini geri atarken, "Lefty," diye bağırdı.

Şimdi şaşırma sırası bendeydi. "Hayır, *yaya*, benim, ben Cal. *Papu* değil."

"Kim?"

"Cal." Bir an durudum. "Torunun."

Bu adil değildi tabii. Desdemona'nın hafızası eskisi gibi kuvvetli değildi ve ben de ona yardımcı olmuyordum.

"Cal?"

"Küçükken bana Calliope derlerdi."

"Lefty'me benziyorsun."

"Öyle mi?"

"Kocam beni cennete götürmeye geldi sandım." İlk defa gülüyordu.

"Ben Milt'le Tessie'nin çocuğuyum."

Bunu duyar duymaz Desdemona'nın yüzündeki neşe kayboldu, özür dileyen bir sesle, "Affedersin, hatırlayamıyorum," dedi.

"Sana bunları getirdim." Epsom tuzuyla baklavayı gösterdim.

"Neden Tessie gelmedi?"

"Giyinmesi gerekiyor."

"Ne için?"

"Cenaze için."

Desdemona bir çığlık atıp yumruklarını göğsüne bastırdı. "Kim öldü?"

Cevap vermedim. Bunun yerine televizyonun sesini kıstım. Sonra kafesi işaret edip, "Bir zamanlar yirmi tane olduklarını iyi hatırlıyorum," dedim.

Kafese baktıysa da cevap vermedi.

"Seminole'deyken çatı arasında yaşardınız. Hatırladın mı? O zaman bir yığın kuşunuz vardı. Sana Bursa'yı hatırlattığını söylerdin."

Bu sözüm onu yine gülümsetti. "Bursa'da çeşit çeşit kuş vardı. Yeşil, sarı, kırmızı... Her renkten. Küçük, ama çok güzel kuşlar. Camdan yapılmış gibiydiler."

"Oraya gitmek istiyorum. Kiliseyi hatırladın mı? Gidip onu tamir edeceğim."

"Milton yapacak. Söyleyip duruyorum ona."

"Eğer o yapmazsa ben yaparım."

Desdemona yüzüme sözümü tutup tutmayacağımı anlamak için ciddiyetle baktı. Sonra, "Seni hatırlamıyorum tatlım," dedi, "ama *yaya*na yine de tuzlu su hazırlar mısın?"

Leğeni alıp banyoya gittim, sıcak suyla doldurdum. İçine tuz atıp yatak odasına geri getirdim.

"Yanımdaki sandalyenin önüne bırak tatlım."

Dediğini yaptım.

"Şimdi de *yaya*nın yataktan çıkmasına yardım et."

Yanına yaklaşıp eğildim, bacaklarını birer birer yorganın dışına çıkardım. Kolunu omzuma koyup ayağa kaldırarak sandalyeye kadar yürüttüm.

Kısacık bir mesafeydi, ama yine de, "Artık hiçbir şey yapamıyorum," diye sızlandı. "Çok yaşlıyım."

"İyisin *yaya*, o kadar da değil."

"Hayır, değilim. Hiçbir şey hatırlamıyorum. Her yanım ağrıyor, acıyor. Kalbim çok kötü."

Sandalyeye varınca arkasına geçip oturttum, sonra yine önüne geldim, mavi damarlı, şiş ayaklarını tuzlu suya koydum. Desdemona mutlu bir kedi gibi mırıldanırken gözlerini kapadı.

Birkaç dakika kadar sessiz ve sakin sıcak suyun tadını çıkardı. Ayaklarına ve daha sonra bacaklarına renk gelmişti. Geceliğinin eteğine doğru bir pembelik yayılıyordu. Sanki yüzüne de sıçradı bu canlılık ve gözlerini açtı. Birden bakışları berraklaşmıştı, doğruca yüzüme baktı ve sonra, "Calliope," diye bağırdı.

Elini ağzına götürdü, "*Mana*, sana ne oldu?"

Sadece "Büyüdüm," diyebildim. Ona bir şey açıklamaya niyetim yoktu, ama işte şimdi ok yaydan çıkmıştı. Tek avuntum yarına bunların hiçbirini hatırlayamayacak oluşuydu.

Hâlâ beni inceliyordu. Gözleri gözlüğünün altında kocaman görünüyor. Desdemona ne dediğimi tam olarak anlayamamıştı. Ama bir şeyler hatırlatıyordum ben ona. O şimdi geçmişin anılarıyla yaşıyordu ve en iyi de köyde geçenleri hatırlıyordu.

"Sen erkek mi oldun Calliope?"

"İyi kötü öyle."

Bunu anlamıştı. "Annem bize tuhaf tuhaf şeyler anlatırdı. Köyde, çok eskiden kız bebekler doğarmış, ama sonra büyüyünce, on dört, on beş olunca bu kızlar erkek olurmuş. Annem söylerdi de ben inanmazdım."

"Kalıtımsal bir şey. Gittiğim doktor da böyle şeylerin daha çok köylerde olduğunu söylemişti. Herkesin birbiriyle evlendiği yerlerde."

"Doktor Phil de böyle şeyler söylerdi."

"Öyle mi?"

"Her şey benim yüzümden oldu." Başını üzüntü içinde salladı.

"Ne yaptın, ne oldu?"

Tam olarak ağlayamıyordu, göz pınarları kurumuştu ve yanaklarından aşağı dökülen gözyaşları yoktu. Ama yüzü ağlar gibiydi, omuzları sarsılıyordu.

"Papazlar kuzenlerin bile evlenmemelerini söyler," dedi. "İkinci kuşaklar için bile sormak gerekir." Bakışları dalmış, hatırlamaya çalışıyordu. "Vaftiz babasının oğluyla bile evlenilmez. Bunun sadece dini bir yasak olduğunu sanırdım. Bebeklere bir zarar gelebileceğini düşünmezdim. Ben cahil bir köylü kızıydım." Istırap çekiyordu, kendine eziyet eder gibi bir hali vardı. Benim orada olduğumu unutmuştu bir süreliğine, kendi kendine konuşuyordu. "Sonra Doktor Phil bana o korkunç şeyleri söyledi. Beni ameliyat edecekti. Başka bebeğim olmayacaktı. Sonra Milton'un çocukları oldu ve ben yine çok korktum. Ama bir şey olmadı. Sanırım kötü bir durum yok."

"Sen ne diyorsun *yaya*, *papu* senin kuzenin miydi?"

"Üçüncü kuşaktan."

"Bunda bir terslik yok ki."

"Sadece üçüncü kuşak kuzen değil; o, benim kardeşimdi."

Kalbim yerinden çıkacak gibi oldu. Desdemona gayet net kelimelerle, kendinden emin konuşuyordu. "Çok yıllar önce. Başka bir ülkede."

Tam o sırada diyafondan annemin sesi yükseldi: "Callie?" Öksürdü, "Cal?"

"Evet?"

"Temizlenip hazırlansan iyi olur. Araba on dakika sonra burada olacak."

"Ben gelmiyorum," diye cevap verdim. "*Yaya* ile kalacağım."

"Gelsen iyi olur."

Diyafonun başına geçip ağzımı mikrofona dayadım ve yüksek bir sesle, "Kiliseye gelmiyorum," diye bağırdım.

"Nedenmiş?"

"O Tanrının cezası mumları kaça satıyorlar sen biliyor musun?"

Tessie güldü. Gülmeye ihtiyacı vardı. Sesimi babamınkine benzeterek devam ettim. "İki papele bir mum ha? Tam bir rezalet! Belki eski memleketten birilerini böyle kazıklayabilirsin, ama burada, Amerika Birleşik Devletleri'nde zor."

Milton taklidim harika bir etki yapmıştı annemde. Alçak bir sesle, "Tam bir soygun," dedi ve güldü. İkimiz de bu işin üstesinden nasıl geleceğimizi anlamıştık. Milton'u bu şekilde yaşatabilirdik.

"Gelmek istemediğine emin misin?" diye sordu.

"Bir yığın karmaşa anne. Herkese açıklama yapmak istemiyorum. En azından şimdi değil. Çok sıkıcı ve sinir bozucu. Ben gelmesem daha iyi olur."

Bu, Tessie'ye de mantıklı gelmişti. "O zaman bari Bayan Papanikolas'a söyleyeyim de gelmesin."

Desdemona hâlâ bana bakıyordu, ama gözleri bulanıklaşmaya başlamıştı. Gülümsüyordu. Sonra, "Kaşığım doğru söyledi," dedi.

"Sanırım öyle."

"Çok üzgünüm hayatım. Başına bunlar geldiği için çok üzgünüm."

"Önemi yok."

"Çok üzgünüm tatlım."

"Hayatımdan memnunum. İyi bir geleceğim olacak." Yüzü hâlâ acı içindeydi. Elini tuttum.

"Üzülme *yaya*, kimseye söylemeyeceğim."

"Kime söyleyebilirsin ki zaten. Herkes öldü."

"Daha sen sağsın. Sırrını sen gidene kadar saklayacağım."

"Tamam, ben ölünce söyleyebilirsin."

"Öyle yapacağım."

"Aferin sana tatlım."

Arzuladığının tersine Milton Stephanides'in cenazesi, kilisede Ortodoks kurallarına uygun olarak yapıldı. Töreni Peder Greg yönetti. Peder Mike'a gelince, o daha sonra mahkemeye çıkarıldı ve iki yıl hapiste kaldı. Zo Hala onu boşayıp Desdemona'yı da yanına alarak Florida'ya gitti. Nereye mi, nereye olabilir, tabii ki New Smyrna'ya.

Birkaç yıl sonra evimizi satmak zorunda kalınca annem de oraya taşındı. Desdemona'nın 1980 yılında ölmesine kadar üçlü tıpkı Hurlbut Sokağı'ndaki gibi bir arada yaşadı. Zoë ve Tessie hâlâ orada.

Milton'un tabutu cenazede kapalı tutuldu. Tessie, cenaze işlerine bakan Georgie Pappas'a tabuta konulmak üzere kocasının evlilik tacını vermişti. Kaybolana son öpücüğün verilme sırası geldiğinde herkes tabutun önünden sırayla geçip cilalı kapağa dudaklarını değdirdi. Törende Herkül'den tek bir kişi bile yoktu, bu da bizlere Milton'un bütün canayakınlığına rağmen dostu olmadığını, ilişkilerinin sadece işle sınırlı olduğunu gösterdi. Aile dostları ve ailesiydi son anda yanında olanlar. Peter Tatakis şarap rengi Buick'iyle geldi. Standart altı malzemelerle kilisemizi inşa eden Bart Skiotis de taziyelerini sundu. Gus ve Helen Panos da oradaydı, çünkü sonuçta bu bir cenazeydi. Gus'ın delik boğazından çıkan ses, sanki ölümün sesiydi. Zo Hala ve çocuklar en önde değildi, orası annemle Chapter Eleven'a ayrılmıştı.

Böylece artık unutulmuş bir geleneğe uyarak evde, kapı önünde oturarak bekleyen ben oldum. Milton'un ruhu Middlesex'e geri dönmemeliydi. Bunu daima bir erkek yapardı ve ben de artık bir erkektim. Kapıyı açtım ve üstümde siyah takımım, ayağımda tozlu, kirli, eskimiş Wallabee'lerim serin kış havasına karşı oturdum. Yaprakları kalmamasına rağmen salkımsöğütler hâlâ göz alıcıydı, dalları, birbirine sarmaş dolaş; acı içinde dövünen kadınların kolları, saçları gibi... Modern, kübik, sarı evimiz bembeyaz karın üzerinde tertemiz bir kutucuk. Yaklaşık yetmiş yaşındaki Middlesex, Kolonyal mobilyalarımızla onu mahvetmemize rağmen hâlâ yapılış amacına uygun bir çekim içindeydi. Az duvarlı, burjuva yaşamının teferruatından arınmış; yeni bir dünya yaratabilecek, yeni bir insan tipine göre planlanmış bir evdi burası.

Cenazeden sonra herkes arabasına atlayıp mezarlığa gitti. Babamın yetiştiği Doğu Yakası'nın sokaklarında antenlerine mor kurdeleler takılı arabalar yavaş yavaş ilerledi. Onun anneme pencereden serenatlar yaptığı mahalle... Konvoy, Mack Avenü'den aşağı inip Hurlbut'a geldiğinde Tessie limuzinin camından dışarı bakıp eski evi

görmeye çalıştı, ama bulamadı. Bitkiler büyümüş, avlular, bahçeler çöplerle dolmuştu. Eski püskü evlerin hepsi birbirinin aynıymış gibi gelmişti anneme. Az sonra arabalar ve cenaze arabası bir motosikletli konvoyuyla karşılaştı, Tessie adamların hepsinin fesli olduğunu fark etti. Bunlar Shriner'lardı*, şehirde bir toplantıları vardı. Konvoy geçerken saygıyla iki yana çekildiler.

Bense Middlesex'te, hâlâ kapı ağzındaydım. İşimi ciddiye alarak dondurucu soğuğa rağmen hiç yüksünmeden görevimi yerine getirdim. Çocukluğundan bu yana kiliseyi reddeden Milton'un ruhu, herhalde benim ne kadar inatçı olduğumu bildiği için eve geri gelmedi. Dut bütün yapraklarını dökmüş. Rüzgâr, Bizanslı yüzüme kar tanelerini savuruyor. O yüz, büyükbabamın ve bir zamanlar olduğum Amerikalı kızın da yüzüydü. Kapıda bir, belki de iki saat kaldım. Sonra kendimi koyuverdim, her şeye rağmen evde olmaktan mutluydum, babam için ağlarken bundan sonra başımıza neler geleceğini düşündüm.

* ABD'de masonik bir teşkilat. *(ç.n.)*

Ben iki kez doğdum:
İlkinde 1960 yılının Ocak ayında, Detroit için inanılmaz derecede dumansız bir günde kız olarak ve daha sonra tekrar 1974 yılının Ağustos ayında Petoskey'de bir acil kliniğinde, ama bu defa ergenlik çağında bir delikanlı olarak.

Bu cümleyle başlıyor içinde bulunduğumuz yüzyılın en büyük romanlarından biri olarak gösterilen Middlesex. Kuşaklar boyunca ondan ona geçip sonunda küçük bir kızın, Calliope Stephanides'in bedeninde çiçeklenmiş bozuk bir genin hikâyesi bu. Genin yolculuğunun sonlandığı yerde, Calliope'nin kendi yolculuğu başlıyor, karşısında ise o yaman soru: Gerçekte kimiz ve nereden geliyoruz? Ve böylece dinlemeye başlıyoruz Stephanides ailesinin Osmanlı Bursası'ndan Henry Ford'un Detroit'ine uzanan, çağın tüm gelgitlerinden nasibini almış seksen yıllık büyüleyici öyküsünü. Koza Han, İzmir yangını, Amerika'ya göç, fabrika dumanları altında kıpırdanan Detroit, içki yasağı, ayaklanmalar, yeni fırsatlar... Sonunda birleşip Calliope Stephanides'i oluşturacak tüm parçalar.

Jeffrey Eugenides dokuz yılda yazdığı Middlesex'te üç kuşak ve iki kıtaya yayılmış bir aile hikâyesini tabulara ve dogmalara alaycı bir dille karşı çıkarak, inanılmaz bir akıcılıkla anlatıyor. Bugüne kadar 35 dilde yayımlanan ve üç milyonun üstünde okura ulaşan Middlesex, bir modern zamanlar destanı. Ve tüm destanlar gibi, kahramanlarının hikâyesinden çok daha fazlasını söylüyor bize.

21. YÜZYILIN (ŞİMDİLİK) EN İYİ 12 ROMANINDAN BİRİ

BBC'nin 2015 yılında dünyanın önde gelen kitap eleştirmenleri arasında yaptığı anketin sonucu

THG 0332157 DCN

9 786054 729418 >

domingo
www.domingo.com.tr